JANE AUSTEN

MANSFIELD PARK

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

KLASİKLER 66

Can Yayınları 1730

Mansfield Park, Jane Austen

1. basım: 2008
3. basım: Ekim 2011
E-kitap 1. Sürüm Ocak 2014, İstanbul
Ekim 2011 tarihli 3. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

ISBN 9789750720789

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

JANE AUSTEN

MANSFIELD PARK

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Nihal Yeğinobalı

Jane Austen'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Emma, 2007
Aşk ve Gurur, 2007

JANE AUSTEN, 1775'te İngiltere'de, Steventon'ın Hampshire kasabasında doğdu. Reading'deki Manastır Okulu'na gönderilen Jane, daha sonra eğitimini evde sürdürdü. Günün toplumsal ve siyasal olaylarından uzak, sıradan bir yaşam sürdü. Romanlarında işlediği yerler, karakterler ve konular, çevresindeki küçük toprak sahipleri ve taşralı din adamlarına özgü, köyden, komşulardan, taşra yaşamından oluşan bu dünyadan alınmaydı. Austen'ın ilk romanı *Sağduyu ve Duyarlık* 1811'de yayımlandı. Bunu 1813'te *Aşk ve Gurur*, 1814'te *Mansfield Park*, 1815'te *Emma*, ölümünden sonra 1817'de *Northanger Manastırı* izledi. Austen, 1817'de sağlığı iyice bozulduğu için son yapıtı *Sanditon*'u yarım bırakmak zorunda kaldı. 18 Temmuz 1817'de öldü ve Winchester Katedrali mezarlığına gömüldü.

NİHAL YEĞİNOBALI, 1927'de Manisa'da doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra New York Eyalet Üniversitesi'nde edebiyat öğrenimi gördü. *Genç Kızlar* adlı ilk romanını, Vincent Ewing adını verdiği sözde Amerikalı bir yazarın imzasıyla yayımladı. 1950'de yayımlanan bu kitap, bir çeviri roman kandırmacasıyla yıllarca yeni basımlar yaptı, hâlâ da yapmaktadır. Ardından *Sitem, Mazi Kalbimde Bir Yaradır, Belki Defne, Gazel* adlı romanları ve *Cumhuriyet Çocuğu* adlı anı kitabını yayımladı. Yeğinobalı, çok sayıda yazarın klasik ve çağdaş yapıtlarını dilimize kazandırdı.

1

Otuz yıl kadar önce Huntingtonlu Miss Maria Ward, yalnızca yedi bin sterlin ağırlığı olduğu halde başına talih kuşu konmasıyla Northampton Eyaleti'nden, Mansfield Park malikânesinin sahibi Sir Thomas Bertram'ı kendisine âşık etti ve böylece bir "baronet" karısı konumuna yükselerek görkemli bir konak ve bol gelir sahibi olmanın tüm nimetlerine kondu. Bütün Huntington bu "kısmet"in parlaklığının söylentisiyle çalkalandı ve gelinin avukat olan kendi dayısı bile yeğeninin ağırlığının, böyle bir evliliği hak edebilecek miktardan en az üç bin sterlin noksan olduğunu kendi ağzıyla belirtti. Gelinin durumundaki bu yükselişten yararlanabilecek olan bir ablası, bir de küçük kız kardeşi vardı. En büyük Miss Ward'la Miss Frances'i en azından Miss Maria kadar güzel bulan dostları onların da aynı parlaklıkta birer voli vuracakları üstüne tahminler yürütmekten çekinmediler. Ama yazık ki bu yeryüzünde, zengin kocaya layık olan güzel kızlara yetecek sayıda varlıklı erkek bulunmadığı bir gerçektir. Miss Ward, beş-altı yıl bekledikten sonra Sir Thomas'ın dostu, hiç de zengin sayılmayacak olan Papaz Mr. Norris' le evlenmek zorunda kaldı. Miss Frances'in talihi ise daha kötü gitti. Abla Miss Ward'un yaptığı evlilik küçümsenecek bir şey sayılmazdı. Çünkü Sir Thomas, arkadaşını Mansfield'ın papazlığına getirip iyi bir maaş bağlamıştı. Böylece Mr. ve Mrs. Norris mutlu evliliklerine yılda hemen hemen bin sterline yakın bir gelirle başladılar. Ama Miss Frances, halk deyimiyle "ailesine rağmen" evlendi ve eğitimsiz, parasız, görgüsüz bir bahriye teğmeni seçerek bu işi tam başardı! Herhalde bundan daha isabetsiz bir seçim yapamazdı. Sir Bertram genel olarak hak ve iyilik sever bir adamdı. Karısının bütün akrabalarını iyi durumda görmeyi hem kendisinin, hem de ailenin onurunu düşünerek istediği için Miss

Frances'in çıkarlarını sağlamak amacıyla elinden geleni seve seve yapardı. Gelgelelim Frances'in kocasının öyle bir mesleği vardı ki ne yapılsa boşunaydı. Sir Thomas, Bertram onlara yardım etmek için başka bir çare düşününceye kadar da iki kız kardeşin arası tamamen açılmış bulunuyordu. Bu, iki tarafın davranışlarının en doğal sonucuydu: Yakışıksız evlenmeler aile içinde hemen her zaman böyle sonuçlara yol açar. Miss Frances, yeni adıyla Mrs. Price, gereksiz yere azar işitmemek ve yararsız uyarmalar karşısında kalmamak için, nikâh olup bitinceye kadar ailesine bu konuda hiçbir şey yazmadı. Görülmedik derecede sakin ve tembel bir yaradılışa sahip olan Lady Bertram'a kalsa, kız kardeşini gözden çıkarıp bu konuyu bir daha hiç düşünmezdi. Gelgelelim ablası Mrs. Norris atılgan, tez canlı bir kadındı. Frances'e uzun ve öfkeli bir mektup yazıp yaptığı işin saçmalığını anlatarak bundan doğabilecek bütün kötü ve korkunç sonuçları belirtmeden içi rahat etmedi. Bunun üzerine Mrs. Price da gücenip kızmaktan geri kalmadı; acı üslubu iki ablasını da içine alan ve Sir Thomas Bertram'ın kibrini pek saygısız düşüncelerle betimleyen yanıtı, onunla ablaları arasındaki bütün ilişkilere, epey bir süre için son verdirdi.

Oturdukları yerler birbirinden o kadar uzak, çevreleri o kadar bambaşkaydı ki, dargınlığı izleyen on bir yıl içinde birbirlerinin varlığından haberleri olması bile olanaksızdı. Öyle ki Mrs. Norris, arada bir öfkeli bir tavırla, Frances'in bir çocuk daha dünyaya getirdiğini söylediği zaman Sir Thomas onun bunu nasıl olup da bilebildiğine şaşıyordu. On birinci yılın sonunda ise artık Mrs. Price'ın herhangi bir dargınlık ya da kızgınlığı sürdürecek, kendisine yardımı dokunabilecek tek bir akrabayı bile gözden çıkaracak hali kalmadı. Gitgide sayıları artan çocuklar, çürüğe çıkarılmasına karşın gevezelik ve iyi içki içme yeteneğinden bir şey yitirmemiş olan bir koca ve çok dar bir gelir Frances'in gençliğinde hiç umursamadan sırt çevirdiği akrabalarını yeniden kazanmak için heveslenmesine neden oldu. Böylece kadıncağız Lady Bertram'a bir mektup yazarak öyle derin pişmanlık ve üzüntülerden, öyle çok çocukla öyle az gelirden yakındı ki okuyanların barışma eğilimi duymamasına olanak yoktu. Frances dokuzuncu doğumuna hazırlanıyormuş. Bu durumu yakınmalarla anlatıp ablalarının doğacak çocuğa kol kanat olmalarını dilerken,

önceki sekiz çocuğun geleceğinde de önemli bir rol oynayabileceklerini belirtmekten geri kalmıyordu. En büyük çocuğu on yaşında bir oğlanmış; okuyup adam olmak için can atan, akıllı, hevesli bir çocuk... ama anasının elinden ne gelirmiş ki? Acaba bu çocuk büyüyünce Sir Thomas'a Batı Hint Adaları'ndaki mülkünün yönetiminde yararlı olabilir miymiş? Her iş kabulleriymiş. Sonra genç bir çocuğun çalışmak üzere doğuya gönderilmesinin acaba ne gibi yolları varmış?

Bu mektup meyvesiz kalmadı. Barış ve iyilikseverlik bağları yeniden kuruldu. Sir Thomas dostluk vaatleriyle öğüt, Lady Bertram da parayla bebek çamaşırı gönderdi; mektuplarıysa Mrs. Norris yazdı.

İlk ağızda bu kadar yararlı olan bu barışma bir yıl içinde Frances Price için daha önemli bir çıkar sağladı. Mrs. Norris sık sık yakınlarına, zavallı kız kardeşiyle yavrularını aklından çıkaramadığını söylüyordu. Gerçi hepsi de Frances için birçok şey yapmışlardı ama Mrs. Norris daha fazlasını yapmak ister gibiydi. Sonunda, çaresiz, itiraf etti: Dileği zavallı Frances'i sayısız çocuklarının hiç olmazsa birinin bakım derdinden ve masrafından tümüyle kurtarmaktı. Elbirliği etseler de Frances'in en büyük kızının bakımını kendi üzerlerine alsalar nasıl olurdu? Bu kız dokuz yaşındaymış şimdi; gereksindiği ilgi ve özeni zavallı anası ona dünyada sağlayamazdı. Kızı alır yetiştirirlerse harcayacakları para ve zahmet, yapacakları insanlığın büyüklüğü yanında hiç kalırdı... Lady Bertram hemen ona hak verdi, "Bundan daha iyi bir şey yapabileceğimizi sanmıyorum," dedi. "Çocuğu hemen getirtelim."

Sir Thomas'ınsa böyle hiç koşulsuz ve hemencecik razı olmasına imkân yoktu. Öneriyi tartıyor ve duraksıyordu. Ciddi bir sorumluluktu bu. Böyle alıp yetiştirilen bir kızın geleceğini de yeterince sağlamak gerekirdi; yoksa onu ailesinden ayırmak iyilik değil zalimlik olurdu. Sonra Sir Thomas kendi dört çocuğunu düşünüyordu; kendi iki oğlunu ve kardeş çocuklarının birbirlerine âşık olma olasılığını filan da aklından geçiriyordu. Ama o itirazlarını ortaya sürmeye başlar başlamaz, Mrs. Norris onun sözünü yarıda kesti ve ortaya atılmış-atılmamış bütün itirazlara karşılık verdi: "Sevgili Sir Thomas, sizi tam manasıyla anlıyorum. Düşüncelerinizin cömertlik ve inceliğinin de değerini bilmez değilim ama zaten sizin gibi bir

insandan da böylesi beklenir. İnsanın kol kanat gerdiği bir çocuğun geleceğini sağlamak için elinden geleni yapmasının yakışık alacağı konusunda da sizinle tamamen aynı düşüncedeyim. Böyle bir durumda, karınca kararınca, katkıda bulunmaktan kaçınmayacak bir kişi varsa o da herhalde benim. Kendim çocuksuz olduğuma göre, arkamdan kalacak üç kuruşçuk, kız kardeşlerimin çocuklarından başka kime gidecek? Kocam Mr. Norris'in de bu konularda dosdoğru bir adam olduğundan eminim... Ama siz benim ne kadar az konuşan bir insan olduğumu, her düşündüğümü öyle hemen ortaya vurmadığımı bilirsiniz... Hiç yüzünden korkuya kapılıp da iyilik yapmaktan vazgeçmeyelim. Bir genç kıza iyi bir eğitim verip sosyeteye doğru dürüst girmesini başarabilirseniz büyük bir olasılıkla kızcağız başka hiçbir harcama gerektirmeden bir koca bulup yuva kuracaktır. Bizim yeğenimiz olan bir kız, daha doğrusu, Sir Thomas, sizin yeğeniniz olan bir kız, bu çevrede büyümekle kendisine bir sürü kazanç sağlayacaktır. İlle teyze kızları kadar güzel olur, demiyorum. Olamaz sanırım; ama sosyeteye böyle uygun koşullar altında girmesinin ona iyi bir evlilik yapma şansı kazandırması akla yakındır. Oğullarınızı düşünüyorsunuz. Ama bilmiyor musunuz ki öyle bir şeyler olması dünyadaki olasılıkların en cılızıdır! Çünkü bir arada, kardeş gibi büyüyecekler. Ahlak açısından olanaksız böyle bir şey. Ömrümde ne gördüm ne de duydum. Daha doğrusu, böyle bir bağ kurulmasını önlemenin tek kesin çaresi, benim önerdiğim yoldur. Bir düşünün, Sir Thomas: Diyelim ki bu çocuk güzel bir genç kız oluyor, Tom ya da Edmund onu ilk olarak bundan yedi yıl sonra görüyorlar; işte asıl o zaman işler karışır bana kalırsa! Bu kızın bizlerden uzak, ihmal edilmiş, yoksulluk içinde büyüdüğünü düşünmek bile sizin iyi yürekli, sevimli oğullarınızdan birinden birinin ona âşık olmasına yetecektir! Ama şu yaştan itibaren onları bir arada yetiştirin: Bu çocuk kız kardeş olmaktan ileri gitmeyecektir."

Sir Thomas, "Söylediklerinizde büyük gerçek payı var," diye karşılık verdi. "Herkesin durumuna bu kadar uygun olan bir tasarının yoluna hayalî bir engel çıkarmak istemem. Ben yalnızca bu işe düşünmeden girişilmemesi gerektiğini belirtmek istedim. Mrs. Price'a gerçekten yararlı olabilmek, kendimize de onur payı çıkarmak için çocuğa kendi kızımızmış gibi bir gelecek sağlamamız şart. Sizin

iyimser tahminleriniz doğru çıkmaz da kızcağız büyüyünce kendiliğinden iyi bir yuva kuramazsa, ona bunu biz sağlamayı boynumuza borç bilmeliyiz."

Mrs. Norris, "Sizi tam manasıyla anlıyorum!" dedi. "Siz dünyanın en cömert, en düşünceli varlığısınız! Bu noktada aramızda asla fikir ayrılığı olmayacak, eminim bundan. Siz de çok iyi bilirsiniz ki ben sevdiklerimin iyiliği için elimden geleni yapmaya çırpınırım. Gerçi sizin yavrularınıza karşı duyduğum sevginin yüzde birini bile bu kıza duymama, onu öyle kendi kızım yerine koymama imkân ihtimal yok, ama yine de onu ihmal edersem kendimden iğrenirim. Kız kardeşimin çocuğu değil mi o da? Benim ona verebilecek bir dilim ekmeğim olduğu sürece çocukcağızın yokluk içinde sürünmesine dayanabilir miyim ben? Sevgili Sir Thomas, bütün kusurlarıma karşın iyi yürekliyimdir ben! Yoksul bir kadın sayılırım, ama pintilik yapmaktansa kendi yaşamsal ihtiyaçlarımdan kısarım, bence daha iyi! Demek istiyorum ki... Eğer siz bu işe karşı değilseniz ben hemen yarın zavallı kız kardeşime yazar, önerimi bildiririm. İşler karara bağlanır bağlanmaz çocuğu Mansfield Park'a getirmeyi de ben üzerime alıyorum. Siz hiçbir zahmete girmeyeceksiniz bunun için. Siz bilirsiniz, ben kendimi hiç düşünmem; bana zahmet olmuş, olmamış, hiç hesaba katmam... Dadıyı bu amaçla Londra' ya göndereceğim. Kendisi orada, saraçlık yapan kuzeninde geceler. Çocuğun da oraya getirilip dadıya teslim edilmesini yazarız. Portsmouth'tan Londra'ya gelmesi işten bile değil nasılsa! Posta arabasına koyarlar, Londra'ya kadar giden herhangi bir eli ayağı düzgün yolcu da ona göz kulak olur. Herhalde Londra'ya yolculuk yapan namuslu bir esnaf karısı filan bulmak her an için mümkündür."

Sir Thomas, dadının kuzenine yapılacak olan baskından başka hiçbir şeye karşı çıkmadı. Böylece daha pahalı ama daha doğru dürüst bir buluşma tarzı kararlaştırılıp işler kesinleşti ve bu insancıl tasarının zevki daha şimdiden çıkarılmaya başlandı. Aslında zevk ve hoşnutluk duygularından iki tarafa düşen payın birbirine eşit olmaması gerekirdi. Sir Thomas seçilen çocuğu gerçekten, her bakıma kanadının altına almaya kesin kararlıydı; Mrs. Norris'in ise çocuğun bakımı için bir kuruş bile harcamaya niyeti yoktu. Koşuşturup durmak, konuşmak ve karışık planlar kurmak konusunda bu hanım son derece cömertti;

çevresindekilere insanlık öğüdü vermekte onun üstüne yoktu. Ama içindeki para sevgisi de başkalarına akıl verme sevgisine eşitti. Dostlarına para harcatmakta nasıl ustaysa kendi parasını hiç harcamamakta da o derece ustaydı. Hayallerinde kurduğundan daha az paralı bir evlilik yaptığı için, ilk baştan, parasını çok dikkatli harcamayı zorunluluk bilmiş ve bir "hesabını bilirlik" sayılan bu tutum zamanla bir zevk kaynağı olup çıkmıştı. Çocuksuz olduğu için hedefsiz kalan ilgi ve özen duygularını bu yolda doyumlar olmuştu. Ortada bakıma muhtaç çocuklar olsaydı, Mrs. Norris kuruşlarını hesaplamazdı belki. Ama böyle oyalayıcı bir uğraşı olmadığından cimriliğine gem vuracak bir engel de yoktu. Kız kardeşi Frances'e karşı, bu para tutkusundan daha ağır basacak gerçek bir sevgi de beslemediğine göre, Mrs. Norris'in, bu kadar pahalı bir hayır işini tasarlayıp gerçekleştirmenin onur payından başka hiçbir payı üzerine almaması doğaldı. Ama belki kendini o kadar az tanıyordu ki bu konuşmalardan sonra Mansfield Park'tan ayrılıp papaz evine dönerken, dünyanın en cömert ablası ve teyzesi olmanın mutlu inancına kapılmış olması pek olasıdır.

Konu tazelendiği zaman papazın hanımı görüşlerini daha ayrıntılı bir biçimde açıkladı. Lady Bertram, serinkanlılıkla, "Çocuk önce nereye gelsin; size mi, bize mi?" diye sorduğu zaman da Mrs. Norris çocuğun bakımına kendisinin herhangi bir katkıda bulunmasının tamamen olanakların dışında olduğunu bildirdi. Bunu duyan Sir Thomas hayli şaşırdı. Kendisi çocuğun papaz evine yaraşacağını ve çocuksuz olan teyzesi için iyi bir can yoldaşı olacağını düşünmüştü. Ama tamamen yanılmış olduğunu şimdi anlıyordu. Mrs. Norris küçük kızın, hele şu sırada, papaz evinde kalmasının söz konusu bile edilemeyeceğini üzülerek bildiriyordu. Zavallı kocasının sağlık durumu böyle bir düzenlemeyi olanaksız kılmaktaymış. Papaz Norris'in kanatlanıp uçması ne derece olanaksızsa, çocuk gürültüsünü kaldırabilmesi de o kadar olanaksızmış. Gün gelir adamcağız bacağındaki damla hastalığının derdinden kurtulabilirse işler başkalaşırmış elbette; o zaman Mrs. Norris katlanacağı zahmetlerin üstünde bile durmadan, seve seve savarmış kendi sırasını. Ama şu sırada zavallı kocacığının bakımı bütün zamanını alıyormuş. Ve böyle bir şeyin sözünü bile etse adamcağızın keyfinin kaçacağından eminmiş.

Bunun üzerine Lady Bertram istifini hiç bozmadan, "Öyleyse kız bizim eve gelsin bari," dedi. Kısa bir duralamadan sonra Sir Thomas da her zamanki ağırbaşlılığıyla, "Evet, kızın evi burası olsun," dedi. "Biz ona karşı görevimizi yapmaya çalışırız. Hiç olmazsa burada kendi yaşında arkadaşlarla büyümek, bir de düzenli öğrenim görmek fırsatını bulur."

Mrs. Norris, "Çok doğru!" diye sevinçle konuştu. "Zaten bu iki nokta da çok önemli. Sizin Miss Lee için hiçbir şey fark etmez: Ha iki kıza ders vermiş, ha üç kıza, hepsi bir. Keşke ben de daha yararlı olabilseydim! Ama görüyorsunuz ya, elimden geleni yapıyorum. Fedakârlık yapmaktan yüksünen insanlardan değilim. Nitekim, her konuda akıl danıştığım biri olan dadının, üç günlük yokluğu beni ne kadar zorda bırakırsa bıraksın, gidip onu almasına ses etmiyorum... Maria, çocuğu herhalde o tavan arasındaki küçük, beyaz odaya koyarsın. Hani senin kızların eski odalarının yanındaki. Bence bu çocuk için en iyi yer orası olur. Miss Lee'ye yakın; kızlarınıza da pek uzak sayılmaz. Orta hizmetçilerinin hemen yanında oluşu çok elverişli. Çocuğun giyimine, bakımına filan hizmetçi kızların birinden biri yardım edebilir. Çünkü Ellis'in, kendi kızların gibi onun da oda hizmetçiliğini yapmasını beklemek haksızlık olur. Senin böyle düşüneceğini umuyorum. Zaten aslında bu kıza başka herhangi bir odayı vermeni ben asla mümkün görmüyorum."

Lady Bertram, bu düşünceye karşı çıkmadı.

Mrs. Norris, "Umarım iyi huylu bir kızdır," diye konuşmasını sürdürdü. "Böyle dostlar bulmakla başına nasıl bir devlet kuşu konduğunun farkına varır da değerini bilir, umarım."

Sir Thomas, "Gerçekten pek kötü huylu çıkarsa, onu evimizde barındıramayız, çünkü kendi çocuklarımızı düşünmek zorundayız," dedi. "Ama bu konuda fazla bir korkuya da kapılmamalı. Herhalde çocuğun değiştirmek isteyeceğimiz birçok yönünü göreceğiz. Çok bilgisiz, görgüsüz, acınacak kadar kaba saba olabileceğine de kendimizi hazırlamalıyız. Ama bunlar, giderilmesi olanaksız kusurlar değildir. Arkadaşlarına da pek bir zarar vermez umudundayım. Bizim kızlarımız yaşça ondan daha küçük olsaydı, aralarına böyle birini sokmazdan önce çok ciddi düşünürdüm. Ama bu durumda, böyle bir

arkadaşlıktan kızlarım adına hiç korkmuyorum, gelecek çocuk adına da çok şey umuyorum."

Mrs. Norris, "Ben de aynen böyle düşünüyorum!" diye atıldı. "Daha bu sabah kocama tıpatıp bunları söylüyordum. Yalnız teyze kızlarıyla bir arada bulunmak bile bu kız için başlı başına bir eğitim olacaktır, diyordum. Miss Lee ona hiç ders okutmasa bile çocukcağız uslu ve akıllı olmasını teyze kızlarından öğrenir, diyordum."

Lady Bertram, "Umarım zavallı Pekin'ciğime eziyet etmez," diye dilekte bulundu. "Zavallıya dokunmamasını daha Julia'ya bile yeni öğrettim."

Sir Thomas, "Mrs. Norris'ciğim, kızlar büyüdükçe aralarında gereken düzey farkını gözetmek pek kolay olmayacak," diye düşüncesini belirtti. "Öyle olmalı ki benim kendi kızlarım, kimliklerini hiçbir zaman unutmamakla birlikte kuzenlerini de hor görmesinler. Oncağız da kendini çok küçük görüp sıkılmasın, ama bir Miss Bertram olmadığını da her zaman aklında tutsun. Onların birbirleriyle güzel geçinmelerini dilerim. Kızlarımın akrabalarına hiçbir şekilde tepeden bakmalarına göz yummam. Ama yine de eşit olmaları imkânsız. Unvanları, varlıkları, hakları ve hayattaki beklentileri bakımından hep bambaşka kalacaklardır. Bu da çok ince bir nokta. Bu konuda en doğru olan davranış yolunu seçmekte artık siz bize yardımcı olacaksınız."

Mrs. Norris tamamen Sir Thomas'ın buyruğundaydı. Gerçi bunun çok çetin bir iş olduğu düşüncesinde Sir Thomas'a hak veriyordu ama kendi aralarında kolayca bir çözüm yolu bulabileceklerini umarak ona cesaret de aşılıyordu.

Mrs. Norris'in kız kardeşine yazdığı mektubun boşa gitmediğini kestirmek zor olmayacaktır. Frances Price, bir sürü aslan gibi oğlu dururken ablalarının bir kız seçişine azıcık şaşmış gibiydi, yine de öneriyi minnetle kabul etti. Büyük kızının iyi huylu, geçimli olduğuna onları inandırdı ve onların kızı geri çevirmeleri için asla bir neden çıkmaması dileğinde bulundu. Aynı zamanda kızcağızın biraz zayıf bünyeli ve çelimsiz olduğunu da eklemişti, ama hava değişikliğinin ona yarayacağını umuyordu. Zavallı kadın! Herhalde hava değişikliğinin bütün çocuklarına yarayacağını düşünüyordu!

2

Küçük kız uzun yolculuğunu kazasız belasız tamamladı ve Northampton'da teyzesi Mrs. Norris tarafından karşılandı. O hanım da, böylece çocuğu ilk karşılayan olduğundan onu diğerlerine götürüp teslim etmek zevkine erişti.

Fanny Price, bu sırada on yaşına yeni basmıştı. İlk bakışta karşısındakilerin gözüne girecek görünümde değilse bile akrabalarına itici gelecek bir tipi de yoktu. Yaşına göre ufak tefek, renksiz ve göze çarpan herhangi bir güzellikten yoksundu. Son derece ürkek, utangaç, çekingendi. Ama davranışları, biraz vahşi olmakla birlikte kaba değildi. Sesi de pek tatlıydı ve konuştuğu zaman yüzü sevimlilik kazanıyordu. Sir Thomas'la Lady Bertram onu büyük bir sevgiyle karşıladılar. Sir Thomas onun desteklenmeye ne kadar gereksinmesi olduğunu gördüğü için elinden geldiği kadar candan ve neşeli davranmaya çalıştı. Ama davranışlarının her zamanki ciddiliğini yenmek kolay değildi. Lady Bertram ise onun yarısı kadar bile canını sıkıntıya sokmadığı ve onun on lafına karşı bir tek laf ettiği halde, tek bir tatlı gülüş sayesinde, küçük kızın gözüne kocasından daha az ürkütücü bir kişiymiş gibi göründü.

Çocukların hepsi de evdeydiler. Tanışma töreni sırasında kendilerini çok iyi idare ettiler. Hiç utangaçlık göstermeyip candan davranmayı bildiler, hele oğlanlar! Yaşları on yediyle on altı ve boyları da yaşlarına göre uzun olan bu delikanlılar küçük teyze kızlarının gözünde yetişkin birer erkektiler. Kızlar, yaşları daha küçük olduğu ve babalarından daha çok korktukları için biraz çekingen durdular önce. Ama insan içine çıkmaya ve beğenilmeye o kadar alışıktılar ki aslında hiç de utangaç değildiler. Teyze kızlarının kendisine güven denilen şeyden tümüyle yoksun oluşu onların güvenini artırmaya yaradı ve iki

kız kardeş çok geçmeden rahat bir kayıtsızlıkla küçüğün yüzünü ve giyimini süzüp incelemeye koyuldular.

Güzellik bu ailenin soyunda vardı; oğullar son derece yakışıklı, kızlar bir içim su; hepsi de yaşlarına göre boylu ve gelişmiş... Böylece kuzenlerin tip ve yapıları da göze çarpacak şekilde farklıydı, davranışlarının ayrı olduğu gibi. Hiç kimse onların az çok yaşıt olduğunu kestiremezdi. Aslında küçük Miss Bertram'la Fanny Price arasında topu topu iki yaş vardı. Julia Bertram on ikisinde, Maria'ysa bir yaş daha büyüktü. Bu arada küçük konuk, mutsuzluğun son kertesindeydi. Herkesten ürküyor, kendinden utanıyor, geride bıraktığı yuvayı özlüyor ve bu arada başını kaldırmayı bile beceremiyordu. Konuşayım derken ağlıyor ya da çok usulca konuştuğu için sesini duyuramıyordu. Northampton'dan beri teyzesi Mrs. Norris ona hiç durmadan, başına konan talih kuşunun büyüklüğünü ve bunun ona yüklediği olağanüstü gönül borcuyla uslu olmak koşulunu anlatıp durmuştu. Bu yüzden çocuk, şu anda mutsuz olmayı bir günah saydığı için, duyduğu üzüntü büsbütün katmerleşiyordu. O uzun yolculuğun yorgunluğu da çok geçmeden hatırı sayılır bir soruna dönüştü. Sir Thomas'ın bütün o iyi niyeti, candan halleri boşunaydı; Mrs. Norris'in "Uslu kız olacaksın," diye yaptığı işgüzarca uyarmaları boşuna! Lady Bertram'ın güler yüzle onu kanepeye, kendisinin ve köpeciğinin yanına oturtması ve önüne getirilen böğürtlenli tarttan avuntu umması boşunaydı! Kızcağız tartın daha iki lokmasını bile yutmadan gözyaşları araya girdi. Şu anda ona en iyi arkadaşın, uyku olabileceği belliydi. Böylece, dertlerine yatakta son versin, diye onu odasına götürdüler.

Fanny dışarı çıkınca Mrs. Norris, "Hiç de umut verici bir başlangıç değil bu!" dedi. "Yolda gelirken verdiğim bütün öğütlerden sonra, daha başka davranacağını umardım. Söyledim ona: Her şey ilk ağızdaki davranışına bağlı olacaktır, diye. Umarım aksi huylu bir çocuk değildir. Anacığı öyleydi de: Ama böyle bir çocuğu birazcık hoş görmemiz gerek. Çünkü evinden ayrıldığı için üzülmesi bence onun için pek olumsuz bir şey sayılmaz. Ne kadar kusurlu, eksik olsa, eviydi; yuvasıydı onun. Durumundaki değişikliğin ne kadar hayırlı olduğunu hemen şimdilerde anlayamaz. Ama her işte insan orta karar olmalı."

Ne var ki Fanny'nın Mansfield Park'taki yeni yaşamını ve alışık olduğu herkesten ayrı kalmayı benimsemesi, Mrs. Norris'in kabul

ettiğinden daha uzun sürdü. Kızın bu konudaki duyguları çok keskindi ve çevresi tarafından pek az anlaşıldığı için gereğine pek bakılmıyordu. Hiç kimse ona soğuk davranmak niyetinde değildi ama hiç kimsenin onu avutmak için herhangi bir belirli çaba harcadığı da yoktu.

Gelişinin ertesi günü, kuzenlerini daha rahatlıkla tanıyıp ağırlasınlar, diye Miss Bertram'lara verilen tatil, teyze kızları arasında bir yakınlaşma sağlayamadı. Maria'yla Julia yalnızca iki tane elbise kuşağı olduğunu, hiç Fransızca bilmediğini öğrenince Fanny'yi hor görmekten kendilerini alamadılar. Zahmet buyurup piyanoda çaldıkları düet de küçük kızın üzerinde hemen hemen hiçbir etki göstermeyince, iki kız kardeşin, ona en az değer verdikleri oyuncaklarını armağan ederek çekilmekten başka yapacakları bir şey kalmadı. Fanny'yi kendi başına bıraktılar ve o sırada en sevdikleri oyun hangisiyse (yapma çiçek yapmak ya da yaldızlı kâğıt kesmek gibi) onun başına döndüler.

Fanny ister ders yaptıkları odada, ister bahçede olsun, kuzenleri yanında bulunsun bulunmasın, aynı derecede tasalıydı. Her yer, her şey onu ürkütüyordu. Lady Bertram'ın sessizliği içini çökertiyor, Sir Thomas'ın ağır tutumları korku veriyor ve Mrs. Norris'in uyarmaları onu adeta eziyordu. Delikanlılar, ufak tefekliği üstüne düşüncelerini ortaya vurarak onu içlendiriyor ve utangaçlığını yüzüne vurarak büsbütün yerin dibine sokuyorlardı. Miss Lee onun bilgisizliği karşısında şaşırıp şaşırıp kalıyor, hizmetçiler giyim kuşamına dudak büküyorlardı. Bütün bu dertlere bir de, aralarında eskiden beri oyun arkadaşı, öğretmen ve hastabakıcı olarak önemli bir yer tuttuğu öz kardeşlerinin düşüncesi de eklenince, Fanny'nin küçük yüreğini çökerten üzüntü büsbütün şiddetleniyordu.

Konağın görkemi çocuğu şaşırtıyor ama avutamıyordu. Odalar öyle genişti ki içlerinde rahatlıkla dolaşamıyordu. Neye dokunsa kırılacakmış gibi geliyordu ve çocukcağız her an, şu ya da bu nedenden ötürü korku içinde geziyor, çok zaman kendi odasına kaçıp ağlıyordu. Akşamları salondan çıkınca arkasından, "Başına konan talih kuşunun değerini biliyor; aferin," diye konuşulan küçük kız, her günün üzüntüsünü ağlaya ağlaya uyuyakalmakla dindiriyordu. Böylece, Fanny sessiz sedasız tutumuyla içindekileri çevresinden gizleyerek bir hafta

geçirmişti ki bir sabah teyzesinin küçük oğlu Edmund onu tavan arasında merdivene oturmuş, ağlarken buldu.

Delikanlı, iyi yürekli olmanın verdiği acımayla, "Tatlı kuzenim, neyin var senin böyle?" diye sordu. Sonra onun yanı başına oturdu ve küçük kızın böyle suçüstü yakalandığı için duyduğu utancı giderip açık konuşmasını sağlamak amacıyla uzun uzun dil döktü: Fanny hasta mıydı? Yoksa onu bir kıran filan mı olmuştu? Maria veya Julia'yla kavga mı etmişti? Yok, eğer derslerinin anlayamadığı bir yanı varsa acaba Edmund anlatabilir miydi? Kısacası Edmund'un onun için yapabileceği, alabileceği bir şey var mıydı? Uzun zaman, küçük kızdan, "Yok yok, hiçbir şey yok, teşekkür ederim, hiçbir istediğim yok"tan başka yanıt çıkmadı. Ama Edmund üstelemekten vazgeçmedi. Ve kızın kendi evinden söz açılır açılmaz şiddetlenen hıçkırıkları gence, kızın derdinin kaynağını gösterdi. Edmund, kızı avutmaya çalıştı, "Annenden ayrıldığın için üzgünsün, küçük Fanny'ciğim," dedi. "Bu da senin çok iyi bir evlat olduğunu gösterir. Ama şimdi de akrabalarının arasındasın; akrabalarının hepsi seni seviyorlar, seni mutlu kılmak istiyorlar: Bunu da unutmamalısın. Gel, seninle bahçeye çıkıp gezinelim, sen de bana kardeşlerini anlat."

Konu açıldıkça Edmund öğrendi ki Fanny, kız-erkek, bütün kardeşlerini seviyordu ama hepsinden çok düşündüğü bir tanesi vardı. Kızın en çok sözünü ettiği ve besbelli en çok özlediği kardeşi, William'dı; en büyükleri, kendinden bir yaş büyük olan ağabeyi, en yakın arkadaş ve can yoldaşı, her durumda annesiyle arasında arabuluculuk yapan (çünkü anasının da gözdesi olan) William! William istememişti onun buraya gelmesini. Onu çok özleyeceğini, çok arayacağını söylemişti ona... "Ama William sana mektup yazar elbette, değil mi?" Evet, William, yazacağım, diye söz vermişti ama önce Fanny'nin yazmasını söylemişti. "Peki, ne zaman yazacaksın bu mektubu?" Kızcağız başını önüne eğdi ve çekinerek, "Bilmem," diye yanıtladı. Kâğıdı yokmuş da!

"Eğer bütün sıkıntın buysa ben sana hem kâğıt, hem de gerekli olan başka her şeyi veririm; sen de mektubunu dilediğin an yazabilirsin. William'a mektup yazmak seni sevindirecek mi?"

"Evet, hem de pek çok."

“Öyleyse hemen yap bu işi. Benimle birlikte kahvaltı salonuna gel; orada gerekli her şeyi buluruz. Bizden başka da kimse olmaz bu saatte.”

“Ama, ağabeyciğim... postaya verilir mi sonra?”

“Evet. Sana söz veriyorum; mektubun postaya verilecek. Öteki mektuplarla birlikte gider. Sir Thomas imzalayacağı[1] için William da hiç para ödemeyecek.”

Fanny ürkek bir bakışla, “Sir Thomas mı?” diye sordu.

“Evet, sen mektubu yaz hele, ben götürür ona imzalatırım.”

Fanny bu davranışı biraz fazla atak buldu ama başkaca direnç göstermedi. Kuzeniyle birlikte kahvaltı salonuna gittiler. Burada Edmund ona kâğıt çıkardı ve üzerine cetvelle çizgiler çizdi. Kızın kendi ağabeyi olsa ancak bu kadar yakınlık, bu kadar iyi niyet gösterebilir ve çizgileri de ancak bu kadar düzenli çizebilirdi! Fanny mektubu yazdığı sürece Edmund onun başından ayrılmadı ve ona gerektikçe kalemin ucu için çakısıyla ya da yazım bilgisiyle yardım etti. Bütün bunlar yetmezmiş gibi William’a karşı da büyük yakınlık gösteriyordu ki Fanny için bu, bütün öteki iyiliklerin hepsinden daha üstün, daha değerliydi. Edmund mektubun altına kendi yazısıyla, kuzeni William’a sevgilerini gönderdiğini yazdı, mektubun içine yarım gine de para koydu. Fanny’nin duyguları öyle coşkun ve derindi ki kızcağız bunları sözle ifade edemeyeceğine inanıyordu. Ama bakışları ve bir- iki candan sözü, duyduğu bütün gönül borcunu ve sevinci ortaya vurmaya yetti ve kuzeninin ilgisini çekti. Genç çocuk onunla daha çok konuşmaya başladı ve söylediklerinden sıcak kalpli ve vicdanlı bir kız olduğunu anlayarak onunla daha yakından ilgilenmek, durumunun güçlüğüyle korkusunun büyüklüğüne karşı daha anlayış göstermek gerektiğine karar verdi. Kendisi onu hiçbir zaman bilerek üzmemişti ama şimdi kızın daha belirli bir yakınlığa gereksinme duyduğunu seziyordu. Bu amaçla, ilk önce onun, herkese karşı duyduğu korkuyu azaltmaya çalıştı ve hele Maria ve Julia ile oyun oynaması ve elinden geldiği kadar neşeli olması için ona pek yerinde öğütler verdi.

O günden sonra Fanny daha bir rahatladı. Bir dostu olduğunu hissediyordu ve kuzeni Edmund’dan gördüğü yakınlık onu herkese

karşı daha bir yüreklendiriyordu. Konağı daha az yadırgamaya, çevresindekilerden daha az çekinmeye başladı. Bunların arasında onu hâlâ korkutanlar olsa bile küçük kız şimdi artık onların huylarını alıyor, onları hoşnut bırakmanın yollarını öğrenmeye başlıyordu. Önceleri herkesin, özellikle kendisinin gönül rahatlığını bir hayli kaçıran ufak tefek aksaklıkları ve "taşralı" davranışları kendiliğinden silinmeye başladı. Fanny artık Sir Thomas'ın karşısına çıkarken korkudan titremiyordu. Norris teyzesinin sesini duyduğu zaman irkilmekten de vazgeçmişti. Teyze kızları onun arkadaşlığını zaman zaman kabul etmeye başladılar. Gerçi yaşı küçük, kendi de güçsüz ve çelimsiz olduğu için onlara her an katılamıyordu. Ama bazen iki kıza oyunları sırasında bir üçüncü arkadaş çok gerekiyordu; hele bu, uysal, onlara uyan bir çocuk olursa! Böyle zamanlarda Norris teyzeleri, Fanny' nin bir yaramazlık yapıp yapmadığını sorunca ya da ağabeyleri Edmund, Fanny'ye iyi davranmaları gerektiğini anımsatınca kızlar, Fanny'nin geçimli bir çocuk olduğunu söylemekten çekinmiyorlardı.

Edmund her zaman şefkatli ve anlayışlıydı. Tom'un Fanny'ye karşı en kötü davranışı ise, on yedisinde bir delikanlının on yaşındaki bir çocuğa karşı hakkı saydığı şakalaşmalardan ibaretti. Hayatın eşiğinde olan Tom canlı, neşeli bir gençti; dünyaya, para harcayıp sefa sürmek için geldiğine inanan bir zengin çocuğunun iyimserliğine ve cömertliğine sahipti. Küçük kuzenine gösterdiği yakınlık kendi toplumsal konumu ve ayrıcalıklarıyla orantılıydı: Çocuğa güzel armağanlar alıyor ve onunla tatlı tatlı şakalaşıyordu.

Fanny serpilip neşelendikçe Sir Thomas'la Mrs. Norris yaptıkları hayır işinden ötürü daha bir hoşnutluk duymaya başladılar ve çok geçmeden aralarında şöyle bir düşünce birliğine vardılar: Fanny pek zeki olmamakla birlikte uysal, yola gelir bir yaradılıştaydı. Onlara çok zorluk çıkarmayacağa benziyordu. Fanny'nin zekâsının derecesini küçümseyenler yalnızca onlar değildi. Gerçi Fanny okuyup yazmasını biliyordu ama kendisine başkaca bir şey öğreten olmamıştı. Bu yüzden, kendilerinin küçüklüklerinden beri okuyup öğrendikleri birçok konuda kuzenlerinin hiçbir şey bilmediğini gören Maria ile Julia onu olağanüstü aptal sayıyorlardı. Çocuğun eve gelişinden sonraki ilk iki-üç hafta içinde kızlar annelerinin oturma salonuna, kuzenlerinin aptallığıyla ilgili raporlar taşıyıp durdular: "Anneciğim,

bir düşünün, kuzenimiz Avrupa haritasını bile birleştiremiyor!"[2] Ya da, "Kuzenim Rusya'nın belli başlı ırmaklarını sayamıyor!" Ya da, "Kuzenimiz Ön Asya'nın adını bile duymamış!" "Mumboya ile suluboya arasındaki farkı bilmiyor! Ne tuhaf! Hiç böyle aptallık duydunuz mu siz?"

Düşünceli bir kadın olan Norris teyzeleri, "Kızlar, öyle ama herkesi de kendiniz gibi akıllı, ileri zekâlı sanmasanıza!" diye karşılık veriyordu.

"Ama teyzeciğim, gerçekten kara cahil bu kız! Biliyor musunuz, kendisine sorduk dün gece, İrlanda'ya hangi yönden gidilir, diye. O da, Wight Adası'na geçerim, dedi çıktı. Aklı fikri Wight Adası'nda. Hem de yalnızca Ada, diyor, dünyada başka ada yokmuş gibi. Ben olsam utancımdan yüzüm kızarırdı. Biz ondan çok daha küçükken öyle şeyler biliyorduk ki, onun bu yaşta haberi bile yok! Teyzeciğim, kaç yıl önceydi, bütün İngiliz krallarını, tahta geçiş sırasıyla ezbere bilirdik biz. Hem de tahta ne zaman geçtiklerini, onların döneminde olan başlıca olayların tarihlerini bilirdik!"

Öbür kız, "Evet," diye lafa karıştı. "Septimius Severus'a varıncaya kadar Roma imparatorlarını, ayrıca mitoloji de bilirdik. Bütün madenleri, yarı madenleri, gezegenleri ve büyük düşünürlerin adlarını bilirdik."

"Çok doğru, yavrularım. Ama sizlere Tanrı çok güçlü bellekler vermiş. Zavallı kuzeninizin, varsanız baksanız hiç belleği yoktur. Her şeyde olduğu gibi bellekten belleğe de çok fark vardır. Bu yüzden kuzeninizi hoş görün, bu eksikliğinden ötürü acıyın ona. Sonra hiç unutmayın: Ne kadar ileri ve zeki olursanız olun, alçakgönüllülüğü hiç elden bırakmamanız gerekir. Çünkü ne kadar çok bilgili olursanız, öğrenecek o kadar çok şeyiniz var demektir."

"Evet, biliyorum, daha çok şey öğrenmemiz gerekiyor, on yedi yaşına basıncaya kadar. Ama size Fanny ile ilgili başka bir şey daha söyleyeyim, çok tuhaf, çok şapşal bir şey! Biliyor musunuz, diyor ki ne müzik dersi, ne de resim dersi almak istiyormuş!"

"Gerçekten de büyük bir aptallık bu, güzelim. Kuzeninizin zekâdan yoksun olduğu gibi çevresindekilerden örnek almasını da beceremediğini gösterir. Ama derinden düşünülürse, belki durumun

böyle olması daha hayırlıdır. Bildiğiniz gibi anneniz ve babanız gerçi Fanny'yi (benim sayemde) sizinle bir arada büyütmek büyüklüğünde bulunuyorlar ama bu demek değildir ki onun da ille sizler kadar bilgili ve hünerli olması gerekir! Aksine, arada bir ayrım olması bence daha uygun kaçar."

Mrs. Norris işte bu gibi düşünce ve öğütlerle, yeğenlerinin kafalarını karıştırmaya çalışıyordu. Böyle olunca da kızların bütün yetenek ve bilgilerine karşın cömertlik, alçakgönüllülük ve kendi kendini tanıma gibi daha az bulunur değerlerden tümüyle yoksun kalışlarına şaşmamak gerekir. Yaradılışlarını dışta tutarsak her bakımdan çok iyi yetiştiriliyorlardı. Sir Thomas onların eğitimindeki eksik yönlerin farkında değildi. Çünkü gerçekten çocuklarına düşkün bir baba olmakla birlikte sevgisini pek belli etmezdi; davranışlarındaki resmîlik çocuklarının da onun yanında çekingen davranmalarına yol açardı.

Lady Bertram deseniz çocuklarının eğitimiyle zerrece ilgilenmiyordu. Böyle sıkıntılara katlanacak zamanı yoktu ki! Kendisi günlerini çok şık giyimli olarak kanepede oturup işe yaramadığı gibi güzel de olmayan bitmez tükenmez nakışlar işlemekle geçiren kadınlardandı. "Köpeciğini" çocuklarından çok düşünürdü ama kendisine yük olmadıkları zamanlar çocuklarını da iyice şımartırdı. Bütün önemli konularda Sir Thomas'ın, daha ufak tefek konularda da ablasının sözünü dinlerdi. Kızlarıyla uğraşacak daha çok zamanı olsa bile bunu gereksiz görürdü, herhalde. Çünkü kızlar bir mürebbiyenin gözetimi altındaydılar; gereken dersler için de öğretmenleri olduğuna göre hiçbir eksikleri yok sayılırdı. Fanny'nin ders konusunda aptal olmasına gelince; Lady Bertram bunun pek yazık olduğunu söylüyordu. Ama, ne yapalım, bazı kimseler analarından aptal doğuyorlardı. Demek ki Fanny'nin de daha çok çaba göstermesi gerekiyordu. Lady Bertram elden başka ne geleceğini bilemiyordu. Ama şunu da hemen ekliyordu ki kendisi Fanny'de, çok durgun olmasından başka hiçbir kusur bulmuyordu. Küçük kız getir-götür işlerinde çok iyi hizmet ediyor ve söylenen şeyleri aklında çok iyi tutuyordu, doğrusu.

Böylece Fanny, bütün bilgisizlik ve çekingenliğine karşın Mansfield Park'ta yerleşti. Eski evine karşı beslediği sevginin büyükçe

bir bölümünü zamanla konağa aktararak teyze çocuklarının arasında büyüdü. Pek de mutsuz sayılmazdı.

Aşağı yukarı Fanny'nin aileye girdiği sıralarda Lady Bertram, ufak bir hastalığın ve büyük bir tembelliğin sonucu olarak, Londra'da, baharlarda gidip oturmak âdetinde olduğu evi bıraktı ve artık yılın dört mevsimini konakta geçirmeye başladı. Sir Thomas parlamentodaki görevini yaptığı sıralarda Londra'da yalnız kalıyordu. Karısının yokluğunun ona nimet mi yoksa külfet mi olduğunu artık Tanrı bilir! Böylece bu taşra konağında Bertram kız kardeşler belleklerini güçlendirip söyledikleri düetleri ilerletmeyi ve gitgide büyüyerek boylu, alımlı birer genç kız olmayı sürdürdüler. Babaları onların gerek görünüş ve davranış, gerek edindikleri bilgi ve yetenekler yönünden, bütün babalık beklentilerini karşılayabilecek bir düzeye eriştiklerini görebiliyordu. Büyük oğlu biraz uçarı ve tutumsuz olduğundan babasını daha şimdiden hayli üzüyordu ama öteki çocukları ona gelecek için yalnızca iyi şeyler vaat ediyorlardı. Sir Thomas kızlarının "Miss Bertram" adını taşıdıkları sürece bu ada yeni bir incelik, renk ve parlaklık katacaklarını ve bu adı bıraktıkları zaman da aileye onurlu akrabalar kazandıracaklarını umuyordu. Edmund'un karakterine gelince; dürüstlüğü ve aklı başında oluşuyla genç adam hem kendi kendisi, hem de çevresi için yararlı, onurlu, mutlu bir insan olacağa benzerdi. Edmund rahip olacaktı.

Kendi çocuklarının bakımının verdiği telaş ve bu konuda duyduğu hoşnutluk arasında Sir Thomas, Mrs. Price'ın çocuklarını da unutmuş değildi. Bu çocukların eğitiminde ve çalışacak çağa gelen erkek çocukların işlere yerleştirilmelerinde Sir Thomas cömertçe yardımda bulundu. Fanny de, ailesinden tamamen ayrı olsa da onlara yapılan herhangi bir iyiliği ya da onların durumunda olan herhangi bir düzelmeyi haber aldığı zaman candan seviniyordu. Uzun yıllar boyunca bir kez, yalnızca bir tek kez William'ı görmek mutluluğuna erdi, ama ötekileri hiç görmedi. Onu, hiç değilse kısa bir ziyaret için kardeşlerinin yanına göndermek kimsenin aklının ucundan geçmez, eski evinden kimse onu özleyip aramaz gibiydi. Ama Fanny'nin konağa gelişinden az sonra William denizci olmaya karar verince, denize açılmazdan önce bir haftalığına Northamptonshire'a gelip kız kardeşinin yanında kalmaya çağrıldı. İki kardeşin kavuştukları zaman

duydukları derin sevinç, içlerinden taşan coşkun sevgi, baş başa yaptıkları uzun, ciddi konuşmalar ve gülüp eğlenerek geçirdikleri mutlu saatler göz önünde canlandırılabilir. Delikanlının sonuna kadar iyimser ve neşeli davranışı ve o gittikten sonra kız kardeşinin kapıldığı üzüntü de öyle. Neyse ki William'ın ziyareti Noel tatiline rastlamıştı da Fanny avunmak için kuzeni Edmund' dan yardım umabilirdi. Edmund da, kıza ağabeyinin meslek yaşantısı ve yapacağı önemli işlerle ilgili öyle tatlı şeyler anlatıyordu ki zamanla Fanny bu ayrılığın birtakım yararları olabileceğini, ister istemez kabul etti. Fanny, Edmund'un yakınlığına ve iyi yürekliliğine gözü kapalı güvenebiliyordu. Eton'dan ayrılıp Oxford'a girmesi delikanlının iyi yürekliliğinde hiçbir değişiklik yapmamış, aksine, bunu ortaya vurması için ona daha çok fırsatlar sağlamıştı. Her zaman Fanny'nin iyiliğini düşünüyor, onu incitmemeye çalışıyor, evdekilere onun olumlu yanlarını anlatmaya, onun bu yanlarını ortaya vurmasını engelleyen utangaçlığını da yenmeye çabalayarak kızı avutuyor, ona akıl ve cesaret veriyordu.

Başkalarınca ikinci plana atılırken yalnızca Edmund' un desteği, Fanny'nin aile içinde sivrilmesine elbette yetmezdi. Yine de kızın kafasının ve ruhunun gelişmesinde, zevklerinin incelmesinde Edmund'un yakınlığı ve ilgisi son derece önemli bir rol oynadı. Edmund Fanny' nin zeki olduğunu biliyordu. Kız ölçülü olmakla birlikte her şeyi çarçabuk kapıp kavrıyordu, okumaya karşı da büyük bir hevesi vardı. Bu iyi kullanılırsa, başlı başına bir öğrenim yerine geçebilirdi. Miss Lee, Fanny'ye Fransızca öğretiyor, her gün birkaç sayfa tarih ezberletiyordu. Ama kızın boş saatlerini keyif ve büyüyle dolduran kitapları salık veren, Edmund'du. Edmund, onun zevkinin gelişmesi için elinden geleni esirgemiyor, yaptığı mantık yanlışlarını düzeltiyor, okuduğu kitaplar üstüne onunla konuşarak okuduğundan yararlanmasını sağlıyor, yerli yerince yaptığı övgülerle okumayı ona büsbütün sevdiriyordu. Bütün bu iyiliklere karşı Fanny de onu dünyada, William hariç, herkesten daha çok seviyor, gönlünü Edmund'la William arasında bölüştürüyordu.

1. Zarfın üzeri imzalanarak ücretsiz posta hakkından yararlanılırdı. (Y.N.)

2. O dönemin coğrafya dersinde uygulanan bir yöntem. Avrupa'daki ülkeler haritadan tek tek oyulup çıkartılır, sonra öğrenciler bunları bir araya getirmeye çalışırdı. (Y.N.)

3

Ailede önemli sayılabilecek ilk olay Rahip Norris'in ölümüydü. Fanny'nin on dört-on beş yaşlarına rastlayan bu ölüm ister istemez, aile içinde değişikliklere ve yeni durumlara yol açtı. Mrs. Norris papaz evinden ayrılınca önce konağa geldi, sonra da Mansfield'da Sir Thomas'ın malı olan ufak bir eve yerleşti. Kocasının ölümü konusunda, onsuz da pekâlâ yapabileceğini düşünerek, gelirinin azalması konusunda da ister istemez ekonomi yapmak zorunda kalacağını tasarlayarak, kendini avutuyordu.

Papaz evi ve papazlık işi aslında Edmund'a verilecekti. Mr. Norris, birkaç yıl önce ölseydi papazlığa bir aile dostu getirilerek durum idare edilecek ve Edmund papaz olacak yaşa gelince bu işe yerleşecekti. Ne var ki Tom'un son yıllarda su gibi para harcaması yüzünden, papazlık konumunu bekletmeye olanak kalmamış, başka birine verilmesini sineye çekmek gerekmişti. Böylece büyük kardeşin zevk ve eğlence düşkünlüğünün bedelini ödemek, bir yerde küçük kardeşe yüklenmiş oluyordu. Sir Thomas'ın yönetimi altındaki başka bir köyün papazlığı da gerçi Edmund için bekletiliyordu ve bunu bilmek, Mansfield papazlığını başka birine vermek zorunda kalmanın vicdan azabını biraz hafifletiyordu, ama iyi kalpli baba yine de bu durumdaki haksızlığa üzülmekten kendini alamıyordu. Belki böyle bir olay büyük oğlunun üzerinde, şimdiye kadarki söz ve davranışlarından daha etkili olur umuduyla Sir Thomas bu haksızlığı Tom'a da duyurmaya çalıştı.

En ağırbaşlı tavrını takınarak, "Senin adına utanıyorum, Tom," dedi. "Durumu böyle idare etmek zorunda kaldığım için utanıyorum. Bu durumda senin de bir ağabey olarak çok utanç duyduğunu tahmin ettiğim için sana acıyorum. Edmund'u, yirmi-otuz yıl için, belki de temelli olarak, hakkı olan gelirin yarısından ettin. Gelecekte ben ya da

sen belki ona daha iyi bir iş sağlayabiliriz. Ama bizden bunu ummak onun zaten hakkıydı. Gelecekte ne yaparsak yapalım, şu anda senin hemen kapanması gereken borçların yüzünden onun elinden aldığımız hakları asla ödeyemeyiz!"

Tom bu sözleri üzüntü ve utançla dinledi. Ama babasının yanından ilk fırsatta kaçtı ve çok geçmeden umursamaz bir bencillik içinde şöyle düşünmeye başladı: Birincisi, birtakım arkadaşlarının yaptıkları borçlar yanında kendisininkiler aşırı sayılmazdı. İkincisi, babası da bu işi pek uzatmış, artık can sıkmıştı. Üçüncüsü, Mansfield'a atanan yeni papaz her kimse, yaşlı bir adam olmalıydı, nasılsa çok geçmeden ölürdü.

Rahip Norris'in ölümünden sonra Mansfield papazlığına Dr. Grant adında bir papaz geçti ve gelip Mansfield'a yerleşti. Kendisi kırk beş yaşlarında, kanlı canlı bir adam olduğuna göre genç Tom Bertram'ın umutlarını suya düşüreceğe benzerdi. Ama yok yok, diye düşündü Tom. Yeni papaz tıknaz enseli, heyecanlı herifin biriydi. Güzel yiyecek ve içecekleri gövdeye bol bol indirmeyi sürdürürse çok geçmeden öbür dünyayı boylardı.

Yeni papazın, kendinden on beş yaş kadar küçük olan bir karısı vardı ama çocukları yoktu. İyi ve namuslu kişiler oldukları konusunda köye yayılan kalıplaşmış söylentiler arasında, çevreye girdiler.

Sir Thomas'ın düşüncesine göre şimdi artık Mrs. Norris'in, yeğeni Fanny'nin sorumluluğunu paylaşma vakti gelip çatmıştı. Mrs. Norris'in medeni durumundaki değişiklik ve kızın yaşının büyümüş olması, onların birlikte oturmalarındaki bütün sakıncaları ortadan kaldırmakla kalmamış, bunu ideal bir çözüm yoluna dönüştürmüştü. Batı Hint Adaları'ndaki mülklerinin son zamanlarda biraz zarara uğraması ve büyük oğlunun tutumsuzluğu yüzünden durumu biraz sarsılmış olduğu için, Fanny'nin bakım ve çeyiz masraflarının bir bölümünden kurtulmak Sir Thomas'ın işine gelecekti. Akla yakın ve yakışık alır bir iş olduğuna bütün kalbiyle inandığı için Sir Thomas bu olasılıklardan karısına söz etti. Lady Bertram bu konuyu yeniden anımsadığında Fanny de yanındaydı. Lady Bertram sakin sakin, "Ee Fanny, duyduğuma göre yanımızdan ayrılıp ablamla oturacakmışsın," dedi. "Nasıl, memnun kalacak mısın bundan!"

Fanny öylesine afallamıştı ki, “Sizden ayrılmak mı!” diye kekelemekten başka bir şey söyleyemedi.

“Evet, yavrucuğum. Hem neden şaştın öyle? Beş yıldır bizim yanımızdasın. Ablam eskiden beri, kocası ölünce seni yanına almayı kurardı. Yine de arada gelip nakış örneklerimi çiziverirsin, umarım.”

Hiç beklemediği bu haber Fanny’cik için hiç de hoş değildi. Genç kız Norris teyzesinden hiçbir zaman yakınlık görmemiş, ona asla kanı kaynamamıştı.

Titrek sesle, “Burdan ayrılmak istemem de!” dedi.

“Evet, istemezsin herhalde. Bu da çok doğal bir şey. Bu eve geldin geleli pek sıkıntı çekmedin sayılır.”

Fanny alçakgönüllülükle, “Size neler borçlu olduğumu belirtmekte kusur etmemişimdir umarım, teyzeciğim,” dedi.

“Yok, çocuğum, kusur etmiş sayılmazsın. İlk baştan beri benim gözümde iyi bir kızsın sen.”

“Artık hiç oturmayacak mıyım, sizin yanınızda?”

“Hayır, canım. Ama gideceğin yerde rahat edeceğinden eminsin ya, sen ona bak. Ha bu evde oturmuşsun, ha şu evde. Ne fark eder senin için?”

Fanny, yüreği acıyla dolarak dışarı çıktı. Aradaki fark azımsanacak bir şey değildi, onun gözünde. Norris teyzesiyle oturmak düşüncesi onu hiç de sevindirmiyordu.

Genç kız Edmund’la karşılaşır karşılaşmaz ona derdini açtı:

“Ağabeyciğim, hiç de sevindirici olmayan bir haber aldım. Gerçi siz bana, ilk baştan hoşuma gitmeyen şeylere de kendimi alıştırayım, diye çok kereler öğüt vermişsinizdir ama bu kez bunu yapamayacağım. Temelli gidip Norris teyzemle oturacakmışım.”

“Yaa! Öyle mi?”

“Evet. Şimdi Bertram teyzem söyledi. Kesin olarak kararlaştırılmış. Norris teyzemiz White’ların evine yerleşir yerleşmez ben de Mansfield Park’tan ayrılıp onun yanına gidecekmişim.”

“Ne yalan söyleyeyim, Fanny, senin bunu istemediğini bilmesem çok güzel bir plan derdim.”

“Ama, ağabeyciğim!..”

“Her yönden olumlu. Teyzemizin seni yanına istemesi aklı başında, yerinde bir davranış. Kendisine tam uygun, tam yakışır bir

can yoldaşı seçiyor demektir. Paragözlüğünün bu işe engel olmayışına sevindim. Sen ona her bakımdan destek olur, hayatını doldurursun. Umarım bu iş seni pek de fazla üzmüyordur, Fanny."

"Üzüyor, hem de pek çok. İçim istemiyor. Bu evi seviyorum ben, içindeki her şeyi. O evi, o evdeki hiçbir şeyi dünyada sevemem. Onun yanında nasıl tedirgin olduğumu siz biliyorsunuz."

"Çocukken sana karşı davranışlarını pek hoş görmezdim. Ama hepimize karşı da hemen hemen aynı şeyleri yapmıştır. Oldum olası bilemez çocuklara güler yüz göstermesini. Şimdi artık büyüdün, çocuk yerine koyamaz seni. Hatta artık sana eskisinden daha iyi davranmaya başladı bile. Hele evine gidip de şu yeryüzündeki tek can yoldaşı olduğunda, seni ister istemez önemseyecektir."

"Beni kimsenin önemsemesine olanak varmış gibi!"

"Neden olmasın?"

"Bin türlü neden var: aile durumum, aptallığım, kabalığım."

"Aptallığıyla kabalığıymış! Sevgili Fanny, inan bana, sende bunların zerresi bile yok, kendi kendisine böyle şeyler kondurmandan başka! Seni gerçekten tanıyan kimselerin seni önemsememesi için hiçbir neden yok dünyada. Aklı başında, güzel huylu, iyilikbilir, gördüğü iyiliğin karşılığını verebilmek için can atan bir kızsın. Ben bir arkadaşta, bir can yoldaşında bundan daha önemli, daha mükemmel huylar aranabileceğini hiç bilmiyorum."

Fanny bu övgüler karşısında pespembe kesilerek, "Siz çok iyi kalplisiniz de ondan," diye yanıtladı. "Benim hakkımda böyle güzel şeyler düşündüğünüz için size nasıl teşekkür edebilirim? Ah, ağabeyciğim, buradan ayrılırsam sizin iyiliğinizi ömrümün sonuna kadar unutmayacağım."

"Aman Fanny! Gideceğin yer buradan iki adımcık olduğuna göre, unutmazsın elbette. Senden bu kadarını beklemek hakkımdır. Parkın öbür ucuna değil de üç yüz bin kilometre ötelere gidecekmişsin gibi konuşuyorsun. Oysa hemen hemen her zamanki gibi bizim kızımız olacaksın yine. İki ev halkı yılın hemen hemen her günü bir araya gelecek, aradaki tek fark şu olacak ki Norris teyzemizle oturduğun zaman sen evin içinde daha söz sahibi, daha ön planda bir kişi olacaksın; bu da senin hakkın. Bu evde arkasına gizlenebileceğin bir

sürü kişi var. Ama orada, teyzemizle baş başa kalınca, bağımsızlığını ilan etmek zorunda kalacaksın."

"Ah, demeyin böyle!"

"Diyeceğim işte. Hem de sevinçle söyleyeceğim. Şu sırada senin bakımın için Norris teyzemiz annemden daha uygun. Teyzemiz gerçekten ilgi duyduğu kişiler için dağlar devirebilir. Seni de, Tanrı vergisi olan yeteneklerini geliştirmeye zorlayacaktır."

Fanny göğüs geçirerek, "Ben bu işlere sizin gözünüzle bakamıyorum," dedi. "Ama kendimi haklı göreceğim yerde size inanmam gerek. Beni kaçınılmaz olan bir duruma alıştırmaya çalıştığınız için sağ olun. Norris teyzemizin beni gerçekten sevdiğine inanabilsem, onun yaşamında önemli bir rolüm olacağına sevinirdim! Burada hiç kimse için önemli olmadığımı biliyorum. Ama o kadar çok seviyorum ki burasını!"

"Fanny'ciğim, evimizden ayrılsan bile buradan ayrılmış sayılmazsın ki! Park ve bahçelerde yine eskisi gibi gezip dolaşabilirsin. Bize ne kadar yürekten bağlı olduğunu bilmez değilim ama bu kadar küçücük, lafta kalacak olan bir değişiklik bile bu yüreği korkutmamalı! Yine aynı bahçe yollarında gezinecek, aynı kitaplıktan kitap seçecek, aynı insanlarla bir arada olacak, aynı atlara bineceksin."

"Çok doğru. Evet, sevgili kır kısrağım benim! Ah, ağabeyciğim, biliyor musunuz, bazen düşünüyorum da, ata binmekten nasıl ödüm kopardı! Sağlığına iyi gelir, denildiğini duydukça nasıl dehşete düşerdim! Bilemezsiniz, atlardan laf açıldığı zaman Sir Thomas dudaklarını kıpırdatır kıpırdatmaz tiril tiril titremeye başlardım! Sonra sizin bu işe nasıl aklımı yatırdığınızı, konuşmalarınızla nasıl korkularımı giderdiğinizi, zamanla ata binmekten zevk almaya başlayacağımı söylediğinizi anımsıyorum; ne kadar haklı çıktığınızı da görüyorum. Onun için ileriyi görüşünüzün de aynı derecede isabetli çıkacağına inanıyorum."

"Ben de, ata binmek nasıl beden sağlığına iyi gelmişse, Norris teyzeyle oturmanın da senin ruh sağlığına iyi geleceğine ve sonunda seni mutlu kılacağına inanıyorum."

İki teyze çocuğu arasındaki konuşma böylece sona erdi. Aslında bu konuşma hiç yapılmasa da olurdu, çünkü Mrs. Norris, Fanny'yi yanına almaya hiç mi hiç niyetli değildi. Şu son durumda Mrs. Norris

yeğenini yanına almayı ancak kaçınılması gereken bir şey olarak düşünmüştü. Kendinden böyle bir şey umulmasını engellemek için de Mansfield'da "kibar" sayılabilecek evlerin en küçüğünde karar kılmıştı. White'ların evi ancak kendisiyle hizmetçilerine yetecek büyüklükteydi; bir de misafir yatak odası kalıyordu ki Mrs. Norris bu noktanın üzerinde özellikle duruyordu. Gerçi papaz evindeki misafir yatak odaları hiç kullanılmamıştı, ama Mrs. Norris şimdi yatıya gelebilecek arkadaşları için bir yedek yatak odasının şart oluşunu ne unutuyor ne de unutturuyordu. Gel gör ki aldığı bütün önlemler yine de ona daha asil bir amaç kondurulmasını önleyemedi. Hatta yedek yatak odasının önemi üzerinde bu kadar durması Sir Thomas'ı yanıltmış, onun odayı Fanny için istediği kanısını uyandırmış olabilirdi. Lady Bertram çok geçmeden, bir gün, laf arasında bu konuya değinerek durumun açıklık kazanmasını sağladı:

"Ablacığım, Fanny sizin yanınıza yerleşince ben de Miss Lee'ye artık yol verebilirim, sanıyorum."

Mrs. Norris neredeyse yerinden sıçrıyordu:

"Benim yanıma yerleşmek mi? Sevgili Lady Bertram, ne demek istiyorsunuz?"

"Fanny sizinle oturacak değil mi? Sir Thomas'la öyle kararlaştırdınız sanıyordum."

"Ben ha! Asla! Sir Thomas'a bu konuda ağzımı açmış değilim, ne de o bana! Fanny benimle oturacak ha! Dünyada en son aklıma gelecek olan bir şey varsa o da budur: Bakın hele! Ben Fanny'yle ne yaparım, Fanny benimle ne yapar? Ben! Zavallı, dertli bir dul kadın, yaslara boğulmuş, dünyadan elini eteğini çekmiş... O yaşta bir kızla nasıl yapabilirim ben, on beşinde bir kız! En özen ve dikkat isteyen, en geniş yürekleri bile daraltabilecek bir çağ! Sir Thomas benden böyle bir şeyi ciddi olarak bekleyemez herhalde! Sir Thomas bunu yapamaz, çünkü benim dostumdur! Benim iyiliğimi isteyen hiçbir kimse böyle bir öneride bulunamaz, eminim bundan. Nasıl oldu da Sir Thomas bunun lafını açtı sana?"

"Bilmiyorum. Kendince böylesini uygun bulmuş olsa gerek."

"Ne dedi ama? Benim Fanny'yi almamı kendisi istemiş olamaz! Onun böyle bir şeyi içten isteyebileceğini hiç sanmam."

“Yok, Sir Thomas yalnızca akla yakın bir olasılık olarak konuştu. Doğrusu, ben de öyle düşündüm. İkimiz de sizin böylece rahat edip avunacağınızı sandık. Ama istemiyorsanız diyecek bir şey yok. Kız nasılsa bize yük olmuyor.”

“Kardeşciğim, yürekler acısı durumumu bir düşünün. Fanny beni nasıl avutabilir bu durumda? Zavallı, kolsuz kanatsız bir dul kadın; dünyanın en iyi kocasını yitirmişim! Hastalığı sırasında ona bakıp pervane olacağım, diye sağlığım bozulmuş, içim desen daha beter sönmüş; huzur diye bir şey kalmamış; elimdeki para şöyle, durumuma göre geçinmeme kıt kanaat yetecek, ancak zavallı merhumun anısına leke sürdürtmeyecek kadar! Üzerime bir de Fanny gibi bir kızın yükünü almak nasıl avuturmuş beni? Kendim için istesem bile zavallı kızcağıza böyle bir haksızlıkta bulunamam! Şimdiki halde kız emin ellerde, geleceği güven altında. Ben de artık kendi dertlerime, sıkıntılarıma elimden geldiğince göğüs gerer, yaşar giderim.”

“Yani tek başınıza, yapayalnız yaşamak zor gelmeyecek mi size?”

“Lady Bertram, hoşsunuz yani! Bana yalnızlıktan başka ne yaraşır ki? Ara sıra belki bir dost gelir, küçük evimin kapısını çalar (beni arayan dostlar için bir yatağım her zaman hazır olacaktır), ama bundan sonra günlerimin çoğu mutlak bir yalnızlık içinde geçecek. İki yakam bir araya gelsin de, benim dileğim bundan ibaret!”

“Aman ablacığım, durumunuz pek de bu kadar kötü değildir, umarım. Sir Thomas diyor ki yılda elinize altı yüz altın geçecekmiş.”

“Lady Bertram’cığım, durumumdan yakınmıyorum. Eski yaşantımı sürdüremeyeceğimi biliyorum, ama ne yapalım, elden geldiğince kemerleri sıkıp daha tutumlu olmasını öğrenmem gerek. Şimdiye kadar yerde bulduğunu gökte yiyen bir kadındım, ama bundan sonra ekonomi yapmaktan utanmam artık. Gelirim kadar durumum da tamamen değişti. Zavallı kocacığımdan, bölgenin papazı olması dolayısıyla kendisinden çok şeyler beklenirdi ama kimse bunları benden bekleyemez! Gelip giden Tanrı misafirleri bize nasıl da mutfak masrafına patlardı, hesabı belirsiz! Ama White’ların evine taşınınca daha dikkatli olmam gerekiyor. Ayağımı yorganıma göre uzatmalıyım, yoksa sefil olurum. Hatta ne yalan söyleyeyim, biraz daha ileri gidip bir köşeye üç-beş kuruş da koyabilirsem çok iyi olur.”

“Koyabilirsiniz, sanırım. Zaten eskiden beri para biriktirmez misiniz?”

“Hedefim, Lady Bertram’cığım, benden sonrakilere yararlı olmaktır. Daha paralı olmak istiyorsam sizin çocuklarınız içindir bu. Yoksa başka kimim var benim? Onlara, işlerine yarayacak, ufak bir şey bırakabilirsem ne mutlu bana!”

“Çok iyisiniz ama, kuzum, bizim çocuklar için sıkıntıya sokmayın kendinizi! Onların geleceği nasılsa güvencede. Sir Thomas gereğine bakar o işin.”

“Ama biliyorsunuz, Antigua’daki mülkü bu kadar az kâr getirmekte devam ederse, Sir Thomas’ın geliri hayli daralacak.”

“Yok canım, o sorun çözümlenmek üzere. Sir Thomas bununla ilgili mektuplar yazıp duruyor, biliyorum.”

Mrs. Norris gitmek üzere ayağa kalkarak, “Kısacası, Lady Bertram,” dedi, “ben sizin aileye yararlı olmak istiyorum, sözüm bu kadar. Bundan böyle Sir Thomas benim Fanny’yi almamdan laf edecek olursa, siz de rahatça söyleyebilirsiniz; benim sağlık ve ruhsal durumum dolayısıyla böyle bir şey söz konusu bile edilemez! Hem zaten Fanny’yi yatıracak yerim de yok ki aslında! Eş dost için bir yedek oda ayırmam şart.”

Lady Bertram’ın, bu konuşmanın kocasına anlattığı kadarı Sir Thomas’a, Frances’in görüşleri konusunda ne kadar yanılmış olduğunu anlatmaya yetti. Mrs. Norris de o andan sonra Fanny konusundaki bütün isteklerden, daha doğrusu bu isteklerin kendisine söylenmesinden tümüyle kurtulmuş oldu.

Fanny başka yere gönderilmek korkularının ne kadar yersiz olduğunu çok geçmeden anladı. O zaman duyduğu içten sevinç de, onun hesabına çok yararlı bulduğu bir tasarının altüst olmasına üzülen kuzeni Edmund’u mutlu kıldı. Mrs. Norris, White’ların evine yerleşti; Grant’ ler papaz lojmanına geldiler ve bu olaylar da olup bittikten sonra Mansfield’da yaşam bir süre için yine her zamanki gibi sürüp gitti...

Grant’lerin, gülüp eğlenmeyi, toplantıları seven, candan kimseler oluşları yeni dostlarını genellikle pek hoşnut bıraktı. Ama onların da kusurları vardı elbette. Nitekim Mrs. Norris bunları bulmakta gecikmedi. Dr. Grant boğazına pek düşkünmüş ve her gün bol bol

yiyip içmek istiyormuş; Mrs. Grant de onu ucuz şeylerle doyurmak yoluna gideceği yerde aşçısına, Mansfield Park aşçısının aldığı gibi yüksek bir ücret ödüyormuş ve mutfağına pek seyrek uğruyormuş. Bu çeşit uygunsuz tutumları ve papaz evinde her Tanrı'nın günü tüketilen tereyağı ve yumurta miktarını kabul etmek Mrs. Norris'in mizacına uygun değildi. "Hiç kimse bolluğu, misafir ağırlamayı benim kadar sevmesin, eli sıkılıktan hiç kimse benim kadar iğrenmesin! Benim zamanımda papaz evinin bu yönden adı çıkmış değildi elbette. Her zaman konforuyla, bolluğuyla anılırdı. Ama bu gidişe aklım ermiyor, doğrusu! Bir köy papazının evine sosyete hanımefendisi yaraşmaz ki! Zaten sordum soruşturdum; gelirleri taş çatlasa beş binin üstünde değil!"

Lady Bertram bu tür kınamaları kös dinliyordu. Ev yönetimi konusunda yapılan hatalarla içten ilgilenmesinin yolu yoktu ancak Mrs. Grant'in pek de alımlı görünmediği halde böyle iyi bir koca bulmuş olması, güzel bir kadın olarak onun kanına dokunuyordu doğrusu! Lady Bertram bu konudaki şaşkınlığını, ablası kadar uzun uzadıya olmasa bile hemen hemen o kadar sık sık belirtiyordu.

Bu dedikodular henüz bir yılı bile doldurmamıştı, aile içinde, hanımların kafalarında ve konuşmalarında esaslı bir yer tutacak kadar önemli bir durum ortaya çıktı. Sir Thomas işlerini düzene sokabilmek amacıyla Antigua'ya kendisi gitmeyi uygun bularak büyük oğlunu da yanına aldı. Böylelikle Tom'u, İngiltere'deki birtakım uçarı arkadaşlarından ayırıp koparabileceğini de umuyordu. Baba-oğul, belki de bir yıl evlerinden uzakta kalmak üzere, yola çıktılar.

Durumu para açısından ve büyük oğluna sağlayabileceği yararlar bakımından ele almak Sir Thomas'ı, evini ocağını bırakıp gitmek ve kızlarını, en tehlikeli bir yaşta başkalarının gözetimine bırakmak düşüncesine boyun eğdirtmişti. Adamcağız karısının kızlara karşı kendi yerini tutabileceğini, daha doğrusu, analık görevini hakkıyla yerine getirebileceğini hiç sanmıyordu. Ama Mrs. Norris'in titiz dikkatine ve Edmund'un sağlam yargılarına güvendiğinden kızlardan yana içi rahat olarak gitti.

Lady Bertram kocasının onu bırakıp gitmesine üzülüyordu ama onun esenliği yönünden kuruntuya kapılmak ya da onun rahatsız, tedirgin olabileceğinden kaygılanmak aklına gelmiyordu. Çünkü

dünyada kendinden başka hiç kimsenin güçlük ve yorgunluk çekemeyeceğine inananlardandı.

Kızlarına gelince, acınacak durumdaydılar; üzüldükleri için değil de, kendilerinde üzüntüden eser olmadığı için! Kızlar babalarına düşkün değildiler. Çünkü Sir Thomas onların eğlencelerini hiçbir zaman desteklememişti. Şimdi de babalarının gidişine, yazık ki, çok seviniyorlardı. Çünkü böylece bütün baskılardan kurtulmuş oluyorlardı! Fanny'nin duyduğu ferahlık da hemen hemen kuzenlerininkine eşti ama genç kızın daha duygulu olan yüreği ona nankörlük ettiğini fısıldıyor ve genç kız şu anda üzülemeyişine üzülüyordu. "Sir Thomas ona ve kardeşlerine nice iyiliklerde bulunmuştu ve şimdi belki de dönmemek üzere gitmişti! Onun ardından gözyaşı dökememek! Ne utanılacak bir duygusuzluktu bu!" Hem de Sir Thomas, yola çıktığı günün sabahı, Fanny'ye, "Umarım önümüzdeki kış William'ı yine görürsün," demiş ve ağabeyinin bölüğü İngiltere'ye döner dönmez bir mektup yazıp onu Mansfield'a çağırmasını söylemişti. "Ne kadar ince düşünceli, ne kadar iyi bir insan!" Hele bir de ona gülümsese ve "Sevgili kızım, Fanny'ciğim," filan deseydi, genç kız ona karşı duyduğu bütün çekingenlik ve korkuyu o an unutacaktı. Ne var ki Sir Thomas konuşmasını, yine onu utanç ve kedere boğacak sözcüklerle bitirmişti: "William, Mansfield'a gelirse, evden ayrıldığından beri geçen yılların boşa gitmediğine onu inandıracak şekilde davranacağını umarım. Ama yazık ki ağabeyin birçok yönden, kız kardeşinin on yaşında neyse on altısında da o olduğunu düşünecektir!" Fanny, Sir Thomas'ın arkasından, bu sözleri aklına getirdikçe acı acı ağladı. Onu, böyle, gözleri kızarmış olarak gören teyze kızları da ikiyüzlü olduğuna karar verdiler.

4

Tom Bertram son zamanlarda evde o kadar az kalıyordu ki yokluğu duyulmuyordu, desek yeri var. Hatta Lady Bertram çok geçmeden kocasının yokluğuna bile ne kadar alıştıklarını, onsuz hayatlarını ne kadar iyi çekip çevirebildiklerini görerek şaşırdı kaldı. Edmund sofrada etleri dilimleyip servis yapmakta, vekilharçla konuşup avukata mektup yazmakta, hizmetçilerin parasını vermekte, annesinin özel mektuplarını yazmak hariç, her işinde babasının yerini öyle iyi tutuyor ve annesini her türlü yorgunluk ve uğraşmadan öylesine kurtarıyordu ki, şaşılacak şeydi!

Yolcuların, rahat bir yolculuktan sonra sağlıkla Antigua'ya vardıklarının haberi geldi. Bu arada Mrs. Norris büyük korkulara kapılmaktan geri kalmamış ve Edmund'u yalnız başına kıstırabildiği yerde bu korkularını ona da aşılamak için epey çırpınmıştı. Herhangi bir acı haberi ilk duyacak insanın kendisi olacağına inandığı için bu acı haberi konak halkına nasıl vereceğini bile kararlaştırıp hazırlamıştı. İşte bu sırada Sir Thomas'ın, hayatta olduklarını bildiren mektubu onun tasalarını ve ev halkını avutmak için hazırladığı demeçleri bir süre için bir yana bırakmasını gerektirdi.

Kış mevsimi bu demeçlerin verilmesini gerektirecek bir olay olmadan gelip geçti. Antigua'dan sürekli haber alınıyordu. Mrs. Norris, kardeşinin kızlarına eğlenceler yaratmak, onların giyinip süslenmelerinde yardımcı olmak, bilgilerini herkese göstermek gibi işlerin yanında kendi evini de çekip çevirmekteydi. Üstelik kız kardeşinin ev işlerine burnunu sokup Mrs. Grant'in tutumsuzluğunun dedikodusunu yapmakla öylesine meşguldü ki uzaktaki akrabalarını düşünüp kuruntu yapacak fırsatı bile güç bulabiliyordu!

Bertram kız kardeşler şimdi o yörenin güzel kızları arasında sağlam birer yer tutmuş bulunuyorlardı. Güzelliklerinin ve son derece iyi yetişmiş olmalarının yanı sıra, doğuştan rahat, şen yaradılışlı oldukları ve herkese karşı nazik ve yumuşak başlı davranmaya alıştırıldıkları için, çevrelerinin yalnız hayranlığını değil, sevgisini de kazanmışlardı. O kadar mükemmeldiler ki büyüklük taslasalar bile göze batmıyordu. Zaten çalım da satmıyorlardı. Böyle davranmalarıyla topladıkları (Norris teyzeleri kanalıyla kulaklarına gelen) övgüler de kızların, kusursuz oldukları konusunda besledikleri inancın pekişmesine yarıyordu.

Lady Bertram kızlarıyla birlikte topluluklara katılmazdı. Kızlarının beğenildiğini ve sevildiğini görerek annelik zevkini tatmak için bile ufacık bir sıkıntıya katlanamayacak kadar tembeldi. Bu yüzden bu işi ablasına bırakmıştı. O da böyle şerefli bir temsilcilik görevini yüklenmeye zaten can atıyordu! Böylece, fayton kiralamak zorunda kalmadan sosyeteye girmek fırsatını buluyor ve bunun iyice tadını çıkarıyordu.

Bu toplantılara Fanny de katılmıyordu. Yine de Bertram teyzesinin arkadaşı olarak kabul edilmekten ve işe yaramaktan zevk alıyordu. Mürebbiye Miss Lee konaktan ayrılmış olduğu için, herkesin bir baloya ya da bir toplantıya gittiği gecelerde teyzesinin eli ayağı Fanny'ydi. Teyzesiyle konuşuyor, teyzesini dinliyor, teyzesine kitap okuyordu. Bu gibi gecelerin dinginliği ve Bertram teyzesiyle baş başa olduğu sürece hiçbir sert söz duymayacağını bilmenin güvenci, Fanny'nin ürkeklik ve utangaçlıktan kurtulamamış olan ruhunu fazlasıyla okşuyordu. Teyze çocuklarının gittiği eğlentilere gelince; Fanny bunları, hele baloların ayrıntılarını ve Edmund'un kimlerle dans ettiğini dinlemeye bayılıyordu, ama aile içindeki kendi durumunu çok aşağı gördüğünden böyle toplantılara alınabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyor, bu yüzden de konuya pek ilgi göstermiyordu. Fanny bu kışı rahat ve sakin geçirdi sayılır. Gerçi kış mevsimi William'ı İngiltere'ye getirememişti, ama onun her an gelebileceğini ümit etmek dünyalara değerdi.

Bahar gelince Fanny, değerli ve sevgili arkadaşını, ihtiyar kır kısrağı yitirdi. Bu yitim onun yalnız duygularını değil, sağlık durumunu da sarstı. Çünkü herkes ata binmesinin çok önemli

olduğunu kabul ettiği halde ona yeni bir at bulmak için davranan olmadı. "Çünkü," diye teyzeleri fikir yürüttüler, "öbür kızlar ata binmediği zaman Fanny onlardan birinin atına binebilir." Ama kız kardeşler hava güzel olduğu zaman her gün ata bindiklerine ve uysal, nazik tutumlarını gerçek zevklerinden fedakârlık edecek kadar ileri götürmeye hiç niyetli olmadıklarına göre, Fanny ya teyzelerinin biriyle bütün gün evde oturuyor ya da öbürüyle yoruluncaya kadar yürüyüş yapıyordu. Lady Bertram vücudunu hareket ettirmekten kendisi hoşlanmaz, bunu herkes için de gereksiz sayardı. Bütün gün yürüyüş yapan Mrs. Norris'se herkesin kendisi kadar yürümesi gerektiğine inanırdı. Bu sırada Edmund başka yerdeydi. Yoksa duruma hemen çare bulurdu. Eve dönüp de Fanny'nin ne durumda olduğunu ve bundan nasıl zarar gördüğünü anlayınca, "Yapılacak tek bir şey var," dedi. "Fanny'ye bir at bulmak!" Ve gerek annesinin gevşekliği, gerek teyzesinin aşırı tutumluluğu yüzünden, sorunu önemsiz göstermek için yapılan bütün çabalara bu tek kararlı cümleyle karşılık verdi. Mrs. Norris ister istemez konak ahırındaki beygirlerin arasında bu işe uygun, yumuşak başlı, yavaş bir hayvanın pekâlâ bulunabileceğini, vekilharcın atının ödünç alınabileceğini ya da Dr. Grant'in, postaneye gönderdiği kısrağı ara sıra Fanny'ye verebileceğini düşünüyordu. Fanny'nin, tıpkı kuzenleri gibi, kendisine ait, hanımefendilere yaraşır bir binek atına sahip olmasını tümden gereksiz, hatta yakışıksız bulmaktan kendini alamıyordu. Sir Thomas'ın böyle bir şeyi asla aklından geçiremeyeceğinden emindi. Onun yokluğunda, gelirinin belirsiz olduğu şu sırada, böyle bir alışverişe kalkmak ve ahırın zaten yüklü olan masraflarını büsbütün kabartmak ona bağışlanmaz bir suç gibi geliyor ve Mrs. Norris bunu böylece söylemeyi boynuna borç biliyordu. Edmund'un tek yanıtıysa, "Fanny'ye bir at bulmak gerek!" oldu. Mrs. Norris konuyu aynı açıdan göremiyordu ama Lady Bertram görebiliyordu. Bu işin gerekliliği konusunda, oğluyla aynı düşüncedeydi. Yalnız acele etmemesini istiyordu Edmund'dan. Sir Thomas dönünceye kadar beklenilmeliydi. Sir Thomas gelince kararı kendisi verirdi. Sir Thomas eylülde dönmüş olacaktı. Eylüle kadar bekleyivermekten ne çıkardı ki?

Edmund, annesinin sözlerine kulak vermekten kendini alamadı ve sonunda, kendini babasının gözünde fazla ileri gitmiş duruma

düşürmeyecek, ama Fanny'nin derdine hemen çare bulacak bir çözüm yolu üzerinde karar kıldı. Kendisinin üç atı vardı ama hiçbiri bir kadının binmesine uygun değildi. Bunlardan ikisi av hayvanıydılar, üçüncüsü de çok kullanışlı bir yol hayvanı. İşte genç adamın düşüncesi bu üçüncü atı verip yerine kuzeninin binebileceği gibi bir at almaktı. Böyle bir at biliyordu. Bir kere kararını verince işi çok geçmeden sonuçlandırdı. Yeni kısrak pek iyi çıktı. Çok az bir terbiyeyle tam hanımların binebileceği bir at olup çıktı, Fanny de ata hemen hemen tam anlamıyla sahip oldu. Dünyada başka hiçbir ata, eski kır atı kadar alışamayacağını sanmıştı, ama Edmund'un kısrağının verdiği zevk, şimdiye kadarkilerden kat kat üstündü. Hele buna Edmund'un yardımıyla sahip olduğunu bilmek Fanny'nin mutluluğunu öylesine artırıyordu ki sözle anlatılamazdı. Fanny kuzeni Edmund'u bütün iyilik ve yüceliklerin simgesi olarak görüyor, onun gerçek değerini kendinden başka kimsenin bilemeyeceğine inanıyor ve ona olan şükran borcunu asla ödeyemeyeceğini düşünüyordu. Edmund'a karşı olan duyguları saygı, minnet, güven ve sevgiden örülmüştü.

Yeni at, adıyla ve sanıyla Edmund'un malı olduğu sürece Mrs. Norris onun Fanny için kullanılmasına göz yumabiliyordu. Lady Bertram da önceden ileri sürdüğü itirazı yeniden anımsamış olsaydı bile oğlunu, eylüle kadar beklemediği için hoş görürdü. Çünkü eylül gelip çattığı zaman Sir Thomas hâlâ uzaklardaydı ve görünürde işini yakın zamanda bitirebileceğini belirten bir umut da yoktu. O tam İngiltere'ye dönmeyi düşünürken birtakım karışık durumlar ortaya çıkmış, her şey büyük bir kararsızlığa bürününce Sir Thomas da oğlunu İngiltere'ye göndererek işler tam bir sonuca bağlanıncaya kadar kendisi Antigua'da kalmaya karar vermişti. Tom kazasız belasız döndü geldi ve Sir Thomas'ın da sağlığının iyi olduğu haberini getirdi. Gelgelelim Mrs. Norris'in gözünde hepsi boşunaydı! Sir Thomas'ın oğlunu göndermesi onca, felakete uğrayacağı içine doğan bir babanın çocuğunu kurtarma çabasından başka bir şey değildi. O kadar ki Mrs. Norris de korkunç önsezilere kapılmaktan kendini alamıyordu. Hele sonbaharın o uzun geceleri başlayınca küçük evinin hüzünlü yalnızlığında bu kuruntulara büsbütün kendini kaptırdı. Artık her gün konağın yemek odasına sığınmak zorunda kalıyordu. Neyse ki kış eğlencelerinin yeniden başlaması işe yaradı. Toplantılar birbirini

kovalamaya başladıkça Mrs. Norris en büyük kız yeğenine çıkan kısmetlerin tatlı hayallerine daldı ve sinirleri az çok yatışır gibi oldu. "Eğer zavallı Sir Thomas'ın bir daha geri dönmesi nasip değilse bile, sevgili Mariamızın parlak bir evlilik yapması bize avuntu olur," diye içinden sık sık geçiriyordu. Bu düşünceler genellikle, çevrede zengin erkekler varken ve özellikle son zamanlarda çevrenin en büyük, en şahane mülklerinden birinin başına geçmiş olan bir genç adamın yanındayken aklına geliyordu.

Mr. Rushworth, Maria Bertram'ın güzelliğine daha ilk baştan vurulmuştu. Evlenmeye de niyetli olduğundan kendini âşık sanmakta gecikmedi. İri yapılı, orta zekâlı bir genç adamdı. Ne görünüşünde ne de davranışında bir aykırılık göze çarpmadığından Miss Bertram onun gönlünü çalmış olmaktan pek hoşnut kaldı. Yirmi birinci yaşına bastığı için Maria evlenmeyi boynunun borcu saymaya başlamıştı. Mr. Rushworth'le evlenmek ona babasınınkinden daha fazla bir gelir ve aynı zamanda Londra'da (artık başlıca hedeflerinden biri haline gelen) bir ev sağlayacağı için bunu gerçekleştirmek boynunun borcuydu. Mrs. Norris bu evlenmeyi gerçekleştirebilmek için canla başla uğraşıyor, iki tarafı da körüklemek, akıllarını bu işe yatırmak için her yola başvuruyordu. Bu yollardan biri de adı geçen genç beyin anasıyla dostluk kurmaktı. Mrs. Norris, şu sırada oğlunun yanında kalmakta olan Mrs. Rushworth'e bir sabah ziyareti yapsın, diye Lady Bertram'ı bile on beş kilometrelik bozuk yolda gitmeye zorladı. Mrs. Rushworth'le Mrs. Norris birbirleriyle pek güzel anlaşmakta gecikmediler. Birisi oğlunun evlenmesini yürekten istiyor ve şimdiye kadar görmüş olduğu kızlar arasında onu mutlu kılacak en uygun, en erdemli, en yetenekli ve görgülü kız olarak da Miss Bertram'ı buluyordu. Mrs. Norris bu övgüye teşekkür ediyor, sonra da gerçek değerleri seçmesini bilen bir insan olduğu için hanımefendiyi övüyordu. Maria gerçekten de bütün ailenin gözbebeği, övünç kaynağıydı; hiç kusursuz, bir melek! Çevresi hayranları ve isteyenleriyle öylesine sarılıydı ki seçim yapmakta güçlük çekiyordu. Yine de, dostlukları pek yeni olmakla birlikte Mrs. Norris'e göre Mr. Rushworth tam yeğeni için biçilmiş kaftandı ve tam onun gönlünü kazanabilecek kıratta bir gençti!

İki genç çeşitli balolarda birbirleriyle yeteri kadar dans ettikten sonra bütün bu konuşulanları haklı çıkardılar ve aralarında, Sir Thomas'ın yokluğunda varabilecekleri ölçüde bir anlaşmaya vardılar. Bu da ailelerini ve haftalardır Mr. Rushworth'le Miss Bertram'ı birbirlerine yakıştırmakta olan çevreyi pek sevindirdi.

Sir Thomas'ın onayını alabilmek için birkaç ay geçmesi gerekti. Ama onun da bu işe candan sevineceğinden kimsenin şüphesi yoktu. İki aile hiç çekinmeden içlidışlı olup çıktılar ve Mrs. Norris'in her gittiği yerde, "Henüz bu mesele hakkında hiç konuşmuyoruz," demesinin dışında, durumu gizli tutmaya kalkışmadılar.

Ortada kusur gören tek kişi Edmund'du. Teyzesi ne denli ballandırırsa ballandırsın genç adam Mr. Rushworth'e beğenilir bir arkadaş gözüyle bakamıyordu. Kız kardeşi elbette kendi kararını kendisi verecekti, ama onun, mutluluğu zenginlikte araması Edmund'u biraz düşündürmüştü. Genç adam Mr. Rushworth'le bir aradayken, "Yılda on iki bin altınlık geliri olmasa bu adam çok aptal sayılırdı," diye içinden geçirdi.

Beri yandan Sir Thomas yararları tartışılmayan, herkesin çok uygun ve yerinde bulduğu böyle bir evlenme isteğini gerçek bir hoşnutlukla karşıladı. Her bakımdan uygun bir birleşme olacaktı bu; aynı ilde, aynı düzeydeki iki aile arasında. Böylece Sir Thomas candan verdiği onayı hemen İngiltere'ye bildirdi, ancak düğünün kendisi yurda dönünce yapılmasını istedi. O sırada aylardan nisandı ve Sir Thomas yaz sonundan önce her işini yoluna koyup Antigua'dan ayrılabileceği kanısındaydı.

İşte temmuz ayında, Fanny on sekiz yaşına bastığı sırada işler bu durumdaydı. Derken Mrs. Grant'in kız ve erkek kardeşi gelerek köy sosyetesine katıldılar. Mrs. Grant'le ana bir, baba ayrı kardeş olan Mr. Crawford ve kız kardeşi varlıklı gençlerdi. Mr. Crawford'un Norfolk'ta hatırı sayılır bir malikânesi ve Miss Crawford'un da yılda yirmi binlik geliri vardı. Ablaları Mrs. Grant onları çocukluklarında çok severdi. Ama evlendikten az sonra anneleri ölmüştü. Crawford kardeşlerin vasiliği Mrs. Grant'in hiç tanımadığı bir amcaya düşmüş ve genç kadın böylece anaları öldüğünden beri üvey kardeşlerini pek görememişti. Gençler amcalarının yanında sıcak bir yuva bulmuşlardı. Amiral Crawford'la eşi başka hiçbir konuda anlaşamazlardı ama yeğenlerini

sevmek konusunda birleşmişlerdi. Daha doğrusu her biri bir yeğeni kendisine gözde olarak seçmişti. Amiral'in gözbebeği oğlandı, karısınınkiyse kız. İşte şimdi de Amiral'in hanımının ölümü üzerine, gözbebeği olan kız, amcasının evinde birkaç ay çile doldurduktan sonra yeni bir yuva aramak zorunda kalmıştı. Amiral Crawford çok kötü ahlaklı bir adamdı. Karısı ölünce yeğenini bağrına basacağına, metresini alıp eve getirmişti. Böylece Mrs. Grant de üvey kız kardeşinden, "Yanına gelebilir miyim?" diye bir mektup almıştı. Bu, Miss Crawford'un işine geldiği kadar ablasını da sevindirmişti. Çünkü Mrs. Grant şu sırada, kent dışında oturan çocuksuz hanımların başvurabilecekleri bütün alışılmış oyalanma yollarını tüketmiş bulunuyordu. En sevdiği oturma salonunu güzel eşyalarla iyice doldurmuş, az bulunur türde çiçek ve tavuk yetiştirmeyi de denedikten sonra evinde yeni bir değişiklik ister olmuştu. Bu yüzden eskiden beri sevdiği ve evleninceye kadar yanında alıkoymayı umduğu üvey kız kardeşinin gelişi onu iyice sevindirmişti. Tek tasası, Mansfield'daki yaşantının, ömrünün çoğunu Londra'da geçirmiş olan bir genç hanımı doyuramama olasılığıydı.

Miss Crawford da buna benzer tasalardan tam anlamıyla uzak sayılmazdı. Ama onun tasaları daha çok üvey ablasının yaşayışını ve çevre sosyetesinin düzeyini bilmemekten doğuyordu. Bu yüzden başlarda ağabeyi Henry' nin taşradaki konağına gitmek, orada onunla birlikte oturmak istemişti. Ancak ağabeyini kandırabilmek için gösterdiği çabalar boşa gidince gözünü karartarak üvey ablasının yanına gitmeye karar vermişti. Bir yerde yerleşmek ve tek bir kişiyle oturmak gibi şeylere karşı Henry Crawford ne yazık ki derin bir tiksinti duyardı. Böyle büyük ve önemli bir konuda kız kardeşi için fedakârlık yapamazdı. Yine de onu Londra'dan alıp Northamptonshire'a kadar getirerek ağabeyliğini gösterdi. Ona, canı sıkılır sıkılmaz, yarım saat içinde gelip kendisini alacağına da söz verdi.

Kız kardeşlerin kavuşması iki tarafı da sevince boğdu. Miss Crawford titiz, huysuz ve taşralı olmayan bir abla, onun bir centilmen olan eşi ve güzel döşeli, geniş bir ev buldu. Mrs. Grant de, şimdi eskisinden daha çok sevmeye başladığı kardeşlerinin büyüyüp yakışıklı birer genç olduklarını gördü. Mary Crawford göz alacak kadar güzeldi. Henry güzel değildi ama havalı ve çekici, değişik tipte bir erkekti. İki

kardeş çok neşeli ve tatlı insanlardı. Bunları gören Mrs. Grant onların başka bütün üstünlüklere de sahip olduklarına o dakika karar verdi. İkisine de bayılmıştı ama gözünün bebeği Mary'ydi. Kendisi hiçbir zaman gururlanacak bir güzelliğe sahip olmamıştı. Onun için şimdi kız kardeşinin güzelliğiyle övünebilmek fırsatının iyice tadını çıkarıyordu. Mary'ye uygun bir kısmet bulmak için onun gelmesini bile beklememiş, Tom Bertram'a göz koymuştu. Mary gibi yirmi binlik gelir sahibi, yetenek dolu kibar bir genç kıza ancak bir baronet oğlu yaraşırdı. Mrs. Grant açık kalpli, içi dışı bir kadın olduğundan, kız kardeşinin gelişinin üzerinden daha üç saat geçmeden, bütün tasarladıklarını ortaya dökmüş bulunuyordu.

Mary Crawford, yakınlarında bu kadar hatırı sayılır bir ailenin oturduğunu duyunca sevinmişti. Ablasının biraz önyargı havası taşıyan düşüncelerinde ve yaptığı seçimde karşı duracak bir yön bulamadı. Kendi amacı da evlenmekti, ama parlak bir evlilik yapabilmek koşuluyla. Tom Bertram'ı Londra'da görmüştü; yakışıklılığının da, aile durumu, geliri ve işi ölçüsünde olduğunu biliyordu. Genç kız bu konuyu bir şaka olarak karşıladı, ama içten içe ciddi olarak düşünmekten de geri kalmadı. Çok geçmeden tasarı Henry'ye de açıldı. Mrs. Grant, "Planımızı tamamlayacak bir şey daha aklıma geldi," dedi. "Sizin ikinizin de bu dolaylarda yerleşmenizi çok istiyorum. Onun için, Henry, sen de Miss Bertram'ların küçüğünü alacaksın; cici, güzel, iyi huylu, iyi yetişmiş bir kız, onunla mutlu olursun." Henry eğilerek ablasına teşekkür etti.

Mary, "Sevgili ablacığım, eğer böyle bir şeye Henry' nin aklını yatırabilirseniz beni, böylesine zeki bir akrabam olduğu için iki kez sevindirmiş olursunuz," dedi. "O zaman sizin evlendirecek beş-altı tane kızınız olmayışına üzülürüm ancak. Çünkü Henry'nin aklını evliliğe yatırabilirseniz sizde bir Fransız kadınının çene gücü var, demektir: İngiliz kadınlarının bütün ustalıkları şimdiye kadar çoktan denendi, hem de kaç kez... Benim çok samimi, üç kız arkadaşım var. Üçü de sırayla Henry'ye ölüp bittiler. Bu kızcağızların, (çok akıllı bellediğim) analarının, ağabeyimi evlendirebilmek için döktüğümüz dilleri, yürüttüğümüz fikirleri, oynadığımız kurnazca oyunları aklınız almaz! Henry dünyanın en uçarı erkeği! Eğer sizin Miss

Bertram'larınız kalplerinin kırılmasını istemezlerse ağabeyimden uzak dursunlar."

"Sevgili Henry, senin böyle çapkın bir erkek olduğuna inanamıyorum."

"Yok, sizin çok iyi kalpli olduğunuzdan eminim, ablacığım. Bana karşı Mary'den daha insaflı davranırsınız siz. Gençliğin, toyluğun verdiği kararsızlıkların kusuruna bakmazsınız. Sonra benim yaş tahtaya basmayan bir huyum vardır; aceleyle bir işe atılarak mutluluğumu tehlikeye sokmak işime gelmez. Evlilik kurumuna hiç kimse benim kadar saygı beslemesin! Erkeğe Tanrı'nın en büyük armağanı olan kadını bence şairimizin ince sözleri çok güzel anlatıyor:

Tanrı'nın en büyük ve "son" armağanı![3]

"İşte, gördünüz ya, ablacığım! Nasıl "son" sözcüğünün üstüne basıyor! Şu gülüşüne bakın, yeter! İnanın, korkunç bir adam bu! Amiral amcamızın verdiği dersler onu iyice baştan çıkarmış."

Mrs. Grant, "Ben gençlerin evlilik konusundaki sözlerine pek kulak asmam," diye yanıtladı. "Evliliğe karşı bir isteksizlik bile gösterseler bunu henüz aradıkları kimseyi bulamamış olmalarına yorarım."

Dr. Grant de gülerek lafa karıştı ve Mary'yi, evliliğe karşı hiçbir isteksizlik göstermediği için kutladı.

"Aa, tabii! Hiç utanmam ben bundan. Bana kalırsa herkes evlenmeli, dengi dengine olarak tabii. İnsanların kendilerine yazık etmelerine üzülürüm, elbette. Ama elverişli bir voli vurur vurmaz herkes evlenmelidir, bence."

3. Milton'ın "Yitik Cennet" şiirine gönderme yapılıyor. (Y.N.)

5

İki evin gençleri daha ilk baştan kaynaşmışlardı. İki taraf da çekiciydi. Çok geçmeden dostlukları, görgü ve terbiyenin elverdiği ölçüde bir teklifsizliğe dönüşmek eğilimini gösterdi. Miss Crawford'un güzelliği Miss Bertram'ları ondan soğutmadı. Kendileri, başka kızların güzelliğini kıskanmayacak kadar güzeldiler çünkü. Hatta onun o ışıl ışıl kara gözlerine, duru esmer tenine ve alımlı güzelliğine onlar da hemen hemen ağabeyleri kadar vuruldular. Eğer Mary boylu boslu, sarışın olsaydı işler değişebilirdi. Ama şu haliyle onun kendilerini gölgelemesine olanak yoktu ve çok şirin, çok tatlı bir kız olduğu gönül rahatlığıyla kabul edilebilirdi.

Henry Crawford yakışıklı sayılmazdı. Yok, kızlar onu ilk gördükleri zaman hiç de yakışıklı bulmadılar. Güzel olmayan, kara maşa gibi bir genç adam; ama ne olsa tam bir centilmendi ve davranışları sevimliydi. İkinci görüşlerinde kızlar onun pek de o kadar yabana atılacak bir kara maşa olmadığını anladılar. Güzel değildi gerçi, ama yüzü öyle anlamlı, dişleri öyle kusursuz, yapısı o kadar düzgün ve kıvraktı ki insan onun güzel olmadığını unutuveriyordu! Hele üçüncü karşılaşmalarında, papaz evinde onunla birlikte yemek yedikten sonra, kızlar Henry Crawford'a toz kondurmaz oldular. Hatta onun şimdiye kadar tanıdıkları en tatlı adam olduğunu söylüyorlardı. Maria ve Julia aynı derecede beğenmişlerdi onu. Ama Maria'nın nişanlı oluşu genç adamı Julia'nın payına düşürüyordu, Julia da bunun bal gibi farkındaydı. Henry Crawford daha Mansfield'a geleli bir hafta olmadan genç kız onun kendisine âşık olmasına hazırlanmış bulunuyordu.

Bu konuda Maria'nın düşündükleriyse daha çapraşık ve belirsizdi. Genç kız gerçekleri ne görmek istiyordu, ne de anlamak! "Sevimli bir

genç erkekten hoşlanmışsam ne sakıncası var! Benim nişanlı olduğumu herkes biliyor. Henry Crawford kendini kollasın!" Ama Mr. Crawford'un gönlünü ateşe atmaya hiç niyeti yoktu. Bertram kız kardeşler ilgilenmeye değer ve kendisinin gösterdiği ilgiyi kabule hazırdılar. Henry'nin tek amacı kendini onlara sevdirmekti. Yoksa onların sırılsıklam âşık olmalarını istemiyordu. Ne var ki daha dürüst davranıp daha kafasını kullanabilecek kadar akıllı olmasına karşın genç adam bu konularda kendisine her zaman büyük bir esneklik payı ayırırdı.

Papaz evindeki akşam yemeğinden sonra Miss Bertram'ları arabalarına kadar geçirdikten sonra Henry, Mrs. Grant'e, "Bu kız kardeşler pek hoşuma gitti, ablacığım," dedi. "İnce duygulu, cana yakın kızlar."

"Gerçekten de öyle. Senin de aynı düşüncede oluşuna sevindim, Henry. Sanırım Julia'yı daha çok beğenmişsindir."

"Aa, tabii, Julia'yı daha çok beğendim, ablacığım."

"Gerçek mi? Oysa herkes Maria'yı daha güzel buluyor."

"Olabilir. Çizgi bakımından Maria daha üstün; yüzü de daha güzel bence. Ama ben Julia'yı daha çok beğendim. Maria kuşkusuz çok daha güzel ve bence çok daha sevimli bir kız. Ama ben ölünceye kadar Julia'yı daha çok beğeneceğim çünkü siz öyle buyuruyorsunuz."

"Henry, konuşmayacağım seninle! Eninde sonunda onu daha çok beğeneceğinden eminim de..."

"Ama ben onu şimdiden daha çok beğendiğimi söylemiyor muyum size?"

"Üstelik Maria nişanlı. Bunu aklından çıkarma, küçükbey! Onun kararı verilmiş."

"Ablacığım, nişanlı kızlar her zaman nişansızlardan daha sevimlidir. Kendilerinden emin ve hoşnutturlar. Dertleri dinmiştir. Çevrede kuşku uyandırmadan gönül eğlendirebileceklerine inanırlar. Karşındaki kız nişanlıysa güvenlik içindesin demektir, başın belaya girmez!"

"Aslında Mr. Rushworth efendiden bir çocuk, Maria için de parlak bir kısmet."

"Ama Maria onu şu kadarcık bile sevmiyor, değil mi, ablacığım? Yakın dostumuz konusunda sizin düşünceniz bu. Ama ben

katılmıyorum bu düşünceye. Bana kalırsa Maria Mr. Rushworth'e çok bağlı. Onun adı geçince gözlerinin parlayışından anladım. Benim Maria'ya karşı öyle bir saygım var ki onun sevmeden evlenebileceğini aklım almıyor."

Mrs. Grant, "Mary, nasıl başa çıkacağız biz bu çocukla?" diye bağırdı.

Mary Crawford, "Kendi haline bırakacağız sanırım," dedi. "Konuşmanın bir yararı yok. Nasılsa eninde sonunda onu da bir uyutan çıkacak!"

Mrs. Grant, "Ama onu uyutsunlar istemiyorum ben!" dedi. "Tuzağa düşürsünler istemiyorum. Her şey dürüst, şanlı şerefli bir biçimde olsun istiyorum."

"Ay, ablacığım!" diye Mary güldü. "Bırakın onu kendi haline, uyuyacağı varsa uyusun! Ne fark eder sanki? Eninde sonunda nasılsa uyutuyorlar adamı!"

Mrs. Grant, "Ama evlilikte olmaz!" diye direndi.

Mary, "Asıl evlilikte olur!" dedi. "Sözüm meclisten dışarı, ablacığım, evlenip de 'uyutulmayan' kadın ve erkeklerin oranı yüzde bir bile değildir! Ne yana bakarsam bakayım, bunu böyle görüyorum. Zaten aklım da böyle kesiyor. Çünkü düşünüyorum da, insanların karşısındakinden en çok şey bekledikleri ve kendi kendilerine karşı en az dürüst oldukları alışveriş evliliktir."

"Vah vah, Hill Sokağı'nda sana çok kötü bir evlilik dersi vermişler, Mary'ciğim!"

"Ağabeyimin zavallı eşinin, evlilik kurumunu sevmesi için bir neden yoktu ki! Ama ben kendi izlenimlerime dayanarak konuşuyorum: Evlilik bir düzen-dolap meselesi. Kaç kişi biliyorum, kesin bir kazanç ya da mutluluk bulacaklarına güvenip bel bağlayarak evlendiler ya da evlendikleri kimsenin iyiliğine ve üstünlüğüne yüzde yüz inandılar. Ama evlendikten sonra temelden yanılmış olduklarını anladılar ve umduklarının tam tersine katlanmak zorunda kaldılar. Öyleyse aldatmaca değil de nedir bu?"

"Sevgili kızım, sanırım daha çok hayal gücünü çalıştırıyorsun. Kusura bakma, tam olarak inanamıyorum sözlerine. Emin ol sen madalyonun yalnız bir yüzünü görüyorsun. Sakıncaları görüyorsun da evlilikte bulunan avuntuları göremiyorsun. Birtakım terslikler, düş

kırıklıkları, her şeyde bulunur. Hepimiz hayattan pek çok şey umarız. Ama mutluluk için kurduğu planların biri boş çıkarsa, insan denen varlık hemen bir başkasına yönelir. İlk hesap yanlış çıkarsa ikinci hesabı daha iyi yaparız, başka bir yerde avunmaya bakarız. Kenardan bakıp da pireyi deve yapan seyirciler aslında, evlenenlerden daha çok yanılırlar ve aldanırlar, Mary'ciğim."

"Bravo, ablacığım! *Esprit de corps*'unuza[4] hayranım. Ben de bir eş olma durumuna ulaştığım zaman, sizin gibi, evlilik kurumuna hiç toz kondurtmayacağım."

"Sen de ağabeyin gibi yaramazsın, Mary! Ama biz ikinizi de adam ederiz. Mansfield ikinizi de yola getirecek, bak göreceksin. Hem de uyutmadan. Yanımızda kalırsanız biz sizi adam ederiz!"

Crawford kardeşler adam olmak istemiyorlardı, ama ablalarının yanında kalmaya candan razıydılar. Mary papaz evini benimsemişti. Henry de ziyaretini uzatmaya can atıyordu. Birkaç gün kalmaya gelmişti, ama Mansfield ona çok şeyler vaat ediyordu, onu başka yere çekecek bir şey de yoktu. Mrs. Grant kardeşlerinin ikisini de yanında alıkoyabildiğine seviniyordu; kocası Dr. Grant de öyle. Mary Crawford gibi konuşkan, güzel bir kız Dr. Grant gibi evden pek çıkmayan, haylaz erkekleri çok iyi oyalar. Sonra Henry Crawford'un varlığı da ev sahibine her gün şarap içebilme fırsatı veriyordu.

Bertram kız kardeşlerin Mr. Crawford'a olan hayranlıkları çok aşırıydı. Mary Crawford'un Tom ve Edmund Bertram'a ya da başka bir erkeğe karşı böyle duygular taşımasına yaradılışı uygun değildi. Yine de genç kız, Tom ve Edmund'un yakışıklı ve nazik olduklarını, Londra'da bu değerde iki erkeğin bir arada zor bulunabileceğini ve her iki erkek kardeşin, ama özellikle Tom'un çok kibar olduğunu kabul ediyordu. Tom Londra'da daha çok bulunduğu için Edmund'dan daha canlı, daha salon adamıydı ve bu yüzden genç kız Tom'u daha çok beğeniyordu. Bu beğenmede Tom'un büyük oğul oluşunun da rolü vardı. Büyük oğlu daha çok beğeneceği, genç kızın ilk günden içine doğmuştu! Huyunun böyle olduğunu kendisi de biliyordu.

Tom'u kim olsa beğenirdi. Herkesin sevgilisi olan tiplerdendi o. Daha büyük erdemlere bile yeğlenebilen sevimli yönlere sahipti; rahat halleri, daima neşeli olan bir ruhu, bir sürü arkadaşı vardı ve her

konuda konuşabilirdi. Mansfield Park konağıyla baronet unvanına mirasçı olması da onun bu çekiciliğini azaltmıyordu, herhalde! Miss Crawford çok geçmeden, Tom'un ve Tom'un toplumdaki yerinin kendisine yetebileceğine karar vermişti. Çevreyi gereken özenle gözden geçirdikçe, her şeyin Tom'dan yana olduğunu görüyordu; çevresi yedi-sekiz kilometre olan gerçek bir park, geniş, iç açıcı, modern bir ev (öyle güzel bir yerde kurulmuş ve önü ağaçlarla öyle güzel örtülmüştü ki, taşra konaklarını gösteren herhangi bir gravür koleksiyonunda yer alabilirdi; yalnız baştan aşağı yeniden döşenmesi gerekirdi, o kadar), sevimli kız kardeşler, sessiz bir anne. Hani kendisi de hoş çocuktu. Şu sırada, babasına söz vermiş olduğu için fazla kumar oynamıyordu ve bir gün Sir Thomas'ın yerini alacaktı. Evet, insan bu kadarla yetinebilirdi: Mary onu kocalığa kabul edebileceğini sanıyordu. Yavaş yavaş onun yarışlarda oynadığı atla ilgilenmeye başladı.

Bu yarışlar, tanışmalarından az sonra Tom'u Mansfield Park'tan uzaklaştırdı. Evindekiler onun hiçbir zaman üç-beş haftadan önce dönmediğini söylüyorlardı. Tom'un Mary'ye karşı duyguları şimdi sınanacaktı. Genç adam onun da yarışlara gelmesi için epey dil döktü. Yarışlara kalabalık bir grupla gidilmekten, büyük bir istek ve hevesle konuşuldu ama bunlar lafta kalacak şeylerdi.

Ya Fanny? Bütün bunlar olup biterken Fanny neler yapıyor, neler düşünüyordu? Aralarına yeni katılanlar konusunda onun yargıları neydi? Fanny gibi, yaşı on sekizi bulup da ne düşündüğü hemen hemen hiç sorulmayan kız pek azdır. O da kendi köşesinden, sessiz sedasız, Miss Crawford'un güzelliğinin hak ettiği hayranlık öşürünü ödüyordu. Ama o, teyze kızlarının döne döne karşı düşünceyi kanıtlamalarına karşın, Mr. Crawford'u hâlâ bir kara maşa olarak gördüğü için onun sözünü etmiyordu. Bu arada Fanny'nin yeni gelenlerde uyandırdığı ilgi de şöyleydi: Miss Crawford bir gün Tom ve Edmund'la yürüyüş yaparken, "Artık Miss Price'tan başka hepinizi anlamaya başlıyorum," dedi. "Kuzum, henüz sosyeteye girdi mi o, yoksa girmedi mi? Beni şaşırtıyor. Ablamlara hepinizle birlikte yemeğe geldi; öyleyse tanıştırılmış olsa gerek. Ama öyle az konuşuyor ki sosyeteye girdiğine inanamıyorum."

Bunu daha çok Edmund'a söylemişti. Genç adam, "Ne demek istediğinizi anladım ama karşılık vermeye kalkışmayacağım," dedi. "Kuzenim artık büyüdü. Yaş ve kafaca yetişkin sayılır. Ama sosyeteye girmek girmemek gibi şeylere benim aklım ermiyor."

"Oysa genellikle bu o kadar kolaylıkla anlaşılabilecek bir şeydir ki! Aradaki fark iyice belirlidir. Sosyeteye giren kızlarla girmemişler genellikle hem davranış, hem de giyiniş yönünden bambaşka olurlar. Bundan önce bana, bu konuda kararsızlığa düşülebileceğini söyleseler inanmazdım... Sosyeteye girmeyen kızlar hep birbirine benzer biçimde giyinirler (sözgelişi sımsıkı bir şapka), gayet hanım hanımcık dururlar ve ağızlarını açıp tek kelime söylemezler... İstediğiniz kadar gülümseyin; aynen böyledir. Pek fazla ileriye götürülmediği sürece, böyle olması uygundur da; yakışık alan, genç kızların sessiz ve utangaç olmalarıdır. Bence asıl uygunsuzluk, topluluk içine çıkarılan kızların birdenbire değişmeleridir. Hanım kız bir de bakmışsınız, göz açıp kapayana dek çekingenlikten kurtulmuş da tam tersi olmuş: Yani bilmişin biri olup çıkmış! Kızları sosyeteye belirli bir yaşta sokma geleneğinin kusurlu yanı bence budur. On sekiz-on dokuz yaşında bir genç kızın böyle aniden kabak çiçeği gibi açıldığını görmek hoş olmuyor. Belki de aynı hanım kızın daha bir ay önce dut yemiş bülbül gibi sus pus oturuşunu anımsadığımız için! Mr. Bertram, siz de bu tür değişimlerin tanığı olmuşsunuzdur!"

Tom, "Herhalde! Ama yaptığınız iş pek de hakça sayılmaz. Sözü nereye getirmek istediğinizi biliyorum ben. Miss Anderson'la benim halimi alaya alıyorsunuz," dedi.

"Hiç de değil! Miss Anderson mu? Kimi, neyi kastettiğinizi bilmiyorum bile. Hiçbir şeyden haberim yok. Ama bana her şeyi anlatırsanız seve seve alay ederim sizinle!"

"Bravo, çok iyi rol yapıyorsunuz, ama bu kadar da ileri gitmenize izin veremem. Bir anda değişen genç kız örneğini verirken kesin Miss Anderson'u kastediyordunuz. Çizdiğiniz portre aslına o kadar uygun ki yanılmama olanak yok!.. Tam anlattığınız gibiydi... Şu Baker Sokağı'ndaki Andersonlar hani... Canım, daha geçen gün konuşuyorduk ya! Edmund, kaç kez duymuşsundur, Charles Anderson'dan söz eder dururum. Aynen Miss Crawford'un anlattığı gibi oldu. Anderson beni ilk olarak evine götürdüğü zaman –iki yıl

önceydi– kız kardeşi henüz sosyeteye girmemişti. Taş çatlasa ağzından tek kelime alamazdınız! Bir sabah evlerinin salonunda bir saat oturup Anderson'u bekledim. Salonda Miss Anderson'la iki küçük kız kardeşi vardı yalnızca. Küçükhanımı benimle ne konuşturabildim ne de yüzüme baktırabildim! Sorularıma doğru dürüst yanıt bile alamıyordum. Ağzını şöyle bir büzüp başını çalımla bir çevirişi vardı!.. Sonra aşağı yukarı bir yıl onu görmedim. Bu arada küçükhanım sosyeteye girmiş meğer. Bir gün Mrs. Holfordlarda karşılaştık, –inanır mısınız– tanıyamadım onu! Yanıma geldi, tanıştığımızı söyledi; gözlerini yüzüme dikip öyle bir baktı ki ben utandım. Öyle bir gülüp söylüyordu ki nerelere bakacağımı bilemedim, inanın! Herkese maskara oluyormuşum gibi geliyordu. Besbelli Miss Crawford da duymuş bu öyküyü!.."

"Pek tatlı bir öykü! Ne yazık ki çok rastlanıyor böylelerine. Anneler bu konuda kızlarını idare etmenin yolunu bulamamışlar, bu bir gerçek. Hatanın kimde olduğunu bilemiyorum. Üstelik ben onun bunun yanlışlarını düzeltmeye meraklı değilimdir. Ama insanların çok zaman kusurlu olduklarını da görebiliyorum."

Tom Bertram tam bir salon adamı kibarlığıyla, "Kadın davranışına güzel örnek olanlar bu kusurları düzeltmek için çok şey yapıyor sayılırlar," diye bir övgü savurdu.

Onun kadar kibar olmayan Edmund, "Kusurun ne olduğu gün gibi ortada," dedi. "O gibi kızlar kötü yetiştiriliyor. Daha ilk baştan yanlış düşünceler aşılanıyor kendilerine. Sürekli kendilerini beğenme ve beğendirme ilkesine göre davranıyorlar. Toplumun içine karışmazdan önceki davranışları da, gerçek alçakgönüllülükten en az sonraki halleri kadar uzak."

Miss Crawford, çekingenlikle, "Bilmem ki," dedi, "Ben bu konuda sizinle aynı düşüncede değilim. Sosyeteye tanıştırılmamış kızlar da tanıştırılmışlar gibi çalım satıp açılsalar daha mı iyi olur? Ben böylesini de görmüşümdür. Bence hepsinden beteri bu; iğrenç oluyor."

Tom, "Evet, gerçekten kötü oluyor böylesi," diye onun görüşüne katıldı. "İnsan yanılıyor, ne yapacağını şaşırıyor. Sizin demin pek güzel (pek de doğru olarak) anlattığınız o daracık şapkaları, o sıkılgan halleri görünce insan ister istemez bir sonuç çıkarıyor. Ama geçen yıl bu işaretlerin yokluğu yüzünden başım belaya girdi... Geçen eylül ayında,

Batı Hint Adaları'ndan yeni döndüğüm sıradaydı; bir arkadaşla bir haftalığına Ramsgate'e gittik. Arkadaşım Sneyd'in (sen bilirsin, Edmund, hep söz ederim Sneyd'den) babası, annesi, kız kardeşleri filan hep oradaydılar. Onlarla daha yeni tanışacaktım... Albion Meydanı'na geldiğimizde evde kimse yoktu. Rıhtıma çıktık, Mrs. Sneyd'le iki kızı ve dostlarını orada bulduk. Yerlere eğilerekten bir selam çaktım hemen; sonra, Mrs. Sneyd'in çevresi erkek dostlarla çevrili olduğu için ben de kızlarından birinin yanına yanaştım, eve dönene kadar da hiç ayrılmayarak elimden geldiği kadar tatlı tatlı dil döktüm. Hanım kızın davranışı çok rahattı; dinlediği kadar konuşuyordu da. Hiçbir aykırılık sezmedim. Kızların ikisi de birbiri gibiydi: güzel giyimli, şapkaları peçeli, güneş şemsiyeli. Ama sonradan öğrendim ki, ben meğer henüz sosyeteye girmemiş olan küçük kız kardeşle ilgilenmişim de abla buna son derece alınmış! Küçük kız, sosyeteye girmesine henüz altı ay olduğu için, benimle konuşmayacakmışmış! Büyük Miss Sneyd beni asla bağışlamadı, dersem inanın bana!"

"Pek kötü olmuş. Zavallı büyük Miss Sneyd! Gerçi benim kendimden küçük kız kardeşim filan yok ama, yine de anlıyorum onun halinden. Böyle ihmal edilmek herhalde çok üzücü olur. Ama suç tamamen annelerinde. Küçük Miss Sneyd mademki henüz sosyeteye girmemiş, dışarı çıkarken yanında mürebbiyesi bulunması gerekirdi. Böyle yarım yamalak işlerden hiç hayırlı sonuç alınamaz... Ama biz şimdi gelelim Miss Price'a. Bilgi verin bana. Balolara filan katılır mı? Papaz evinden başka yerde akşam yemeğine gider mi?"

Edmund, "Hayır," diye karşılık verdi. "Sanmıyorum ki Fanny ömründe baloya gitmiş olsun. Annem de sosyete hayatına pek az katılır. Ablanızın evinden başka yere yemeğe gitmez. Fanny de hep annemin yanında kalır."

"Ha, öyleyse anlaşıldı. Demek Miss Price henüz sosyeteye girmemiş!"

4. (Fr.) Dayanışma ruhu. (Y.N.)

6

Tom Bertram yarışlara gitmek üzere yola çıktı ve Miss Crawford hayatında büyük bir boşluk bulmaya başladı. İki aile arasında artık hemen hemen her güne binen toplantılarda, Tom'un adamakıllı yokluğunu duymaya kendini hazırladı. Tom'un gidişinden az sonra konakta yemeğe çağrıldıkları zaman genç kız sofranın aşağı ucundaki alışılmış yerine oturunca, sofra başında Tom yerine kardeşini gördüğü zaman, içini karalar bürüsün, diye bekledi. Çok yavan geçecekti bu yemek; Mary bunu biliyordu! Tom'un aksine, Edmund gülüp söylemesini hiç beceremeyecekti. Çorbalar sessizlik içinde dağıtılacak, şaraplar gülüşülüp şakalaşmadan içilecekti. Av eti dilimlenirken eski avlara ilişkin tek tatlı anı anımsanmayacak, "arkadaşım falanca" üstüne bir tane bile gülünç fıkra anlatılmayacaktı. Mary, çaresiz, yemek masasının yukarı ucunda olup bitenleri izleyerek ve ilk kez gördüğü Mr. Rushworth'ü gözden geçirerek kendisine bir eğlence çıkarmak zorundaydı. Mr. Rushworth komşu kentteki bir arkadaşını ziyaretten dönmüştü. Arkadaşı evinin bahçelerini bir bahçe mimarına düzenlettirmişti; Mr. Rushworth'ün kafası bu konuyla doluydu. Kendi bahçesini de o mimara düzenlettirmeyi çok istiyormuş. Pek dişe dokunur bir şeyler söylemiyor, bundan başka laf da bilmiyordu. Yemekten önce anlatılan bu konu yemekte yine tazelendi. Besbelli genç adamın başlıca amacı nişanlısının dikkatini çekip gözüne girmekti. Gerçi Maria'nın yüzünde ilgiden çok kendini beğenmişlik okunuyordu, ama müstakbel evi Sotherton Court malikânesinden konuşulması hoşuna gidiyor, bu yüzden de nişanlısını terslemekten kaçınıyordu.

Rushworth ise, "Keşke Compton malikânesini görebilseniz!" diye konuşmayı sürdürüyordu. "Öyle güzel olmuş ki! Ben ömrümde böyle

değişiklik görmedim! Bizim Smith'e söyledim: Sanki tanıyamadım, dedim. Giriş bölümünün şimdiki görünüşü öyle güzel ki eşi az bulunur. Evi görünce şaşırıp kalıyorsunuz. İnan olsun, dün Sotherton Court'a döndüğümde, ev zindan gibi göründü gözüme, yüreğim daraldı!.."

Mrs. Norris, "Aa, aşkolsun yani!" diye ünledi. "Zindanmış! Sotherton Court bence dünyanın en şahane malikânesidir!"

"Ama düzenlenmek ister, hanımefendi, bu kesin. Ömrümde düzenlenmesi bu derece zorunlu bir yer görmedim. Öyle ıssız bir görünüşü var ki! Nasıl düzene sokacağım, bilmiyorum!"

Mrs. Grant gülümseyerek Mrs. Norris'e döndü: "Mr. Rushworth'ün, evini şu sırada ıssız bulmasına şaşmamak gerek! Ama zamanı gelince her şeyi gönlünce düzene sokabilecektir."

Mr. Rushworth, "Bir çaresine bakmak gerek," dedi. "Ama ne? Bilmiyorum. Umarım bana yardım edecek iyi kalpli bir dost çıkar."

Maria Bertram, "Bu işte sana en iyi dost olsa olsa Mr. Pepton olur, sanırım," dedi.

"Ben de bunu düşünüyordum. Bizim Smith'e yaptığı işi gördükten sonra onu ben de hemen tutsam iyi olacak. Ücreti de günde 5 gine."

Mrs. Norris, "10 gine de olsa sizin için fark etmez nasılsa!" dedi. "Masraftan kaçacak değilsiniz ya! Ben sizin yerinizde olsam masrafı düşünmem bile. İşin en iyi, en güzel biçimde yapılmasına bakarım. Sotherton Court gibi bir malikâneye her şeyin en iyisi yaraşır... Benim Sotherton'un ellide biri kadar bir yerim olsa, hiç durmadan yeni yeni şeyler diker, yeni biçimlere sokardım. Bayılırım böyle şeye! Şimdi oturduğum yerde, yarım dönümcük bahçemde bu tür işlere kalkışırsam ele güne karşı gülünç olurum. Maskara olur çıkarım. Ama daha geniş bir yerim olsa hiç durmam! Papaz evindeyken çok uğraşırdım böyle işlerle. Lojmanı bulduğumuz gibi bırakmadık ki, bambaşka bir yer yapıp çıktık. Siz gençler onun eski halini hatırlamazsınız belki de! Ama sevgili Sir Thomas burada olsaydı size söylerdi, ne ek bölmeler, ne değişiklikler yaptığımızı. Zavallı kocacığımın sağlık durumu bozulmasaydı, daha da neler neler yapacaktık. Böyleyken bile, durmadan bir şeyler yapardık. Ahır duvarının önüne o kayısı ağacını dikmemiz bile, Mr. Norris'in

ölümünden hemen bir yıl önceki bahardaydı. Bakın şimdi nasıl büyüdü, koskocaman bir ağaç oldu." Mrs. Norris bunları Dr. Grant'e bakarak söylemişti.

Dr. Grant, "Ağaç gerçekten de bakımlı, sağlam bir ağaç, hanımefendi," diye karşılık verdi. "Bahçenin toprağı iyi. Yalnız ne zaman o ağacın önünden geçsem, meyvesinin o derece lezzetsiz oluşuna yanarım. Öyle ki toplamak zahmetine bile değmiyor."

"Beyefendi, *maar park* cinsidir o kayısı. Seçerek aldık; o kadar da para ver... daha doğrusu Sir Thomas'ın armağanıydı ama faturasını gözlerimle gördüğüm için fidenin yedi şiline alındığını, cinsinin de *maar park* olarak yazıldığını biliyorum."

Dr. Grant, "Yutturmuşlar, hanımefendiciğim," dedi. "Cins kayısı o ağaçta yetişenler gibiyse şu patateslerin tadı da tıpkı *maar park* kayısısına benziyor demektir!"

Mrs. Grant hemen araya girerek, "Ah, Mrs. Norris'çiğim, aslında bizim Dr. Grant bahçemizdeki kayısının doğal tadını bilmez bile!" dedi. "Şimdiye kadar bir tanesini yiyememiştir belki de! Çünkü kayısı çok az yetişen bir meyvedir. Bizim bahçedekiler de öyle iri ve güzel ki, aşçımız, yok tart yapacağım, reçel yapacağım, diye hepsine daha turfandayken el koyuyor!"

Kıpkırmızı kesilen Mrs. Norris böylece yatışmış oldu ve bir süre için başka konulara geçildi. Dr. Grant'le Mrs. Norris pek geçinemiyorlardı. Dostlukları yıkıntılar üzerine kurulmuştu, huyları da taban tabana zıttı. Kısa bir sessizlikten sonra Mr. Rushworth yine başladı:

"Bizim Smith'in yeri bütün herkesin dilinde. Oysa Pepton orasını ele almazdan önce malikâne bir hiçti. Ben de Pepton'u tutacağım, öyle gözüküyor."

Lady Bertram, "Ah, Mr. Rushworth," diye söze karıştı. "Ben sizin yerinizde olsam çok güzel bir fidanlık diktirirdim. Güzel havalarda fidanlıkta gezinmek pek zevkli olur."

Mr. Rushworth hemen Lady hazretlerinin dileğini yerine getireceğine söz verdi. Bir yandan onun zevkini hesaba katacağını söylerken öbür yandan, "Ben de fidanlık diktirtmeye niyetliydim," gibi bir şeyler geveleyerek hem bütün hanımların dileklerini buyruk saydığını anlatmaya çabalıyor, hem de aslında yalnızca bir tanesinin

buyruk ve isteklerini önemsediğini belirtmek gereğini duyuyordu. Böylece iyiden iyiye şaşırıp kalmıştı. Edmund'un şarap içmeyi önermesi onun, sözlerine seve seve son vermesini sağladı. Gel gör ki Mr. Rushworth, genellikle konuşkan bir adam olmadığı halde, bu çok önemli konuda söylemek istediklerinin hepsini henüz bitirmiş değildi: "Smith'in mülkü yüz hektardan pek fazla değil, yani küçük sayılır. Küçüklüğüne karşın bu kadar güzelleşmesi insanı büsbütün şaşırtıyor ya! Oysa bizim Sotherton en azından yedi yüz hektardır, hem de ırmak kıyısındaki sulak çayırları saymadan! Onun için Smith'in yerinde neler neler yapılmış olduğunu görünce büsbütün heveslendim. Compton'da, evin çok yakınındaki iki-üç ulu ağacı kesmişler, bu yüzden evin önü öyle açılmış ki şaşarsınız. Ben de Pepton'u ya da onun gibi bir bahçe mimarını tutarsam, bizim Sotherton'daki iki yanı ağaçlı yol ortadan kalkacaktır, sanıyorum." Genç adam bunu söylerken Miss Bertram'a doğru döndü ve "Hani şu, cephenin batısından, tepenin üstüne doğru uzanan yol," diye ekledi.

Maria ise, "Ağaçlı yol mu? Hiç anımsayamıyorum," demeyi daha uygun buldu. "Aslında Sotherton'u pek iyi bilmiyorum."

Edmund'un yanında, Mary Crawford'un tam karşısında oturan ve konuşulanları can kulağıyla dinleyen Fanny, Edmund'a bakıp alçak sesle, "Ağaçlı bir yolu ortadan kaldırmak ne kadar yazık!" diye söylendi. "Aklınıza Cowper'in satırlarını getirmiyor mu, Edmund?

Ey yıkılan ağaçlar, yine yanıyorum
hak etmediğiniz kaderinize...

Edmund gülümseyerek, "Ne yazık ki konuştukları o ağaçlı yolun geleceği karanlık görünüyor, Fanny'ciğim," dedi.

"Doğrusu o yol ortadan kalkmazdan önce Sotherton'u görmek isterdim, şimdiki haliyle. Ama göremeyeceğim herhalde."

"Hiç gitmedin mi sen oraya? Öyle ya, nereden gideceksin? Atla gidilemeyecek kadar uzak. Keşke bir çaresini bulabilsek!"

"Yok canım, önemi yok. Gittiğiniz zaman siz bana anlatırsınız eski halini, nerelerin değiştirildiğini."

Miss Crawford, "Aklımda kaldığına göre Sotherton' un oldukça eski, oldukça şahane bir yer olduğunu söylerler. Herhangi bir belirli

mimarlık tarzına göre mi yapılmış?" diye sordu.

"Ev, Kraliçe I. Elizabeth'in zamanında yapılmış. Büyük, tuğla bir yapı, ağır ama oturaklı. Odalar çok güzel. Yalnız evin yeri biraz kötü seçilmiş. Arazinin en basık yerinde kurulmuş. Bu basıklığın giderilmesine olanak yok. Koruları güzel, bir de çay akıyor aradan. Bana kalırsa bunlarda epey değişiklikler yapılabilir. Bence Mr. Rushworth buraya modern bir hava vermek istemekte haklıdır. İyi sonuçlar alacağına da inanıyorum."

Mary Crawford, Edmund'un söylediklerini dikkatle dinledi ve, "Terbiyeli bir adam bu," diye düşündü.

Edmund, "Mr. Rushworth'e etki yapmış olmayayım," diye sözünü sürdürdü. "Ama ben evimi yeni modaya uydurmak isteseydim bahçe mimarının eline teslim olmazdım. Varsın, birazcık daha az güzel olsun, ne çıkar, ben kendi beğenimi kullanır, değişiklikleri yavaş yavaş yapardım. Ben katlanacağım madem, yapılan yanlışlar başkasının olmaktansa, kendimin olsun, yeğdir, diye düşünürdüm."

Mary Crawford, "Herhalde siz bu işlerden anlıyorsunuz, ama bana göre değil," dedi. "Bu gibi işlere hiç aklım ermiyor, hiç bilgim yok. Eğer benim öyle bir köşküm, konağım olsaydı, bir Pepton bulup eline seve seve teslim eder, paranın karşılığı kadar güzelleştirmesini söylerdim. Her iş olup bitinceye kadar da gidip bakmazdım bile!"

Fanny, "Bense işin adım adım ilerlemesini, adım adım izlemekten büyük zevk duyardım," dedi.

"Evet, siz öyle yetiştirilmişsiniz. Ama benim bu konuda hiçbir bilgim yok. Daha doğrusu pek de sevgili olmayan amcam yüzünden, edindiğim tek deneyim bana bu tür işlerden yaka silktirdi... Üç yıl önceydi; pek saygıdeğer Amiral amcacığım, Twickenham'da bir yazlık köy evi aldı bize. Sevinçten kabımıza sığamıyorduk. Köy evi son derece güzel olduğundan, amcacığım ille değişiklikler yapılmasını zorunlu buldu. Tam üç ay, toza toprağa battık, bunaldık. Doğrusu kırsal yerlerde her şeyin eksiksiz olmasını ben de severim: fidanlıklar, çiçek bahçeleri, bir sürü tahta sıra filan falan... Ne var ki bu işler yapılırken ben başında bulunmamalıyım. Bizim Henry benim gibi değildir. Bu gibi şeylerle uğraşmasını o sever."

Edmund çok beğendiği Mary Crawford'un, amcasından böyle herkesin içinde, saygısızlığa kaçar biçimde söz etmesine üzülmüştü.

Ona göre bu yakışıksız bir davranıştı. Genç adam sustu. Ama Mary gülüp söylemeleriyle ona hoşnutsuzluğunu unutturmasını bildi:

"Mr. Bertram, biliyor musunuz, benim arptan sonunda haber çıktı! Kırılıp dökülmeden Northampton'a gelebilmiş. Hem de bunca zamandır, gelmedi, diye yemin etmelerine karşın geleli on gün olmuş." Edmund şaşırdığını ve sevindiğini belirtti. Genç kız, "Aslını ararsanız, bizim yaptığımız soruşturmalar fazla dolambaçsız olmuş," diye anlatmasını sürdürdü. "Ya bir uşak gönderdik ya da kendimiz gidip sorduk. Ama Londra'nın yüz kilometre dışına çıkınca sökmüyor böyle doğrudan doğruya yöntemler! Nitekim bu sabah tam köy usulünce haber aldık! Çiftçinin biri görmüş arpımı! Tutmuş değirmenciye söylemiş. Değirmenci kasaba söylemiş, kasabın damadı da dükkâna haber bırakmış."

"Hangi yoldan olursa olsun, haber aldınız ya, sevindim! Umarım başka gecikme olmaz."

"Yarın geliyor. Ama nasıl taşınacak dersiniz? Araba ya da kağnıyla değil! Hayır, efendim! Köyde kirayla tutabileceğimiz hiçbir araba yokmuş! Keşke hamalla el arabası isteseymişim."

"Harman sonu şimdi. Boş at ve araba bulmakta güçlük çekeceksiniz."

"Öyle güçlükler çıkarttılar ki, şaştım kaldım! Köy yerinde atlı arabanın bulanamayacağı hiç aklımdan geçmemişti. Onun için hizmetçime, hemen bir araba bul, diye söyledim. Öyle ya, tuvalet odamın penceresinden bakınca gördüğüm manzara bir çiftlik, fidanlıkta yürürken gördüğüm şey yine bir çiftlik olduğuna göre bana öyle geldi ki elimi sallayınca elli araba kapıma dayanacak. Bazılarını geri çevirmek zorunda kalacağımdan ötürü üzülüyordum. Oysa ben dünyanın en akıldışı, en olanaksız şeyini istiyormuşum meğer! Köyün bütün çiftçilerini, rençperlerini ve harman edilmek için bekleyen bütün ekinleri gücendirmişim. Bunu öğrendiğimde uğradığım şaşkınlığı düşünebilirsiniz! Hele Dr. Grant'in vekilharcına gelince; bir daha gözüne görünmesem iyi olacak. Her zaman iyi yüreklilik ve nezaket simgesi olan Sir Thomas bile, yaptığım işi öğrenince, bana ters ters bakmaktan kendini alamadı."

"Sizin bu konuya önceden kafa yormuş olmanız beklenemezdi. Ama şimdi bir düşünürseniz, harmanı bir an önce kaldırmanın

önemini anlayacaksınız. Böyle bir zamanda araba bulmak pek kolay olmayabilir. Çiftçilerimiz atlarını, arabalarını kiraya vermeye alışık değildirler. Hele harman zamanı, atlarıyla arabaları onlara her an gereklidir."

"Sizin bütün işlerinizi zamanla anlayacağım elbette. Ama buraya, gerçek Londralının, 'Her şey Parayla Satın Alınabilir' inancıyla geldiğim için köy âdetlerindeki bu sağlam bağımsızlığa biraz bozuldum doğrusu. Her neyse; bizim arp yarın geliyor. İyi yürekliliğin simgesi olan ağabeyciğim onu gidip kendi yazlık arabasıyla getirmeyi önerdi. Tam arpa yaraşır bir taşıt, değil mi?"

Edmund, en sevdiği çalgının arp olduğunu söyledi ve yakın zamanda Miss Crawford'u dinlemek zevkine erişmek dileğini belirtti. Ömründe hiç arp dinlememiş olan Fanny de bunu bütün kalbiyle istiyordu.

Mary, "İkiniz için de seve seve çalarım," dedi. "Sizin dinleme sabrınız tükeninceye kadar, belki daha bile fazla çalarım çünkü ben müziği çok severim... Mr. Bertram, ağabeyinize mektup yazarsanız lütfen söyleyin arpın geldiğini. Çünkü bu konuda ona çok dert yanmıştım. Sonra lütfen kendisine şunu da yazın: En acıklı parçalarımı, halinden anladığımı belirtmek için, onun dönüşüne saklayacağım, çünkü oynadığı atın yarışlarda kaybedeceğine yüzde yüz inanıyorum."

"Yazarsam her dileğinizi iletirim, ama şu sırada ağabeyime mektup yazmak için ortada bir neden göremiyorum."

"Elbette, bu belli bir şey! Bir yıl –on iki ay– birbirinizden ayrı kalsanız, zorlayan olmadıkça, ne siz ona yazarsınız ne de o size! Mektup yazmak için asla neden göremezsiniz ki! Erkek kardeşler tuhaf yaratıklardır, anlayacağınız! Falanca atın hastalandığını ya da filanca akrabanın öldüğünü yazmak için ellerine kalemi alsalar bile, her şeyi üç satıra sığdırmaya bakarlar. Hepinizin üslubu aynıdır. Çok iyi bilirim ben bunu. Örnek mi istersiniz: işte benim Henry! Her yönden ideal bir ağabeydir: Beni sever, bana danışır, sırlarını söyler, saatlerce oturup benimle konuşur da, şimdiye kadar bana yazdığı mektupların arka sayfasına geçtiği görülmemiştir! Çoğu zaman mektupları şundan ibarettir: 'Mary'ciğim, şimdi geldim. Bath kalabalığa benziyor. Her şey

bildiğin gibi. Gözlerinden öperim.' İşte gerçek erkek üslubu budur; tipik bir ağabey mektubu!"

Fanny, William adına sıkılıp kızararak, "Ailelerinden çok uzakta olurlarsa uzun, güzel mektuplar yazabiliyorlar," dedi.

Edmund, "Fanny'nin denizci olan bir ağabeyi var da!" diye açıklamada bulundu. "Çok sık ve uzun mektuplar yazdığı için Fanny sizin, biz erkeklere karşı fazla insafsız olduğunuzu düşünüyor."

"Denizci, öyle mi? Kralın hizmetindedir, elbette." Fanny'ye kalsa her şeyi Edmund'un anlatması daha iyi olurdu. Ama onun bilerek sustuğunu görünce ağabeyinin durumunu kendisi anlatmak zorunda kaldı. Ağabeyinin mesleğini, gidip görmüş olduğu yabancı ülkeleri anlatırken sesi hayat ve sevinç doluydu. Ama William'ı görmeyeli kaç yıl olduğunu söylerken, gözleri elinde olmadan yaşarıyordu. Miss Crawford, anlayış göstererek, William'ın yakın gelecekte terfi etmesi dileğinde bulundu.

Edmund, "Kuzenimin komutanı hakkında hiç bilginiz var mı, acaba?" diye sordu. "Yüzbaşı Marshall? Denizciler arasında çok tanıdığınız vardır hiç kuşkusuz."

Mary Crawford, "Amiraller arasında, evet," diye biraz kibirli bir yanıt verdi. "Ama aşağı rütbelilerden pek az tanıdığımız vardır. Yüzbaşılar da değerli kimselerdir ama bizim çevremize giremezler. Size amirallerle ilgili bir sürü bilgi verebilirim: flamaları, maaş dereceleri, aralarındaki çekişmeler, kıskançlıklar. Genellikle, hepsi de haksızlığa uğradıklarından, layık oldukları rütbeye yükselemediklerinden yakınır dururlar!"

Edmund, yine canı sıkılarak sadece, "Çok seçkin bir meslektir," demekle yetindi.

"Evet, kötü meslek sayılmaz ama iki koşulla: sahibine servet kazandırırsa ve sahibi de bu serveti har vurup harman savurmayacak kadar iyi idare ederse. Uzun lafın kısası, benim sevdiğim bir meslek değildir. Hiçbir zaman çekici olmamıştır benim gözümde."

Edmund lafı yine arpa getirdi ve Miss Crawford' un çalışını dinleyebileceği için çok sevindiğini bir kez daha belirtti.

Bu arada diğerleri arasında hâlâ bahçe mimarlığı konusu görüşülüyordu. Mrs. Grant erkek kardeşine (onun dikkatini Maria Bertram'dan ayırmak amacıyla) seslenmekten kendini alamadı:

“Henry’ciğim, sen neden susuyorsun? Bu iş senin de başından geçti, oysa! Duyduğuma göre Everingham, İngiltere’nin en ünlü konaklarıyla boy ölçüşebilirmiş! Doğal güzellik yönünden çok üstün olduğundan eminim. Bence Everingham eski haliyle de kusursuzdu! Toprağın o tatlı eğimi, sonra o koruluklar! Senin konağını yeniden görebilmek için dünyaları verirdim!”

Henry Crawford, “Siz de bu sözlerinizle bana dünyaları verdiniz,” dedi. “Ama düş kırıklığına uğrayacağınızdan korkarım, ablacığım. Everingham sizin şimdiki ölçülerinize uymayacaktır. Çap olarak bir hiç sayılır. Şimdi görseniz, küçüklüğüne şaşar kalırsınız. Üzerinde yaptığım değişikliklere gelince; çok az şey yaptım ne yazık ki, daha fazla uğraşabilirdim.”

Julia, “Sever misiniz böyle şeyleri?” diye sordu.

“Hem de son derece. Ama zaten arazi, benim gibi toy birine bile, neler yapmak gerektiğini kendiliğinden belli ediyordu. Ben de el atacağım yerleri daha önceden tasarladığım için, erginliğimin üzerinden daha üç ay geçmeden, Everingham şimdiki halini almış bulunuyordu. Aslında ben tasarılarımı Westminster okulundayken kurmuştum. Cambridge’e geçince biraz değiştirdim ve yirmi bir yaşıma basınca gerçekleştirdim... Kendisini bekleyen mutluluğu düşündükçe Mr. Rushworth’e imreniyorum. Kendi payımı ben bir yudumda içiverdim de...”

Julia, “Görüşü kesin olanlar çabuk karar verir, çabuk eyleme geçerler,” dedi. “Siz de Mr. Rushworth’ü kıskanacağınıza fikir vermek yoluyla ona yardımda bulunun.”

Son cümleyi duyan Mrs. Grant de öneriye hararetle katıldı ve erkek kardeşinin fikirlerinin son derece parlak olduğunu ileri sürdü. Maria Bertram da bu öneriyi bütün ağırlığıyla destekleyerek, bir işi hemen bir profesyonele verivermektense önce tarafsız ve çıkarsız eş dosta danışmanın daha yerinde olacağını söyledi. Mr. Rushworth, Mr. Crawford’un yardımını istemeye hemen razı oldu. Mr. Crawford da önce kendi yeteneklerini, âdet yerini bulsun, diye küçümsedikten sonra, eğer bir yararı dokunabilirse Mr. Rushworth’e seve seve hizmet edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Mr. Rushworth, Mr. Crawford’dan, Sotherton’a gece yatısına gelmek lütfunda bulunmasını rica etmeye girişmişti ki Mrs. Norris, Henry Crawford’u Mansfield’dan

uzaklaştıracak olan böyle bir tasarıyı kız yeğenlerinin hiç de desteklemeyeceklerini sezmiş gibi, değişik bir öneriyi oya sundu: "Mr. Crawford'un yardıma gönüllü olduğundan şüphemiz yok. Ama neden hepimiz birden gitmiyoruz? Neden küçük bir gezi düzenlemiyoruz oraya? Sevgili Rushworth, hemen hepimiz sizin malikânenizde yapacağınız yenilikleri merak ediyoruz; Mr. Crawford'un vereceği tavsiyeleri de yerinde dinlemek için can atıyoruz. Hatta bazılarımız ufak tefek fikirlerimizle yararlı bile olabiliriz. Ben kendim, çoktandır saygıdeğer validenizi yeniden ziyaret etmek dileğindeyim. Bu borcumu yerine getiremeyişimin tek nedeni arabam olmayışıdır. Ama böyle bir gezi yaparsak ben de gelirim; sizler çevreyi dolaşıp kararlarınızı verirken ben de birkaç saat Mrs. Rushworth'le oturabilirim. Sonra geç saatte yemek için buraya döneriz. Ya da Sotherton'da yemeğe kalmamız Bertram hemşiremin belki daha bile hoşuna gider. Sonra da ay ışığında, güle eğlene eve geliriz. Herhalde Mr. Crawford kızlarla beni yazlık arabasına alır. Edmund atla gider. Lady Bertram'cığım, Fanny de burada, sizinle kalır."

Lady Bertram buna karşı çıkmadı. Gitmeleri kararlaştırılanlar da candan razı olduklarını belirttiler. Yalnızca Edmund her şeyi dinledi, ama hiçbir şey söylemedi.

7

Edmund, konu üzerinde biraz düşündükten sonra, ertesi gün teyze kızına sordu: "Eee, Fanny, Miss Crawford hakkında şimdi ne düşünüyorsun, bakalım? Nasıl buldun onu dün?"

"Çok hoş. Çok beğeniyorum kendisini. Konuşmasını dinlemeye bayılıyorum. Öyle eğlendiriyor ki beni! Kendisi de öyle güzel ki bakmaya doyamıyorum."

"Yüzü son derece çekici, olağanüstü güzellikte çizgileri var. Ama Fanny'ciğim, konuşmasında bazı yakışıksız yönler varmış gibi gelmedi mi sana?"

"Evet, amcasından öyle bir dille söz etmesi doğru değildi. Şaştım da kaldım. Yıllardır evinde yaşadığı bir adam... kusurları ne olursa olsun, onun ağabeyine çok iyilik eden bir amca... dediklerine göre Mr. Henry'ye kendi oğlu gibi bakıyormuş. Miss Crawford'un böyle konuştuğuna, duymasam inanmazdım!"

"Senin dikkatinden kaçmayacağını kestirmiştim. Çok yanlış bir davranıştı bu, hiç yakıştıramadım doğrusu."

"Hem de nankörlük, bence."

"Nankörlük deyimi fazla kaçtı bunda. Bilmem, amcası acaba Miss Crawford'un minnetine hak kazanmış mı? Amcasının eşi kazanmış. Sanırım Miss Crawford'u yanlış davranışlara sürükleyen de amcasının eşinin anısına olan derin saygısıdır. Kızcağız çok zor bir durumda. Sıcak kalpli, hareketli, konuşkan bir insan olduğu için de, amcasının eşinin anısına karşı sevgi ve saygı gösterirken, amcasını kınamaktan kendisini alamıyor. Karıkoca arasındaki geçimsizliğin suçu hangi taraftaydı, bilemem tabii. Yine de Amiral'in şimdiki davranışlarına baktıkça karısının suçsuz olduğuna inanasım geliyor. Ne olursa olsun, Miss Crawford'un, amcasının eşinin tarafını tutması doğaldır, hem de

beğenilecek bir şey. Böyle düşündüğü için suçlu göremem onu. Ama bu düşüncelerini elin günün içinde ortaya atması, her bakımdan yakışıksız bir şey."

Fanny biraz düşündükten sonra, "Sizce bunun suçu ölen Mrs. Crawford'da sayılmaz mı?" diye sordu. "Çünkü Miss Mary'yi o yetiştirmiş. Amcasına karşı saygılı davranmasını öğretmemiş olsa gerek."

"Haklı konuştun, Fanny. Evet, bu kızın kusurlarından, onu yetiştirenleri sorumlu tutmalıyız. Böylece insan onun ne kadar güç koşullar altında yaşadığını daha iyi anlıyor, ona acıyor. Ama şimdiki evi ona daha güzel şeyler öğretecek sanırım. Mrs. Grant'in terbiyesine diyecek yok. Sonra Miss Mary kendi ağabeyine de çok bağlı, insanın hoşuna gidiyor."

"Evet, Mr. Henry'nin ona kısacık mektuplar yazması dışında. Neredeyse gülüyordum! Ama kız kardeşinden ayrıyken şöyle, okunmaya değer bir şeyler yazmak zahmetine katlanmayan bir ağabey bence hiç de öyle iyi, şefkatli bir kardeş sayılmaz. Eminim William bana karşı hiçbir zaman böyle davranamaz... Sonra Miss Mary, sizin de bizden uzaktayken bize uzun mektuplar yazmayacağınızı ne hakla düşünebiliyor?"

"Fanny'ciğim, neşeli ruhlar, kendilerini ya da çevresindekileri eğlendirebilecek her türlü şeyi söylemeyi kendilerine hak sayarlar. Kötü niyet ve kabalık göstermedikleri sürece, kusurlarına bakılmaz! Miss Crawford'un yüzünde ve davranışlarında da böyle bir şeyden eser yok: Hiçbir terbiyesizlik, bilmişlik, kabalık yok üzerinde. Demin değindiğimiz noktalar dışında tamamen kibar, yumuşak başlı, nazik ve terbiyeli. Ama o konudaki kusuru hoş görülemez. Her şeyi benim gibi senin de fark ettiğine sevindim."

Edmund, teyze kızının düşüncelerine kendisi biçim vermiş ve kalbini de kazanmıştı ya, onun her zaman kendi fikrine katılacağını sanmakta epey haklıydı. Ne var ki şimdi, bu konuda, ikisinin düşünceleri arasında bir ayrım doğması gibi bir tehlike belirmeye başlamıştı. Çünkü Edmund, Mary Crawford'a hayran olmak yoluna sapmıştı ki bu yol onu, Fanny'nin gelemeyeceği yerlere sürükleyebilirdi. Her geçen gün, Miss Crawford'un çekiciliğini azaltacağı yerde artırıyordu. Arp geldi ve genç kızın güzelliğine, kıvrak

zekâsına, sevimliliğine katkıda bulundu. Çünkü Mary herkesin gönlünü edip sık sık arp çalıyordu ve bu ona son derece yaraşıyordu. Çalışı ve müzik zevki kusursuz olduğu gibi her parçanın sonunda yapacak bir espri de buluyordu. Edmund artık her gün papaz evine gidiyor ve Mary onun en sevdiği parçayı çalmak inceliğini gösteriyordu. Her sabah onu ertesi sabah için yeniden çağırıyordu. Böyle bir dinleyici herhalde onun da canına minnetti!

Kendisi kadar zarif bir arpın başında, güzel, cıvıl cıvıl bir genç kız; yemyeşil yaz yapraklarıyla bezenmiş bir bahçeye açılan geniş camlı bir pencerenin önünde... hangi erkek olsa gönlünü kaptırtırdı! Mevsim, yer, hava, her şey sevmeye ve sevilmeye uygundu. Mrs. Grant'le elindeki nakışın bile katkısı oluyordu. Her şey uyumluydu. Aşk bir kez başlamaya görsün, artık her şey onu beslemeye yarar! Kuşluk saatinde gelen sandviç tepsisi ve Dr. Grant'in servis yapışı bile şimdi seyre değer bir manzara olup çıkmıştı. Edmund bu konuda kafa yormadan, hatta ne olduğunu, ne yaptığını bile anlamadan, böyle yakınlık içinde geçen bir haftanın sonunda adamakıllı âşık olma yolunu tutmuş bulunuyordu. Küçükhanımın lehine olarak da şunu ekleyebiliriz ki Edmund, salon adamı ya da "en büyük oğul" olmadığı halde, kompliman yapıp oyalayıcı laflar etmek hünerinden yoksun olduğu halde, Mary'nin hoşuna gitmeye başlamıştı. Genç kız ondan hoşlanmaya başladığını seziyordu. Oysa bunu hiç tahmin etmemişti ve pek de anlayamıyordu. Çünkü genç adam onun alıştığı ölçülere göre hiç de çekici sayılmazdı. Saçma sapan konuşmak, kompliman yapmak huyunda değildi. Fikirleri kesin, davranışları sakin ve sadeydi. Belki de Mary, Edmund'un içten, ciddi, dürüst tutumundaki çekiciliği, kendi kendine itiraf etmese de hissedebilecek yetenekteydi. Genç kız bu konu üzerinde pek de kafasını yormuyordu ya! Edmund şimdilik hoşuna gidiyor, yakınlığıyla ona zevk veriyordu, hepsi o kadar.

Edmund'un her sabah papaz evine gidişi Fanny'yi şaşırtmıyordu. Çağrılmadan, göze çarpmadan gidebilse, kendi de her gün gidip arp dinleyebilirdi! Sonra, akşam gezintilerinden döndükleri zaman, Mansfield Park hanımlarını Henry Crawford geçirirken, Edmund'un Mrs. Grant'le kız kardeşini papaz evine kadar geçirmesini Fanny doğal karşılıyordu. Ama onca bu zararlı bir değiştokuştu. Edmund gelip de onun şarapla suyunu kendi eliyle karıştırmazsa Fanny bu ilacını

içmeden yatmayı yeğliyordu. Genç kız Edmund'un böyle saatler saati Mary'yle birlikte olup da önceleri söz ettiği kusurları hiç görmeyişine biraz şaşıyordu. Kendisi ne zaman Mary'yle birlikte olsa onun hep aynı şekilde davranıp konuştuğunu görebiliyordu. Ama Edmund bunlarda artık kusur bulamaz olmuştu. Mary'nin o ilk görüşmeden sonra Amiral amcasını hiç yermemiş olmasıyla yetinir gibi bir hali vardı. Fanny de kıskançlık ve huysuzluk gibi olmasın, diye kendi düşüncelerini ona açmaktan sakınıyordu. Mary Crawford'un Fanny'ciğe çektirdiği ilk gerçek acı, ata binmek dileğinin sonucunda gerçekleşti. Mary, Mansfield'a yerleştikten az sonra, konağın kızlarını göre göre, ata binmeye özenmişti. Edmund da arkadaşlıkları ilerledikçe onun bu arzusunu körüklemeye başladı ve ata binmesini yeni öğrenen biri için en uygun at olarak Fanny' nin sakin huylu kısrağını önerdi. Bu yüzden teyze kızını üzmek aklının ucundan bile geçmiyordu. Fanny ata binmekten bir gün bile geri kalmayacaktı ki! Kısrak yalnızca onun biniş saatinden yarım saat önce papaz evine götürülüp getirilecekti. Bu öneri ilk ileri sürüldüğü zaman Fanny gücenmek şöyle dursun, Edmund kendinden izin istedi, diye minnet yükü altında neredeyse eziliyordu.

Mary ilk binicilik denemesinden yüzünün akıyla çıktı ve Fanny'nin programını da aksatmadı. Kısrağı götürüp dersin başında bulunmuş olan Edmund vaktinden önce döndü. Ne Fanny ne de yalnız başına ata bindiği zamanlar ona göz kulak olan emektar arabacı, daha hazır değildiler. Ama ikinci günün denemesi pek bu kadar günahsız geçmedi. Mary Crawford ata binmekten öyle zevk almıştı ki başlayınca duramadı. Hayat dolu, korkusuz ve (ufak tefek olmakla birlikte) gürbüz yapılı bir kız olduğu için, ata binsin diye yaratılmış gibiydi. Ata binmenin verdiği bedensel zevke herhalde Edmund'un öğretmenliği de bir şeyler katıyordu. Biniciliği çabucak ilerleterek öteki kızları geride bırakmak kararı da cabası olunca, Mary attan inmek istemedi. Fanny hazırlanmış bekliyordu. Mrs. Norris yola çıkmadığı için onu azarlamaya başlamıştı, ama görünürlerde ne Edmund vardı ne de attan bir haber. Sonunda kızcağız, teyzesinin dilinden kurtulmak için dışarı çıktı.

Evler, aralarındaki uzaklık yarım kilometreden pek fazla olmadığı halde, birbirlerinden görülmezlerdi. Ama elli metre kadar yürüdüğü

zaman genç kız konağın çevresindeki parkı ve köy yolunun ardından hafifçe yükselen papaz eviyle bahçesini kuşbakışı olarak görebildi. Ve papaz evine ait olan çayırda onları hemen seçti: Edmund'la Mary yan yana, at üzerindeydiler. Dr. ve Mrs. Grant, Henry Crawford ve iki-üç uşak da durmuş buna bakıyorlardı. Fanny mutlu bir topluluk gibi gördü onları. Hepsi de dikkatlerini aynı şey üzerinde toplamışlardı ve neşeli oldukları kuşku götürmezdi, çünkü şen sesler ta Fanny'nin durduğu yere kadar yükseliyordu. Bu sesler Fanny'ye neşe vermedi. Genç kız Edmund'un onu unutmasına şaşıyor ve içi cız ediyordu. Gözlerini çayırdan ayıramıyor, olup biten her şeyi gözlemekten kendini alamıyordu. Mary Crawford'la Edmund, epey büyük olan tarlanın çevresini önce yürür adım dolaştılar. Sonra, galiba Mary'nin önerisi üzerine, rahvan gitmeye başladılar. Mary atın üzerinde o kadar güzel oturuyordu ki çekingen ruhlu Fanny şaşırıp kalmıştı. Birkaç dakika sonra aşağıdaki biniciler tamamen durdular. Edmund, Mary'ye çok yakındı. Ona bir şeyler söylüyor, besbelli dizginlerin kullanılışını öğretiyordu. Bu arada onun elini tutmak zorunda kaldı. Fanny bunu da gördü. Ya da gözünün seçemediğini hayal gücü tamamladı. Kendi kendine, bütün bunlara şaşmaması gerektiğini söyledi. Edmund'un bir komşuya yardım etmesinden, herhangi bir kimseye karşı nazik davranmasından daha doğal ne olabilirdi? Aslında Henry Crawford'un ortaya çıkıp Edmund'u bu zahmetten kurtarması gerektiğini düşünmekten Fanny kendini alamıyordu. Kız kardeşine ata binmesini öğretmek bir ağabeye düşer, ağabeye yaraşırdı aslında. Ama galiba Mr. Henry binicilikte pek o kadar usta değildi. Edmund kadar iyiliksever olmadığı da belliydi. Fanny şimdi de böyle çifte göreve koşulmanın zavallı kısrak için kolay olmadığını düşünmeye başladı. Fanny'yi unutsalar bile zavallı kısrağı unutmamalıydılar.

Biraz sonra, tarladaki grubun dağıldığını görünce genç kızın bu karışık duyguları biraz yatıştı. Mary hâlâ at üstünde, Edmund'sa yaya olarak, çit kapısından geçip yola çıktılar ve parka girerek Fanny'nin bulunduğu yöne yaklaşmaya başladılar. Fanny bu kez de onlara karşı kaba ve sabırsız görünmekten korktu. Böyle bir düşünceye kapılmalarını önlemek kararıyla, onlara doğru ilerledi.

Mary onu karşıdan görür görmez, "Sevgili Miss Price, sizi beklettiğim için özür dilemeye geldim," dedi. "Ama hiçbir özrüm yok!

Saatin çok geç olduğunu, çok ayıp ettiğimi biliyordum, onun için, lütfen, beni bağışlayacaksınız. Biliyorsunuz, bencilliği ne yapıp yapıp bağışlamak gerekir, çünkü tedavisi olanaksızdır."

Fanny çok nazik bir karşılık verdi. Edmund da ortada hiçbir acele olmadığını söyledi. "Kuzenimin ata binmesi için bol bol vakit var. Hatta yarım saat önce yola çıkmasını önlemekle ona iyilik bile ettiniz çünkü hava bulutlanmaya başladı. Fanny şimdi sıcaktan hiç rahatsız olmayacak. Yeter ki bu kadar uzun zaman at üstünde kaldığınız için siz yorulmuş olmayın! Keşke buraya kadar gelmek zahmetine katlanmayaydınız."

Mary, "Ata binmenin beni yoran tek yönü attan inmek oluyor," diyerek genç adamın yardımıyla yere atladı. "Ben çok sağlamımdır. Hiçbir şey yormaz beni, sevmediğim işler dışında. Miss Price, nöbeti hiç istemeyerek size devrediyorum, ama yine de bütün kalbimle iyi bir gezinti dilerim size."

Kendi atının üzerinde beklemekte olan ihtiyar arabacı da şimdi yanlarına geldi. Fanny atına bindirildi ve ikisi birlikte parkın bir başka yönüne doğru yola çıktılar. Arkaya bakıp da ötekilerin, yan yana köye dönmekte olduklarını görmek Fanny'nin içindeki sıkıntıyı hafifletmedi. Miss Crawford'un ata binişini, hemen hemen Fanny kadar merakla izlemiş olan arabacının, genç hanımefendinin ustalığını öven sözleri de yüreğe su serpecek türden değildi. Arabacı, "Ata binmekte böylesine yürekli olan bir hanımefendi görmek insanın hoşuna gidiyor, doğrusu," diyordu. "Oturuşu fevkalade. Belli ki korkmak filan aklının ucundan bile geçmiyor. Oysa siz ilk başladığınızda ne kadar başkaydınız, küçükhanım! Paskalya'da altı yıl olacak. Sir Thomas'ın buyruğuyla sizi ilk ata bindirdiğimizde nasıl da titriyordunuz!"

Konağın oturma salonunda da Mary Crawford övülmekteydi. Onun yaradılıştan güçlü ve cesaretli oluşunu Bertram kız kardeşler kabul ediyorlardı. Ata binmeyi hemen öğrenmesi ve bundan zevk alması bakımından, Mary'yi aynen kendilerine benzettikleri için onu övmekten büyük zevk alıyorlardı.

Julia, "Ben onun iyi binici olacağını ilk baştan bildim," diyordu. "Yapısı uygun, vücudu aynen ağabeyininki gibi düzgün ve çevik."

Maria, "Öyle," diye ekledi. "Canlılık ve atılganlık bakımından da aynen ağabeyine benziyor. Kim ne derse desin, bence binicilikte usta

olmak daha çok ruh ve yürek meselesidir."

Geceleyin odalarına çekilirken Edmund, Fanny'ye, ertesi gün ata binmek niyetinde olup olmadığını sordu.

"Yok... bilmem... kısrağı siz istiyorsanız binmem," oldu Fanny'nin yanıtı.

"Kendim için istediğim yok. Ama sen evde kalmayı dilediğin zamanlar Miss Crawford ata biraz daha uzun binebilmek istiyor da, yani öğleye kadar. Köyün meydanlığına kadar gitmeye can atıyor. Mrs. Grant oradan manzaranın pek güzel olduğunu söylemiş de. Bu kadar yolu rahatça yapabileceğinden eminim... Herhangi bir gün olsa olur. Miss Crawford senin gezintilerini aksatmayı hiç istemiyor. Zaten istese çok ayıp kaçar. O yalnızca keyif için biniyor ata, seninse sağlığın için gerekli bu."

Fanny, "Yarın at gezintisine çıkmayacağım," dedi. "Son zamanlarda çok çıktım. Biraz da evde oturmak istiyorum. Zaten, biliyorsunuz, gücüm oldukça yerine geldi artık, yürüyüş de yapabilirim."

Besbelli Edmund sevinmişti. Fanny bununla avunmak zorunda kaldı. Mansfield meydanına ertesi gün gidildi. Fanny'den başka bütün gençler gittiler ve at gezintisi sırasında pek eğlendikleri gibi, akşam sohbetinde bu gezintiyi anarak eğlenceyi bir kez daha, katmerli olarak yaşadılar. Eğlenceli geçen bu tür bir gezinti çok zaman bir başka gezintiyi doğurur. Bizimkiler de Mansfield meydanlığını gördükten sonra, ertesi gün başka bir yere gitmek isteğine kapıldılar. Çevrede daha ne güzel manzaralı yerler vardı! Gerçi hava sıcaktı ama gitmek istedikleri yerlerin yolları hep gölgelikti. Zaten gençler bir yere gitmek istemesinler, gölgeli yolu ne yapar eder, bulurlar! Böylece üst üste dört sabah bu tür eğlenceli gezintilerle geçti. Crawfordlara orası burası gezdirildi, güzel yerler gösterilip beğendirildi. Her şey gençlerin gönlüne göreydi. Saatler samimiyet ve neşe içinde geçiyordu; havanın sıcaklığı, ancak zevkli konuşmalara konu olacak kadar bunaltıcıydı. Bu böyle sürdü gitti, dördüncü güne kadar. O gün içlerinden birinin mutluluğuna kapkara bir gölge düştü: Maria! Edmund'la Julia papaz evinde akşam yemeğine çağrılmışlardı, ama kendisi çağrılmamıştı. Bu, Mrs. Grant'in tamamen iyi niyetle, o gün Mansfield Park'a gelmesi beklenen Mr. Rushworth'ü düşünerek yaptığı bir şeydi, ama Maria'yı

son derece gücendirdi. Genç kız eve dönünceye kadar, duyduğu gücenikliği ve kızgınlığı gizleyebilmek için kendini zor tuttu. Hele nişanlısı da gelmeyince durum büsbütün kötüleşti. Genç kız onun üzerindeki egemenliğini göstererek içini rahatlatmak fırsatını bile bulamadı. Yalnızca annesine, teyzesine ve Fanny'ye surat edip sofranın üzerine, elinden geldiğince ağır bir iç sıkıntısı çöktürmekle yetinmek zorunda kaldı.

Saat on bire doğru Edmund'la Julia içeri girdiler, taze akşam havasıyla can bulmuş, yüzleri pırıl pırıl, neşeli. Salondaki üç hanımsa onların tam tersi bir durumda. Maria elindeki kitaptan başını bile kaldırmadı; Lady Bertram uyukluyordu; Mrs. Norris bile, Maria'nın surat asmasına sinirlendiğinden, yemeğe ilişkin birkaç soru sorup da doğru dürüst yanıt alamayınca çenesini kıstı. Edmund'la Julia gecenin güzelliğini ve yıldızları övmeye öyle daldılar ki önceleri başka bir şey düşünemediler. Ama sonra Edmund çevresine bakınınca, "İyi ama Fanny nerede?" diye sordu. "Yattı mı?"

Mrs. Norris, "Yoo sanmıyorum; daha şimdi buradaydı," diye yanıtladı.

O sırada Fanny'nin çok uzun olan salonun öbür ucundan yükselen tatlı sesi, kanepede olduğunu bildirdi.

Mrs. Norris de hemen onu paylamaya girişti: "Aman, Fanny, çok aptalca işler yapıyorsun; bütün bir akşam, aylak aylak kanepelerde pineklenir mi, ayol? Şuraya, yanımıza gelsen de bir işe yarasan ya! Kendi elinde işin yoksa bile, yardım sepetinden iş buluruz. Geçen hafta yoksullar için aldığımız basmalara daha iğne değmedi. Oysa onları biçmekten benim sırtım koptu! Biraz başkalarını düşünmesini öğren artık. Sözlerime de mim koy: Genç bir insanın bütün gün kanepelerde yatıp durması ayıptır, çok ayıp!"

Bu sözlerin daha yarısı tamamlanmadan Fanny masa başına dönmüş ve nakışını eline almıştı. O günkü eğlencelerin etkisiyle keyfi iyice yerinde olan Julia hemen kuzenini savunarak, "Teyzeciğim, kusura bakmayın ama Fanny'nin kanepelerde pineklemesi olağan bir şey değil ki!" dedi.

Edmund kuzenini dikkatle süzerek, "Fanny," dedi, "senin başın ağrıyor galiba, değil mi?"

Genç kız başının ağrıdığını yadsımadı, ancak ağrının pek şiddetli olmadığını söyledi.

Edmund, "İnanmıyorum," dedi. "Ben senin rengini iyi bilirim. Ne zamandır çekiyorsun bu ağrıyı?"

"Akşamüzerinden beri. Ama önemli değil. Sıcaktan."

"Sıcakta dışarı mı çıktın yoksa?"

Mrs. Norris, "Çıktı ya, elbette çıkacak," diye araya karıştı. "Böyle güzel bir günde içerde tıkılıp kalsın mıydı yani? Hepimiz dışarıda değil miydik bugün? Anneniz bile bir saatten fazla gezindi."

Ablasının Fanny'yi paylayışı sırasında adamakıllı uyanmış olan Lady hazretleri de, "Evet, gerçekten öyle, Edmund," dedi. "Bir saatten fazla bahçede kaldım bugün. Üç çeyrek saat çiçek bahçesinde oturup Fanny'nin gülleri kesmesini seyrettim. Çok zevkli oldu ama hava iyice sıcaktı. Benim oturduğum köşe gölgeydi. Yine de eve dönerken bir hayli yıldım, doğrusu."

"Fanny gülleri kesti, öyle mi?"

"Evet, artık bu mevsimin son gülleriydi, çok yazık. Zavallı Fanny! Sıcaktan bunaldı yavrucak ama ne yapalım güller geçmek üzereydiler. Hemen kesilmeleri zorunluydu."

Mrs. Norris biraz daha yumuşamış bir sesle, "Evet, çaresizdi," diye ekledi. "Ama, hemşire, sakın kızcağızın başına ağrı o yüzden girmiş olmasın? Kızgın güneşin altında durmak, eğilip kalkmak ilk nedenidir baş ağrısının. Neyse, yarın geçer. Senin o baharatlı sirkeden verirsin; benim şişeyi doldurmayı hep unutuyorum!"

Lady Bertram, "Verdim, ablacığım," dedi. "Sizin evinizden ikinci dönüşünde verdim."

Edmund, "Ne!" diye bağırdı. "Gülleri topladığı yetmiyormuş gibi bir de yürüttünüz mü kızcağızı? Güneşin altında, ta sizin eve kadar iki kez gönderdiniz, öyle mi? Elbette başı ağrır ya!"

Mrs. Norris, Julia'yla konuştuğu için bunu duymadı. Lady Bertram, "Fanny'ye fazla gelecek diye ben de korktum," dedi. "Ama güller kesilince teyzeniz almak istedi; onun evine götürmek gerekti, elbette."

"İyi ama güller iki seferde götürülecek kadar çok muydu?"

"Yoo, yalnız kurusunlar, diye teyzenizin yedek odasına koymak gerekiyormuş. Fanny'cik de, yazık ki odanın kapısını kilitleyip anahtarı

getirmeyi unutmuş; bu yüzden yine gitmek zorunda kaldı."

Edmund yerinden kalktı ve odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Peki, bu işe koşulacak Fanny'den başkası yok muydu? Kusura bakmayın, anneciğim, ama çok yanlış bir iş yapılmış."

Daha fazla "sağır kalamayan" Mrs. Norris, "Başka ne yapabilirdik bilmem!" dedi. "O olmazsa benim gitmem gerekiyordu. Gidecektim de, ama iki yerde birden olmanın yolu yok ki! Tam o sırada da annenin isteği üzerine Mr. Green'le süthanedeki kız için konuşuyordum. John Groom'a da söz vermiştim, oğlu için Mrs. Jefferies'e mektup yazarım diye. Zavallı adamcağız da yarım saattir beni bekleyip duruyordu. Doğrusu benim işten kaçındığımı hiç kimse söyleyemez, ama her işi aynı zamanda yapamam ya! Fanny'nin benim eve kadar koşuvermesine gelince, atla deve değil ki, iki adımlık yer. Bu kadarcık şey istedimse günah mı? Ben o yolu günde kaç kez tepiyorum, erkendi geçti bakmadan, her türlü havada, ama gık bile demiyorum."

"Keşke sizin gücünüzün yarısı Fanny'de olsaydı, teyzeciğim!"

"Fanny daha hareketli olsa bu kadar çabuk yorulmaz. Ne zamandır ata binmiyor. Ata binmediği zamanlarda da yürümesi şart, bence. Eğer sabahtan atla çıkmış olsaydı onu yürütmezdim. Ama güllerin arasında, onca zaman iki büklüm eğilip kalktıktan sonra yürümek ona iyi gelir, diye düşündüm. O tür yorgunluklardan sonra insanı canlandırmak için yürüyüş birebirdir. Güneş de gerçi kuvvetliydi, ama sıcak o kadar aşırı değildi." Mrs. Norris kız kardeşinden yana anlamlı bir baş işareti yaparak, "Laf aramızda, Edmund, çiçek bahçesinde eğilip kalkıp gülleri kesmekten oldu ne olduysa," diye ekledi.

Daha dürüst olan Lady Bertram ablasının bu sözlerini duyunca, "Korkarım öyle oldu," diye araya karıştı. "Yazık, Fanny'nin başına ağrı çiçek bahçesinde girmiş olsa gerek, çünkü sıcak resmen öldürücüydü. Ben kendim zor dayandım. Oturduğum yerden köpekciğe seslenip çiçek tarlalarına girmesini önlemeye çalışırken baygınlıklar geçiriyordum neredeyse."

Edmund iki hanıma başka bir şey demedi. Gidip bir bardak Madeira şarabı aldı ve Fanny'ye zorla içirdi. Genç kız şarabı geri çevirebilmeyi istiyordu. Ne var ki karmakarışık duyguların yarattığı

gözyaşları yüzünden, şu anda yutkunmak konuşmaktan daha kolay geliyordu.

Edmund gerçi annesiyle teyzesine sinirlenmişti, ama kendisine daha çok kızmıştı. Kendisinin Fanny'yi unutmuş olması, onların bütün yaptıklarından daha kötüydü. Eğer Fanny'yi düşünmüş olsaydı bunların hiçbiri olmayacaktı. Kızcağız dört gündür arkadaşsız ve hareketsiz kalmış, kaprisli teyzelerinin buyurdukları işlerden kaçmaya fırsat bulamamıştı. Onun dört gündür at binebilmekten yoksun bırakıldığını düşündükçe Edmund utanıyor ve Mary Crawford'un eğlencesini aksatmayı istemese de, böyle bir durumun bir daha yinelenmeyeceğine, kendi kendine söz veriyordu.

Fanny o gece yattığı zaman, yüreği, Mansfield Park'a ilk geldiği geceki gibi dopdoluydu. Hastalanışında ruhsal durumunun da rolü olmalıydı, çünkü günlerdir kendini yapayalnız hissediyor, üzüntü ve kıskançlık duygularına kendini bırakmamaya çalışıyordu. Salonda, kimseye görünmemek için sığınmış olduğu kanepeye yaslanınca duyduğu kalp ağrısı, baş ağrısından çok daha şiddetliydi. Sonra Edmund'un gösterdiği yakınlık, içindeki duyguları ansızın altüst edince genç kız kendinden geçer gibi olmuştu.

8

Fanny'nin at gezintileri hemen ertesi gün yeniden başladı. Tatlı, taze bir sabahtı. Hava geçen günlerden daha serince olduğu için Edmund Fanny'nin sağlığına ve mutluluğuna çok geçmeden yeniden kavuşabileceğini umuyordu. Onun yokluğunda Mr. Rushworth'le annesi geldiler. Mrs. Rushworth hem onların ziyaretine karşılık vermeye, hem de Sotherton'a gitmek kararının uygulanmasını dilemeye gelmişti. İki hafta kadar önce tasarlanan bu ziyaret, Mrs. Rushworth, Sotherton'da olmadığı için bir türlü yapılamamıştı. Mrs. Norris'le yeğenleri bu konunun tazelenmesine pek sevindiler. Sotherton'a gitmek için yakın bir gün kararlaştırıldı, ama Mr. Crawford'un da o gün serbest olması koşuluyla! Küçükhanımlar bu koşulu koşmayı unutmadılar. Gerçi Mrs. Norris, Henry Crawford'un o gün serbest olacağına "kalıbını basmaya" hazırdı, ama kızlar ne bu hakkı ona tanıyor ne de herhangi bir tehlikeyi göze alıyorlardı. Sonunda, Maria'nın bir iması üzerine Mr. Rushworth, yapılacak en uygun şeyin papaz evine kendi gidip Mr. Crawford'u görmek ve çarşamba gününün ona uyup uymadığını sormak olduğunu akıl etti.

Daha o dönmeden Mrs. Grant'le Mary Crawford geldiler. Epeydir dışarıda oldukları ve başka yoldan geldikleri için Rushworth'le karşılaşmamışlardı. Ama onun Henry'yi evde bulacağına ilişkin umutlar verip içlere su serptiler. Sotherton tasarısı onlara da hemen anlatıldı. Daha doğrusu bundan başka herhangi bir şey konuşmak olası değildi. Çünkü Mrs. Norris'in bu gezintiyi düşündükçe içi içine sığmıyordu. Mrs. Rushworth de, Lady Bertram'a, ille Sotherton'a gelsin diye ısrar etmekten henüz vazgeçmemişti. Mrs. Rushworth biraz tumturaklı konuşan, biraz kendini bir şey sanan bir kadındı ama iyi niyetli ve nazikti. Lady Bertram onun çağrısını her seferinde geri

çeviriyordu, ancak davranışı öyle yumuşaktı ki Mrs. Rushworth onun aslında gelmek istediğini sanıyordu. Sonunda Mrs. Norris'in sayısız sözleri ve yüksek ses tonu, gerçeği onun kafasına soktu.

"Kız kardeşim bu yorgunluğa gelemez; inanın bana, sevgili Mrs. Rushworth, kesinlikle dayanamaz bu yorgunluğa. Öyle ya, buradan oraya on beş kilometre, dönüş de öyle. Bu seferlik onun kusuruna bakmayacaksınız artık. Kızlarıyla beni onun yerine kabul edeceksiniz. Sotherton'dan başka yer olsa, kardeşim gitmeyi düşünmez bile. Yine de bütün arzusuna karşın bu kadar yolu yapmasına olanak yok... Sakın üzülmeyin. Fanny Price nasılsa evde kalıp ona can yoldaşlığı yapar; bunda hiçbir sakınca yok. Edmund'a gelince; gerçi kendisi şimdi burada değil ama gezintinize seve seve katılacağına ben size söz veriyorum. Edmund atla da gelebilir."

Lady Bertram'ın evde kalmasına çaresiz boyun eğen Mrs. Rushworth üzüntülerini dile getirmekten başka bir şey yapamazdı. Lady hazretlerinin varlığından yoksun kalmak büyük bir eksiklik olacaktı. Mrs. Rushworth, henüz Sotherton'u görmemiş olan Miss Price'ın gelmesini de çok istiyordu. Küçükhanımın Sotherton'u görememesi pek yazık olurdu, doğrusu.

Mrs. Norris, "Çok naziksiniz, hanımefendiciğim! Kibarlık timsalisiniz!" diye coştu. "Fanny'ye gelince; bundan böyle Sotherton'u görecek çok zamanı olacak umarım, ama şimdi gitmesi söz konusu değil. Lady Bertram onsuz olamaz ki!"

"Evet, öyle. Fanny'siz yapamam ben."

Sotherton'u görmeyi herkesin istediğine inanan Mrs. Rushworth, bu kez Mary Crawford'u da çağırdı. Oraya taşındıktan sonra Rushworth'leri ziyaret etmemiş olan Mrs. Grant daveti kendi adına, nazik bir şekilde geri çevirmekle birlikte kız kardeşi adına sevinerek kabul etti. Mary de çevreden beklediği ısrarı gördüğü için, çok geçmeden evet dedi. Mr. Rushworth, papaz evinden işini başarmış olarak döndü. Edmund da tam zamanında çıkıp gelerek çarşamba günü için kararlaştırılan planı öğrendi; Mrs. Rushworth'ü arabasına bindirdi ve papaz evinin hanımlarını da yarı yola kadar geçirdi.

Salona döndüğünde Mrs. Norris, Mary'nin Sotherton'a gelmesinin uygun olup olmayacağına karar veremiyordu. Henry'nin yazlık arabasında ona yer kalacak mıydı acaba? Maria'yla Julia ise onun

kaygısına gülüyor ve arabanın rahat rahat dört kişi alacağını, hatta önde, Henry Crawford'un yanında da bir kişinin pekâlâ oturabileceğini ileri sürüyorlardı.

Edmund, "Ama Crawford'un arabasını almak şart mı?" diye sordu. "Ya da şartsa neden salt onunki alınıyor? Annemin kupa arabasıyla neden gidilmiyor? Geçen gün bu konu ilk ortaya atıldığı zaman da aklım ermediydi. Madem bizim ailenin bir ziyaretidir, bizim arabamızla neden yapılmıyor acaba?"

Julia, "Ne!" diye ünledi. "Bu havada kapalı arabaya tıkışılır mı, açık arabayla gitmek dururken? Yok, Edmund'cuğum, olacak iş değil bu!"

Maria, "Hem zaten Henry bizi götürmek için can atıyor," diye ekledi. "İlk konuşmalarımızdan sonra biz de ona evet dedik sayılır."

Mrs. Norris, "Edmund'cuğum, tek araba yetecekken iki arabayla yola çıkmak, boşuna işi büyütmek olur," diye fikir yürüttü. "Hem sonra, laf aramızda, bizim arabacı burayla Sotherton arasındaki yolları pek sevmiyor. Daracık kır yollarında arabası çiziliyormuş, diye acı acı yakınıyor. Sevgili babanız geldiği zaman arabanın cilasını bozulmuş bulsun istemezsiniz elbette."

Maria, "Henry'nin arabasını bu nedenden ötürü kullanmak herhalde pek hoş kaçmaz," dedi. "Ama doğrusu bizim Wilcox sersem herifin biri, araba sürmesini bilmiyor. Ben çarşamba günü o dar yolların bize hiç zarar vermeyeceğine şimdiden kalıbımı basarım."

Edmund, "Açık arabanın, arabacı yerinde oturmanın sizce hiç sakıncası yok herhalde!" diye bıyık altından güldü. "Hiç rahatsız olmazsınız orada."

Maria, "Rahatsız olmak mı!" diye bağırdı. "Ne münasebet! Hatta herkes oraya oturmak isteyecek, bana kalırsa. Çünkü oraya oturunca çevrenin manzarası daha güzel seyredilir. Herhalde Mary ağabeyinin yanına kendisi oturmaya karar verecektir."

"Öyleyse Fanny'nin de sizinle gelmesinde hiçbir engel yok demektir. Çünkü bol bol yerimiz olacağı belli."

Mrs. Norris, "Fanny mi!" dedi. "Sevgili Edmund, onun bizimle gelmesi söz konusu bile değil. Teyzesiyle kalacak o, Mrs. Rushworth'e öyle söyledim. Onu beklemiyorlar."

Edmund annesine dönerek, “Fanny’nin bu gezintiye katılmamasını istemeniz için bir neden yoktur, değil mi efendim?” diye sordu. “Yani kendi bakımınız ve rahatınız dışında? Onsuz olabilseniz onun ille evde oturmasını istemezdiniz, değil mi?”

“Pek tabii. Ama onsuz olamam ki ben.”

“Olabilirsiniz; eğer ben evde, sizin yanınızda kalırsam. Niyetim de böyle zaten.”

Bunun üzerine her kafadan bir ses yükseldi. Ama genç adam, “Evet evet,” diye, sözlerini sürdürdü. “Benim gitmem hiç gerekli değil. Ben de evde kalmak niyetindeyim. Fanny, Sotherton’u görebilmek için can atıyor. Biliyorum, çok istediğini. Hayatında bu gibi zevk, eğlence fırsatları o kadar az ki! Onu bundan yoksun bırakmak istemeyeceğinizden eminim, anneciğim.”

“Aa, elbette, çok sevinirim onun gezmesine, teyzenizin bir diyeceği yoksa.”

Mrs. Norris’in yapabileceği tek bir itiraz kalmıştı. O da bunu hemencecik ileri sürdü: Mrs. Rushworth’e, Fanny’nin gidemeyeceğini kesinlikle söyledikten sonra şimdi götürürlerse çok tuhaf kaçarmış! Bu, Mrs. Norris’e aşılması olanaksız bir engel gibi geliyordu. Mrs. Norris Fanny’yi sevmezdi; onun mutluluğunu, eğlencesini düşünmek hiçbir zaman aklına gelmezdi. Ama şimdi Edmund’a karşı gelmesi, daha çok, kendi kurduğu plana karışılmasına sinirlendiği içindi. Kendisi her şeyi düşünüp taşınıp eksiksizce tasarlamıştı, bütün söz hakkı kendinde olsun istiyordu. Bu yüzden Edmund, ağzını açmaya fırsat bulur bulmaz karşılık olarak teyzesine, Mrs. Rushworth bakımından üzülmemesini, demin onu geçirirken Fanny’nin de Sotherton’a herhalde geleceğini ona söylediğini ve Mrs. Rushworth’ün buna çok sevindiğini bildirdiği zaman, Mrs. Norris öyle sinirlendi ki kadere güler yüzle boyun eğmeyi beceremedi ve yalnızca, “Peki peki, istediğin gibi yap; senin dediğin olsun,” diye söylendi. “Benim için hava hoş nasılsa!”

Maria, “Fanny yerine senin evde kalman doğrusu çok tuhaf,” dedi.

Julia da, “Doğrusu Fanny sana ne kadar şükretse azdır,” diye ekledi ve çabucak dışarı çıktı, çünkü evde kalmak kendisine düşermiş gibi geliyordu.

Edmund, “Fanny gereği kadar şükretmesini bilir elbette,” demekle yetindi, konu kapatıldı.

Aslında bu kararı öğrendiği zaman Fanny'nin duyduğu şükran, sevincinden üstün oldu. Onun gizli aşkından haberi olmayan Edmund, minnetinin derecesini asla tahmin edemezdi. Beri yandan Edmund'un onun hatırı için kendi eğlencesinden vazgeçmesi genç kızı üzüyordu. Üstelik onsuz Sotherton'a gittiğinde kendisi de hiçbir zevk alamazdı ki!

Konaktaki ve papaz evindeki ailelerin bundan sonraki buluşmalarında plan yeniden değiştirildi ve bu değişiklik herkes tarafından uygun bulunarak kabul edildi. Mrs. Grant çarşamba günü Lady Bertram'a, Edmund'un yerine kendisi arkadaşlık etmeyi önerdi. Dr. Grant de yemeği onlarla birlikte yiyecekti. Lady Bertram bu öneriyi sevinerek kabul etti ve böylece kızların neşesi yine yerine geldi. Gezintiye katılabileceği için Edmund da çok sevindi. Mrs. Norris ise bunun mükemmel bir plan olduğunu, kendisi bunu ileri sürmek üzereyken Mrs. Grant'in gelerek lafı ağzından aldığını ileri sürdü.

Çarşamba günü hava açıktı. Kahvaltıdan biraz sonra da fayton geldi. Arabayı Henry sürüyordu. Kız kardeşiyle ablasını da getirmişti. Konakta herkes hazır olduğu için, Mrs. Grant'in inip ötekilerinin binmesinden başka yapılacak bir şey yoktu.

Yerlerin en iyisi, herkesin özlediği yer, şeref mevkii henüz sahipsizdi. Hangi mutlu kulun payına düşecekti acaba? Bertram kız kardeşlerin ikisi de, "Acaba nasıl etsem de ötekilerin iyiliğini düşünüyormuşum gibi yapıp bu yeri kapsam?" diye içlerinden geçiriyorlardı ki Mrs. Grant arabadan indiği sırada bu sorunu çözümleyiverdi: "Beş kişi olduğunuza göre biriniz Henry'nin yanına otursa iyi olur," dedi. "Julia, sen daha geçen gün, keşke araba sürebilsem, diyordum. İşte sana ders almak için güzel bir fırsat."

Mutlu Julia! Bahtsız Maria! Biri arabacının yanındaki yere o an tırmanmıştı; beriki bozulmuş, suratı asılmış olarak içeri geçip oturdu. Ve araba, arkada kalan iki hanımın iyi eğlence dilekleriyle güle güleleri ve sahibinin kucağında oturan köpekciğin havlamaları arasında hareket etti.

Yolun iki yanı pek güzeldi. Konaktan hiçbir zaman fazla uzaklaşmamış olan Fanny çok geçmeden bildiği yerlerin sınırını aşmış bulunuyor, yeni yeni şeyler görüp bütün güzelliklere hayran kalarak

sonsuz bir sevince kapılıyordu. Yanındakiler onu konuşturmak için pek çaba göstermiyorlardı. Bunu aslında o da istemiyordu. Eskiden beri en iyi arkadaşları kendi düşünceleriydi. Doğayı, yolları, toprağın yer yer değişmesini, hasat durumunu, köy evleriyle sığır sürülerini, çocukları seyretmek onu yeterince oyalayıp eğlendiriyordu. Şu anki zevkini ancak bir tek şey artırabilirdi: duygularını Edmund'la paylaşabilmek. Bu, Fanny'nin, yanında oturan genç hanımla arasındaki tek benzerlikti. Çünkü Edmund'a verdiği değer bir yana, Mary Crawford, Fanny'den bambaşka yaradılıştaydı. Fanny'nın zevk, düşünce, duygu inceliği onda yoktu. Doğaya karşı pek ilgi göstermiyordu. Bütün dikkati kadınlar ve erkekler üzerinde toplanmıştı: Hafif ve hareketli şeylere meraklıydı. Ama iki kız, arkalarındaki yolu görebildikleri zaman ya da dik bir yokuşu tırmanırken Edmund arabaya yetiştiğinde, dönüp ona bakmakta birleşiyorlardı. Kaç kez ikisinin de dudaklarından aynı anda, "İşte orada!" sözleri döküldü.

İlk on kilometre boyunca Maria avunamadı. Gözlerinin önünde hep yan yana oturmuş, gülüp konuşan Henry Crawford'la Julia vardı. Gülümseyerek Julia'ya döndüğü zamanlar Henry'nin o çekici profilini görmek ya da Julia'nın kahkahasını işitmek, sürekli bir sinir törpüsüydü. Maria bunu, bütün terbiye ve onurunu kullanarak ancak kapatabiliyordu. Julia ne zaman arkaya baksa yüzü sevinç içinde, ne zaman konuşsa neşeden uçar gibiydi: "Her yer buradan öyle güzel görünüyor ki, keşke görebilseniz!" gibi laflar ediyordu. Yer değiştirmek için yaptığı tek öneriyi Mary'ye yöneltti, bu da pek içten değildi. Uzun bir bayırın tepesine ulaştıkları sırada, "Aman, buranın manzarası ne güzel!" dedi. "Keşke buraya gelebilseydin, Mary! Herhalde istemezsin ama ben yine de ısrar edeceğim!" Gelgelelim Miss Crawford daha yanıt bile veremeden araba yine hızlanmıştı.

Sotherton topraklarına girdikleri zaman Maria'nın morali düzeldi. Maria için, "Sazında iki tel vardı," denilebilirdi. Biri Rushworth havası çalıyordu, biri Crawford havası! Sotherton'a yaklaştıkça da Rushworth havası güçlenmeye başladı. Mr. Rushworth'ün itibarı Maria'nın itibarı demekti. Genç kız, örneğin Mary'ye, "Şu koruluklar Sotherton malikânesine ait," dediği zaman, ya da umursamazmış gibi, "Yolun iki yanında görülen bütün yerler Mr. Rushworth'ün mülkü galiba," diye

tahminde bulunduğu zaman içinin sevinçle dolmamasına olanak yoktu. Eskiden beri muhtarlık ve yargıçlık görevini elinde toplamış olan bu eski ailenin görkemli konağına yaklaştıkça Maria'nın sevinci de artıyordu.

"Artık bundan sonra bozuk yollara paydos, Mary'ciğim. Çilemiz doldu. Yolun bundan sonrası kaymak gibi. Mr. Rushworth mülkünün başına geçtikten sonra yaptırılmış... İşte köye geldik... Şu evlerin hali bir rezalet yani... Kilisenin çan kulesi herkesçe pek güzel. Malikânenin kiliseye daha yakın olmayışı çok iyi. Birçok eski konak kilisenin pek yakınındadır da! Çan seslerinden oturulmaz herhalde. İşte papaz evi: Derli toplu bir yer. Papaz efendiyle karısı da pek iyi kişilermiş. Şunlar imaret evleri, Rushworth'ler tarafından yaptırılmış. Sağ taraftaki, vekilharcın evi; kendisi pek efendi bir adamdır. Şimdi bahçe kapısına geliyoruz ama ondan sonra parkın içinden daha bir buçuk kilometre yol gideceğiz... Görüyorsunuz ya, parkın bu bölümü hiç de kötü değil; ağaçların birçoğu şahane, ama konağın yapıldığı yer kötü. Bir kilometreye yakın bir bayırdan aşağı inerek gidiliyor. Çok yazık doğrusu, çünkü daha uygun bir yerde kurulmuş olsaydı çirkin bir ev sayılmazdı."

Mary Crawford hayranlık belirtmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Maria'nın duygularını sezdiği için onu avutabildiği kadar avutmayı bir borç sayıyordu. Mrs. Norris'in keyiften ve çeneden yanına varılmıyordu. Fanny bile hayranlığını belirten birkaç söz söyledi ve bunları duymak Maria'nın pek hoşuna gitti. Fanny'cik, çevrede ne varsa görmeye, hiçbir şeyi kaçırmamaya çalışıyordu. Evi bir an önce görmek için epey çaba harcadıktan sonra, "Böyle bir eve saygıyla bakmamak mümkün değil," dedi ve, "Peki şu iki yanı ağaçlı yol nerede?" diye sordu. "Evin cephesi doğuya baktığına göre bu yol arkada olsa gerek. Mr. Rushworth, batı cephesinde, dediydi."

"Evet, evin tam arkasına düşüyor. Biraz ilerde başlıyor. Bir kilometrenin aşağı yukarı üçte ikisi boyunca yokuş yukarı tırmanıyor, parkın sınırında sona eriyor. Buradan da görülüyor bir bölümü, şu uzaktaki ağaçlar. Ağaçların hepsi meşe."

Mr. Rushworth düşüncesini sorduğu zaman hiç ilgilenmediği şeyler konusunda Maria şimdi iyice kesin bilgiler vererek

konuşuyordu. Girişin geniş taş merdiveninin önünde durdukları zaman genç kız kendini beğenmişliğin tatlı sarhoşluğu içindeydi.

9

Mr. Rushworth nazlı sevgilisini karşılamak üzere kapıda beklemekteydi. Bütün konuklara gereken nezaketle hoş geldin dedi. Salonda da konuklar Ana Rushworth tarafından aynı içtenlikle karşılandılar ve Maria hem oğuldan, hem anadan, gönlünce güler yüz gördü. Karşılanma işi sona erdikten sonra sıra yemek yemeye geldi. Kapılar ardına kadar açıldı ve konuklar birkaç ara salondan geçerek kendileri için hazırlanan yemek salonuna vardılar. Burada kurulmuş olan bol çeşitli, zevkle hazırlanmış güzel sofra onları bekliyordu. Çok konuşuldu, çok yenildi. İşler yolundaydı. Yemekten sonra gezintinin esas amacı ele alındı. Mr. Crawford malikâne parkını hangi yoldan, ne şekilde dolaşmak isterdi acaba?

Mr. Rushworth açık faytonu önerdi. Mr. Crawford ikiden fazla insan alan bir arabanın daha uygun olacağını ileri sürdü. Kendilerini başka görüşlerin ve başka yargıların yararından yoksun bırakmak, zevkten yoksun kalmaktan daha zararlı olabilirdi. Mrs. Rushworth hanımların da başka bir arabayla gelebileceklerini ileri sürdü ama bu çözüm yolu pek benimsenmedi. Hanımlar hiç seslerini çıkarmadıkları gibi gülümsemediler bile. Bundan sonraki öneri, yani konağın baştan aşağı dolaşılması, daha olumlu karşılandı. Bu yoldan konağın büyüklüğü göz önüne serilecek, diye Maria seviniyordu. Ötekiler de yapacak iş çıktı, diye hoşnuttu.

Böylece hepsi birlikte kalktılar ve Mrs. Rushworth'ün kılavuzluğu altında sayısız odalardan geçtiler. Odaların hepsi yüksek tavanlı, çok büyüktüler ve elli yıl öncesinin beğenisine göre bol para harcanarak cömertçe döşenmişlerdi. Cilalı tabanlar, iyi cins maun, ağır ve göz alıcı ipekliler, mermerler, yaldız ve oymalar... hepsi kendi tarzında güzeldi. Resimlerse pek boldu. Bazıları değerliydi, ama çoğu, artık Mrs.

Rushworth dışında kimse için hiç önemi olmayan aile portreleriydi. Mrs. Rushworth emektar kâhya kadından iyice ders almıştı. Şimdi artık konağı gezdirmekte hemen hemen kâhya kadın kadar ustaydı. Bugün daha çok Mary'yle Fanny'ye bilgi veriyordu, ama bu iki kızın onu dinlemekte gösterdikleri heves birbiriyle kıyaslanamazdı. Çünkü şimdiye kadar bir sürü konak görmüş olan Mary bu konuda hiç meraklı değildi ve can kulağıyla dinlemenin yalnızca numarasını yapıyordu. Gözünde her şey hemen hemen yepyeni olduğu kadar ilginç de olan Fanny ise Mrs. Rushworth'ün, aile tarihçesine, ailenin yükseliş ve parlayışına, kralların konağa yaptığı ziyaretlere, dedelerinin katıldıkları savaşlara kadar bütün anlattıklarını gerçek bir dikkatle dinliyor, tarihî olayların kendi bildikleriyle bir ilişkisini bulunca seviniyor, geçmişin olaylarını gözünün önünde canlandırarak hayal gücünü işletmekten büyük zevk alıyordu.

Evin konumu, pencerelerden manzara görünmesine pek olanak tanımıyordu. Fanny ile diğerleri Mrs. Rushworth'ü dinlerken Henry Crawford pencerelerle ilgileniyor ve olumsuz bir tavırla başını sallıyordu. Batı cephesindeki bütün pencereler bir çimliğe ve bunun bitimindeki, iyice yüksek demir bahçe kapılarıyla parmaklıkların ardında uzanan geniş, ağaçlı yola bakıyordu.

O kadar çok oda gezdiler ki bunların, pencere vergisiyle hizmetçilerin işini artırmaktan başka herhangi bir yararı olabileceği düşünülemezdi. Sonra Mrs. Rushworth, "Şimdi de aile kilisesine geliyoruz," dedi. "Aslında buraya yukardan girip kuşbakışı bakmamız gerekir. Ama aramızda yabancı olmadığı için sizi şuradan alıverirsem artık kusuruma bakmazsınız."

İçeri girdiler. Fanny hayalinde daha görkemli bir yer canlandırmıştı ama bu, içinde dua edilsin, diye hazırlanmış, dikdörtgen biçiminde, upuzun bir odadan başka bir şey değildi. Göze çarpan tek yönü maun bolluğu ve yukarıdaki aile galerisinin parmaklığı üzerinden görünen kırmızı kadife minderlerdi. Fanny yavaş sesle Edmund'a, "Düş kırıklığına uğradım," diye fısıldadı. "Ben başka türlü düşünmüştüm. Burada hiç de ağır, insana ürperti ve hüzün veren bir hava yok. Ne bir kemer ne bir sütun ne bir yazıt ve sancak. Oysa,

‘Cennetin gece rüzgârıyla dalgalanan’ sancaklar umuyordum ben. ‘Burada İskoç Beyleri uyuyor,’[5] gibilerden yazıtlar bekliyordum.”

“Fanny’ciğim, bu kilisenin, eski şato ve manastırlardakilere göre ne kadar daha yeni olduğunu unutuyorsun. Amacı da daha sınırlı. Nihayet tek bir aile için kurulmuş. Lahitlerse herhalde köy kilisesinin mahzenindedir. Sancaklarla yazıtları orada araman gerek.”

“Ne kadar aptalım! Bütün bunları düşünemedim. Ama yine de hayal kırıklığına uğradım işte.”

Mrs. Rushworth anlatmaya başladı: “Bu kilise, gördüğünüz gibi, II. James zamanında döşenmiş. Anladığıma göre ondan önce bölmeler tahta kaplamaymış. Papaz kürsüsüyle aile galerisindeki minder ve örtüler de mor bezdenmiş deniyor ama burası kesin değil. Güzel bir kilise doğrusu. Eskiden sabah ve akşam kullanılırmış. Aile papazının burada dua okuduğunu anımsayan çok kişi var. Ama müteveffa Mr. Rushworth bu âdeti kaldırmış.”

Mary Crawford, Edmund’a bakıp gülümseyerek, “Her gelen kuşak birtakım gelişmeler getiriyor,” dedi.

Mrs. Rushworth ezberini bu kez Henry Crawford’a okumaya gittiğinden Edmund, Fanny ve Mary baş başa kalmışlardı. Fanny, “Bu âdeti sürdürmemişler, ne yazık!” diye yazıklandı. “Eski günlerin çok güzel bir geleneğiymiş bu. Özel bir kilise ve papaz bulundurmak, köklü, soylu bir eve öyle yaraşıyor ki! Dallı budaklı bir ailenin her gün düzenli olarak, dua etmek için bir araya gelmeleri ne kadar güzel!”

Mary, “Gerçekten güzel!” diye güldü. “Bütün o zavallı hizmetçi kızlarla uşakları işlerinden, eğlencelerinden ayırıp günde iki kez dua etmeye zorlarken kendilerinin bir yolunu bulup kaytarmaları, aile reisleri için kim bilir ne iyi olurmuş!”

Edmund, “Fanny’nin demek istediği sanırım o değil,” dedi. “Aile reisleri kiliseye kendileri gitmezlerse bu gelenek yarardan çok zarar verir.”

“Her neyse; bu konularda herkesi kendi haline bırakmak daha tehlikesizdir. Herkes kendi bildiğine gitmek, dua için kendine göre zaman ve yol seçmek ister. Kiliseye ille gitmek zorunluluğu, resmîlik, sıkıcılık, ayinlerin uzunluğu filan yıldırıcı şeylerdir; kimse sevmez bunları! Bir zamanlar şu galeride diz çöküp ağız açan saygıdeğer kişiler

şimdiki serbestliği görseler kıskançlıktan ölürlerdi! Düşünebiliyor musunuz, Rushworth ailesinin o güzel hanımları çok kereler bu kiliseye nasıl istemeye istemeye gelirlerdi kim bilir? Genç Mrs. Eleanor'larla Mrs. Bridget'ler kim bilir bütün dindar görünmelerine karşın kafaları nasıl bambaşka şeylerle dopdolu olarak izlerlerdi ayini! Hele zavallı aile papazı da yüzüne bakılacak gibi değilse... ki o dönemin papazları şimdikilerden bile daha düşük kaliteliymiş, gibi geliyor bana." Mary'nin bu sözleri uzun bir süre karşılıksız kaldı.

Fanny kıpkırmızı kesilerek Edmund'a baktı. Konuşamayacak kadar öfkeliydi. Edmund'un da konuşabilmesi için bir an durup kendini toparlaması gerekti. Sonra genç adam, "Kıvrak zekânız en ciddi konularda bile ağırlaşmakta güçlük çekiyor," dedi. "Bize eğlendirici bir skeç çizdiniz. İnsan doğasını bilenler bunda bir gerçek payı bulunduğunu yadsıyamazlar. Kafamızı dilediğimiz bir konu üzerine toplamakta hepimiz zaman zaman güçlük çekeriz. Ama siz buna sık sık rastlandığına, yani bir kusurun ihmal edilmek yüzünden huy haline geldiğine inanıyorsanız... bu gibi kişilerin kiliseye gitmeden ettikleri dualardan ne beklenebilir? Bir insan ki düşüncelerinin kilisedeyken dağılmasını önleyemez, böyle bir insanın kafası kendi odasında daha mı disiplinli olur?"

"Büyük bir olasılıkla evet. Bir kez insanın kendi odasında dikkatini dağıtacak daha az şey bulunur. Disiplin zorunluluğu o kadar uzun sürmez."

"Kilisede kendi kendini yenmek için mücadele etmeyen kafa, nerede olsa dikkatini dağıtacak bir şey bulabilir. Sonra kilisenin havası ve çevresindekilerden alınan örnek, dağılmaya yönelen kafayı bile zamanla toparlayabilir. Beri yandan ayinlerin uzunluğuna bazen zor dayanıldığını ben de kabul ederim. Keşke öyle olmasa! Ama okulu bitireli henüz çok olmadı ve Oxford Kilisesi'ndeki ayinlerin acısını unutabilmiş değilim."

Bu konuşma sırasında kafilenin diğer kişileri kilisenin içine dağılmışlardı. Julia bir ara Henry Crawford'un dikkatini ablasının üzerine çekerek, "Kuzum, Mr. Rushworth ile Maria'nın şu yan yana duruşlarına bakın, sanki nikâh kıyılıyor!" dedi. "Gerçekten öyle bir havaları yok mu?"

Henry, “Öyle” gibilerden gülümsedi ve Maria’ya doğru yaklaşarak ancak onun duyabileceği bir sesle, “Miss Bertram’ı sunağa[6] bu kadar yakın görmek hoşuma gitmiyor!” dedi.

Genç kız irkildi, kendini tutamayarak ona biraz sokuldu. Sonra kendini topladı ve Henry’ninki kadar alçak bir sesle, “Nikâhım kıyılıyor olsa gelini damada vermek görevini üstünüze alır mıydınız?”[7] diye sordu.

Genç adam çok şey söyleyen bir bakışla, “Yapsam bile pek asık suratla yapardım,” diye yanıtladı.

O sırada yanlarına gelen Julia onların şakalaşmalarına katılarak, “Aa, doğrusu, çok yazık, keşke düğün hemen şimdi olsaydı!” dedi. “Kâğıtlar hazır olsa yeterdi, çünkü hepimiz bir aradayız. Ne tatlı olurdu!” Gençlerin orada bulunanlara aldırmadan gülüp söylemesi, Mr. Rushworth’le annesinin dikkatini çekti. Mr. Rushworth nişanlısının kulağına tatlı sözler fısıldarken Mrs. Rushworth de durumuna uygun bir ağırbaşlılık ve güler yüzle, nikâhın, ne zaman kıyılırsa kıyılsın, çok mutlu bir olay olacağını söyledi.

Julia, “Şimdi Edmund papazlığa başlamış olsaydı ne güzel olurdu!” dedi yüksek sesle. Onun Mary ve Fanny’ yle birlikte durduğu yere doğru koşarak, “Edmund’cuğum, papazlığa başlamış olsaydın nikâhı hemen kıyabilirdin!” dedi. “Çok yazık, ruhsatını almadın daha! Yoksa Mr. Rushworth’le Maria hazır duruyorlar.”

Julia bu sözleri söylerken Mary Crawford’un yüzünün aldığı halleri görmek tarafsız bir seyirciyi herhalde çok eğlendirirdi. Genç kız bu yeni edindiği bilgiyle dehşete düşmüş gibiydi.

Fanny ona acıdı. “Biraz önce dediğini düşündükçe pek üzülüyor,” diye geçirdi içinden.

Mary, “Papaz ha!” dedi. “Yoksa siz papaz mı olacaksınız?”

“Evet, babam döner dönmez başlayacağım, Noel’de.”

Mary kendini toparladı; rengi de yine yerine geldi. Yalnızca, “Bunu önceden bileydim papazlıktan daha saygılı bir dille söz ederdim,” dedi, sonra konuyu değiştirdi.

Kilise bundan sonra yine her zamanki sessizlik ve hareketsizliğine bırakıldı. Julia’ya sinirlenmiş olan Maria önden gidiyordu ve hepsi de oradan bir an önce uzaklaşmak istiyorlardı.

Konağın alt katı şimdi baştan aşağı gezilmişti. Bu uğurda asla yorulmayan Mrs. Rushworth ana merdivene doğru yönelip konuklarına üst katları da gezdirecekti ya, oğlu araya girdi ve hiç zamanları kalmadığını ileri sürdü.

"Eğer evi gezmeyi uzatırsak, bahçede yapmak istediklerimize zaman kalmayacak. Saat ikiyi geçti, oysa saat beşte akşam yemeği yiyeceğiz."

Mrs. Rushworth oğluna hak verdi. Bahçeyi kimin kimle ve nasıl gezeceği sorunu tartışılacağa benziyordu. Mrs. Norris at ve arabaların en uygun dağılım tarzını tasarlamaya başlamıştı ki gençler önlerinde, kendilerini çağırırcasına açık duran bir dış kapı gördüler. Ardında, merdivenle inilen, taflanlı, çiçekli bir çimlik bahçe vardı. Gençler özgürlük ve açık havada sere serpe dolaşma özlemiyle, hep birden dışarı fırladılar.

Mrs. Rushworth bu işaretten, istenileni anlamak inceliğini gösterdi ve gençlerin peşinden giderek, "İsterseniz buradan başlayalım," dedi. "Bu yanda çok güzel çiçekler var. Sülünlerimiz de burada."

Henry çevresine bakınarak, "Daha ileriye gitmeden burada yapacak şey bulamaz mıyız acaba?" diye sordu. "Çok ilgi çekici birtakım duvarlar görüyorum. Mr. Rushworth, şuracıkta bir oturum yapalım mı?"

Mrs. Rushworth oğluna, "James, sanırım konuklarımızın hiçbiri ormanımızı bilmiyor," dedi. "Miss Bertram' lar da ormanı görmediler daha."

Bu öneriye karşı çıkılmadı ama şimdilik hiç kimse ne belirli bir plana uymak ne de uzaklara gitmek istiyor gibiydi. Hepsi de çiçeklerle sülünlerin güzelliğine kapıldılar ve neşeli bir hava içinde bahçeye dağıldılar. İleriye doğru ilk adımı atan Henry Crawford oldu. İki yanı yüksek birer duvarla çevrili olan çimlik, evin önündeki çiçekli bölümden sonra yemyeşil bir oyun alanına varıyor ve sonra da demir parmaklıklı, upuzun bir terasta son buluyordu. Terastan, hemen aşağıdaki ormanın ağaçlarının tepeleri görünüyordu. Tam kusur bulunacak bir yerdi, burası! Çok geçmeden Maria Bertram'la James Rushworth de Henry'nin yanına geldiler ve baş başa verip çevreyi gözden geçirmeye başladılar. Biraz sonra yanlarına gelen Edmund,

Mary ve Fanny, onların bahçe mimarlığı konusundaki görüş ve eleştirilerine birkaç dakika katıldıktan sonra kendi yollarına gittiler. Kafilenin geri kalan üç kişisi, yani Mrs. Rushworth, Mrs. Norris ve Julia çok gerideydiler. Artık yıldızı sönmüş olan Julia, Mrs. Rushworth'ün yanında kalmak ve sabırsız ayaklarını onun ağır adımlarına uydurmak zorundaydı. Çünkü teyzesi, sülünlere yem vermeye çıkmış olan kâhya kadına takılıp büsbütün arkada kalmış, kâhyayla çene çalmaya dalmıştı. Zavallı Julia! Arabacı yerinde yolculuk eden Julia'yla şimdikinin arasında dağlar kadar fark vardı. Aldığı terbiye, içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kaçmasına engel oluyordu. Ne var ki kendini gerçekten tutmasını, gerektiği yerde başkalarını düşünmesini, kendi duygularını anlayıp olgun davranmasını ona doğru dürüst öğretmemişlerdi. Bu yüzden Julia şu anda son derece mutsuzdu.

Edmund, Mary ve Fanny teras boyunca bir kez gidip gelmişlerdi. Ormana açılan kapıya ikinci kez yaklaşırlarken Mary, "Sıcak dayanılır gibi değil!" dedi. "Biraz serinlesek, dersem karşı çıkan olur mu? Şu koruluk pek şirin; içine girebilsek! Kapı kilitli değilse ne güzel olur! Ama herhalde kilitlidir! Çünkü böyle büyük parklarda ancak bahçıvanlar diledikleri yerlere gidebilirler."

Meğer kapı kilitli değilmiş! Üçü de koruluğa dalarak gölgesiz güneşin ışığını ve sıcağını arkada bırakmaya karar verdiler. Oldukça uzun bir merdivenle "orman"a indiler. Burası, sonradan yetiştirilmiş, yaklaşık iki hektarlık bir koruydu. Ağaçların çoğu çam, defne ve kayın türündendi. Koru pek derli toplu ve düzenliydi ama çimlikle terasın yanında yine de koyu gölgeli ve doğal kalıyordu. Üçü de gölge ve serinliğin verdiği tazeliği hissettiler ve bir süre dolaşarak yalnızca korunun güzelliğinden söz ettiler. Sonra, kısa bir sessizlik oldu ve Mary Crawford, "Yaa, demek din adamı olacaksınız, Edmund," dedi. "Buna biraz şaştım doğrusu."

"Neden şaşacakmışsınız? Benim meslek tutacağımı düşünmüşsünüzdür elbette. Avukat ya da asker olmadığımı da görmüşsünüzdür."

"Çok doğru ama kısacası, hiç aklıma gelmemişti. Biliyorsunuz, ikinci erkek evlada servet bırakan bir amca ya da dayı vardır, çoğu zaman."

Edmund, "Çok yerinde bir gelenek ama pek o kadar da yaygın değil," dedi. "Ben bunun dışında olanlardan biriyim. Böyle olduğu için de kendi başımın çaresine bakmak zorundayım."

"Ama neden ille papaz oluyorsunuz? Ben bunu çok çocuklu ailelerde, en küçüğün alınyazısıdır, sanırdım."

"Yani hiç kimsenin kendi isteğiyle din adamı olabileceğine inanmıyor musunuz?"

"Hiç demeyeyim. Bu pek kapkara bir sözcüktür. Laf arasında 'hiç' dendiği zaman 'pek az' anlamına gelir. Öyle ya, ne var din adamı olmakta? Erkek dediğin yükselmek, parlamak ister. Başka mesleklerde bu olabilir ama papazlıkta hiçbir zaman; papaz dediğin bir 'hiç'tir."

"Gene şu laf arasındaki 'hiç'i demek istediğinizi umarım. Bir din adamının toplumdaki yeri pek parlak olamaz. Din adamı kitlelere öncülük edip giyim modası yaratmaz. Ama bir 'hiç' olduğunu nasıl söyleyebiliriz? Din adamı dediğin, insanlık için, hem birey hem toplum olarak, hem bu dünyada hem öbür dünyada en önemli sayılan varlık ve değerlerin bekçisidir: yani ruhsal yaşamın ve ahlakın! Bunlardan doğan yaşam ve davranış tarzlarının da nöbetçisidir. Böyle bir göreve kimsenin 'hiç' demeye hakkı yoktur. Bu göreve getirilen adam eğer bir hiçse görevini baştan savmış, önemini kavrayamamış, değerlendirememiş demektir."

"Siz papazlık görevine herkesin bildiğinden ve benim anlayabildiğimden çok daha büyük bir önem veriyorsunuz. İnsan bu dediğiniz etki ve önemi toplum yaşamında pek göremiyor doğrusu. Papazların kendileri de toplumda pek görünmediklerine göre, nasıl etkili olabilirler? Haftada iki vaaz vermekle (bunların dinlenmeye değer olduğuna inansak bile), sizin bütün saydıklarınız nasıl başarılabilir? Yani haftanın geri kalan günlerinde geniş bir topluluğun davranışlarını etkileyip onlara yön vermek nasıl mümkündür? Papazların kilise dışında görüldüğü o kadar azdır ki!"

"Siz yalnız Londra'yı örnek alıyorsunuz; bense bütün ülkeyi düşünüyorum."

"Başkent bence bütün ülkenin iyi bir örneği sayılır."

"Bütün ülkedeki iyilik ve kötülüklerin oranına örnek değildir, umarım. En düzgün ahlak büyük kentlerde bulunmaz ki! İyi insanlara en çok iyilik yapmak fırsatı veren çevre büyük kent değildir. Din

adamlarının etkisi de en az büyük kentlerde duyulur elbette... Sonra iyi bir vaizin beğeneni, peşinden gideni çok olur ama iyi bir din adamının topluluğuna yararlı olabileceği tek alan vaaz vermek değildir. Papazın, din adamının yararlı olabilmesi için cemaatin de küçük olması gerekir ki din adamının özel yaşamını, kişiliğini, davranışlarını tanıyabilsin. Londra'da böyle bir şey olamaz tabii. Orada papazlar, kalabalık toplulukların içinde kaybolup giderler. Cemaattekilerin büyük bölümü yalnızca birer vaiz olarak tanır onları... Miss Crawford beni yanlış anlamasın. Din adamları toplumsal etiket kurallarını belirler, sosyete öncülüğü yaparlar, demek istemiyorum. Onların görevi insanlara sağlam ilke sahibi olmayı öğretmektir. Nereye baksanız aynı şeyi görürsünüz: Din adamları kendi öğütlerini tutmazlarsa, cemaatin geri kalan kısmı da tutmaz!"

Fanny yumuşak, yine de içten gelen bir sesle, "Elbette!" dedi.

Mary Crawford, "İşte bakın, Miss Price'ı inandırdınız bile!" diye güldü.

"Keşke Miss Crawford'u da inandırabilsem!"

Genç kız çapkınca bir gülüşle, "Bunu hiç sanmıyorum!" dedi. "Sizin papazlık yapmaya kararlı oluşunuz beni hâlâ, ilk duyduğum zamanki kadar şaşırtıyor. Çok daha iyi bir mesleğe layıksınız siz. İnanın bana. Hadi, gelin, değiştirin şu kararınızı. İş işten geçmiş değil ki! Avukat filan olun."

"Avukat filan olacakmışım! Şu ormana girelim, deyişiniz kadar rahat söylüyorsunuz bunu."

"Şimdi de avukatlık mesleğinin aslında vahşi bir orman olduğunu söyleyeceksiniz, ama yağma yok. Bunu söyletmem!"

"Benim herhangi bir söz oyunu yapmamı önlemek için telaşlanmanız hoşuna. Çünkü söz oyunlarından hiç anlamam ben; çok yalın, çok dümdüz konuşan adamın biriyimdir. Esprili bir yanıt bulmak için uğraşıp didinsem de beceremem."

Üzerlerine bir sessizlik çöktü. Üçü de düşünceye dalmışlardı. Sessizliği ilk Fanny bozarak, "Ne tuhaf!" dedi. "Şu tatlı serinlikte yürümek bile yormuş beni. Oturacak bir yer bulursak biraz dinlenmek istiyorum; siz de oturursanız tabii."

Edmund hemen onun kolunu alıp kendi kolunun arasından geçirerek, "Fanny'ciğim, ne kadar düşüncesizim!" dedi. "Umarım pek

fazla yorgun düşmemişsindir." Sonra Mary'ye dönerek, "Acaba öbür damım da bu kolumu alır mı?" diye sordu.

Genç kız, "Sağ olun, ama ben hiç yorulmadım," dedi.

Gene de Edmund'un koluna girdi ve genç adam bundan duyduğu hoşnutluğun etkisiyle, Fanny'yi biraz unutur gibi oldu. "Benden hiç yararlanmıyorsunuz ki!" dedi. "Dokunmuyorsunuz bile! Bir kadının kola girişiyle bir erkeğinki arasında ağırlık bakımından nasıl da fark oluyor! Oxford'da sokakta giderken arkadaşlarımın koluna girmesine alışmışım. Onların yanında siz tüy gibi kalıyorsunuz."

"Ben aslında yorgun değilim ki! Bu da çok tuhaf çünkü şu korunun içinde en az bir kilometre yol yürümüş olabiliriz. Öyle değil mi?"

Edmund doğruculukla, "Yarım kilometreyi pek geçmemiştir," dedi. Çünkü henüz uzaklıkları ve zamanı, kadınların yasa tanımazlığıyla ölçecek kadar âşık değildi!

"Aa! Siz dönüp dolaşmalarımızı hesaba katmıyorsunuz da ondan! Kıvrıla kıvrıla yürüdük. Korunun boyu da, düz çizgi olarak yarım kilometreden fazladır. Çünkü anayoldan saptık sapalı daha sınıra gelmedik."

"Ama hatırlarsanız, anayoldayken bütün koruyu bir uçtan bir uca gördük; karşıda, demir bir kapıda son buluyordu. İki yüz metreden uzun olamazdı."

"İnan olsun, ben o kadar incesini anlamam ama upuzun bir koru işte! Geldiğimizden beri de helezonlar çizip durduğumuza göre, en aşağı bir kilometre yürümüşüzdür diyorsam pek de öyle isabetsiz bir şey söylememiş olurum."

Edmund saatini çıkararak, "Buraya gireli tam bir çeyrek saat olmuş," dedi. "Bir saatte dört kilometre yol yürüyebilir miyiz dersiniz?"

"Kuzum, saatinizle yürümeyin üstüme! Saat dediğiniz ya ileridir ya geri! Bir saat parçasının emrine giremem ben!"

Birkaç adım sonra demin söz ettikleri yolun bitimine vardılar. Bir hendek kıyısında, gölgeli, kuytu bir yerde, parka bakan geniş bir sıra duruyordu. Üçü de buraya oturdular. Edmund, teyze kızına bakarak, "Korkarım çok yoruldun, Fanny'ciğim," dedi. "Daha önce neden ses çıkarmazsın? Yorgunluktan halsiz düşersen gezmeye çıkman neye

yarar? Bizim Fanny çok çabuk yoruluyor da, Mary. Ancak ata binmek yormuyor onu."

"Öyleyse bütün geçen hafta onun atına el koymama göz yummakla canavarlık ettiniz. Hem kendi adıma, hem de sizin adınıza utanıyorum. Bir daha hiç olmayacak!"

"Sizin inceliğiniz ve titizliğiniz benim gevşekliğimi büsbütün ortaya vuruyor. Fanny'nin iyiliğini siz benden çok düşünüyorsunuz!"

"Miss Price'ın şu anda yorgun düşmesi beni hiç şaşırtmıyor. Çünkü bu sabah yaptığımız iş, en zor görevlerimizin en yorucularından biridir. Yani büyük bir konağı dura dura gezmek; her bir odada oyalanmak; gözleri ve dikkati zorlamak; akılda kalmayan bir sürü laf dinlemek; hiç beğenilmeyen şeylere bayılmış gibi yapmak... Bizlerce dünyanın en sıkıcı işi sayılır bu. Miss Price da şimdi anlamıyor, ama aslında sıkılmıştır."

Fanny, "Şimdi dinlenirim," dedi. "Güneşli bir günde gölgede oturup yeşillikleri seyretmek cana can katar."

Mary Crawford biraz oturduktan sonra yine ayağa kalktı. "Hareket etmeliyim," dedi. "Dinlenmek yorar beni. Yeşilliklere baka baka yorgun düştüm. Manzarayı, gidip şu demir kapıdan seyretmek istiyorum. Bu kadar güzel göremesem de ne çıkar?"

Edmund da onun gibi ayağa kalktı. "Mary, şimdi şu yolu yürürseniz, değil bir kilometre, yarım kilometre bile olmadığını göreceksiniz."

Genç kız, "Upuzun bir yol işte," dedi. "Bir bakışta anlaşılıyor!"

Edmund onun aklını yatırmaya çalıştı ama boşuna. Mary'nin ne hesap yapmaya niyeti vardı ne de kıyaslamaya! Aklı başında, birbirini tutan sözler söylese belki ancak bu kadar sevimli ve oyalayıcı olabilirdi. Büyük bir zevkle çekişmeyi sürdürdüler. Sonunda ormanın büyüklüğü konusunda daha sağlam bir fikir edinebilmek için, biraz daha dolaşmaya karar verdiler. Fanny artık dinlenmiş olduğunu söyledi ve onlarla birlikte gitmeye davrandı. Ama onlar bunun sözünü bile ettirmediler. Edmund onun yerinden kımıldamamasını öyle yürekten istedi ki Fanny'cik buna karşı gelemedi ve kuzeninin gösterdiği sevgiyi düşündükçe sevinip daha güçlü bir kız olmayışına yerinerek kanepede kaldı. Edmund'la Mary köşeyi dönünceye kadar Fanny onların

arkalarından baktı ve seslerine, duyulmaz oluncaya kadar kulak kabarttı.

5. Sir Walter Scott's *The Lay of the Last Minstrel* (1805 / Canto II, 10 ve 12) eserine gönderme yapılıyor. (Y.N.)

6. Evlenme törenlerinin yapıldığı yer anlamına geldiğinden, zamanla mecazi olarak "nikâh" sözü yerine kullanılagelmiştir. (Ç.N.)

7. Geleneğe göre gelini sunağa kadar babası, yoksa yakın bir erkek akraba ya da aile dostu getirir ve orada damada teslim eder. (Ç.N.)

10

Bir çeyrek saat, yirmi dakika geçti. Fanny hâlâ tek başına oturduğu yerde Edmund'u, Mary Crawford'u ve kendisini düşünüp duruyordu. Onların bu kadar geç kalışlarına şaşmaya başladı. Ayak sesleriyle konuşmalarını yeniden duymak için can atıyordu artık. Sonra, gerçekte istediği şeyin yalnız bu olmadığına tam karar vermişti ki demin kendilerinin geldikleri yolda Miss Bertram, Mr. Rushworth ve Mr. Crawford gözüktüler. Fanny'yi görünce, "Miss Price tek başına ha? Fanny'ciğim, nasıl oldu bu iş?" diye bağrıştılar. Fanny olup biteni anlattı.

Maria, "Zavallı Fanny'ciğim! Ne ayıp etmişler! Keşke bizim yanımızda kalsaymışsın," dedi.

Sonra her iki yanında birer kavalyeyle sıraya oturdu ve deminki konuşmayı bıraktıkları yerden sürdürdü. Bahçede yapılacak düzenlemeyi heyecanla tartışıp duruyorlardı. Hiçbir şey kararlaştırılmış değildi, ama Henry' nin bir sürü parlak fikir ve planları vardı. Bunlar, genellikle, önce Maria, sonra da nişanlısı tarafından hemen onaylanıyordu. Zaten Mr. Rushworth'ün başlıca işi ötekileri dinlemekti. Konuşmaya, "Bizim Smith'in yerini bir görecektiniz!" demek dışında kendine özgü herhangi bir düşünce katmaya cesareti yoktu.

Böyle geçen birkaç dakikadan sonra Maria demir kapıyı gördü ve daha ayrıntılı bir plan kurabilmek için, parkın bundan ötesini de gezmek istediğini söyledi. Meğer beyler de bunu isterlermiş! Hatta Henry'nin düşüncesine göre, yapılacak en iyi, daha doğrusu tek şey buymuş! Genç adamın gözüne çeyrek kilometre kadar ötedeki bir küçük tepe ilişti. İşte, buradan evi tam istedikleri gibi görebilirlerdi. Kısacası bu tepeciğe ille gitmeleri, şu demir kapıdan ille geçmeleri

şarttı. Ne var ki demir kapı kilitliymiş! Mr. Rushworth, "Keşke anahtarı yanıma alsaymışım!" diye sızlandı. Anahtarı yanına tam alacakmış ama sonra vazgeçmiş. Bundan sonra anahtarsız yola çıkmak mı? Tövbeler tövbesiymiş. Gel gör ki bütün bunlar şimdiki soruna çözüm değildi. Kapıdan geçemiyorlardı. Maria'nın ille kapıdan geçmek isteği hiç de bitmediğine göre sonunda Mr. Rushworth gidip anahtarı getirmeye karar verdi ve bu amaçla yola düzüldü.

O gittikten sonra Henry Crawford, "Yapabileceğimiz en iyi şey, sanırım budur," dedi. "Evden bu kadar uzaklaşmışken, geri dönemeyiz."

"Evet, yapabileceğimiz tek şey bu. Ama doğru söyleyin şimdi: Malikâneyi umduğunuzdan çok daha kötü bulmadınız mı?"

"Yok, aksine; umduğumdan daha güzel, daha şahane buldum. Bizim zevkimize uymasa da kendi tarzının iyi bir örneği." Sonra genç adam sesini biraz alçaltarak, "Zaten doğruyu söylemek gerekirse, Sotherton'u bu gezişimde duyduğum tadı bir daha bulamam ki! Bu arada yapılacak olan değişikliklerin benim gözüme hoş görünmesine olanak yok," diye ekledi.

Maria bir an süren bir sıkılganlıktan sonra, "Siz ne olsa dünya adamısınız; her şeye bu gözle bakacaksınız," diye karşılık verdi.

"Ne yazık ki bazı konularda gerektiği kadar dünya adamı olamıyorum. Dünya adamlarında rastlanan uçarılık, kolayca unutabilme yeteneği yok bende."

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Maria, "Bu sabahki araba yolculuğunda çok eğlendiniz, sanırım," dedi. "Çok sevindim buna. Julia'yla birlikte, yol boyunca gülüp durdunuz."

"Öyle mi? Evet, galiba öyle. Ama neye güldüğümüzü unuttum gitti. Haa, galiba Julia'ya amcamın ihtiyar İrlandalı uşağına ilişkin saçma sapan şeyler anlatıyordum. Kız kardeşiniz gülmesini çok seviyor."

"Onu benden daha şen buluyorsunuz."

Henry, "Onu güldürmek daha kolay," diye yanıtladı, sonra gülümseyerek, "anlarsınız ya," diye ekledi, "bu yüzden daha eğlendirici bir arkadaş sayılabilir. Örneğin yanımda siz olsaydınız, on beş kilometrelik bir araba yolculuğu boyunca sizi İrlanda fıkralarıyla eğlendirebileceğimi umamazdım."

“Aslında ben de Julia kadar neşeliyimdir, sanıyorum. Ama şu sırada kafam daha yüklü.”

“Orası şüphesiz. Aslında bazı durumlarda fazla neşeli olmak da vurdumduymazlığa işarettir. Ama sizin geleceğiniz öyle parlak ki durgun olmaya hakkınız yok. Önünüzde günlük güneşlik bir ufuk uzanıyor.”

“Gerçek anlamda mı söylüyorsunuz bunu? Yoksa mecazi mi? Gerçek anlamda olsa gerek. Evet, çok doğru; güneş parlıyor ve bahçe çok yeşil, çok canlı. Ne var ki şu demir kapı, şu hendek bana baskı altındaymışım gibi bir sıkıntı, bir yorgunluk veriyor. Görüyorsunuz ya, çıkamıyorum buradan!”

Genç kız gayet anlamlı konuşmuş ve bir yandan da kapıya doğru yürümüştü. Henry onun peşinden gitti.

Maria, “Mr. Rushworth de... getiremedi şu anahtarı!” diye söylendi.

“Siz de, tabii, elinizde anahtar olmadan, Mr. Rushworth’ün iznini alıp kanadının altına sığınmadan, dünyada çıkmazsınız dışarı, öyle değil mi? Yoksa benim yardımımla şuradan, kapının yan tarafından dışarı çıkabilirdiniz. Gerçekten daha özgür olmayı dileseniz de bunu kendinize yasak saymasanız bu işi yapardınız... gibi geliyor bana.”

“Yasak mı! Ne saçmalık! Elbette çıkabilirim buradan dışarı. Çıkacağım da! Zaten Mr. Rushworth neredeyse gelir. Gözden uzak bir yere gitmiyoruz ki!”

“Gitsek bile Miss Price ona nereye gittiğimizi söylemek iyiliğinde bulunur elbette. O da gelir, bizi o tepeciğin yanındaki meşeli yolda bulur.”

Tasarlanan işin yanlış olduğunu düşünen Fanny buna engel olmaya çalışmaktan kendini alamadı. “Bir yeriniz acıyacak, Maria,” dedi. “Parmaklığın sivri uçlarına takılacaksınız. Elbiseniz filan yırtılacak. Sonra hendeğe de düşebilirsiniz. Gitmeseniz daha iyi.”

O bunları söyleyedursun, kuzeni öbür yana geçmişti bile! Başarının verdiği neşeyle gülümseyerek, “Eksik olma, Fanny’ciğim,” dedi, “ama ben de, elbisem de sağ ve sağlamız. Şimdi artık hoşçakal.”

Fanny yine yalnızlığa gömüldü, hem de içi büsbütün kararmış olarak! Çünkü bütün görüp duyduklarına şaşmış, Maria’nın davranışları karşısında afallamış ve Henry Crawford’a kızmıştı.

Maria'yla Henry tepeye varmak için tam ters yönde, dolaşık bir yol tutturmuş olsalar gerek ki çok geçmeden görünmez oldular ve Fanny dakikalarca sessizlik ve yalnızlık içinde kaldı. Küçük koruda ondan başka kimse yok gibiydi. Hatta Edmund'la Mary'nin korudan çıkıp başka bir yere gitmiş olacaklarını sanacaktı neredeyse. Ama Edmund onu bu kadar da unutamazdı ki!

Birdenbire ayak sesleri duyarak bu sevimsiz, kötü düşüncelerden sıyrıldı. Biri anayoldan hızlı hızlı gelmekteydi. Fanny bunun Mr. Rushworth olduğunu sandı ama Julia'ydı gelen, ter içinde, soluk soluğa. Fanny'yi görünce düş kırıklığına uğramış gibi bir yüzle, "Hey! Ötekiler nerede?" diye seslendi. "Ben Maria'yla Henry'yi senin yanında sanıyordum."

Fanny durumu anlattı.

"Aferin yani! Güzel oyun, doğrusu." Julia heyecanla park tarafına bakarak, "Görünürde yoklar ama pek uzağa gitmemişlerdir," dedi. "Ben de Maria'dan aşağı kalacak değilim ya, yardım eden bile olmasa!"

"Ama, Julia, Mr. Rushworth şimdi anahtarı getirecek. Kuzum bekle onu."

"Hiç de beklemem! Rushworthleri çekecek halim kalmadı artık! Kızcağızım, Mr. Rushworth'ün o korkunç anasının elinden daha şu an kurtulabildim! Sen burada, serinde, güzel güzel otururken benim orada doldurduğum çileyi bilsen! Onun yanında sen durmalıydın; ama sen oldum olası böyle sıkıntılı durumlardan yakanı sıyırmasını pek bilirsin."

Bu çok haksız bir sözdü ama Fanny hoş gördü, üstünde durmadı. Julia'nın canı sıkılmıştı. Zaten çabuk kızan, sinirlenen bir huyu vardı, ama Fanny bunun uzun sürmeyeceğini bildiği için aldırış etmedi. Yalnızca ona Mr. Rushworth'ü görmüş olup olmadığını sordu.

"Evet evet, gördük; ardından kovalayan varmış gibi koşuyordu. Durup işini anlatacak, sizin nerede olduğunuzu söyleyecek zamanı bile zor ayırdı."

"Boşu boşuna bu kadar uğraştı! Çok yazık."

"O artık Maria'nın bileceği şey. Onun yüzünden ben kendi canımı sıkıntıya sokacak değilim ya! Başbelası teyzemiz, kâhya kadınla çan çan ederken sayın 'valide'nin yanından ayrılamazdım; ama oğlundan bucak bucak kaçmamı kimse önleyemez!"

Ve Julia böyle diyerek hendeği atladığı gibi uzaklaştı. Fanny'nin, Mary'yle Edmund'u görüp görmediği sorusunu duymadı bile. Şu anda Fanny'nin, Mr. Rushworth'le karşılaşmaktan duyduğu korku, Mary ile Edmund'un hâlâ gelmeyişlerinin kaygısını biraz da olsa aklından silmeye yaradı. Kızcağız Mr. Rushworth'e karşı yapılanı çok çirkin buluyor, olup bitenleri ona anlatmak kendisine düştüğü için iyice üzülüyordu. Julia gittikten beş dakika kadar sonra Mr. Rushworth göründü. Fanny hikâyeyi elinden geldiğince yumuşattı ama genç adamın son derece sıkılmış, bozulmuş olduğu besbelliydi. Önceleri konuşamadı bile. Ancak duyduğu sonsuz şaşkınlık ve öfke, yüzünden okunuyordu. Ne yapacağını bilemez gibi demir kapıya gitti ve orada durdu.

"Beni burada bıraktılar. Maria size haber bıraktı: Onları tepenin orada bulacağınızı söyledi."

Genç adam asık suratla, "Burdan ileri gitmeyeceğim," dedi. "Görünürlerde yoklar. Ben tepeye varıncaya kadar onlar, bir de bakarsınız, başka yana gitmiş olurlar. Bu kadar yürüdüğüm yetti."

Ve öfkeden kararmış bir yüzle Fanny'nin yanına oturdu.

Fanny, "Üzüldüm doğrusu," dedi. "Pek aksilik oldu." Daha avutucu bir şeyler söylemek için can atıyordu.

Bir süre sessizlikten sonra Mr. Rushworth, "Doğrusu, ne olsa," diye söylendi. "Pekâlâ bekleyebilirlerdi beni."

"Maria sizin de arkadan geleceğinizi sandı da."

"Beni bekleseydi arkasından gitmek zorunda kalmazdım işte."

Doğru söze ne denir? Fanny de hiçbir şey diyemedi. Yine bir sessizlikten sonra Mr. Rushworth, "Kuzum Miss Price, siz de birçokları gibi şu Mr. Crawford'a bayılıyor musunuz?" diye sordu. "Bana sorarsanız onda öyle, ayılıp bayılacak hiçbir şey bulamıyorum."

"Ben de hiç yakışıklı bulmuyorum onu."

"Yakışıklı ha! Öyle çelimsiz adama yakışıklı denemez ki! Boyu bir yetmiş bile yok. Hatta daha bile kısa olduğunu söyleseler, şaşmam. Bence sevimsiz suratlı herifin biri. Doğrusu bana sorarsanız şu Crawford kardeşlerin gelişi bize hiçbir şey kazandırmadı."

Fanny hafif bir göğüs geçirdi. Bu sözlere karşı gelmeye doğrusu içi razı değildi.

“Ben, anahtarı almaya gitmem, filan diyeydim, belki bir tutar yanı olurdu yaptıklarının. Ama Miss Bertram git der demez gittim.”

“Terbiyenize söyleyecek söz yok, doğrusu. Kim bilir ne kadar hızlı da yürümüşsünüzdür! Ama ev uzakta kaldı, biliyorsunuz. Durup bekleyenler için de dakikalar geçmek bilmez, her an saat gibi gelir.”

Rushworth yine kalkıp kapıya yürüdü.

“Keşke anahtarı yanıma almış olsaydım,” diye söyleniyordu. Fanny onun tutumunda bir yumuşama sezdiğinden cesaret buldu ve bir deneme daha yaptı: “Arkalarından gitmezseniz çok yazık olur, doğrusu. Niyetleri parkın o yanından evi kuşbakışı görebilmekti. Bahçenin düzenlenmesi konusunda bir fikir edinmek istiyorlardı. Ama siz olmadan hiçbir şeye karar veremezler ki!”

Fanny bugün yanına gelenleri uzaklaştırmakta, alıkoymaktan daha başarılı gibiydi. Mr. Rushworth’ün de aklını yatırabildi. Genç adam, “Bilmem ki!” dedi. “Siz, gidersen daha iyi olur diyorsunuz; ben de anahtarı boşu boşuna getirmemiş olurum.”

Fanny şimdi aklını tamamen, kendini çok önce bırakıp gitmiş olan iki kişiye takmıştı. Sabrı iyice tükendiğinden kalkıp onları aramaya karar verdi. Onların gittiği köşeye doğru yürüdü ve tam bir başka yola sapmıştı ki Mary Crawford’un sesi ve gülüşü yine kulağına çarptı ve birkaç dönemeç sonra onlarla karşı karşıya geldi. Mary ile Edmund, Fanny’den ayrıldıktan sonra buldukları açık bir yan kapıya dayanamayarak parka çıkmışlar ve Fanny’ nin sabahtan beri görmek istediği ağaçlı yola gidip gölgede oturmuşlardı. Şimdi de yeniden koruya dönüyorlardı. Fanny’ye anlattıkları buydu. Saatlerini hoşça geçirmiş oldukları ve zamanın nasıl geçtiğini anlamadıkları belliydi. Edmund, Fanny’nin de yanlarında olmasını çok istemiş; gelip alacakmış ya, onu büsbütün yormaktan çekinmiş. Fanny bunları dinlemekle avunmak zorunda kaldı. Ama ne olsa bu sözler, “birkaç dakikacık” denilip de koskoca bir saat yapayalnız bırakılmanın acısını gidermeye yetmezdi. Onların bunca zaman neler konuştukları konusunda Fanny’nin duyduğu merak da ayrıydı. Sonuçta konağa dönmeye sözbirliğiyle karar verildiği zaman Fanny’nin elinde kalan, düş kırıklığı ve iç çöküntüsünden başka bir şey değildi.

Teras basamaklarının dibine vardıkları zaman, merdivenin başında da Mrs. Rushworth’le Mrs. Norris göründü. Evden ayrılalı bir buçuk

saat olduğu halde koruyu gezmeye ancak sıra gelmişti. Mrs. Norris o kadar tatlı bir işe dalmıştı ki acele etmek aklına bile gelmemişti. Kız yeğenlerinin zevkini baltalayan türlü tersliklerin aksine, Mrs. Norris'in zamanı pek güzel geçmişti. Çünkü kâhya kadın, sülünlerin güzelliğini göklere çıkaran sayısız övgü sözlerinden sonra onu süthaneye götürmüş, inekler konusunda bilgi ve ünlü bir peynirin reçetesini vermişti. Julia yanlarından ayrıldıktan sonra da bahçıvana rastlamışlar ve Mrs. Norris onunla hemen canciğer olup çıkmıştı, çünkü adamcağızın torununun hastalığına konulan tanıyı düzeltmiş, bunun humma olduğuna onu inandırmış, hummayı hemen geçiren bir muska göndereceğine söz vermişti. Bahçıvan da buna karşılık, Mrs. Norris'e en seçkin bitkilerini göstermiş, hatta çok az bulunan bir funda armağan etmişti.

Terasta karşılaşanlar hep birlikte eve döndüler ve çene çalıp dergi karıştırarak öbürlerinin dönüşünü beklediler. Bertram kız kardeşlerle kavalyeleri döndükleri zaman saat oldukça ilerlemişti. Gezintilerinin pek o kadar zevkli geçmediği ve günün amacı bakımından da hiç verimli olmadığı belliydi. Kendi anlattıklarına göre hepsi de saatlerini birbirlerini aramakla geçirmişler. Sonunda buluştukları zaman da aralarında anlaşmak ve bahçe mimarlığı konusunda yeni tasarılar hazırlamak için iş işten geçmiş gibiydi. Fanny bu durumu fark etmişti. Julia'yla Mr. Rushworth'e baktıkça anlıyordu ki gezintide aradığını bulamayan tek kişi kendisi değildi. Julia'nın da, ev sahibinin de yüzleri asıktı. Maria'yla Henry Crawford daha neşeliydiler. Yemekte Henry, topluluğun neşesini yerine getirmek ve Julia'yla Mr. Rushworth'ün kızgınlığını gidermek için özel bir çaba gösteriyormuş gibi geldi Fanny'ye.

Yemekten sonra kahveler, çaylar içildi. On beş kilometrelik yol gidecekleri için oyalanacak zamanları yoktu. Sofraya oturduktan sonra incir çekirdeğini doldurmayan konuşmalar birbirini izledi ve sonunda araba kapıya geldi. Ne yapıp yapıp kâhya kadından birkaç sülün yumurtası ve bir kalıp peynir almayı başarmış, Mrs. Rushworth'e de bol bol nazik nutuklar çekmiş olan Mrs. Norris artık vedalaşmaya hazırdı. Tam bu sırada Henry Crawford da Julia'ya yaklaşarak, "Umarım yol arkadaşımı kaybetmiyorum ya?" diye sordu. "Yoksa açık yerde akşam serinliği dokunur, diye korkacak mısınız!" Julia böyle bir

isteği hiç ummamıştı. Yine de kabul etti. Julia'nın günü, başladığı gibi güzel biteceğe benzerdi. Maria başka şeyler geçirmişti içinden. Bu yüzden şimdi biraz düş kırıklığına uğramakla birlikte Henry'nin aslında onu daha çok beğendiğine inandığı için avundu ve Mr. Rushworth'le doğru dürüst vedalaşabildi.

Parkın içinde yol alırlarken Mrs. Norris, "Ee, Fanny, senin için çok güzel bir gün oldu bu, neme gerek!" diye söze başladı. "Baştan sona zevk ve sefa dolu bir gün. Senin bu gezmeye gelmeni sağladığımız için Bertram teyzenle bana oturup kalkıp dua etsen yeridir hani! Eğlencenin iyice tadını çıkardın bugün."

İçi sıkıntılı olan Maria, "Teyzeciğim, siz de kötü vakit geçirmiş sayılmazsınız ki!" diye hınzırlık etti. "Kucağınız ganimetlerle dolu. Aramızdaki sepette de bir şey var ki insafsızca dirseğime çarpıp duruyor."

"Güzelim, olup olacağı eşi az bulunur bir funda! O sevimli ihtiyar bahçıvan zorla verdi bana. Ama seni rahatsız ediyorsa hemen kucağıma alırım... Al, Fanny, şu paketi sen tut; ama iyi tut, sakın düşmesin. Kremalı peynir var içinde; yemekte yediğimiz o nefis peynirin aynısı... İyi kalpli Mrs. Whitaker'cık bu peyniri alayım, diye başımın etini yedi. Direnebildiğim kadar direndim ama sonunda kadıncağızın gözleri yaş içinde kaldı. Üstelik kız kardeşçiğimin de bu cins peynire bayıldığını biliyordum. Şu Mrs. Whitaker bulunmaz bir hazine, doğrusu! Hizmetçilerin sofrasına şarap veriliyor mu, diye sorduğum zaman dehşet içinde kaldı. Beyaz entari giydiler, diye iki oda hizmetçisinin işine son vermiş! Aman, Fanny, iyi tut peyniri! Tamam. Ben şimdi öbür paketle sepeti idare edebilirim."

Sotherton malikânesinin övüldüğünü duyunca az çok yüzü gülen Maria, "Teyzeciğim, başka neler sızdırdınız bakalım?" diye sordu.

"Sızdırmak mı, güzelim! Dört tanecik sülün yumurtası, ayol! Mrs. Whitaker bunları da zorla verdi bana; ne kadar, olmaz, dedimse de dinletemedim. Benim yalnız yaşadığımı öğrenince, bahçemde böyle birkaç tane canlı yaratık bulunursa beni oyalar, eğlence olur, diye düşündü. Yalan da değil, yani. Süthanedeki kıza söylerim, kuluçkaya yatan ilk tavuğun altına koyar bunları. Eğer civciv çıkarsa, bir yerden ödünç bir kafes bulur, kendi evime götürürüm. Yapayalnız geçen

saatlerimde bunlara bakmak eğlence olur bana. Eğer şansım olur da üretebilirsem, birkaç sülün de annenize veririm."

Ilık, durgun, çok güzel bir akşamdı. Doğanın güzelliği ve dinginliği düşünülürse zevkli bir yolculuk sayılırdı. Ama Mrs. Norris'in çenesi durduğu zaman arabadakiler yollarına tam bir sessizlik içinde devam ettiler. Hepsi de yorgundular ve hepsi de bu gezintinin kendilerine verdiği zevkin mi yoksa üzüntünün mü daha üstün olduğunu tartmaya çalışıyorlardı.

11

Bertram kız kardeşler için Sotherton gezintisini düşünmek, o gün uğradıkları bütün düş kırıklıklarına karşın yine de, Antigua'dan şu günlerde gelmeye başlayan mektupların uyandırdığı düşüncelerden daha tatlıydı. Henry Crawford'u düşünmek, babalarını düşünmekten daha hoştu. Hele, gelen mektuplardan anlaşıldığına göre, babalarının yakın bir gelecekte yine İngiltere'de olacağını düşünmek hiç de iç açıcı değildi.

Babalarının dönüş için kararlaştırdığı uğursuz ay, kasımdı. Sir Thomas bunu, elinden geldiğince kesin olarak bildiriyordu. İşleri bitmeye öyle yüz tutmuş ki eylül gemisinde yer ayırtmış ve kasım başlarında sevgili aile yuvasına kavuşmayı umuyormuş.

Şimdi Maria, kız kardeşinden daha acınacak haldeydi! Çünkü babasının dönüşü Julia'ya bir koca getiriyordu. Hem onun mutluluğunu candan dileyen babasına kavuşacak ve hem de bu mutluluğa erişmek için kendi seçtiği nişanlıyla yaşamını birleştirecekti. İç karartıcı bir görünümdü bu! Maria'nın elinden gelen tek şey de bu görünümü sise boğmak ve sis dağılınca bambaşka bir manzarayla karşılaşmayı ummaktı. Babası, kasımın pek öyle hemen başında gelemezdi ki! Genellikle fırtına filan falan yüzünden gemiler gecikirdi. Ah, bakarken gözlerini, düşünürken kafalarını kapalı tutan kişilerin yardım umduğu şu "filan falan"lar! Babaları en erkeninden kasım ortasında gelirdi herhalde; kasım ortasına da üç ay vardı. Üç ay demek on üç hafta demekti. On üç haftada da neler olmazdı ki!

Dönüşünü düşününce kızlarının neler hissettiğinin yarısını bilse, Sir Thomas çok üzülürdü herhalde. Bir başka genç hanımın da bu konuyla ilgilenişinin gerçek nedenini anlasa pek koltukları kabarmazdı.

Ağabeyiyle birlikte Mansfield Park'a gittiği bir akşamüzeri Mary Crawford müjdeyi aldı. Haberle, ancak terbiyesinin gerektirdiği kadar ilgilendi. Herkesi birer birer kutladıktan sonra bu konuda başka bir söyleyeceği kalmamış gibi durdu. Oysa bu haberin ona verdiği merak kolay giderilir cinsten değildi. Mrs. Norris, Sir Thomas'tan gelen mektupları uzun uzun anlattı ve konu kapandı. Çaylar içildikten biraz sonra Bertram kız kardeşlerle Mr. Rushworth ve Henry Crawford piyanonun şamdanlarını yakarken Mary Crawford'la Edmund ve Fanny de açık pencereden dışarıdaki alacakaranlığı seyrediyorlardı. Mary birden deminki konuya dönerek, "Mr. Rushworth ne kadar mutlu görünüyor!" dedi. "Kasım ayını düşünüyor."

Edmund dönüp Rushworth'e baktı ama sesini çıkarmadı.

"Babanızın dönüşü heyecanlı olacak."

"Gerçekten de! Bu kadar uzun bir ayrılıktan sonra! Uzun olduğu kadar tehlikeli bir ayrılık oldu bu."

"Bu geliş başka heyecanlı olaylara da öncülük edecek: kız kardeşinizin düğünü ve sizin cüppe giyişiniz."

"Evet."

Mary Crawford gülerek, "Kuzum bana kızmayın," dedi, "ama ne yapayım, eski zamanlardaki kahramanlar geliyor aklıma. Hani uzak diyarlarda yiğitçe başarılar kazandıktan sonra sağ salim yurtlarına dönünce tanrılara kurbanlar keserlermiş."

Edmund yine piyanodan yana bakarak, "Ama şimdi ortada hiçbir kurban yok," diye yavaşça gülümsedi. "Her şeyi Maria kendi istedi."

"Aa, tabii, biliyorum. Şaka söyledim. Hangi kız olsa Maria'nın yaptığını yapardı. Çok mutlu olduğundan hiç şüphem yok. Benim demek istediğim kurbanın kim olduğunu anlamıyorsunuz galiba."

"Maria evlenmeye nasıl kendisi karar verdiyse, benim papaz olmam da kendi isteğim. Sizi buna inandırabilsem!"

"Sizin isteklerinizle babanızın elindeki olanakların birbirine bu kadar uyması ne mutlu bir rastlantı! Anladığıma göre bu yakınlarda çok güzel bir köyün papazlığını sizin için bekletiyorlarmış."

"Herhalde bu da beni etkilemiştir, demeye getiriyorsunuz."

Fanny, "Hiç de etkilemedi işte!" diye hafifçe bağırdı.

"Beni savunmana teşekkürler, Fanny. Ama ben aynı şeyi ileri süremem. Aksine, geleceğimin böyle güvence altına alındığını bilmek

beni herhalde etkilemiştir, derim. Yine de bunda yanlış bir şey göremiyorum. Papazlık gönlümün sevmediği bir meslek değildi ki! Bir insan cüppe giyer giymez iyi bir yere geçeceğini biliyor, diye ille kötü bir papaz olacak değildir ya! Bu durumda benim için bir tehlike yoktu. Çünkü ben istemediğim bir mesleği mevki hatırı için seçmezdim, sanıyorum. Babam da çok iyi olduğundan böyle bir şeye fırsat vermezdi. Evet, ortada beni etkileyen bir durum var ama bu günah sayılmaz ki!"

Kısa bir duraklamadan sonra Fanny, "Sözgelimi bir amiral oğlu bahriyeye, general oğlu orduya giriyor ya, bu da aşağı yukarı aynı şey," dedi. "Böyle durumlarda hiç kimse yanlış bir şey görmüyor. Çevrelerinden en çok yardım umabilecekleri bir alanı seçtikleri için kimse şaşmıyor; içtenliklerinden de kimse kuşkulanmıyor."

"Kuşkulanmaz, sevgili Miss Price, hem de haklı olarak. Çünkü askerlik mesleği, ister denizde olsun, ister karada, herkes için yeter derecede çekicidir. Başkaca bir neden aranmaz. Her şey vardır bu meslekte: kahramanlık, tehlike, hareket, sosyete. Askerler en seçkin topluluklara girebilirler. Onun için bir erkeğin asker oluşuna kimse şaşmaz!"

Edmund, "Beri yandan, yerinin hazır olduğunu bile bile papaz olan bir adamın amacı kuşkuyla karşılanabilir, öyle mi?" diye sordu. "Bu adam sizi içtenliğine inandırabilmek için, ille kilisesi, kürsüsü yokken cüppe giymelidir."

"Ne! Kilisesi kürsüsü olmadan cüppe giymek mi! Yok, delilik olur bu, zırdelilik!"

"Peki, insan yeri hazır olsa da olmasa da cüppe giymeyecekse, din mesleği nasıl dolacak, sorabilir miyim size? Yok, sormuyorum. Çünkü ne diyeceğinizi bilemeyeceksiniz, nasılsa. Ama sizin ileri sürdüğünüz fikirlerden papazların iyiliğine biraz pay çıkaracağım, izin verirseniz. Papaz olmak isteyen adam sizin askerlik mesleğinde gördüğünüz üstünlüklerin çekiciliğine kapılmış olamaz. Çünkü kahramanlık, şamata, sosyete filan gibi avantajları yoktur din mesleğinin. Demek ki bu mesleği seçen adamın içten ve iyi niyetli olması olasılığı askerliği seçeninkinden güçlüdür."

"Çalışarak para kazanmaktansa hazır bir gelire konmak isteğinde çok içten olduğuna inanırım onun. Ömrünün sonuna kadar yiyip içip

şişmanlamak niyetinin de çok candan olduğu kuşku kaldırmaz. Ne dersen de, Edmund, resmen tembellik bu, gerçekten. İnsanları papaz yapan şey tembellik ve rahatını sevmektir; atılganlıktan, yüksek zevklerden yoksun olmaktır. Papazın işi gücü pasaklı ve bencil olmaktan öteye geçmez; gazete okumak, hava bozacak mı diye bakmak, karısıyla kavga etmek... Bütün işleri kâtibi yapar. Papazın yaşamdaki başlıca amacı yemek yemektir."

"Böyle papazlar da vardır, inanırım. Ama sizin onları bütün mesleğe örnek göstermenizi haklı çıkaracak kadar çok sayıda olduklarını sanmıyorum. Bu ayrıntısız ve –özür dilerim– basmakalıp suçlamanız kendi yargılarınızın sonucu değil de, birtakım önyargılı kimselerden kaptığınız düşüncelermiş gibi geliyor bana. Sizin kendinizin papazlar üstüne pek bir deneyim ve bilginiz olamaz ki! Bütün papazları toptan, kesinlikle yerin dibine batırıyorsunuz, ama bu meslekten tanıdıklarınızın sayısı pek az olsa gerek. Siz amcanızın sofrasında söylenenleri yineliyorsunuz."

"Bana çoğunluğun düşüncesi gibi gelen bir şeyi yineliyorum. Bir düşünce çoğunluk tarafından benimsenmişse, çoğu zaman doğrudur. Gerçi ben papazların ev yaşamını yakından görmüş değilim ama görenler çok olduğuna göre ortada bilinmeyen bir yön de yok demektir."

"Okumuş, meslek sahibi birtakım adamların toptan suçlandıkları yerde bilinmeyen bazı yönler var, demektir. Belki de amcanızla öbür amiral arkadaşlarının papazlar konusundaki bilgileri, başlarından savmak istedikleri iyi ya da kötü gemi papazlarından ileriye geçmiyordur."

Fanny, "Zavallı William! Antwerp gemisinin papazından pek yakınlık görmüş!" diyerek, konuşmayla ilgisi olmasa da kendi duygularını dile getirdi.

Mary Crawford, "Düşüncelerimi amcamdan kapmak hiç âdetim değildir," dedi. Sonra, "Bana bu kadar saldırdığınıza göre şunu söyleyeyim: Papazların özel yaşamını gözden geçirmek fırsatından pek yoksun sayılmam, çünkü şu sırada Dr. Grant'in konuğuyum. Dr. Grant gerçi bana karşı çok iyi davranıyor, çok nazımı çekiyor, gerçek bir centilmen. Okumuş bir adam üstelik. Verdiği vaazların çoğu pek güzel, ahlakına da diyecek yok. Yine de ben onu tembel, bencil bir

keyif düşkünü olarak görüyorum. Her işi midesine göre ayarlar, kimsenin hatırı için kendini sıkıntıya sokmaz. Sonra aşçıbaşı bir yanlış yapacak olsa beyefendi karısına surat asar. İşin doğrusunu söylemek gerekirse Henry'yle beni bu akşam evden dışarı fırlatan neden, kaz kızartmasının Sir Thomas'ı düş kırıklığına uğratması; onun da bu duygusunu yenemeyişidir. Zavallı ablamız evde kalıp her şeye katlanmak zorunda."

"Ne yalan söyleyeyim, olumsuz tutumunuza artık şaşmıyorum. Keyif düşkünü olmak büyük kusurdur; bencillik de tuz biber eker buna. Hele kendi ablanızın bu yüzden üzüldüğünü görmek, sizin gibi duygulu bir kimseye pek acı gelse gerek! Fanny, bizim durum kötüye gidiyor. Dr. Grant'i savunmamıza olanak yok."

Fanny, "Orası öyle," dedi. "Ama bu yüzden onun mesleğini toptan yermemiz için de gerekçe yok. Öyle ya, Dr. Grant hangi mesleği seçerse seçsin nasılsa hep böyle... aynı huyda olacaktı. Asker olsaydı emrinde şimdikinden daha çok sayıda insan bulunacaktı. O zaman da şimdikinden daha çok sayıda insanı üzebilecekti... Hem zaten, bilmem yanlış mı düşünüyorum ama... Dr. Grant daha telaşlı, daha hareketli bir mesleğe girseydi şimdi yakınılan huyları büsbütün kötüleşebilirdi gibi geliyor bana. Bir papaz olarak sık sık kendi kendini denetlemesi daha kolaydır. Başka bir meslekte kendi kendini bu kadar da tanıyamazdı. Bir insan... Dr. Grant gibi akıllı bir insan, her hafta, başkalarına görevleri üstüne öğütler versin, her pazar günü iki kez kiliseye gidip öyle içtenlikle, o kadar güzel vaazlar versin de bunlardan kendisi yararlanmasın... bu yüzden kendi de daha iyi bir insan olmasın, imkânsız! Bütün bunlar onu düşünmeye zorlar sanırım. İradesini kullanmak için elinden geleni yapar. Ama din adamından başka bir şey olsa bu fırsatları bulamazdı."

"Bunların tam karşıtını kanıtlayabilmemin yolu yok, tabii. Ama sevgili Miss Price, dilerim Tanrı'dan, iyi huyluluğu kendi verdiği vaazlara bağlı olan bir adamla evlenmeyin! Daha güzel şanslar dilerim size. Bir papaz koca belki her pazar verdiği vaazların etkisiyle kuzu kesilebilir, ama pazartesi sabahından cumartesi gecesine kadar, kaz kızartması yüzünden dırdır ettikten sonra neye yarar?"

Edmund sevgiyle, "Fanny'ye durmadan dırdır edebilen bir erkeği zaten hiçbir vaaz adam edemez, demektir," dedi.

Fanny başını büsbütün pencereden yana çevirdi. Mary de candan bir tavırla, "Miss Price övgüye değer bir insan, ama övgü sözleri dinlemeye pek alışık değil galiba," dedi. Tam o sırada Maria'yla Julia onu şarkılarına katılmaya çağırdılar, Mary de uçar gibi piyano başına gitti. Edmund onun tatlı ve ince davranışlarından tutun da, hafif ve güzel yürüyüşüne kadar bütün üstünlüklerini düşünüp kendinden geçerek, arkasından baktı, kaldı.

Biraz sonra, "İşte bir güzel huy örneği!" diye mırıldandı. "Eminim karıncayı bile incitmeyecek kadar iyidir yüreği. Ne güzel yürüyor! Başkalarının isteğine nasıl hemen boyun eğiyor, çağrılınca gidiyor!" Bir an daldı, sonra, "Ne yazık, öyle kötü ellere düşmüş!" dedi.

Fanny ona hak verdi. Sevinçliydi, çünkü Edmund öbür gençlerin hazırladığı konsere katılmayarak onunla birlikte pencere başında kalmıştı. Ve onun gibi bakışları dışarıdaki durgun ve avutucu doğanın güzelliğine, bulutsuz gökle karanlık koruların arasındaki karşıtlığa doğru çevrilmişti. Genç kız duygularını dile getirerek, "İşte uyum! İşte dinginlik!" dedi. "Resim ve müzik sanatı bu güzelliğin kat kat gerisinde kalır; şiir deseniz bunu anlatmaya belki yeltenebilir ama anlatamaz! Her acıyı alır, ruhu sarhoş eder bu güzellik! Böyle bir geceyi seyrederken insana dünyada kötülük ve üzüntü olamazmış gibi geliyor. Ama gerçekten de insanlar doğanın yüceliğini daha derinden duyabilseler, onun güzelliğine dalarak kendilerini unutabilseler, kötülük de üzüntü de azalırdı."

"Aferin, Fanny, çok hoşuma gitti bu coşkun. Gerçekten çok güzel bir gece! Hiç olmazsa bir dereceye kadar senin gibi hissetmesini öğrenmemiş olanlara, doğa sevgisiyle çocuktan aşılanmamış olanlara acımak gerek. Çok şey yitiriyorlar. "

"Doğa konusunda hissedip düşünmesini bana siz öğrettiniz, ağabeyciğim."

"Öğrencim de çok yetenekliydi! Bak, Kutupyıldızı ne kadar parlak duruyor."

"Evet. Büyükayı da burada. Koltuk Takımyıldızı'nı görebilmek isterdim."

"Bunun için ön bahçeye çıkmamız gerek. Karanlıktan korkar mısın?"

"Ne demek! Çoktandır yıldızları seyretmiyoruz."

“Öyle! Nasıl bu kadar ihmal ettik, anlayamıyorum.” O sırada konser başladı.

Edmund, “Şarkılar bitine kadar bekleyelim, Fanny,” diyerek arkasını pencereye döndü.

Ve dakikalar ilerledikçe genç kız onun da yavaş yavaş piyanoya doğru ilerlediğini görerek çok üzüldü. Şarkılar sona erdiği zaman Edmund piyanonun başında ve konserin yinelenmesi için en çok üsteleyenler arasındaydı.

Fanny ise pencere başında yapayalnız içini çekip duruyordu. Sonunda Mrs. Norris’in, “Üşüteceksin,” diye azarlaması üzerine, pencereden ayrıldı.

12

Sir Thomas kasım ayında dönüyordu. Büyük oğlununsa ondan daha önce evine, görevlerinin başına dönmesi gerekiyordu. Ağustos sonuna doğru önce koru bekçisi, sonra Edmund, Tom'dan birer mektup aldılar. Ağustos sonunda da genç adamın kendisi çıkageldi: Yine eskisi gibi neşeli, sevimli ve nazik; at yarışlarından, Weymouth'tan, arkadaşlardan ve eğlentilerden konuşmaya her zaman hazır. Altı hafta önce olsa Mary Crawford bunları belki ilgiyle dinlerdi. Ama şimdi dinledikçe ve iki erkek kardeşi yan yana görüp kıyasladıkça, küçüğünü daha çok beğendiğine tam olarak inanıyordu.

Sinirlendirici bir durumdu bu! Mary bu duruma bütün kalbiyle üzülüyordu ama öyleydi işte: Büyük kardeşle evlenmeye niyetlenmek şöyle dursun (güzel olduğunu bilen her kadının hak saydığı ölçü dışında) onun hoşuna gitmek bile istemiyordu artık. Tom Bertram'ın, kendi isteğiyle ve yalnız eğlenip hoşça vakit geçirmek için bunca zaman Mansfield'dan ayrı kalışı, onun da Mary'ye pek aldırış etmediğini ortaya koyuyordu. İlgisizlikte Mary'ye o kadar eşitti ki şu anda birden Mansfield Park'ın sahibi Sir Thomas oluverse bile Mary onunla evlenmeyi istemezdi.

Tom Bertram'ı Mansfield'a getiren mevsim ve görevler Henry Crawford'u da Norfolk'a götürdü. Eylül başında Everingham malikânesi onsuz olamazdı! İki haftalığına gitti genç adam. Bu iki hafta Bertram kız kardeşlere öylesine sıkıcı geldi ki bu, ikisi için de bir tehlike çanı sayılabilirdi. Hatta Julia ablasını kıskandığını kendi kendine açıklamalı, Henry'nin iltifatlarına inanmamak gerektiğini kafasına koyarak onun bir daha geri gelmemesi için dua bile etmeliydi! On beş günlük dinlenme ve sessizlik sırasında Henry Crawford da bu ayrılığı uzatmanın doğru olacağını anlayabilirdi, eğer kendi

davranışlarının nedenlerini incelemeye ve kaprisleriyle kendini beğenmişliğin nelere yol açabileceğini düşünmeye alışık olsaydı! Ama zenginlik ve kötü görgü yüzünden şımarık, bencil yetişmiş olduğu için, yaşadığı dakikadan ötesini hesaba katmak huyunda değildi. Güzel ve akıllı olan, kendine de yüz veren Bertram kız kardeşler, onun her türlü eğlenceye doymuş olan ruhunu oyalıyorlardı. Norfolk'ta Mansfield'daki eğlencelere üstün tutacak bir şey de bulmadığı için genç adam kararlaştırılan günde seve seve dönüp geldi. Kendileriyle biraz daha gönül eğlendirmek niyetinde olduğu kişiler de onu sevinçle karşıladılar.

Mr. Rushworth'ten başka kavalyesi kalmayan ve onun çıktığı avların hikâyesini, köpekleriyle böbürlenmesini, komşuları kıskanıp küçük görmesini, ruhsatsız ava çıkanları yakalatmak için gösterdiği çabaları döne döne dinlemekten kurtulamayan Maria, Henry'yi çok aramıştı. Bir nişanlısı ya da başka işi gücü olmayan Julia' ya gelince; o, Henry'yi ablasından daha çok özlemekte kendini haklı görüyordu. Denilebilir ki Julia'nın kendinde bu hakkı görmesinin nedeni, dilediği şeylere kendini inandırmak huyunda olan Mrs. Grant'in imalı sözleriydi. Maria'nın kendinde bu hakkı görmesine neden de Henry Crawford'un ona karşı davranışlarıydı. Çok geçmeden her şey yine eski yoluna girdi. Genç adam kız kardeşlerin ikisine de, kalplerindeki yerini yitirmeyecek bir heyecan ve sıcaklıkla kur yapıyor, ancak gösterdiği ilginin, herkesin gözüne batacak oranda ısrarlı, sürekli ve ateşli olmasından kaçınıyordu.

Onda hoşa gitmeyecek yönler bulan tek kişi Fanny'ydi. Sotherton gezisinden beri genç kız Henry'yi kuzenlerinden hangisiyle görse kuşkulanıyor, çok zaman şaşkınlık ve öfke içinde kalıyordu. Kendi kendine ve yargılarına güveni biraz daha çok olsaydı, her zamanki sır ortağına bu konuda önemli açıklamalarda bulunabilirdi. Bu durumda ancak bir kerecik bu konuya dokunmaya cesaret edebildi ve bu da boşa gitti. "Mr. Crawford'un böyle çarçabuk dönüp gelişine biraz şaştım doğrusu," dedi Fanny. "Geçen gelişinde de çok uzun kaldıydı; tam yedi hafta. Oysa onun değişiklikten, hareketten hoşlandığını söylüyorlardı. Norfolk'a gittiği zaman, herhalde bir şeyler çıkar da artık kolay kolay Mansfield'a dönmez, diye düşünüyordum. Mansfield'dan daha eğlenceli yerlere alışık o."

Edmund, “O zaman burada kalması onun lehine sayılır,” diye yanıtladı. “Kız kardeşini de sevindiriyordur bu. Çünkü Mary onun serseri huylarından hoşlanmıyor.”

“Maria’yla Julia da Mr. Crawford’un yakınlığından ne kadar zevk alıyorlar!”

“Evet; Mr. Crawford kadınlara nasıl davranacağını biliyor. Anladığıma göre Mrs. Grant onun Julia’ya yakınlık duyduğunu sanıyor. Ben böyle bir belirti görmedim şimdiye kadar ama dileyelim ki doğru olsun. Henry Crawford’un ufak tefek kusurları varsa bile, birine ciddi olarak bağlanınca bunlar ortadan kalkar.”

Fanny sakınarak, “Maria nişanlı olmasa, bazen insana, Mr. Crawford onu Julia’dan bile daha çok beğeniyormuş gibi gelebilir,” diye yorum yaptı.

“Bu da onun Julia’yı beğendiğinin iyi bir belirtisi sayılabilir,” diye Edmund karşılık verdi. “Fanny’ciğim, sen belki farkında değilsindir ama çoğu zaman, henüz kesin kararını vermemiş olan bir erkek, beğendiği kızdan çok, kızın kardeşleri ya da yakın arkadaşlarıyla ilgilenir. Henry aklı başında çocuk; Maria konusunda herhangi bir tehlike sezse burada kalmazdı elbette.”

Fanny kendisinin yanılmış olacağını düşündü ve bundan böyle görüşlerini değiştirmeye karar verdi. Ama Edmund’un düşüncelerine olan bütün inancına ve çevredekilerin de Henry’nin Julia’yı beğendiğini belirten bakış ve sözlerine karşın çok zaman kararsız kalıyordu. Bir gece Fanny bu konuda Norris teyzesinin umut ve düşünceleriyle Mrs. Rushworth’ün duygularını ve bunların arasındaki benzerliği yansıtan bir konuşmaya kulak misafiri oldu. Dinledikçe şaşıp kalmaktan kendini alamadı. Zaten elinde olsa, dinlemekten seve seve vazgeçerdi. Çünkü o sırada bütün gençler dans ederlerken kendisi, hiç istemediği halde, şömine başındaki yaşlılar arasında oturmakta ve en büyük kuzeni içeri gelsin, diye dört gözle beklemekteydi. Dansa kalkabilmek için son umudu Tom’un gelmesindeydi. Fanny’nin ilk balosuydu bu. Ama birçok genç kızın ilk balolarının hazırlık ve heyecanından uzaktı. Çünkü balo son dakikada tasarlanıvermişti. Yeni alınan uşaklardan birinin keman çaldığı öğrenilmiş, Tom’un gece yatısına gelen bir arkadaşıyla Grant’ ler de hesaplanınca beş çift olabilecekleri anlaşılmıştı. Her şeye karşın Fanny

dört kez üst üste dans ederek çok eğlenmişti ve şimdi on-on beş dakika için dans etmeyip oturmak bile onu üzüyordu. Oturmuş, diken üstünde, kimi zaman dans edenlere, kimi zaman kapıya bakarak beklerken, yukarda sözünü ettiğimiz hanımlar arasında geçen şu konuşmayı işitmek zorunda kaldı:

Mrs. Norris, gözlerini, ikinci kez birlikte dansa kalkmış olan Maria'yla Rushworth'e dikerek, "Ah, hanımefendiciğim, dans edenler arasında nihayet yine bir çift güler yüz görmek zevkine kavuşacağız," diye söyleniyordu.

Mrs. Rushworth ağırbaşlılıkla kıs kıs gülerek, "Gerçekten de öyle, efendim," diye yanıtladı. "Şimdi artık dans edenleri seyretmeye değer. Demin bizimkilerin birbirlerinden ayrılmak zorunda kalışlarına ben doğrusu çok acıdım. Onların durumundaki gençleri hoş görüp biraz rahat bırakmak gerek. Oğlumun bu konuda daha bir diretmeyişine şaşıyorum."

"Aa, elbette diretmiştir, hanımefendiciğim, Mr. Rushworth her şeyi düşünür. Ama Maria'cığımız görgü kurallarının uygulanmasında öyle titizdir ki! Bu tür incelik şimdi kalmadı artık zamane kızlarında! Ah, Mrs. Rushworth, sevgili hanımefendi, şu anda Maria'cığımızın yüzüne baksanıza! Bundan önceki iki dans sırasında böyle miydi?"

Maria Bertram'ın yüzünden gerçekten de mutluluk akıyordu. Gözleri zevkten parıl parıl, gülüp söyleyerek konuşmaktaydı, çünkü Julia'yla kavalyesi Henry Crawford'ın tam yanındaydılar. Dördü bir arada gruplaşmışlardı. Maria'nın bundan önceki danslarda nasıl bir yüz taşıdığını Fanny bilemiyordu. Çünkü o sırada kendisi Edmund'la dans ettiği için Maria'yı filan düşünmemişti.

Mrs. Norris, "Ah, hanımefendiciğim," diye konuşmasını sürdürdü, "genç çiftleri böyle yerli yerince mutlu, böyle birbirine uygun görmek çok büyük zevk, doğrusu! Sir Thomas ne kadar sevinecek, diye düşünüyorum hep. Hanımefendiciğim, bir nişan daha takılması olasılığına ne dersiniz? Mr. Rushworth güzel örnek oldu. Bu gibi işler de pek bulaşıcıdır."

Gözü kendi oğlundan başka hiçbir şeyi görmeyen Mrs. Rushworth onun ne dediğini hiç anlayamadı.

"Karşıki çift, hanımefendi. Onların halinde birtakım özellikler görmüyor musunuz?"

“Haa, Miss Julia’yla Mr. Henry! Aa, elbet, pek yaraşıyorlar birbirlerine. Beyefendinin geliri ne kadar?”

“Yılda dört bin altın.”

“Doğrusu iyi para! Fazlasını bulamayanlar ellerindekiyle yetinmek zorundadırlar. Yılda dört bin doğrusu iyi paradır. Mr. Henry de pek kibar, pek ağırbaşlı bir gence benziyor. Umarım Miss Julia çok mutlu olur.”

“Ortada henüz pişmiş, kotarılmış bir durum yok, efendim. Yalnızca yakın dostlarımıza çıtlatıyoruz. Ama işin oraya varacağından benim hiç şüphem yok. Mr. Henry, Julia’mıza her gün biraz daha yakınlık gösteriyor.”

Fanny daha ötesini dinleyemedi. Çünkü Tom Bertram geri gelmişti. Fanny onun tarafından dansa kaldırılmayı büyük bir onur sayıyor, bu onuru mutlaka tadacağına da inanıyordu. Ancak Tom onların oturduğu yere yaklaştı ve Fanny’yi dansa kaldıracağı yerde yanına bir sandalye çekip oturdu ve hasta bir atın son durumuyla seyisin bu konudaki düşünceleri üstüne haberler verdi. Şimdi onların yanından geliyordu. Fanny onun kendini dansa kaldıramayacağını anladı ve alçakgönüllü olduğu için hemen, “Böyle bir şeyi ummamalıydım bile!” diye düşündü. Tom atın durumunu anlattıktan sonra masanın üzerinden bir gazete aldı, gazetenin üzerinden bakarak tembel tembel, “Fanny’ciğim, dans etmek istiyorsan kalkalım,” dedi. Bu nazik öneri daha nazik biçimde geri çevrildi. Tom daha canlı bir sesle, “Buna sevindim,” diyerek gazeteyi elinden bıraktı. “Çünkü yorgunluktan ölmüş durumdayım. Saygıdeğer dostlarımızın şunca saat dayanabilmelerine şaşıyorum, doğrusu. Bu saçmalıkla oyalanabildiklerine göre, hepsinin de âşık olması gerek. Belki hepsi de âşıktır. Aslında bir bakınca anlaşılıyor her birinin birer çifte kumru olduğu. Mrs. Grant’le bizim Yates’ten başka, tabii. Gerçi laf aramızda, biraz romantiklik zavallı Mrs. Grant’in de, en az kızlar kadar işine yarar bence. Dr. Grant’le bir çatı altında yaşamak insanı sıkıntıdan patlatır, yahu!” Tom, papaz efendiye doğru bakıp komik bir biçimde yüzünü buruşturacaktı ki onun pek yakında olduğunu görerek yüzünü ve sözünü birden değiştirmek zorunda kaldı ve bu değişiklik, her şeye karşın Fanny’yi güldürdü: “Şu Amerika’da olup bitenler çok tuhaf, değil mi, Dr. Grant? Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda? Böyle siyaset

işleriyle toplum sorunları üstüne bilgi edinebilmek için ben hep size başvururum da!"

Biraz sonra Norris teyzeleri, "Tom'cuğum, dans etmediğine göre, herhalde bizimle kâğıt oynamaya hayır demezsin, değil mi?" diye sordu, sonra yerinden kalktı, önerisini kabul ettirmek için yeğeninin yanına gelip fısıldayarak ekledi: "Mrs. Rushworth için masa kurmak istiyoruz da. Annen çok ısrarlı, ama kendisinin oyuna ayıracak zamanı yok, çünkü elinde işi var. İşte sen, ben, bir de Dr. Grant idare ederiz bu işi. Gerçi bizler ufak paraya oynarız ama sen Dr. Grant'le daha yüksek bahse girebilirsin."

Genç adam, yüksek sesle, "Çok isterim," diye yanıtlayarak hemen keklik gibi yerinden seğirtti. "Zevk olur benim için ama şu anda dansa kalkmak üzereydim. Haydi, Fanny, oyalanmayı bırak kuzum; yoksa dans sona erecek."

Fanny ona uyarak hevesle kalkıp yürüdü. Ama içinden kuzenine minnet duyamıyor, (Tom'un besbelli yaptığı gibi) başkasının bencilliğiyle kendisininki arasında bir ayrım göremiyordu.

Tom, "Bari canımı da isteyeydi yola çıkmışken!" diye homurdandı. "Beni iki saat için oyun masasına mıhlamak istiyor, hem de kendisi ve Dr. Grant'le birlikte! Durmadan atışıp durmazlarmış gibi! Hele oyundan zerrece anlamayan o yaşlı, sıkıcı kadın da cabası! Sayın teyzemiz bu denli işgüzar olmasa daha iyi olacak! Sonra bana bu şekilde sorması, herkesin içinde, pat diye, mahsus, geri çevirme fırsatı bırakmamak için! En çok da bu sinirime dokunur benim. Sözümona soruyor, başka seçeneğim varmış gibi davranıyor, oysa amacı beni zor durumda bırakmak, yaptırtmak istediği iş neyse o işi yapmamı sağlamak! İyi ki seni dansa kaldırmayı akıl ettim, yoksa yakamı sıyıramazdım. Berbat bir durum, doğrusu. Gel gör ki, teyzemiz aklına bir şey taktı mı, durdurmanın yolu yoktur."

13

Tom'un şu yeni arkadaşı Honourable[8] John Yates'in, şıklık ve tutumsuzluğundan ve bir lordun, az çok paralı küçük oğlu olmasından başka pek bir parlak yanı yoktu. Sir Thomas burada olsa, onun Mansfield çevresine kabul edilmesini hiç istemezdi. Tom bu gençle Weymouth'ta tanışmıştı. Bir dostun çatısı altında birlikte on gün geçirmişlerdi ve arkadaşlıkları (eğer buna arkadaşlık denilebilirse) Tom'un Mr. Yates'i, ilk fırsatta Mansfield'a çağırmasıyla perçinlenmişti. Mr. Yates de Weymouth'tan ayrıldıktan sonra gittiği bir başka arkadaş evindeki topluluğun aniden dağılması üzerine, umulduğundan daha erken, Mansfield'da bitivermişti. Düş kırıklığı içinde ve aklı fikri tiyatroyla dopdolu bir durumda gelmişti: Bundan önce bulunduğu yerde arkadaşları bir amatör tiyatro kurmuşlardı. İçinde kendisinin de rolü olan oyunun sahneye konmasına iki gün kala, ailenin en yakın akrabalarından birinin ölümü, planları altüst etmiş, oyuncuları dağıtmıştı. Sen ün ve mutluluğa bu denli yakın ol... Honourable Lord Ravenshaw'un Cornwall'daki Ecclesford malikânesinde verilen amatör oyun üstüne gazetelerde çıkacak ve bütün topluluğu bir yıl için ölmezleştirecek olan o uzun yazının yazılmasına ramak kalsın ve sonra böyle göz göre göre her şeyi yitir! Kaderin bu haksızlığı öyle içine işlemişti ki Mr. Yates başka şeyden konuşamaz durumdaydı. Ecclesford malikânesi ve özel tiyatrosu, tiyatrodaki dekor ve kostümler, kendi yaptıkları provalar ve şakalar hiç dilinden düşmüyor ve genç adam ancak geçmiştekilerle övünerek kendini avutuyordu.

Neyse, gençler arasında tiyatro sevgisi öyle yaygın, sahneye çıkmak hevesi öyle güçlüdür ki, dinleyenlerin ilgisi Mr. Yates'in konuşmalarından hiç de geri kalmıyordu. Rol dağıtımından son

olaylara kadar bütün anlatılanlar, her dinleyeni büyülüyordu. Orada bulunmuş olmayı arzulamayan ve kendi becerilerini sahnede denemekten çekinecek olan pek az kişi vardı aralarında. Ecclesford'da oynanacak olan oyun, "Âşıkların Yemini"ymiş[9]. Mr. Yates de Kont Cassel rolüne çıkacakmışmış... "Ufak bir rol," diyordu genç adam. "Dişime göre bir şey değildi; ama mızıkçılık da yapmak istemedim... Oynamaya değer iki rolün ikisini de Lord Ravenshaw'la dük, daha ben Ecclesford'a varmadan kendilerine ayırmışlardı. Gerçi Lord Ravenshaw kendi rolünü bana vermek istedi ama anlarsınız ya, dünyada alamazdım! Kendi rol yeteneği konusunda çok yanılıyordu. Onun hesabına üzüldüm çünkü baron rolünün üstesinden gelmesi pek kolay olmayacaktı. Ufak tefek bir adam; ilk on dakikadan sonra kısılıp tarazlanan cılız bir ses! Oyunu hatırı sayılır biçimde zedeleyecekti, belli bir şey. Ben yine de kararlıydım: Sorun çıkarmayacaktım. Sir Henry de, dükün Frederick rolünü beceremeyeceğini söylüyordu, ama bu rolde kendisinin gözü kalmıştı da ondan. Yoksa dük, Frederick rolüne, onun baron rolüne uyduğundan bin kat daha uygundu. Sir Henry'nin öyle sopa gibi rol yapışına şaştım kaldım doğrusu. Neyse ki parçanın gücü bu role bağlı değildi. Agatha'mız eşsizdi. Birçokları da dükün oyununu pek üstün buluyorlardı. Genellikle çok parlak bir oyun olacak gibiydi."

"Çok yazık olmuş, vah vah!" ve "İnanın, çok acıyorum size!" gibi yanıtlar, dinleyenlerin yüreklerinin de Mr. Yates'le birlikte çarptığını gösteriyordu.

"Sızlanmaya değmez, ama ne yalan söyleyeyim, zavallı ihtiyar kadıncağız ölmek için bundan daha kötü bir zaman seçemezdi herhalde. Keşke haberi üç güncük gizli tutsalardı, diye yazıklanmamak da elde değil. Topu topu üç gün istiyorduk çünkü. Olup olacağı bir büyükanne; öldüğü yer de bizden üç yüz kilometre uzakta olduğuna göre pek bir şey değişmezdi. Bu fikri ortaya atan da oldu, biliyorum. Ama Lord Ravenshaw, diyebilirim ki İngiltere'nin en dürüst adamlarından biridir, lafını bile ettirtmedi bunun!"

Tom Bertram, "Desene bir perdelik bir komedi!" diye lafa karıştı. "'Âşıkların Yemini' suya düşüyor ve Lord ile Lady Ravenshaw baş başa 'Büyükannem' oyununu oynamaya gidiyorlar. Ne yapalım, belki Lord

Ravenshaw avunabilir bununla. Laf aramızda, belki de baron rolünde sesiyle ününün güme gideceğini düşündükçe kaygılanmaya başlamıştı da bunu fırsat bildi!.. Sana gelince, sevgili Yates, kayıplarını kapayabilmek için sanırım Mansfield'da bir küçük tiyatro kurup senden yöneticimiz olmanı rica etmekten başka çıkar yolumuz yok."

Gerçi bu, düşünmeden ortaya atılıvermiş bir laftı ama lafta kalmadı. Çünkü tiyatro oynamak hevesi uyanmıştı bir kez! Ve bu hevesin en güçlü olduğu yer, şimdi evin efendisi sayılan genç adamın bağrıydı. Tom'un zamanı öyle boldu ki herhangi bir yeniliği sevinerek öpüp başına koyardı. Aynı zamanda hareketli, yetenekli, mizah zevki de güçlü bir insan olduğu için, oyun sahnelemek yeniliği tam ona göre biçilmiş kaftandı. Durup durup aklına takılıyordu. "Ah, Ecclesford'daki gibi bir tiyatromuz ve dekorlarımız olsa da bir şeyler deneyebilsek!" Kız kardeşlerinin ikisi de bu dileği yansıtıyorlardı. Başka hemen hemen her türlü zevke doymuş olan Henry Crawford için de bu, henüz tadına bakılmamış bir eğlenceydi ve tiyatro sahnelemek isteği genç adamı iyiden iyiye sarmıştı. "Şu anda, ne kadar yazılmış rol varsa, hepsini üzerime almak çılgınlığını gösterebilirmişim gibi geliyor!" diyordu. "Shylock ya da III. Richard'dan tutun da bir çalgılı güldürünün al ceketli, kocaman şapkalı şarkıcı kahramanına kadar! Her türlü kalıba girebilirmişim gibi geliyor: İsterseniz öfkeli bir insan tipini canlandırabilir ya da iç çekip göz süzebilirim! İngiliz dilindeki bütün güldürü ve trajedilerde boy gösterebilirim sanıyorum. Haydi, davranıp bir işler becerelim. Bir oyunun yalnızca yarısı da olsa, tek bir perde, bir sahne, kim engel olabilir bize?" Henry Crawford Maria'yla Julia'dan yana bakarak, "Herhalde şu yüzler değil!" diye ekledi. "Tiyatroya gelince, ne önemi var tiyatronun? Biz yalnızca kendi keyfimiz için yapacağız bu işi! Herhangi bir oda yeter."

Tom Bertram, "Perde şart," diye yanıtladı. "Perde için birkaç metre yeşil çuha buluruz; belki bu kadarı yeter."

Mr. Yates, "Aa, yeter de artar bile!" diye heyecanla atıldı. "Birkaç tane basamakla kapı, tavandan sarkıtılacak üç-beş tane de dekor oldu mu, daha ne isteriz? Kendi aramızda eğlenmek için bundan çoğu can sağlığı!"

Maria, "Bence çok daha azıyla yetinmek zorundayız," dedi. "Bütün bunları yapacak zamanımız yok. Üstelik başka engeller de

çıkar önümüze. Bence biz Mr. Crawford'un görüşünü benimseyelim de tiyatronun kendini değil, oyunu ön plana alalım. Dilimizdeki en güzel oyunlardan birçoğu dekorsuz oynanabilecek gibidir."

Bu konuşmaları dinledikçe telaşlanan Edmund, "Yok yok," diye alayla söze karıştı. "Hiçbir şeyi yarım yapmayalım. Gerçek bir tiyatro yapacaksak, orkestra yeri, locaları ve balkonuyla tam bir tiyatro kuralım; seçtiğimiz oyunu da başından sonuna kadar verelim. Ecclesford'a taş çıkartamazsak yazıklar olsun bize!"

Julia, "Kuzum Edmund, huysuzluk etme," dedi. "Dünyada senin kadar tiyatroya düşkün kimse yoktur. Oyun izlemek için ta nerelere kadar gidersin."

"Doğru, ama gerçek bir oyun izlemek için. Usta kişilerin çıkarttığı, gerçek, iyi bir oyun! Yoksa, meslekten olmayan kişilerin ham çabalarını izlemek için şuradan şuraya gitmem."

Buna karşın kısa bir duralamadan sonra konu yine ele alındı, hiç de yatışmamış olan bir heyecanla tartışıldı. Bu tartışma gençlerin ne istediklerini ortaya koydu. Gerçi Tom Bertram komedi oynansın istiyordu, kız kardeşleriyle Henry Crawford'sa trajediyi daha uygun buluyorlardı, ama herkesi hoşnut bırakacak bir parça bulmak dünyada en kolay işmiş gibi geliyordu. Ne yapıp yapıp bir oyun sahneye koyma kararı öylesine kesinleşmişe benziyordu ki Edmund'un bayağı rahatı kaçtı. Gerçi sofrada yapılan bu konuşmaları onun gibi dinlemiş olan annesi en ufak bir tepki göstermemişti, ama Edmund tiyatro tasarısını elinden gelirse önlemek niyetindeydi.

O akşam genç adam gücünü denemek fırsatını buldu. Maria, Julia, Henry Crawford ve Mr. Yates bilardo odasındaydılar. Tom bir ara onların yanından ayrılarak oturma salonuna girdi. Edmund, düşünceye dalmış, ateş başında duruyordu. Lady Bertram biraz ötedeki kanepede, Fanny de onun yanında, nakışını düzenlemekteydi.

Tom içeri girer girmez, "Bizimki kadar berbat bir bilardo masası yeryüzünde yoktur!" diye lafa başladı. "Artık dayanamıyorum bu masanın rezaletine! Kafamı kesseler bir daha bu masada bilardo oynamam, inan olsun... Ama bu işin tek bir iyi yönü var: Bilardo odası tam tiyatro olacak oda! Her şeyiyle tam bir tiyatro salonu. Dipteki kapıları da birbirine bağlamak için, babamın odasındaki kitap rafını kaldırmak yeter. Arasak bundan daha uygununu bulamazdık! Babamın

odası da tam bir kulis olur oyuncular için. Sanki bilardo odasının yanında oluşunun nedeni bu sanırsınız!"

Ağabeyi şömine başına yaklaşınca Edmund alçak sesle, "Tiyatro oynamak kararında ciddi değilsiniz ya, Tom?" diye sordu.

"Ciddi değil miyim? Ömrümde hiç bu derece ciddi olmadığıma inan. Ama ne var bunda bu kadar şaşılacak?"

"Bence çok yanlış bir iş olur. Böyle, evlerde tiyatroculuk oynamanın genellikle sakıncalı yanları vardır. Hele bizim durumumuzda bir ailenin böyle bir işe kalkışması düşüncesizlik olur, hatta daha bile kötü. Bir kez, babama karşı saygısızlık sayılır, çünkü babam şu sırada evden uzakta; hem de bir dereceye kadar her an tehlike altında. Sonra Maria bakımından da ihtiyatsızlık olur böyle bir şey, çünkü Maria'nın durumu çok nazik, hem de bir düşünürseniz, pek çok nazik!"

"Her şeyi o kadar ciddiye alıyorsun ki! Duyan da babam gelene kadar haftada üç temsil verip bütün ülkeyi çağırıyoruz sanır. Bu tür bir gösteri olmayacak bizimkisi. Bizim niyetimiz bir değişiklik olsun, diye elimizi yeni bir işte denemek için, kendi aramızda bir eğlence! Ne seyirci istiyoruz ne reklam. Doğru dürüst, zararsız bir oyun seçebileceğimize inanacak kadar da bize güvenirsin, değil mi? Benim aklımın erdiği kadar, herhangi birimizin başına gelebilecek tek tehlike, kendi seçtiğimiz sözcüklerle lak lak edip duracağımız yerde, ünlü bir yazarın ince diliyle konuşmamızdır. Kısacası, ben korkulacak, çekinilecek hiçbir şey göremiyorum. Babamın uzakta oluşuna gelince, bu sakınca olmaktan o kadar uzak ki ben hatta bir neden olarak görüyorum. Öyle ya, onun yolunu bekleyip durmak annem için çok kaygılı, tasalı bir iş olsa gerek. Annemi eğlendirerek kuruntularını hafifletmeye yardımcı olabilirsek vaktimizi boşa harcamış sayılmayız. Babam da böyle düşünecektir. Bu, annem için gerçekten kaygı dolu, sıkıntılı bir dönem."

Tom böyle derken, ikisi birden annelerinden yana baktılar. Kanepenin bir köşesine yaslanmış, bir sağlık, varlık, rahat ve dirlik simgesini andıran Lady Bertram hafif bir şekerlemeye başlamıştı. Fanny de onun nakışının güç yerlerini tamamlayıvermeye dalmıştı.

Edmund gülümseyerek başını salladı. Tom da içten bir kahkaha atarak kendini bir koltuğa bıraktı.

"Yok, olmayacak! Ah, benim sevgili anneciğim; şu sizin kuruntularınız yok mu! Ben de, seçecek silahı hiç bilememişim!"

Lady Bertram gözlerini açarak uykulu sesle, "Ne var?" diye sordu. "Uyumuyordum ki!"

"Yok, güzel anneciğim, hiç de değil! Öyle bir şey diyen olmadı ki." Lady Bertram'ın başı yeniden önüne düşmeye başladığı zaman Tom yine eski duruşunu ve sesini takınıp eski konuya dönerek, "İşte böyle, Edmund!" dedi. "Şu kadarını ileri süreceğim: Kimseye bir zararımız dokunmayacak."

"Sizinle aynı düşüncede değilim. Ben babamın böyle bir şeyi asla onaylamayacağı kanısındayım."

"Ben de tamamen aksi kanıdayım. Gençlerin yeteneklerini, zevklerini geliştirmelerini babam kadar destekleyen, buna babam kadar önayak olan yoktur! Rol yapmak, ezber okumak, şiir söylemek gibi şeylere karşı da oldum olası ilgisi çoktur. Çocukken bize bu yönde önayak olurdu ya! Bu odada, onu eğlendirmek için kaç kereler, Sezar'ın ölüsü başında yas tutmuş, "Olmak ya da olmamak," diye geveleyip durmuşuzdur! Bütün bir Noel tatili boyunca her Tanrı'nın gecesi, 'Benim adım Norval!' diye rol kestiğimi de çok iyi anımsıyorum."

"Büsbütün başka şeydi o, aradaki farkı siz de biliyorsunuz. Babamız bizim, birer okul çocuğu olarak, güzel konuşmamızı istiyordu. Ama yetişkin kızlarının tiyatro sahnesine çıkmasını herhalde istemezdi. Babam yakışık almayan şeylerden hiç hoşlanmaz. Bu yönden çok serttir."

Tom hoşnutsuzlukla, "Bunların hepsini ben de biliyorum," dedi. "Babamızı senin kadar ben de tanırım elbette. Kızlarının onu üzecek herhangi bir şey yapmalarını önlerim. Sen kendi üstüne düşen işlere bak, Edmund; ailenin geri kalan yanını ben çeker çeviririm."

Düşündüklerinde direnen Edmund, "Tiyatro oynamak niyetiniz kesinse bile umarım ufak çapta, sessiz sedasız bir şey yaparsınız," dedi. "Hele sahne kurmaya filan kalkışmayın, bence. Bu, babamızın yokluğunda, babamızın evini kendi bildiğiniz gibi kullanmak olur ki bağışlanamaz."

Tom, kesip atan bir ses tonuyla, "O tür her şey için hesap vermeyi ben üzerime alıyorum," diye yanıtladı. "Babamızın evi zarara

uğramayacak. Onun evine karşı ben de senin kadar titizim. Demin sözünü ettiğim değişikliklere gelince: bir kitap dolabını çekmek, bir kapıyı açmak, hatta bilardo odasını bir hafta için, bilardo oynamaktan başka bir işte kullanmak gibi... babam bunlara ses çıkarırsa, kahvaltı salonundan çok bu salonda oturmamıza karşı gelmek gibi bir şey olur ya da kızların piyanosunun odanın öbür tarafına çekilmesine. Yani baştan aşağı saçma!"

"Bu yenilikler aslında yanlış olmasa bile bu yüzden masrafa girmek yanlış olur."

"Evet, böyle bir işin masrafı da yıkım olur ya, doğrusu! Bir de bakarsın yirmi altını bulmuş! Her neyse, sahneye benzer bir şey yapmamız şart ama son derece basit tutacağız planı. Yeşil bir perde, birkaç parça tahtayla birkaç çivi; hepsi bu kadar. Marangozluk işini de bizim Christopher Jackson yapabileceği için masraftan söz etmek bile gülünç. İşi Jackson yaptığı için peder bey de sesini çıkarmaz. Bu evde senden başka kimsenin gözü görmez, kafası işlemez sanma. İstemiyorsan sen rol almazsın, ama herkese buyurmaya kalkışma lütfen,"

Edmund, "Yok," dedi, "kendim rol almaya gelince kafamı kesseler olmaz."

O bunları derken Tom yürüyüp gitti ve tek başına kalan Edmund oturup sıkıntılı bir dalgınlık içinde ateşi karıştırmaya başladı.

Bütün konuşulanları dinlemiş olan ve Edmund'un duygularını paylaşan Fanny şimdi cesaretini topladı, onu biraz avutmak çabasıyla, "Bir de bakarsınız, uygun bir parça bulamazlar," dedi. "Ağabeyinizin zevkiyle kız kardeşlerinizin zevki pek bağdaşmıyor."

"O yönden hiç umudum yok, Fanny. Kararlarında dururlarsa er geç bir şey bulurlar. Bir de kızlarla konuşayım da onları caydırmaya çalışayım, bakayım. Başka bir şey yok, elimden gelen."

"Bana kalırsa Norris teyze sizden yana çıkacaktır."

"Olabilir ama ne Tom'a, ne de kızlara söz geçiremediği için işimize yaramaz. Bu işe ben akıllarını yatıramazsam Norris teyzemizi araya koymaya filan kalkışmayacağım. Bırakırım, ne halleri varsa görsünler. Aile içinde dırıltı en kötü şeydir; birbirimizin başının etini yemektense ben her şeye razıyım!"

Edmund ertesi sabah bir fırsatını bulup kız kardeşleriyle görüştü. Ama onlar da Tom kadar onun öğütlerinden sıkıldılar, söylediklerine omuz silkerek canlarının istediğini yapmak kararında direndiler. Annelerinin hiçbir diyeceği yokmuş; babalarının azarlamasından da hiç korkmuyorlarmış! Bir sürü namuslu ailenin, bir sürü yüksek hanımın yaptığı bir işi onlar da yaparlarsa günah olmazmış ya, efendim! Kardeşlerle yakın dostlar arasında kalacak, kendilerinden başka kimsenin ruhunun bile duymayacağı böyle bir tasarıda sakınca bulabilmek için adamın artık kılı kırk yarması gerekmiş! Gerçi Julia, ablası Maria'nın durumunun özel dikkat ve sakınganlık gerektirdiğini kabul eder gibiydi ama bundan kendisine neydi? Kendisi serbestti! Maria'ya gelince; o, nişanlı oluşunu ancak kendi başına büsbütün buyruk olmak ve ana baba sözünü Julia'dan daha az dinlemek için bir neden olarak görüyor gibiydi. Edmund pek umutlu olmamakla birlikte hâlâ bu konuda dediğini deyip dururken Henry Crawford içeri girdi ve "Tiyatromuzda figüran kıtlığı çekmeyeceğiz, Miss Maria!" diye bağırdı. "Kız kardeşim sevgilerini gönderiyor ve kumpanyaya alınacağını umuyor. Bizim kendimiz için beğenmediğimiz, herhangi bir dadı ya da hizmetçi rolünü seve seve kabul edeceğini söylüyor."

Maria Edmund'a, "Şimdi ne buyrulur? Mary Crawford da bu düşüncedeyse bu iş yanlış olabilir mi?" gibilerinden bir bakış fırlattı. Susmak zorunda kalan Edmund, çaresiz, tiyatronun cazibesinin ruhları gerçekten büyüleyebileceğini kabul etti. Ve Mary Crawford'un gönderdiği haberi, aşkın yaratıcı gücünün etkisiyle, genç kızın inceliğine, uysal, arkadaş canlısı oluşuna yordu.

Hazırlıklar ilerliyordu. Buna karşı çıkmak boşunaydı. Mrs. Norris'e gelince; Edmund onun bu işe karşı duracağını sanmakla aldanmıştı. Kadıncağızın öne sürdüğü birkaç sudan itirazı Maria'yla Tom beş dakikada ortadan kaldırıverdiler. Zaten onların sözü Norris teyzeleri için buyruk sayılırdı. Bu iş kimseyi fazla masrafa sokmayacak, hele kendisinin cebinden bir kuruş bile çıkmayacaktı. Sonra Mrs. Norris bu sayede şamata, telaş, işgüzarlık gibi avuntu ve zevklere kavuşabileceğini düşünüyor, bir aydır içinde kendi parasıyla yaşamakta olduğu evinden ayrılıp konağa yerleşerek her an hizmete hazır bulunmak zorunda kalacağını da seziyordu. Kısacası Mrs. Norris gençlerin tasarılarından fazlasıyla hoşnuttu.

8. (İng.) İngiltere'de düşük dereceli bir soyluluk unvanı. (Y.N.)

9. *Lover Vows,* Elizabeth Inchbald (1753-1821). (Y.N.)

14

Fanny, Edmund'un sandığından daha haklıymış, meğer! Herkesi hoşnut bırakacak bir oyun seçme işi kolay değilmiş! Bu arada marangoz projeyi dinleyip ölçü almış, düşüncelerini söylemiş, ortaya çıkan en azından iki pürüzü gidermiş, planların ve bütçenin daha geniş tutulması gerektiğini açıkça belirtmiş ve işe başlamıştı da oynayacak oyun hâlâ bulunamamıştı. Bu arada başka hazırlıklara da girişilmişti. Northampton'dan koca bir top yeşil çuha gelmiş, Mrs. Norris tarafından (tutumlu davrandığı için tam iki buçuk metre kumaş artırılarak) biçilmiş ve hizmetçi kızlar tarafından perde olarak dikilmeye başlanmıştı da oynanacak oyun hâlâ ortada yoktu. Böylece iki-üç gün geçmiş olduğu için Edmund, belki de hiçbir oyun bulamazlar, diye umutlanmaya bile başlar gibi oldu.

Dikkate alınması gereken o kadar çok nokta, hoşnut edilmesi gereken o kadar çok insan, dağıtılması gereken o kadar çok başrol ve en önemlisi, oyunun hem komedi hem de trajedi olması için öyle bir zorunluluk vardı ki, ilgililerin bütün gençlik ve isteğine karşın herhangi bir karara varabilme şansı pek az görünüyordu.

Trajediden yana olanlar Bertram kız kardeşlerle Mr. Crawford ve Mr. Yates'ti. Komedi isteyen de Tom Bertram'dı ama tam anlamıyla yalnız sayılmazdı. Çünkü Mary Crawford'un eğilimi de (nezaket gereği gizli tutulmasına karşın) besbelli o yöndeydi. (Ama Tom'un ısrarı ve direnci o kadar büyüktü ki düşüncelerine herhangi birinin katılmasını gereksiz kılıyordu.) Bu bağdaşmaz düşünce ayrılığı yetmezmiş gibi gençler öyle bir oyun istiyorlardı ki içindeki kişiler az sayıda ama önemli olacaktı ve üç kadın için de başrol bulunacaktı. En ünlü tiyatro yapıtları gözden geçirildi ama boşuna. Ne *Hamlet* ne *Macbeth* ne de *Othello,* trajediden yana olanları doyurdu. *The Rivals*

(Rakipler), *The School For Scandal* (Skandal Okulu)[10], *The Wheel of Fortune* (Çarkıfelek)[11], *The Fleir at Law* (Kanun Mirasçısı)[12] ve uzun bir "vesaire" ler listesi de, daha ateşli tartışmalarla geri çevrildi. Birinden birinin pürüz bulamayacağı bir yapıt yok gibiydi ve her seferinde ya bir taraftan ya da öbür taraftan, "Aa, dünyada, olmaz!" diye bağrışlar yükseliyordu. "Kuzum lafebesi trajedilere boş verin!... Çok insan var, içinde!" "Doğru dürüst bir tane bile kadın yok!..." "Kuzum, Tom, onu deme de neyi dersen de! O kadar kişiyi taş çatlasa bulamayız!" "Böyle bir rolü kimse üstüne almaz!" "Baştan sona kadar soytarılık!.." "Bu belki düşünülebilir ama önemsiz roller çok!" "Düşündüğümü söylememe izin verirseniz; ben bunu oldum olası İngiliz edebiyatının en ruhsuz oyunu saymışımdır!" "Mızıkçılık etmek aklımdan geçmez; ben ancak yararlı olmak istiyorum ama bundan daha kötü bir oyun seçemezdik sanıyorum..." Fanny bütün bunları izliyor, dinliyor; az çok maskelenmekle birlikte hepsine egemen olan bencilliği gördükçe gülümsemekten kendini alamıyor ve bu işin nasıl bir sonuca bağlanacağını merak ediyordu. Kendi zevkini düşünse konakta tiyatro oynanmasını isterdi; çünkü şimdiye dek hiç tiyatro görmemişti. Ne var ki bu tasarının çok önemli sakıncaları olduğunu biliyordu.

Tom Bertram sonunda, "Bu böyle olmayacak!" dedi. "Zamanımızı boşa harcıyoruz. Bir karara varmalıyız. Bir şey seçelim de ne olursa olsun. Böyle ince eleyip sık dokumayı bırakalım. Fazla kişi filan var, diye ürkmeye gelmez. Burnumuzu da kırmalıyız biraz. Payımıza düşen rol önemsizse bile ne çıkar? Üstelik böyle bir rolü bir şeye benzetebilirsek övünç payımız iki kat olur. Şu andan başlayarak ben artık güçlük çıkarmıyorum. Bana hangi rolü verirseniz ona razıyım, yeter ki komik olsun! Tek gülünç olsun, başka hiçbir koşulum yok." Sonra, belki beşinci kez olarak "Kanun Mirasçısı" adını ortaya attı. Tek duraksaması Lord Duberley'yi mi yoksa Dr. Panglass'ı mı oynayacağını bilemeyişiydi. Diğerlerini de, geri kalan roller arasında ağır ve trajik olanlar bulunduğuna inandırmak için, candan ama başarısız çabalar harcadı. Bu uğraşı meyvesiz kaldı ve ortalığa bir sessizlik çöktü. Sessizliği yine Tom bozdu. Tom, masanın üzerinde duran sayısız tiyatro yapıtlarından birini eline aldı, çevirip bakarak birden, "Âşıkların

Yemini!" diye bağırdı. "Âşıkların Yemini, Ravenshawlara uygun geldiğine göre bize niçin uygun gelmesin? Nasıl oldu da şimdiye kadar hiç aklımıza gelmedi bu? Tam bize göre. Ne diyorsunuz? Yates'le Crawford için gül gibi iki trajik rol var. Bir de ölçülü, uyaklı konuşan uşak var ki tam bana göre... başka isteyeni çıkmazsa, tabii. Gerçi ufak bir rol ama hoşuma gidebilir. Demin de söylediğim gibi, hangi rol olsa üstüme alıp elimden geldiği kadar işlemek niyetindeydim. Geri kalan rollere gelince, kime olsa uyar. Yalnızca Kont Cassel'le Anhalt kalıyor."

Bu öneri genelde iyi karşılandı. Kararsızlıktan herkes usanmaya başlamıştı. İlk akıllarına gelen şey bunun herkes için en uygun oyun olduğuydu. Mr. Yates özellikle sevinmişti, çünkü Ecclesford'dayken baronu oynayabilmek için gizli gizli yanıp tutuşmuş, Lord Ravenshaw'un her rol kesişi ona diken gibi batmış ve kendi odasında yalnızken replikleri yineleyip rol kesmek zorunda kalmıştı. Baron Wildenheim rolünde kasırga gibi esip yağmak Mr. Yates'in oyunculuk tutkusunun doruğuydu. Üstelik sahneleri yarı yarıya ezbere biliyordu. Böylece şimdi dakika geçirmeden, bu rol için kendi kendini kutladı. Günahını almayalım; ille bu rol olsun, diye diretmedi, doğrusu. Frederick rolünde de epey duman attırmak fırsatı olduğu için Mr. Yates o rolü almaya da aynı derecede gönüllü olduğunu bildirdi. Henry Crawford da bu rollerden hangisi olsa almaya razıydı. Mr. Yates hangisini beğenmezse kendisi onu alabilirdi. Böylece iki genç erkek arasında kısa bir teşekkür ve iltifat süreci başladı. Kendini daha şimdiden oyundaki Agatha olarak gördüğü için konuyla bu yönden ilgilenen Maria Bertram iki gencin düğümünü çözmeyi kendi üzerine aldı. Bu konuda boy bos sorununu da dikkate almak gerektiğini belirterek, Mr. Yates'in daha uzun boylu olduğu için baron rolüne özellikle uyduğunu söyledi. Herkes onu pek haklı buldu. Bu iki rolün dağıtımı böylece yapıldığı için Maria istediği Frederick'e kavuşacağına artık güvenebilirdi. Rollerin üçü dağıtılmış bulunuyordu. Maria, Mr. Rushworth'ün, ne rol verirlerse alacağına kendisi kefildi. Bu sırada, aynen Maria gibi Agatha olmak hayalleri kuran Julia, Mary Crawford adına titizlik etmeye başladı.

"Aramızda olmayanların hakkını yiyoruz," dedi. "Yeteri derecede kadın rolü yok bu oyunda. Amelia'yla Agatha rolü belki Maria'yla bana olur ama Mary'ye rol yok, Henry."

Henry Crawford o noktayı hiç dikkate almamalarını söyledi. Kız kardeşinin onlara yararlı olmaktan öte bir dileği olmadığını ve bu durumda kendisi için fedakârlık yapmalarına izin vermeyeceğini söyledi. Gelgelelim Tom Bertram buna hemen karşı çıkarak Amelia rolünün her bakımdan Mary'ye uygun olduğunu ileri sürdü. "Nasıl Agatha rolü, son derece doğal ve haklı olarak kız kardeşlerimden birine düşüyorsa, Amelia rolü de her bakımdan Mary'ye düşüyor," dedi. "Zaten bu rolden vazgeçmek kız kardeşlerim için fedakârlık da sayılmaz, çünkü müthiş gülünç."

Kısa bir sessizlik oldu. Kız kardeşlerin üzerine bir sıkıntı çöktü. Çünkü ikisi de Agatha'ya kendisinin yaraşacağına inanıyor ve diğerlerinin ona, bu rolü alması için yalvaracaklarını umuyordu.

Bu arada kitabı eline almış, umursamaz bir tavırla karışmakta olan Henry Crawford çok geçmeden bu sorunu çözümledi. "Julia'ya yalvarırım," diye konuştu. "Agatha rolünü sakın kabul etmesin! Yoksa benim oyunumu mahveder!" Sonra Julia'ya dönerek, "Kabul etmeyin, ne olur, kabul etmeyin!" diye yalvardı. "Yüzünüzün üzüntüye boğularak solup sararmasına dayanamam ben! Size baktıkça baş başa gülüp şakalaştıklarımız aklıma gelir; o zaman da Frederick tası tarağı toplayıp kaçmak zorunda kalır."

Tatlı dille, incelikle söylenmiş sözler. Gelgelelim Julia duyduğu güceniklik arasında genç adamın inceliğini fark etmedi bile! Henry'nin Maria'ya doğru şöyle bir baktığını gördü ve ihmale uğradığına büsbütün inandı. Bir komploydu bu, aldatmaca. Kendisi atlatılıyor, Maria kayırılıyordu. Maria'nın bastırmaya çalıştığı zafer dolu gülümseyiş bunu, onun da çok iyi anladığını gösteriyordu. Julia'cık daha konuşabilecek kadar kendini toparlamadan ağabeyi de, "Aa, tabii!" diyerek ağırlığını onun karşısına koydu. "Agatha'yı Maria oynamalı. En iyi o yaraşır Agatha'ya. Gerçi Julia trajedi rollerini daha çok sevdiğini sanıyor ama ben onu bu tür rollerde göremiyorum, doğrusu. Tipi trajik bir tip değil. Yürüyüşü de, konuşması da pek hızlı. En iyisi Julia o ihtiyar köylü karısını oynasın. Ciddi söylüyorum, Julia. Köylü karısı hoş bir rol, inan bana. Evet, sen köylü karısı oluyorsun."

Mr. Yates, "Köylü karısı ha!" diye yaygarayı bastı. "Ne diyorsunuz? Çok entipüften, derme çatma, önemsiz bir rol, ancak bu kadar sıradan olabilir. Konuşma denecek bir konuşması bile yok. Bu role kız

kardeşiniz çıkacak ha! Bunu önermek bile hakarettir. Ecclesford'da köylü karısını mürebbiye oynayacaktı. Başka hiçbir kimseye öneremeyeceğimizde hepimiz anlaşmıştık. Çok rica edeyim, yönetici bey, biraz hak tanıyalım. Oyuncularınızın yeteneklerini daha iyi değerlendiremiyorsanız yöneticiliğe layık değilsiniz, demektir."

"Ne yapalım, sayın dostum; artistlerim ve ben daha hiç rol yapmamışız, elbette bir dereceye kadar ezbere hareket edeceğiz. Yine de ben Julia'yı küçük görüyor değilim. İki Agatha'mız olamaz ya! Bir de köylü karısı gerektiğine göre... Ben kendim ihtiyar uşak rolüyle yetinerek iyi bir alçakgönüllülük örneği verdim, sanıyorum. O rol önemsiz de olsa Julia bir şeylere benzettiği için daha çok alkış toplayacaktır. Yok, eğer Julia ille de gülünç şey oynamam, diye direniyorsa, köylü karısının lafları yerine köylünün laflarını koyalım; yani rolleri tersyüz edelim. Çünkü köylünün rolü yeter derecede ciddi ve acıklı gibi geliyor bana. Eserde fark etmez. Köylüye de karısının komik konuşmaları verilirse ben o rolü seve seve oynarım."

Henry Crawford, "Köylü karısına karşı beslediğiniz bütün sempatiye karşın, ne yapsak o rolü kız kardeşinize uyduramayız," dedi. "Julia'nın iyi huyundan yararlanmaya da kalkışmayalım. Julia bu rolü üzerine almaya razı olsa bile, biz izin vermeyelim. Onun oyunculuğu Amelia rolünde işimize yarar. Amelia öyle bir rol ki canlandırılması Agatha'dan bile zor; bence Amelia bütün eserin en zor kişisi. Onun yalınlığını ve şakacılığını fazla ileri gitmeden verebilmek için büyük bir ustalık, büyük bir özen gerek! Ben çok iyi aktrislerin bu rolde başarısızlığa uğradığını görmüşümdür. Yalınlık, profesyonel olan hemen hiçbir aktristin ulaşamadığı bir şeydir. Öyle bir duygu inceliği gerektirir ki bu, onlarda bulunmaz. Bir soylu aile kızı gerekir bunun için: Julia Bertram!" Sonra genç adam Julia'ya dönerek, "Bu rolü üzerinize alıyorsunuz, değil mi?" diye kaygı ve yalvarış dolu bir ifadeyle sordu.

Bu, Julia'yı biraz yumuşatır gibi oldu. Ama o daha ne diyeceğini bilemeyerek duralarken ağabeyi yine araya girerek Miss Crawford'un bu role daha yaraştığını ileri sürdü: "Yok yok, bizim Julia, Amelia olamaz, hiç de ona göre bir rol değil bu! Sevemez ki bu rolü. Bu yüzden de iyi oynayamaz. Julia fazla gürbüz, fazla boylu. Amelia dediğin ufarak, çıtı pıtı, hafif bir tip olmalı. Bu rol yalnız ama yalnız

Miss Crawford'a yaraşır. Dış görünüşü tıpatıp uyuyor. Rolünü çok güzel yapacağına inanıyorum."

Henry Crawford bunu dikkate almadan Julia'ya yalvarmayı sürdürdü: "Bizim hatırımızı kıramazsınız; ciddi söylüyorum. Rolü incelediğiniz zaman mutlaka anlayacaksınız, size ne kadar uyduğunu. Siz belki trajediyi seçiyorsunuz ama komedi de sizi seçiyor, galiba. Amelia olursanız, bir yiyecek sepetiyle beni hapishanede görmeye geleceksiniz. Hapishanede ziyaret etmeyi bana çok görmezsiniz değil mi? Elinizde sepetinizle gelişinizi şimdiden görür gibi oluyorum."

Sesinin etkisi kendini belli etmeye başlamıştı, Julia evet demeye razı gibiydi. Ama acaba Henry bundan önceki aşağılamasını unutturmak için onu yatıştırıp avutmaya mı çalışıyordu? Julia'nın güveni yoktu ona. Henry' nin demin onu küçük düşüren hareketi bilerek ve kasıtlı olarak yapılmıştı. Genç adam şimdi de hile yapıyor, ona bir oyun hazırlıyordu belki. Julia kuşkuyla ablasına baktı. Maria'nın yüzüne göre verecekti kararını. Eğer Maria'nın sıkılmış ve telaşlı bir ifadesi varsa... Gel gör ki, Maria tam bir sakinlik ve hoşnutluk timsaliydi. Julia onun bu konuda ancak kendi üzüntüsü pahasına mutlu olabileceğini anladı. Bu nedenle hemen parlayan bir öfke ve titreyen bir sesle, "Yiyecek sepetimle geldiğim zaman ciddiliğinizi koruyamamaktan korkunuz yok gibi görünüyor," dedi. "Oysa bana göre... Ama demek ki yalnız Agatha rolünde oynarsam çekineceksiniz benden!" Henry Crawford ne diyeceğini bilemiyormuş gibi aptal aptal bakakaldı.

Tom Bertram'sa yine, "Amelia'yı Mary Crawford oynamalı," tekerlemesine başlamıştı. "Amelia'ya tıpatıp uyar o."

Julia hemen öfkeyle, "Korkmayın, o rolde benim gözüm yok!" diye bağırdı. "Madem Agatha olmayacakmışım, başka hiçbir şey olmam. Aslında Amelia, dünyada en iğrendiğim rol! Nefret ediyorum Amelia'dan. İğrenç, küstah, terbiyesiz şımarığın biri. Oldum olası komediye karşıyımdır. Bu da komedinin en kötü türü!" Julia böyle diyerek hışımla odadan çıktı. Arkada kalanların birçoğunun keyfi kaçmıştı, ama ona Fanny'den başka pek acıyan yoktu. Bütün olup bitenleri köşesinden izlemiş olan Fanny, Julia'nın kıskançlığın pençesinde kıvrandığını gördükçe büyük bir acıma duymaktan kendini alamıyordu.

Julia'nın aralarından ayrılışını kısa bir sessizlik izledi. Ama Tom çok geçmeden yine oyun konusuna dönmüş ve Mr. Yates'in yardımıyla oyunu hevesle gözden geçirerek ne gibi dekorlar gerekeceğini saptamaya başlamıştı. Bu arada Henry Crawford'la Maria baş başa alçak sesle konuşuyorlardı. Genç kızın, "İnanın, Agatha rolünü ben Julia'ya seve seve verirdim, ama ben bu rolü ne kadar kötü yaparsam yapayım, onun benden çok daha kötü yapacağından emindim de bu yüzden," diye başlayan demecine de umduğu gibi, komplimanlarla karşılık veriliyordu.

Bu durum bir zaman böyle sürüp gittikten sonra Tom Bertram'la Mr. Yates, yeni kararlar almak üzere, şimdiden "Tiyatro" diye bilinen odaya çekilince, topluluk iyiden iyiye dağıldı. Maria'nın papaz evine gidip Amelia rolünü Mary Crawford'a sunmak kararını almasıyla Fanny de odada yalnız kaldı.

Yalnızlığından yararlanarak yaptığı ilk iş, masanın üzerinde bırakılmış olan kitabı almak ve bu kadar sözünü duyduğu oyuna göz gezdirmek oldu. Merakı iyice depreşmişti. Yapıtı baştan sona kadar okudu, okudukça heyecanlandı. Yalnız yer yer duyduğu büyük şaşkınlık, heyecanını biraz yatıştırıyordu. Böyle bir yapıtın bir aile yuvasında oynanması ileri sürülmüş ve karara bağlanmış olsun! Agatha da, Amelia da ayrı yönlerden uygunsuz birer tiptiler. Birinin toplum içindeki durumu, öbürününse dili, herhangi bir aile kadınında çok yakışıksız kaçıyordu. Teyze kızları, üzerlerine nasıl bir iş aldıklarının farkında değillerdi. Fanny, Edmund'un bu işe karşı çıkacağını umuyor ve onun kızları bir an önce uyarmasını diliyordu.

10. *The Rivals, The School For Scandal;* İrlandalı yazar Richard Brinsley Sheridan'a ait oyunlar. (Y.N.)

11. İngiliz oyun yazarı Richard Chamberland'in eseri. (Y.N.)

12. İngiliz oyun yazarı George Colman'ın (Genç) eseri. (Y.N.)

15

Mary Crawford, kendisine sunulan rolü nazlanmadan kabul etti. Maria'nın papaz evinden dönüşünden az sonra Rushworth de çıkagelince rollerden biri daha sahibini bulmuş oldu.

Ona Kont Cassel'la Anhalt'tan birini seçmesini söylediler. Önce hangisini seçeceğini bilemedi, nişanlısının karar vermesini istedi. Ama bu iki karakterin birbirine çok zıt olduğunu anlayınca ve oyunu bir keresinde Londra'da gördüğünü, Anhalt'ı da pek ahmak bulduğunu hatırlayınca, işi uzatmadan kont rolünü seçti. Maria bu seçimi beğendi. Çünkü nişanlısının rolü ne kadar hafif olursa o kadar iyiydi. Rushworth, Kont Cassel'la Agatha' nın ille bir arada oynamalarını istiyordu. Maria'nın bu dileğe katılmasına olanak yoktu. Nişanlısının böyle bir sahne bulmak umuduyla kitabın sayfalarını ağır ağır karıştırdığını gördükçe sabrı taşıyordu. Yine de iyi yüreklilik göstererek onun rolünü ele aldı. Sahnede göz alıcı bir kıyafette gezeceğini belirterek kostümlerin rengini seçtiği gibi, kısaltılabilecek olan konuşmaları da budadı. Mr. Rushworth bu işe burun kıvırır gibi görünmekle birlikte sahnede çok şık ve süslü olacağına iyice sevinmişti. Kendi giyim kuşamını düşünmekten başkalarıyla uğraşacak zamanı kalmadığı için Maria'nın korktuğu gibi kıskançlık ve kuşkuya da kapılmadı.

Öğleden önceyi hep dışarıda geçiren Edmund olup biteni duyuncaya kadar bütün bu kararlar alınmış bulunuyordu. Yemekten önce salona girdiği zaman Tom, Maria ve Yates'i hararetli bir tartışmaya dalmış buldu. Mr. Rushworth de kıvançla ileri atılarak ona müjdeyi verdi: "Biz oyunumuzu seçtik bile; 'Âşıkların Yemini.'" Ben de Kont Cassel oluyorum. Önce mavi bir kostüm, pembe saten bir

pelerinle çıkıyorum sahneye. Sonra da av kıyafeti olarak yine fiyakalı bir kılığa bürünüyorum. Bilmem ama hiç hoşuma gitmeyecek galiba!"

Fanny'nin gözleri Edmund'un üzerindeydi. Genç adam bu konuşmayı dinlerken Fanny'nin yüreği onun için çarpıyor, yüzündeki ifadeyi okudukça duygularının ne olduğunu anlayabiliyordu.

Edmund Mr. Rushworth'e son derece büyük bir şaşkınlıkla, "'Âşıkların Yemini' mi?" demekle yetindi. Sonra bu soruya, "Hayır," diye yanıt verileceğine inanıyormuş gibi, ağabeyiyle kız kardeşlerine doğru döndü.

Bu kez Mr. Yates, "Evet ya!" dedi. "Uzun süre tartışıp sıkıntı çektikten sonra, hepimize bundan daha çok uyan, sakıncalı yönleri bundan daha az olan bir oyun bulamayacağımıza karar verdik. Bunu neden daha önce akıl etmediğimize şaşıyoruz. Hep benim et kafalılığımdan oldu. Şimdi benim Ecclesford'daki deneyimlerimden yararlanmak fırsatına da kavuşuyoruz. İnsanın önünde bir örnek bulunması öyle işe yarıyor ki! Hemen hemen bütün rolleri de dağıtmış gibiyiz."

Edmund gözlerini Maria'ya dikerek büyük bir ciddilikle, "Peki ama kadın rollerini ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

Maria elinde olmadan kıpkırmızı kesilerek, "Lady Ravenshaw'un üzerine aldığı rolü ben oynuyorum," diye yanıtladı. Sonra daha yüreklenerek, "Mary Crawford da Amelia olacak," diye ekledi.

Edmund, "Ben böyle bir oyunun rollerinin bizler tarafından kapışılacağını doğrusu hiç tahmin etmezdim," dedi ve şömineye doğru yürüyerek sıkıntılı bir tavırla annesiyle teyzesinin ve Fanny'nin arasına oturdu.

Mr. Rushworth onun peşinden gelerek, "Sahneye tam üç kez çıkıyorum; kırk iki tane de repliğim var," diye bilgi verdi. "Az şey değil hani, ne dersiniz? Ne var ki öyle cafcaflı giyinmek fikri pek hoşuma gitmiyor! Mavi kostümler, pembe saten pelerinler içinde kendi kendimi yadırgayacakmışım gibime geliyor."

Edmund ona karşılık verecek gücü kendinde bulamadı. Birkaç dakika sonra Tom, marangozun bazı sorularını yanıtlaması için dışarı çağrıldı. Mr. Yates onunla birlikte gitti, Mr. Rushworth de çok geçmeden onları izledi. Edmund hemen bu fırsattan yararlanarak, "Bu oyun konusunda düşündüklerimi Mr. Yates'in yanında söylersem,

Ecclesford'daki dostlarını aşağılamış gibi olurum," diye söze başladı. "Ama şimdi sana söylemek zorundayım, Maria'cığım: Bence aile arasında oynanmak için hiç de uygun bir oyun değil bu. Umarım vazgeçersiniz. Eseri yeniden, dikkatle okuduğunuz zaman vazgeçeceğinizi tahmin etmekten kendimi alamıyorum. Yalnızca şu birinci perdeyi annemize ya da teyzemize yüksek sesle oku bak nasıl, sen de beğenmeyeceksin. Babamın ne diyeceğini düşünmene gerek kalmayacak, bundan eminim."

Maria, "Görüşlerimiz çok farklı!" diye yanıtladı. "Ben eseri iyice biliyorum, inanın buna. Birkaç yer, birkaç sahne atlanacak elbette, ama onun dışında ben hiçbir uygunsuzluk göremiyorum. Hem üstelik bunu aile arasında oynamayı son derece uygun gören tek kız ben değilim ki burada!"

Edmund, "Öyleyse yazık!" dedi. "Ama bu meselede elebaşılık etmek sana düşüyor. Sen örnek olmalısın. Yanılanlar olursa onlara doğru yolu göstermek, gerçek hanımefendiliği öğretmek senin görevindir. Bütün davranışlarında herkes senin tuttuğun yolu izlemelidir."

Maria'nın böyle pohpohlanması biraz işe yaradı çünkü elebaşılık yapmayı onun kadar seven olamazdı. Genç kız çok daha güler bir yüzle yanıtladı: "Size çok teşekkür ederim, Edmund. Niyetinizin çok iyi olduğuna inanıyorum. Ama yine de her şeyi fazla ciddiye alıyorsunuz gibi geliyor bana. Ben de böyle bir konuda, böyle insanlarla çatışıp tartışmaya girişemem ya! Bence asıl çiğlik, asıl yakışık almayan tutum bu olur."

"Benim böyle bir şey düşünebileceğimi aklın alıyor mu? Yok; senin davranışların konuşmalıdır bu konuda. Rolünü incelediğin zaman, altından kalkamayacağını anladığını söylersin, dersin ki, bu rolü oynamak için gerekli olan çaba ve kendine güven bende yok. Kesinlikle söyle bunu, yeter. Biraz zekâsı olan herkes senin amacını anlayacaktır. Oyundan vazgeçilecek, senin inceliğin de layık olduğu saygıyı görecektir."

Lady Bertram, "Aman, yavrularım, öyle uygunsuz oyunlar oynamayın sakın," diye lafa karıştı. "Babanızın hoşuna gitmez sonra. Fanny, çıngırağı çalsana. Karnım acıktı benim. Artık Julia'nın giyinmesi de bitmiştir nasılsa."

Edmund Fanny'nin çıngırağı çalmasını önleyerek, "Anneciğim, babamızın bu oyundan hiç hoşlanmayacağını ben biliyorum," dedi.

"İşte, kızlar, duydunuz ya, Edmund ne diyor?"

Maria yeniden coşarak, "Ben şimdi bu rolü geri çevirirsem hemen Julia kapar," dedi.

Edmund, "Ne!" diye bağırdı. "Niçin geri çevirdiğini bile bile mi?"

"Öyle ya! Aramızdaki farka yorar benim çekilmemi; yani kendisi nişanlı olmadığı için benim kadar ince eleyip sık dokuması gerekmez, diye düşünür belki de. Yok, biliyorum; böyle mantık yürütecektir. Onun için, özür dileyeceğim, ama sözümü geri alamam. Artık her şey bu kadar kararlaştırıldıktan sonra herkes çok üzülür. Tom da küplere biner. Hem zaten hep böyle kılı kırk yararsak hiçbir şey oynayamayız."

Mrs. Norris, "Ben de aynı şeyi söyleyecektim," diye söze karıştı. "Her oyuna bir kulp takarsanız hiçbir şey yapamazsınız. Hazırlıklar için döktüğünüz para sokağa atılmış olur. Bu da hepimizin yüzünü kara çıkartır sanırım. Bu oyunu ben bilmiyorum ama içinde biraz fazla ateşli bölümler varsa (hemen hepsinde vardır), Maria'nın dediği gibi, çıkartırız, olur biter. Edmund'cuğum, aşırı titiz olmak doğru değil. Oyunda Mr. Rushworth'ün de rolü olduğuna göre ne çıkar? Benim tek üzüntüm, keşke Tom ne oynanacağını, marangozlar işe başladığı zaman biliyor olsaydı! Çünkü o yan kapılar yüzünden yarım gün kaynadı. Yine de perde şahane olacak. Kızlar çok iyi çalışıyorlar doğrusu. Halkalardan birkaç düzinenin de artacağını sanıyorum. Pek sık dikilmese de olur. Kendimi övmek gibi olmasın ama israfı önlemek, alınanları işe yarar hale getirmek bakımından size yararım dokunuyor. Bu kadar gencin başına ne olsa bir tane de durmuş oturmuş kafa gerek ki onları çeksin çevirsin! Bir gün başıma gelen bir şeyi Tom'a söylemeyi unuttum. Kümesi gözden geçirmiş, tam dışarı çıkıyordum ki kimi gördüm dersiniz? Dick Jackson, elinde iki parça çam tahtasıyla hizmetçilerin bölümünün kapısındaydı. Babasına götürüyordu, elbette. Annesi onu bir şey söylesin, diye babasına yollamış, babası da bu iki parça çam tahtasını istemiş ondan. Mutlaka gerekli, diyormuş. Ben durumu hemen anladım çünkü tam o sırada tepemizde hizmetçilerin yemek çanı çalıyordu. Böyle sinsi, sırnaşık kişilerden oldum olası nefret etmişimdir. Jackson'lar da tam o tiptendir işte, ne bulsalar cebe atmaya meraklı. Çocuğa dedim ki (on yaşında, kocaman,

sallapati bir şey, utanmak nedir bilmez), tahtaları ben babana götürürüm, Dick, sen şimdi hemen koştur, evine git, dedim. Çocuk bön bön baktı, bir şey demeden dönüp gitti. Ee, ne olsa sert konuşmasını bilirim sırasında. Artık bir süre eve gelip yürütecek öteberi aramaz artık. Ben böyle açgözlülüklerden nefret ederim, doğrusu. Hem de babanız o aileye öyle iyilik eder ki, adama yıl boyu iş sağlar."

Kimse ona karşılık vermek zahmetine katlanmadı. Öbürleri çok geçmeden döndüler. Edmund şunu anladı ki onları doğru yola yöneltmek için elinden geleni yaptığını bilmenin iç huzuruyla yetinmek zorundaydı.

Yemek iyice neşesiz geçti. Oyundan, ve de yapılan hazırlıklardan pek söz açılmadı. Çünkü Edmund'un bu işi olumsuz karşıladığını ağabeyi bile seziyordu. Henry Crawford'un ateşli desteğinden yoksun olan Maria da bu konudan kaçınmayı yeğ tutuyordu. Julia'ya kendini beğendirmeye çalışan Mr. Yates de onun bu konu karşısında iyice surat astığını görünce, başka konulara değinmeyi daha uygun bulmuştu.

Ama tiyatro konusunu ancak birkaç saat bir yana bıraktılar. Daha kararlaştırılacak bir sürü şey vardı. Akşam olunca yeniden cesaret bulan Tom, Maria ve Mr. Yates, salonda buluşulduktan az sonra ayrı bir masa başında kurul topladılar. Oyun kitabını önlerine açmış, tam konuya dalmak üzereydiler ki Mary ve Henry Crawford'un gelişiyle yüzleri iyice güldü. Saat geç ve hava pis olmasına karşın iki kardeş gelmekten kendilerini alamamışlardı. Sevinçle karşılandılar. İlk selamlaşmalardan sonra, "Ee, neler yaptınız bakalım?" "Nelere karar verdiniz?" "Aa, siz olmadan hiçbir şey yapamıyoruz!" diye sesler yükseldi. Çok geçmeden Henry Crawford öbür üç kişiyle birlikte, masa başına oturmuş bulunuyordu. Kız kardeşiyse Lady Bertram'ın yanına sokulmuş, ona nazik ve tatlı diller dökmekteydi: "Ah, Lady hazretleri oyun nihayet seçilebildiği için göz aydına geldim size. Örnek bir sabırla dayandınız bu curcunaya. Oysa bizim gürültümüzden, dertlerimizden herhalde bıkmışsınızdır. Oyunun kararlaştırılması oyuncuları sevindirdi ama oyun dışındakiler daha da çok sevinip Tanrı'ya dua ediyorlardır, bence. Onun için size, Mrs. Norris'e, sizlerle aynı durumda olan herkese, bütün kalbimle gözünüz aydın derim,

efendim." Genç kız bu son sözleri söylerken Fanny'nin arkasında oturan Edmund'a doğru yarı ürkek, yarı cilveli bir bakış fırlatmıştı.

Lady Bertram genç kıza terbiyeli, candan bir yanıt verdiyse de Edmund bir şey demedi. Yalnız "oyunun dışındakilerden biri" olduğunu da yadsımadı. Mary, ateş başındakilerle beş dakika kadar çene çaldıktan sonra masa başındakilerin yanına döndü, onların hazırlıklarıyla ilgilenmeye başladı. Derken, aklına ansızın bir şey gelmiş gibi birden, "Sevgili dostlarım!" diye bağırdı. "Ciddi ciddi oturmuş şu köyevleriyle birahanelerin iç dış dekorlarını düzenlemektesiniz ama çok rica ederim, bu arada bana da düşen kısmetimi bildirin bari. Anhalt kim oluyor? Aranızdan hangi beyle sevişmek zevkine erişeceğim?"

Bir an kimse konuşmadı. Sonra birçoğu bir ağızdan konuşarak aynı acıklı gerçeği, Anhalt'ın henüz seçilmediğini ortaya vurdular. "Mr. Rushworth, Kont Cassel oluyor ama daha Anhalt rolünün isteklisi çıkmadı."

Mr. Rushworth, "Bana, istediğin rolü seç, dediler, ben de en çok kontu beğendim," diye atıldı. "Ne var ki öyle süslü püslü giyinmek pek zevkimi okşamıyor."

Mary Crawford, yüzü parlayarak, "Bence çok isabetli bir seçim yapmışsınız," dedi. "Anhalt ağır bir rol."

Mr. Rushworth, "Kontun da tam kırk iki repliği var, yani," dedi, "hafif sayılmaz."

Kısa bir duraklamadan sonra Mary, "Aslında Anhalt' ın henüz bulunmayışına hiç şaşmıyorum," dedi. "Amelia' ya böylesi layık. Kız kısmı o kadar atak olursa, erkekleri elbette ürkütüp kaçırtır."

Tom, "Mümkün olsa bu rolü ben seve seve alırdım üzerime!" dedi. "Ama ne yazık ki uşakla Anhalt aynı zamanda sahneye çıkıyorlar. Yine de tamamen defterden silmiyorum. Bakalım bir kolayını bulabilir miyiz? Bir kez daha gözden geçireyim."

Mr. Yates alçak sesle, "Bu rolü kardeşiniz oynamalı," diye araya girdi. "Oynamaz mı acaba?"

Tom soğuk bir tavırla, "Ben önermem," diye kestirdi attı.

Mary başka bir konu açtı, az sonra da yine şömine başındakilere katıldı. Onların arasına oturarak, "Oyuncular beni istemiyorlar," dedi. "Ben yalnızca onların akıllarını şaşırtıyorum... Edmund Bertram, siz

oyuna katılmadığınıza göre tarafsız bir danışman olabilirsiniz. Onun için ben de size başvuruyorum. Anhalt'ı nereden bulalım? Ötekilerden birinin iki rolü birden üzerine alması oyunu aksatır mı?"

Edmund kılını kıpırdatmadan, "Ben sizlerin oyunu değiştirmenizi salık veriyorum," diye yanıtladı.

Genç kız, "Bana kalsa hava hoş," dedi. "Ama sizin öğüdünüz şu masa başındakilerin kulağına girmediğine göre, yerine getirilebileceğini sanmıyorum."

Edmund sesini çıkarmadı. Kısa bir sessizlik oldu.

Sonra Mary alaycı bir tavırla, "Şeytana uyup da bir rol almaya kalksanız, herhalde Anhalt'ı seçerdiniz," dedi. "Biliyorsunuz ya, o da papaz."

Edmund, "Bu benim aklımı çelecek bir neden değil ki!" diye karşılık verdi. "Aksine, kötü oynayarak Anhalt'ı gülünç duruma düşürmekten korkarım. Anhalt'ı durmadan akıl veren, ciddi, ukala bir tipe dönüştürmemek pek zor olsa gerek. Bunu sahnede canlandırmayı en son isteyecek kişi de herhalde papazlığı kendine meslek olarak seçen kişidir."

Mary Crawford susmak zorunda kaldı ve biraz kızmış, biraz da bozulmuş olarak koltuğunu çay masasına iyice yaklaştırdı; masanın başında oturan Mrs. Norris'le konuşmaya başladı.

Görüşmelerin heyecanla sürüp gittiği, çenelerin hiç kapanmadığı öbür masa başından Tom Bertram, "Fanny!" diye seslendi. "Senin yardımına ihtiyacımız var."

Fanny, kendisini bir yere göndereceklerini sanarak hemen ayağa kalktı. Edmund'un bütün çabalarına karşın ev halkı onu hizmete koşmak huyundan tamamen vazgeçmiş değildi.

"Aa, yok, rahatını bozmaya niyetimiz yok. Şu anda yardım beklemiyoruz, seni oyuna almak istiyoruz. Köylü karısı sen olacaksın."

Fanny, ödü kopmuş gibi yine yerli yerine oturarak "Ben mi?" diye ünledi. "Ne olur, bağışlayın beni. Dünyaları verseniz rol yapamam ben. İmkânı yok! İnanın bana, oynayamam."

"Sen de inan, oynamak zorundasın çünkü seni bağışlayamayız. Korkacak bir şey yok, ufacık bir rol, eğlencelik kabilinden. Beş-altı replik var yok! Ne söylediğini duyan da olmasa bir şey çıkmaz. Onun için çıt çıkarmasan da zararı yok ama sahneye çıkıp görünmen şart."

Mr. Rushworth, "Beş-altı replikten korkuyorsanız, ya benimki gibi bir rolünüz olsa ne yapardınız?" diye ara girdi, "Tam kırk iki replik ezberleyeceğim ben!"

Fanny, "Ezberlemekten korkmam," diye yanıtladı.

O anda koca salonda, yalnız kendisinin konuştuğunu, bütün gözlerin kendi üzerinde olduğunu fark ederek dehşet içinde kaldı. "Yalnız rol oynayamam, imkânı yok."

"Var var; bize yetecek kadar rol oynarsın sen. Rolünü ezberle, yeter; geri kalanını biz sana öğretiriz. Topu topu iki sahnen var. Ben de köylü olacağım. Seni sahneye çıkarıp idare ederim artık. Bal gibi oynarsın. Sorumluluğu ben üzerime alıyorum."

"Ama gerçekten, Tom Ağabeyciğim, gerçekten bağışlayın beni. Bilemezsiniz. Bu benim için imkânsız bir şey. Üzerime alırsam sizi düş kırıklığına uğratmaktan başka hiçbir işe yaramam."

"Ayıp ayıp, bu kadar da utangaç taze olma, kızım! Bal gibi oynarsın. Kimse senin kusuruna bakacak değil. Kusursuzluk beklemiyoruz biz. Şöyle kahverengi bir entari, beyaz bir önlük, bir de başlık giyersin. Yüzüne de birkaç kırışık, gözlerinin kenarlarına birkaç çizgi çizdik mi, mis gibi ufacık bir nine olur, çıkarsın."

Heyecandan yüzü gitgide kızarmakta olan Fanny, "Bağışlayın beni, ciddi söylüyorum," diye yalvardı ve tasalı gözlerle Edmund'a doğru baktı. Onun halini anlayışla seyrettiği halde araya girerek ağabeyini sinirlendirmek istemeyen Edmund ona cesaret verir gibi gülmekle yetindi. Fanny'nin yalvarışı Tom'a vız geldi. Genç adam yine demin söylediklerini yineledi. Tom'un dileğini Crawford kardeşlerle Mrs. Yates de desteklemeye başlamışlardı. Onların üsteleyişlerindeki tek fark, Tom'unkinden daha yumuşak ve daha "resmî" oluşlarındaydı. Zavallı Fanny bu ısrarların altında ezilmiş gibiydi. Daha soluk almaya fırsat bulamadan Mrs. Norris, herkesin duyabileceği, öfkeli bir fısıltıyla, "Neden hiç yoktan sorun çıkartıyorsun, Fanny?" diye onu paylayarak karşı tarafın ekmeğine yağ sürmüş oldu. "Ayıp sana, valla! Böyle ufacık bir iş için teyze çocuklarının hatırını kırıyorsun ha! Onlar ki seni el üstünde tutarlar! Al şu rolü üzerine de bu konu artık kapansın, çok rica ederim."

Edmund, "Lütfen üstelemeyin, teyzeciğim," dedi. "Bu konuda ona ısrar etmek haksızlık olur. Görüyorsunuz, işte, istemiyor sahneye

çıkmak. Bırakın, herkes gibi o da kendisi karar versin. Onun yargılarına da herkesinkiler kadar güvenebiliriz. Lütfen daha fazla ısrar etmeyin."

Mrs. Norris sinirli sinirli, "Israr mısrar etmiyorum artık," diye yanıtladı, "Ama teyzesiyle kuzenlerinin ricasını kırarsa çok inatçı, çok nankör kızmış, derim doğrusu, hele kimin nesi olduğunu düşünecek olursan, nankörün önde gideniymiş, derim."

Edmund öyle öfkelendi ki sesini bile çıkarmadı. Ama Mary şaşkın gözlerle bir Mrs. Norris'e, bir de gözlerinde yaşlar belirmeye başlamış olan Fanny'ye baktı, sonra hemen, "Burası pek sıcak geldi bana, yerimi değiştirmek istiyorum," diyerek masanın öbür tarafına, Fanny'nin yanına geçti ve otururken yavaş sesle, "Aldırış etmeyin, Miss Price, bu gece ters bir gece," diye fısıldadı. "Herkesin cinleri tepesinde, huysuzluğu üstünde ama biz oralı olmayalım." Ve onunla, özel olarak ilgilenmeye, kendi neşesi de pek yerinde olmadığı halde onu neşelendirmeye çalıştı. Ağabeyinden yana bir bakışla da tiyatro kurulunun daha fazla ısrar etmesini önledi. Bu davranışın kaynağı olan gerçek iyi yüreklilik, onun yeniden Edmund'un gözüne girmesine yaradı. Hoş, genç adamın gözünden pek fazla düşmüş değildi ya!

Fanny, Mary Crawford'u sevmezdi ama onun şu anda gösterdiği inceliğe çok minnet duydu. Mary önce genç kızın elindeki nakışa bakmak ve "Keşke ben de bu kadar güzel nakış işleyebilseydim," deyip örnek istemekle başlamış, sonra Fanny'ye, denizci olan ağabeyinden son zamanlarda haber alıp almadığını sorarak William'ı çok merak ettiğini, herhalde çok yakışıklı bir genç olması gerektiğini söylemiş ve bir dahaki gelişinde portresini çizdirmelerini salık vermişti. Fanny bunun çok candan ve nazik bir davranış olduğunu kabul etmek zorundaydı. Mary'yi can kulağıyla dinleyerek sorularına ister istemez kendisi de içtenlikle yanıt vermekten kendini alamadı.

Oyunla ilgili görüşmeler hâlâ sürmekteydi. Biraz sonra Tom Bertram, Mary'nin dikkatini Fanny'den ayırarak, sonsuz bir üzüntüyle, hem uşak hem de Anhalt rollerini aynı zamanda üzerine almasının tümden olanaksız olduğunu bildirdi. Deminden beri bunun bir kolayını bulmaya çalışıyormuş ama yokmuş mümkünü! Bu çabadan vazgeçmek zorundaymış. Genç adam, "Ama bu rolü doldurmanın hiçbir güçlüğü yok," diye ekledi. "Elimizi sallasak ellisi... Şu anda size,

beş-altı kilometre çevremizde oturan beş-altı genç sayabilirim ki hepsi de bizim kumpanyaya girebilmek için can atıyorlar. İçlerinden bir-ikisi de yüzümüzü ağartır. Oliver kardeşlerin hangisine olsa gözüm kapalı güvenebilirim; Charles Maddox da öyle. Tom Oliver çok akıllı çocuktur. Charles Maddox da herhangi bir centilmenle boy ölçüşebilir. Sizin anlayacağınız, yarın sabah atıma atladığım gibi Stoke'a gider, birinden biriyle anlaşırım."

O konuşurken Maria, Edmund'dan yana korkuyla bakıyor, ilk tasarılarına temelden aykırı olan böyle bir genişlemeye onun karşı gelmesini bekliyordu. Gelgelelim Edmund sesini çıkarmadı. Mary Crawford bir an düşündü, sonra, "Bana kalırsa ben, hepinizin uygun gördüğünüz herhangi bir şeye karşı çıkmam," dedi. "Sözü geçen beyleri gördüm mü acaba? Evet, Mr. Charles Maddox bir gün ablamların evinde yemeğe gelmişti, değil mi, Henry? Sessiz sedasız bir genç. Hatırlıyorum. Sizce bir sakıncası yoksa, ne olur onu alın. Hiç olmazsa tamamen yabancı olmaz."

Charles Maddox'da karar kılındı. Tom sabahleyin erkenden gidip onunla konuşmak kararını yeniden belirtti. Şu ana kadar ağzını bile açmamış olan Julia önce Maria'ya sonra da Edmund'a bakarak, alaycı bir ifadeyle, "Mansfield Tiyatrosu bütün ülkeyi şenlendirecek!" diye fikir yürüttüyse de Edmund hâlâ dilini tutuyordu. Duyguları ancak tavrındaki değişmez ciddilikten anlaşılıyordu.

Mary bir süre durup düşündükten sonra Fanny'ye, yavaş sesle, "Tiyatromuz konusunda ben pek iyimser değilim," dedi. "Mr. Maddox'a söyleyeceğim: Daha provaya bile başlamazdan önce onun konuşmalarından bazılarıyla benim konuşmaların birçoğunu kısaltalım diye. Çok kötü olacak, doğrusu bu. Hiç de umduğum gibi çıkmadı..."

16

Mary Crawford ne kadar dil dökerse döksün, olup bitenleri Fanny'ye unutturabilmesine olanak yoktu. Fanny gece yattığı zaman kafası hâlâ bu olaylarla doluydu. Sinirleri hâlâ kuzeni Tom'un öyle uluorta ve ısrarlı olarak yaptığı atılımın sarsıntısıyla ürperiyor ve ruhu teyzesinin kırıcı sözlerinin, azarlarının etkisiyle eziliyordu. Mary Crawford onu o an için korumuştu. Ama yarın, öbür gün Edmund uzaktayken, Tom'la Maria ona yine bütün güçleriyle ısrar ederlerse Fanny ne yapabilirdi? Bu sorunun yanıtını bulmadan uyuyakaldı ve ertesi sabah aynı büyük kaygı içinde uyandı. Aileye ilk girdiği günden beri onun yatak odası olan küçük beyaz tavan arası da bu soruların yanıtını veremediği için Fanny giyinir giyinmez başka bir odaya geçti. Tavan arasından daha geniş olduğu için dolaşıp düşünmeye daha elverişli olan bu oda da epey zamandan beri Fanny'nin odası sayılırdı. Eski okul odalarıydı burası. Miss Lee burada kalmış, çocuklar burada okuyup yazarak gülüp söylemişlerdi, üç yıl önce, Miss Lee konaktan ayrılana kadar. Miss Lee gittikten sonra oda hiçbir işe yaramaz olmuş ve bir süre ıpıssız kalmıştı. Yalnız Fanny çiçeklerini sulamak ya da (kendi küçük odasında yer ve dolap olmadığı için) hâlâ okul odasında duran kitaplarından birini almak istediği zamanlar buraya giriyordu. Sonra, zamanla başka eşyalarını da taşıyarak burada gitgide daha çok zaman geçirir olmuştu. Bir engel de bulunmadığı için artık herkes burayı onun odası olarak kabul ediyordu. Maria Bertram'ın on altı yaşına bastığı günden beri Doğu Odası diye anılan bu yer şimdi, beyaz tavan arası kadar Fanny'nin odası sayılıyordu. Tavan arası çok küçük olduğu için Fanny'ye bir ikinci oda ayrılması o kadar akla yakın geliyordu ki kendi daireleri, gururlarını her yönden, tümüyle tatmin edecek üstünlükte olan Bertram kız kardeşler bu durumu her

bakımdan destekliyorlardı. Mrs. Norris de bu odada sırf Fanny'nin hatırı için asla ateş yakılmamasını dayattıktan sonra bağrına taş basmış ve başka kimsenin istemediği bir şeyi onun kullanmasına boyun eğmişti. Yine de onun ara sıra Fanny'nin bu şekilde "şımartılmasından" söz edişini duyan olsa buranın, evin en güzel odası olduğunu sanırdı.

Odanın yeri o kadar iyiydi ki ilkbahar ve sonbaharlarda bile birçok gün, ateş yakmadan oturulabiliyordu. Bu oda Fanny'yi boş zamanlarında son derece avutuyordu. Aşağıda can sıkıcı bir şey olsa genç kız hemen buraya kaçar ve kendini bir şeylerle oyalardı. Çiçekleri, eline ilk para geçtiği zamandan beri biriktirdiği kitapları, yazı masası, hayır işleri ve zevk için yaptığı nakışlar, hepsi elinin altındaydı. Ya da canı iş yapmak istemiyor da yalnızca dalıp düşünmek gereğini duyuyorsa yine buraya gelirdi. Çünkü odasındaki hemen hemen her eşyanın bir anısı vardı. Her şey bir arkadaştı burada.

Fanny'nin çok acı çektiği olmuştu gerçi: Niyetleri çok zaman yanlış anlaşılmış, duyguları hiçe sayılmış, kendisi hiçbir şeyden anlamaz yerine konmuş, baskı, alay ve ihmalin acısını tanımıştı. Yine de her acı olayın bir avutucu yönü olmuştu: Ya Lady Bertram onun tarafını tutmuş ya Miss Lee ona cesaret vermiş ya da (en sık ve en avundurucu olan şey) Edmund onu savunmuş, ona dost elini uzatmıştı. Edmund ondan yana çıkmış ya da onun ne demek istediğini çevreye açıklamıştı. Edmund ona, "Ağlama," demiş ve gözyaşlarını mutluluk gülüşüne dönüştüren bir sevgi göstermişti. Bütün bunlar zamanla Fanny'nin anılarında öyle birbirine karışmış, uzaktan öyle uyumlu bir görünüş kazanmıştı ki, eski üzüntüleri anmak bile tatlı geliyordu.

İşte şimdi de Fanny kendi amaçlarının dürüstlüğünden şüpheleniyor, bu öneriyi ilke uğruna değil de sırf bencilce korkusu yüzünden geri çevirdiğini düşünmeye başlıyordu. Çevresine bakındıkça, Tom, Maria ve Julia' nın kendisine vermiş olduğu sayısız armağanlar, onların isteklerini ve kendi üzerindeki haklarını dile getirir gibiydi. Genç kız bütün bu yapılanların omuzlarına yüklediği minnet borcu altında sersemlemişti, gerçek görevinin ne olduğunu anlamaya çalışırken kapının vurulmasıyla düşüncelerinden sıyrıldı. Usulca söylediği, "Girin!" çağrısına cevap veren kişi, varlığıyla onun bütün duraksamalarını silebilecek olan biriydi.

Edmund'u görünce Fanny'nin gözleri parladı. Genç adam, "Fanny, birkaç dakika görüşebilir miyim seninle?" diye sordu.

"Elbette."

"Akıl danışmak istiyorum sana. Senden akıl soracağım."

Genç kız bu iltifat karşısında çok sevinmekle birlikte yine de çekinerek, "Benden ha!" dedi.

"Evet, senden fikir ve öğüt istiyorum. Ne yapacağımı bilemiyorum. Görüyorsun ya, bu tiyatro işi gitgide sarpa sarıyor. Şimdi de, hepsi yetmezmiş gibi, çok az tanıdığımız bir adamı buraya çağıracaklar. İlk başta kararlaştırıldığına göre her şey sessiz sedasız, kendi aramızda kalacaktı ama artık bu tasarıya elveda! Gerçi Charles Maddox'un bir kötülüğünü duymuş değilim. Yalnız, onu bu şekilde aramıza alırsak aşırı bir teklifsizlik doğar, bu da son derece sakıncalı bir şey olur. Hatta teklifsizlikten ileri, senli benli bir durum doğar. Bunu düşünmeye bile dayanamıyorum. O derece zararlı görüyorum ki eldeyse, mutlaka önlenmeli, diye düşünüyorum. Senin bu konudaki görüşlerin de böyle değil mi?"

"Evet ama ne yapabiliriz? Ağabeyinizin kararı öyle kesin ki!"

"Ama, Fanny'ciğim, yapılabilecek bir şey var: Anhalt rolünü ben üzerime almalıyım. Başka hiçbir biçimde Tom'u yatıştıramayız; bunun bal gibi farkındayım."

Fanny ona karşılık bile veremedi.

Edmund, "Hiç de hoşuma giden bir şey değil," diye sözünü sürdürdü. "Böyle tükürdüğünü yalamak durumuna düşmek kimsenin hoşuna gitmez. Tiyatro tasarısına ilk baştan beri karşı çıktığımı herkes bilip dururken şimdi onların arasına katılmam görünüşte gülünç kaçıyor; hele her yönde ilk tasarılarının sınırını aştıkları şu sırada... Ama başka çıkar yol gelmiyor aklıma. Sen düşünebiliyor musun, Fanny?"

Fanny duralayarak, "Hayır," diye yanıtladı. "Hemen, şu anda düşünemiyorum ama..."

"Ama ne? Bana hak vermiyorsun, görüyorum. Biraz kafanda evir çevir bunu. Aramıza bu şekilde bir yabancı almamızdan mutlaka bir tatsızlık çıkacaktır. Başka zararlar da doğabilir. Sen belki bunları benim kadar düşünemezsin. Bu çocuğu aile arasına alacağız, her saatte evimize girip çıkmasına izin vereceğiz. Birdenbire bizimle aynı

düzeyde, aynı ayarda olup çıkınca, sırayı, saygıyı unutabilir. Yalnızca provaların yaratacağı serbestliği düşün, yeter! Kötü bir durum! Sonra, kendini biraz Miss Crawford'un yerine koysana, Fanny! Amelia rolünü bir yabancıyla oynamanın ne demek olduğunu düşün. Onun duygularını dikkate almak boynumuzun borcudur, çünkü besbelli bu durumdan rahatsız oluyor. Dün akşam sana söylediklerinden kulağıma çarptığı kadarı, onun bir yabancıyla oynamak istemediğini anlamama yetti. Herhalde bu rolü bambaşka şeyler bekleyerek almıştı üzerine. Nasıl olacağını hiç düşünmeden girişti bu işe. Şimdi onu böyle bir durumla karşı karşıya bırakmak katı yüreklilik olur, gerçekten yanlış bir şey. Onun duygularına saygı göstermemiz şart. Sana da öyle gelmiyor mu, Fanny? Ne o? Duralıyorsun."

"Miss Crawford için üzülüyorum. Ama sizin, olumsuz karşıladığınız bir tasarıya böyle katılmak zorunda kalışınıza daha çok üzülüyorum; hem de Sir Thomas'ın bu işi beğenmeyeceğini bile bile. Ötekiler için bir zafer olacak bu!"

"Benim kötü rol yaptığımı gördükleri zaman anlarlar, kazandıkları zaferin kaç paralık olduğunu! Yine de evet, gerçekten ortada bir zafer durumu olacak. Ben de dişimi sıkıp bunu göze almak zorundayım. Eğer bu işin çevreye yayılmayıp sınırlanmasını, çılgınlığımızın dört duvar arasında kalmasını sağlayabilirsem, fedakârlığımın karşılığını görmüş sayılırım... Şu anda hiç sözüm geçmiyor, elimden de hiçbir şey gelmiyor. Gururlarını kırdığım için beni dinlemiyorlar bile! Ama bu ödünle onları yumuşatabilirsem, tiyatro işini, şimdi niyetlendikleri gibi çevreye yaymalarını önleyebilirim. Bu da yabana atılmayacak bir kazanç olur. Benim amacım seyircilerin Mrs. Rushworth'le Grant'lerden ibaret kalması. Bunu sağlamaya değmez mi?"

"Evet. Önemli bir şey olur."

"Sen yine de onaylamıyorsun bu işi. Ama aynı sonuçları sağlayabilmeme yarayacak başka bir yol düşünebiliyor musun?"

"Yok, başka bir şey düşünemiyorum."

"Öyleyse bana doğru yaptığımı söyle, Fanny. Bunu duymadıkça içim rahat etmeyecek."

"Ağabeyciğim!"

"Sen benim bu kararımın karşısındaysan kendi kendime güvenmemem gerekir, ama yine de... Tom'un bu biçim davranmasına,

kapı kapı dolaşıp sahneye çıkacak adam aramasına göz yummak doğru değil! Görünüşü efendiden olsun da kim olursa olsun, deniyor. Ben doğrusu senin de Miss Crawford'un duygularına daha fazla ortak olacağını sanırdım."

Fanny daha candan bir tavır takınmaya çalışarak, "Kuşkusuz Miss Crawford çok sevinecek bu işe!" dedi. "Üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi olacak."

"Dün gece sana karşı davranışı ne kadar nazik, ne kadar sevecendi! Hiç değilse bu nedenle benim de ona karşı iyi niyet borcum var, sayılır."

"Gerçekten çok nazik davrandı dün akşam bana. Onun üzüntüden kurtulacağına elbette sevinirim..."

Fanny bu tatlı, ağdalı sözlerini sürdüremedi. Vicdanı onu yarı yerde susturdu ama Edmund tatmin olmuştu.

"Kahvaltıdan hemen sonra onlara gideceğim," dedi. "Kararımın orada hoşnutluk yaratacağından eminim. Haydi, Fanny'ciğim, sana daha fazla engel olmayayım. Okumana devam etmek istersin. Seninle görüşüp de bir karara varmadan içim rahat etmedi doğrusu. Bütün gece, uyur uyanık, bu mesele kafamı kurcaladı, durdu. Resmen başbelası! Ama benim bunu biraz olsun hafiflettiğim de bir gerçek. Eğer Tom kalkmışsa hemen yanına gidip konuşacağım; olsun bitsin! Kahvaltıda karşılaştığımız zaman da, böyle ailecek soytarılık edeceğimiz için hepimizin keyfi yerinde olacak... Bu arada sen, herhalde Çin ellerine doğru bir yolculuk yapmaktasın. (Masanın üzerindeki birkaç kitabı alıp baktıktan sonra sözünü sürdürdü.) Lord Macartney nasıl gidiyor? O kalın kitaptan usanırsan Crabbe'in "Masallar"ı ile "Aylak"ını[13] okursun. Bayılıyorum senin bu küçük yuvana! Ben gider gitmez bütün bu tiyatro zırvalarını kafandan silip atacak, masanın başına geçip keyfine bakacaksın. Ama pek uzun oturup da soğuk alma sakın."

Edmund çıkıp gitti ama Fanny için artık ne okumak olasıydı ne Çin ellerine yolculuk ne de dirlik dinginlik. Edmund ona dünyada en olmayacak, en akıl almayacak, en istenmeyecek haberi vermişti ve genç kız bundan başka bir şey düşünemiyordu. Edmund sahneye çıkacaktı ha! Uluorta yaptığı onca haklı itirazdan sonra! Bütün o

sözlerden, bütün o bakışlardan ve duygulardan sonra! Olabilir miydi böyle bir şey? Edmund böyle, birbiriyle bağdaşmayan şeyler yapsın! Ama Edmund aslında kendi kendini aldatmıyor muydu? Yanlış davranmıyor muydu? Ne yazık! Mary Crawford'un etkisiydi bunların hepsi. Edmund'un her sözünde Fanny, Mary'nin etkisini bulmuş ve kahrolmuştu... Kendisinin şu tiyatro konusunda nasıl davranacağını bilemeyerek çektiği kaygı ve duraksamaların hiç önemi kalmamıştı şimdi. Daha derin olan bu tedirginlik bunların hepsini yutmuştu. İşler seyrini izleyecekti elbet; sonuç Fanny'nin pek umurunda değildi artık. Kuzenleri onu suçlasalar da kalbini kıramazlardı. Fanny'ye vız gelirlerdi. Sonunda onlara boyun eğmek zorunda kalsa da ne çıkar? Nasılsa bütün dünyası yıkılmıştı.

13. Samuel Johnson'ın 1757'de *Universal Chronicle*'da yayımlanan "The Idler" (Aylak) başlıklı köşe yazıları. (Y.N.)

17

Tom Bertram'la Maria için bu, gerçekten bir zafer günü oldu. Edmund'un direnişine karşı bu kadar büyük başarı kazanabilmek hiç ummadıkları bir şeydi ve son derece tatlıydı. Gözbebekleri olan tasarıyı geciktirecek hiçbir şey kalmamıştı artık ortada. Kendi aralarında Edmund'daki değişikliği kıskançlığa yoruyor ve gizlice birbirlerini kutlayıp bayram ediyorlardı. Edmund artık dilediği kadar ciddi tavırlar takınıp tiyatro tasarısını genellikle beğenmediğini ve hele seçilen oyuna özellikle karşı olduğunu söylesin, onlar işlerini çevirmişlerdi ya! Edmund sahneye çıkacaktı. Ve bu karara onu sürükleyen şey, sırf bencil duygularının zoru olmuştu. Edmund şimdiye kadar sürdürdüğü ahlaksal üstünlükten aşağı inmişti ve hem Maria, hem de Tom bu yüzden daha mutluydular.

Gene de Edmund'a karşı pek ölçülü davrandılar. Dudaklarının kenarındaki kıvrımlardan başka hiçbir aşırı sevinç belirtisi göstermediler ve Charles Maddox'u aralarına almaktan kurtulduklarına pek sevinmiş gibi davranarak Charles'ı sırf çaresizlik yüzünden düşünmüşlermiş gibi numara yaptılar: "İşin aile arasında kalması bizim de en çok istediğimiz şeydi. Aramıza bir yabancı katılması bütün rahatımızı kaçıracaktı." Edmund bu düşüncenin bir devamı olarak, seyircilerin sayısını da sınırlı tutmak umudunu ortaya attığı zaman, kardeşleri o anın sevinci içinde, ne isterse yapmaya hazır göründüler. Herkes neşe ve kıvanç içindeydi artık. Mrs. Norris, Edmund'un kostümünü hazırlamayı öneriyor, Mr. Yates Anhalt'ın baronla oynadığı son sahnenin çok hareketli ve etkili olabileceğini öne sürüyor, Mr. Rushworth de onun kaç tane repliği olduğunu saymak önerisinde bulunuyordu.

Tom, "Belki şimdi Fanny de bize yardımda bulunmaya razı olur," diye söze başladı. "Belki kandırabilirsin onu."

"Yok, kararı karar. Dünyada sahneye çıkmak istemiyor."

"Ne yapalım, öyle olsun!"

Başkaca hiçbir şey söylemedi ama Fanny kendini yine tehlikede gördü. Tehlikeye karşı demin duyduğu umursamazlık da gitgide kayboluyordu.

Bu değişikliğin papaz evinde yarattığı gülücükler, konaktakilerden daha az değildi. Hele Mary'ye, gülücükleri pek yaraşıyordu! Genç kız konuya yeni baştan, öyle bir neşeyle sarıldı ki bu, Edmund'un üzerinde ancak olumlu bir etki bırakabilirdi: "İyi ki saygı göstermişim onun duygularına! Bu kararı verdiğime doğrusu pek seviniyorum." Böylece sabah saatleri tatlı konuşmalarla uçup geçti. Bütün bunların Fanny'ye tek bir yararı dokundu: Mary'nin candan ricası üzerine, Fanny'ye verilmek istenen rolü Mrs. Grant üzerine almaya, her zamanki uysallığıyla razı oldu. Fanny için günün tek mutlu olayı buydu ama bunu bile Edmund'dan duyduğu zaman genç kızın içi cız etti, çünkü Miss Crawford'a karşı gönül borcu altındaydı ve Edmund Miss Crawford'un bu jestinden söz ederken hayranlığını ortaya vurmaktan çekinmiyordu. Fanny kurtulmuştu artık. Ama bu güvenlikte gönül rahatlığı yoktu. Fanny'cik ömründe gönül rahatlığından bu kadar uzak olduğunu hiç anımsamıyordu. Kendisinin yanlış bir iş yapmış olduğu kanısında değildi ama başka her yönden tedirgindi. Edmund'un kararını hem yüreğiyle hem de kafasıyla kınıyordu. Bağışlayamıyordu onun dirençsizliğini. Hele onun, şu yaptıklarına karşın mutlu olduğunu gördükçe kahroluyordu. Kıskançlık ve üzüntü içindeydi. Mary Crawford neşeyle konağa koşmuştu. Neşesi Fanny'ye aşağılama gibi geldi. Fanny onun tatlı sözlerine serinkanlılıkla karşılık vermeyi bile doğru dürüst başaramadı. Çevrede herkes şen, tatlı bir telaş içindeydi. Hepsinin bir uğraşı, rolü, kıyafetleri, en sevdikleri sahneler, rol arkadaşları vardı. Hepsi de birbirlerine akıl danışıp karşılaştırmalar yaparak oyalanıyor, ortaya attıkları eğlenceli düşünce ve önerilerle büsbütün neşeleniyorlardı. Yalnız Fanny tasalı ve silikti. Hiçbir eğlence ve uğraşta payı yoktu. Kalsa da, gitse de fark etmezdi. Onu ne gören olurdu ne arayan. Genç

kıza öyle geliyordu ki her durum bundan yeğdir. Hatta, kendi geri çevirdiği rolü kabul etti, diye neredeyse Mrs. Grant'i kıskanacaktı!

Gene de konaktaki tek tasalı yürek Fanny'ninki değildi. Çok geçmeden Fanny bunu görmeye başladı: Julia da (Fanny kadar masumca olmasa bile) acı çekiyordu.

Henry Crawford Julia'nın duygularıyla oynamıştı. Julia ne zamandır, ablasına karşı duyduğu kıskançlık yüzünden Henry'ye bile bile yüz vermiş, onun kendine kur yapmasına ses çıkarmamış, hatta ona umut vermişti. Şimdi de onun Maria'yı daha çok beğendiği kesinlikle ortaya çıkınca Julia kendini avutmak için hiçbir çaba göstermemişti. Hele Maria'nın nazik durumunu düşünerek telaşlanmak aklının ucundan geçmiyordu. Ya hiçbir şeyin dağıtamadığı, hiçbir ilginin hafifletemediği, hiçbir şakanın gideremediği bir kapkara sessizliğe gömülüp oturuyor ya da Mr. Yates'in kendisiyle ilgilenip kur yapmasına izin vererek zoraki bir neşe takınıyor ve yalnız onunla konuşup ötekilerin oyununu alaya alıyordu.

Julia'nın onurunu kırdıktan sonra Henry Crawford birkaç gün her zamanki iltifatları ve şirinlikleriyle durumu düzeltmeye çalışmıştı ama meseleyi pek önemsemediği için Julia'nın birkaç soğuk yanıtı üzerine bu çabalarından hemen vazgeçmişti. Çok geçmeden oyuna kendini öylesine verdi ki birden fazla kızla flört edecek vakti kalmadı, Julia'nın dargınlığını da umursamaz oldu. Bir süre sonra Mrs. Grant'ten başkaları da umutlar uyandırabilecek olan bir duruma sessizce son verdiği için bu dargınlığı bir şans eseri sayıyordu, belki de! Mrs. Grant, Julia'nın oyun dışı kalıp köşede oturmasından hoşnut değildi. Ama Henry'nin işine karışamazdı ya! Üstelik kardeşi en kandırıcı tavrıyla ona ne Julia'nın ne de kendisinin, birbirlerini hiçbir zaman ciddiye almadıklarını da söylediğine göre ablanın elinden gelen tek şey genç adama Maria konusunda çekingen davranmayı salık vermek, ona pek fazla kapılarak iç huzurunu tehlikeye atmaması için yalvarmaktı.

Bir gün Mary'yle konuşurken, "Julia'nın bizim Henry' ye âşık olmayışına biraz şaşıyorum," diye düşüncesini belirtti.

Mary soğuk soğuk, "Bana kalırsa âşık," dedi. "Bana öyle geliyor ki kızların ikisi de âşık ona."

"İkisi de mi? Yok yok, olamaz bu! Henry'nin aklına getirme bunu. Mr. Rushworth'ü düşün."

“Siz Maria’ya söyleyin de, Mr. Rushworth’ü o düşünsün! Belki biraz yararı dokunur. Çok zaman Mr. Rushworth’ün malı mülküyle parasını düşünüyorum; keşke bunlar başkalarının elinde olsaydı, diyorum. Ama Mr. Rushworth’ün kendisini hiç düşünmüyorum, doğrusu. O kadar varlıklı adam milletvekili olabilir istese!”

“Herhalde onun da parlamentoya girmesi uzun sürmez. Sir Thomas gelince onu bir yerden aday göstertir, sanırım. Ama şimdiye kadar çocuğu bir ele alan, çekip çeviren olmamış ki!”

Mary bir an sustu, sonra, “Sir Thomas dönünce dağlar devirecek!” diye söylendi. “Her şey Sir Thomas’ın dönüşüne bağlı sanki.”

“Onu gördüğün zaman bu kadar önemsenmesini, kendisine bu kadar bel bağlanılmasını haklı ve yerinde bulacaksın, ben buna inanıyorum. Onsuz pek olamıyoruz gibi geliyor bana. Böyle bir evin reisine yaraşır, herkese haddini bildiren, anlı şanlı bir hali var. Lady Bertram onun yokluğunda büsbütün anlaşılmaz bir insan olup çıktı sanki, Mrs. Norris’i de Sir Thomas’tan başka kimse idare edemiyor. Yine de Mary, sakın Maria’nın Henry’ye âşık olduğunu sanma. Hele Julia’nın âşık olduğunu hiç sanmıyorum. Yoksa dün gece Mr. Yates’le o şekilde konuşup gülüşür müydü? Gerçi Henry’yle Maria’nın arasından pek su sızmıyor ama bence Maria, Sotherton’u çok sevdiğinden nişanlısına içten bağlıdır.”

“Ben de diyorum ki nikâhtan önce Henry bir davransa, Mr. Rushworth hava alır!”

“Böyle bir şeyden kuşkulanıyorsak bir şeyler yapmalıyız. Şu tiyatro çalışmaları kapanır kapanmaz Henry’yle ciddi olarak konuşur, niyetini sorarız. Niyeti ciddi değilse bir süre için buradan uzaklaştırırız onu...”

Gerçi Mrs. Grant ve kendi ailesinden birçokları işin farkında değildi ama Julia çok acı çekiyordu. Sevmişti. Hâlâ da seviyordu. Gücenik, öfkeliydi ve kendini ancak öfkeyle avutabiliyordu. Güzel güzel geçindiği ablası şimdi baş düşmanı olup çıkmıştı. Aralarından kara kedi geçmişti. Julia ne de olsa insandı; ablasıyla Henry’nin arasında hâlâ süregelen yakınlığın kötü sonuçlanmasını, Maria’nın kız kardeşine ve nişanlısına yaptığı kötülüklerin cezalandırılmasını ummamak elinde değildi. Maria’yla Julia, işleri yolunda gittiği sürece gül gibi geçinecek kadar iyi huylu ve anlaşmış iki kardeştiler. Ama

böyle zor bir durumda haktan ve onurdan yana bir anlayışla davranacak kadar ilke sahibi değildiler. Maria kız kardeşine hiç aldırış etmeden kendi zaferinin tadını çıkarıyor, kendi bildiği yola gidiyordu. Julia da Henry Crawford'un ablasıyla ilişkilerini gördükçe, "Dilerim Mr. Rushworth kıskanır da rezalet çıkarır," diye dua ediyordu.

Fanny, Julia'nın bu duygularının çoğunu seziyor, ona acıyordu ama aralarında pek bir yakınlık yoktu. Julia Fanny'ye açılmıyor, Fanny de ona bu konudan söz etmek cüretini göstermiyordu. Kendi başlarına acı çeken iki kişiydiler. Ancak Fanny'nin sezgileri onları birleştiriyordu.

İki ağabeyle teyzenin, Julia'nın keyifsizliğine kayıtsız kalışları ve bunun gerçek nedenini göremeyişleri, kafalarının pek dolu olmasına yorulabilir. Çevrelerine bakacak halleri yoktu. Tom kendini tiyatrosunun işlerine iyice vermişti ve doğrudan doğruya tiyatroyla ilgili olmayan hiçbir şeyi görmüyordu. Edmund da, sahnedeki rolüyle gerçek yaşamdaki rolünün, Mary'nin dilekleriyle kendi davranışının, aşkıyla ilkelerinin arasında bocalayarak aynı derecede dünyadan habersiz geziyordu. Mrs. Norris'e gelince; o, tiyatronun ufak tefek işlerini yönetip başarmak, kostümleri, değeri yazık ki hiç bilinmeyen bir ekonomiyle hazırlamak ve uzaklardaki Sir Thomas'a, üç kuruş şuradan, beş kuruş buradan kâr ettirmekle o kadar dopdoluydu ki Sir Thomas'ın kızlarının davranışlarını denetleyip mutluluklarına kol kanat olacak zamanı kalmıyordu.

18

Her şey yoluna girmişti artık. Sahnenin, kız ve erkek oyuncularla, kostümlerin hazırlanması ilerliyordu. Gerçi artık önlerine büyük engeller çıkmıyordu ama Fanny birkaç gün sonra tiyatrocu yaşantısının katıksız bir eğlenceden ibaret olmadığını, önceleri kendisini kederlere boğan birlik ve eğlencenin fazla sürmeyeceğini anlamaya başladı. Herkesin canını sıkan bir şey var gibiydi. Hele Edmund'un canını sıkan şeyler pek çoktu. Onun yargısına tam anlamıyla aykırı olarak kentten bir boyacı getirtilmiş ve adam sahne dekorlarını boyayarak masrafı iyice kabartmıştı. Sonra Tom, oyunu aile arasında tutmak konusunda Edmund'un düşüncesine uyacağı yerde, her önüne geleni temsile çağırıyordu. O da boyacının ağır çalışmasına sinirlenmeye ve beklemekten sıkılarak kıvranmaya başlamıştı. Rolünü ezberlemişti, daha doğrusu bütün rollerini, çünkü uşak rolünün yanı sıra oynayabileceği bütün ufak tefek rolleri üzerine almış bulunuyor ve artık sahneye çıkmak için sabırsızlanıyordu. Böyle boş geçen her gün, rollerinin tümünün birden gözüne önemsiz görünmesine ve başka bir oyun seçilmedi, diye pişmanlık duymasına neden oluyordu.

Her zaman büyük bir kibarlıkla herkesin derdini dinleyen, çoğu zaman da dert dinleyecek tek kişi olan Fanny hemen hemen hepsinin yakınma ve üzüntülerini öğrenmişti. Herkesin, Mr. Yates'in fazla rol kesmesinden yakındığını, Mr. Yates'in, Henry Crawford'un oyununda aradığını bulamadığını, Tom Bertram'ın çok hızlı konuştuğu için anlaşılmadığını, Mrs. Grant'in gülerek her işi bozduğunu, Edmund'un rolünü henüz ezberlemediğini ve her sahnede suflöre gerek gösteren Mr. Rushworth'le çalışmanın bir felaket olduğunu Fanny öğrenmiş bulunuyordu. Zavallı Rushworth'ün prova yapacak kimse bulmakta güçlük çektiğini de biliyordu. Herkes gibi o da Fanny'ye dert

yanıyordu. Fanny'ye göre kuzeni Maria'nın nişanlısına karşı gösterdiği soğukluk öylesine belirli, Henry'yle arasındaki o ilk sahneyi sık sık prova edişi öyle gereksizdi ki kızcağız çok geçmeden Mr. Rushworth'ün daha başka yakınmalarını da dinlemek durumunda kalacağından korkuyordu! Şimdi Fanny herkesin mutlu ve neşeli olmak şöyle dursun, ellerinde olmayan bir şeyleri istediklerini ve çevrelerindekileri tedirgin ettiklerini görebiliyordu. Herkesin rolü ya çok uzundu ya çok kısa. Kimse oyuna gerektiği gibi dikkat etmiyordu. Nereden girip çıkacağını kimse bilmiyordu. Her şeyi bilen ve doğru yapan tek kişi, ancak o sırada Fanny'ye dert yanan kişiydi!

Fanny oyundan hemen hemen hepsi kadar zevk aldığına inanıyordu. Henry Crawford çok iyi oynuyordu. Tiyatro odasına usulca girip birinci perdenin provasını seyretmek (Maria'nın bazı konuşmalarını sakıncalı bulmasına karşın), Fanny için bir zevkti. Maria'nın rol yapışını da beğeniyordu. Hatta Maria rolünü gereğinden daha iyi oynuyormuş gibi geliyordu ona! Fanny'nin görebildiği kadar, aralarında en iyi oyuncu Henry Crawford'du. Henry Crawford Edmund'dan daha çok özgüvene, Tom'dan daha keskin yargıya, Yates'ten daha ince zevk ve daha büyük yeteneğe sahipti. Fanny, Henry'den bir erkek olarak hoşlanmıyordu ama en iyi oyunu onun çıkardığını kabul etmek zorundaydı. Bu konuda Fanny' den farklı düşünen de pek yok gibiydi. Yalnız Mr. Yates Henry'nin ölgün ve silik durduğundan yakınıyordu. Derken günlerden bir gün Fanny'nin korktuğu oldu ve Mr. Rushworth burnundan soluyarak ona dönüp, "Ne var sanki bunda bu kadar ayılıp bayılacak?" diye sordu. "Zorla değil ya, ne yapsam gözüm tutmuyor bu adamı! Laf aramızda, böyle sıskacık, sıçan gibi, pis suratlı bir zibidinin büyük aktörmüş gibi göklere çıkartılması bana çok gülünç geliyor."

O andan başlayarak adamcağızın eski kıskançlığı yeniden tepti. Henry Crawford'un kendisini beğendiğine gitgide daha fazla güvenmeye başlayan Maria nişanlısının bu kıskançlığını gidermek için pek çaba göstermiyordu. Mr. Rushworth'ün de oyundaki kırk iki konuşmasının kırk ikisini birden ezberleyebilme olasılığı giderek zayıflıyordu. Onun rolünü başaracağından umudu olan tek kişi anasıydı. Daha doğrusu annesi onun rolünün daha büyük olmayışına yanıyordu. Diğerleriyse onun, rolündeki cümlelerin ilk kelimelerini

aklında tutup ondan sonra da suflörü izleyebilmesini öpüp başlarına koyacaklardı. Ona çok acıyan iyi yürekli Fanny rolünü ezberletmek için epey ter döküyor, elinden geldiği kadar yardım edip ona yeni bir bellek aşılamaya çalışırken kendisi onun rolünü baştan aşağı ezberliyordu da genç adamda hiçbir ilerleme görülmüyordu.

Gerçi Fanny'nin içi rahat değildi; birçok kaygı ve korkuları vardı ama başlangıçta yapayalnız, bir köşede kalıvereceğim, diye duyduğu tasa yersiz çıkmıştı. Ne arkadaşsız kalıyordu ne de işsiz. Çevresindekilerin hemen her birine yararlı olmak için eline fırsatlar geçiyordu ve aralarında içi en rahat olan kişi de aslına bakılırsa kendisiydi.

Sonra dikilecek bir sürü dikiş vardı ve Fanny'nin bu bakımdan da yardımı isteniyordu. Mrs. Norris bir gün, "Haydi Fanny," dedi, "bugünlerde gerçi keyfin yerinde ama her dakika da böyle elini kolunu sallayıp ortalarda dolaşarak çevreni seyredecek değilsin ya! Bana gereklisin burada; Mr. Rushworth'ün pelerinini, başkaca saten ısmarlamadan elimizdekiyle çıkartacağım, diye göbeğim çatladı. Hiç değilse dikişinde bir yardımın dokunsun. Topu topu üç dikişi var. Bir çırpıda çıkarırsın sen bunu... Üzerimde işin yalnız idaresi olsaydı çok iyi olacaktı! İnan ki en iyi senin durumun şurada. Ama herkes senin gibi boş gezenin boş kalfası olsa hiç iş çıkmaz ki!"

Fanny verilen dikişi hiç ses çıkarmadan ve kendini savunmaya da kalkışmadan eline aldı. Neyse ki daha iyi yürekli olan öbür teyzesi ondan yana çıkarak, "Ablacığım, Fanny'nin keyiflenmesine şaşmamak gerekir; bunlar onun için yepyeni şeyler," diye fikir yürüttü. "Biliyorsunuz, sizinle ben de tiyatroyu ne severdik! Ben hâlâ severim. Azıcık işlerim aralansın, çocukların provalarını ben de seyredeceğim. Kuzum, Fanny, konusu ne bu oyunun? Hiç anlatmadın bana."

"Aman hemşire, şimdi sormasanıza. Fanny hem konuşup hem iş görmesini beceremez. Âşıkların yeminleri üzerine bir oyun, işte."

Fanny, Bertram teyzesine dönerek, "Galiba yarın akşam üç perdeyi birden prova edecekler," dedi. "Böylece bütün oyuncuları birden görebilirsiniz."

Mrs. Norris, "Bence perde açılıncaya kadar bekleseniz daha iyi olur," diye araya karıştı. "Bir-iki güne kadar açacaklar perdeyi. Perdesiz

oyun seyretmenin ne anlamı var. Perdenin kıvrımlarına da hayran kalmazsanız pek şaşarım, doğrusu."

Lady Bertram bir-iki gün daha beklemeye razı gibiydi. Ama Fanny onun kadar serinkanlı olamıyordu. Aklı fikri yarınki provadaydı. Öyle ya, üç perde birden prova edilecekse Edmund'la Mary Crawford ilk kez birlikte sahneye çıkacaklar, demekti. Üçüncü perdede karşılıklı bir sahneleri vardı ki Fanny'yi özellikle ilgilendiriyor ve genç kız onların bu sahneyi nasıl oynayacaklarını görebilmeyi hem merak hem de korkuyla bekliyordu. Sahnenin tüm konusu aşktı. Erkek bir aşk evliliğinin tanımlamasını yapacak ve kız da ona aşkını açmaktan pek geri kalmayan sözleri söyleyecekti.

Fanny bu sahneyi büyük bir merak ve birçok acı duyguyla, tekrar tekrar okumuştu. Şimdi de oynanışını hem merak hem de korkuyla bekliyordu. Edmund'la Mary'nin bu sahneyi kendi kendilerine bile prova etmediklerini sanıyordu.

Sabah oldu; prova kararı hâlâ geçerliydi ve Fanny'nin heyecanı da eksilmiş değildi. Norris teyzesinin buyruğuna uyarak harıl harıl dikiş dikiyordu ama çalışkanlığıyla sessizliğinin altında çok dalgın, çok kaygılı bir kafa gizliydi. Nitekim öğleye doğru eline dikişini alarak Doğu Odası'na kaçtı. Holden geçerken papaz evinin iki hanımının konağa doğru gelmekte olduklarını gördü ama bu onun herkesten kaçıp tek başına kalmak isteğini değiştirmedi. Doğu Odası'nda belki çeyrek saat düşünceleriyle baş başa dikişini dikmişti ki usulca kapıya vuruldu ve arkasından Miss Crawford içeri girdi: "Doğru mu geldim? Evet; Doğu Odası burasıymış. Kuzum Miss Price, özür dilerim, ama sizden yardım dilenmek için rahatınızı bozdum."

Oldukça şaşırmış olan Fanny elinden geldiği kadar ev sahipliği yaptı ve boş ocağın parlak demirlerine doğru üzgün üzgün baktı.

Mary Crawford, "Eksik olmayın; hiç ama hiç üşümüyorum," dedi. "İzin verirseniz burada biraz kalayım. Ne olur, şu üçüncü perdeyi prova etmemi dinleyiverin. Kitabı da yanımda getirdim. Eğer benimle birlikte prova yaparsanız öyle büyük bir iyilik etmiş olursunuz ki! Edmund'la prova ederim, diye geldim buraya; akşama hazırlık olsun, diye baş başa çalışmak için. Ama Edmund ortalarda yok. Olsa da onun karşısına, kendimi biraz alıştırmadan çıkabileceğimi sanmıyorum.

Çünkü bir-iki konuşmamız var ki... ne yalan söyleyeyim... ne olur, yardım edeceksiniz bana, değil mi?"

Fanny içinin titremesine karşın nazik bir sesle, yardım edeceğine söz verdi.

Miss Crawford elindeki kitabı açarak, "Dediğim bölümleri hiç gözden geçirdiniz mi, bilmem?" diye sordu. "İşte şurası. Önce pek üstünde durmadım. Ama şimdi... inanın öyle... şu sözlere bakın işte; şu, hele şu! Edmund' un yüzüne baka baka nasıl söylerim ben bu sözleri? Siz olsanız söyleyebilir miydiniz? Ama ne olsa o sizin kuzeniniz; dağlar kadar fark eder bu. Ne olur, sizinle birlikte prova edelim ki sizi onun yerine koyayım; yavaş yavaş alıştırayım kendimi. Gerçekten de bazen onu andıran halleriniz oluyor."

"Öyle mi? Elimden gelen yardımı yaparım size. Ama yalnızca okuyabilirim. Pek azı ezberimde."

"Belki de hiçbir bölümü yok ezberinizde. Kitabı elinize alacaksınız, tabii. Haydi başlayalım. Şimdi iki sandalye gerek; işte, mükemmel iki okul sandalyesi. Tiyatro için pek uygun değil sanırım. Küçük kızlar ders öğrenirlerken oturup ayaklarıyla tekmelesinler, diye yapılmış. Bunların şimdi bu amaçla kullanıldığını görselerdi, Sir Thomas'la mürebbiyeniz ne buyururlardı, acaba? Sir Thomas şu anda bizi görebilse sanırım haç çıkarırdı, çünkü evin her köşesi, prova yapanlarla dolu... Mr. Yates yemek odasında esip yağıyor. Merdivenden çıkarken duydum. Tiyatro odası da, provadan hiç usanmayan Agatha ve Frederick tarafından işgal edilmiş durumda. Bu ikisi rollerini kusursuz yapmazlarsa pek şaşarım, doğrusu! Beş dakika önce kapı aralığından baktım onlara. Tam, kucaklaşmamak için kendilerini zor tuttukları sıralardan biriydi. Yanımda da Mr. Rushworth vardı. Adamcağızın yüzü bir tuhaf olmaya başladı, gibi geldi bana. Ben de elimden geldiği kadar durumu idare etmek için, 'Agatha' mız çok başarılı olacak; öyle anaç bir hali var ki!' diye fısıldadım kulağına. 'Sesiyle, yüzüyle her şeyiyle anaç,' dedim. İyi kıvırmadım mı bu işi? Mr. Rushworth'ün yüzü hemen gülüverdi... Şimdi gelelim benim tiradıma."

Mary konuşmaya başladı. Fanny de Edmund'un rolünü okuyordu ama duruşları, davranışları, sesi öylesine hanım hanımcıktı ki bir erkeğin yerini pek doldurduğu söylenemezdi. Ne var ki böyle bir

Anhalt'ın karşısında Mary cesaretini toplayabilmişti. Sahnenin yarısına geldikleri zaman kapıya vurulmasıyla duraladılar ve içeri Edmund girince provadan bütün bütün vazgeçtiler.

Bu beklenmedik karşılaşma üçüne de şaşkınlık, sevinç ve utangaçlık vermişti. Edmund da aynen Mary Crawford'u bu odaya getiren amaçla gelmiş olduğu için onun ve Mary'nin utangaçlıklarıyla sevinçleri daha şiddetli oldu ve daha uzun sürdü. Edmund da, elinde kitabı, Mary'nin varlığından habersiz, akşama hazırlık olarak Fanny'yle prova yapmaya gelmişti. Böylece bir araya gelmeleri pek sevinçli oldu.

Ama Fanny onların sevinciyle yarışacak halde değildi. Onların neşesi alevlendikçe kendisininki külleniyordu. Şu an ikisinin de gözündeki öneminin sıfıra indiğini gördükçe, onların kendisini aramış olduklarının avuntusu da yok oluyordu. Öyle ya, artık provalarını baş başa yapacaklardı onlar. Edmund bunu önerdi, bunun için diretti, yalvardı. Sonunda kendisi de pek isteksiz olmayan Mary' nin daha fazla nazlanacak gücü kalmadı. Şimdi Fanny'ye yalnızca suflörlük ve gözlemcilik yapmak düşüyordu. Daha doğrusu Edmund'la Mary Fanny'ye yargıçlık ve eleştirmenlik görevlerini yüklediler ve bu görevleri hakkıyla yerine getirerek bütün kusurlarını yüzlerine karşı söylemesini ciddi ciddi rica ettiler. Ne var ki kızcağızın bütün duyguları bu görevden kaçınıyordu. Dünyada yapamayacaktı bunu; yapamazdı! Eleştirme işi için bazı yönlerden yeterli sayılsa bile vicdanı onun olumsuz bir düşünce söylemesini önlerdi. Suflörlük yapmak ona yetmeliydi. Nitekim yetiyor, bazen artıyordu bile. Çünkü dikkatini her zaman kitaba veremiyordu. Onları seyrederken kendini unuttuğu oluyordu. Hatta bir keresinde Edmund'un çok heyecanlandığını görünce sıkıntısından, tam ona suflörlük edeceği sırada kitabı kapatıp öte yana döndü. Edmund'la Mary bunu onun yorgunluğuna verdiler. Anlayış gösterdiler ve ona candan teşekkür ettiler. Evet, Fanny acınacak durumdaydı. Yine de üzüntüsünün derinliğini onların hiçbir zaman anlamayacağını umuyordu! En sonunda prova bitti. Onların birbirlerine yağdırdıkları övgü sözlerine Fanny de yarım ağızla katıldı. Odasında yalnız kalıp da sakin kafayla düşünebilecek duruma geldiği zaman, onların gerçekten pek rahat ve içten rol yaparak alkış toplayacaklarını, kendi dünyasının da kararacağını açıkça gördü. Sonuç

ne olursa olsun, demin çektiği çileyi akşama yeni baştan çekmek zorundaydı.

Üç perdenin ilk genel provası o gece kesin olarak yapılıyordu. Mrs. Grant'le Crawford kardeşler yemekten hemen sonra konağa döneceklerine söz vermişlerdi. Oyunla ilgili herkes akşamı iple çekiyordu. Herkesin neşesi yerinde sayılırdı. Tom işlerin böyle sonuca yaklaşmasına seviniyordu. Edmund sabahki provadan sonra keyiflenmiş, bütün ufak tefek pürüzler giderilmişti. Hepsi heyecanlı ve sabırsızdılar. Beyler yemekten sonra hemen tiyatro odasına geçtiler. Lady Bertram'la Mrs. Norris ve Julia'dan başka bütün hanımlar da onların peşinden gittiler. Sahne henüz tamamlanmış değildi. Yine de oyun yerini ellerinden geldiğince ışıklandırdılar. Provaya başlamak için yalnız Mrs. Grant'le Crawford'ların gelmesi bekleniyordu.

Crawford'ları çok beklemediler ama Mrs. Grant gelmedi. Gelemeyecekmiş. Dr. Grant rahatsız olduğunu ileri sürerek karısını evde alıkoymuş.

Oysa Dr. Grant'in karısının kız kardeşi, onun rahatsızlığına pek inanmıyordu. Alaycı bir ciddilikle, "Dr. Grant hasta," diyordu. "Haylidir hasta. Bugün sülün etine ağzını sürmedi. Sert gelmiş ona, tabağını geri gönderdi. Ondan beri de rahatsız."

Bu, umut kırıcı bir olaydı, doğrusu! Mrs. Grant'in yokluğu gerçekten üzücüydü. Genç kadın neşeli, uysal huyları yüzünden her zaman aranıp sevilirdi ama hele şu anda, aralarında bulunması şarttı. O olmadan doğru dürüst oynayıp prova yapamazlardı ki! Akşamın bütün tadı kaçmıştı. Ne yapsalardı acaba? Tom çaresizlik içinde kıvranıyordu. Şaşkın bir duralamadan sonra bazı gözler Fanny'den yana çevrilmeye ve, "Miss Price bize acısa da o rolü hiç olmazsa okuyuverse..." diye birkaç ses yükselmeye başladı. Genç kız hemen ricalara boğuldu. Herkes yalvarıyor, Edmund bile, "Ne olur, Fanny, sence çok büyük sakıncası yoksa yapıver," diyordu.

Ama Fanny bir türlü razı olamıyordu. Düşüncesine bile dayanamıyordu bu işin. Niçin Mary Crawford'a başvurmuyorlardı sanki? Kendisi de provayı seyre geleceği yerde neden odasına çıkıp kapanmamıştı? Provayı seyrederken üzülüp sinirleneceğini biliyordu. En iyi çarenin provaya gelmemek olduğu içine doğmuştu. İşte şimdi cezasını çekiyordu.

Henry Crawford, "Rolü yalnızca okuyacaksınız," diye yeni baştan yalvardı. "Başka bir şey değil."

Maria, "Hem üstelik Fanny o rolü ezbere de biliyor," diye ekledi. "Geçen gün Mrs. Grant'e belki yirmi yerde yardım etti. Fanny, bal gibi biliyorsun sen bu rolü."

Fanny, bilmiyorum, diyemezdi. Hepsi ısrarla yalvarıyorlardı. Edmund da ricasını yineledi. Öyle de bir bakış baktı ki: "Senin iyiliğine sığınıyorum," gibilerden, sevgi dolu bir bakış... Fanny, çaresiz, boyun eğdi. Elinden geleni yapacağını söyledi. Herkes sevindi buna. Onlar provaya başlamak için hazırlana dursunlar, Fanny yüreği çarparak beklemeye koyuldu.

Prova başladı. Hepsi de kendi curcunalarına öyle dalmışlardı ki evin öbür yanından gelen alışılmadık şamataya dikkat bile etmediler. Biraz sonra kapı şrak diye açıldı ve eşikte beliren Julia dehşet dolu bir bakışla, "Babam geldi!" diye bağırdı. "Şimdi, holde duruyor!"

19

Oyuncuların sıkıntılı şaşkınlığını nasıl anlatmalı? Hepsi için tam bir dehşet anıydı bu. Sir Thomas evin içinde ha! Buna inanmamak kimsenin aklından geçmedi. Soğuk bir şaka ya da bir yanlışlık olması umuduna kimse kapılmadı. Julia'nın bakışı bu gerçeğin tartışma kabul etmez bir kanıtıydı. İlk irkilme ve bağırışlardan sonra belki yarım dakika hiç ses çıkmadı. Her biri, değişmiş yüzlerle bir diğerine bakıyor ve her biri bunun en yersiz, en sırasız, en acı bir darbe olduğunu ta içinde duyuyordu. Mr. Yates belki bunu sırf bu gecelik, can sıkıcı bir gecikme sanabilir, Mr. Rushworth de Tanrı'nın bir yardımı sayabilirdi. Onlardan başka herkesin yüreği bir dereceye kadar suçluluk duyguları ve belirsiz korkular altında eziliyordu. Herkes içinden, "Eyvah, ne olacağız şimdi, ne yapacağız?" diye soruyordu. Korkunç bir sessizlikti bu; dışarıdan gelen ayak sesleriyle kapı gıcırtıları her kulakta korkunç yankılar yapıyordu.

İlk kımıldayıp konuşan yine Julia oldu. Kıskançlık ve kin unutulmuştu şimdi, bencillikler tek amaç içinde erimişti... Ne var ki Julia kapıda belirdiği dakikada sahnede Frederick aşk dolu bakışlarla Agatha'nın sözlerini dinlemekte ve Agatha'nın elini kalbine bastırmaktaydı. Julia şimdi bunun farkına vardı. Ve gördü ki kendi sözlerinin yarattığı sarsıntıya karşın Henry Crawford duruşunu değiştirmemiş, Maria'nın elini bırakmamıştır. Julia' nın yaralı yüreği yine acıyla kabardı. Demin bembeyaz olan yüzü şimdi kıpkırmızı kesilen genç kız, "Babamın karşısına çıkmaktan benim hiçbir korkum yok, nasılsa!" dedi ve hışımla dışarı çıktı.

Onun gidişi ötekileri harekete geçirdi. İki erkek kardeş bir şeyler yapmak gereğini duyarak aynı anda ilerlediler. Aralarında birkaç kelime konuşmak yetti. Durum, düşünce ayrılığına yer verecek

nitelikte değildi: Hemen beraberce, oturma salonuna gitmeliydiler. Maria da aynı niyetle yanlarına geldi. Şu anda en yüreklileri oydu. Çünkü Julia'yı odadan kaçırmış olan durum ona tatlı bir destek sağlamıştı: Henry Crawford'un böyle bir anda onun elini bırakmayışı öyle önemli bir kanıttı ki aylar süren kuşku ve kaygılara değerdi! Maria bunu en ciddi kararların belirtisi olarak karşıladığı için şu anda kendisini babasının bile karşısına çıkabilecek kadar güçlü buluyordu. Üç kardeş, Mr. Rushworth'ün tekrar tekrar, "Ben de geleyim mi? Ben de gelsem daha iyi olmaz mı? Benim de gelmem yakışık almaz mı?" diye soruşlarına kulak bile asmadan dışarı çıktılar. Onlar kapıdan çıkar çıkmaz bu tasalı soruları yanıtlamayı Henry üzerine aldı. Mr. Rushworth'ü, dakika geçirmeden Sir Thomas'a hoş geldin demesi için kışkırtarak öbürlerinin ardından gönderdi. Oncağız da sevinçli bir telaşla dışarı fırladı.

Fanny şimdi Crawford kardeşler ve Mr. Yates'le baş başa kalmıştı. Teyze çocukları onu hepten unutmuşlardı. Kendisi de Sir Thomas'ın kalbinde çocuklarıyla aynı derecede yeri olabileceğini sanmadığı için geride kalarak biraz kendini toplamak fırsatı bulduğuna seviniyordu. Fanny'nin heyecan ve korkusu diğerlerininkinin tümünden fazlaydı, çünkü suçsuz olduğu zaman bile ürken ve üzülen bir huyu vardı. Kızcağız şimdi bayılacak gibiydi. Sir Thomas'a karşı çocukluğundan beri duyduğu korku yeniden depreşmişti. Sonra ona ve tiyatroyla ilgili herkese acıyordu da. Hele Edmund yüzünden duyduğu kaygı anlatılır gibi değildi. Fanny bir köşeye büzülmüş, bu korkulu düşünceler içinde tiril tiril titrerken, kendi başlarına kalan üç konuk da üzüntü ve can sıkıntılarını çekinmeden ortaya vuruyor, bu beklenmedik, erken dönüşü bir felaket sayarak üzüntüye boğuluyorlar ve zavallı Sir Thomas'ın hâlâ Antigua'da olmayışına ya da yolculuğunun iki kat uzun sürmeyişine yanıyorlardı.

Crawford kardeşler, Bertram ailesini daha yakından tanıdıkları ve bu olayın doğuracağı zararı çok açık görebildikleri için bu konuda son derece heyecanlıydılar. Oyunun oynanmayacağından, bütün tasarılarının suya düştüğünden de emindiler. Yates ise olaya yalnızca geçici bir duraksama, bu geceye özgü bir aksaklık gözüyle bakıyor, hatta akşam çayından sonra yeniden provaya başlayabilme düşüncesini ortaya atabiliyordu. Öyle ya, o zamana kadar Sir Thomas'a hoş geldin

demenin telaşı yatışır ve adamcağız biraz dinlendikten sonra oyunu seyrederek eğlenebilirdi. Crawford'lar bu fikri gülerek karşıladılar. Sessizce konaktan ayrılıp aileyi kendi hallerine bırakmanın daha uygun olduğunda anlaşmışlardı. Yates'e de kendileriyle gelip akşam çayını papaz evinde içmesini önerdiler. Ama oldum olası baba saygısı ve aile sevgisi gibi şeylere pek değer vermeyen Mr. Yates böyle davranmayı hiç de zorunlu bulmuyordu. İki kardeşe teşekkür ettikten sonra, "Burda kalayım, bence daha iyi," dedi. "İhtiyar geldiğine göre, biz de ona hoş geldin, diyelim bari. Üstelik hepimiz birden tüyersek bütün çocuklara karşı ayıp olur."

Bu sorun böylece çözümlenirken Fanny de kendini toparlamış, Sir Thomas'ın yanına gitmekte daha fazla gecikmesinin saygısızlık olacağına karar vermişti. Crawford kardeşler, vedalaşmadan gittikleri için kendi adlarına herkesten özür dilemeyi ona bıraktılar. Fanny de ürkütücü görevini yerine getirmek, yani Sir Thomas'ın karşısına çıkmak üzere odadan ayrıldı.

Ne de çabuk, salon kapısında buldu kendini. Bir an durdu ve bulamayacağını bildiği bir şey, yani cesaret bekledi. Ama şimdiye kadar hangi kapının yüzü ona cesaret verebilmişti ki? Genç kız çaresiz, tokmağı çevirdi ve kendini salonun ışıkları içinde, bütün ailenin karşısında buldu. İçeri girerken kendi adı çarptı kulağına. Sir Thomas tam o sırada çevresine bakınarak, "İyi ama, Fanny nerelerde? Küçük Fanny'm neden yok görünürlerde?" diye sormaktaydı. Fanny'yi görünce genç kızı şaşırtan ve içine işleyen bir sevgiyle ilerledi ve "Sevgili Fanny'm benim!" diyerek onu yanaklarından öptü. "Ne büyümüşsün!" derken gerçek bir kıvanç duyduğu belliydi. Fanny ne düşüneceğini, nereye bakacağını bilemiyordu. Yüreği dolup taşıyordu. Sir Thomas, ona karşı ömründe hiç ama hiç böyle yakın davranmış değildi. Sir Thomas değişmiş gibiydi. Sesi sevinçli bir heyecanla titriyordu; üzerindeki o eski ürkütücü vakar gitmiş, yerine şefkat ve yumuşaklık gelmişti. Fanny'yi elinden tutarak ışığa daha yakın götürdü ve yüzüne baktı. Sağlık durumunun nasıl olduğunu ince ince sordu. Sonra da, "Yok, sormak gereksiz: Görünümü bu sorunun yanıtını veriyor!" dedi. Kızın demin soluk olan yüzüne şimdi pespembe bir renk yayılınca Sir Thomas onun hem sağlık durumunun daha düzelmiş, hem de daha güzelleşmiş olduğunu ileri sürmekte haklı

çıktı. Sonra ona ailesinin, özellikle William'ın hatırını sordu. Anlayacağınız, öyle iyi ve yakındı ki Fanny onu daha çok sevmediği için, dönüşüne üzüldüğü için vicdan azabı duydu. Bir ara cesaretini toplayıp gözlerini Sir Thomas'ın yüzüne doğru kaldırınca onun zayıflamış olduğunu, sıcak iklimlerin ve yorgunluğun etkisiyle yanıp kararmış, bitkin ve cansız göründüğünü fark edince kendi yüreğindeki sevgi ve şefkat duyguları büsbütün kabardı ve kızcağız, Sir Thomas'ı birçok can sıkıcı durumun beklediğini düşünerek iyice üzüldü.

Sir Thomas herkesi ateşin çevresine oturtmuş, gülüp söylüyordu. Buna yerden göğe kadar da hakkı vardı. Uzun ve acı bir ayrılıktan sonra yine kendi evinde, ailesinin kucağında olmanın sevinci ona alışılmadık bir neşe ve teklifsizlik vermişti. Yolculuğuyla ilgili bütün soruları, daha sorulmadan yanıtlıyordu. Antigua'daki işleri son zamanlarda büyük bir hızla iyiye dönmüş, o da posta gemisini beklemeden özel bir tekneyle Liverpool'a gitme fırsatını bulmuş ve şimdi dosdoğru oradan gelmekteymiş. Sir Thomas, Lady Bertram'ın yanı başında oturduğu yerden bütün bunları anlatırken, içten bir sevinçle çevresindeki yüzleri gözden geçiriyor ve sözlerini durup durup keserek, böyle habersiz çıkıp geldiği halde hepsini evde bulduğu için çok şanslı olduğunu yineliyordu. Mr. Rushworth de unutulmuş değildi. Sir Thomas onu çok candan selamlamıştı, şimdi de onu aileden biri saydığını her fırsatta belirtmeye özen gösteriyordu. Genç adamın görünüşünde hoşa gitmeyecek hiçbir şey yoktu, Sir Thomas da onu beğenmeye daha şimdiden kararlıydı.

Çevresini sarmış olan kişiler arasında onu en katıksız, en kaygısız bir zevkle dinleyen, herhalde karısıydı. Lady Bertram gerçekten sevinçliydi. Kocasının böyle ansızın çıkıp gelmesi duygularını öyle kabartmıştı ki kadıncağız şu son yirmi yıldan beri ilk kez heyecanlanmıştı. Bir an neredeyse çarpıntısı tutar gibi olmuştu. Ve duyguları hâlâ öylesine ayaktaydı ki dikişini elinden bıraktı, köpeciği Pug'u yanından kaldırdı ve bütün dikkatiyle kanepenin geri kalan yanını kocasına verdi. Sevincine gölge düşürecek hiçbir kaygısı yoktu; kocasının yokluğunda kusur bulunabilecek hiçbir şey yapmamıştı. Zamanını bol bol el halısı dokuyarak geçirmiş, metreler boyunda püskül yapmıştı. Gençlerin de tıpkı kendisi gibi bu zamanı örnek davranışlar ve yararlı uğraşlarla geçirmiş olduklarına hiç duraksamasız

güvence verebilirdi. Kocasını yine görmek, onun konuşmalarıyla, varlığıyla oyalanıp gözünü gönlünü doldurmak o kadar tatlıydı ki! Lady Bertram, "Demek ki onu çok çok özlemişim!" diye düşünmeye başlamıştı. "Ondan uzun zaman ayrı kalmaya bir daha dayanamam sanıyorum!"

Mrs. Norris'e gelince; o mutluluk yönünden kız kardeşiyle bir tutulamazdı. Sakın, Sir Thomas'ın tiyatro meselesini öğrenince kızacağından filan korktuğunu sanmayın! Mrs. Norris'in bu konuda aklı öylesine çelinmişti ki, Sir Thomas içeri girdiği zaman Mr. Rushworth'ün pembe saten pelerinini hemen, içgüdüsüyle kaldırıp saklamaktan öte bir telaş belirtisi gösterdiği söylenemezdi. Yalnız Sir Thomas'ın dönüp gelişinin koşulları Mrs. Norris'in canını sıkmıştı. Kendinin herhangi bir şey yapmasına fırsat bırakmamıştı bu dönüş! Uşaklar tarafından dışarıya çağrıltılıp Sir Thomas'ı önce onun görerek müjdeyi ev halkına kendisi yayacağı yerde, Sir Thomas, gelişini uşaktan başkasına çıtlatma gereğini duymamış; hemen uşağın ardı sıra salona girivermişti! Duyurulması gereken haber Sir Thomas'ın ister dönüşü olsun, ister ölümü, bunu aileye bildirmek Mrs. Norris'in görevi olmalıydı! Kadıncağız eskiden beri hayalini kurduğu bir hakkın elinden alındığını hissediyor ve şimdi ortada yapılacak bir iş olmadığı halde işgüzarlık etmeye, sessizlik ve huzurdan başka bir şey istenilmediği halde bir telaş havası yaratmaya çalışıyordu! Sir Thomas yemek yemek istese Mrs. Norris hemen mutfağa giderek bir sürü buyrukla kâhya kadının başına bela kesilecek ve uşaklara, ellerini çabuk tutmaları için buyruklar vererek hakaretler edecekti. Gel gör ki Sir Thomas bütün yemek önerilerini kesinlikle geri çeviriyordu. Çay saatine kadar hiçbir şey yemeyecekmiş; yok, hiçbir şey. Çok teşekkürler ama çaya kadar beklemek istiyormuş. Mrs. Norris yine de durup durup yemek önerilerinde bulunmaktan geri kalmıyordu. Adamcağızın anlattığı İngiltere yolculuğunun en heyecanlı noktasında, bir Fransız korsan gemisinin yarattığı korkulu heyecanın tam ortasında Mrs. Norris pat diye onun hikâyesini yarıda keserek çorba önerisi getirdi: "İnanın Sir Thomas, ne derseniz deyin, bir tas çorba size çaydan çok daha iyi gelir şimdi. Kuzum, içiverin bir tas çorba."

Sir Thomas'ın sinirlenmeye niyeti yoktu: "Ah, sevgili Mrs. Norris, yine herkesin iyiliği için kendinizi paralamakta devam ediyorsunuz!

Ama inanın, sadece çay istiyorum."

"Peki öyleyse. Lady Bertram'cığım, hemen söyleyin bari de çayı hazır etsinler. Baddeley'ye söyleyin, elini çabuk tutsun bari. Bu gece pek yavaşlığı üstünde." Mrs. Norris bu dediğini yaptırdı ve Sir Thomas da hikâyesini anlatmayı sürdürdü.

Sonunda bir sessizlik oldu. Sir Thomas'ın ilk ağızda anlatıp konuşacakları tükenmişti. Şimdi artık sevinçle çevresine, sevgili yüzlerin birinden öbürüne bakmak ona yetiyordu. Sessizlik uzun sürmedi. Duyduğu sevinç Lady Bertram'ın çenesini açmıştı. Onun, "Sir Thomas'çığım, çocuklarımız son zamanlarda nasıl vakit geçiriyorlar dersiniz? Tiyatro oynuyorlar! Hepimiz heyecan içindeyiz!" dediğini duydukları zaman çocuklarının ne türlü duygulara kapıldıkları kestirilebilir.

Sir Thomas, "Ya, demek öyle!" dedi. "Hangi oyunu oynuyorsunuz bakalım?"

"Yaptıklarını size de anlatmak için can atıyorlar."

Tom çarçabuk araya girerek, sözüm ona umursamaz bir tavırla, "Elbette anlatacağız, ilk fırsatta," dedi. "Ama hemen şimdi babamızın canını sıkmaya değmez. Yarın anlatırız, efendim. Şu son hafta içinde, bir şeyler yapmış olmak, annemizi biraz eğlendirmek için birkaç sahne hazırlayıp oynamaya kalkıştık, ufak bir şey. Hemen hemen ekim ayının başından beri havalar durmadan yağışlı gidiyor da! Günlerce eve kapanıp kaldığımız oluyor! Ayın üçünden beri ava çıkamadım, desem yeri var. İlk üç gün kötü avlanmadım ama ondan sonra hiç olmadı. İlk gün Mansfield korusuna gittim. Edmund da Easton'dan ötedeki çayırları taradı. Epey av getirdik eve. Daha altı katı kuş vurabilirdik ama sülünlerinize, inanın, sizin gönlünüzce saygı gösteriyoruz. Korularınızdaki av sayısının azalmış olmadığını göreceksiniz, efendim. Ben Mansfield korusundaki sülün sayısının hiç bu yılki kadar çok olduğunu hatırlamıyorum, umarım yakın zamanda siz de orada avlanmaya çıkarsınız, efendim."

Tehlike şimdilik atlatılmıştı. Fanny'nin içindeki eziklik hafifledi. Ama biraz sonra Sir Thomas ayağa kalkıp da artık kendi sevgili odasına bakmadan daha fazla edemeyeceğini söylediği zaman, bütün çarpıntılar yeniden tuttu! Onu, odasında bulacağı değişikliklere hazırlayacak herhangi bir şey söylenmesine fırsat kalmadan Sir

Thomas dışarı çıkmıştı. Arkada kalanların üzerine bir korku sessizliği çöktü.

Sonra ilk konuşan Edmund oldu. “Bir şeyler yapmak gerek!” dedi.

Elinin hâlâ Henry Crawford’un kalbine bastırıldığını hisseder gibi olan ve başka pek bir şeye aldırmayan Maria, “Biraz da konuklarımızı düşünelim,” dedi. “Fanny, Miss Crawford neredeydi sen buraya geldiğinde?”

Fanny onların gittiğini anlattı, bıraktıkları mesajı iletti.

Tom, “Öyleyse zavallı Yates yapayalnız demektir!” diye bağırdı. “Gidip getireyim bari. Her şey ortaya çıktığı zaman bize yardım eder.”

Tom hemen tiyatro odasına seğirtti ve tam zamanında yetişerek babasıyla arkadaşının ilk karşılaşmalarına tanıklık etti. Sir Thomas odasında şamdanların yanmakta olduğunu görünce epey şaşırmıştı. Gözlerini çevrede dolaştırınca odanın kullanılmakta olduğunu gösteren başka belirtiler de seçti ve eşyanın dağınıklığını fark etti. Bilardo odasına açılan kapının önündeki kitap dolabının kaldırılmış olması özellikle dikkatini çekti. Ama bütün bunlara daha fazla şaşırmasına fırsat kalmadan, bilardo odasından yükselen sesler onu büsbütün afallattı. İçerde biri (Sir Thomas bu sesi tanıyamamıştı) iyice yüksek sesle konuşmakta, hatta avazı çıktığı kadar bağırmaktaydı. Sir Thomas, kitap dolabının kaldırılışına o an için sevinerek hemen yürüyüp kapıyı açtı ve kendini bir tiyatro sahnesinde, ateş püsküren bir genç adamla karşı karşıya buldu. Yates’in de Sir Thomas’ı gördüğü ve sahne yaşamındaki en parlak irkilmeyle adeta yerinden sıçradığı anda Tom Bertram odanın karşı tarafından içeri girdi. Gülmemek için kendini bu kadar güç tuttuğunu hiç bilmiyordu! Babasının, böyle ömründe ilk olarak kendini bir tiyatro sahnesinde bulunca düştüğü şaşkınlık ve ciddilik... ateşli Baron Wildenheim’ın yavaş yavaş genç salon adamı Mr. Yates’e dönüşerek “reverans” yapıp Sir Thomas’tan özür dileyişi öyle bir gösteri, öyle bir gerçek tiyatro sahnesiydi ki, Tom bunu kaçırmaya dünyada razı olmazdı! Bu sahnede oynanan herhalde son oyun olacaktı bu, ama daha güzeli olamazdı! Tiyatroları büyük bir başarıyla kapanacaktı.

Böyle eğlenceli hayallere dalacak fazla zaman da yoktu ya! Şimdi Tom’un sahneye çıkıp oyuncuları birbirlerine tanıştırması gerekiyordu. O da epey soğuk terler dökerek bu işi elinden geldiğince başardı. Sir

Thomas genç Yates'i, kendi şanına yaraşır bir babacanlılıkla selamladı. Gerçekte ne onunla tanışmak zorunda kalmaktan hoşnuttu ne de bu tanışmanın tarzından! Yates ailesinin adını çok iyi bildiği için kendi oğlunun bu gençten, "en iyi arkadaşlarımdan biri" diye söz etmesi babayı son derece sinirlendirmişti. (Hoş, büyük oğlunun belki yüz tane "en iyi arkadaşı" vardı ya, o da başka!) Sir Thomas böyle kendi evinde gülünç duruma düştüğü, en uygunsuz zamanda hiç de gözünün tutmadığı bir gençle tanışmak zorunda kaldığı için öfkelenmediyse, bunun nedeni yuvasına dönmüş olmanın büyük sevinci ve kendi sabrıyla terbiyesiydi. Mr. Yates'in teklifsiz, hatta umursamaz tutumuyla çenebazlığı onun şu sırada ev sahibinden daha rahat olduğunu ortaya koyuyordu.

Tom babasının kafasından geçenleri sezmişti ve "Düşüncelerini umarım hep böyle içinde tutar," diye dua ediyordu. Kendi yaptıklarının gerçekten hatalı olabileceğini şimdi çok iyi anlamaya başlamıştı. Babasının tavana ve duvarlardaki sıvaya yönelttiği bakışlarda bir haklılık payı bulunabilirdi. Yine de Sir Thomas ılımlı bir ciddiyetle bilardo masasının akıbetini sorarken, çok haklı bir meraktan ileri gitmiş sayılmazdı doğrusu. Hatta Mr. Yates'in, tiyatro tasarısının parlaklığı üzerine, heyecanla sorduğu bir soruyu bile serinkanlılıkla yanıtlayabildi. Baba ile oğul böyle gergin duygu ve düşünceler içinde birkaç dakika geçirdiler. Sonra üç erkek salona döndüler. Sir Thomas'ın üzerine çökmüş olan ciddilik kimsenin gözünden kaçmadı.

Aile reisi, yerine oturduğu zaman istifini bozmadan, "Tiyatronuzdan geliyorum," dedi. "Kendimi ansızın orada buluverdim. Benim odama pek yakınmış. Doğrusu her bakımdan afalladım, çünkü oyununuzu bu kadar ciddiye aldığınızı hiç tahmin etmemiştim. Mum ışığında görebildiğim kadar, sahne iyi hazırlanmış. Dostumuz Christopher Jackson'un eline sağlık, doğrusu." Sir Thomas'ın niyeti bundan sonra konuyu değiştirip daha tatlı aile meselelerinden konuşmaktı. Gelgelelim Mr. Yates, onun demek istediğini anlayıp nezaketini sezecek kadar kavrayış gücüne ve konuşmayı onun yönetmesine izin vererek kendisi kenara çekilecek kadar ince terbiyeye sahip olmadığı için tiyatro konusunu kurcalamaktan vazgeçmedi. Bu konudaki söz ve sorularıyla ev sahibinin başını şişirdi ve sonunda onu, Ecclesford'da uğradığı düş kırıklığının bütün tarihçesini dinlemek

zorunda bıraktı. Sir Thomas büyük bir nezaketle dinliyor ama bu davranışı terbiye sınırlarına sığdıramayarak Mr. Yates konusundaki olumsuz düşüncelerinin yerinde olduğunu anlıyordu. Genç adamın hikâyesi sona erince Sir Thomas ona hak verip acıyacak gücü kendinde bulamadı ve yalnızca hafif bir baş eğişiyle karşılık verdi.

Tom bir anlık bir duraklamadan sonra, "Esasında bizim oyun kararımız da bundan doğdu," dedi. "Dostum Yates tiyatro mikrobunu Ecclesford'dan buraya taşıdı. Mikrop da hemen yayılıverdi. Böyle şeyler nasıl bulaşıcıdır, bilirsiniz, efendim. Siz de bizi kendi aramızda böyle oyunlar düzenlemeye eskiden beri özendirirdiniz. Hastalığa da bu yüzden böyle çarçabuk yakalanıverdik ya, eski günler geri gelmiş gibi oluverdi!"

Mr. Yates ilk fırsatta lafı arkadaşından aldı ve Sir Thomas'a hemen, şimdiye kadar yaptıklarıyla yapmakta olduklarını bir bir anlattı. Planlarının nasıl gitgide dal budak saldığını, ilk pürüzlerin nasıl mutlu bir biçimde giderildiğini, işlerin şimdiki umut verici durumunu sıraladı. Bu konuya olan merakı gözlerini o derece perdelemişti ki arkadaşlarının nasıl oturdukları yerde diken üstünde gibi kıpırdandıklarını, yüzlerinin nasıl değiştiğini, nasıl hafifçe öksürüp durduklarını şu kadarcık fark etmediği gibi, bakışlarını dikmiş olduğu yüzdeki ifadeyi bile göremiyordu. Sir Thomas, kara kaşlarını çatarak soru sorar gibi Tom'a, kızlarına ve Edmund'a bakmakta, bakışları Edmund'un üzerinde özellikle gezinerek gizli bir dille ona sitem etmekteydi. "Senin aklına, fikrine güvenmiştim, Edmund, sen neler yaptın?" diyordu sanki. Fanny de Sir Thomas'ın önünde diz çökerek, "Ah, ne olur, ona bakmayın öyle!" diye yalvarmak istiyordu. "Ötekilere bakın bu gözlerle ama ona, asla!"

Mr. Yates'in çenesiyse hâlâ işliyordu: "Ne yalan söyleyeyim, Sir Thomas; bu akşam siz çıkageldiğinizde biz tam provanın orta yerindeydik. İlk üç perdeyi prova edecektik. Kötü de gitmiyordu hani. Yalnız Crawford'lar tutup evlerine dönünce kumpanyamız dağıldı; onun için artık bu gecelik bir şey yapamayız. Ama yarın gece tiyatromuza şeref verirseniz yüzümüzün kara çıkmayacağını umuyorum. Yine de hoşgörünüze sığınıyoruz, tabii, acemi oyuncular olarak. Hoşgörünüze sığınıyoruz, efendim."

Sir Thomas çatık kaşla, “Hoşgörüme güvenin, beyefendi, ama başkaca prova yapmamak koşuluyla,” diye yanıtladı. Sonra yumuşayarak gülümsedi ve “Mutlu olup her şeyi hoş görmek kararıyla döndüm evime,” diye ekledi. Bu kez kendi ailesine dönerek, “Miss Crawford’la ağabeyinden, son aldığım mektuplarda da söz ediyordunuz,” dedi. “Nasıl, hoşnut musunuz onların dostluğundan?”

Hemen karşılık verebilecek tek kişi Tom’du. O da, Crawford kardeşlere karşı ne kıskançlık ne yakınlık, hiçbir özel duygu beslemediği için, onları centilmence övmeyi başardı. “Mr. Crawford çok hoş, kibar bir beyefendi. Kız kardeşi de sevimli, güzel, zarif, hayat dolu bir genç hanım.”

Mr. Rushworth’se dilini daha fazla tutamayarak, “Kibar çocuk değil, demeyeceğim,” diye lafa karıştı. “Ama babanıza onun boyunun bir yetmişten fazla olmadığını söylemelisiniz; yoksa yakışıklı bir şey sanacak.”

Sir Thomas bu sözlerden pek bir anlam çıkaramayarak şaşkın şaşkın Mr. Rushworth’e baktı. O da, “Düşündüğümü olduğu gibi söylemem gerekiyorsa, böyle hep prova yapıp durmak bence çok sinir bir şey,” diye ekledi. “Her şeyin fazlası fazla! Doğrusu ben rol yapmayı artık eskisi gibi sevmiyorum. Bence kendi aramızda, hiçbir şey yapmadan rahat rahat otururken keyfimiz daha yerindeydi.”

Sir Thomas yine genç adama baktı, sonra ona hak veren bir gülümseyişle, “Bu konuda duygu ve düşüncelerimizin eş oluşu beni sevindirdi,” dedi. “Gerçekten sevindim bu işe. Benim sakıngan ve keskin görüşlü olmam ve çocuklarımın fark etmediği birçok sakıncayı görmem pek doğaldır. Sonra evimde sakinlik aramam, gürültülü eğlencelerden uzak, kafa dinlendirecek bir yuva özlemem de doğaldır. Ama sizin bunlara bu yaşta değer vermeniz kendiniz için ve sizinle ilişkisi olan herkes için sevindirici bir durumdur. Ben de size katılıyorum; sizinle aynı düşüncede olmanın değerini bilmez değilim!”

Sir Thomas genç adamın düşüncelerini onun seçtiği sözlerden daha iyi bir biçimde dışa vurmaya yeltenmişti. Mr. Rushworth’ten bir üstün zekâ ummasının yersiz olduğunu anlamıştı ama onun (düşüncelerini gerektiği gibi ifade edemese de) sağlam kafalı, ağırbaşlı bir genç olduğuna inanmak istiyordu ve onu bu nitelikleriyle el üstünde tutmaya hazırdı. Odadakilerin birçoğu bıyık altından

gülümsemekten kendilerini alamadılar. Mr. Rushworth bütün bu övgüleri nasıl karşılayacağını bilemediği için, hemen hemen hiçbir şey söylemedi. Böylelikle de, Sir Thomas'ın kendisi hakkındaki olumlu düşüncelerini biraz daha uzatabilmenin en iyi yolunu bulmuş oldu.

20

Ertesi sabah Edmund ilk iş olarak babasını yalnız başına gördü ve ona tiyatro olayını olduğu gibi anlattı. Bu meselede kendine düşen payı temize çıkarmaya da kalkışmadı. Şimdi, aklı başına gelmişken, tarafsız olarak ne düşünüyorsa onu söyledi. Bu konuda verdiği ödüne karşılık elde edilen kazancın pek küçük olduğunu, demek ki ilk yürüttüğü yargının pek de yerinde sayılmayacağını, dürüstlükle kabul etti. Beri yandan arkadaşlarını kötülemek de istemiyordu. Hele aralarında tek bir kişi vardı ki onun davranışına hiçbir suç kondurulamazdı. Edmund, "Hepimiz az çok suçluyuz," dedi. "Her birimiz, Fanny dışında! Baştan sona kadar doğru karar veren, düşüncelerinde direnen tek kişi Fanny oldu. Bu işi ilk başından beri olumsuz karşıladı o. Sizin doğru bulmayacağınızı yinelemekten bir an bile vazgeçmedi. Fanny'nin tam istediğiniz gibi bir evlat olduğunu göreceksiniz..."

Sir Thomas böyle bir topluluğun, böyle bir zamanda, böyle bir işe kalkışmasını gerçekten de Edmund'un tahmin ettiği kadar yakışıksız buldu. Hatta içi öylesine doluydu ki bu konuda fazla konuşamadı. Öteki çocuklarını da azarlamaya kalkışmadı. Onların düştükleri yanlışı artık anlamış olduklarına inanmak istiyordu. Projenin hemen sona ermesi ve bütün hazırlıkların kökünden kazınması, yeterli bir azar sayılırdı.

Ama evde bir kişi vardı ki Sir Thomas duygularını ona yalnızca davranışlarıyla belirtmeyi yeterli saymadı: Mrs. Norris'e sitem etmekten kendini alamadı. Gençler böyle bir işe kalkışmakla çok düşüncesizlik etmişlerdi. Daha doğru bir karar vermeleri gerekirdi ama gençtiler ve Edmund'un dışında hepsi de galiba biraz uçarıydılar. Bu yüzden böyle bir planın tasarlanmasından çok, Mrs. Norris'in bu tür

yanlış kararları ve tehlikeli eğlenceleri onaylamış olması şaşılacak bir şeydi. Mrs. Norris biraz bozuldu ve ömründe belki de ilk olarak dili tutulur gibi oldu. Çünkü Sir Thomas'ın bu derece açık seçik görmüş olduğu uygunsuzlukların hiçbirini seçemediğini itiraf etmek istemiyordu. "Sözümü geçiremedim, beni dinlemediler," demek de işine gelmiyordu. Tek çaresi konuyu en çabuk yanından kapamak ve Sir Thomas'ın düşüncelerini daha mutlu bir yola yöneltmekti. Bu konuda da en güvendiği dal Sotherton'du; Rushworth'lerle bağlantı kurmuş olmak onun en şanlı başarısı, en büyük desteğiydi. İşte bu konuda sırtı yere gelmezdi! Genç Rushworth'ün Maria'ya olan hayranlığını bir sonuca bağlamak başarısını bütünüyle kendi üzerine alarak, "Eğer ben kolları sıvayıp da oğlanın anasıyla tanışmakta direnmeseydim, hemşiremi de alıp Sotherton'a ziyarete götürmeseydim, inanın hiçbir sonuç çıkmayacaktı," diyordu Mrs. Norris. "Çünkü Mr. Rushworth çok alçakgönüllü bir çocuk; ilk adımı karşısındakinden bekliyor. Biz harekete geçmeseydik onu yakalamak için hazır bekleyen bir dolu kız vardı çevresinde. Ama ben, başvurmadık yol bırakmadım. Kız kardeşimin aklını bu işe yatırabilmek için dağları devirmeye hazırdım. Sonunda yatırdım da aklını. Sotherton'un buradan uzaklığını biliyorsunuz. Mevsimlerden karakıştı, yollar geçilecek gibi değildi. Ama yine de sözümü dinlettim."

"Lady Bertram'la çocuklara sözünüzü nasıl geçirtebildiğinizi bilmez değilim. İşte benim üzüldüğüm yön de..."

"Ah, Sir Thomas'çığım, yolların durumunu görmüş olsaydınız o gün! Geçemeyeceğiz sandım, gerçekten. Oysa dört at koşmuştuk. Zavallı ihtiyar arabacı da bize olan büyük sevgisi, bağlılığı yüzünden, ille bizimle gelmekte direndi. Aslında arabacı yerinde oturacak hali bile yoktu, romatizmaları tutmuştu. Başmelek Mikail Yortusu'ndan beri ilaç yapıyordum onun romatizmasına. Sonunda iyi edebildim. Ama kışın pek kötüydü. Sotherton'a gideceğimiz gün de hava öyle berbattı ki onun odasına kadar çıktım, bizimle gelmesin, diye öğüt verdim. Perukasını takıyordu. Bunu görünce, 'Arabacı, sen gelmesen daha iyi olacak,' dedim. 'Hanımefendiyle bana bir şeycikler olmaz,' dedim. 'Stephen ne kadar serinkanlıdır, bilirsin; Charles da epey deneyim edindi, bu yüzden korkacak bir şey yok,' dedim. Ama dinletemedim. Kararı karar, ille gelecekti. Ben işgüzarlık edip onun

bunun başının etini yemesini hiç sevmem. Onun için konuyu orada kestim ama her sarsıntıda yüreğim ihtiyarcık için sızlıyordu. Hele Stoke dolaylarındaki kır yollarına vardığımız zaman, bir yandan taşlar, bir yandan kırağı derken, öyle sarsılıyorduk ki aklınız almaz. Ben de ihtiyar arabacımızın haline üzülmekten, inan olsun bittim! Hele o zavallı beygircikler! Onların öyle zora gelmelerini gözlerimle görmek! Atları nasıl severim, bilirsiniz! Sandcroft Tepesi'nden aşağı indiğimizde ne yaptım, dersiniz? Güleceksiniz bana! Ama arabadan inip yürüdüm. İki gözüm kör olsun, yürümediysem. Belki beygirlerin yükünü pek hafifletmiş olmadım ama yine bir şeydir. Öyle ya, o soylu hayvancıkların ne hale geldiklerini bile bile yan gelip oturamazdım ki! Müthiş soğuk aldım bu yüzden ama feda olsun! Ziyaretimiz amacına ulaştı ya!"

"Dilerim bu bağ, çekilen bu sıkıntılara her zaman değsin! Mr. Rushworth'ün halinde tavrında öyle aman aman bir üstünlük yok! Yine de dün geceki konu üzerinde belirttiği düşünceler doğrusu hoşuma gitti. Yani sessiz sedasız aile yaşantısını tiyatro oynamanın gürültü patırtısından üstün tutması. Bu konudaki düşünüşlerini pek yerinde buldum."

"Aa! Elbette, tanıdıkça daha çok beğenip seveceksiniz onu. Öyle pek parlak bir genç değil ama iyi yönleri saymakla bitmez. Hele size karşı saygısı öyle büyük ki! Herkes bunu benim işim saydığı için hep alaya alıyorlar beni. Mrs. Grant daha geçen gün, 'Tanrı iyiliğinizi versin, Mrs. Norris; bu çocuk sizin kendi oğlunuz olsaydı, Sir Thomas'a ancak bu kadar saygı besleyebilirdi!' dedi."

Mrs. Norris'in lafı değiştirmeleriyle baş edemeyen, iltifatları karşısında eli kolu bağlanan Sir Thomas, tiyatro konusunu bırakmak zorunda kaldı ve kadıncağızın, sevdiklerini hoşnut etmek isteği yüzünden arada yufka yüreklilik yaptığını, kafasını gerektiği gibi kullanamadığını düşünmekle yetindi.

Sir Thomas sabah saatlerini pek dolu geçirdi. Ev halkıyla yaptığı konuşmalar işlerinin ufak bir bölümüydü. Mansfield'daki eski hayatının bütün yönlerine yeniden el atması, adamlarıyla görüşüp mülkünü gezmesi gerekiyordu. Çalışkan ve düzenli bir insan olduğundan, aile reisi olarak öğle sofrasının başındaki yerini almazdan önce bütün bu işleri bitirmekle kalmamış, marangoza, bilardo

odasında kurmuş olduklarını sökmesi için buyruk vermiş, boyacıyı da savmıştı. Boyacı gerçi bir tek odanın zeminini bozmuştu ama arabacının bütün süngerlerini mahvetmiş, genç uşaklardan beşini işsiz ve keyifsiz bırakmıştı. Sir Thomas tiyatronun tüm izlerini, evdeki "Âşıkların Yemini" nüshalarının hepsine varıncaya kadar (çünkü bulduğunu yakmaktaydı) ortadan kaldırmak için bir-iki günün yeterli olacağını umuyordu...

Mr. Yates şimdi Sir Thomas'ın niyetlerini anlamaya başlıyordu. Ama bu niyetlerin nedenlerini anlamaktan hâlâ uzaktı. O sabah Tom ve Edmund'la birlikte ava çıkmışlardı. Tom bu fırsattan yararlanarak arkadaşına babasının ne gibi bir tepki gösterebileceğini (Sir Thomas'ın tuhaf huyları için özür dileyerek) anlatmaya çalışmıştı. Tahmin edilebileceği gibi bu durum Mr. Yates'i içinden yıktı! Aynı konuda ikinci kez düş kırıklığına uğramak korkunç bir talihsizlikti. Mr. Yates öylesine sinirlendi ki Tom'la Julia'nın hatırını kırmaktan çekinmese herhalde Sir Thomas'ın yaptığı işlerin gülünçlüğünü yüzüne çarpar; onun aklını başına getirmek için tartışmaya girişirdi. Mr. Yates ömründe bir sürü sert baba görmüş, onların terslikleri yüzünden çok çekmişti! Ama bu tür babalar arasında Sir Thomas kadar anlaşılmaz derecede tutucu, buyurgan olanına hiç çatmamıştı doğrusu! Çocuklarının hatırı olmasa, çekilecek dert değildi! Mr. Yates onun çatısının altında daha birkaç gün kalıyorsa, Sir Thomas bunun için güzel kızı Julia'ya dua etmeliydi!

Akşam saatleri, hemen hemen herkesin kafası bulanık olmakla birlikte, görünüşte sakin geçti. Sir Thomas'ın ricası üzerine kızlarının piyanoda çaldığı parçalar, evin içindeki gerçek uyumun yokluğunu gizlemeye yardım etti. Maria bir hayli çarpıntı içindeydi. Henry'nin artık hiç geciktirmeden evlenme önermesi genç kız için son derece önemliydi. Bu durumda hiçbir gelişme olmadan bir günün bile geçmesi onu tedirgin ediyordu. Öğleye kadar her an Henry'nin gelmesini beklemişti. İşte bütün akşamı da yine onu beklemekle geçirmekteydi. Nişanlısı, Sir Thomas'ın dönüşünü anasına müjdelemek üzere erkenden Sotherton yolunu tutmuştu. Maria, yakın zamanda yepyeni bir durum doğarak onun bir daha geri gelmemesini sağlasın, diye dua etmişti. Ama papaz evinden gelen giden yoktu. Mrs. Grant'in Lady Bertram'a gönderdiği bir göz aydın pusulasından başka

ne bir haber çıkmıştı, ne bir ses! Haftalardır ilk olarak iki ev halkı birbirlerinden böyle büsbütün ayrı kalıyorlardı. Oysa ağustos başından beri hemen her günü bir arada geçirmişlerdi! Sözün kısası, üzüntü ve sıkıntı dolu bir gün geçti. Ertesi gün de (başka yönden olmakla birlikte), daha az sıkıntılı sayılmazdı. Maria birkaç dakika süren ateşli bir mutluluk duydu ama sonra, saatler saati derin ve keskin bir ıstırapla kıvrandı. Henry Crawford en sonunda konağa geldi! Sir Thomas'a hoş geldin demek için sabırsızlanan Dr. Grant'le birlikte yürümüştü papaz evinden. Sabahın oldukça erken bir saatiydi. Ailenin çoğunluğunun toplanmış olduğu kahvaltı salonuna girdiler. Sir Thomas da çok geçmeden göründü ve Maria sevdiği adamın babasıyla tanıştırılmasını sevinç ve heyecan içinde izledi. Hisleri sözle anlatılır gibi değildi! Ne var ki biraz sonra, Henry'nin kimi sözleri kulağına çarpınca bu duygular temelden altüst oldu! Henry, Maria'yla Tom'un arasına oturmuştu. Maria onun yavaş sesle Tom'a, bu mutlu olaydan sonra (Sir Thomas'ın gelişini kastederek) tiyatro projesini yeniden ele almayı düşünüp düşünmediklerini sorduğunu ve, "Eğer oyuna devam edilecekse dilediğiniz zaman Mansfield'a dönebilirim," dediğini duydu. Henry, Mansfield'dan hemen ayrılıp Bath'de amcasıyla buluşacakmış. Ama, "Âşıkların Yemini"nin oynanması gerçekleşecekse kendini sözle bağlı sayarak başka bütün planlarından vazgeçecek ve istenildiği anda Mansfield'a dönebilmesini amcasından isteyecekmiş. Oyun onun yokluğu yüzünden bozulmamalıymış!

"İster Bath'de olayım ister Norfolk'ta, Londra'da, York'ta, nerede olursam olayım, yeter ki İngiltere'de olayım, haberinizi aldıktan sonra bir saat içinde yola çıkarım!"

İyi ki ona yanıt vermek durumunda olan Maria değil de Tom'du. Çünkü Tom hemen, rahatlıkla karşılık verebildi: "Gittiğine üzüldüm ama oyunumuza gelince; onun defteri dürüldü artık, hesabı tamam! (Babasından yana anlamlı bir bakış fırlatarak) Boyacı dün sepetlendi. Yarına kadar tiyatromuzdan pek az iz kalacak ortada. Ben hemen anlamıştım bunun böyle olacağını... Mevsim Bath için henüz erken... pek kimse bulamayacaksınız orada."

"Amcam hemen her yıl bu mevsimi seçer."

"Ne zaman yola çıkıyorsun?"

"Bugün belki Banbury'ye kadar yol alabileceğimi umuyorum."

Tom bu kez, "Bath'de hangi arabacıyı kullanıyorsun?" diye sordu. Onlar bu konuyu konuşadursun onuruna çok düşkün ve azimli bir kız olan Maria bu konuşmadan kendi payına düşen bölümü serinkanlılıkla karşılamaya hazırlanıyordu.

Nitekim Henry Crawford çok geçmeden ona doğru döndü ve Tom'a söylemiş olduklarının birçoğunu yineledi, yalnız daha yumuşak bir ifade ve daha büyük bir üzüntüyle. Ama duruşu ve ifadesi kaç para ederdi ki? Gidiyordu ya! Gidişi kendi isteği olmasa bile, uzakta kalmayı tasarlayışı kendi isteğiydi ya! Belki amcasıyla olan buluşması dışında, bütün öteki planlar kendiliğinden kurmuş olduğu şeylerdi. İstediği kadar "zorunluk"tan dem vursun, aslında onun kimseye bağlı olmadığını Maria biliyordu! Elini tutup yüreğinin üstüne bastırmış olan o el! Şimdi genç adamın ne elinde bir kıpırtı vardı ne de yüreğinde. Genç kız irade gücüyle ayakta duruyordu ama çektiği acı çok şiddetliydi. Neyse ki erkeğin davranışıyla taban tabana zıt olan sözlerini dinlemek ve duygularının karmakarışıklığını terbiyeli ve sakin bir görünüşle kapatmak zorunda kalması pek uzun sürmedi. Çok geçmeden Henry salondaki öbür kişilerle de ilgilenebilmek için Maria'nın yanından ayrıldı ve bir vedalaşma anlamında olduğu artık açıkça ortaya çıkan ziyaret çok kısa sürdü. Genç adam gitmişti bile! Maria'nın eline son bir kez dokunmuş, bir veda selamıyla eğilmiş ve gitmişti. Maria'nın artık avuntuyu yalnızlıkta aramaktan başka yolu yoktu. Henry Crawford gitmişti! Konaktan ayrılışından iki saat sonra köyü de geride bırakmış bulunuyordu. Bencilliğinin ve kendini beğenmişliğinin Bertram kız kardeşlerin yüreğinde uyandırdığı umutlar da böylece söndü, gitti.

Julia onun gidişine sevinebilirdi. Çünkü genç adamın varlığı ona diken gibi batar olmuştu. Maria da onu elde edememişti ya, yeter! Julia'nın ateşi artık başkaca öç istemeyecek kadar küllenmişti. Henry Crawford gittikten sonra Julia ablasına acıyabilirdi de!

Henry Crawford'un gidişini Fanny daha temiz yürekli bir sevinçle karşıladı. Yemek sırasında duydu bu haberi ve Tanrı'ya şükretti. Ötekiler üzülüyor ve genç adamı, kendi duygularının derecesine göre övüyorlardı: Edmund'un biraz taraf tutan ama yine de içten gelme hayranlığından tutun da Lady Bertram'ın laf olsun diye yönelttiği sıradan övgü sözlerine kadar. Mrs. Norris de biraz afallamış ve

Henry'nin Julia'ya âşık olması işinden bir sonuç çıkmayışına şaşırmıştı. Neredeyse onların çöplerini doğru dürüst çatamadığı için kendini suçlu bulacaktı. Ama ilgilenmek zorunda olduğu kişilerin sayısı o kadar çoktu ki onun kadar yedi canlı bir insan bile bütün istediklerini yapmaya yetişemezdi!

Bir-iki gün daha geçti ve Henry Crawford gibi Mr. Yates de yolcu oldu. Onun gidişiyle en çok ilgilenen Sir Thomas'tı. Adamcağız ailesiyle baş başa kalmak istediğine göre, daha üstün kişilikli bir yabancının bile varlığı çekilmezdi; hele bunun gibi küstah, uçarı, aylak ve tutumsuz birisi, sinir bozuyordu. Mr. Yates'in kendi cansıkıcıydı, hele onu Tom'un arkadaşı ve Julia'nın hayranı olarak kabul etmek Sir Thomas'ın ağırına gidiyordu. Henry Crawford gitmiş ya da kalmış, Sir Thomas'ın umurunda değildi. Ama Mr. Yates'i hol kapısına kadar geçirip de, "İyi yolculuklar," dediği zaman bu dilek gönlünden koptu!

Mrs. Norris de Sir Thomas'ın canını sıkabilecek bir şeyi bu arada gözden gizlemeyi başarmış, son derece hamaratlık ve ekonomiyle ortaya çıkardığı yeşil çuha perdeyi koltuğunun altına kıstırdığı gibi kendi evine götürmüştü. Yeşil çuhaya pek de gereksinmesi vardı, doğrusu!

21

Sir Thomas'ın dönüşü ailenin yaşayışında "Âşıkların Yemini" dışında da büyük değişiklik yarattı. Onun yönetimi altında Mansfield Park bambaşka bir yer olup çıktı.

Gidenler gitmiş, kalanlardan birçoğunun da ruhuna karalar basmıştı. Eskisine oranla günler hep birbirine benziyor, sıkıntı içinde geçiyordu artık. Papaz eviyle gidiş gelişler seyrelmişti. Teklifsizlikten hiçbir zaman hoşlanmayan Sir Thomas, hele şu sırada, tek bir aileyle samimi olmak istiyor, kendi ailesine ek olarak yalnız Rushworth'leri arıyordu.

Edmund babasının bu tutumuna şaşmıyor ve Grant' lerden ayrı kalışından başka hiçbir şeye üzülmüyordu. Bir gün Fanny'ye, "Ama onlar başka!" dedi. "Onlar bizdendi sanki, bizim içimizden gibiydiler. Babam kendi yokluğunda onların anneme ve kız kardeşlerime gösterdikleri büyük yakınlığın keşke daha çok değerini bilse! İhmalimize güceneceklerinden korkuyorum. Aslında babam onları doğru dürüst tanımıyor bile. O İngiltere'den ayrıldığında Grant'ler buraya geleli bir yıl bile olmamıştı. Daha yakından tanıyaydı babam onların dostluğuna gereken değeri verirdi, sanıyorum. Çünkü bana kalırsa onlar tam babamın hoşuna gidecek türden kişiler. Kimi zaman bizi canlandıracak bir şeylere gereksinme duyuyoruz. Maria'yla Julia dut yemiş bülbüle döndüler, Tom da diken üstünde gibi duruyor. Grant'ler gelseler bize neşe verirler, babam bile daha çok eğlenir."

Fanny, "Öyle mi sanıyorsunuz?" diye sordu. "Bence Sir Thomas dışarıdan kimseyi istemiyor. Sizin yakındığınız sakinliği seviyor o bence. Kendi yuvasındaki dirlikten başka hiçbir şeyde gözü yok. Hem eskisinden daha sessizmişiz gibi gelmiyor bana, yani onun gidişinden önceyi söylüyorum. Aklımda kaldığına göre ev hayatımız aşağı yukarı

hep böyleydi. Onun yanında hiçbir zaman pek gülüp söyleyemezdik. Biraz değişmişse bile, böyle uzun bir ayrılıktan sonra doğaldır bence. Ne olsa bir çekingenlik olur. Ben eskiden de pek fazla eğlendiğimizi hatırlayamıyorum, Sir Thomas'ın Londra'da olduğu zamanlar dışında. Zaten aile büyüklerinin yanındayken hiçbir evin çocukları fazla gülüp eğlenemez, gibi geliyor bana."

Edmund bir an düşündükten sonra, "Galiba hakkın var, Fanny," dedi. "Evdeki yaşantımız değişmedi de eski durumuna döndü: Ama ne tuhaf! Bana hiçbir zaman böyle yaşamamışız gibi geliyor!"

Fanny, "Ben başkalarından daha donuk mizaçlıyım galiba," diye mırıldandı. "Akşam saatleri bana hiç de uzun gelmiyor. Sir Thomas, Batı Hint Adaları'nı anlatırken dinlemeye bayılıyorum. Saatlerce dinleyebilirim. Bu hikâyeler beni başka birçok eğlenceden daha çok oyalıyor. Ama herkes benim gibi değildir, herhalde."

Edmund gülümseyerek, "Herhaldeymiş," dedi. "Herkesten çok daha akıllı, daha aklı başında bir insan olduğunu mu söyletmek istiyorsun? Ama benim seni ya da başka birini yüzüne karşı övdüğüm nerede görülmüştür, Fanny? Övgü duymak istiyorsan babama git. O seni doyurur. Git, Sir Thomas'a senin için neler düşündüğünü sor; bak kaç türlü övgü işiteceksin! Gerçi bunların çoğu senin dış görünüşünle ilgili övgüler olabilir ancak dişini sık, babam zamanla senin ruhundaki güzelliği de fark edecektir, nasılsa."

Bu, o kadar alışık olmadığı bir konuşma tarzıydı ki Fanny utandı.

Edmund, "Babam seni pek güzel buluyor, Fanny'ciğim," diye ekledi, "sözün uzunu, kısası bu. Tenin öyle güzelleşmiş, yüzün öyle biçimlenmiş, vücudun öyle... yok, yüzünü saklama böyle! Sir Thomas'ın övgülerine bile dayanamazsan halin nice olur? Ne yapalım, kızcağızım, çıkar yolu yok, dişini sıkıp güzel olmaya kendini alıştıracaksın. Güzel bir genç kız olup çıktığın için üzülmemeye çalışacaksın."

Fanny, "Kuzum, ne olur, susun, susun!" diye inledi. Edmund onun nasıl heyecanlara kapıldığını bilemezdi. Ama utandığını görünce sözü değiştirdi, ciddi bir ifadeyle, kısaca, "Sir Thomas her bakımdan senden çok hoşnut," dedi. "Keşke onunla daha fazla konuşabilsen! Sen de akşamları ocak başında sus pus oturanlardansın."

“Ama ben onunla eskisinden çok daha fazla konuşuyorum. Gerçekten. Duymadınız mı dün gece ona köle ticareti konusunda sorduğum soruyu?”

“Duydum da belki başka sorular da sorarsın, diye umdum. Daha fazla ilgi uyandırabilmek Sir Thomas’ı daha hoşnut ederdi.”

“Ben de can atıyordum başka sorular sormaya. Ama öyle bir ölüm sessizliği vardı ki ortada! Kuzenlerim öyle hiç tıs etmeden, konuyla hiç ilgilenmeden otururken ben istemedim... yani... o herhalde kendi kızlarından ilgi beklerdi. İlgilendiğimi, zevk duyduğumu belli edersem onlara karşın göze girmeye çalışıyormuşum gibi olacak, diye çekindim.”

“Miss Crawford geçen gün senin için çok doğru bir şey söyledi. Başka kadınlar silik kalmaktan nasıl korkarlarsa senin de göze girip övülmekten aynı derecede korktuğunu söyledi. Papaz evindeyken senden konuşuyorduk. Böyle söyledi. Çok keskin görüşlü bir kız. İnsan karakterinden böylesine anlayanını görmedim. O yaşta bir genç kız için şaşılacak bir şey! Hele seni, çocukluğundan beri tanıyanlardan çok daha iyi anlıyor. Bazen, acaba babam hakkında ne düşünüyor, diye merak ediyorum. Herhalde yakışıklı, kibar, ağırbaşlı bir beyefendi olarak onu çok beğeniyordur. Ama babamı biraz soğuk bulması da olasıdır. Daha çok bir araya gelseler birbirleriyle çok kaynaşırlar, sanıyorum. Miss Crawford’un canlı, neşeli kişiliği babamın çok hoşuna gidecektir. O da babamın üstünlüklerine hayran kalacaktır. Onları daha sık buluşturabilsek! Umarım Miss Crawford babamın kendisini sevmediğini filan sanmaz.”

Fanny belli belirsiz bir göğüs geçirerek, “Miss Crawford sizlerin kendisine ne kadar hayran olduğunuzu elbette bilir,” diye karşılık verdi. “Böyle bir kaygıya kapılacağını sanmıyorum. Sir Thomas’ın ilk günler böyle ailesiyle baş başa kalmak istemesi de öyle doğal bir şey ki bundan öyle, olumsuz bir sonuç çıkarılamaz. Aradan hele biraz zaman geçsin, onlarla yine sık sık buluşuruz. Bu arada mevsimin de farkı olacak, elbet.”

“Bu onun çocukluğundan beri kent dışında geçirdiği ilk ekim ayı. Hele kasım daha da kapanık gelecektir. Mrs. Grant kız kardeşinin kış mevsiminde, bu köy yerinde canı sıkılacak, diye korkuyor, görüyorum bunu.”

Fanny'nin söyleyebilecek çok şeyi vardı ama en iyisi hiçbir şey dememekti. Miss Crawford ona karşı çok iyi davranmıştı. Fanny'ye de hiç değilse sabırlı olmak düşerdi. Genç kız başka bir konuya geçerek, "Yarın Sir Thomas, Sotherton'a, yemeğe gidiyor sanırım," dedi. "Tom Ağabeyimle siz de gidiyorsunuz, değil mi? Biz evde pek yalnız kalacağız. Umarım Sir Thomas, Mr. Rushworth'ü yakından tanıyınca düş kırıklığına uğramaz."

"Bunun olanağı yok, Fanny. Yarınki ziyaretten sonra Mr. Rushworth mutlaka babamın gözünden düşecektir biraz. Çünkü onunla tam beş saat baş başa kalacağız. Bu beş saatin sıkıntısını düşündükçe üzerime karabasanlar geliyor ya, sıkılmakla kalsak öpüp başıma koyacağım. En büyük zarar babamın üzerindeki etki olacak. Babam kendi kendini daha fazla aldatamaz artık. Hepsine çok acıyorum. Rushworth'le Maria keşke hiç karşılaşmasaydılar!"

Gerçekten de bu konuda Sir Thomas'ı düş kırıklığı bekliyordu. Rushworth'e karşı ne kadar iyi niyetli olsa ve genç adam ona karşı ne kadar saygılı davransa da Sir Thomas'ın gerçeği görmesi önlenemezdi. Yani Sir Thomas, Rushworth'ün kültürlü olmadığı gibi işten de anlamayan, kendi kafasızlığının hiç farkına varmayan, değersiz bir genç adam olduğunu çok yakında sezmeye başlamaktan kendini alamayacaktı.

Gerçekten de o, bambaşka bir damat ummuştu. Maria'nın böyle bir erkekle mutlu olamayacağını tahmin ettiği için kızının nişanlısına karşı ne gibi duygular beslediğini anlamaya çalıştı. Genç kızın Mr. Rushworth'e karşı olan davranışları ilgisiz ve soğuktu. Onu sevmesine olanak yoktu ve sevmiyordu. Sir Thomas büyük kızıyla ciddi bir konuşma yapmaya karar verdi. Böyle bir evlilik ne yarar sağlarsa sağlasın Maria'nın mutluluğu kurban edilemezdi. Maria Mr. Rushworth'ün evlenme önerisini onu daha yeni tanıdığı sıralarda, hemencecik kabul etmiş olsa gerekti ve şimdi, daha yakından tanıdıkça pişmanlık duyar gibiydi.

Sir Thomas ciddi, yine de sevgi dolu bir tavırla kızını karşısına aldı; kendi kaygılarını anlattı, onun isteklerini sordu, açık konuşmaktan korkmaması için yalvardı ona. Böyle bir evliliğin gerçekleşmesi onu mutsuz kılacaksa her türlü zor ve biçimsiz durumun göze alınıp nişanın atılacağına söz verdi. Sir Thomas,

Maria'nın adına harekete geçecek ve onu serbestliğe kavuşturacaktı. Babasını dinlerken Maria bir (ama yalnızca bir) anlık bir iç çatışması geçirdi. Babası sustuğu zaman genç kız yanıtını hemen, kesinlikle ve (görünüşe bakılırsa) hiç heyecansız verebildi. İnce düşüncesi ve babalık şefkati için teşekkür etti ona. Ama kendisinin nişanı atmak için en ufak bir istek ve nişanlandığı için en küçük bir pişmanlık bile duyduğunu sanmakla babası çok yanılıyordu. Maria Mr. Rushworth'ün her türlü huyunu ve temiz karakterini son derece beğeniyordu. Onunla mutlu olacağından hiç şüphesi yoktu.

Sir Thomas bununla yetindi. Belki de yetinmek istediği için bu konuyu daha fazla kurcalamadı. Böyle bir nişanı üzüntü duymadan bozmasına olanak olmadığından kendi kendine şöyle mantık yürüttü: Rushworth gençti; elbette zamanla olgunlaşacaktı. Maria da bunca zaman sonra (besbelli aşkın gözbağından ve akıl çelmesinden tam anlamıyla uzak olarak) nişanlısıyla mutlu olabileceğini söylüyorsa, buna inanmak gerekti. Maria'nın duyguları, pek derin ve keskin değildi. Sir Thomas hiçbir zaman böyle düşünmemişti. Demek ki Maria kocasının ille parlak, seçkin bir kişi olmasında ısrar etmiyordu; bu evlilikte kusur bulunacak başka bir şey de yok sayılırdı. Aşk için evlenmeyen geçimli kadınlar, çoğunlukla ailelerine daha bağlı olurlardı. İşte Sir Thomas böyle düşünüyordu.

Bu görüşmenin sonucunu Maria da tıpkı babası gibi doyurucu buldu. Genç kız, kaderini böyle dönüşü olmayan bir şekilde çizerek Sotherton'la olan bağlarını yeniden düğümlediğine seviniyordu. Henry Crawford'a zafer kazanmak fırsatı vermeyecekti artık, kurtulmuştu böyle bir iş yaparak geleceğini mahvetmekten! Şimdi tek niyeti ileride Mr. Rushworth'e karşı daha dikkatli davranmaktı ki babası ondan yine kuşkulanmasın!

Sir Thomas kızıyla eğer, Henry Crawford'un gidişinden hemen sonraki üç-dört gün içinde konuşsaydı, aldığı yanıt bambaşka olabilirdi. Çünkü o zaman Maria henüz Henry'den umudunu kesmediği için duyguları ayaktaydı. Gelgelelim, günler günleri izlediği halde genç adam ne kendisi dönmüş ne de bir mektubu, haberi gelmişti. Ayrılığın da yüreğinde yumuşak duygular uyandırmadığı belliydi. Maria bunu anlayıp kabul etti ve avuntuyu gururlu olup öç almakta aramaya karar verdi.

Henry Crawford onun mutluluğunu yıkmıştı ama bunu asla bilmeyecekti. Ve Maria'nın şerefini, tertemiz adını, kendisini bekleyen parlak geleceği mahvetmeyecekti. Genç kızın Mansfield'da kendisi için sararıp solduğunu, Sotherton ve Londra'yı, bağımsız ve göz kamaştırıcı bir yaşamı kendisi için teptiğini sanmak zevkine eremeyecekti. Hele bağımsızlık şu anda her zamankinden daha gerekliydi. Mansfield'daki sınırlı ve kısıtlı yaşam tarzı genç kıza şimdi daha çok koyuyordu. Maria babasından ve Mansfield'dan bir an önce kurtulmak ve bir sosyete adamının zengin karısı olarak süreceği cafcaflı, dopdolu salon yaşamıyla avunmak için can atıyordu. Kararını vermişti ve bu konudaki düşünceleri hiç değişmiyordu.

İnsanın duyguları böyle ayaktayken beklemek (hazırlık sırasında bile olsa) pek güçtür. Maria da düğünün bir an önce yapılması için en az nişanlısı kadar sabırsızlanmaya başlamıştı. İki taraf da aynı düşüncede olduklarından, düğünden önce yapılması zorunlu olan hazırlıkları birkaç haftaya sığdırabileceklerine çok geçmeden karar verdiler.

Mrs. Rushworth emekliye ayrılmaya ve yerini sevgili oğlunun seçmiş olduğu mutlu kıza bırakmaya çoktan hazırdı. Kasım başlarında, yanına oda hizmetçisiyle erkek uşağını alıp arabasına binerek Bath kentine yerleşti. Aynı ayın daha ortası gelmeden Sotherton malikânesine yeni bir hanım kazandıran nikâh da kıyılmış bulunuyordu.

Noksansız, kusursuz, pek görkemli bir düğün oldu. Gelin hanımın kılığı çok şık ve güzeldi. İki nedimesi (gelini gölgede bırakmamak için) şıklık ve güzellik yönünden ona oranla biraz daha sönüktüler. Gelini damada babası teslim etti. Gelinin anası, elinde naneruhuyla, "Şimdi çarpıntılarım tutacak!" diye hazır bekliyor, teyzesi ağlamak için kendini zorluyordu. Nikâh duasını da, pek etkileyici bir ifadeyle, Dr. Grant okudu. Sonradan konu komşu düğünü konuşurlarken tek bir kusur bulabildiler: Gelin damatla Julia'yı kilise kapısından alan fayton, Mr. Rushworth'ün bir yıl önce kullandığı faytondu! Başka her yönden düğün töreni, en titiz bir eleştirmeden bile yüzünün akıyla çıkabilecek kadar olağanüstü parlaktı.

Her şey olmuş bitmiş, kuşlar uçmuştu artık. Sir Thomas şefkatli bir babanın duygularıyla doluydu; karısının, kapılacağım, diye korkup da nasılsa kapılmadığı çarpıntıyı o çekiyordu. Kız kardeşine manevi destek olmak için konakta kalan Mrs. Norris, genç Mr. ve Mrs. Rushworth onuruna birkaç kadeh kaldırarak düğün gününün hizmetlerine kendi emeğini de katmıştı, bu yüzden içi içine sığmıyordu. Çöpü o çatmış, her şeyi o yapmıştı. Onun zafer ve güvenç dolu haline bakan da, ömründe mutsuz evlilik diye bir şey duymadığını, elinde büyüyen yeğeni Maria'nın kişiliğini zerrece anlamadığını sanırdı.

Gelinle damat birkaç gün sonra Brighton'a giderek orada dört-beş hafta için bir ev tutacaklardı. Maria şimdiye kadar böyle kalabalık yerlerde hiç bulunmamıştı. Brighton, kışın da hemen hemen yaz kadar canlıdır. Oradaki eğlencelerin ilk yeniliği geçtiği zaman da Londra'daki daha bol çeşitli eğlenceleri tatmaya zaman kalacaktı.

Julia da onlarla birlikte Brighton'a gidiyordu. Aralarındaki rakiplik durumu sona erince iki kız kardeş, yavaş yavaş, yine eskisi gibi anlaşmaya başlamışlardı. Genç hanım Rushworth için kocasından başka bir arkadaş bulmak şu sırada birinci derecede önemliydi. Julia da eğlence ve değişikliğe en az Maria kadar can atıyordu. Yine de bunlara kavuşmak için ablası kadar büyük özverilere katlanmayacağını düşünüyordu.

Kızların gidişi Mansfield'da yine önemli bir değişiklik yarattı, bir derin boşluk ki doldurulması epey zaman alacaktı. Konaktaki aile çemberi iyice daralmıştı. Gerçi Bertram kız kardeşler son zamanlarda bu çembere pek bir neşe katmış değillerdi ama yokluklarının duyulmaması da olanaksızdı. Anneleri bile arıyordu onları. Hele yufka yürekli teyze kızları! Fanny, evin içinde dolaşıp durarak onları düşünüyor ve onları, hak kazanmak için hiçbir zaman pek bir şey yapmadıkları derin bir sevgi ve özlemle anıyordu!

22

Teyze kızlarının gidişiyle Fanny'nin ev içindeki önemi arttı. Şimdi konağın tek genç kızı oydu. Üçüncü plandayken birdenbire birinci plana geçivermişti. Bu yüzden şimdiye dek görmediği kadar ilgi ve sevgi görmesi pek doğaldı. Artık evdekiler, yaptıracak bir işleri olmadığı zamanlarda bile, onu arıyorlardı.

Genç kızın değeri yalnızca konakta değil, papaz evinde de yükselmişti. Mr. Norris'in ölümünden sonraki bir yıl içinde, belki iki kerecik girmiş olduğu bu evde şimdi Fanny dört gözle beklenen, tekrar tekrar çağrılan bir konuk olup çıkmıştı. Hele iç sıkıcı ve çamurlu kasım günlerinde onu görmek Miss Crawford'u çok sevindiriyordu. Fanny'nin papaz evine yaptığı ziyaretler bir rastlantıyla başladı ama sonra karşı tarafın üstelemesiyle sürdürüldü.

Bir gün Norris teyzesinin bir iş için köye gönderdiği Fanny papaz evinin yakınında yağmura yakalanmıştı. Bahçenin hemen dışındaki bir meşe ağacının son kalan yapraklarıyla dallarının altında sığınmaya yeltendiği de papaz evinin penceresinden görülmüş ve kızcağız, biraz utanıp direnmesine karşın zorla içeri çağrılmıştı. Nazik bir uşağın üstelemesine karşı durabilmişti ama bizzat Dr. Grant, elinde şemsiyeyle dışarı gelince, Fanny'nin utançtan yerin dibine geçerek, son hızla eve girmekten başka yapabileceği şey kalmamıştı. Sıkıcı yağmuru büyük bir umutsuzluk içinde seyrederek o sabah için yapmış olduğu yürüyüş planlarının boşa gitmesine yanan ve artık yirmi dört saat boyunca ev halkından başka bir Tanrı'nın kulunu göremeyeceğini düşünüp karalar bağlayan zavallı Miss Crawford kapıda birtakım sesler duyup da hole çıktığı zaman, üzerinden sular süzülen Fanny Price'ı görünce pek sevindi! O saat yeni baştan can buldu ve Fanny'ye en çok o hizmet etti. Kızcağızın sırılsıklam olmasına karşın bunu dışarı

vurmaktan çekindiğini anladı; ona kuru giyecekler buldu getirdi. Fanny böylece, evin hem hanımlarının, hem de hizmetçilerinin kendi çevresinde pervane gibi dönmelerine boyun eğmek zorunda kaldı. Çaresiz, yağmur dininceye kadar bir saat onların yanında kaldı. Miss Crawford da kendisini hiç değilse o günlük sıkıntıdan kurtaran bir değişikliğe kavuşmuş oldu.

İki kız kardeş Fanny'ye öyle iyi ve candan davrandılar ki, kızcağız onları rahatsız ettiğine inanmasa ve havanın bir saat sonra açılarak onu Dr. Grant'in arabasıyla eve gönderilmek gibi bir zahmetin utancından kurtaracağını önceden bilebilse, pek hoşça vakit geçirecekti. Böyle bir havada gecikmesinin evde yaratacağı kaygıya gelince; Fanny o konuda rahattı. Dışarıda olduğunu yalnızca teyzeleri biliyordu. Norris teyzesi nasılsa onun komşulardan birine sığınmış olacağını anlayacak, Bertram teyzesi de Norris teyzenin söylediklerini hiç kuşkusuz kabul edecekti.

Bulutlar biraz aralanmaya başlamıştı ki Fanny salonda bir arp görerek buna ilişkin kimi sorular sordu ve bunun sonucu olarak, çok geçmeden arp dinlemeyi çok istediğini, şimdiye değin hiç dinlememiş olduğunu açıklamak zorunda kaldı. Aslında bunun nedeni pek basitti: Arp geleli beri Fanny papaz evine hiç çağrılmamıştı ki! Ama onun arp dinlemek istediğini önceden de belirtmiş olduğunu anımsayan Miss Crawford kendi ihmalciliği karşısında üzüntüye kapıldı ve hemen, büyük bir tatlılıkla, "Şimdi çalayım, dinler misiniz?" ve "Ne çalmamı istersiniz?" gibi sorulara girişti.

Sonra da arpını çalmaya başladı. Yeni bir dinleyici bulduğu için mutluydu, hem de bu derece sevinçli, müzik konusunda hiç de zevksiz olmadığını belli eden bir dinleyici! Fanny, havanın açtığını fark edip gözlerini pencereden yana çevirerek gitmesi gerektiğini söyleyinceye kadar Mary, arpını çalmayı sürdürdü.

"Bir çeyrek saat daha, Miss Price. Havanın ne olacağı o zamana kadar anlaşılır. Böyle aralanır aralanmaz kaçmayın hemen. Şu bulutların görünüşünü hiç beğenmedim!"

Fanny, "Öyle ama onlar geçti artık," diye karşılık verdi. "Rüzgâr güneyden esiyor."

"Güney kuzey, fark etmez! Kara bulut gördüm mü bilirim ben! Böyle ha yağdı, ha yağacak gibiyken yola çıkamazsınız. Üstelik size biraz daha arp çalmak istiyorum, çok hoş bir parça, hem de kuzeniniz

Edmund'un en sevdiği beste! Artık oturup kuzeninizin en sevdiği parçayı dinlersiniz elbet."

Fanny de dinlemeden edemedi. Gerçi Edmund'u düşünmek için Mary'nin bu sözünü beklemiş değildi ama bu söz Edmund'a karşı beslediği duyguları büsbütün alevlendirdi. Genç kız onun bu odaya sık sık gelişini, belki şimdi kendisinin oturduğu yerde oturuşunu ve en sevdiği parçayı her seferinde aynı zevkle dinleyişini görür gibi oldu. Parçanın, Edmund buradayken belki de daha üstün bir anlam ve ustalıkla çalındığını düşündü. Parçayı kendisi de beğenmişti ve Edmund'un beğendiği herhangi bir şey kendisinin de hoşuna gittiği için seviniyordu. Ne var ki oradan kaçıp gitme isteği parçanın sonunda azalacağına büsbütün artmıştı. Mary Crawford bunu anlayınca onu bıraktı. Ama yine gelmesi ve yürüyüşe çıkınca uğrayıp yine arp dinlemesi için öyle yürekten ricada bulundu ki Fanny, evdekiler sakınca görmezse onları yine gelip görmesinin artık boynuna borç olduğunu düşündü.

İşte, Bertram kız kardeşlerin gidişinden sonraki ilk iki hafta içinde, papaz evindekilerle Fanny Price'ın arasında doğan yakınlığın başlangıcı bu oldu. Öyle bir yakınlık ki başlıca nedeni Mary Crawford'un yenilik dileğiydi ve Fanny'nin duygularında gerçek bir yeri yoktu. Fanny artık her iki-üç günde bir Mary'yi görmeye gidiyordu. Bir tür büyü gibi bir şeydi bu; gitmezse içi rahat etmiyordu. Gelgelelim Mary'yi sevdiği filan yoktu. Düşünce bakımından uyuşmuyordu onunla; onun kendisini arayıp soruşu karşısında sevinç duymuyordu, çünkü şimdi ortada başka kimse kalmadığı için arandığını biliyordu. Onunla konuşmaktan duyduğu en büyük zevk ara sıra gülmekti ki bunu da çok zaman, kendisinin saygı beslediği kişiler ve konularla alay edildiği için, istemeyerek yapıyordu. Yine de gidiyordu. Havalar mevsime göre olağanüstü yumuşak geçtiğinden, Mary ile çok zaman Mrs. Grant'in fidanlığında dolaşıyorlar ve arada artık yaprak gölgesinden yoksun olan sıralardan birine oturacak kadar ileri gidiyorlardı. Ve örneğin Fanny'nin, güz mevsiminin böyle uzayıp gitmesinin ne denli hoş olduğu üstüne söylediği tatlı bir sözün yarı yerinde, ani bir soğuk rüzgârın son sarı yaprakları yere düşürmesiyle ayağa fırlıyor, ısınmak için yine yürümeye başlıyorlardı.

Bir gün böyle oturdukları bir sırada Fanny çevresine bakınarak, “Ortalık pek güzel, doğrusu,” dedi. “Bu fidanlığa her gelişimde bu derece serpilip güzelleşmiş olmasına şaşıyorum. Üç yıl önce bu tarlanın baş tarafında bir taflan duvarından başka bir şey yoktu. Kimse umursamazdı burasını, bir şeye benzeyebileceğini düşünen yoktu. Oysa şimdi tam bir gezinti mekânı oldu. Yararlılık yönünün mü yoksa süs yönünün mü ağır bastığına karar vermek kolay değil! Aradan bir üç yıl daha geçince burasının eski halini hemen hemen unutup gideceğiz, sanırım! Şu zamanın akıp geçişi, sonra insan ruhundaki değişimler, ne tuhaf, değil mi?” Fanny bu düşüncelerinin akımına kendini kaptırarak biraz sonra şunları ekledi: “Doğamızın herhangi bir yetisinin diğerlerinden daha üstün olduğunu söyleyebilirsek bence bu, bellektir. Belleğimizin gücünde, zayıflıklarında, ayarsızlıklarında, zekâ yetilerimizin hepsinden daha anlaşılmaz bir yan var. Bellek denen şey bazen öyle tutucu, öyle işe yarar, öylesine uysaldır. Bazen de o derece şaşkın ve zayıf! Başka zamanlarda da öylesine dik başlı ve yola gelmez! Gerçi biz insanlar her bakımdan bir mucize sayılırız ama anımsamak ve unutmak yeteneğimiz özellikle anlaşılmaz bir sır!”

Hiç oralı olmayan, söylenenlere pek kulak bile asmamış olan Mary Crawford ses çıkarmadı. Bunu fark eden Fanny de ilgi çekeceğini umduğu konulara döndü.

“Benim övgüde bulunmam belki kendini bilmezlik gibi gelebilir ama Mrs. Grant’in bu işlerdeki ince beğenisine hayranlık göstermeden edemeyeceğim. Şu yolun planında öyle bir sadelik var ki! Aşırı bir şeyler yapılmaya kalkışılmamış!”

Mary Crawford üstünde durmadan, “Evet,” diye yanıtladı. “Böyle bir yer için pekâlâ işte. Böyle bir yerden insan pek fazla bir şey ummuyor ki! Laf aramızda, ben köy papazlarının fidanlık filan gibi şeylere özenebileceklerini bile sanmazdım, Mansfield’a gelinceye kadar.”

Fanny, “Yapraklarını dökmeyen bitkilerin böyle, yerlerini sevmiş olduklarını görmek beni de sevindiriyor doğrusu,” dedi. “Sir Thomas’ın bahçıvanı hep, buranın toprağının konağınkinden daha iyi olduğunu söyler durur. Şu taflanlar, bütün yapraklarını dökmeyen bitkiler de! Ne kadar güzel ve sevilen, ne harikulade şeylerdir! İnsan düşünürse, ne kadar şaşırtıcı bir bitki türü! Aynı toprakta, aynı güneş altında,

birbirlerinden bu kadar farklı bitkiler yetişmesi, öyle şaşılacak bir şey ki! Sözlerimi fazla şiir gibi bulacaksınız, ama ben doğayla baş başa olduğum zamanlar, hele oturuyorsam, böyle şaşkınlık ve hayranlıklara kendimi kaptırır giderim."

Miss Crawford, "Ne yalan söyleyeyim," dedi. "Ben biraz da, hani o XIV. Louis'nin sarayındaki ünlü dük gibiyim: Diyebilirim ki bence bu fidanlıktaki en şaşılacak şey, benim burada bulunmamdır. Bir yıl önce biri çıkıp da bana buraya yerleşeceğimi, böyle aylar ayı burada kalacağımı söyleseydi dünyada inanmazdım! Buraya geleli neredeyse beş ay oluyor! Hem de ömrümde geçirdiğim en sakin beş ay!"

"Sizin için aşırı derecede sakin, herhalde."

"Doğrusu, öyle olması gerekirdi ama..." Genç kız gözleri parlayarak, "Her şeye karşın ömrümde hiç böylesine mutlu bir yaz geçirmemiştim," diye ekledi. Sonra, daha düşünceli bir tavır ve daha yavaş bir sesle mırıldandı: "Zaten işin nereye varacağı da bilinmez ki!"

Fanny'nin yüreği hızla çarpmaya başlamıştı. Başka herhangi bir fikir yürütecek hali yoktu artık. Mary ise yeni baştan canlanarak sözünü sürdürdü: "Taşrada oturmaya umduğumdan daha çok alıştığımı hissediyorum. Bazı koşullar altında, yılın yarısını kent dışında geçirmenin zevkli olabileceğini bile aklım kesiyor: Pek zevkli. Akraba ve eş dosta yakın, zarif, şöyle orta boy bir ev; peş peşe ziyaret ve toplantılar; yörenin en seçkin kişilerini çevreme toplamak, hatta belki birçok zenginden üstün bir sosyete lideri sayılarak el üstünde tutulmak ve bu neşeli topluluklar halkasından çıkınca dünyada en sevimli bulduğun kişiyle baş başa kalmak... Bu tabloda pek öyle ürkünç bir yön yok, değil mi, Miss Price? Böyle bir evi olsa insanın genç Mrs. Rushworth'ü kıskanmasına neden kalmaz!"

Fanny yalnızca, "Mrs. Rushworth'ü kıskanmak mı?" dedi.

"Hadi hadi, genç Mrs. Rushworth'e karşı insafsız olmak bize hiç yaraşmaz çünkü ben onun sayesinde bir dolu neşeli, parlak, mutlu saatler geçireceğimizi umuyorum. Önümüzdeki yıl hepimizin de bir ayağımız Sotherton'da olacak gibi geliyor bana. Miss Bertram'ın yaptığı türden bir evlilik bir kamu hizmetidir, çünkü Mr. Rushworth'ün karısı olan kadının baş zevki evini doldurmak ve ülkenin en güzel balolarını vermek olacaktır."

Fanny ses çıkarmadı. Miss Crawford da yine sessizliğe gömüldü. Derken, birkaç dakika sonra birden başını kaldırınca, "Ah! İşte geliyor!" diye hafifçe bağırdı. Ne var ki gelen Mr. Rushworth değil de Edmund'du. Yanında Mrs. Grant, onlara doğru yürümekteydi. Mary, "Ablamla Mr. Bertram," dedi. "Büyük kuzeniniz gittiği için seviniyorum, çünkü onun yokluğunda Edmund'a Mr. Bertram diyebiliyoruz. Mr. Edmund'un söylenişinde öyle kasıntı, öyle zavallı bir şey var ki nefret ediyorum."

Fanny, "Duygularımız ne kadar bambaşka!" dedi. "Bana da Mr. Bertram'ın söylenişi öyle soğuk ve anlamsız, öyle kişilikten yoksun ve sevimsiz geliyor ki! Düpedüz bir beyefendi adı, o kadar. Oysa Edmund adında bir soyluluk var. Kahramanlık ve şan dolu bir ad, kralların, prenslerin, şövalyelerin adı; sanki her yana yiğitlik, soyluluk ve sevgi saçıyor."

"Edmund'un bir ad olarak güzel olduğunu kabul ederim. Lord Edmund ya da Sir Edmund denince pek tatlı oluyor. Ama *mister* demenin buz gibi soğukluğunun, hiçliğinin altına gömünce, Mr. Edmund'un Mr. John ya da Mr. Thomas'tan hiç farkı kalmıyor... Her neyse, kalkıp karşılayalım mı onları? Daha ağızlarını açamadan biz kalkalım da, bu mevsimde, dışarıda oturduğumuz için bizi paylamanın yarı zevkinden yoksun kalsınlar, olmaz mı?"

Edmund onları bir arada görünce gizli bir zevk duydu. Onların arasında daha yakın bir arkadaşlık doğmuş olduğunu duymuş ve sevinmişti. Onları şimdi ilk olarak böyle baş başa görmekteydi. Çok sevdiği ve değer verdiği bu iki kişinin arkadaş olmaları tam onun gönlüne göre bir şeydi. Aşkın gözü kördür, sözünü yalanlamak için şunu söyleyelim: Edmund böyle bir arkadaşlıktan yalnız Fanny'nin kârlı çıkacağını sanmıyordu. Hatta bu arkadaşlıktan en kârlı çıkacak olanın Fanny değil, Mary olduğuna inanıyordu.

Miss Crawford, "Ee, yaramazlık ettik, diye azar yok mu bize?" diye sordu. "Bu serin havada, böyle açıkta neden oturuyorduk, biliyor musunuz? Sizden laf işitmek, sakın bir daha yapmayın, diye sizi yalvartmak istiyorduk da ondan!"

Edmund, "İkinizden birisi tek başına olsaydı belki paylardım," diye yanıtladı. "Ama ikiniz birlikte yaramazlık ettiğiniz sürece birçok şeyi hoş görebilirim."

Mrs. Grant, "Hem daha şimdi oturdular!" diye lafa karıştı. "Çünkü demin şalımı almaya çıkarken, merdiven penceresinden gördüm onları. O zaman yürüyorlardı."

Edmund, "Hem hava o kadar yumuşak ki birkaç dakika için oturmanız yaramazlık bile sayılmaz," diye ekledi. "Bizim buraların havası her zaman takvime bağlı değildir. Bazen kasım ayında, mayıstakinden fazla açılıp saçılabildiğimiz olur!"

Miss Crawford, "Aman Tanrım!" diye inledi. "Ben sizler kadar vurdumduymaz, umursamaz dost görmedim ömrümde! Hiç üzmüyorsunuz tatlı canınızı! Biz burada neler çektik, ne kadar üşüyüp ürperdik, hiç haberiniz yok, sizin. Gerçi ben Mr. Bertram'ın böyle durumlarda bir kadının karşısına çıkabilecek en çetin cevizlerden biri olduğunu çoktandır biliyorum: Yani sağduyudan kıl payıyla bile ayrılsanız hoş görmez! Doğrusu ondan hiç umudum yok gibiydi, ama siz, Mrs. Grant, benim kendi kardeşim, ablam olduğunuza göre, sizi azıcık telaşa vermek hakkımdı, sanıyorum."

"Boş yere kendini bir şey sanma, Mary'ciğim! Ne yapsan beni telaşa veremezsin! Gerçi birtakım tasalarım var benim ama bambaşka bir konuda! Eğer havayı değiştirmek benim elimde olsaydı sabahtan beri şöyle bir güzel, keskin doğu rüzgârı estirirdim. Çünkü bazı saksılarım var; Robert ille dışarda bırakıyor; geceler pek ılık diye. Ama biliyorum; sonunda hava birdenbire dönüp müthiş bir kırağı yağacak ve herkesi (hiç olmazsa Robert'i) gafil avlayacak. Benim çiçeklerimin de hepsi elden gidecek... Daha beteri, aşçıbaşı demin söyledi: Pazardan önce doldurmak istemediğim hindi, yarından sonraya dayanmayacakmış. Oysa benim onu pazara saklamamda özel bir neden vardı. Dr. Grant'in pazar akşamı, günün yorgunluklarından sonra hindiyi daha iştahla yiyeceğini biliyordum da! Bütün bunlar can sıkıcı şeyler. Onun için ben havayı mevsime göre pek ağır buluyorum."

Miss Crawford çapkınca bir gülüşle, "Köy yerinde ev hanımı olmanın zevkleri!" diye yorumda bulundu. "Kümes bakıcısıyla bahçıvana benden selam söyleyin lütfen!"

"Yavrucuğum, sen Westminster ya da St. Paul Katedrali'nin başrahibine Dr. Grant'ten selam söylersen, ben de senin tavukçu ile bahçıvana söylerim. Ama Mansfield'da böyle kimseler olmadığına göre ne yapalım istersin."

“Her zaman ne yapıyorsanız onu, elbette. Sık sık canınız sıkılsın ama her zaman serinkanlı davranın.”

“Mary’ciğim, nerede oturursak oturalım, bu ufak tefek sıkıntılardan kaçmamıza olanak yoktur ki! Sen de evlenip kente yerleştiğin zaman evine geldiğimde seni de kendince sıkıntılar içinde bulacağım.”

“Benim niyetim böyle sıkıntılar çekmeyecek kadar zengin olmak. Bol bir gelir: İşte benim şimdiye dek duyduğum en mükemmel mutluluk reçetesi!”

Edmund, “Demek niyetiniz çok zengin olmak?” dedi. Fanny’ye onun bakışlarında derin anlamlar varmış gibi geldi.

“Elbet,” diye yanıtladı Mary. “Sizin de niyetiniz bu değil mi? Hepimizin niyeti?”

“Ben kendi gücümün bu kadar dışında olan bir niyet besleyemem ki! Miss Crawford kendi zenginlik derecesini ayarlayabilir. Yılda kaç bin istediğine karar versin, yeter. Bu binlikleri elde edeceğinden şüphe olamaz. Benim niyetimse, ancak pek yoksul olmamaktır.”

“Paranızı hesaplı harcayıp ayağınızı yorganınıza göre uzatarak... falan filan, değil mi? Tam da yaşınıza başınıza uygun bir tutum! Öyle ya, dar olanaklı, sıradan bir ailenin oğlusunuz (!) Yaşınız da otuzunda (!) Tanrı’dan bir lokmayla bir hırkadan başka ne dileyebilirsiniz ki? Aileniz hiç de size yardım edebilecek durumda değil. Siz kıt kanaat geçinirken, onların bir elleri yağda, bir elleri balda olması da onları küçük düşürmez... öyle değil mi?.. Siz bilirsiniz! Buyrun, dürüst ve yoksul bir adam olarak yaşayın; yalnız ben size özenecek değilim. Size saygı duyacağımı bile pek sanmıyorum. Benim dürüst ve zengin olan kimselere karşı çok daha büyük bir saygım vardır.”

“Sizin yoksul veya zengin dürüstlere karşı beslediğiniz saygının derecesi beni ilgilendirmez ki! Niyetim zengin olmak değilse, yoksul olmak hiç değil. İkisinin arasında bir şey. Toplum içinde orta karar bir durum ve bu durumu dürüstlükle sürdürebilmek... Bunu hor görmeyin, bana yeter!”

“Hor görürüm, işte: yükselebilecekken ortayla yetindiğiniz için! Sivrilip seçkin olabilecekken silik kalmakla yetinen her şeyi, herkesi hor görürüm ben. Yaradılışım böyle.”

“Nasıl yükselebilirim, ama? Benim durumumu ele alalım: Bu dürüstlüğümle ben nasıl sivrilip seçkinliğe erişebilirim?”

Bu kolay yanıtlanabilecek bir soru değildi. Mary önce uzun bir, “Hımmmm,” çekti! Neden sonra, “Parlamentoya girmeniz gerekir,” dedi. “Ya da on yıl önce orduya girmeliymişsiniz!”

“O bakımdan iş işten geçmiş. Parlamentoya gelince; soyluların küçük oğullarını temsil eden bir özel meclis kuruluncaya kadar beklemek zorundayım gibi geliyor bana.” Sonra genç adam daha ciddi, “Yok, Miss Crawford, yok!” diye ekledi. “Dünyada birtakım üstün ve yüksek şeyler var ki çok değer veririm. Bunlara ulaşma şansımın hiç olmadığını bilsem çok üzülürdüm. Ne var ki bunlar sizin dediklerinizden bambaşka şeyler.”

Edmund’un gözlerindeki anlamı ve Mary Crawford’ un kışkırtıcı duruşunu görünce Fanny’nin içi cız etti. Mrs. Grant’le kendisi onların peşi sıra yürüyorlardı. Fanny hemen eve dönmek istiyor, bunu söyleyecek cesareti bulmaya çalışıyordu. Birden, Mansfield Park’taki büyük saatin üçü vurduğu duyuldu. Fanny gerçekten de dışarıda her günkünden uzun kalmıştı. Deminden beri, “Acaba yanlarından ayrılsam mı? Nasıl ayrılsam?” diye kendi kendine sorduğu kararsız soruların yanıtı böylece bir çırpıda verilmiş oldu: Fanny kesin bir kararla herkese hoşçakalın demeye girişti. Aynı anda Edmund da annesinin Fanny’yi merak ettiğini ve kendisinin papaz evine, Fanny’yi geri getirmek amacıyla gelmiş olduğunu anımsadı.

Fanny’nin telaşı artmıştı. Edmund’un kendisiyle geleceğini hiç ummadığı için yalnız başına koşup gidecekti. Ama şimdi herkesin adımları hızlanmıştı. Hepsi de onunla birlikte papaz evine döndüler. Dr. Grant holdeydi. Onunla konuştukları sırada Fanny Edmund’un kendisiyle birlikte eve dönmek kararında olduğunu anladı. Edmund da herkesle vedalaşıyordu. Sevinç duymamak genç kızın elinde değildi. Tam ayrılacakları sırada Dr. Grant, Edmund’u ertesi gün için yemeğe çağırdı. Fanny’ nin bu konuda üzülmesine fırsat kalmadan, Mrs. Grant aklını başına toplayarak ona döndü ve onun da sofralarını süslemesini rica etti. Bu Fanny’nin yaşamında öyle yepyeni bir durum, o kadar alışık olmadığı bir iltifattı ki kızcağız şaşkınlık ve utangaçlığa boğuldu. Kekeleyerek teşekkür etti; gelebileceğini (yazık ki) hiç sanmadığını söyledi. Bir yandan da, akıl danışıp yardım dilemek için Edmund’a

bakıyordu. Fanny'nin böyle eğlenceli bir toplantıya çağrıldığına sevinen Edmund da bir yarım bakış ve birkaç sözle, onun gitmek isteyip istemediğini çıkarmaya çalışıyordu. Genç kızın ancak Bertram teyzesi yönünden çekindiğini anlayınca, annesinin onu hiç güçlük çıkarmadan bırakacağına inandığını ve bu çağrının kabul edilmesinin yerinde olduğunu açık açık söyledi. Fanny ondan gördüğü bu desteğe karşın çağrıya kesinlikle evet diyecek kadar bağımsızlık göstermeyi göze alamadı. Mrs. Grant de, konaktan başkaca bir haber gelmezse Fanny'yi yemeğe bekleyeceğini söyledi.

Mrs. Grant gülümseyerek, "Yemeğimizin ne olacağını da biliyorsunuz," dedi. "Hani şu ünlü hindimiz." Kocasına dönerek, "Hayatım, inanın bana pek semiz bir hindi," diye ekledi. "Aşçı ille yarın doldurulmalı, diyor da başka bir şey demiyor."

Dr. Grant, "Olsun olsun, daha iyi," dedi. "Evde böyle iyi bir şey bulunduğuna sevindim. Miss Price'la Mr. Bertram da umduklarına değil, bulduklarına razı olacaklardır, nasılsa. Şu anda hiçbirimiz yemek listesini dinlemek istemiyoruz. Bizim hepimizin dileği ille şahane bir yemek değil, hep bir arada olabilmek, ister hindi olmuş, ister kaz, ister bir koyun butu. Siz ve aşçı kadın bizlere ne uygun görürseniz onu verin artık."

İki teyze çocuğu eve yürüyerek birlikte döndüler. Sessiz bir yürüyüş oldu bu. Edmund papaz evinden ayrılır ayrılmaz, bu çağrıyı büyük bir sevinçle karşıladığını, bu arkadaşlığı görmenin kendisine büyük bir zevk verdiğini belirtti. Bu konuyu kapattıktan sonra da düşünceye daldı ve başka bir konu açmak isteği göstermedi.

23

Lady Bertram, "Ama Mrs. Grant Fanny'yi neden çağırıyor?" diye sordu. "Fanny'yi çağırmak da nereden aklına esmiş? Biliyorsun, Fanny hiçbir zaman böyle yemeğe gitmez oraya. Onsuz olamam ben. Biliyorum, o da gitmek istemiyor. Fanny, gitmek istemiyorsun, değil mi?"

Edmund kuzeninin konuşmasını önleyerek, "Ona böyle bir soru sorarsanız Fanny hemen, hayır, diyecektir," dedi. "Ama aslında gitmek isteyecektir, anneciğim. Gitmemesi için de bir neden göremiyorum."

"Fanny'yi çağırmak Mrs. Grant'in nereden aklına geldi? Hiç anlamıyorum. Şimdiye kadar hiç yapmadıydı bunu. Arada bir kız kardeşlerinizi çağırırdı, ama Fanny'yi, hiç!"

Fanny inandırıcı olmayan bir ifadeyle, "Teyzeciğim, eğer bensiz olamayacaksanız..." diye söze başladı.

"Canım anneciğim, yanında nasılsa babam var ya!"

"Elbet! Onunla birlikte olacağım."

"Öyleyse bir de onun düşüncesini sorun bari, anneciğim."

"İyi düşündün, Edmund. Sorayım ya! Gelir gelmez sorayım Sir Thomas'a, Fanny'siz olabilir miyim, diye."

"İsterseniz o konuyu da danışın, efendim. Ama benim demek istediğim: Bu çağrının geri çevrilmesinin yakışık alıp almayacağı sorulsun. Bence babam hem Mrs. Grant'in, hem de Fanny'nin yönünden kabul etmeyi doğru bulacaktır çünkü bu Fanny'yi ilk çağırışları!"

"Ben bilemem. Babanıza soralım. Mrs. Grant'in tutup Fanny'yi çağırmasına o da pek şaşacaktır."

Sir Thomas gelinceye kadar söylenebilecek ya da söylenmesi işe yarayacak hiçbir şey yoktu. Ama kendisinin yarın akşamki rahatını

ilgilendiren bu konu Lady Bertram'ın kafasında birinci köşeyi tutuyordu. Yarım saat sonra kocası çiftlik dönüşü üstünü değiştirmeye çıkarken bir saniye için salon kapısından içeri bakar bakmaz kadıncağız ona seslendi: "Sir Thomas, durun bir dakika. Size bir diyeceğim var."

O sakin ve uykulu sesi, Lady'nin hiçbir zaman tatlı canını üzüp yükseltmediği halde her zaman duyulur ve dinlenirdi. Sir Thomas salona girdi, Lady hazretleri durumu anlatmaya başladı ve Fanny hemen oradan dışarı süzüldü. Çünkü kendisinin Sir Thomas'la bir tartışma konusu olduğunu dinlemeye sinirleri dayanamazdı. Kaygılıydı: Bunu biliyordu. Gerektiğinden daha kaygılıydı belki de. Öyle ya, gitmiş ya da kalmış, ne önemi vardı ki? Yine de Sir Thomas karar vermek için uzun uzun durup düşünecek olursa; öylesine ciddi ciddi, hem de ondan yana bakarak; hele sonunda da olumsuz bir karar verirse, Fanny belki yeteri kadar uysal ve kayıtsız görünmeyi başaramazdı. Oysa salonda görülmekte olan davası iyi yoldaydı. Oturumu Lady Bertram, "Size söyleyecek bir şeyim var; şaşırıp kalacaksınız," diyerek açtı. "Mrs. Grant bizim Fanny'yi yemeğe çağırmış!"

Sir Thomas şaşırmak için bu habere daha başka şeyler eklenmesini bekler gibi, "Ya?" dedi.

"Edmund gitmesini istiyor. Ama ben onsuz nasıl olabilirim?"

Sir Thomas saatini çıkararak, "Yemeğe geç kalacak," dedi. "Ama bana soracağınız nedir?"

Edmund araya karışarak annesinin hikâyesindeki boşlukları doldurmak zorunda kaldı. Her şeyi anlattı. Öyle ki annesine yalnızca, "Öyle tuhaf bir iş ki!" demek düştü. "Öyle ya, Mrs. Grant önceleri hiç çağırmazdı Fanny'yi!"

Edmund, "Aslında pek doğal değil mi?" diye sordu. "Mrs. Grant kız kardeşi için böyle tatlı bir arkadaş bulduğuna elbette sevinecektir."

Sir Thomas bir an düşündükten sonra, "Bundan daha doğal bir şey olamaz," diye yanıtladı. "Hatta arada kız kardeşi olmasa bile bundan daha doğal bir şey olamazdı! Mrs. Grant'in Miss Price'a, yani Lady Bertram'ın kardeş çocuğuna yakınlık göstermesi hiç de yadırganacak bir şey değildir. Beni şaşırtabilen tek şey, bu yakınlığın daha önce gösterilmemesidir. Fanny çağrıya kesin olarak olumlu yanıt vermemekle pek doğru yapmış. Ama anladığım kadar gitmek istiyor.

Bütün gençler bir arada olmaktan hoşlandığına göre, ben hiç neden görmüyorum onun bu zevkten yoksun kalması için."

"Ama, Sir Thomas, ben onsuz olabilir miyim?"

"Elbette olabilirsiniz, bence."

"Biliyorsunuz, ablam burada olmadığı zamanlar çayı hep Fanny hazırlar."

"Ablanıza rica edersek belki gününü bizde geçirmeye razı olur. Ben de nasılsa evdeyim."

"Peki, öyleyse, Edmund, Fanny gidebilir."

Müjde çok geçmeden Fanny'ye ulaştı. Edmund kendi odasına geçerken Fanny'nin kapısına vurarak, "Ey, Fanny, her şey tatlıya bağlandı; hem de babam bir an bile duraksamadı," diye haberi verdi. "Babam tek bir söz söyledi: Gidiyorsun."

Fanny içinden gelerek, "Eksik olmayın, çok sevindim," dedi. Ama kapıyı onun ardından kapadığı zaman, "Sanki neden seviniyorum?" diye düşünmekten kendini alamadı. "Öyle ya, orada bana acı çektirecek şeyler görüp duyacak değil miyim, nasılsa?"

Gene de, bu kanısına karşın, sevinçliydi. Böyle bir çağrı başkalarına ne kadar gündelik bir şey gibi gözükürse gözüksün, Fanny'nin gözünde önemli, değişik bir şeydi. Çünkü Sotherton'da geçirdikleri günün dışında, kendi evinden başka yerde yemek yediği pek olmamıştı. Gerçi şimdi de bir kilometrecik bir yola gidip üç-dört kişilik bir toplantıya katılacaktı. Yine de ne olsa "dışarda" yemek yemekti bu. Bunun için giyinip hazırlanmak bile başlı başına bir kıvançtı. Kızcağız duygularını paylaşarak zevklerine yol göstermeleri gereken kişilerden ne anlayış ne yakınlık ne de yardım gördü. Çünkü bir başkasına yararlı olmak Lady Bertram'ın hiç aklına gelmezdi. Ertesi sabah, Sir Thomas'ın erkenden gönderdiği bir çağrı üzerine gelen Mrs. Norris de huysuzluğu üzerinde olduğu için yeğeninin duyup duyacağı bütün sevinçleri burnundan getirmek ister gibi davrandı:

"Kutlu olsun, Fanny! Böyle yüz bulup şımartılmak ne büyük şans! Seni aklına getirdiği için Mrs. Grant'e çok teşekkür etmişsindir, umarım, gitmene izin verdiği için de Bertram teyzene. Bu çağrıya da olağanüstü bir şey gözüyle bakman gerekir. Öyle ya, senin böyle toplantılara katılman, daha doğrusu evinin dışında yemeğe gitmen için hiç neden yok. Böyle bir şey bir daha yinelenir, diye hiç umma sakın!

Zaten bu çağrıya, senin kendine yapılmış özel bir iltifat gözüyle bakmaya da kalkışma. Ortada bir iltifat varsa Sir Thomas, Bertram teyzen ve benim içindir. Mrs. Grant seni azıcık adam yerine koymayı bize karşı bir dostluk görevi sayıyor. Yoksa seni aklının ucundan geçirmezdi. Hele kuzenin Julia burada olsaydı sen hiç çağrılmazdın, bunu da böyle bilesin."

Mrs. Norris, Mrs. Grant'in gösterdiği inceliğin hesabını böylece bir güzel görmüş, Fanny'den yanıt bekliyordu. Kızcağız, izin verdiği için Bertram teyzesine çok minnet duyduğunu söyledi ve onun o akşam işleyeceği nakışı, kendini aratmayacak bir duruma getirmeye çalıştığını ekledi.

"Aa, hiç korkun olmasın, teyzen sensiz yapabilir, yoksa hiç izin verilmezdi gitmene! Nasılsa ben buradayım; teyzen konusunda için rahat edebilir. Umarım güzel güzel eğlenir, her şeyin iyice tadını çıkarırsın... Ama ne yalan söyleyeyim, sofrada yalnızca beş kişi bulunması bence pek yakışıksız bir şey! Mrs. Grant gibi bir sosyete hanımının bu işleri daha iyi beceremeyişine şaşmaktan kendimi alamıyorum. Hem de o yemek odasını tıklım tıkış dolduran, koskocaman, geniş, 'lenduha' masanın çevresinde! Ben oradan taşındığım zaman Dr. Grant hazretleri aklını başına devşirip de benim masayı almaya razı olsaydı da o kocaman, komik masayı yaptırmayaydı, ne kadar daha iyi ederdi ya! Öyle bir masa! buradaki yemek masasından, resmen, daha geniş! Oysa insanlar olduklarından daha yüksek görünmeye özendiler mi gözden düşerler. Bu senin de kulağına küpe olsun, Fanny!.. O masanın çevresinde, topu topu beş kişi oturacak ha! Beş kişicik! Her neyse, masa üzerinde on kişiye yetecek kadar yemek bulunacağını biliyoruz ya!"

Mrs. Norris derin bir soluk aldı, sonra sözlerini sürdürdü: "İnsanların ille çizmeden yukarı çıkıp kendilerini bir şey sanmalarındaki saçmalığı, budalalığı düşünüyorum da, Fanny, senin biraz kulağını bükmek doğru olacak gibi geliyor, bizsiz el içine karışmak üzere olduğun şu sırada... Kuzum, rica ederim yalvarırım sana, sakın ha, öyle atılgan, yırtık olma! Kendini kuzenlerinle bir sayıp cır cır ötmeye, düşüncelerini belirtmeye filan kalkışma: O sevgili genç Mrs. Rushworth ya da Julia imişsin gibi... İnan bana hiç yaraşmaz. Unutma: Nerede olursan ol, hep en sonda ve en aşağıda olacaksın.

Geceleyin dönüşe gelince; Edmund'un dilediği kadar kalırsınız. Sen sakın karışma, o karar versin buna."

"Peki, efendim. Bunun da başka türlüsü aklımın ucundan bile geçmez!"

"Yağmur bastıracak olursa (ki kesinlikle yağacağa benzer; ömrümde görmedim bu kadar niyeti bozuk havayı ben), artık başının çaresine bakarsın; konaktan ayağına fayton gönderecekler, diye ummazsın. Ben bu gece evime dönecek filan değilim, onun için faytonun benim yüzümden dışarı çıkarılacağı yok. Sen de her olasılığı göze alıp ona göre hazırlıklı bulunmalısın."

Yeğeni bu söylenenleri yerinde buldu. Kendi rahatına kendi biçtiği değer, Norris teyzesinin biçtiği değerden pek yüksek değildi! Bu yüzden biraz sonra Sir Thomas kapıyı aralayarak, "Fanny, arabayı ne zamana istiyorsun?" diye sorduğu zaman, kızcağız öyle büyük bir şaşkınlığa kapıldı ki dili tutuldu.

Mrs. Norris öfkeyle kıpkırmızı kesilerek, "Sevgili Sir Thomas!" diye bir feryat kopardı. "Fanny yürüyebilir!"

Sir Thomas, yanıt beklemeyen bir ciddilikle, "Yürümek mi!" dedi. "Benim yeğenim, yılın bu mevsiminde, bir yemek davetine giderken yürüyecek ha!.." Sonra Fanny'ye doğru döndü. "Dördü yirmi geçe uygun mu senin için?"

Fanny'nin alçakgönüllülükle verdiği yanıt, "Evet," oldu. Bu yanıtı verirken Norris teyzesine karşı suç işlemiş gibi bir duyguya kapılmıştı. Onunla aynı yerde kalmaya daha fazla dayanamayacaktı. Çünkü teyzesi onun kendisine "nispet" yaptığını sanabilirdi. Böylece Fanny, Sir Thomas'ın arkasından dışarı çıktı. Yine de odada kaldığı kısa süre içinde Norris teyzesinin öfkeli bir heyecanla, "Baştan aşağı yersiz!" dediğini duymuştu. "Sir Thomas aşırı derecede iyi bir insan. Ama Edmund da gidiyor. Doğru! Edmund'un hatırı için bu. Perşembe gecesi sesinin tarazlandığını fark etmiştim."

Ne var ki bu, Fanny'nin sevincini bozamazdı. Genç kız faytonun kendisi, yalnızca kendisi için kapıya geleceğini biliyordu. Teyzesinin o tutumunun hemen üstüne Sir Thomas'ın gösterdiği bu ince düşünce onun yalnız kalınca epey gözyaşı dökmesine neden oldu. Arabacı faytonu dakikası dakikasına kapıya getirdi. Bir dakika sonra da küçükbey aşağı indi. Küçükhanımsa, geç kalırım, diye korkusundan

kaç dakikadır oturma odasında beklemekteydi. Sir Thomas da onları tam zamanında uğurlayarak bu konudaki titizliğinin gereğini yerine getirmiş oldu.

Edmund bir ağabeyin sevgi dolu gülümseyişiyle, "Hele bir bakayım sana, Fanny'ciğim," dedi. "Sonra da nasıl bulduğumu söyleyeyim. Bu ışıkta görebildiğim kadarı, pek cicisin. Hangi elbiseni giydin?"

"Sir Thomas'ın, Maria'nın düğünü için bana yaptırdığı elbise! Umarım pek gösterişli değildir ama bir an önce giysem iyi olacak, diye düşündüm; belki bütün kış bir daha böyle fırsat çıkmaz diye. Umarım aşırı süslü demezsiniz bana."

"Bir kadın baştan aşağı beyazlar giyerse asla aşırı süslü sayılamaz. Yok, ben sende süs müs görmüyorum. Her şeyin birbirine uygun. Elbisen de pek güzele benziyor. Şu parlak benekleri sevdim. Miss Crawford'un da buna benzer bir elbisesi yok mu?"

Papaz evine yaklaşırken ahırın ve araba damının yanı başından geçtiler. Edmund, "Hey, bak!" dedi. "Başka konuklar da var! Bir fayton var burada! Kimi çağırmışlar bizim için acaba?" İyi görebilmek amacıyla yan camı açarak, "Crawford'un bu!" diye ekledi. "Crawford'un *barouche*'u![14] İşte, kendi uşakları, arabayı eski yerine koyuyorlar. Geldi demek. Bu tam bir sürpriz, Fanny. Çok sevindim onu göreceğime!"

Fanny'nin kendi duygularının ne denli bambaşka olduğunu söylemesi gereksizdi; zaten zaman da yoktu. Gelgelelim salona girmenin dehşet verici törenini yerine getirirken, Henry Crawford gibi biriyle karşılaşacağını bilmek, genç kızın duyduğu ürküntülü heyecanı büsbütün artırıyordu.

Mr. Crawford gerçekten salondaydı. Henüz gelmişti. Çevresini almış olan üç kişinin gülücükleriyle mutlu ifadeleri onun Bath'den ayrılınca birkaç günlüğüne buraya uğramak kararının nasıl sevinçle karşılandığını gösteriyordu. Edmund'la Henry dostça tokalaştılar. Fanny'den başka herkes hoşnuttu. Hatta Fanny için bile genç adamın varlığı bir yarar sağlayabilirdi. Çünkü aralarına katılan her kişi onun dileğine kavuşmasına, yani bir köşede, sessiz sedasız, kimsenin dikkatini çekmeden oturmasına yardım edecekti. Genç kız çok

geçmeden bunun gerçekleştiğini fark etti. Gerçi, sofradaki tek genç kız olarak az çok seçkin bir muamele görmesi doğal bir şeydi ve bunu, Norris teyzesinin uyarmalarına karşın rahatlıkla karşılaması uygun düşerdi. Ama sofraya egemen olan tatlı ve hareketli konuşmalara ille de katılması gerekmiyordu. Mary Crawford'la ağabeyinin, Bath'le ilgili öyle çok konuşacakları, Henry Crawford'la Edmund'un av konusunda öyle çok söyleyecekleri, Dr. Grant'le Henry'nin politika konusunda öyle çok tartışacakları şey vardı ki Fanny'ye onları salt dinlemek gibi tatlı bir iş düşüyor ve kızcağız, böylece, pek güzel birkaç saat geçireceğe benziyordu. Yine de Fanny, Henry'nin ziyaretini biraz daha uzatarak Norfolk'taki av köpeklerini buraya getirtmesi tezini pek candan destekleyemiyordu. Dr. Grant'in ortaya atıp Edmund'un kışkırttığı ve iki kız kardeşin yürekten onayladığı bu öneri çok geçmeden Henry Crawford'un aklını sarmıştı. Ama genç adamın kararını verebilmek için Fanny'den bile birkaç söz bekler gibi bir tavrı vardı. Bir ara havaların böyle güzel gideceğini sanıp sanmamak konusunda Fanny'nin düşüncesini sordu ama o, terbiye sınırını aşamayan kısa ve soğuk yanıtlar verdi. Henry Crawford'un Mansfield'da çok kalmasını Fanny isteyemezdi. Hatta Henry kendisiyle hiç konuşmasa Fanny'nin daha işine gelirdi. Onu gördükçe aklına şimdi burada olmayan iki kuzeni, özellikle de Maria geliyordu. Oysa genç adamın neşe kaçıracak hiçbir acı anısı yok gibiydi. Mansfield'da Bertram kız kardeşler olmadan da eğlenebiliyordu. Sanki buraya bu ilk gelişiydi. Fanny onun Bertram kız kardeşlerden pek rahat söz açtığını duyabiliyordu. Ancak yeniden oturma salonuna geçtikleri zaman Henry, kız kardeşi Mary'ye, Maria ile Julia'nın biraz daha özel olarak sözünü açtı. Bu arada Edmund, bir köşede Dr. Grant'le bir iş meselesini konuşuyordu. İki adam bu konuya iyice dalmış gibiydiler. Mrs. Grant de çay masasının başında meşguldü. Henry Crawford Mary'ye dönerek, "Demek öyle!" dedi. Yüzünde öyle alaylı bir gülüş vardı ki Fanny ondan nefret etti. "Rushworth'le güzel eşi Brighton'dalarmış, anladığıma göre. Ne mutlu o adama!"

"Evet, gideli de... iki hafta kadar oluyor, öyle değil mi, Miss Price? Julia da yanlarında."

"Mr. Yates de pek uzaklarda değildir, öyleyse."

“Mr. Yates mi? Haa! Mr. Yates’ten hiç haberimiz yok. Onun, Mansfield Park’a yazılan mektuplarda pek adı geçtiğini sanmıyorum; öyle değil mi, Miss Price? Bana öyle geliyor ki, sevgili arkadaşım Julia babasını Mr. Yates konusuyla oyalamaya kalkışmayacak kadar akıllı kızdır.”

Henry Crawford, “Zavallı Rushworth’le kırk iki repliği!” diye sözünü sürdürdü. “Onları ömrümüz oldukça unutamayız, hiçbirimiz. Zavallı çocuk! Şimdi bile görür gibiyim onu; o çalışıp didinme, o sıkıntılar! Bana öyle geliyor ki güzel Maria’sı onun kendisiyle kırk iki tane konuşma yapmasını hiç istemeyecektir!” Genç adam bir anlık bir ciddilikle, “Hiç layık değil Maria’ya, hiç!” diye ekledi. Sonra yine sesine tatlı ve nazik bir şakacılık vererek Fanny’ye, “Siz Mr. Rushworth’ün en iyi dostuydunuz,” dedi. “İyi yürekliliğiniz, sabrınız unutulamaz; ona ille rolünü ezberletmek, Tanrı’nın boş bıraktığı kafasına bir beyin koyabilmek için kendi zekânızın fazlalık yerinden ona bir zekâ uydurabilmek amacıyla gösterdiğiniz yorulmak bilmez sabır! Belki sizin iyiliğinizin derecesini ölçmeye onun aklı yetmez. Ama izin verirseniz, hepimizin size saygı beslediğimizi söylemek cüretini göstereceğim.”

Fanny pespembe kesildi ama bir şey demedi.

Henry Crawford birkaç dakika dalgın durduktan sonra yine sesini yükselterek, “Rüya gibi, tatlı bir rüya!” diye söylendi. “Tiyatro çalışmalarımızı her zaman derin bir zevkle anacağım. Öyle bir canlılık, heves, heyecan havası esiyordu ki ortada! Herkes hissediyordu bunu! Hepimiz yaşıyorduk, tam olarak! Günün her saati yapacak bir işle, umutla, arkadaşlık ve beraberlik doluydu. Her an bir küçük pürüz, bir küçük kuşku, bir ufak kaygı vardı giderilmesi gereken. Ömrümde bundan daha mutlu olduğumu hiç bilmiyorum.”

Gizli bir kızgınlıkla Fanny içinden söylendi: “Ömründe bundan mutlu olmamış! Üstelik bile bile, bağışlanamayacak şeyler yaparken, öyle alçak ve kalpsiz davranırken çok mutluymuş! Of, ne kokuşmuş bir ruh!”

Henry’yse onun duygularından habersiz, Edmund’ un işitmesini önlemek için sesini alçaltarak, “Talihsizmişiz, Miss Price,” dedi. “Gerçekten pek talihsizmişiz. Bir hafta, bir haftacık daha olsa yetecekti bize. Eğer olayları ayarlamak bizim elimizde olsaydı, o

sıralarda rüzgârların yönetimi bir-iki hafta için bizim elimize geçseydi, her şey elbette başka türlü olurdu. Sakın, öyle müthiş fırtınalar kopararak yolcumuzu tehlikeye sokardık sanmayın; ancak bir süre için, ters bir rüzgâr estirirdik. Ya da büsbütün durgunlaştırırdık havayı. Evet, Miss Price, bana öyle geliyor ki elimizde olsa, o mevsimde Atlantik Okyanusu'nu bir hafta durgunlaştırarak sefamızı sürerdik."

Karşılık almaya kararlı gibiydi. Fanny de yüzünü öte yana çevirerek, her zamankinden daha sert bir sesle, "Bana kalsa, beyefendi, ben onun dönüşünü bir gün bile geciktirmezdim," dedi. "Sir Thomas geldiği zaman bütün yapılanları o kadar yanlış buldu ki bana kalırsa iş gereğinden bile fazla uzatılmıştı!"

Fanny ömründe Henry'ye bu kadar çok söz söylemiş değildi! Hiç kimseyle de böyle öfkeli konuşmamıştı şimdiye kadar! Sözü bitince titremeye başladı, kendi cüretinden ürkerek kıpkırmızı kesildi. Genç adam şaşırıp kalmıştı. Kızı birkaç dakika sessiz sedasız süzdükten sonra, dürüst bir inancın sonucunu bildirir gibi daha sakin, daha ciddi bir tavırla, "Haklısınız sanırım," dedi. "Yaptığımız işin eğlence yönü akıl yönünden baskındı. Çok fazla şamata yapmaya başlamıştık ya!" Sonra sözü çevirerek genç kızı başka bir konuya atlatmak istedi. Ama Fanny'nin verdiği yanıtlar öyle sıkılgan ve isteksizdi ki Henry hiçbir konuyu yürütemedi.

Sık sık, Edmund'la Dr. Grant'ten yana göz atan Mary Crawford ise bir ara, "Şu beylerin konuştukları konu pek ilginç olsa gerek!" dedi.

Ağabeyi, "Dünyanın en ilginç konusu!" diye karşılık verdi. "Para yapma sanatı: iyi bir geliri daha iyi bir gelire dönüştürmenin yolları... Dr. Grant bizim Bertram'a, yarın öbür gün gireceği meslek üzerine öğütler veriyor. Bertram birkaç haftaya kadar cüppeyi giyiyormuş meğer. Yemek odasında da bu lafa dalmışlardı. Bertram'ın para durumunun bu kadar iyi olacağını bilemezdim. Eline iyi bir para geçecekmiş, hem de pek külfete katlanmadan kazanılmış bir para. Geliri yılda yedi yüzden az olmayacakmış, anladığıma göre. Bir soylunun küçük oğlu için fena para değildir, yılda yedi yüz altın. Tabii, evinden ayrılmamış sayılacağı için yalnızca cep harçlığı olacak bu para. Buna karşılık yapıp yapacağı fedakârlık da Noel ve Paskalya'da yazacağı birer vaazdan ibaret olacak."

Mary Crawford duygularını şakaya vurmaya çalışarak, "Bazı kimseler kendilerinden çok daha az gelirli olan kişilerin servetlerini öyle rahatlıkla bütçeye vururlar ki! Gülmekten bayılırım buna!" dedi. "Henry'ciğim, eğer senin cep harçlığın yılda yedi yüz altından ibaret olsaydı, suratın biraz asılırdı gibi geliyor bana."

"Belki, ama biliyorsun, kişiye göre değişir bütün bunlar! Her şeyi insanın soyuna sopuna ve alışkanlıklarına göre ölçmek gerek. Bir baronetin küçük oğlu olarak Bertram'ın durumu iyi sayılır. Yirmi dört ya da yirmi beş yaşındayken eline yılda yedi yüz altın geçecek. Sanırım bundan bir zarar da görmeyecek."

Mary'nin dilinin ucuna kadar geldi: Bal gibi zarar görecek ve acı çekecek, diyecekti. Yine de o kendini tuttu, hiç karşılık vermedi. Edmund'la Dr. Grant az sonra yanlarına geldiği zaman da gayet sakin ve ilgisiz durmaya çalıştı.

Henry, "Bertram," dedi, "ilk vaazını dinlemek için ne yapıp edip buraya geleceğim. Genç bir acemiye yürek vermek için özel olarak geleceğim! Ne zaman başlıyorsun? Miss Price, siz de bana katılmaz mısınız, kuzeninize cesaret verelim? Söz vermez misiniz gidip benim gibi, gözlerinizi ondan ayırmaksızın, tek kelime kaçırmaksızın dinlemeye? Yalnız üstün güzellikte olan cümleleri not etmek için gözlerimizi ayıracağız ondan! Kâğıt kalem alacağız yanımıza. Ne zaman oluyor bu iş? İlk vaazını Mansfield'da vermen şart... ki Sir Thomas'la Lady Bertram da dinleyebilsinler."

Edmund, "Benim niyetim senden durabildiğim kadar uzakta durmak, Henry," dedi. "Çünkü dünyada benim aklımı şaşırtabilecek bir adam varsa o da sensin. Senin böyle bir şeye kalkışman da beni üzer."

Fanny içinden, "Mr. Crawford bu sözlere alınmayacak mı acaba?" diye geçirdi. "Ama yok, hiçbir zaman duyarlıklı bir insan değil ki o!"

Şimdi artık herkes bir araya toplanmış ve konuşmayı sevenler birbirlerini çekmiş olduğu için Fanny'nin rahatı yerindeydi. Çaydan sonra bir vist[15] partisi kuruldu. (İnce düşünceli eşi, Dr. Grant eğlensin, diye kurmuştu ama oradakiler bunu bilmezlikten geleceklerdi tabii.) Miss Crawford da arpının başına geçtiği için Fanny'ye yapacak bir şey kalmadı ve rahatı, toplantı sona erinceye kadar hiç bozulmadı.

Yalnızca ara sıra Henry Crawford bir soru sorarak ya da bir fikir yürüterek onu yanıt vermek zorunda bırakıyordu. Mary Crawford biraz önce konuşulanlara öyle sıkılmıştı ki müzikten başka hiçbir şeyi canı istemiyordu. Müzikle duygularını yatıştırıyor, arkadaşını eğlendiriyordu.

Edmund'un papaz olma kararı şimdiye kadar kafasının üzerinde bir yumruk gibi durduğu halde Mary bunu hep uzak gelecekte bir olasılık olarak düşünmüş, hatta kesin olmadığını ummuştu. Kararın böyle çok yakında uygulanacağını öğrenince yumruk kafasına iner gibi olmuş ve onu hem kızdırmış hem gücendirmişti. Çok kızmıştı Edmund'a. Onun üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğunu sanıyordu. Edmund'a karşı beslediği duygular uzun bir süredir ciddileşmiş, genç kız onunla ilgili bazı kesin niyetler kurmaya başlamıştı. Şimdi artık kendisi de ona, onun serinkanlı davranışıyla karşılık verecekti. Edmund'un ciddi bir niyeti, gerçek bir bağlılığı olmadığı anlaşılıyordu. Yoksa Mary'nin papaz karısı olmayı gururuna yediremeyeceğini bile bile papaz olmazdı! Mary de ilgisizlikte onunla boy ölçüşmeyi öğrenecekti. Onunla o an için gönül eğlendirmekten başka amaç gütmeyecekti bundan böyle. Edmund kendi duygularına gem vurabildiğine göre, Mary de duygularını gizlemesini bilmeliydi.

14. (Lat.) *Birotus*. Bir fayton modeli. (Y.N.)

15. (İng. *whist*) Dört kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. (Y.N.)

24

Ertesi sabah Henry Crawford Mansfield'da bir on beş gün daha kalmak için kesin kararını vermiş bulunuyordu. Av köpeklerini getirtmek için adam yollayıp Amiral'le birkaç satırlık bir açıklama mektubu yazdıktan sonra ablasıyla kız kardeşinden yana baktı ve ortada onlardan başka kişi olmadığını görünce gülümseyerek, "Ey, Mary, ava çıkmadığım günlerde kendime nasıl bir eğlence bulacağımı tahmin edersin?" diye sordu. "Yaşlandım artık: Haftada üç günden çok ava çıkamam. Aradaki günler için başka bir tasarım var. Nedir, dersin?"

"Benimle yürüyüşler, at gezintileri filan yapmak, elbette."

"Gerçi bunların ikisini de seve seve yaparım ama tam olarak bilemedin. Bunlar benim yalnızca bedenimi işletir. Bense ruhumu da düşünmek zorundayım. Sonra bu gezintiler yalnızca eğlence ve zevk sayılır, gürbüz kalabilmek için gerekli olan alınteri katkısından yoksun. Bense boş gezenin boş kalfası olmaktan hoşlanmam... Yok yok, benim tasarım küçük Fanny Price'ı kendime âşık etmek."

"Fanny Price mı! Saçmalama! Yok yok. Onun iki kuzeni sana yetmeli."

"Ama Fanny Price'ı da elde etmeden, Fanny Price'ın gönlünde küçük bir yara açmadan içim rahat etmeyecek. Sen onun ne derece ilgi çekici bir kız olduğunun tam anlamıyla farkında değilsin, gibi geliyor bana. Geçen gece ondan söz ettiğimiz zaman, şu son bir buçuk-iki ay içinde onun ne kadar çabuk ve güzel geliştiğinin hiçbiriniz farkında değilmişsiniz gibi konuştunuz. Onu her gün gördüğünüz için farkına varmıyorsunuz ama inan bana, Mary, bu kız sonbahardakinden bambaşka bir yaratık! O zaman olup olacağı sessiz, utangaç, çirkin sayılmayacak bir kızcağızdı. Ama şimdi enikonu güzelleşmiş. Rengi soluk, çizgileri silik gibi gelirdi bana. Ama dün akşam tatlı bir

pembelik yayılmıştı ya yüzüne, o yumuşacık teninde göze çarpan bir güzellik vardı, doğrusu. Sonra, dikkat edebildiğim kadar, gözleri ve ağzı da çok anlamlı olabiliyor, yeter ki dışarı vuracak bir duygusu olsun. Sonra havası, davranışları, kısaca bütün benliği öyle gelişmiş ki anlatılamaz! Ekim ayından beri en azından beş santim boy atıp serpilmiş olsa gerek!"

"Haydi canım, sen de! İşin doğrusu şu ki ortada onunla karşılaştırabilecek uzun boylu kadın yoktu, sırtına da yeni bir elbise giymişti, sen de onu şimdiye dek hiç böyle giyimli kuşamlı görmemiştin. Bu kız ekim ayında neyse yine o, inan bana. Ne var ki dün gece aramızdaki tek yabancı kadındı, sen de birini bulup cilveleşmeden edemezsin. Ben Fanny'yi oldum olası çok hoş ve cici bulurum. Öyle göz alan güzellerden değil de, hani, gizli güzel denilen türden, insanı zamanla saran bir güzellik. Gözleri daha koygun olsa bence daha iyi ama gülüşü pek tatlı doğrusu. Gelgelelim senin dediğin olağanüstü gelişmenin özü şık bir giysiden ve senin bakacak başka kadın bulamayışından ibaret, işin doğrusu bu. Onun için Fanny'yle hafif tertip flörte başlasan bile, güzelliğinden ötürü yaptığına inandıramazsın beni; senin tembelliğinden, çılgınlığından başka hiçbir şeye yormam bunu!"

Bu suçlamayı ağabeyi bir gülümseyişle karşıladı, arkasından da, "Şu Miss Fanny'nin bilmecesini çözemiyorum bir türlü," dedi. "Anlamıyorum onu. Dün de onun ne deyip ne yapacağını kestiremiyordum. Huyu suyu nasıldır? Ciddi ve ağır mıdır? Tuhaf huylu mudur? Kapalı, dar kafalı mıdır? Neden hep geri geri duruyordu benden? Neden öyle kaş çatıyordu bana? Konuşturuncaya kadar akla karayı seçiyordum. Bir kızla böyle saatler saati oturayım, onu eğlendirmeye çalışayım da bu denli başarısız olayım; hiç başıma gelmediydi! Şimdiye dek hiçbir kız öyle kaş çatmadı bana! Bunun üstesinden mutlaka gelmeliyim. Bakışları, seni sevmiyorum, diyor bana. Seni sevmemeye kararlıyım, diyor. Ben de diyorum ki bu kız beni sevecek!"

"Çılgın adam! Demek Fanny'nin seni çeken yönü buymuş! Sana boş vermesi! Şimdi anlaşıldı, neden kızın cildi öyle yumuşak, boyu öyle uzun, göründü gözüne! Neden bir sürü çekici, güzel şeyler buldun onda! Yine de onu ciddi olarak yaralamanı istemiyorum,

Henry! Birazcık aşk belki canlandırır, iyi gelir. Ama onu fazla derinlere sürüklemeni istemiyorum. Çünkü dünyanın en iyi yaratıklarından biridir, pek de kırılgan ruhludur."

Henry Crawford, "Nasılsa olup olacağı iki haftalık bir şey," diye karşılık verdi. "İki haftalık bir aşk onu öldürebilirse yapısı pek zayıfmış demektir ki hiçbir şey kurtaramaz onu. Yok, onu incitmek niyetinde değilim... zavallıcık! Ben yalnız istiyorum ki o bana tatlı tatlı baksın; bir şey dediğim zaman pespembe kesilmekle kalmayıp gülümsesin de! Birlikte olduğumuz zamanlar yanında bir yer ayırsın bana. Gidip yanına oturduğum ve onunla konuştuğum zaman canlansın; neşe dolsun. Benim gibi düşünsün o da. Benim malım mülkümle, benim zevklerimle ilgilensin, benim Mansfield'da kalış süremi uzatmaya çalışsın, gittiğim zaman da artık, bir daha, ölünceye dek mutlu olmayacağını düşünsün. Benim istediğim bundan ibaret!"

"Tokgözlülüğün simgesisin inan olsun! Artık kaygım kalmadı! Her neyse; Fanny'nin gözüne girmek için birçok fırsat bulacaksın, çünkü sık sık görüşüyoruz."

Ve Mary Crawford ağabeyini daha fazla azarlamaya gerek görmeden Fanny'yi kendi kaderine bıraktı. Öyle bir kader ki, eğer gönlü Mary'nin fark etmediği gizli aşkıyla dopdolu olmasaydı Fanny'cik hak etmediği güçlüklerle karşılaşabilirdi. Çünkü, yeryüzünde bütün övgü sözlerine, uğraşmalara, ustalıklı baştan çıkarma çabalarına karşın akıllarının kesmediği adama gönlünü kaptırmayan, elde edilemeyen on sekiz yaşında küçükhanımlar belki bulunabilir. (Bulunmasa haklarında o kadar çok şey yazılmazdı!) Ne var ki ben Fanny'nin bunlardan biri olduğunu hiç sanmıyorum. Hatta onun bu denli ince duygulu, bu denli ince zevk sahibi olup da Henry Crawford gibi bir erkeğin sürekli kur yapmasından (bu kur yalnızca iki hafta sürse bile) gönlü zedelenmeden kurtulabileceğine de inanmıyorum. Henry Crawford konusundaki görüşleri başlangıçta olumsuz da olsa Fanny sonunda bunları unuturdu, eğer gönlü başkasında olmasaydı! Daha şimdiden başkasını sevdiği ve Henry'yi hiç beğenmediği halde, genç adam kendisiyle durmadan ilgilendikçe Fanny'nin ona karşı duyduğu soğukluk da, elinde olmadan azalıyordu. Evet, Henry durmadan onunla ilgileniyordu ama göze çarpmayacak

biçimde ve kızın yumuşak başlı, ince yaradılışına gitgide daha çok ayak uydurarak...

Fanny geçmişi hiç de unutmuş değildi, Henry'yi hâlâ eskisi gibi kötü bir insan olarak görüyordu. Yine de onun çekiciliğini yadsıyamazdı. Genç adam insanı eğlendiriyordu, doğrusu! Davranışları da öyle düzelmişti ki; öylesine terbiyeli, hem de toz kondurulmayacak biçimde terbiyeliydi ki insan da ona karşı ister istemez nazik davranıyordu.

Henry'nin bu sonuca ulaşması için birkaç gün yetmiş de artmıştı bile! Bu birkaç güncüğün sonunda da öyle bir durum ortaya çıktı ki Fanny'nin gözüne girmek konusunda Henry'ye yardımcı bile oldu. Genç kız büyük bir mutluluğa kavuştu. Bu da onun dünyayı ve çevresindekileri daha sevimli görmesi sonucunu doğurdu. Ağabeyi; ne zamandır uzak ülkelerde olan, çok sevdiği ağabeyi William İngiltere'ye dönmüştü! Fanny, William' dan mektup almıştı. Gemi Manş Denizi'ne giderken aceleyle karalanıverip Portsmouth yoluyla gönderilmiş, mutluluk dolu birkaç satır. Henry Crawford, Antwerp gemisinin Spithead'de demir atmış bulunduğunu bildiren gazeteyle çıkageldiği zaman ilk müjdeyi kendisinin vereceğini umuyordu. Oysa Fanny'yi, William'ın mektubunun sevinci içinde buldu. Genç kız, Sir Thomas'ın Edmund'a yazdırttığı mektupla William'ı Mansfield'a çağırışını sevinçten parlayan bir yüzle dinlemekteydi.

Henry Crawford konuyu daha ancak bir gün önce öğrenmişti! Yani aslında o güne kadar Fanny'nin öyle bir gemide öyle bir ağabeyi olduğundan bile haberi yoktu. Ama öğrenir öğrenmez yakından ilgilenmiş ve kente dönünce Antwerp gemisinin Akdeniz'den ne zaman döneceğini sorup öğrenmeye karar vermişti. Ertesi sabah erkenden gazetedeki gemi haberlerine baktığında şansının açık olduğunu gördü ve bunu kendisine sunulmuş bir ödül olarak kabul etti: Hem Fanny'yi sevindirmek için böyle güzel bir yol düşündüğü için hem de yıllardır Amiral'e bu gazeteyi her sabah kendisi götürme görevini hiç aksatmadığı için (bu gazete bahriye haberlerini en önce vermekle ünlüydü) ödüllendiriliyordu.

Yazık ki çok geç kalmıştı. Müjdeyi vererek uyandırmak istediği o ilk, güzel sevinç uyanmıştı bile. Yine de Fanny ona, gösterdiği nezaket, yakınlık ve iyi niyetten ötürü teşekkür etti. Hem de pek candan ve

heyecanlı bir biçimde. Çünkü William'ın sevgisi ve kendi sevinci Fanny' yi her zamanki çekingenliğinden kurtarmıştı.

Sevgili William yakında aralarında olacaktı. Hemen izinli çıkacağını umuyorlardı. Onun yakın bir tarihte geleceğini bildiren yanıtını çok geçmeden aldılar. Böylece Fanny, ilk yemek davetinin heyecanı üzerinden daha on gün bile geçmeden kendini daha önemli bir heyecanın içinde buldu ve salonda, holde, merdivende, her yerde, ağabeyini getirecek olan arabanın yolunu gözlemeye koyuldu.

Neyse ki araba onun pencerede beklediği bir sırada geldi. Kavuşma anını geciktirecek hiçbir "resmîlik" ya da çekingenlik söz konusu olmadığı için Fanny ağabeyini daha kapıdan girerken karşıladı. İlk anların o bulunmaz mutluluğunu gören ya da araya giren olmadı; kapıları açıp kapamakla uğraşan uşak ve hizmetçileri saymazsak, elbet. Bu, Sir Thomas'la Edmund'un, birbirlerinden habersiz dileyip tasarlamış oldukları bir şeydi. Nitekim araba sesi duyulur duyulmaz ikisi de Mrs. Norris'e, hole koşacağı yerde yerli yerinde oturması için telaş ve aceleyle öğüt vererek gizli niyetlerini ortaya vurmuş oldular.

William'la Fanny çok geçmeden göründüler ve Sir Thomas kanadının altına almış olduğu genci evine buyur etme zevkini tattı. William, yedi yıl önceki delikanlıdan tamamen başka, sevimli, dürüst yüzlü bir genç erkek olup çıkmıştı. Açık ve rahat olduğu kadar duyarlı ve saygılı olan davranışları Sir Thomas'ın dostluğunu perçinlemeye yaradı.

Bekleyişin son otuz dakikasıyla kavuşmanın ilk otuz dakikasından oluşan böyle bir sürenin mutlu çarpıntısı Fanny için uzun sürdü. Denilebilir ki bu kavuşmanın onu gerçekten mutlu kılması, her değişikliğin bir dereceye kadar doğurduğu düş kırıklığından uzak oluşundandı. William'da yine eski ağabeyini bulmuş, onunla yıllardır özlemini çektiği gibi konuşmuştu. Bu da epey zaman almıştı. Ama bu süre sonunda doldu. William'la kız kardeşinin birbirlerine karşı aynı ölçüde duydukları derin sevgi sürenin çabucak dolmasını sağladı. William'ın elini kolunu bağlayan güvensizlik ve çekingenlik duyguları yoktu. Fanny onun dünyada en sevdiği varlıktı ve genç adam ruhça daha sağlam, daha atak olduğu için beslediği sevgiyi ortaya vurmak ona daha da kolay geliyordu. Ertesi sabah iki kardeş gerçek bir keyif ve sevinçle gezintiler yapmaya başladılar. Artık her doğan sabah onları

yine baş başa buluyordu. Edmund babasının dikkatini buna çekti ama Sir Thomas daha önceden bu durumu büyük bir hoşnutlukla gözlemiş bulunuyordu.

Son aylarda, Edmund'dan hiç beklemediği ya da çok belirgin bir ilgi gördüğü zamanlar dışında, Fanny ömründe hiç böylesine mutlu olmamıştı. Ağabeyiyle arasındaki bu çekincesiz, korkusuz, eşit yakınlık bambaşka bir şeydi. William ona bütün kalbiyle açılıyor, tüm tasarı ve kaygılarını anlatıyordu. Uzun zaman beklemiş olduğu, hak ettiği, sonunda kavuştuğu terfisinin kıymetini ve heyecanını onunla paylaşıyordu. Fanny'nin çok seyrek olarak haber aldığı annesi, babası ve kardeşleriyle ilgili doğrudan, ayrıntılı bilgiler veriyordu. Beri yandan Fanny'nin Mansfield'daki yaşantısının iyi kötü tüm yönleriyle de yakından ilgiliydi. Mansfield'daki ev halkını genelde Fanny'nin gözleriyle görüyordu, ancak Norris teyzelerini yererken kız kardeşi kadar insaflı davranamayıp eleştirilerini daha açıkça ve daha çekinmesizce ortaya vuruyordu. Fanny, ağabeyiyle çocukluklarının tatlı-acı tüm yönlerini yeniden yaşıyordu ki bu yönden kardeşlik bağı, evlilik bağından bile üstündür. Aynı ailenin aynı kanı taşıyan ve aynı çocukluk ortamını paylaşmış olan kardeşlerin sevgilerinde ve birlikte mutlu olma yeteneğinde öyle bir sihir vardır ki sonradan kurulan hiçbir ilişkide bulunamaz. William ve Fanny için de durum böyleydi, sevgi ve mutlulukları gür ve tazeydi ve aralarında hiçbir çıkar çatışması, zararlı bir başka ilişkinin gölgesi olmadığından, ayrılık ve zaman, bağlılıklarını küllendireceği yerde ateşlemiş gibiydi.

İki kardeşin arasındaki bu derin sevgi onları iyi ve güzel şeylerden anlayan herkese sevdiriyordu.

Bu kardeş sevgisi herkes kadar Henry Crawford'un da dikkat ve ilgisini çekmişti. Genç adam böyle bir tablonun değerini bilecek kadar zevk sahibiydi. Fanny'nin çekiciliği iki kat artmıştı şimdi. Yüzünü renklendirip ışıklandıran mutluluk başlı başına bir çekicilik taşıyordu. Henry artık onun sevebilmek yeteneğinden de şüphe etmiyordu. Duyguluydu bu kız, gerçekten duygu dolu! Böyle bir kız tarafından sevilmek, bu genç, el değmemiş ruhta ilk ateşi yakabilmek az şey değildi! Fanny'ye karşı, Henry sandığından daha çok ilgi duyuyordu. İki hafta yetmeyecekti. Henry'nin konukluğu süresiz olarak uzadı, gitti...

Sir Thomas çok zaman William'ı uzun uzun konuşturtuyordu. Sir Thomas onun anlattığı şeylerle oyalanıyordu ama genç adamı konuşturmaktaki gerçek amacı onu daha iyi anlamak, anlatılan hikâyeler yoluyla anlatanı daha yakından tanımaktı. Sir Thomas, William'ın açık, yalın, canlı hikâyelerini tam bir hoşnutlukla dinliyor, bunlarda genç denizcinin sağlam karakterinin, meslek bilgisinin, enerji, cesaret ve neşesinin belirtilerini buluyordu. Bütün bunlar gelecek için parlak şeyler umduran ve bütün iyilikleri kendinde toplayan birtakım üstünlüklerdi. Genç yaşına karşın William çok görmüş, geçirmişti. Akdeniz'e, Batı Hint Adaları'na kadar gitmiş ve yedi yıl boyunca deniz ve savaşın her türlü tehlikesini tanımıştı. Anlattığı şeyler her düzeye hitap ettiğine göre can kulağıyla dinlenilmek onun hakkıydı. Gerçi Mrs. Norris odanın içinde kıpırdanıp duruyor ve yeğeninin bir deniz kazası ya da bir savaş üstüne anlattıklarının orta yerinde iki sap iplikle bir gömlek düğmesi arayarak herkesi rahatsız ediyordu ama başka herkes dikkat kesiliyordu. Lady Bertram bile bu müthiş serüvenleri dinledikçe kendini kaptırıp ara sıra gözlerini nakışından ayırarak, "Ulu Tanrım, ne korkunç! Nasıl tutarlar da denizci olurlar, şaşarım!" diye söyleniyordu.

Henry Crawford'a ise William'ın anlattıkları bambaşka duygular veriyordu. Genç adam, "Keşke ben de denizci olsaydım da böyle şeyler görüp yapsaydım, böyle güçlükler geçirseydim!" diye özeniyordu. Duyguları ayaklanmış, hayali şahlanmıştı! Daha yaşı yirmiyi bulmadan bunca bedensel güçlüklere katlanan ve ruhunun değerini kaç kereler kanıtlayan genç adama karşı derin bir saygı duyuyordu. Yararlı, gayretli, dayanıklı ve kahraman olmanın onuru yanında kendi zevk düşkünlüğü ve tembelliği utanılacak bir çelişki oluşturur gibiydi. Keşke o da bir Henry Crawford olacağı yerde, böyle büyük bir onur ve kıvançla ün ve zenginlik yolunda ilerleyip sivrilen bir William Price olsaydı!

Bu dilek ateşliydi ama ömürlü olmadı. Genç adam daldığı hayal ve özlemlerden Edmund'un ertesi günkü av konusunda bir sorusuyla uyandı. Hem atlara hem de uşaklara sahip, zengin bir adam olmanın da iyi bir şey sayılabileceğine karar verdi. Hatta bir bakıma daha bile iyiydi. Çünkü parası pulu ona, yakınlık göstermek istediği kimselere iyilik edebilme olanağı veriyordu.

Her türlü yeniliğe cesaret, merak ve hevesle atılan William ava çıkmak istediğini belirtince Henry hiç duraksamadan ona bir at sağlayabileceğini söyledi.

Böyle bir önerinin değerini toy William'dan daha iyi bilen Sir Thomas, nezaket olsun diye birkaç itirazda bulundu. Fanny'nin de birkaç korkusunu akıl yoluyla gidermek gerekti. Kızcağız ağabeyi adına korkuyordu. William, usta bir binici olduğunu söylüyorsa da Fanny onun İngiliz usulü bir sürek avında, safkan bir av atını çekip çevirebilecek yetenekte olduğuna pek inanmıyordu. Ancak William sağ salim kazasız belasız dönüp geldiği zaman genç kız rahat bir soluk aldı ve Henry Crawford'a karşı, genç adamın ilk baştan beri ummuş olduğu yürekten sevgiyi duyabildi. Hatta Henry, karşı gelinmesi pek güç olan büyük bir kibarlıkla William'ın Mansfield'da kaldığı sürece ata sahip olabileceğini söylediği zaman, genç kız tatlı bir gülümseyişle onu sevindirdi.

25

Bu dönemde iki aile arasındaki ilişkiler, hiçbirinin ummadığı bir biçimde düzelerek yine sonbaharki samimiyete yaklaşmış durumdaydı. Bunda, Henry Crawford' un dönüşüyle William Price'ın gelişinin çok payı vardı ama yine de bu yakınlaşmayı asıl Sir Thomas'ın, papaz evinden gelen yaklaşma çabalarını hoşgörüden öte bir olumlulukla karşılamasına borçluydular. Sir Thomas ilk günlerde kafasını dolduran tasa ve düşüncelerden kurtulmuş, rahatlamıştı; artık Grant'lerle genç konuklarını gerçekten dostluğa değer buluyordu. Gerçi sevdiklerinin çıkarlarına uygun birer evlenme yapmalarını sağlamak için planlar çevirmek gibi işleri son derece küçümser, hatta bu konularda açıkgöz olmayı bile küçüklük sayarak gururuna yediremezdi. Yine de, Mr. Henry Crawford'un Fanny'ye biraz çokça yakınlık gösterdiği, bütün o gururlu umursamazlığına karşın gözünden kaçmıyordu. Belki de bu yüzden, papaz evinin çağrılarına yürekten evet dememek de elinden gelmiyordu.

Gene de papaz evinden gelen ilk yemek çağrısını kabul edişi yalnızca olgun terbiyesinin ve iyi niyetinin sonucuydu.

Bu çağrıyı papaz evindekiler uzun tartışmalardan ve "Sir Thomas pek soğuk; Lady Bertram da iyice tembel" olduğu için, böyle bir çağrıda bulunmanın değip değmeyeceğiyle ilgili birçok kararsızlıktan sonra, her şeyi göze alarak göndermişlerdi. O da komşuluk iyi niyeti ve nezaket gereği kabul etmişti.

O sırada Henry Crawford Sir Thomas'ın gözünde, yalnızca, hoşa giden birkaç kişiden bir tanesiydi. Ama bu ilk ziyaret sırasında, "Böyle boş şeylerle kafa yoran biri olsam, Mr. Crawford'un Fanny Price'a âşık olduğunu sanırdım," diye aklından geçirdi.

Konuşmayı sevenlerle dinlemeyi sevenlerin oranı ölçülü olduğu için bu toplantıdan herkes hoşnut kaldı. Yemek sofrası da Grant'lerin her zamanki tarzında, yani zarif ve zengindi. Bu da hepsinin alışık olduğu bir tarz olduğu için kimsenin dikkatini çekmedi, Mrs. Norris dışında. Mrs. Norris Grant'lerin o geniş masasını ve üzerindeki yemeklerin çeşidini hiçbir zaman serinkanlılıkla seyredemezdi ki! Ya uşakların tam onun arkasından geçtikleri sırada bir felaket olacağından korkar ve bunca yemekten birkaç tanesinin mutlaka iyi ısıtılmamış olacağından kaygılanırdı.

Akşamleyin, Mrs. Grant'le kız kardeşinin önceden vermiş oldukları kararla vist partisi kurulduktan sonra, başka bir oyun için de yeter derecede insan kaldığı anlaşıldı. Herkes de, böyle zamanlarda son derece "uysal" davrandığı için, kimi "vist" derken, kimi "spekülasyon"[16] diyordu. Çok geçmeden Lady Bertram kendini, iki oyundan birini seçmek gibi kritik bir durumda buldu. Karar veremiyordu. Neyse ki Sir Thomas oradaydı.

"Ne yapsam ki, Sir Thomas? Vist ve spekülasyon. Beni hangisi daha iyi eğlendirir dersiniz?"

Sir Thomas bir an düşündükten sonra spekülasyonu salık verdi. Kendisi viste meraklıydı ama bu oyunu Lady hazretleri gibi bir eşle oynamanın pek eğlenceli geçmeyeceğini düşünmüş olabilirdi.

Lady hazretleri, hayatından hoşnut, "Peki," dedi. "Öyleyse, sizce bir sakıncası yoksa, spekülasyon olsun, Mrs. Grant. Hiç bilmem bu oyunu ama artık Fanny öğretsin bari."

Burada Fanny araya girerek kendisinin de aynı derecede bilgisiz olduğunu belirtti. Bu oyunu ömründe ne oynamış ne de oynanırken görmüştü. Lady Bertram bir an için yine kararsızlığa kapıldı. Ama herkes, dünyada en kolay şeyin bu oyun olduğuna, kâğıt oyunlarının en basitinin bu olduğuna onu inandırdı. Henry Crawford da ileri atılarak Lady hazretleriyle Fanny'nin arasına oturup oyunu ikisine de öğretmek önerisinde bulundu ve bu öneri olumlu karşılandı.

Sir Thomas, Mrs. Norris, Dr. Grant ve Mrs. Grant, entelektüel üstünlüğü temsil eden vist masasının başına geçtiler. Geriye kalan altı kişi de, Miss Crawford'un yönetimi altında öteki masanın çevresine yerleştiler.

Tam Henry Crawford'a göre bir düzendi bu; genç adam Fanny'nin yanı başındaydı ve arı gibi çalışıyordu. Öyle ya, kendininkinden başka iki kişinin daha kâğıtlarını yönetiyordu. Gerçi Fanny'nin oyunun kurallarını öğrenmesi üç dakika sürmüştü ama yine de genç adam onun oyununa hız vermek, kazanma hırsını bilemek ve yüreğini katılaştırmak gereğini duyuyordu ki bu sonuncusu, hele kızcağızın William'a karşı oynadığı ellerde, oldukça zor işti.

Lady Bertram'a gelince; Henry Crawford bütün bir akşam boyunca onun bütün servetini ve kaderini kendi elinde tutmak ve oyunun sonuna kadar ona yol göstermek zorundaydı.

Henry Crawford'un iyice neşesi yerindeydi! Her şeyi keyifli bir kolaylıkla yapıyor, oyunun kaldırabileceği her türlü şaklabanlığı, hazırcevaplığı ve şakacılığı yerine getiriyordu. Bu yüzden yuvarlak masa, öbür masanın değişmez ciddiliği ve ağırbaşlı sessizliğiyle pek tatlı bir çelişki yaratıyordu.

Sir Thomas iki kez eşinin oyundaki başarısı ve zevkiyle ilgili bilgi edinmek istemişti. Ama boşuna. Hiçbir duraklama karısının ağır ölçülü üslubuna yetecek kadar uzun sürmüyordu ki! Lady hazretlerinin durumu konusunda esaslı bilgi edinmek ancak, birinci bölümün sonunda Mrs. Grant kalkıp onun yanına gidince mümkün oldu.

"Umarım Lady hazretleri oyundan hoşnut kaldılar ya?"

"Aa, evet, çok eğlenceli bir oyun. Hem de pek acayip. Ne olup bittiğinden haberim yok, inanın. Elimdeki kâğıtlara hiç bakmayacakmışım. Geri kalan her şeyi de Mr. Crawford yapıyor!"

Bir süre sonraydı. Henry Crawford oyunun azıcık gevşemesinden cesaret alarak, "Bertram," dedi. "Dün eve dönerken ne olduğunu, bir türlü fırsat bulup söyleyemedim sana."

Birlikte ava çıkmışlardı. Mansfield'dan hayli uzakta, iyi bir koşu tutturmuşken Henry Crawford atının bir nal düşürmüş olduğunu fark ederek avdan vazgeçip kendi başına eve dönmek zorunda kalmıştı.

"Hani şu porsuk ağaçlı, eski çiftlik evini geçtikten sonra yolumu kaybettim, diye söyledimdi sana. Yol sormayı hiç sevmem, nedense! Ama sonrasını söylemedim. Her zamanki şansımla, kendimi biraz sonra çok merak ettiğim bir yerde buldum. Her zamanki şansımla diyorum, çünkü ben ne zaman bir yanlış iş yapsam kârlı çıkarım! Bu

sefer de, dikçe bayırlı bir tarlanın köşesini döner dönmez kendimi, tatlı meyilli tepeler arasına gizlenmiş, kuytu bir köyceğizde buldum. Önümüzde bir küçük çay, sağ yanımda, bir tümseğin üzerinde de bir kilise vardı; köye oranla göze çarpacak derecede büyük ve güzel bir kilise. Görünürde, bir centilmen evi olabilecek çapta tek bir ev vardı, o da tümsekle kilisenin burnunun dibinde olduğuna göre, papaz evi olsa gerekti. Uzun lafın kısası, böylece kendimi Thornton Lacey'de bulmuştum."

Edmund, "Öyleye benzer," dedi. "Ama Sewell'lerin çiftliğini geçtikten sonra hangi yöne döndün sen?"

"Böyle, konuyla ilgili olmayan, sinsi sorulara yanıt vermeye niyetim yok benim. Ama bir saat de soru sorsan, orasının Thornton Lacey olmadığını kanıtlayamazsın! Thornton Lacey'di çünkü."

"Sordun, demek?"

"Yoo. Sormam ben. Çit onarmakta olan bir adama burasının Thornton Lacey olduğunu söyledim. O da hak verdi bana."

"Belleğin güçlüymüş. Sana orasıyla ilgili bir şeyler söylemiş olduğumu unutmuştum, doğrusu."

Thornton Lacey, Edmund'un yakında papaz olarak yerleşeceği köyün adıydı. Miss Crawford bunu çok iyi bildiğinden, bütün dikkatini William Price'ın elindeki bir valeyi almaya vermiş gibi yaptı.

Edmund, "Ee," diye konuşmasını sürdürdü, "nasıl buldun orayı, bakalım?"

"Çok beğendim, gerçekten. Çok şanslı herifsin, doğrusu. O evi, içinde yaşanabilecek duruma getirinceye kadar en azından beş yaz çalışmak gerek!"

"Yok, canım, pek o kadar da değil! Çiftlik avlusu kaldırılmalı. Onda haklısın. Ama ben başka yapılacak bir şey görmüyorum. Ev hiç kötü değil. Avlu kalkınca giriş de pekâlâ düzelir."

"Avlu olduğu gibi ortadan kalkmalı. Eski demirci dükkânını kapatmak için ağaç filan dikilmeli. Ev kuzeye değil de doğuya bakmalı; ön kapıyla başlıca odalar o yönde olmalı, o yanın manzarası gerçekten şirin, çünkü. Bu değişikliğin de yapılabileceğinden eminim. Senin giriş dediğin şey de o yönde, şimdiki bahçenin bulunduğu yerde olmalı. Şimdi evin arkası olan yere yeni bir bahçe yapmalısın. Bahçe için en iyi yer orası; güneydoğuya doğru iniyor. Toprak tam buna uygun.

Çevreme bakınabilmek için kiliseyle ev arasındaki yolda elli metre kadar ilerledim. Her şeyin nasıl yapılabileceğini gördüm. Pek basit! Şimdiki bahçeyle senin yeni bahçeyi kuracağın yerin ardında uzanan çayırlıklar da çok güzel; aralarına korular serpişilmiş. Papaz evine ait olsalar gerek. Değilse satın almalısın. Sonra o çay da var, orada da bir şeyler yapmak gerek ama ne olduğuna karar veremedim. Birkaç fikir geldi aklıma."

Edmund, "Benim de birkaç fikrim var," dedi. "Bunlardan biri de şu ki senin Thornton Lacey'le ilgili tasarılarının pek azı uygulanabilecek. Ben çok daha az süs ve güzellikle yetinmek zorundayım. Çok para harcamadan evle bahçe rahat bir duruma sokulup bir beyefendinin oturduğu yer havası verilebilir. Ben bununla yetinmek zorundayım. Bu kadarı umarım beni gerçekten sevenlere de yeter."

Bu umudun belirtilmesinde kullanılan ses tonuyla bir yarım bakışın anlamından biraz huylanan ve biraz da sinirlenen Mary Crawford, William Price'la olan alışverişini hemen bir sonuca bağladı ve genç denizcinin valesini "aşırı" bir fiyatla satın alarak, "İşte, son paramı da tam bir kadın gözüpekliğiyle ortaya atıyorum!" dedi. "Serinkanlı, ölçülü olmak bana göre değil! Elimi kolumu bağlayıp hareketsiz oturmak için yaratılmamışım ben! Oyunu kaybetsem bile elimden geleni esirgediğim söylenemez!"

Oyunu o kazandı ve yalnızca en son verdiği parayı kaptırdı. Yeniden kâğıt dağıtılmaya başlandı. Henry Crawford da yine Thornton Lacey konusuna döndü.

"Benim tasarım yapılabileceklerinin en iyisi değildir, belki. Ama ne olsa, epey bir şeyler yapman gerek, buna değer orası. Bak göreceksin, en iyisinden daha azıyla sen de yetinmeyeceksin. (Kusura bakmayın; Lady hazretlerinin elindeki kâğıtları görmemesi gerekiyor. Bırakın, masanın üzerinde dursunlar; işte şöyle.) O ev, bakıma layık bir yer, Bertram. Oraya bir centilmenin oturduğu yer havası vermekten söz ediyorsun. Bunun için o çiftlik avlusunu kaldırman yeter. Çünkü o çirkin başbelası avlunun dışında ev zaten bir centilmenin oturduğu yeri andırıyor: Düpedüz bir papaz evinden çok üstün. Sağlam duvarlı, geniş, açıklık, köşk yavrusu bir ev. Gören burada birkaç kuşak boyunca, en az iki yüz yıldan beri, köklü bir taşra

ailesinin yaşadığını, yıllık gelirlerinin de iki-üç bin altın olduğunu tahmin eder."

Bu sözlere Mary Crawford kulak verirken, Edmund da hak verdi.

"Demek istediğim, ufacık bir değişiklik yaptın mı, buraya bir beyefendinin oturduğu yer havası vermiş olacaksın, istesen de, istemesen de! Ne var ki sen çok daha fazlasını yapabilirsin. (Dur bakayım. Mary; Lady Bertram o dam için on iki veriyor. Yok yok, on iki etmez. Lady Bertram on iki vermiyor. Hiçbir şey vermiyor. Devam et sen; devam et.) Sen de benim ortaya attığıma benzer bir planla oturduğun yere çok daha üstün bir hava verebilirsin. Kişilik verebilirsin eve. Burasını yalnızca bir beyefendinin oturduğu yer olmaktan çıkarıp zevk ve kültür sahibi, iyi aileden gelme, modern bir adamın evi haline getirebilirsin, düşünüp taşınarak yapacağın bazı değişikliklerle. O dolaylarda başka bir köşk, konak da olmadığı için, yoldan geçen herkes o evi yörenin en büyük toprak sahibinin evi sanacaktır. Bu da, laf aramızda, senin eve benzersiz bir zenginlik ve seçkinlik havası kazandıracaktır." Henry Crawford birden Fanny'ye doğru döndü ve sesini yumuşatarak, "Siz de benim düşünüşüme katılıyorsunuz ya, umarım?" diye sordu. "Hiç gördünüz mü orayı?"

Fanny hemen, "Hayır," diye yanıtladı ve bu konuya duyduğu merakı gizlemek için ağabeyiyle büsbütün ilgilenmeye başladı. William onunla sıkı bir pazarlığa girişmişti ve onu elinden geldiğince zarara sokabilmek için çabalıyordu. Henry, Fanny'nin peşini bırakmadı ve, "Yok yok, damınızı sakın vermeyin!" diye konuşmasını sürdürdü. "Zaten çok tuzluya aldınız onu. Ağabeyiniz de fiyatının yarısını bile vermiyor. Yok yok, beyefendi geri durunuz, lütfen; kız kardeşiniz vermiyor damını. Kararı karar." Yine Fanny'ye dönerek, "Bu oyun sizin olacak," dedi. "Mutlaka sizde olacak," dedi ve gülümseyerek, "Oysa Fanny, oyunu William'ın kazanmasını bin kez yeğ tutar. Zavallı Fanny'ciğim benim! Kendi kendine, gönlünce hile yapmasına bile izin vermiyorlar!" diye ekledi.

Mary Crawford birkaç dakika sonra, "Mr. Bertram," dedi, "bizim Henry'nin mimarlıktaki ustalığını bilirsiniz. Thornton Lacey'de herhangi bir değişiklik yapacaksanız onun yardımını kabul edersiniz, sanırım. Bir düşünsenize, ağabeyimin Sotherton'a ne büyük yararları dokundu! Sıcak bir ağustos gününde hepimiz birden oraya gidip etrafı

gezerek ondan dâhilik fışkırmasına tanıklık ettik. Bu da ne şahane sonuçlar verdi, bir düşünsenize! Gittik ve döndük! Bu arada neler başardığımız sözlere sığmaz!"

Bir an Fanny'nin gözleri, ciddilikten ileri, sitemli bir bakışla Henry Crawford'a doğru çevrildi; ama onun bakışlarıyla karşılaşır karşılaşmaz hemen kaçtı!

Henry ise utangaçlığı andırır bir bakışla başını salladı ve gülerek, "Sotherton'da pek bir şeyler becerdik, diyemeyeceğim," dedi. "Ama sıcak bir gündü. Hepimiz birbirimizi arıyorduk ve aklımız karman çorman olmuştu."

Sonra, konuşmanın bir an için genelleşmesinden yararlanarak, yalnızca Fanny'nin duymasını istediği alçak bir sesle ekledi:

"Mimarlık yeteneğim tek o Sotherton gezisine göre ölçülürse üzülürüm. Hayatı şimdi bambaşka görüyorum. Beni o gün göründüğüm gibi sanmayın sakın!"

"Sotherton" Mrs. Norris'in kulağından kaçmayacak olan bir sözcüktü. Mrs. Norris tam o sırada, Sir Thomas'la kendisinin yaman bir oyunu sayesinde Dr. Grant'le karısını, üstün ellerine karşın yenmiş olduğu için mutlu ve boş bir anındaydı. Son derece neşeli, "Sotherton!" diye ortaya atıldı. "Evet, gerçekten şahane bir yer! Ne de tatlı bir gün geçirdikti orada. William, sen yetişmedin, yazık; ama bir dahaki gelişinde umarım genç Rushworth'ler evlerinde olurlarsa, seni candan kabul edeceklerine ben kalıbımı basıyorum. Teyze çocukların kendi akrabalarını unutacaklardan değildirler. Mr. Rushworth de şeker gibi bir adam. Biliyorsun, Brighton'dalar şimdi. Oranın en güzel evlerinden birini tuttular. Mr. Rushworth'te o para varken, elbette tutacaklar! Aradaki yolun uzaklığını pek bilmiyorum ama, William, Portsmouth'a döndüğünde, pek de uzak değilse gidip onlara bir saygı ziyaretinde bulunsan iyi olur. Hem de benim kızlara göndermek istediğim bir paketi götürüverirsin."

"Seve seve, teyzeciğim. Ne var ki Brighton hemen hemen Beachey Head'de. Hem ta oralara kadar gidebilsem bile öyle 'sosyetik' bir yerde hoş karşılanacağımı hiç ummam; benim gibi parasız, basit bir denizci!"

Mrs. Norris William'ın mutlaka çok candan karşılanacağına yine kalıbını basmaya başlıyordu ki Sir Thomas onun sözünü keserek kesin

bir ifadeyle, "Brighton'a gitmeni hiç salık vermem, William," dedi. "Çünkü yakın gelecekte Rushworth'lerle bu kadar zahmete girmeden karşılaşabileceksin, nasılsa. Yine de kızlarım kuzenlerini görmekten, nerede olsa, zevk duyarlar. Mr. Rushworth de, göreceksin, bizim akrabalarımızı kendi akrabalarından asla ayırt etmez..."

Sir Thomas şimdilik Henry Crawford'un davranışında göze batar bir yan görmüş değildi. Vist oyunu dağılıp da Dr. Grant'le Mrs. Norris son elleri konusunda tartışmaya dalınca Sir Thomas da öbür masadaki oyunu seyretmeye başladı. O zaman Henry Crawford'un Fanny'ye nasıl belirli şekilde iltifat edip ilgi gösterdiğini fark etti.

Henry Crawford, Thornton Lacey'yi güzelleştirmek için kurduğu yeni bir planın ilk heyecanı içindeydi ve Edmund başkasıyla konuştuğundan genç adam tasarılarını güzel komşusuna, hayli içten bir ifadeyle, ince ince anlatmaktaydı.

Planı, bu dolaylarda bir evi olsun, diye kışın Thornton Lacey'deki papaz evini kendisi kiralamaktı. Evi yalnızca av mevsiminde kullanmak üzere tutacak değilmiş. Gerçi bu noktayı da hesaba katıyormuş; çünkü genç adam, Dr. Grant'in büyük kibarlığına karşın, kendisinin ve atlarının papaz evinde barınmalarının büyük külfetlere mal olduğunu biliyormuş. Ama kendisinin bu semte olan bağlılığı tek mevsimlik değilmiş. Yalnızca av eğlencesine de dayanmıyormuş! Gönlü bu dolaylarda, her zaman için gelip kalabileceği bir yer istiyormuş. Yılın bütün tatillerini geçirebileceği bir küçük yuva ki, Mansfield Park'la olan ve gözünde her gün daha değerlenen şu dostluk ve candanlığı sürdürüp ilerletebilsin, hatta daha sağlamlaştırabilsinmiş!

Sir Thomas duydu bütün bunları. Hiç de kızmadı. Genç adamın konuşmasında hiçbir saygısızlık yoktu. Fanny'nin karşılığı da öyle terbiyeli ve alçakgönüllü, öyle sakin ve önleyiciydi ki Sir Thomas ona da bir kusur bulamazdı. Fanny az konuşuyor, ancak ara sıra bir şeyler söylüyordu. Bu iltifatları kendi üzerine almaya kalkışmadığı gibi Henry'ye bu yörede ev tutması için en ufak bir cesaret bile vermiyordu!

Henry Crawford bir ara Sir Thomas'ın kendisini dinlediğini fark ederek ona döndü ve daha doğal olmakla birlikte yine de duygulu bir sesle, "Sizlere komşu gelmek istiyorum, Sir Thomas," dedi. "Miss Price'a dediklerimi belki de duydunuz. Sizin buna rıza göstereceğinizi,

böyle bir kiracı konusunda oğlunuza caydırıcı baskı yapmayacağınızı umabilir miyim?"

Sir Thomas nazik bir tavırla eğilerek, "Sizin bize bu şekilde komşu gelmenizi istememek için tek bir neden düşünebilirim," diye karşılık verdi. "O da Thornton Lacey'ye sizin yerinize Edmund'un yerleşmesidir. Bunun da yakın zamanda olacağını sanıyor, umuyorum. Edmund, çok mu ileri gittim yoksa?"

Konudan ancak şimdi haberi olan Edmund kendisine sorulan şeyi anlayınca hiç duraksamadan karşılık verdi:

"Ne münasebet, efendim. Oraya yerleşmekten başka hiçbir şey geçmez aklımdan. Sevgili Crawford, seni kiracı olarak almasam bile, bir dost olarak gel bana. Her kış evimi yarı yarıya kendi evin bil. Senin çizdiğin plandaki ahırlara daha ekler yaparız. Daha başka ne gibi düzeltmeler istiyorsan hepsini yaparız bu bahar."

Sir Thomas, "Kaybeden bizler olacağız," diye araya girdi. "Edmund'un, on kilometrecik bir yol bile olsa, başka yere gitmesi bizim aile çevremizi daraltacaktır. Bu da acı olacak. Ne var ki oğlumun daha az bir özveriyle yetineceğini bilsem çok üzülür ve utanırım. Sizin bu konu üzerinde çok düşünmemiş olmanız pek doğaldır, Mr. Crawford. Yalnız, bir kilise cemaatinin öyle ihtiyaç ve istekleri vardır ki bunlar ancak her zaman aralarında oturan bir din adamı tarafından bilinebilir. Hiçbir vekil bunları aynı derecede tatmin edemez. Edmund, Thornton Lacey'yi, uzaktan da 'idare' edebilir. Yani Mansfield Park'tan ayrılmaksızın o kilisede ayin yapıp vaaz verebilir. Her pazar ata binip gider oraya, ayini yönetir; olmayacak iş değil! Haftada bir gün, üç-dört saat için Thornton Lacey papazı olabilir, yetecekse bu ona. Ama yetmez. İnsan yaradılışının, haftada bir tek vaazın verebileceğinden daha çok derse ihtiyacı vardır. Bunu bilir o. Cemaatinin arasında yaşayıp da her zaman göz kulak kesilerek onların dostları ve yardımcıları olduğunu ortaya koymazsa, ne onlara hayrı dokunur ne de kendine."

Henry Crawford bu sözlere hak verdiğini hafif bir eğilişle belirtti.

Sir Thomas, "Gene söylüyorum," diye ekledi, "bu dolayda Mr. Crawford'un temelli yerleşmesini dilemediğim tek ev Thornton Lacey'dir."

Henry Crawford bu kez teşekkürlerini bildirmek için eğildi.

Edmund, "Sir Thomas bir köy papazının görevini hiç kuşku yok, çok iyi anlıyor," dedi. "Umarım oğlu da bu görevi bildiğini ona kanıtlayacaktır."

Sir Thomas'ın bu kısa demeci (Henry Crawford üzerindeki etkisi ne olursa olsun), ona en büyük dikkatle kulak veren iki dinleyicisinin, yani Mary ile Fanny'nin içinde birtakım tuhaf duygular uyandırmıştı. Bunlardan biri, Edmund'un Thornton'a bu kadar çabuk ve böyle temelli yerleşeceğini şimdiye dek hiç anlamamış olduğundan, gözlerini yere dikmiş, onu her gün görmemenin nasıl olacağını kara kara düşünmekteydi. Öbür kız ise, ağabeyinin kurduğu planlarla dalmış olduğu tatlı hayallerden uyanmış, deminden beri gözünün önünde canlandırdığı güzel, şık modern bir kişizade köşkünün yakınındaki kiliseyi ve kilisedeki papazı artık görmezlikten gelemez olmuştu. Ve Sir Thomas'a, bütün hayallerin yıkıcısı olarak diş bilemekteydi. Yine de Sir Thomas'ın kişilik ve davranışının ister istemez uyandırdığı çekingenliğe kapılmıştı ve onun düşüncesini alaya alarak içini boşaltmaya cesaret edemediğinden büsbütün sıkılıyordu.

Oyunun da bütün tadı kaçmıştı. Artık vaazlardan söz edildiğine göre iskambil kâğıtları kaldırılmalıydı ortadan. Mary oyunu sevinerek sona erdirdi ve ruhunu tazelemek için yer ve grup değiştirdi. Topluluğun çoğu kişileri şimdi ikişer üçer şömine başını sarmış durumda, dağılıp evlerine gitmek için bekleşiyorlardı. En uzak duranlar William'la Fanny'ydi. Onlar artık boşalmış olan oyun masasının başında durmuş, tatlı tatlı konuşuyorlar, çevrelerini düşünmüyorlardı bile.

Ne var ki çok geçmeden çevredekiler onları düşünmeye başladı. Koltuğunu onlardan yana ilk çeviren Henry Crawford oldu. Birkaç dakika oturduğu yerden sessizce onları seyretti. Bu arada ayakta durmuş Dr. Grant'le çene çalan Sir Thomas'ın gözleri de Henry'nin üzerindeydi.

William, "Bu gece Portsmouth'ta toplantı gecesidir," diyordu. "Orada olsaydım belki giderdim."

"Orada olmadığına umarım pişman değilsin ya, William?"

"Yok Fanny'ciğim, hiç değilim. Portsmouth'a da, danslı toplantılara da ne zaman desen gidebilirim ama seni her zaman bulamam ki! Sonra toplantıya gitmek de boşuna olabilir. Öyle ya,

belki eş bulamam kendime. Portsmouth kızları subay olmayanlara burun kıvırıyorlar. Subay değilsen hiçsin. Gregory'leri anımsayacaksın. Hepsi de şaşılacak derecede güzel kızlar oldular büyüyünce. Ama benimle konuşmuyorlar, desem inan! Çünkü Lucy'yi isteyen bir teğmen var."

Fanny, "Ah, çok ayıp doğrusu, çok ayıp!" diye ünledi. Sonra, yanakları öfkeden al al olarak, "Hiç aldırma, William," dedi. "Canını üzmeye değmez. Senin gocunman için hiçbir neden yok bunda. En büyük amirallerin de, başlarına aşağı yukarı aynı şeyler gelmiştir eskiden. Bunu bu açıdan düşünmelisin. Her denizcinin alnına yazılan güçlüklerden biri olarak görmelisin bunu: kötü hava, çetin yaşam tarzı gibi. Yalnız şu iyiliği var ki bu güçlüğün elbette bir gün sonu gelecek, bu sıkıntılar sona erecek zamanla. Düşünsene, William, teğmen olduğun zaman bu çeşit saçmalıklar nasıl vız gelecek sana!"

"Fanny'ciğim, ömrümde teğmen olamayacakmışım gibi gelmeye başladı bana. Herkese yıldız takılıyor, bir benim dışımda!"

"Aa, sevgili William, böyle konuşma, umutsuz olma bu kadar. Sir Thomas gerçi bir şey demiyor ama senin bir an önce subay olabilmen için elinden geleni yapacaktır; bunun ne kadar önemli olduğunu o da senin kadar biliyor."

Fanny, Sir Thomas'ın kendilerine, sandığından daha yakın olduğunu görerek, sözü burada kesti. İkisi de başka şeylerden konuşmak gereğini duydular.

"Dansı sever misin, Fanny?"

"Çok severim. Gerçi çabuk yoruluyorum ama..."

"Seninle bir baloya gidip dans etmeni görebilmek isterdim. Northampton'da hiç balo verilmez mi, kuzum? Seni dans ederken görmek isterdim. Seninle dans etmek de isterdim, benimle dansa kalkarsan. Nasılsa burada benim kim olduğumu bilen yok. Seni dansa kaldırmak isterdim. Hani sokakta laterna çalarken kalkıp birlikte zıplardık, anımsar mısın? Ben de kendime göre iyi dans ederim ama sanırım senin dansın daha üstündür."

Sonra genç adam, yakınlarında duran Sir Thomas'a dönerek, "Fanny herhalde çok iyi dans ediyordur, öyle değil mi, efendim?" diye sordu.

Böyle duyulmadık bir soru karşısında iyice afallayan Fanny'cik, hangi yana bakacağını, Sir Thomas'ın yanıtını nasıl karşılayacağını bilemiyordu. Ağabeyini güç duruma düşürecek, kendini de yerin dibine sokacak ağır bir azar ya da son derece soğuk bir umursamazlık bekliyordu.

Ama tam tersine, Sir Thomas yalnızca, "Yazık ki soruna yanıt veremeyeceğim William, çünkü çocukluğundan beri Fanny'yi dans ederken görmedim," dedi. "Ama onun kraliçeler gibi dans ettiğinden hiç şüphem yok. Belki de çok geçmeden onu dans ederken seyredebiliriz."

Henry Crawford öne doğru eğilerek, "Kız kardeşinizin dans edişini görmek zevkine ben eriştim. Mr. Price," diye lafa karıştı. "Onun için bu konuda sorabileceğiniz bütün soruları sizi tamamen hoşnut edecek biçimde yanıtlamayı üzerime alıyorum." Sonra Fanny'nin utanıp sıkıldığını fark ederek, "Ama başka bir zaman," diye ekledi. "Çünkü burada Miss Price'tan konuşulmasını sevmeyen biri var."

Henry, gerçekten de bir kez görmüştü Fanny'nin dans edişini.

Şu anda onun sakin, hafif bir ahenkle, tüy gibi kaydığına kalıbını basmaya hazırdı. Oysa aslında taş çatlasa onun nasıl dans ettiğini gözünün önünde canlandıramıyordu. Yine de böylelikle kendini Fanny'nin dans edişinin bir hayranı olarak yutturabildi. Bu konuşmadan hoşlanmadığı söylenemeyecek olan Sir Thomas dans konusunu daha da uzattı. Antigua'daki baloları anlatmaya ve William'ın gördüğü çeşitli dans tarzlarıyla ilgili olarak anlattıklarını dinlemeye öyle bir dalmıştı ki arabasının hazır olduğunu bildirdiklerini bile duymadı. Ancak Mrs. Norris'in telaşını görünce durumu fark etti:

"Hadi, Fanny. Fanny, ne oyalanıyorsun, kuzum? Gidiyoruz! Teyzenin kalkıp gittiğini görmüyor musun? Çabuk ol, davran. İyi kalpli ihtiyar Wilcox'cuğu bekletmeye gönlüm razı olmaz. Arabacıyla atları hiç unutmamalısın. Sevgili Sir Thomas, biz karar verdik; biz hanımlar önden gideceğiz. Sonra araba yine gelip sizi, Edmund'la William'ı alacak."

Sir Thomas sesini çıkaramazdı buna. Çünkü bu kararı ilk baştan kendisi vermiş ve karısıyla Mrs. Norris'e bildirmişti. Gelgelelim Mrs. Norris bunu unutmuş, bütün kararları kendisinin verdiğine inanmış gibiydi.

Fanny'nin bu konukluktaki en son duygusu hayal kırıklığı oldu. Çünkü Edmund'un, getirip onun omuzlarına sarmak için hizmetçiden sessiz sedasız almak üzere olduğu şal, Henry Crawford'un daha atak elleri tarafından kapıldı ve genç kız onun bu, Edmund'unkinden daha çok göze batan ilgisine teşekkür etmek zorunda kaldı.

16. Oyuncuların birbirinden koz aldıkları bir tür iskambil oyunu. (Ç.N.)

26

William'ın Fanny'yi dans ederken görme isteği Sir Thomas'ın gelip geçici olmayan, üzerinde derin bir iz bırakmıştı. Sir Thomas, "Umarım bir fırsat çıkar," dediği zaman laf olsun diye konuşmuş değildi. Bu güzel dileği yerine getirmek, Fanny'nin dansını görmek isteyen başka biri varsa onu da hoşnut etmek ve gençleri genellikle sevindirmek isteği gelip geçici değildi. Sir Thomas konuyu enine boyuna düşünüp sessiz sedasız, kendi başına kararını verdikten sonra ertesi sabah kahvaltıda, William'ın o sözlerine değindi ve bunu çok yerinde bulduğunu söyleyerek, "Buradan bu dileğini gerçekleştirmeden gitmene gönlüm razı değil, William," dedi. "Sizin ikinizin de dans edişinizi görmek bana büyük bir zevk verecek. Northampton'daki baloları sormuştun. Kuzenlerin ara sıra giderlerdi öyle balolara. Ne var ki ben şimdilerde pek göze alamıyorum. O yorgunluğu teyzeniz kaldıramaz. Bence bizim kendi aramızda bir balo düzenlememiz daha uygun olur. Eğer..."

Mrs. Norris, "Ah, eşsiz Sir Thomas!" diye bir çıkışla onun sözünü kesti. "Biliyordum sözü nereye bağlayacağınızı! Ne diyeceğinizi biliyordum. Eğer sevgili Julia'mız Sotherton'da bulunsaydı, sizin Mansfield'da gençlere bir balo vermeniz için bir neden olurdu. Bunu yapardınız, biliyorum. Eğer kızlarınızın evde olup baloyu süsleyeceğini bilseniz hemen bu Noel'de bir balo verirdiniz. Sir Thomas'a teşekkür et bakalım, William, teşekkür et!"

Sir Thomas ciddi bir ifadeyle Mrs. Norris'in sözünü keserek, "Kızlarım, Brighton'da zevke dalmışlar, umarım doya doya eğleniyorlardır," dedi. "Benim Mansfield'da vermeyi düşündüğüm balo yeğenlerim için olacak. Hepimiz bir araya gelebilsek sevincimiz

kuşkusuz daha tam olurdu ama bence birkaç kişinin yokluğu diğerlerinin eğlencesini bozmamalıdır."

Mrs. Norris buna söyleyecek tek bir söz bulamadı. Sir Thomas'ın kararlı olduğunu gözlerinden okuyordu. Ne diyeceği konusunda o kadar şaşırmıştı ki kendini toparlayabilmesi için birkaç dakika sessiz durması gerekti. Şu zamanda bir balo vermek ha! Evin kızlarının yokluğunda, kendisine de hiç danışmadan!..

Neyse ki Mrs. Norris avunmakta gecikmedi: Her şeyi kendisi yapmalıydı! Lady Bertram'ın her zamanki gibi bütün düşünce ve uğraşlardan uzak tutulması gerektiğine göre her iş kendisinin üzerine düşecekti. Gecenin temel direği kendisi olacaktı! Bu düşünce neşesini öyle çarçabuk yerine getirdi ki Mrs. Norris çevreden yükselen sevinç ve teşekkür sözlerine sırasında katılabildi.

Edmund, William ve Fanny, balo sözü karşısında her biri kendince sevinç ve teşekkür duygularını belirterek Sir Thomas'ı hoşnut bıraktılar. Edmund ötekiler adına seviniyordu. Babasının şimdiye kadar yaptığı hiçbir iyilik genç adamı bundan daha çok sevindirmemişti.

Lady Bertram'ın da bu tasarıya hiçbir diyeceği yoktu.

Sir Thomas balonun ona pek az zahmet yükleyeceğine söz verdi ve Lady Bertram, "İnanın bana, zahmetten yılmıyorum," diye karşılık verdi. "Hem bu balonun hiç kimseye yorgunluk olacağını da sanmam."

Mrs. Norris hangi salonların kullanılmasının daha uygun olduğu konusunda fikirler vermeye hazırdı ama her şeyin düşünülüp taşınılmış olduğunu gördü. Bunun üzerine balonun tarihi konusunda öğütte bulunmayı denedi. Ne var ki bu da çoktan kararlaştırılmıştı.

Sir Thomas balonun ayrıntılı bir tasarısını kurmayı kendisine eğlence edinmişti. Mrs. Norris'i susturur susturmaz, baloya çağıracağı ailelerin listesini okudu. Bunların arasından on iki-on dört genç çift çıkabileceğini umuyordu. Sir Thomas balonun tarihi için ayın 22'sini neden uygun bulmuş olduğunu da anlatabilirdi: William'ın ayın 24'ünde Portsmouth'ta olması gerekiyordu. Bu yüzden ayın 22'si buradaki ziyaretinin son günü olacaktı. Arada çok az gün kaldığı için daha erken bir tarih seçmek de akıl harcı değildi.

Mrs. Norris böylece, aynen Sir Thomas gibi düşündüğünü ileri sürmek ve kendisinin de en uygun tarihin 22'si olduğunu söylemek

üzereyken Sir Thomas'ın lafı onun ağzından aldığını yinelemekle yetinmek zorunda kaldı.

Balo kararı kesinleşmişti artık. Akşamdan önce bütün ilgililere de duyurulmuş bulunuyordu. Çağrılar tez elden gönderildi ve kim bilir kaç genç kız o gece yatağına aynen Fanny gibi kafası tatlı tasalarla dolu olarak yattı!

Gerçi Fanny'nin tasaları bazen tatlı olmaktan uzaklaşıyordu! Genç ve toydu çünkü. Seçiş olanakları dar ve kendi zevkine güveni az olduğu için, "Ne giymeli?" sorusu bazen bir işkence olup çıkıyordu. Hemen hemen tek süs eşyası olan, William'ın Sicilya'dan getirdiği güzel kehribar bir haç, belki de en büyük üzüntü kaynağıydı, çünkü kızcağızın buna takacak bir kurdelesinden başka hiçbir şeyciği yoktu. Gerçi haçı bir keresinde boynuna böyle kurdeleyle asmıştı ama şimdi, bütün öteki kızların göz alıcı süsler takarak gelecekleri bir baloya bu şekilde gitmek olur muydu acaba? Beri yandan haçı hiç takamamak! William, Fanny'ye bir de altın zincir almak istemişse de parası yetmemişti. Şimdi haçı takmamak bu yüzden William'ın gururuna dokunabilirdi.

Acı düşüncelerdi bunlar; kendi hatırı için verilen bir balonun sevincini bile söndürmeye yetecek kadar acı.

Hazırlıklar sürüp gidiyor ve Lady Bertram kanepesinde oturmaya devam ediyordu. Yalnız kâhya kadın onun karşısına biraz daha sık çıkıyor ve oda hizmetçisi ona diktiği yeni elbiseyi biraz aceleye getiriyordu. Sir Thomas buyruklar veriyor, Mrs. Norris ortalıkta koşuşup duruyordu ama bütün bunlar Lady hazretlerinin rahatını kaçırmıyordu ki! Önceden de demiş olduğu gibi, bu işin hiçbir yorucu yanı yoktu!

Edmund bu sırada özellikle düşünceliydi. Kafası, kaderini kararlaştıracak olan iki konuyla dopdoluydu: cüppe giymek ve evlenmek. Bunlar o kadar ciddi konulardı ki şu sırada ev halkı arasında baloyu en az önemseyen kişi herhalde Edmund'du.

Ayın 23'ünde Edmund Petersborough yakınlarında, kendi durumunda olan bir arkadaşının yanına gidecekti ve Noel haftası içinde ikisi de papazlık ruhsatı alacaklardı. Edmund'un yarı kaderi o

zaman kesinleşecekti ama öbür yarısını elde etmek bu derece basit olmayabilirdi. Genç adamın görevleri belli olacak ve başlayacaktı. Ama bu görevleri paylaşıp renklendirecek, ağır sorumluluklarında ona destek olacak bir hayat arkadaşını elde edemeyebilirdi.

Edmund kendi kararını biliyordu, gelgelelim Mary Crawford'un aklından geçenleri her zaman okuyamıyordu. Üzerinde tam anlaşamadıkları noktalar, genç kızın hiç de ümit verici davranmadığı anlar vardı. Gerçi Edmund onun sevgisine bazen, kararını en kısa zamanda (şu önündeki işi bitirir bitirmez) kesinleştirmeyi düşünecek kadar güveniyorsa da, ona ne sunabileceğinin de ayırdındaydı. Bu yüzden kaygılı duygularla, güvensizlikle dolu saatler geçiriyordu. Mary'nin sevgisinden bazen çok emin oluyor, geriye baktığında onun kendisine nasıl cesaret vermiş olduğunu görüyordu. Mary Crawford her yönden olduğu gibi sevgi konusunda çıkar gütmeyişiyle de kusursuzmuş gibi görünüyordu gözüne!

Ama başka zamanlarda umutlarına kuşku ve korku karışıyordu. Mary'nin tenha, sessiz ortamları sevmeyişi aklına gelince, kesin bir ret yanıtından başka bir şey bekleyemeyeceğini düşünüyordu. Meğer ki Mary, daha bile istenmeyecek bir biçimde "evet" desin ama karşılığında ondan, vicdanının kabul edemeyeceği yaşamsal fedakârlıklar istesin!

Bütün sonuç tek bir soruya dayanıyordu: Mary, en temel isteklerinden vazgeçecek kadar, bu istekleri vazgeçilmez saymaktan vazgeçecek kadar seviyor muydu onu? Genç adamın kendi kendine durmadan sorduğu bu sorunun yanıtı çoğu zaman ona "Evet," gibi geliyorsa da kimi zaman "Hayır," oluyordu.

Mary yakında Mansfield'dan ayrılacaktı ve son günlerde bu konu konuşulurken, genç kızın gönlündeki "evet"le "hayır"ın birbirini izleyip yer değiştirdikleri görülebiliyordu.

Edmund onun, kendisini uzun bir ziyaret için Londra'ya çağıran sevgili arkadaşının mektubundan ve ocak ayına kadar burada kalıp onu Londra'ya götürmeye razı olan ağabeyi Henry'nin iyiliğinden söz ederken gözlerinin parladığını görmüştü. Böyle bir yolculuğun keyif ve eğlencelerini, her tınlamında bir "Hayır" gizli olan bir neşeyle sayıp döktüğünü duymuştu. Ne var ki bu, ziyaretin ilk kararlaştırıldığı zamanlardaydı. O zamandan beri Edmund genç kızın yolculuktan

başka türlü, daha başka, daha çelişik duygularla söz ettiğini de işitmişti. Onun Mrs. Grant'e, ayrılacakları için üzüldüğünü söyleyişini duymuştu. Dediğine göre Mary artık Londra'da kendisini bekleyen dost ve eğlencelerin, geride bıraktıklarının yerini tutmayacağına inanmaya başlamıştı; gitmesi gerektiğine ve gittiği yerde hoşça vakit geçireceğine inanmakla birlikte, daha şimdiden, Mansfield'a döneceği günleri iple çekmekteydi.

Bütün bunlarda bir "Evet" gizli değil miydi?

Kafasında evirip çevirerek sıraya koyacak, sonra yine evirip çevirecek bu gibi konularla dopdolu olduğu için Edmund, ev halkının heyecanlı beklediği geceyi doğrusu önemseyemiyordu. İki kuzeninin mutlulukları dışında bu gece onun için, iki aile arasında kararlaştırılan herhangi bir geceden farklı değildi. Gerçi her buluşmada, Mary Crawford'un aşkına dair daha kesin bir kanıt bulma umudu vardı ama bir balo gecesinin heyecan ve coşkusu ciddi duyguların uyanıp dışa vurulması için uygun bir ortam sayılmayabilirdi. Edmund kendi kişisel mutluluğu için kendine yalnızca Mary'den ilk iki dansı istemek hakkını tanıdı. Etrafında, sabahtan akşama durmadan bu konu konuşulmasına karşın onun balo için yaptığı tek hazırlık bu oldu.

Balo perşembe gecesi veriliyordu. Çarşamba sabahı, ne giyeceğine henüz kesinlikle karar veremeyen Fanny, kendinden daha bilgili olan "makamlara" danışmayı kararlaştırdı. Mrs. Grant'le Mary'ye başvuracaktı. Edmund' la William Northampton'a iniyorlardı. Genç kız Henry' nin de dışarda olacağını tahmin ettiği için evin kadınlarını yalnız bulacağına inanarak papaz evine yürüdü.

Mary'yle papaz evinin önünde karşılaştı. O da Fanny' ye geliyormuş! Hemen geri dönmekte ısrar etti ama Fanny onun yürüyüş fırsatını kaçırmak istemediğini sezdiği için kendi derdini oracıkta anlattı ve bu konunun yürüyüş sırasında da konuşulabileceğini ileri sürdü.

Böyle kendisine akıl danışılması Mary'nin duygularını okşamıştı. Genç kız bu kez daha candan, geriye dönüp kendi odasına çıkmaları için ısrar etti. Orada Dr. ve Mrs. Grant'i rahatsız etmeden, baş başa, "biz biz"e konuşabilirlerdi.

Bu tam Fanny'nin gönlüne göre bir öneriydi. Kızcağızın yürekten teşekkürleri arasında eve girip yukarı çıktılar ve çok geçmeden bu ilginç konuya iyice daldılar.

Kendisine danışıldığı için sevinen Mary en parlak fikirlerini veriyor, öğütleriyle her şeyi kolaylaştırıp desteklemeleriyle her şeyi tatlılaştırıyordu. Fanny'nin kıyafeti ana çizgileriyle kararlaştıktan sonra Mary, "Ama boynunuza ne takacaksınız?" diye sordu. "Ağabeyinizin verdiği haçı takacaksınız, değil mi?"

Bir yandan da elinde tuttuğu, Fanny'nin daha ilk karşılaşmalarında fark etmiş olduğu ufacık bir paketi açıyordu. Fanny bu konudaki istekleriyle kararsızlıklarını açığa vurdu. Haçı kurdeleyle taksa mıydı, yoksa hiç mi takmasaydı?

Yanıt olarak Mary onun önüne süslü küçük bir kutu koydu ve içinde duran bir sürü altın zincir ve gerdanlıktan dilediğini seçmesini istedi. Elindeki paketin içindekiler ve Fanny'ye yapacağı ziyaretin amacı buymuş meğer! Genç kız şimdi son derece nazik ve içten bir davranışla, zincirlerden birini alması ve kendinden bir hatıra olarak saklaması için Fanny'ye yalvarmaya başladı. Fanny'nin bunu ilk duyunca irkilmesine neden olan çekingenliği gidermek için de elinden geleni yaptı:

"Görüyorsunuz ya, ne çok zincirim var. Yarısından çoğunu kullanmam bile. Yeni demiyorum bunlara. Size kullanılmış bir zincir sunuyorum, olup olacağı. Bu teklifsizliğimi bağışlayın da hatırımı hoş edin."

Fanny hâlâ direniyordu. Aşırı değerli bir armağandı bu! Gelgelelim Mary de direndi ve William'ın, haçın, balonun, kendinin hatırlarını ileri sürerek tezini öyle candan ve içten savundu ki sonunda başarıya ulaştı. Fanny gururlu ve soğuk sanılmamak ya da başka bir küçüklükle suçlanmamak için armağanı almak zorunda kaldı. Alçakgönüllü bir isteksizlikle, "Peki," dedikten sonra seçim işine girişti. Zincirlerin en ucuzunun hangisi olduğunu anlayabilmek için dikkatle baktı, baktı ve sonunda Mary'nin hepsinden çok onda ısrar ettiğini sanarak içlerinden birini seçti. Zincir altındandı ve işçiliği pek güzeldi. Gerçi Fanny'ye kalsa daha düz ve uzun bir zincir isterdi ama bunu seçmekle Mary'nin en çok vermek istediği zinciri aldığını umuyordu. Mary yapılan seçimi tam anlamıyla uygun bulduğunu belirten bir

ifadeyle gülümsedi ve işi sağlama bağlamak için hemen armağanı Fanny'nin boynuna takarak nasıl durduğuna baktı.

Zincirin güzelliğine ve yakışmasına Fanny'nin bir diyeceği yoktu, doğrusu. Utancı ve çekingenliği bir yana, bu kadar sırasında bir armağan aldığı için de son derece sevinçliydi. Belki bu sevincini Mary'den başka birine borçlu olsa daha iyiydi. Ne var ki Fanny bu duyguyu da yendi. Mary onun gereksinmesini daha o hiçbir şey söylemeden düşünmüştü ki bu da onun gerçek bir dost olduğunu gösterirdi.

"Bu zinciri her takışımda sizi anacağım," dedi Fanny. "Ne kadar iyi olduğunuzu düşüneceğim."

Mary Crawford, "Bu zinciri taktığınız zaman başka birini daha anmalısınız," diye karşılık verdi. "Henry'yi düşünmelisiniz çünkü zincir gerçekte onun zevkidir. Bana o vermişti. Zincirle birlikte onu anmak borcunu da size devrediyorum. Bir aile andacı olsun. Beni ne zaman düşünürseniz ağabeyimi de düşünmeden edemezsiniz artık!"

Son derece afallayıp utanan Fanny kolyeyi hemen geri vermeye kalkıştı. Bir başkasının, hem de bir ağabeyin armağan etmiş olduğu bir şeyi almak! Olamazdı! Yapamazdı bunu! Ve Fanny'cik arkadaşını güldüren bir heyecan ve utançla zinciri yine kutuya koydu. Başka bir zincir alamazsa hiçbirini almamaya kararlı gibiydi.

Mary ömründe bundan daha tatlı bir utangaçlık görmemişti. Hafif bir kahkahayla, "Yavrucuğum, korkunuz nedir?" diye sordu. "Henry zinciri görünce, kardeşimin, diye sahip mi çıkacak sanıyorsunuz? Bunu dürüstlükle elde etmediğinizden kuşkulanacak, diye mi korkuyorsunuz? Yoksa bundan üç yıl önce kendi parasıyla aldığı bir süsü sizin o güzel boynunuzda görünce kendine bir gurur payı çıkarır, diye mi çekiniyorsunuz? Şekerim, o zaman ağabeyimin daha bu boynun varlığından bile haberi yoktu ki!" Sonra Mary çapkınca bir bakışla sordu. "Ya da ağabeyimle benim aramda bir anlaşma var da şimdi size bunu, onun isteği üzerine mi verdiğimi sanıyorsunuz?"

Fanny kıpkırmızı kesilerek, böyle bir düşünceyi aklının ucundan ile geçirmediğini söyledi.

Mary ona hiç inanmamıştı ama ciddileşerek, "Öyleyse, bir oyundan kuşkulanmadığınızı bana göstermek için şu zinciri alın da artık bu konuyu kapayın," dedi. "Ağabeyimin armağanı olması sizin

için hiçbir şeyi değiştirmesin; nasıl ki ben de bunu vermekte hiçbir sakınca görmüyorsam. Henry her saat bir şeyler verir bana. Öyle sayısız armağanlarını almışımdır ki yarısını bile aklımda tutamam. Şu kolyeye gelince, belki altı kez takmamışımdır, inanın! Güzel olmasına pek güzel ama aklıma bile gelmez benim. Gerçi mücevher kutumdaki başka herhangi bir zinciri seçip alabilirsiniz; seve seve veririm size. Ama bir rastlantıyla, benim en az kullandığımı seçtiniz. Yalvarırım, kesin artık bu işi. Bu ufacık şey, şu sözlerin yarısına bile değmez!"

Fanny bu konuşmadan sonra sesini çıkarmaya cesaret edemedi. yine teşekkür ederek zinciri yeni baştan alıp kabul etti ama bu kez daha az sevinçliydi. Mary'nin gözlerinde öyle bir ifade vardı ki Fanny'yi tedirgin ediyordu. Henry Crawford'un davranışlarındaki değişikliği Fanny'nin fark etmemesine olanak yoktu. Çoktan farkına varmıştı Fanny bunun. Besbelli Henry onun gözüne girmeye çalışmaktaydı. İltifatlar ediyor, çevresinde pervane gibi dönüyordu: Teyze kızlarına karşı davranışını andırıyordu bu. Fanny onun, teyze kızlarının gönül rahatlarını nasıl altüst etmişse, kendi rahatını da kaçırmaya çalıştığını tahmin ediyordu. Bu kolye işinde onun da bir parmağı var mıydı ki? Kızcağız bunu akla yakın buluyordu çünkü Mary Crawford uysal bir kız kardeş ama dikkatsiz bir kadın ve arkadaştı.

Kuşku ve kararsızlık içinde, o kadar çok özendiği şeyin onu sevindirmemiş olduğunu düşünerek eve döndü. Bu yolda son yürüyüşünden bu yana tasaları eksilmemiş, yalnızca değişime uğramıştı.

27

Fanny eve varır varmaz bu beklenmedik armağanı, hayırlılığına pek aklını yatıramadığı bu süs eşyasını kaldırmak ve Doğu Odası'nda, bütün ufak boydaki "hazine"lerini sakladığı bir kutuya koymak için yukarı çıktı. Kapıyı açıp da karşısında, yazı masasının başında, kuzeni Edmund'u görünce uğradığı şaşkınlık göz önüne getirilebilir! Böyle bir şey hiç olmamıştı şimdiye dek. Sevindirici olduğu kadar da afallatıcı bir olsaydı bu!

Edmund hemen kalemi elinden bırakıp ayağa kalktı ve elinde bir paketle ona doğru gelerek, "Fanny, odana girdiğim için özür dilerim," dedi. "Seni arıyordum. Belki gelirsin, diye bekledim biraz. Sonra gelişimin nedenini belirtmek için senin mürekkebinden yararlandım. Sana bir not yazmaya başlamıştım ama şimdi gelişimin nedenini sözle de bildirebilirim. Şu küçük armağanı kabul etmeni istiyordum, yalnızca: William'ın verdiği haça takmak için bir zincir. Aslında bir hafta önce eline geçecekti ama gecikme oldu. Ancak bu sabah Northampton'a gittiğimde alabildim. Umarım zinciri beğenirsin, Fanny' ciğim. Senin zevkinin sadeliğine uymaya çalıştım. Beğenmesen bile, niyetimin iyiliğine inanacağını, bunu da en eski dostlarından birinin bir sevgi simgesi sayacağını biliyorum."

Bunları söyledikten sonra genç adam, yüzlerce acı tatlı duygunun saldırısına uğramış olan Fanny'nin daha kendini toplamasını beklemeden çıkıp gitmek üzereydi ki bütün isteklerinin üzerinde tek bir arzuyla can bulan genç kız ona seslendi: "Ağabeyciğim, durun bir dakika! Ne olur durun."

Edmund döndü.

Kızcağız son derece heyecanlı bir sesle, "Size teşekkür etmeye kalkışmayacağım bile!" dedi. "Teşekkür söz konusu olamaz.

Duygularımı sözle belirtmeme imkân yok! Beni bu şekilde düşünmekle gösterdiğiniz iyilik sözle...”

Edmund, “Fanny’ciğim, bana söyleyeceklerin bundan ibaretse...” diye güldü ve yine kapıya doğru yürüdü.

“Yok yok, bu kadar değil. Size akıl danışmak istiyorum.”

Genç kız şimdi, kendisi de ne yaptığını pek bilmeden, Edmund’un verdiği paketi açmaya çalışıyordu. Gözlerinin önüne o süslü püslü paketin içinde sapsade uzanan altın bir zincir serilince Fanny gene, “Ah, ne kadar da güzel!” diye bağırmaktan kendini alamadı. “Tam bu... tam benim istediğim! Şimdiye kadar gönlümün çektiği tek süs eşyası bu! Haçıma da tam uyacak. Hemen takacağım. Öyle sıralı oldu ki! Ah, ağabeyciğim, bunun ne kadar makbule geçtiğini bilemezsiniz!”

“Fanny’ciğim, bu gibi konularda fazla duygusalsın sen! Zinciri beğendiğine, tam zamanında alabildiğimize sevindim ama bu kadar teşekkürü gerektirecek bir durum yok. İnan ki dünyada en büyük zevklerimden biri seni sevindirmektir. Yok, hayattaki en bütün, en katıksız zevkim budur, diyebilirim. Tümüyle pürüzsüz bir zevk bu.”

Bu sevgi sözlerini Fanny hiç ses çıkarmadan bir saat dinleyebilirdi! Ne var ki Edmund bir an sonra, “Bana danışmak istediğin şey neydi?” diye sorarak onu, üstünde uçtuğu bulutlardan inmek zorunda bıraktı.

Fanny Mary’nin kolyesi konusunda danışmak istiyordu ona. Şimdi zinciri geri vermeyi bütün kalbiyle istiyor ve Edmund’un bunu onaylamasını umuyordu. Papaz evine yaptığı sabah ziyaretini anlattı. Ama bu, sevincinin de sonu oldu. Çünkü Edmund Mary’nin davranışına öyle hayran kalmış, ikisinin de aynı işi yapmış olmalarındaki rastlantıyı öyle olağanüstü bulmuştu ki Fanny bu zevkin, ne kadar pürüzlü olursa olsun, onca bütün diğer zevklerden üstün olduğunu görebiliyordu! Bir süre kendi sorusuna yanıt bile alamadı! Edmund sevdalı düşüncelere dalmış, arada bir Mary’yi göklere çıkaran sözler mırıldanıyordu. Ama sonunda uyanıp da Fanny’nin tasasını anlayınca kesin bir dille buna karşı çıktı:

“Zinciri geri vermek mi? Sakın ha, sevgili Fanny! Mary’yi çok kötü kırmış olursun! Bir dostumuzu az çok sevindireceğini umarak verdiğimiz bir şeyin bize geri gelmesi kadar sevimsiz bir şey olamaz!

Kızcağız değerli bir insan olduğunu kanıtlamış; bu zevkten niçin yoksun kalsın?”

Fanny, “Doğrudan doğruya bana verilmiş olsaydı geri vermeyi aklımdan bile geçirmezdim,” dedi. “Ama ağabeyinin ona armağanıymış. Benim istemediğimi bilse bu zinciri elinden çıkarmazdı sanıyorum. Böyle düşünmekte haklı değil miyim?”

“Miss Crawford verdiği armağanın istenmediğini, kabule değer bulunmadığını sanmamalı. Bunu ona ağabeyinin vermiş olması da fark etmez. Mademki o bunu sana sunmakta sakınca görmedi, senin de alıp kullanmakta bir sakınca görmene neden yok. Bu kolyenin benim aldığımdan daha güzel, baloda takmak için daha uygun olduğu da hiç kuşku götürmez.”

“Yok yok, hiç de daha güzel değil. Hele benim istediğime sizinkinin yarısı kadar bile uygun değil. Sizin zinciriniz William’ın haçına, o süslü zincirden çok daha iyi uyacak! Kıyas bile kabul etmez bu!”

“Fanny’ciğim, bir gece için, tek bir gece için, fedakârlık bile olsa yapacaksın artık! Seni bu kadar incelikle düşünmüş olan kişiyi incitmemek için... Yarın gece onun kolyesini tak, bu balo için verdi onu sana. Bense zinciri ille balo için ısmarlamış değildim. Her zaman takarsın onu. Benim sana öğüdüm işte bu. Arkadaş olmalarını büyük zevkle izlediğim iki kişinin arasına en ufak bir soğukluğun bile girmesini istemem.” Genç adam sesini biraz yavaşlatarak, “Dünyada en sevdiğim iki kişinin arasına en ufak bir soğukluğun bile girmesini istemem!” diye sözlerini yineledi.

Sözlerini bitirir bitirmez dışarı çıktı ve yalnız kalan Fanny elinden geldiğince duygularını yatıştırmaya çalıştı. Edmund’un dünyada en sevdiği iki kişiden biriymiş demek; bununla övünmesi gerekiyordu. Peki ama, ya öteki sevdiği, en çok sevdiği!

Fanny şimdiye kadar onun hiç bu kadar açık konuştuğunu duymamıştı. Gerçi Edmund’un sözleri kızın çoktandır görüp bildiği şeylerin açıklanmasıydı ama yine de kalbinden vurmuştu onu. Çünkü ona, sevdiği adamın inanç ve niyetlerini bildirmişti. Bunlar da kesindi! Edmund Miss Crawford’la evlenmek istiyordu... Eğer Fanny, Mary’nin ona layık olduğuna inanabilseydi, çok daha başka olurdu! Fanny çok daha iyi dayanabilirdi bu acıya! Ne var ki Edmund Mary konusunda

yanılıyordu. Mary'ye gerçekte olmayan üstünlükler konduruyordu, kusurlarını da artık görmez olmuştu! Fanny ancak uzun uzun gözyaşı döktükten sonra kendini biraz yatıştırabildi. Bunu söyleyen kasvetli duyguları ise ancak sevdiği adamın mutluluğu söz konusu olduğundan biraz hafifletebildi.

Fanny'nin niyeti, Edmund'a olan aşkının bütün aşırılıklarını, bencilliğe kaçan bütün yönlerini yenmekti. Bunu boynuna borç biliyordu. Öyleyse şu durumda kendini, bir şey yitirmiş, düş kırıklığına uğramış gibi görmek bir kendini bilmezlik sayılırdı ki, genç kız bunu tanımlamak için yeter derecede sert sözlükler bulmakta zorluk çekiyordu. Edmund üzerine, bir Miss Crawford'muş gibi hayaller kurmak çılgınlık olurdu. Edmund, Fanny için hiçbir zaman, hiçbir surette, bir dosttan daha yakın bir şey olamazdı. Böyle bir düşüncenin, hayalinin sınırına, kınanacak ve yasaklanacak kadar bile dokunmuş olması, yanlıştı! Fanny bundan böyle aklını iyice başına toplamaya çalışacaktı. Miss Crawford'un karakterini değerlendirirken de, Edmund'un iyiliğini düşünürken de aklının sağlamlığını ve yüreğinin dürüstlüğünü kullanacaktı.

İlkeli olmanın kahramanlığına sahipti, görevini yapmaya da kararlıydı. Beri yandan içinde gençlik ve doğa vergisi birçok duygular da kaynaşıyordu. Bu yüzden, kendini toparlamak konusunda bunca içten kararlar verdikten sonra, Edmund'un ona mektup yazmaya başlamış olduğu kâğıt parçasına, hiç ummadığı bir hazine bulmuş gibi sarılmasına ve, "Biricik Fanny, ne olur, benim hatırım için bu küçük," sözcüklerini içi titreyerek okumasına şaşmamak gerek! Bu kâğıdı, aldığı armağanın en değerli parçası sayarak, zincirle birlikte bir kutuya kilitledi. Bu onun Edmund'dan aldığı mektuba benzer tek şeydi. Bir ikincisini almak asla kısmet olmayabilirdi. Zamanlaması ve üslubu bu denli ruh okşayıcı olan bir ikinci mektup alması olanaksızdı zaten. En seçkin yazarın kaleminden bile bundan daha değerli iki satır çıkmamıştır. Kadın aşkının coşkusu, yazarı da aşar zaten. Kadın için, sevilenin el yazısı, yazdığı şey ne olursa olsun, bir mutluluk kaynağıdır. Başka hiçbir insanoğlunun biçimlendirdiği harfler, Edmund'un şu sıradan yazısına benzeyemezdi. Bu harfler, aceleyle yazılmış oldukları halde, kusursuzdu. Hele o ilk dört sözcüğün akışında, "Biricik Fanny,

ne olur," sözcüklerinin sıralanışında öyle benzersiz bir akıcılık vardı ki, Fanny bunlara sonsuza dek bakabilirdi.

Fanny'cik irade ve zayıflığın bu karışımıyla düşüncelerini yatıştırıp avunduktan sonra yine aşağıya inerek Bertram teyzesinin yanındaki gündelik görevlerine devam edebildi ve onun bütün sorularını, üzüntüsünü hiç açığa vurmadan yanıtlamayı başardı.

Umut ve sevinç kaynağı olması önceden kararlaştırılmış bulunan perşembe günü gelip çattı. Böyle başına buyruk, hırçın günlerin çoğundan daha insaflı davrandı bu perşembe günü bizim Fanny'ye. Çünkü kahvaltıdan sonra William'a Mr. Crawford'dan çok nazik bir mektup geldi. Mr. Crawford ertesi sabah birkaç günlüğüne Londra'ya gitmek zorundaymış ve kendine bir yol arkadaşı bulmak istiyormuş. Eğer William Mansfield'dan yarım gün önce ayrılabilir ve onun arabasıyla gelmek iyiliğini gösterirse Mr. Crawford pek sevinirmiş. Henry Crawford amcasının akşam yemeklerini çok geç yediğini, kendisinin buna yetişmek niyetinde olduğunu ekleyerek William'ı Amiral'in evinde akşam yemeğine de çağırıyordu.

Bu mektup ve çağrı William'ı pek hoşnut bıraktı. Dört atlı bir arabayla ve neşeli, konuşması çekilir bir arkadaşla yolculuk etmek düşüncesi onu iyice sardı. Fanny de bu işe, bambaşka bir nedenle, pek sevindi. Çünkü ilk plana göre William ertesi gece posta arabasıyla gidecekti. O zaman da Portsmouth arabasına aktarma yapmazdan önce dinlenmek için bir saati bile kalmayacaktı. Henry Crawford'un bu önerisi gerçi genç kızı ağabeyinden daha erken ayıracaktı ama Fanny'cik William'ın yorgunluk çekmeyeceğine o kadar seviniyordu ki başka bir şeye aldırış etmiyordu. Sir Thomas'sa bu planı bambaşka bir nedenle onayladı: Yeğeninin, Amiral Crawford'la tanışması yararlı olabilirdi. Yanılmıyorsa Amiral, genç adamla ilgileniyordu.

Kısacası, Henry Crawford'dan gelen mektup herkesi sevindirdi. Fanny bütün sabah bu konuyu düşündü ve mektup sahibinin yakında gideceğini bilmek de ona ayrı bir zevk verdi.

Saati iyice yaklaşmakta olan baloya gelince; kızcağız bütün bu heyecan ve çarpıntılar arasında baloyu düşünmekten gereği kadar zevk alamıyordu ki! Oysa, aynı olaya daha rahat ve daha alışık bir şekilde hazırlanmakta olan çevrenin genç hanımları onu kim bilir ne sevinçli sanıyorlardı! Öyle ya, çağrılanların yarısının ancak adından tanıdığı

Miss Price bu gece ilk olarak böyle bir topluluğa karışacaktı ve bu nedenle balonun kraliçesi sayılırdı. Dünyada Miss Price'tan mutlu insan olabilir miydi?

Gel gör ki Miss Price sosyete kızı olarak yetişmemişti. Hele bu baloya çoğunluk tarafından kendisinin "sosyeteyle tanıştırılacağı" gözüyle bakıldığını bilse, "yanlış bir şey yapacağım ve herkesin gözüne batacağım" diye duyduğu korkular büsbütün artar, rahatını iyice kaçırırdı! Pek göze batmadan, pek yorulmadan dans edebilmek, Edmund'la birkaç kez dansa kalkmak ama Mr. Crawford'la pek fazla dans etmemek, William'ın güzel güzel eğlendiğini görmek ve Norris teyzesinden uzak kalabilmek: İşte Fanny'nin hayal ve isteklerinin hepsi bu kadardı! Ve bunların gerçekleşmesi onun mutlu olmasına yetecekti.

Ama büyük bölümü teyzelerinin yanında geçen uzun bir gün boyunca genç kız çok zaman karamsarlığa kapılmaktan kendini alamadı. Kâhya kadın akşam yemeği konusunda kendi bildiğine gidiyor, diye sinirli olan Mrs. Norris'in dırdırlarını tek başına çekmek zorunda kaldı ve sonunda öyle bitkin düştü, neşesi öylesine kaçtı ki baloyla ilgili her şeyi bir başbelası saymaya başladı.

Norris teyzesi son bir azarla onu giyinsin, diye odasına gönderdi. Fanny ayakları sürüklenerek odasına doğru giderken, bir daha hiç sevinemeyecekmiş gibi geliyordu. Ağır ağır yukarı kata çıkarken bir gün öncesi aklına geldi. Aşağı yukarı bu saatte papaz evinden dönmüş ve Edmund'u kendi odasında bulmuştu. Fanny duygularını ve düş gücünü bir an başıboş bırakarak, "Onu bugün de odamda bulabilsem!" diye düşündü. Tam o sırada bir ses, "Fanny!" dedi.

Genç kız irkilerek karşıya bakınca, sahanlığın öbür ucunda Edmund'u gördü. Edmund onun yanına gelerek, "Yorgun, bitkin bir halin var, Fanny," dedi. "Uzun yürümüş olacaksın."

"Yoo, hiç dışarı çıkmadım."

"Öyleyse evin içinde koşuşturmuşsun. Bu daha da kötü. Keşke dışarı çıkmış olsaydın!"

Fanny karşılık vermedi çünkü sızlanıp yakınmasını sevmezdi. Edmund her zamanki gibi şefkatliydi ama biraz sonra Fanny'yi unutuverdi! Neşesi pek yerinde değildi. İşleri ters gitmiş olmalıydı. İkisinin de odaları bir üst katta olduğu için merdiveni yan yana tırmanmaya koyuldular. Biraz sonra Edmund, "Dr. Grant'lerden

geliyorum," dedi. "Benim orada ne işim olduğunu sen çıkarabilirsin, Fanny!"

Genç adamın öyle utangaç bir duruşu vardı ki Fanny'nin aklına tek bir iş geldi. İçi çürüdü birden; ağzını bile açamadı.

Edmund, "Balonun ilk iki dansı için Miss Crawford' dan söz almak istiyordum," deyince Fanny yeni baştan can buldu. Edmund'un kendinden bir söz beklediğini anladı ve soru soruyormuş gibi birtakım sesler çıkarmayı başardı.

Edmund, "Evet, söz aldım almasına," dedi. Sonra iğreti bir gülümseyişle, "Yalnız, Miss Crawford diyor ki bu benimle son dansı olacakmış," diye ekledi. "Ciddi konuşmuyor elbet. Sanmam ki... hiç ummam ki... ciddi değil, eminim bundan. Ne var ki şakasını bile duymak hoşuma gitmiyor. Mary'nin dediğine göre ömründe hiç papazla dans etmemiş; dans etmeye de niyeti yokmuş. Kendi hesabıma, keşke şu balo hiç verilmeseydi, diyorum. Keşke hemen şu hafta, şu gün verilmeseydi hemen... yarın gidiyorum buradan."

Fanny konuşabilmek için büyük bir çaba harcayarak, "Sizi üzecek bir durum çıkması çok yazık!" dedi. "Bu sevinçli bir gün olmalıydı. Sir Thomas'ın isteği buydu."

"Yok yok, yine sevinçli bir gün olacak. Sonu iyi bitecek. Benim şu an için canım sıkıldı. Daha doğrusu baloyu sırasız saydığım için değil... ne önemi var bunun? Ama, Fanny..." Genç adam kızı, elinden tutup durdurarak alçak, içten bir sesle, "Bütün bunların ne anlama geldiği biliyorsun, sen," diye ekledi. "Durumu görüyorsun. Canımın neden, nasıl sıkıldığını belki benden daha iyi bilirsin. Bırak, biraz konuşayım seninle. Dert dinlemesini biliyorsun. Bu sabah onun davranışları yaraladı beni; bunu kendime yediremiyorum. Biliyorum, aslında tıpkı seninki gibi yumuşak, kusursuz bir yaradılışı var, yine de arasında yetiştiği kişilerin etkisi bazen söylediği sözlere, ortaya attığı düşüncelere kötü bir renk katıyor. İçinde kötülük yok ama dilinde var: Şaka olsun, laf olsun, diye böyle konuşuyor. Ben de bunun şakadan ibaret olduğunu bile bile içimden yıkılıyorum."

Fanny yumuşacık bir sesle, "Yetiştirme tarzının sonucu," dedi.

Edmund bu düşünceye katılarak, "Evet; o amcayla eşi!" diye söylendi. "Dünyanın en üstün ruhunu bozmuşlar. Çünkü, senden

gizleyecek değilim ya Fanny, bazen kötülük yalnızca dilinde değilmiş gibi geliyor insana, içinde de varmış gibi geliyor."

Fanny kendi yargısının sorulduğunu sezdi. Bir an düşündü, sonra, "Ağabeyciğim, benim yalnızca dert dinlememi istiyorsanız, elimden geldiği kadar yardım ederim size," dedi. "Ama akıl verecek yetenekte değilim. Kuzum, benden akıl sormayın; bilemem."

"Böyle bir isteğe karşı çıkmakta haklısın, Fanny. Ama korkmanın gereği yok! Bu konuyu ben hiçbir zaman, hiç kimseye danışmamalıyım. Öyle bir konu ki hiç akıl sormamak daha iyi. Bu işlerde akıl soranlar da ancak, yanlış karar verecekleri zaman, vicdanlarının sesini susturmakta yardımcı aradıkları için sorarlar, sanıyorum. Ben yalnızca konuşmak istiyorum seninle."

"Bir şey daha var. Cüretimi bağışlayın. Ama benimle nasıl konuştuğunuza da dikkat edin. Sonradan pişman olabileceğiniz bir şey söylemeyin sakın. Öyle bir zaman gelir..."

Fanny'yi dinlerken genç adamın yanakları alev alev yanmaya başlamıştı. Kızın elini bir an, Mary Crawford' un eliymiş gibi ateşle dudaklarına bastırarak, "Biricik Fanny!" dedi. "Ne kadar ince düşünüyorsun! Sakın tasalanma, canım, öyle bir zaman hiç gelmeyecek. Senin demek isteğin gibi bir zaman ölünceye dek gelmeyecek! Olmayacak bir iş bu! Anlamaya başladım artık. Umudum zayıfladıkça zayıflıyor. Hem ne olursa olsun –sen ve ben– aramızda geçen konuşmaların anısından hiçbir zaman korkmayacağız. Öyle ya, ince eleyip sık dokuduğumdan neden utanayım? Şu kararsızlıklarımı, kaygılarımı doğuran kusurlar ortadan kalkacak olursa o benim gözümde büsbütün yükselecektir. Dünyada bütün bunları rahatça söyleyebileceğim tek varlık sensin, Fanny. Ama onun için düşündüklerimi eskiden beri bilirsin sen, gözlerimin asla kör olmadığına tanıklık edebilirsin. Onun ufak tefek hatalarını kaç kereler konuşmuşuzdur seninle! Hiç çekinme benden. Bu konuda ciddi umutlar beslemekten hemen hemen vazgeçmiş durumdaydım. Yine de başıma ne gelirse gelsin, senin iyiliğini, senin anlayışını her zaman candan bir minnetle anmazsam odun kafalının biriyim demektir!"

On sekiz yaşında bir genç kız ruhunu kökünden sarsmaya yetmişti bu sözler! Fanny'ye son zamanlarda tatmış olduklarından çok daha mutlu duygular vermeye yetmişti. Kızcağız yüzü daha bir

parlayarak, “Evet, ağabeyciğim, belki başkaları yapamaz ama ben sizin ancak bu şekilde davranabileceğinizi biliyorum,” dedi. “Sizin söyleyebileceğiniz hiçbir şeyden benim korkum olamaz. Onun için bana her istediğinizi anlatın.”

Artık üst kata çıkmışlardı. Bir orta hizmetçisi görününce konuşmaları yarım kaldı. Fanny’yi şimdilik avutan şey, konuşmanın belki de en olumlu bir anda kesilmesiydi. Bu konuşma beş dakika daha sürseydi, hiç bilinmez, Edmund kendi sözleriyle Mary’nin kusurlarına özürler bulmaya başlayarak kendini yeni baştan umuda kaptırabilirdi. Neyse ki şimdi Fanny’den yana teşekkür ve sevgi dolu bir bakışla bakarak hemen gitti. Fanny de pırıl pırıl duygularla dopdolu, kendi odasına çekildi.

Saatler var ki böyle hafiflik duymamıştı! Mr. Crawford’un William’a yazdığı mektubun o ilk sevinci geçince içine kopkoyu bir kasvet çökmüştü, umutsuz, avuntusuz. Ama şimdi gözünde her şey gülpembeydi. William’ın sevinci yine aklına geldi ve bu kez gözüne daha bile parlak göründü. Balo da vardı! Öyle zevkli bir gece uzanıyordu ki önünde! Fanny artık gerçek bir keyif ve balo gecelerine yaraşır sevinçli bir heyecanla hazırlanmaya başladı.

Her şey yolunda gitti. Fanny kendi görünüşünde bir kusur bulamadı. Sıra yine zincir konusuna gelince de şansın hâlâ kendinden yana olduğunu düşündü çünkü Mary Crawford’un zinciri haçın halkasından geçmiyordu. Fanny, Edmund’un gönlü olsun diye bu zinciri takmak niyetindeydi, ama zincir kalın geliyordu. Demek ki Edmund’un zinciri kullanılacaktı! Böylece Fanny zinciri haça kıvançla geçirdi ve en sevdiği iki kişinin armağanlarını, gerçek ve hayal, her yönden birbirlerini tamamlayan bu iki andacı bir araya getirip boynuna taktı. Bu kolye, gerçekten de, William ve Edmund’la öylesine dopdoluydu ki, genç kız, hiç zorlanmadan, Mary Crawford’un zincirini de takmaya karar verdi. Doğru yaptığını biliyordu. Mary Crawford bunu hak ediyordu. Daha güçlü ve daha içten olan başka haklarla çatışmadığı sürece Fanny bu hakkı kabul edebilir, hatta bundan zevk bile alabilirdi. Zincir boynuna gerçekten çok yakıştı, Fanny sonunda odasından ayrıldığı zaman kendisinden ve tüm çevresinden hoşnuttu.

Bertram teyzesi bu kez olağanüstü bir uyanıklıkla yeğenini düşünmüştü. Hiç kimsenin bir şey söylemesi gerekmeden, Fanny'nin baloya hazırlanırken orta hizmetçisinden daha yetkili birinin yardımını arayabileceğini akıl etmiş ve kendi giyimi bitince kızcağıza kendi oda hizmetçisini göndermişti: İş işten geçtikten sonra, tabii!

Mrs. Chapman tam tavan arasına ulaşmıştı ki Fanny giyinip kuşanmış olarak odasından çıktı. Karşılıklı nezaket sözlerinden başka hiçbir şeyin gereği kalmamıştı. Yine de Fanny'cik bu ilgi karşısında neredeyse Lady hazretleriyle Mrs. Chapman kadar duygulandı, diyebiliriz.

28

Fanny aşağı indiğinde Sir Thomas ile teyzeleri oturma salonundaydılar. Sir Thomas, onu ilgiyle süzdü. Onun tepeden tırnağa şık, güzelliğinin de iyice üstünde olduğunu görerek kıvanç duydu. Fanny'nin yüzüne karşı yalnızca giyiminin uygunluğuyla düzgünlüğünü övdü ama o dışarı çıkar çıkmaz güzelliğini de övmekten kendini alamadı.

Karısı, "Evet, pek güzel olmuş," dedi. "Chapman'ı gönderdim de ona."

Mrs. Norris hemen, "Elbette güzel olmuş ya!" diye atıldı. "Bu denli şımartılmaya, bir de güzel olmasın mı yani? Böyle bir ailede büyümüş, teyze kızlarının örneğinden bol bol yararlanmışken! Bir düşünsenize, sevgili Sir Thomas, siz ve ben, bu kıza ne olağanüstü olanaklar sağladık! Demin beğendiğiniz o gece elbisesini bile sevgili Maria' mız evlenirken siz armağan etmiştiniz Fanny' ye, cömertliğinizden. Biz elinden tutmasaydık bu kız ne durumlara düşerdi değil mi?"

Sir Thomas sesini çıkarmadı. Yalnız, yemeğe oturduklarında sofra başındaki erkeklerin, yani William'la Edmund'un Fanny'ye nasıl baktıklarını görünce anladı ki bu konuya hanımlar yokken dönerse daha iyi olacaktı.

Fanny beğenildiğini görebiliyordu; güzel olduğunu bilmek de onu büsbütün güzelleştiriyordu. Birçok nedenle mutluydu. Çok geçmeden daha da mutlu oldu. Çünkü, teyzelerinin peşi sıra odadan çıkarken, kapıyı tutmakta olan Edmund, "Benimle dans edeceksin, Fanny," dedi. "İki dans ayır bana. Hangisi olursa olsun, ilk iki danstan başka."

Fanny'nin artık Tanrı'dan başka bir dileği kalmamıştı.

Ömründe böyle, neredeyse çılgınca sevinçli olduğunu bilmiyordu. Önceki yıllarda teyze kızlarının balo günlerindeki neşelerini anlıyordu artık. Meğer gerçekten çok tatlı bir şeymiş, baloya gitmek!

Norris teyzesinin, başuşağın yaktığı harlı ateşleri düzelteceğim derken bozduğunu gören genç kız oturma salonuna girerek kendi kendine dans denemesi bile yaptı!

Bunu izleyen yarım saat başka koşullar altında olsa geçmek bilmezdi. Ne var ki Fanny'nin mutluluğu hâlâ sürüyordu. Edmund'la yaptığı konuşmayı anmak yetiyordu onu mutlu kılmaya. Bu arada Mrs. Norris koşuşturup dırdır ediyormuş, ne çıkar? Lady Bertram esniyormuş, kime ne?

Beyler de onlara katıldı ve arabalar gelsin diye tatlı bir bekleyiş başladı. Evin içine bir rahatlık ve neşe havası yayılmıştı. Herkes gülüp konuşuyor, her bir dakika zevk ve umut yüklü olarak gelip geçiyordu. Fanny Edmund'un neşeli olabilmek için kendini biraz zorladığını seziyordu. Yine de onun bu işte bu kadar başarılı olduğunu görmek sevindiriciydi. Arabaların geldiği duyulup davetliler toplanmaya başlayınca Fanny'nin neşesi epeyce küllendi. Bu kadar çok yabancıyı bir arada görünce genç kız kabuğuna çekildi gene. Sir Thomas'la Lady Bertram'ın davranışları da bu ilk toplanışın ciddilik ve resmiliğini dağıtmaya yarayacak gibi değildi. Sir Thomas, onu sağda solda birtakım kimselere tanıştırdıkça Fanny selam vermek, dinlemek, konuşmak zorunda kalıyordu. Onun için zor şeylerdi bunlar. Fanny ancak William'a bakarak yürek bulabiliyordu. William, son derece rahat, etrafta dolaşmaktaydı ve Fanny onun yanında olmaya can atıyordu.

Grant'lerle Crawford'ların gelişi resmî havayı dağıttı.

Onların teklifsiz ve rahat davranışları çok geçmeden buzları çözüverdi. Herkes hafifledi; birbirleriyle konuşup küçük gruplar kurmaya başladılar. Bu rahatlamayı Fanny de sezdi. Yorucu nezaket görevlerinden sıyrılıp yine biraz önceki derin mutluluğuna dönebilirdi... Eğer bakışlarını Mary Crawford'la Edmund'dan ayırabilseydi! Mary tepeden tırnağa güzel ve çekiciydi. Bu işin sonu nereye varacaktı acaba?

Fanny karşısında Henry Crawford'u görünce bu düşünceleri dağıldı. Hele genç adam hemencecik ondan ilk iki dansı isteyince

Fanny'nin kafası büsbütün karıştı. Şu anda duyguları pek çelişkiliydi. İlk danslar için eş bulmayı çok önemli bir kazanç sayıyordu. Çünkü dansın başlayacağı ürkütücü saat yaklaşmaktaydı. Fanny'cik de kendi öneminden, kendi haklarından habersiz olduğu için sanıyordu ki şu anda Mr. Crawford onu dansa kaldırmasa eşsiz kalacaktı! Büyükler telaşlı fısıldaşma ve koşuşmalarla ona güçbela bir eş bulup buluşturmak zorunda kalacaklardı. Bu da pek korkunç olacaktı! Kızcağız işte böyle düşünerek bu durumdan kurtulduğuna seviniyordu.

Beri yandan Henry Crawford'un onu dansa kaldırışındaki anlamlı tavır da hiç hoşuna gitmiyordu. Genç kız onun bir an boynundaki kolyeye bakıp gülümsediğini gördü... evet, gülümseyerek baktığını gördü onun ve yerin dibine geçerek kıpkırmızı kesildi. Gerçi bu üzücü bakış yinelenmedi. Henry'nin tek amacı onunla nazikçe konuşabilmek gibiydi. Yine de Fanny sıkılganlığını yenemiyor, onun bunu sezdiğini düşündükçe büsbütün utanıyordu. Sözün kısası genç adam onu bırakıp başka birinin yanına gidinceye kadar Fanny rahat edemedi!

Ancak ondan sonra, dans başladığı zaman hazırda bir kavalyesi, hem de gönüllü bir kavalyesi olacağını düşünerek yavaş yavaş sevinebildi.

Dans salonuna geçilirken Fanny kendini o gece ilk olarak Mary Crawford'un yanında buldu. Mary'nin de gülümseyen bakışları, tıpkı ağabeyininkiler gibi, hatta daha açıktan açığa, Fanny'nin boynuna çevrildi. Genç kız bu konuda bir şeyler söylemeye başladı ama bu konuyu artık kapamaya can atan Fanny hemen ikinci zincirin gerçek tarihçesini anlatmaya girişti.

Mary onun anlattıklarını dinlerken kendi söylemek niyetinde olduğu şeylerin, yapmak üzere olduğu ima ve komplimanların hepsini unuttu. Tek bir düşüncesi vardı şimdi. Zaten ışıl ışıl olan gözleri daha da parlayabileceklerini ortaya koyuyorlardı. Genç kız sevinçli bir heyecanla, "Gerçek mi?" diye bağırdı. "Edmund mu verdi? Tam ondan umulabilecek bir şey. Başka hiç kimse düşünemezdi bunu. Anlatılmaz bir saygım var ona." Ve bunu Edmund'a da söylemek için can atıyormuş gibi bir tavırla çevresine bakındı. Edmund yakında değildi. Tam o sırada Mrs. Grant iki kızın yanına gelip kollarına girdi ve üçü, herkesle birlikte dans salonuna geçtiler.

Fanny'nin içi kararmıştı. Neyse ki Mary Crawford' un duygularını bile uzun uzadıya düşünecek fırsatı olmadı. Dans salonundaydılar şimdi. Kemanlar çalıyordu ve Fanny öyle heyecanlıydı ki ciddi bir şey düşünmesine olanak yoktu. Çevresine bakınıp her şeyin nasıl yapıldığını görmeliydi!

Birkaç dakika sonra Sir Thomas, onun yanına gelerek kavalyesi olup olmadığını sordu. "Evet, efendim; Mr. Crawford!" sözleri, tam Sir Thomas'ın duymak istediği yanıttı.

Mr. Crawford uzakta olmadığı için Sir Thomas onu alıp Fanny'nin yanına getirdi. Sir Thomas'ın sözlerinden Fanny, dansı kendisinin açacağını, hem de en önde dans edeceğini anladı. Şimdiye dek aklına bile gelmemişti bu! Baloyu düşününce dansı Edmund'la Mary'nin açacaklarını sanmış, bunu pek yerinde bulmuştu. O kadar ki şimdi dudaklarından ister istemez hafif bir şaşkınlık sesi çıktı ve kızcağız bunun uygun düşmeyeceğini belirten bir şeyler geveledi. Hatta onu bu görevden bağışlaması için Sir Thomas'a yalvarmaya bile kalkıştı. Onun böyle itiraz edebilmesi, duyduğu korkunun büyüklüğünü gösterir. Genç kız öyle bir dehşete kapılmıştı ki, Sir Thomas'ın gözünün içine bakarak, "Olmaz! Umarım başka bir yol bulunabilir!" diyebildi. Hepsi boşuna! Sir Thomas önce güler yüzle onu yüreklendirmeye çalıştı. Ama sonra öyle ciddi bir tavır takınıp öyle kesinlikle, "Yok, güzelim, böyle olacak," dedi ki Fanny tek bir söz daha söylemeye cesaret edemedi.

Bir an sonra kendini Henry Crawford'un eşliğinde, salonun başköşesine doğru yürür buldu. Orada durdular ve öbür dans edecek olanların çifter çifter kendilerine katılmasını beklediler.

Fanny inanamıyordu bir türlü! Bunca zarif genç hanımdan üstün tutulmak! Çoktu bu kadar onur! Onu teyze kızlarıyla bir tutmak gibi bir şeydi. Fanny'nin düşünceleri bir an yapmacıksız, sevgi dolu bir özlemle şimdi burada olmayan teyze kızlarına doğru uçtu. Kaç kereler onların kendi evlerinde bir balo verilmesini mutlulukların en büyüğü olarak dilediklerini duymuştu. Sonunda bu balo verildiği zaman onların uzakta olması ne acıydı! Hele dansı Fanny'nin açması, hem de Henry Crawford'la! Genç kız, "Umarım bu yüzden beni kıskanmazlar!" diye aklından geçirdi. Sonbahardaki durumu, bu evde daha önce dans edildiği zaman kimin kime yakınlık gösterdiğini

anımsadıkça, şimdi içinde bulundukları duruma kendisi de pek akıl erdiremiyordu, doğrusu!

Dans başladı. Fanny için zevkten çok bir onurdu bu, hiç değilse ilk dansta! Kavalyesi neşe içindeydi ve neşesini ona da aşılamaya çalışıyordu ama Fanny öyle bir korku içindeydi ki, herkesin kendine bakmaktan vazgeçtiğine inanıncaya kadar, gerçekten eğlenmesine olanak yoktu. Ne var ki gençti, güzeldi, ince ve kibardı. Bu yüzden utangaçlık ve tutukluk bile ona yaraşıyordu. Salondakilerin arasında onu beğenip övmeyenler pek azdı! Çekiciydi, alçakgönüllüydü, Sir Thomas'ın yeğeniydi. Çok geçmeden Mr. Crawford'un onun peşinde koştuğu da kulaktan kulağa dolaşmaya başladı. Bunlar onun çoğunluk tarafından beğenilmesine yeterdi!

Sir Thomas da onun dans edişini büyük bir zevkle seyrediyordu. Ona baktıkça göğsü kabarıyordu. Gerçi kendisi onun bütün güzelliğini, Mrs. Norris gibi, Mansfield'da yetişmesine yormuyordu ama öbür üstünlüklerini kendisi sağlamış olduğunu düşündükçe övünç duyuyordu: Fanny, eğitim ve terbiyesini ona borçluydu!

Mary Crawford, Sir Thomas'ın düşündüklerini yüzünden okuyabiliyordu. Gerçi Sir Thomas Edmund'u papaz yapmakla onun hakkını yemişti; Mary böyle düşünüyordu. Yine de kendini Sir Thomas'a beğendirmek istiyordu. Bir fırsatını bulup ona sokuldu ve Fanny'yi öven birkaç tatlı söz söyledi. Sözleri candandı ve tam dilediği gibi, candan karşılandı. Hatta resmîliğin, nezaketin ve yavaş konuşmasının izin verdiği oranda onun düşüncelerine katıldı bile. Bu bakımdan onun sayın Lady'sinden çok daha kibar davrandığını söyleyebiliriz.

Mary biraz sonra Lady Bertram'ın da yakındaki bir kanepede oturduğunu gördü. Dansa başlamazdan önce onun yanına gitti, Fanny'nin güzelliğini övdü.

Lady Bertram serinkanlılıkla, "Evet, gerçekten güzelliği üstünde," diye karşılık verdi. "Chapman yardım etti hazırlanmasına. Ona Chapman'ı ben gönderdim."

Fanny'nin beğenilmesine sevinmediğinden değil: Ne var ki Lady hazretleri Chapman'ı Fanny'ye göndermekle kendi yaptığı iyiliğe daha çok hayrandı ve bunu aklından çıkaramıyordu!

Mary Crawford Mrs. Norris'i çok iyi tanıdığı için onu, Fanny'yi överek hoşnut bırakmaya kalkışmadı. Ona, fırsatı çıkınca, "Ah, hanımefendiciğim, bu gece sevgili Mrs. Rushworth'ümüzle Julia'mızın yokluğunu ne kadar hissediyoruz!" dedi. Mrs. Norris de, kendisi için yoktan yarattığı oyun masalarını kurmak, Sir Thomas'a akıl vermek ve evli kadınları daha güzel bir köşeye almak gibi, bir sürü uğraş arasında zaman ayırabildiği oranda gülümsedi ve nazik sözler söyledi.

Mary Crawford herkesi hoşnut etmek çabalarında en büyük potu Fanny'ye karşı kırdı! Niyeti Fanny'nin yürekceğizine tatlı bir çarpıntı vermek, onun gururunu okşamaktı. İlk iki danstan sonra onun yanına gitti ve imalı bir sesle, "Ağabeyimin yarın Londra'ya niçin gittiğini belki sen söyleyebilirsin, Fanny," dedi. Kızcağızın kıpkırmızı kesilmesini de başka anlama çekerek, "İşim var, diyor ama işinin ne olduğunu söylemiyor," diye ekledi. "İlk olarak bir şeyler gizliyor benden! Ne yapalım, hepimizin alınyazısı budur. Er geç hepimizin yerine başkası geçer. Şimdi ben de bilgi edinmek için sana başvurmak zorundayım. Kuzum, niçin gidiyor Henry?"

Fanny utangaçlığına karşın elinden geldiği kadar kesinlikle, hiçbir şey bilmediğini ileri sürdü.

Mary, "Öyleyse yalnızca ağabeyini götürüp yolda senden konuşmak mutluluğu için için gidiyor demektir!" diye güldü.

Fanny ne yapacağını şaşırmıştı; hoşnutsuzluğun verdiği bir sıkılmaydı bu. Mary ise onun yüzünün asık oluşuna şaşmakla birlikte bunu heyecanına, tuhaf huylu oluşuna ve daha başka nedenlere yoruyordu da Henry'nin ilgisinden zevk alamayacağını aklının ucundan bile geçirmiyordu...

Fanny baloda çok eğlendi. Bunun Henry'den gördüğü yakınlıkla bir ilgisi yoktu. Hatta Henry onu yeniden dansa kaldırmakta o kadar acele etmese genç kız daha sevinecekti. Ne var ki bu, kaçınılmaz bir durumdu. Henry, dünya Fanny'nin çevresinde dönüyormuş gibi davranıyordu. Doğrusu Fanny de onun davranışlarında bir kabalık ya da yapmacıklık bulmuyordu. Hatta bazen, William'dan söz ettiği zamanlar, genç adamın konuşması enikonu hoşa gidiyor ve etkili bir sıcak kalplilik yansıtıyordu.

Gene de onun ilgisi Fanny'nin o geceki mutluluğunda bir rol oynamadı. Genç kız William'a her bakışında, onun nasıl gönlünce

eğlendiğini gördükçe seviniyordu. Beğenildiğini bilmek ve önünde Edmund'la yapacağı iki dans bulunduğunu düşünmek mutluluk veriyordu ona. O kadar peş peşe dansa kaldırılıyordu ki Edmund'un ondan istemiş olduğu danslara bir türlü sıra gelmiyordu...

En sonunda sıra bu danslara gelince Fanny mutlu oldu, olmasına... da... Edmund'un neşeli olduğu ve onu sabahki gibi tatlı sözlere boğduğu sanılmasın. Edmund bitkin düşmüş durumdaydı. Fanny'nin mutluluğu da, onun ruhunu ve kafasını dinlendiren tek dostun kendisi olduğunu bilmekten doğuyordu.

"Ev sahipliği yapıp herkesle ilgileneceğim, diye kendimi paraladım, Fanny. Saatlerdir hiç durmamacasına konuşuyorum, hem de hiçbir şey söylemeden! Şimdi senin yanında rahata kavuşabilirim. Sen nasılsa benden laf olsun diye çene çalmamı beklemezsin! Gel Fanny'ciğim, şu sessizlik denen lüksün tadını çıkaralım!"

Fanny, ona hak verdiğini belirtmek için bile ağzını açmaktan çekindi! Onun, belli ki sabahleyin açmış olduğu konudan kaynaklanan ruh bezginliğine elinden geldiğince saygı göstermeliydi. Öyle kapkara bir sessizlik içinde dans ettiler ki seyirciler arasında, Sir Thomas'ın küçük oğlu için bir gelin büyütmüş olduğundan kuşkulananlar varsa bile kuşkuları herhalde giderilmiş oldu!

Baloda Edmund hiç eğlenememişti. İlk dans edişlerinde Mary'nin neşesi üzerindeydi ama bu neşenin Edmund'a ne yararı dokunabilirdi ki! Sıkıntısını hafifleteceğine ağırlaştırıyordu kızın bu neşesi! Sonradan da (çünkü her şeye karşın bir güç onu Mary'yi tekrar dansa kaldırmaya itmişti sanki), genç kız onun mesleğinden söz ediş tarzıyla kalbini iyice kırmıştı. Konuşmuşlar, sonra susmuşlardı. Edmund mantık yürütmüş, Mary her şeyi alaya almıştı. Sonunda ikisi de sinirlenerek ayrılmışlardı. Onlara gözucuyla bakmaktan kendini alamayan Fanny gördüğü kadarına adamakıllı sevinmişti. Edmund acı çekerken sevinmek barbarlıktı. Yine de onun acı çekmesinde, genç kızı elinde olmadan mutlu kılan bir şey vardı.

Edmund'la yaptığı iki dansı tamamladıktan sonra Fanny'nin daha fazla dans etmeye ne gücü kaldı ne de isteği. Sir Thomas onun nefes nefese kaldığını, elini kalbine bastırmış, sürüklenen adımlarla yürüdüğünü görünce, hemen oturup bir daha dansa kalkmamasını buyurdu. O andan itibaren Henry Crawford da oturdu. Bir ara

ayaküstü kardeşinin yanına gelen William, "Zavallı Fanny!" dedi. "Ne çabuk yoruluyor! Yahu, eğlence yeni başladı. Daha iki saat dans etmeye niyetim var benim! Sen nasıl olur da böyle çarçabuk yorulursun?"

Sir Thomas, "Çarçabuk mu!" diyerek saatini cebinden çıkardı. "Aziz dostum, saat sabahın üçü! Kız kardeşin de bu kadar geç saate kadar ayakta kalmaya hiç alışık değil!"

"Öyleyse, Fanny'ciğim, yarın sabah beni geçirmek için kalkmak yok! Sen uyuyabildiğin kadar uyumana bak, bana aldırma!"

"Nasıl olur, William!"

"Ne? Yoksa Fanny seni geçirmek için erken kalkmayı mı kuruyordu?"

Fanny hemen yerinden kalkıp Sir Thomas'ın yanına giderek, "Evet, efendim!" dedi. "Mutlaka kalkıp onunla birlikte kahvaltı etmeliyim. Son kez olacak bu, biliyorsunuz; son sabahımız."

"Kalkmasan daha iyi. Dokuz buçuğa kadar William kahvaltısını bitirip gitmiş olacak... Mr. Crawford, gelip saat dokuz buçukta alabilecek misiniz onu?"

Gene de Fanny öyle bir diretti ki, hele gözleri de yaşla dolunca Sir Thomas, ona karşı gelemedi ve konuşma, izin anlamına gelen, tatlı bir, "Hadi, neyse!"yle son buldu.

William yanlarından ayrılırken Henry Crawford, "Evet, saat dokuz buçukta," dedi. "Tam zamanında yetişirim, çünkü benim, hatırım için kahvaltıya kalkacak fedakâr bir kız kardeşim yok!" Sonra daha alçak bir sesle, Fanny'ye, "Ben ıssız bir evden ayrılıyorum," diye ekledi. "Ağabeyiniz, benim zaman kavramımla kendisininkinin arasında çok fark olduğunu yarın anlayacak!"

Sir Thomas bir an düşündükten sonra, Henry Crawford'dan, ertesi sabah evde tek başına kahvaltı etmektense kendi erken kurulacak kahvaltı sofralarına buyurmasını rica etti. Genç adam bu çağrıya hemen olumlu yanıt verdi. Bu yanıt Sir Thomas'ın, onun duygularını anlamış olduğunu gösteriyordu. (Kendi kendine doğruyu söylemesi gerekirse, şu verilen balo bile bir dereceye kadar, Sir Thomas'ın bu yorumlarının sonucuydu.) Sözün kısası Mr. Crawford küçük Fanny'ye gerçekten âşık demekti! Sir Thomas bunun sonunun

nerelere varabileceğini düşünerek tatlı hayallere daldı. Yazık ki yeğeni onun yüreğinin bu iyiliğine hiç de sevinmemişti.

O, son sabahında William'la baş başa kalmayı ummuştu. Ne inanılmaz bir mutluluk olurdu bu! Gerçi isteği gerçekleşmeyecekti ama Fanny hiçbir kırgınlık duymuyordu. Tersine, keyfinin düşünülmesine, isteklerinin sorulup dikkate alınmasına o kadar hiç alışık değildi ki, üzüleceği yerde kazançlı çıktığı noktalara şaşıp seviniyordu.

Biraz sonra Sir Thomas yine onun keyfini kaçıran bir şey yapıyor ve hemen gidip yatmasını salık veriyordu. "Salık" Sir Thomas'ın kendi kullandığı sözcüktü. Gerçekteyse kayıtsız şartsız bir iktidarın "salık" verişiydi bu. Fanny'ye düşen tek şey ayağa kalkmak ve Henry Crawford'un "iyi geceler"i arasında, sessizce dışarı süzülmekti.

Fanny, balo salonunun mutlu görünümüne son bir göz atmak için o eski şiirdeki Branxholm Hall malikânesinin hanımı gibi, "bir an durakladı, daha çok değil!"[17] Ortada hâlâ canla başla çalışmakta olan beş-altı azimli çifti süzdü.

Sonra, duyduğu korku ve umutlardan, içtiği baharatlı, şekerli şarapla çorbalardan içini ateş basmış; ayakları danstan ağrımış; yorgun, tedirgin ve heyecanlı; yine de her şeye karşın balo denen şeyin gerçekten zevkli olduğunu düşünerek, ağır ağır, ana merdivenden yukarı çıktı. Durmaksızın çalınan köy havası da onun peşinden gelir gibiydi...

Sir Thomas'ın onu böyle odasına göndermesi yalnızca sağlık durumunu düşündüğünden değildi, belki. Sir Thomas, Henry Crawford'un, Fanny'nin yanında fazla kaldığını düşünmüş olabilirdi. Kim bilir, belki de yeğeninin yumuşak başlılığını ima ederek ne kadar iyi bir eş olacağını göstermek istiyordu!

17. Walter Scott'ın *The Lay of the Last Minstrel* adlı eserine gönderme yapılıyor. (Y.N.)

29

Balo sona ermişti. Kahvaltı da çok geçmeden sona erdi. Son öpücük konduruldu, William gitti. Henry Crawford, önceden dediği gibi, tam saatinde gelmiş ve yemek kısa ama zevkli geçmişti.

Fanny, en son dakikaya kadar William'la birlikte kaldıktan sonra, içi kararmış olarak kahvaltı salonuna döndü ve iyi kalpli Sir Thomas, onu, rahat rahat ağlayabilsin diye, kendi başına bıraktı. Onun, iki genç erkeğin boş bırakıp gittiği sandalyelere baktıkça sevgiden içinin kalkacağını umuyordu. William'ın tabağındaki artık jambon kemikleriyle hardal onun sevgisini, Henry'nin tabağında kalan kırık yumurta kabuklarıyla paylaşmalıydı!

Fanny gerçekten de Sir Thomas'ın umduğu gibi oturdu ve sevgi uğruna ağladı. Gelgelelim bu yalnızca ama yalnızca kardeş sevgisiydi! William gitmişti ve kızcağız şimdi onun ziyaretinin yarısını boş dertlerle, onu ilgilendirmeyen bencil sorunlarla harcayıp yazık ettiğini düşünüyordu. Fanny'nin yüreği öyle yufkaydı ki, Norris teyzesinin o küçük, kasvetli evde yaşadığını ne zaman düşünse son görüşmelerinde ona yeterince yakın davranmadığı için kendini suçlardı. Şimdi de şu geçen on beş gün içinde William için yapabileceği, yapması gereken birçok şeyi yapmamış olduğunu düşünerek suçluluk duyuyordu.

İnsanın üzerine ağırlık gibi çöken bir hüzünlü gündü.

İkinci kahvaltıdan az sonra da Edmund ev halkıyla bir hafta için vedalaştı, atına binip Peterborough yolunu tuttu.

Şimdi artık hepsi gitmişlerdi. Dün geceden geriye anılardan başka hiçbir şey kalmamıştı. Ve bu anıları paylaşacak kimse yoktu!

Fanny, Bertram teyzesiyle baloyu konuşmak istedi. Biriyle balo konusunda konuşmak gereğini duyuyordu. Gelgelelim Bertram teyzesi meraksız bir kadın olduğundan hiçbir şeye dikkat etmemişti ve onunla

bu konuyu konuşmak doğrusu ağır işti! Kendinden başka kimsenin ne giydiğini, yemekte nerede oturduğunu kesin bilemiyordu. Albay Harrison, "Balonun en yakışıklı genci!" dediğinde William'ı mı yoksa Mr. Crawford'u mu kastetmişti, emin olamıyordu. Biri gelip kulağına bir şey fısıldamıştı ama o Sir Thomas'a bunun ne olduğunu sormayı unutmuştu... Miss Maddox'lardan biri hakkında duyduğu şey aklına gelmiyordu, Lady Prescott'un Fanny'de dikkate değer bulduğu şey de aklında kalmamıştı. Bunlar Lady hazretlerinin en uzun konuşmaları, en açık yorumlarıydı. Gerisi hep uykulu bir sesle söylenen, "Evet... evet, çok iyi... Gerçekten mi?.. O mu yapmış?.. Ben görmedim... Zaten hangisi hangisidir bilemem ki..." demekten ibaretti. Çok kötüydü, kısacası, Mrs. Norris'in çoğu sert çıkışlarından birazcık daha iyi sayılırdı yine de. Mrs. Norris hasta bir hizmetçi kadın için tas tas lapa alıp götürmüş olduğu için evin içi, canlı ve neşe dolu olduğu söylenemese bile hiç değilse sessiz ve dingindi.

Akşam saatleri de gündüzkiler gibi ağır ve sıkıntılı geçti. "Neyim var, bilemiyorum," dedi Lady Bertram, çay sofrası kaldırıldığı zaman. "Aptallaşmış gibiyim. Dün gece geç saatlere kadar oturmaktan olsa gerek. Fanny, uykumu kaçıracak bir şeyler yapmak sana düşüyor. Nakış yapamam. Kâğıtları getir... Aptal gibiyim."

İskambil kâğıtları getirildi; Fanny yatak saatine kadar teyzesiyle oyun oynadı. Sir Thomas da kitap okuduğu için odada iki saat boyunca oyunun hesaplarından başka ses duyulmadı. "... Böylece eder otuz bir... elde dört, yuvada sekiz... Dağıtma sırası sizde, teyzeciğim, ben yapayım mı sizin yerinize?"

Fanny, son yirmi dört saatin bu odada, bu evde meydana getirdiği değişikliği düşünüp duruyordu. Dün gece salonda, salonun dışında, her yerde her şey umut, gülüş, hareket, gürültü, ışık ve yaşamla kaynaşırken şimdi sessizlik, uyuşukluk ve neredeyse yalnızlıktan ibaretti.

Neyse ki iyi bir uykudan sonra Fanny'nin neşesi biraz yerine geldi de kızcağız ertesi sabah ağabeyini daha bir üzüntüsüz düşünmeyi başardı. Hele o sabah Mrs. Grant ve Mary'yle perşembe gecesi konusunda pek tatlı (göçmüş baloların ruhunu şenlendirmek için gerekli olan ballandırmalar ve şakacı kahkahalarla dolu) bir konuşma yapma fırsatını bulunca büsbütün rahatladı. Duyguları yavaş yavaş

durularak, önünde uzanan günlerin sakinliğine kendini kolaylıkla alıştırabildi.

Gerçekten de şimdiye dek evin içinde bir gün bile bu kadar az kişi kaldıkları olmamıştı! Fanny için her sofranın, her aile toplantısının tadı, neşe kaynağı olan biricik kişi de gitmişti artık! Buna dayanabilmeyi öğrenmek gerekiyordu! O, temelli gidecekti yakında. Fanny hiç olmazsa şimdi Sir Thomas'la eskisi kadar korkup utanmadan oturabiliyor, onun anlattıklarını dinliyor ve sorduğu sorulara daha rahatlıkla karşılık verebiliyordu. Bu da bir kazançtı.

Sir Thomas ayrılığın birinci ve ikinci günlerinde evin ne kadar tenha kaldığını görünce, "Oğullarımızı arıyoruz, doğrusu," dedi.

İlk gün Fanny'nin gözlerinin yaşla dolduğunu görünce yolcuların sağlıcakla gitmeleri için kadeh kaldırmaktan başka bir şey söylemedi. İkinci günse daha açılarak William'ı candan övdü ve mesleğinde yükselmesi için dilekte bulundu.

"Bundan böyle onun bizi daha sık gelip göreceğini umabiliriz," diye ekledi. "Edmund'a gelince; onsuz yaşamayı öğrenmemiz gerek. Bu kıştan sonra o artık hiçbir zaman, şimdiki gibi tam anlamıyla bizim olmayacak."

Lady Bertram, "Öyle," dedi. "Keşke evden ayrılmasaydı. Hepsi birer birer çıkıp gidiyorlar sanki! Hep evlerinde kalsalar ne iyi olurdu!"

Bu dileğin hedefi daha çok Julia'ydı. Julia o günlerde, Maria'yla Londra'ya gidebilmek için izin istemişti. Sir Thomas bunun, kız kardeşlerin ikisi için de iyi olacağını düşünerek izin vermişti. Lady Bertram iyi yürekli olduğundan engel çıkarmayı aklından geçirmemişti. Ne var ki Julia'nın, şu sıralarda evine dönmesi beklenirken gecikmesine üzülüyordu.

Sonunda, "Sir Thomas'cığım," dedi. "Düşünüyordum da... iyi ki Fanny'yi yanımıza almışız! Bakın, şimdi herkes çıkıp gidince onun yararı anlaşıldı."

Sir Thomas bu olumlu düşünceyi katmerleştirerek hemen, "Çok doğru!" dedi. "Fanny'yi böyle yüzüne karşı övmekle onu ne kadar beğendiğimizi ortaya koyuyoruz. Kendisi şimdi bizler için çok değerli bir can yoldaşı oldu. Biz belki ona iyilik ettik ama o da bizim için vazgeçilmez öz kızımız olup çıktı."

Lady Bertram az sonra, “Evet,” diye ekledi, “hele onun bizden hiçbir zaman ayrılmayacağını bilmek, insanın içine su serpiyor.”

Sir Thomas durakladı; bıyık altından gülerek yeğenine doğru bir baktı. Sonra ciddilikle, “Buradakinden daha mutlu olabileceği başka bir yuvaya çağrılmadıkça Fanny bizi bırakmaz umarım!” dedi.

“Bu da pek öyle olacak bir iş değil ki, Sir Thomas! Kim çağıracak onu temelli kalmaya? Maria onu ara sıra Sotherton’da seve seve ağırlar gerçi, ama temelli isteyeceğini hiç sanmam. Zaten Fanny için burası daha iyi. Hem sonra ben de onsuz olamam ki!”

Mansfield’ın en büyük evinde pek sessiz ve rahat geçen bu hafta, papaz evinde bambaşka bir görünüm taşıyordu. Daha doğrusu bu iki evin iki genç kızı bu haftayı bambaşka duygular içinde geçirmekteydiler. Fanny’yi gönül rahatlığına kavuşturup avutan olaylar Mary’yi sinirlendiriyor, can sıkıntısına boğuyordu. Bu, biraz huy ve yaradılış ayrılığındandı. Biri kolay sevinen, öbürüyse sıkıntı çekmeye alışık olmayan bir yaradılıştaydılar. Yine de duygularındaki benzemezliğin büyük kısmı, durumlarındaki ayrılıktan doğuyordu. Kimi önemli konularda iki kızın çıkarları birbirine tümüyle karşıttı. Fanny’ye göre Edmund’un yokluğu, hiç değilse amaç ve neden yönünden, sevindiriciydi; Mary içinse her bakıma acı! Mary onun yokluğunu her Tanrı’nın günü, denilebilir ki her saat duyuyordu. Hele onun hangi amaçla gittiğini düşündükçe düpedüz sinirleniyordu! Edmund istese, onun gözündeki değerini yükseltmek için şu bir haftalık uzaklaşmadan daha iyi bir yol düşünemezdi! Hem Henry’nin, hem de William’ın gidişlerine rastlayan bu yokluk, eski neşeli grubun büsbütün dağılmasına yol açmıştı. Mary buna üzüldükçe üzülüyordu. Şimdi birbirini kovalayan yağmurlu ve karlı havalar yüzünden papaz evine kapanıp kalmış, yapacak işleri ve herhangi bir değişiklikten umutları olmayan, zavallı bir üçlüydüler. Mary, Edmund’ un kendi bildiğine gidip onun isteklerini hiçe saymasına ne denli kızarsa kızsın (ki çok kızmıştı ve bu yüzden balodan adeta dargın ayrılmışlardı), yokluğunda durmadan onu anmaktan kendini alamıyor, hep onun üstünlükleriyle sıcak sevgisini düşünüyor, onu yine her gün görebilmek özlemiyle yanıyordu. Yolculuğun bu kadar uzun sürmesi gereksizdi!

Mary'nin Mansfield'dan ayrılması çok yakınken Edmund'un tutup böyle yola çıkması, hem de bütün bir hafta uzakta kalması hiç doğru olmamıştı!

Bir süre sonra Mary kendi kendini suçlu görmeye başladı. Son görüşmelerinde keşke öyle sert konuşmamış olsaydı! Din adamlarından söz ederken acı, hor gören bir dil kullanmıştı. Yapmaması gerekirdi bunu. Terbiyeye sığmayan, yanlış bir iş olmuştu. Mary şimdi o sözleri söylememiş olmayı bütün kalbiyle diliyordu!

Hafta sona erdi ama genç kızın üzüntüsü bitmedi. Ayrılığın o ilk günleri yeter derecede kötü değilmiş gibi, Mary'yi daha kötü günler bekliyordu. Yine cuma oldu, ne var ki beraberinde Edmund'u getirmedi. Cumartesi oldu ama Edmund hâlâ görünürlerde yoktu. Pazar günü Bertram ailesiyle kilisede karşılaştılar. Mary, Edmund'dan gecikeceğini bildiren bir mektup geldiğini, onun arkadaşının yanında birkaç gün daha kalacağını öğrenince...

Eğer önceleri sabırsızlık ve pişmanlık duymuş, papazlık konusundaki sözlerini, aşırı kaçtıklarından korkarak geri alabilmeyi istemişse şimdi duygu ve korkuları on kat şiddetlenmişti. Genç kız şimdi bir de kendisi için yepyeni olan sevimsiz bir duyguyla başa çıkmak zorundaydı: kıskançlık! Edmund'un yanında kaldığı arkadaşı Mr. Owen'ın kız kardeşleri varmış; ya Edmund onları beğeniyorsa? Hem ne olursa olsun, tam Mary'nin Londra'ya dönmeyi tasarladığı sırada onun uzakta kalışı öyle bir anlam taşıyordu ki genç kız bunu düşünmeye bile dayanamıyordu! Henry, dediği gibi üç-dört günde dönmüş olsaydı Mary şimdi Mansfield'dan ayrılmış olacaktı!

Fanny'yle konuşup bilgi edinmesi kaçınılmazdı artık. Böyle tek başına, mutsuzluk içinde daha fazla yaşayamazdı. Mary böylece Mansfield Park'ın yolunu tuttu.

İlk yarım saat boşa gitti çünkü Fanny ile Lady Bertram bir aradaydılar. Mary de Fanny'yle baş başa kalmadıkça hiçbir şey konuşamazdı. Sonunda Lady Bertram dışarı çıktı, Mary de hemen, sesini elinden geldiği kadar doğallaştırmaya çalışarak konuya girdi:

"Peki kuzen Edmund'un bunca zamandır geri dönmeyişine siz ne buyuruyorsunuz, Miss Price? Konaktaki tek genç olduğunuza göre onun yokluğunu en çok duyan sizsiniz bence. Onu herhalde çok arıyorsunuz. Söylediğinden daha çok kalmasına şaşıyor musunuz?"

Fanny duraksayarak, “Bilmiyorum,” dedi. “Evet, bu kadar uzun kalacağını pek sanmadımdı.”

“Belki dediğinden de uzun kalır. Bütün genç erkeklerin huyudur bu!”

“Bundan önce Mr. Owen’ı görmeye gidişinde ziyaretini uzatmadıydı ama.”

“Orası şimdi daha çok hoşuna gitmiş olacak. Kendisi çok... çok cana yakın bir insan, doğrusu. Londra’ya gitmezden önce onu son bir kez göremeyeceğim, diye üzülmemek elimde değil! Henry’yi her an bekliyorum. O gelir gelmez artık beni de Mansfield’da alıkoyacak hiçbir şey kalmayacak... Edmund’u bir kez daha görebilmeyi isterdim, ne yalan söyleyeyim! Ama artık selamımı ona siz söylersiniz, Miss Price. Evet, selam bırakmam gerekiyor, sanırım... Kuzum, siz bizim dilimizde bir eksiklik bulmuyor musunuz? Selamla... sevgi arasında, şu aramızdaki dostluğa daha uygun düşecek bir sözcük... Bunca aylık bir dostluk! Ne yapalım, selamla yetineceğiz artık. Uzun muydu yazdığı mektup? Neler yaptığını hiç anlatıyor mu? Yoksa Noel eğlenceleri için mi kalıyormuş orada?”

“Mektubun ancak bir bölümünü duydum ben; Sir Thomas’a yazmış da! Yalnız çok kısaydı sanıyorum. Daha doğrusu, iyi biliyorum, birkaç satırcık bir şeydi. Benim duyduğum kadarı, arkadaşı daha fazla kalsın, diye ısrar etmiş, o da buna razı olmuş. Ya birkaç gün, diyordu ya da üç-beş gün; pek kesin bilemeyeceğim.”

“Ha, babasına yazdıysa... Ben annesine ya da size yazdı sanıyordum. Ama babasına yazdıysa mektubun az ve öz olduğuna şaşmamak gerek. Sir Thomas’a havadan sudan yazmak mümkün mü? Size yazmış olsaydı daha çok bilgi verirdi. Balolardan, eğlentilerden söz ederdi. Her şeyi, herkesi güzelce anlatırdı... Kaç tane Miss Owen var, kuzum?”

“Yetişkin olanları üç tane.”

“Müzikle uğraşırlar mı?”

“Doğrusu hiç haberim yok. Hiç duymadım.”

Mary Crawford neşeli ve umursamaz görünmek çabasıyla, “Kendisi çalgı çalan her kadın başka kadınlar konusunda önce bu soruyu sorar,” dedi. “Hoş, bu çeşit kızlar konusunda böyle sorular sormak da aptallık ya! Çünkü insan onların, böyle yeni yetişen üç kız

kardeşin nasıl şeyler olduğunu sanki ezbere biliyor. Hepsi de çok iyi yetişmiş, hünerli, cici kızlardır ve içlerinden bir tanesi hepsinden güzeldir! Her ailede bir tane çok güzel kız çıkar. Olağandır bu. Kızların ikisi piyano çalar, biri arp! Hepsi de şarkı söylerler. Ya sesleri güzeldir de ders almamışlardır... ya da ders almadıkları için daha bile güzel şarkı söylerler... bunun gibi bir şey."

Fanny istifini bozmadan, "Miss Owen'lar hakkında ben hiçbir şey bilmiyorum," diye karşılık verdi.

"Bilmiyorsunuz ve aldırış da etmiyorsunuz. Bundan daha kayıtsız bir ses tonu duyulmamıştır! Öyle ya insan hiç görmediği kişilere aldırış etmez ki!.. Her neyse, kuzeniniz dönüşünde Mansfield'ı pek sessiz bulacak. Çünkü bütün gürültücüler gitmiş olacak, sizin ağabeyiniz, benim ağabeyim ve ben!.. Ayrılık günü yaklaştı ya, ablamı bırakıp gitmeyi istemiyorum. O da hiç istemiyor benim gitmemi!"

Fanny karşılık vermek zorunluluğu duyarak, "Sizi herkesin çok arayacağından şüpheniz olamaz," dedi. "Çok arayacağız sizi!"

Mary, bu sözlere devam etmesini ister gibi ona doğru döndü. Sonra gülerek, "Evet, gürültülü bir başbelası ortadan kalktıktan sonra ne kadar aranırsa o kadar arayacaksınız beni! Yani aradaki büyük farkı fark edeceksiniz... Ama kompliman avına çıkmış değilim ha! Pohpohlamayın beni. Eğer beni gerçekten arayan olursa anlaşılacaktır! Beni görmek isteyenler yerimi bulabilirler. Öyle belirsiz, uzak, kuş uçmaz kervan geçmez illere göçmüyorum ya!"

Fanny bu sözlere karşılık verecek gücü bulamadı kendinde. Mary de düş kırıklığına uğradı. Çünkü Edmund'un yakını olan şu insanın ağzından, kendi etkisinin gücüne ilişkin gurur okşayıcı, güven verici bir şeyler duymayı ummuştu. Duyamayınca neşesi yine söndü. Biraz sonra, "Şu Miss Owen'lar..." dedi. "Bir de bakmışsınız, Miss Owen'lardan biri Thornton Lacey'ye gelin geliyor, hoşunuza gider mi? Dünyada daha ne acayip işler oluyor! Kızların bu konuda boş durmayıp çalıştıklarına kalıbımı basarım. Pek de iyi ediyorlar. Öyle ya, onlar için pek güzel bir voli olur bu! Ne şaşarım ne de onları kınarım! Başının çaresine bakmak herkesin boynunun borcudur. Sir Thomas'ın oğlu yabana atılmaz ki! Artık onların çevresine de girdiğine göre! Babaları papaz, erkek kardeşleri papaz, tam birbirlerine uygun bir papaz ailesi. Edmund da onların malı sayılır, tapusu ellerinde, desek

yeri var... Ne o Miss Price, sesiniz çıkmıyor? Hiçbir şey buyurmuyorsunuz, aziz Miss Price! Ama gerçekten, şaka bir yana, böyle bir şeyi aklınız kesiyor, hatta bunu bekliyorsunuz değil mi?"

Fanny kesinlikle, "Yoo," diye karşılık verdi, "hiç de beklemiyorum."

Mary hemen, sevinerek, "Hiç beklemiyor musunuz?" diye sordu. "Şaştım buna. Sizin bir bildiğiniz var, gibi. Zaten oldum olası sizin... yoksa onun şu sıralarda evlenmeye hiç mi niyeti yok sanıyorsunuz. Yani şimdilerde?"

Fanny yavaşça, "Evet, öyle sanıyorum," dedi. İçinden de, "Tahminimde yanılmıyor ve bunu açığa vurmakla yanlış bir iş yapmıyorumdur umarım," diye dua etti.

Mary onu keskin bakışlarla süzdü; bu bakışın Fanny' nin yüzüne verdiği pespembe renkten cesaret alarak yalnızca, "Bence bekâr kalması kendisi için daha hayırlı," dedi ve konuyu kapadı.

30

Bu konuşma Miss Crawford'un içini iyice ferahlatmıştı. Genç kız eve, morali o kadar düzelmiş olarak döndü ki eğer gerekseydi aynı kötü hava koşulları altında, aynı dar çevrede bir hafta daha geçirmeyi göze alabilirdi! Ne var ki o gece ağabeyi, her zamanki gibi, hatta her zamankinden daha neşeli olarak Londra'dan döndüğü için Mary'nin kendi kendini sınamasına gerek kalmadı!

Henry Londra'ya neden gittiğini kız kardeşine söylemeyi hâlâ reddediyordu. Bir gün önce olsa Mary'nin sinirine dokunabilirdi. Ama şimdi tatlı bir şaka niyetine alıyordu bunu: Henry'nin kendisi için hazırladığı tatlı bir sürpriz!

Gerçekten de ertesi gün genç kız bir sürprizle karşılaştı. Henry şöyle bir gidip Bertram'ların hatırını soracağını ve on dakika sonra döneceğini söylemiş ama bir saatten fazla kalmıştı. Yürüyüşe çıkmak için kapı önünde ağabeyini beklemekte olan Mary sonunda onu görünce sabırsızlıkla, "Henry'ciğim, nerelerde kaldın kuzum, bunca zamandır?" diye sordu.

Ağabeyi yalnızca, "Lady Bertram'la Fanny'nin yanındaydım!" dedi.

Mary, "Bir buçuk saat onlarla oturdun ha!" diye bağırdı.

Sürprizin bu daha başlangıcıydı! Henry onun kolunu tutup kendi kolundan geçirdi ve nereye gittiğini bilmez bir durumda yürümeye başlayarak, "Evet, Mary," diye yanıtladı, "ayrılamadım, daha önce! Fanny'nin öyle bir güzelliği vardı ki! Kararım, karar, Mary. Aklıma iyice koydum. Şaşacak mısın, acaba? Ama yok, sen de fark etmemiş olamazsın: Fanny Price'la evlenmeye karar verdim."

Sürpriz şimdi tam olmuştu! Çünkü Mary ağabeyinin davranışlarından ne anlam çıkarırsa çıkarsın, böyle bir şey kurduğunu

aklının köşesinden bile geçirmemişti! Duyduğu şaşkınlık Mary'nin yüzünden öyle apaçık okunuyordu ki Henry söylediklerini, bu kez daha ayrıntılı ve daha ciddi, yinelemek zorunda kaldı.

Mary onun kararının kesin olduğunu iyice anladıktan sonra, bu işi hiç de olumsuz karşılamadı. Keyif duyduğu bile söylenebilir. Bertram ailesiyle akraba olmaya sevinecek ve ağabeyinin biraz aşağı seviyeden bir kız almasını hoş görecek bir ruhsal durum içindeydi.

Henry sözlerinin sonunda, "Evet, Mary, yakalanmayı hak ettim bu kez," dedi. "Bu işe nasıl uçan amaçlarla başladım, biliyorsun, ama bu, bütün uçarılıkların sonu olacak! Fanny'nin gönlünü kazanmak yolunda (kendi kendimi övmek gibi olmasın ama), epey yol aldığımı sanıyorum. Benim gönlüme gelince; o çoktan kazanıldı!"

Mary, dili çözülür çözülmez, "Ne şanslı kız, ey Tanrım!" diye ünledi. "Vurduğu voliye bak! Henry'ciğim, kusura bakma ama ilk sözüm bu olacak. İkinci sözüm (ki aynı derecede yürekten söylüyorum) şu: Senin yaptığın seçimi candan onaylıyorum; senin, tam istediğim, temenni ettiğim gibi mutlu olacağına inanıyorum. Sana candan bağlı, minnet dolu, cici bir küçük karın olacak. Tam layık olduğun şey! Fanny için de öyle şaşılacak bir şans ki! Mrs. Norris çok zaman onun şanslı olduğunu söyler durur; şimdi ne diyecek acaba? Daha doğrusu bütün ailenin etekleri zil çalacak! Aile içinde Fanny'ciği gerçekten sevenler var. Onlar öyle bayram edecekler ki!.. Ama anlat bana, her şeyi söyle. Kıyamete kadar konuş benimle: Ona karşı ciddi niyetler beslemeye ne zaman başladın?"

Gerçi böyle bir soruyla karşılaşmaktan daha zevkli bir şey yoktur. Ama böyle bir soruyu yanıtlamaktan daha olanaksız bir şey de yoktur. Henry de bu "zevkli sıtmanın benliğini sinsi sinsi nasıl sardığını" bilemediğini söyledi. Aynı duyguyu az bir anlatım farkıyla üç kez yineledikten sonra kız kardeşi heyecanla onun sözünü keserek, "Ah, sevgili Henry'ciğim, seni Londra'ya götüren neden buymuş, demek!" dedi. "Londra'daki işin buymuş! Kararını tam vermezden önce Amiral'e danışmayı uygun gördün."

Ama Henry bunu kesinlikle yadsıdı. Amcasını, evlilikle ilgili herhangi bir konuda başvurmayacak kadar yakından tanıyordu. Amiral evlilik denen şeyden nefret eder, bağımsız yaşayabilecek kadar parası olan bir genç erkeğin evlenmesini hiçbir zaman bağışlamazdı.

Henry, "Amcam, Fanny'yi tanıyınca bayılacak nasılsa," diye sözünü sürdürdü. "Amiral gibi bir adamın önyargılarını değiştirebilecek bir kadın varsa o da Fanny'dir. Çünkü Fanny, Amiral'in varlığına inanmadığı cinsten bir kadın. Amcamızın kendi meramını anlatacak ölçüde konuşma yeteneği olsa, bulunmaz, diye tanımlayacağı üstünlüklerin ta kendisi! Ama her şey tam anlamıyla, kimsenin karışıp bozamayacağı oranda kararlaşıncaya kadar amcam hiçbir şey bilemeyedursun... Yok, Mary, bir noktada tamamen yanılıyorsun. Londra'ya niçin gittiğimi henüz anlamış değilsin!"

"Zararı yok, bu kadarını bilmek yeter bana. Bu işin kimle ilgili olduğunu biliyorum ya, gerisinin acelesi yok... Fanny Price demek... çok güzel, fevkalade! Mansfield bize bu kadar cömert davransın! Senin kısmetin Mansfield' daymış demek! Ama çok doğru karar vermişsin. Daha iyi bir seçim yapamazdın. Dünyada ondan daha iyi bir kız bulunamaz. Senin paraya ihtiyacın yok. Kız tarafına gelince; iyinin üzerinde bir aile. Bertram'lar bu yörenin en ileri gelen ailelerinden biri; hiç şüphe yok bunda. Sir Thomas'ın yeğeni olması da herkesin onayını kazanması için yeter! Sen konuş, kuzum, susma. Daha anlat bana. Planların nedir? Fanny kendi mutluluğunun derecesini biliyor mu?

"Hayır."

"Ne bekliyorsun, peki?"

"Şey... İyi bir fırsat bekliyorum. Mary, teyzesinin kızları gibi değil o! Yine de geri çevrilmeyeceğimi sanıyorum."

"Aa, bunun imkânı mı var? Daha az çekici bir erkek bile olsan, Fanny şu sırada sana âşık bile olmasa (ki olduğundan benim pek az şüphem var), yine de korkun olmaması gerekirdi. Kızın yaradılışının yumuşaklığı, değerbilirliği, onun sana hemencecik evet demesine yeterdi! Ne yalan söyleyeyim, ben onun seninle, seni sevmeden evleneceğine inanmıyorum. Demek istediğim, dünyada para hırsının etkisinde kalmayan bir kız varsa onun da Fanny Price olduğuna inanabilirim. Ondan yalnız seni sevmesini rica et; seni geri çevirmeye gönlü razı olmayacaktır."

Mary'nin heyecanı, dilini tutabilecek kadar azalınca Henry olup bitenleri anlatmaya başladı. Bunu, kendisi kadar Mary için de ilginç olan bir konuşma izledi. Oysa genç adamın bütün anlattığı kendi

duygularından ve Fanny'nin çekiciliğinden ibaretti: Fanny'nin yüz ve vücut güzelliği, Fanny'nin terbiyesi, zarifliği, pırlanta gibi kalbi, tükenmez bir konuydu onlar için.

Onun mizacının yumuşaklığı, tatlılığı, alçakgönüllülüğü üzerinde durdular. Çünkü bu erdemler, erkeğin kadına verdiği değerin en vazgeçilmez parçasıdır. Gerçi bir erkek bazen bu değerlerin bulunmadığı bir kadına da âşık olabilir, ne var ki o zaman bile, bu değerlerin aslında var olduğuna kendini inandırır. Henry Crawford, Fanny' nin sabırlı olduğuna inanıyor, güveniyordu çünkü bu sabrın sınandığını çok görmüştü. Aile çevresinde, sürekli olarak ve her biçimde kızcağızın sabrını taşıracak, dayanma gücünü kıracak şeyler yapmayan tek bir kişi var mıydı? Edmund dışında? Fanny'nin sevebilme yeteneği de besbelli güçlüydü. Onu ağabeyi William'la görmek! Kalbinin sıcaklığının yumuşaklığına denk olduğuna, bundan daha nefis bir kanıt olabilir miydi? Gözünü onun gönlüne dikmiş olan erkeğe cesaret vermek için başka neye gerek vardı? Sonra zekâsının, kavrayış yeteneğinin de berrak ve çabuk olduğu hiç kuşku kaldırmazdı. Davranışları desen, o gösterişten uzak, ince zihninin birer izdüşümüydü.

Hepsi bu kadar da değil. Henry Crawford aptal değildi. Bir eşin doğru ilkelere sahip olmasının değerini kavrıyordu. Gerçi ciddi düşünmeye pek alışık olmadığından bu ilkeleri adlarıyla sayamazdı. Yine de Fanny'nin, her zaman aklı başında ve tutarlı davrandığını, onur kavramına yüksek değer biçtiğini belirttiği zaman... asla yakışıksız bir şey yapmadığı için her erkeğin onun dürüstlüğüyle sadakatine gözü kapalı güvenebileceğini söylediği zaman, ona genç kızın doğrucu ve inançlı olmasının verdiği esinle konuşuyordu.

"Ona o kadar tam olarak, öyle kayıtsız şartsız güvenebilirim ki, Mary! Dünyada en çok istediğim de bu!"

"Düşündükçe senin doğru bir iş yaptığına gitgide daha çok inanıyorum. Gerçi seni böyle kendisine bağlaması en akla yakın gelen kız hangisidir, diye sorsalar Fanny Price demezdim, yine de seni mutlu edebilecek kızın o olduğuna şimdi inanıyorum. Onun gönül rahatını bozmak için düzenlediğin hınzır oyun sonunda akıllıca bir karara bağlandı. İkiniz için de hayırlı olacak bu."

“Böyle bir yaratığa karşı öyle bir oyun düşünmekle çok ayıp etmişim meğer, çok ayıp! Yalnız, o zamanlar onu tanımıyordum ki! Fanny bu işi ilk aklıma koyduğum günü hiçbir zaman lanetle anmayacak. Onu çok mutlu edeceğim, Mary, onun şimdiye dek olmadığı, görmediği kadar mutlu! Northamptonshire’dan alıp götürmeyeceğim onu. Everingham’ı kiraya verip buralarda bir yer tutacağım; belki de Stanwix Lodge’u tutarım. Yedi yıllık kontratla kiraya vereceğim Everingham’ı. İyi bir kiracı bulmakta güçlük çekeceğimi hiç sanmıyorum. Evi benim koşullarımla, güle oynaya tutmaya hazır üç kişinin adını daha şimdiden söyleyebilirim sana.”

Mary, “Ya, Northamptonshire’da yerleşiyorsun demek!” dedi. “Çok güzel! Demek hep bir arada olacağız.”

Genç kız bunu dedikten sonra kendini topladı ve pişman oldu. Neyse, utanmasının gereği yoktu, çünkü ağabeyi onun yalnızca Mansfield papaz evinde oturmaktan söz ettiğini sanmıştı. Tam bir ağabey sevgisiyle onu kendi evinde de kalmaya çağırdı ve asıl kendi evinin onun evi sayılacağını ileri sürdü.

“Vaktinin yarısından çoğunu bize ayıracaksın Mary,” dedi. “Mrs. Grant’in senin üzerindeki hakkının bizimkinden üstün olduğunu kabul edemem. Çünkü benim yanım sıra Fanny’ye de hak tanıman gerek. O da tam anlamıyla senin kız kardeşin olacak.”

Mary’den şu anda beklenen şey yalnızca teşekkür etmesi ve üstünkörü de olsa bu konuda söz vermesiydi. O da bunu yaptı. Gerçekte ne ağabeyinde ne de ablasında daha uzun zaman konuk kalmaya niyeti yoktu.

“Demek yılı Londra’yla Mansfield arasında böleceksin, öyle mi, Henry?”

“Evet.”

“Çok yerinde! Londra’da kendin bir ev açarsın elbet; Amiral amcamızın yanında kalamayacağına göre... Biricik Henry’ciğim, Amiral’den bir an önce uzaklaşman öyle iyi olacak ki senin için. Onun kötü huyları sana bulaşmadan, aptalca düşünüşleri sana aşılanmadan! Bu durumun sen pek farkında değilsin, çünkü Amiral’e olan sevgin gözlerini bağlamış. Oysa bana sorarsan, erken evlenmen senin için bir kurtuluş olacak. Senin, yaşını aldıkça konuşma, davranış, tutum ve

hareket yönlerinden Amiral'e benzediğini görmek, beni içimden yıkacaktı!"

"Her neyse, bu konuda görüşlerimiz pek bir değil. Amiral'in kusurları var elbet. Yine de çok iyi bir insan, benim için hiçbir babanın yapamayacağını yaptı. Benim bu kadar başıma buyruk olmama hangi baba izin verirdi? Sakın Fanny'ye onun kötü bir insan olduğunu söyleme. Onlar birbirlerini çok sevmeli!"

Mary duygularını bütün bütün açığa vurmaktan kaçındı. Gerçekte dünyada Amiral ve Fanny kadar, yaradılış ve davranışları birbirine zıt iki insan olamayacağını düşünüyordu. Ağabeyi bunu zamanla anlayacaktı. Genç kız yine de Amiral'i bir bakıma yermekten kendini alamayarak, "Henry," dedi. "Ben, Fanny Price'a öyle değer veriyorum ki onun mutsuz olacağını bilsem, bu evliliğe engel olmak için elimden geleni yaparım... Neyse ki seni tanıyorum. Senin gerçekten sevdiğin bir hayat arkadaşı dünyanın en mutlu kadını olur; bunu da biliyorum. İlk aşkın geçtiği zaman bile karın sende bir centilmenin cömertliğiyle terbiyesini bulacaktır. Buna inanıyorum."

Henry bu sözlere verdiği içten yanıtta, Fanny Price'ı mutlu etmek için elinden geleni yapacağını ve Fanny'ye olan aşkının ölünceye dek geçmeyeceğini belirtti doğallıkla.

"Onu bu sabah görseydin, Mary! Teyzesinin bütün aptalca isteklerine öyle sonsuz bir yumuşak başlıkla, sabırla boyun eğiyordu ki! Onun nakışına yardım etmek için eğildiğinde yüzü güller gibi pembeleşiyordu. Sonra kendi yerine dönüp daha önce, yine o aptal kadın adına yazmaya başlamış olduğu mektuba devam ediyordu. Öyle iddiasız bir uysallıkla yapıyordu ki bütün bunları. Zamanının tek bir dakikasını kendisine ayıramayışı Tanrı buyruğuydu sanki! Saçları her zamanki gibi hanım hanımcık taranmış, yazı yazarken öne doğru eğildikçe ufacık bir perçem alnına düşüyor, o da arada bir bunu eliyle itiyordu. Bütün bu işlerin arasında yine de benimle konuşuyor, beni dinliyordu; hem de anlattıklarımdan hoşlanmış gibiydi. Onu bu haliyle görseydin, Mary'ciğim, ona olan aşkımın bir gün gelip sönebileceğini düşünmezdin bile!"

Mary afallamıştı. Ağabeyinin yüzüne bakıp gülümseyerek, "Biricik Henry, seni böyle sırsıklam âşık görmek ne tatlı!" dedi.

“Bayılıyorum bu haline! Yalnız, acaba genç Mrs. Rushworth’le Julia ne diyecekler bu işe?”

“Onların dedikleri de, duydukları da vız gelir bana! Görsünler bakalım benim gönlümü çalabilen, daha doğrusu, aklı başında bir erkeğin gönlünü çelebilecek kız nasıl olurmuş! Dilerim iyi ders alırlar bundan. Hem bundan böyle kuzenlerinin gereği gibi saygı, sevgi gördüğüne de tanık olacaklar. Umarım kendi gösterdikleri ilgisizliklerden, kabalıklardan, bütün varlıklarıyla utanırlar...”

Genç adam bir an sessiz durdu. Sonra daha sakin bir sesle, “Elbette kızacaklar, Mrs. Rushworth çok öfkelenecek!” diye ekledi. “Yutmakta zorluk çekecek bu acı ilacı! Ne var ki bütün acı ilaçlar gibi bu da bir an kötü bir tat bırakacak ağızda, sonra yutulacak ve unutulacak. Çünkü ben Maria’nın duygularının, başka kadınlarınkinden daha uzun süreceğine inanacak kadar kendini beğenmiş ahmak değilim!.. “Evet, Mary, Fanny’ciğim bundan böyle karşılaştığı herkesin davranışlarında tam bir değişiklik görecek! Bunun kendi eserim olduğunu bilmek de benim mutluluğumu tamamlayacak; ona layık olduğu yeri kendim verdiğimi bilmek! Oysa şimdi, çevresindekilerin eline bakan, çaresiz, kimsesiz, pek ilgi görmeyen, unutulmuş bir yavru!”

“Yok, Henry, bütün bütün de unutulmuş değil! Kuzeni Edmund onu hiç unutmaz.”

“Edmund; doğru! Edmund ona çok iyi davranıyor; bir bakıma Sir Thomas da öyle, ne var ki zengin, üstün, sert ve resmî bir insanın iyiliği bu! Sir Thomas’la Edmund el ele verseler bile Fanny’yi mutluluğa, rahata ve onura kavuşturmak için yaptıkları ve yapacakları, benim yapacaklarımın yanında nedir ki?”

31

Henry Crawford ertesi sabah yine Mansfield Park'a geldi, hem de sıradan ziyaretlerin yapılamayacağı kadar erken bir saatte! Evin iki hanımı baş başa kahvaltı salonundaydılar. Henry'nin şansına, kendisi tam içeri girdiği sırada Lady Bertram dışarı çıkmak üzereydi. Lady hazretleri kapıya hemen hemen ulaşmış gibiydi. Bunca yolu boşuna gelmiş olmayı istemediği için, geri dönmedi. Konuğu nazikçe selamladı, biraz işi olduğu için özür diledi, uşağa, "Sir Thomas'a haber ver!" dedi ve sonra dışarı çıktı. Onun gidişine aşırı derecede sevinen Henry eğilip çıkmasını bekledi. Sonra tek dakika bile geçirmeden Fanny'ye döndü ve cebinden bazı mektuplar çıkararak heyecanla, "Sizi böyle yalnız görmeme fırsat veren herkese sonsuz teşekkür borçlu olduğumu bildirmek isterim," dedi. "Böyle bir fırsat çıksın, diye öyle dört gözle bekliyordum ki asla bilemezsiniz. Sizin, ağabeyinize olan sevginizin derinliğini bildiğim için, şu müjdeyi size benden başka biri getirseydi doğrusu kolay kolay dayanamazdım! Yıldız taktı artık; ağabeyiniz teğmen oldu. Onun bu terfisinden ötürü sizi kutlamak benim için sınırsız bir kıvançtır! İşte bunu bildiren mektuplar; şimdi elime geçti. Okumak istersiniz belki."

Fanny konuşacak durumda değildi ama zaten Henry onun konuşmasını istemiyordu ki! Onun gözlerindeki bakışı görmek, rengindeki ve duygularındaki değişimi seyretmek, onun kuşkudan şaşkınlığa ve sonra mutluluğa geçişine tanık olmak yeterliydi. Genç kız Henry'nin uzattığı mektupları aldı. Bunlardan birincisi Amiral'den yeğenineydi. Kısaca, amacında, yani genç Price'ın terfisi konusunda başarı sağladığını bildiriyor ve iki mektup daha gönderiyordu. Bunlardan biri, Amiral'in bu işi söylediği bir dosta bakanlık sekreterinden gelen mektuptu. İkincisi de bu dostun Amiral'e yazdığı

mektup. Bunlardan anlaşıldığına göre, bakan hazretleri Sir Charles'ın ona verdiği işi yapmaktan sonsuz bir kıvanç duyarmış. Sir Charles da Amiral Crawford'a olan saygı ve sevgisini kanıtlamak için böyle bir fırsat çıktı diye, etekleri zil çalar durumdaymış! Kısacası, Mr. William Price'ın, majestelerinin Thrush adlı gambotuna teğmen rütbesiyle atanmış olması, bir sürü kodamanı sevinç içinde bırakmaktaymış!

Fanny, elleri titreyerek ve kalbi dolup taşarak bu mektupların birinden öbürüne bakadursun, Crawford yapmacıksız bir hevesle konuşmaya başladı:

"Kendi sevincimden söz etmeyeceğim size, çok sevinçli olmama karşın! Çünkü ben ancak sizin mutluluğunuzu düşünüyorum. Sizinle kıyaslanınca, başkalarının sevinme hakkı nedir ki! Bu haberi dünyada en önce siz almalıydınız! Sizden önce ben öğrendim, diye üzüldüm bile, diyebilirim. Hiç zaman geçirmeden size koştum. Posta gecikti bu sabah ama geldiğinden bu yana bir dakika bile oyalanmadım. Bu yüzden çektiğim sabırsızlığı, kaygıları, size anlatmaya bile kalkışmayacağım! Bu işi Londra'dayken sonuçlandırmadığım için nasıl üzüldüm, nasıl düş kırıklığına uğradım; söylemeyeceğim. Günlerce bu umutla oyalandım orada. Bundan daha az değerli bir amaç için olsa, Mansfield'dan bir gün bile uzak duramazdım. Ne var ki amcacığım benim dileğimi bütün kalbiyle benimseyip hemen işe girişmesine karşın yoluna engeller çıkıyordu, çünkü dostlarının kimi meşgul, kimi uzaktaydı. Sonunda daha fazla bekleyemedim. İşi güvenilir ellerde bıraktığımı bildiğim için pazartesi günü dönüp geldim buraya. Çok geçmeden postadan böyle mektuplar çıkacağını biliyordum. Dünyanın en iyi insanı olan amcam canla başla çalıştı bu işe! Zaten ağabeyinizi gördükten sonra böyle davranacağını ben biliyordum. Amcam bayıldı ağabeyinize. Dün bu konuda fazla açılmak istemedim. Söylenen övgü sözlerinin boş laftan ibaret olmadığını kanıtlayacak bir duruma gelmek için bekledim. İşte bugün bu durum var. Şimdi söyleyebilirim artık: Birlikte geçirdikleri o akşamdan sonra amcam William Price'la o kadar ilgilendi, onu o kadar beğendi, ona yardım etmeyi o kadar candan diledi ki ben rica etmiş olsam ancak bu kadar olurdu!"

Fanny, "Bütün bunlar sizin işiniz demek?" diye ünledi. "Tanrım! Ne kadar... ne kadar iyi kalplisiniz! Gerçekten siz... siz mi istediniz?

Özür dilerim ama öyle afalladım ki! Amiral Crawford mu başvurdu? Nasıl oldu? İnanın sersemledim!"

Durumu ona daha iyi anlatmak Henry'nin istediği şeydi! En baştan başladı ve yapmış olduklarını bir bir, inceden inceye anlattı. Londra'ya son gidişindeki amaç Fanny'nin ağabeyini Hill Sokağı'na götürüp Amiral'e tanıtmak, onun terfi etmesi için ağırlığını kullansın diye amcasına ricada bulunmakmış. Tek işi buymuş. Kimseciklere söylememiş bunu; Mary'ye bile çıtlatmamış. Sonuç kesinleşmeden önce duygularını hiç kimseyle paylaşmaya dayanamazmış. Ama Londra'ya yalnızca bu iş için gitmiş!

Genç adam bunları anlatırken öyle vurgulu deyimler kullanıyor, "en derin ilgi, çifte amaç, açıkça söylenemeyecek dilek ve düşünceler"den öyle bollukla dem vuruyordu ki Fanny dikkat edecek durumda olsa onun lafı nereye götürmek istediğini mutlaka anlardı. Gelgelelim yüreği öyle dopdolu, kafası öylesine karmakarışıktı ki onun William'la ilgili sözlerini bile tam olarak kavrayamıyordu! Henry sustuğu zaman Fanny yalnız, "Ne kadar iyisiniz!" diyebildi. "Çok iyisiniz! Ah, Mr. Crawford, sonsuz minnet borçluyuz size! Ah, canım biricik William!" Birden yerinden fırladı ve kapıya doğru koşarak, "Sir Thomas'a gitmeliyim!" diye bağırdı. "Ona hemen haber vermeli!"

Buna izin verilemezdi işte! Böyle fırsat bir daha ele geçmezdi. Henry'nin duyguları da sabrını aşmıştı. Genç adam hemen Fanny'nin peşinden davrandı. "Gitmeyin! Beş dakikacık daha verin bana!"

Kızı, elinden tutup yine yerli yerine oturttu. Fanny onun kendini niçin alıkoyduğunu anlayana kadar genç adam öteki söyleyeceğinin yarısına gelmişti bile!

Fanny onun dediklerini en sonunda anladığı zaman... Kendisinin onun kalbinde şimdiye kadar hiç bilmediği duygular uyandırmış olduğunu, onun William için yaptığı her şeyi kendisine olan sonsuz ve eşsiz bağlılığa yormak gerektiğini iyice kavradığı zaman o kadar sıkıldı ki bir süre konuşamadı! Ona göre hepsi saçmalıktı bu sözlerin; o saat için aldatıp eğlenmek amacı güden boş sözler, boş iltifatlar! Henry'nin böyle konuşmakla ona karşı hiç hak etmediği çirkin bir suç işlediğini düşünmemek Fanny'ciğin elinde değildi. Henry'den de böylesi umulurdu ya! Şimdiye kadarki davranışlarına tıpatıp uyuyordu şu yaptığı!

Gelgelelim Fanny duyduğu kızgınlığın ve üzüntünün yarısını bile ortaya vurmadı, çünkü Henry ona öyle bir iyilikte bulunmuştu ki şimdi ne kadar kaba davranırsa davransın, bu iyiliği onun gözünde küçültmezdi! Fanny'cik, yüreği William adına sevinç ve minnetle dolup taşarken, yalnız kendi duygularını inciten bir davranışa karşı pek sert karşılık veremezdi.

İki kez elini Henry'nin elinden çektikten ve iki kez ondan uzaklaşmaya (boş yere) çabaladıktan sonra ayağa kalktı ve büyük bir üzüntüyle, "Yapmayın, Mr. Crawford; kuzum, yapmayın!" dedi. "Yapmayın, yalvarırım size. Bu çeşit konuşmalar hiç hoşuma gitmez benim. Bırakın gideyim. Dayanamıyorum!"

Ne var ki Henry hâlâ konuşup duruyor, sevgisini anlatarak bu sevgiye bir karşılık rica ediyordu. En sonunda, Fanny'nin bile ancak tek bir anlama yorabileceği kelimelerle genç adam kendini adını, parasını, her şeyini, onun ayakları dibine serdi! Gerçek böyleydi: Henry gerçekten söylemişti bunları! Genç kızın şaşkınlığı ve utangaçlığı büsbütün arttı. Gerçi hâlâ onu ciddiye alamıyordu ama artık ayakta duracak gücü kalmamıştı. Henry de yanıt almak için dayatıyordu.

Fanny ellerini yüzüne örterek, "Yok yok yok!" diye inledi. "Saçmalık bunların hepsi! Ne olur, üzmeyin beni! Artık dayanamıyorum! William'a ettiğiniz iyilik yüzünden çok minnettarım size, sözle anlatılmayacak kadar! Ama bu gibi konuşmaları istemem ki ben... dayanamam; dinleyemem bu çeşit... Yok yok, düşünmeyin beni.... Düşünmüyorsunuz ya, zaten! Biliyorum, laf olsun, diye söylüyorsunuz."

Genç kız onun elinden zorla kurtulup kaçabilmişti. Tam o dakika, kahvaltı salonuna doğru gelmekte olan Sir Thomas'ın holde hizmetçiyle konuştuğu duyuldu. Başkaca yeminler ve yalvarışlar için zaman kalmamıştı. Fanny'den böyle bir sırada ayrılmak Henry'ye zor geldi, doğrusu! Genç adam kendine güvendiği ve pek iyimser olduğu için mutlulukla arasında sevdiği kızın utangaçlığından başka engel kalmadığına inanıyordu.

Fanny, Sir Thomas'ın girmek üzere olduğu kapının tam karşısındaki kapıdan dışarı fırladı. Daha Sir Thomas konuğu beklettiği için özür dilemesini bitirmeden ve onun getirdiği müjdeyi duymadan,

kızcağız Doğu Odası'nda, birbirine zıt duygular arasında bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başlamıştı bile!

Tiril tiril titreyen Fanny'nin kalbinde ve kafasında her türlü düşünce ve duygu birbirine karışmıştı: heyecan, mutluluk, üzüntü, sonsuz minnet, katıksız öfke! İnanılmayacak şeydi bu! Henry'nin yaptığı iş anlaşılır gibi... bağışlanır gibi değildi. Ne var ki onun huyuydu bu. Her yaptığı işe biraz hınzırlık karıştıracaktı ille! Önce Fanny' ye dünyanın en büyük mutluluğunu tattırmıştı. Şimdi de hakaret ediyordu. Fanny ne düşüneceğini, bu davranışı nasıl yorumlayıp ne gözle göreceğini bilemiyordu. Henry'nin ciddi olması hiç işine gelmiyordu. Beri yandan bu tür söz ve öneriler sırf gönül eğlencesi niyetine söylenmişse nasıl hoş görülebilirdi?

William artık teğmen olmuştu ya! Hiç olmazsa bu bir gerçekti, kuşkusuz ve katıksız. Fanny ölünceye dek bunu düşünecek, öteki her şeyi unutacaktı. Mr. Crawford onunla bir daha bu yollu konuşamazdı artık. Onun ne kadar sinirlendiğini görmüş olsa gerekti. Bir daha o konuyu açmazsa Fanny de onu, William'a gösterdiği dostluktan ötürü sonsuz saygı ve şükranla anardı! Kızcağız Mr. Crawford'un evden ayrıldığına iyice inanç getirinceye kadar, ana merdivenin başından öteye adım atmadı! Onun gittiğine emin olduktan sonra da bir an önce Sir Thomas'ın yanına koşmak için sabırsızlandı. Kendi sevinciyle birlikte onun sevincini de tatmak ve William'ın bundan sonraki görevleriyle gideceği yerler konusunda onun vereceği bilgilerden, tahminlerden yararlanmak için can atıyordu.

Sir Thomas, Fanny'yi bile doyurabilecek kadar sevinçliydi. Yeğenine karşı çok yakınlık gösterdi, onunla bol bol konuştu. Fanny onunla öyle rahat, öyle tatlı bir sohbete daldı ki canını sıkan herhangi bir şey olduğunu unuttu. Ama konuşmalarının sonuna doğru Mr. Crawford'un hemen o akşam geri gelerek kendileriyle birlikte yemek yiyeceğini öğrenmez mi? İşte bu çok can sıkıcı bir haberdi. Belki Henry olup bitenlerin hiç üzerinde durmayacaktı. Oysa onu böyle hemencecik yeniden görmek Fanny için pek zordu.

Genç kız bu duygusunu yenmeye, yemek saati yaklaştıkça doğal olup doğal görünmeye çok çalıştı. Yine de konukları salona girince utanıp tedirgin olduğunu belli etmemek elinde değildi. Hiçbir

rastlantının, William'ın terfisinin müjdesini aldığı ilk günde onu böylesine üzebileceğini söyleseler inanmazdı.

Henry Crawford salona girmekle kalsa iyi; çok geçmeden Fanny'ye sokulmuş, kız kardeşinden mektup getirdiğini söylüyordu! Fanny onun yüzüne gerçi bakamıyordu ama genç adamın sesinde, önceden yaptığı çılgınlıktan ötürü herhangi bir pişmanlık da bulamıyordu. Yapacak bir iş bulduğuna sevinerek mektubu hemen açtı. Okurken de, onlarla birlikte yemek yiyecek olan Norris teyzesinin ortalıklarda dolaşarak onu biraz olsun gözden gizlediğine seviniyordu.

Sevgili Fanny,

Şimdi artık seni böyle çağırabilir ve hiç olmazsa son altı haftadan beri, Miss Price derken sürçen dilimi rahata kavuşturabilirim! Ağabeyimin eliyle sana şu iki satırı göndermeden edemedim. Seni her bakımdan kutluyor ve sonsuz bir sevinçle bağrıma basıyorum. Bu adımı at, Fanny'ciğim; hem de hiç korkusuz. Üstünde durulmaya değer hiçbir engel çıkamaz yoluna. Benim bu işe sevindiğimi bilmenin, senin için önemli olduğuna inanmak istiyorum. Bu akşam ona en tatlı gülümseyişinle bak ve onu bana, geldiğinden daha mutlu olarak gönder.

Sevgilerle,

M.C.

Fanny'ye iç rahatı verecek bir mektup değildi bu! Gerçi kızcağız çok telaşlı ve acele okuduğu için Miss Crawford'un ne demek istediğini açıkça anlayamıyordu. Ama besbelli Mary ağabeyinin aşkından ötürü Fanny'yi kutlamak ve hatta bu aşkın ciddiliğine inanır gibi görünmek istiyordu. Fanny ne yapacağını, ne düşüneceğini şaşırmıştı. İşin ciddi olduğuna inanmak da korkunç bir şeydi. Hangi yöne dönse şaşkınlık ve üzüntüye gömülüyordu. Henry onunla ne zaman konuşsa genç kız fenalıklar geçiriyordu. Henry de durmadan konuşuyordu onunla! Böyle zamanlarda sesinde, tavırlarında, ötekilerle konuşurken bulunmayan bir şeyler var gibiydi. Fanny'nin boğazından lokma geçmiyordu. Hele Sir Thomas gülümseyerek, "Sevinç senin iştahını kesti!" dediği zaman kızcağız utancından yerin dibine geçecek gibi oldu, çünkü Henry Crawford'un bu sözleri başka anlama çekeceğinden korkuyordu. Gerçi dünyaları verseler sağına,

onun oturduğu yere bakmazdı şu anda; yine de onun bakışlarının o dakika kendinden yana çevrildiğini hissediyordu!

Fanny her gününden sessizdi o gece. Çünkü William'dan söz açıldığı zaman bile konuşmalara katılmakta güçlük çekiyordu. William'ın yıldız takması da sağdan gelmişti ve bu bağlantı Fanny'yi üzüntüden bitiriyordu. Lady Bertram sofra başında, her akşamkinden daha uzun oturmuş gibi geldi ona. Uzaklaşmaktan neredeyse umudunu kesiyordu. Neyse, sonunda beyleri masa başında, içkiye devam etsinler diye bırakarak oturma salonuna geçtiler de Fanny dilediği gibi düşünebilmek fırsatını buldu. Bu arada teyzeleri de, her biri kendi üslubunca, William'ın teğmen oluşunu enine boyuna konuşuyorlardı.

Mrs. Norris'in dediklerine bakılırsa, sanki onun için bu meselenin en sevindirici yönlerinden biri, Sir Thomas'ın bazı masraflardan kurtulacağını düşünmekti:

William şimdi kendi bakım giderlerini kendisi karşılayabilirdi, artık. Bu da Sir Thomas için adamakıllı fark ederdi, çünkü William'ın bakımının Sir Thomas'a kaça patladığını Tanrı bilirdi! Hatta kendisi bile William'a verdiği armağanlar bakımından hayli rahatlayacaktı, doğrusu. Bu kez ayrıldıkları zaman William'a yine bir şeyler vermiş olduğuna çok seviniyordu. William'a hatırı sayılır bir şeyler verebilecek durumu olduğuna çok seviniyordu, yani kendi dar olanaklarına göre hatırı sayılır bir şeyler. Şimdi William bunu kamarasını döşerken kullanırdı artık. Öyle ya, masraftan çıkacaktı herhalde; birçok şey satın alması gerekecekti. Gerçi annesiyle babası onun her şeyi ucuz ucuz almasına yardım ederlerdi ama kendisi de bu çorbada tuzu bulunacağına seviniyordu.

Lady Bertram her zamanki saflığıyla, "Sizin ona hatırı sayılır bir şey verebildiğinize sevindim, ablacığım," dedi. "Çünkü ben ona ancak on altın verdimdi."

Mrs. Norris pembeleşerek, "Öyle mi!" diye ünledi. "Ayol, delikanlımız cebi dolu olarak gitti desenize! Hem de Londra'ya kadar yol parası da vermedi."

"Sir Thomas, on altın yeter, dedi de!"

Bunun yettiğinden şüphe etmeye hiç de niyetli olmayan Mrs. Norris konuyu bu kez başka bir yönden ele aldı.

“Gençlerin ailelerine ne kadar pahalıya çıktıkları şaşılacak şeydir, yani!” dedi. “Yetiştirmesi başka, hayata başlatması başka! Onlar bütün bunların ne kadar tuttuğunu, bir yılda ana babalarının ya da akrabalarının onlar için kaç para harcadığını düşünmezler bile! İşte size Price hemşiremizin çocukları! Hepsini bir araya koyup Sir Thomas’a bir yılda kaça patladıklarını söylesen kimse inanmaz! Benim onlar için yaptıklarım da caba!”

“Çok doğru, ablacığım, aynen sizin dediğiniz gibi. Ama zavallıcıklar, çocukların bir suçu yok ki bunda! Sonra biliyorsunuz, Sir Thomas için çok bir yük de değil... Fanny, William Doğu Hint Adaları’na giderse şalımı unutmasın sakın. Sonra ısmarlamaya değer başka ne varsa ısmarlayalım. Umarım Doğu Hint Adaları’na gider de şal getirir bana... Fanny’ciğim, biliyor musun, galiba iki tane şal ısmarlayacağım ona.”

Bu arada, ancak çok zorda kaldığı zaman konuşan Fanny’cik, Crawford kardeşlerin çevirdiği oyuna akıl erdirmeye çalışıyordu. Yeryüzündeki her şey, onların ciddi olması olasılığını yadsır durumdaydı; Henry’nin sözlerinden ve tavrından başka her şey. Akla yakın, doğal, alışılmış olan her şey işin ciddi olamayacağını ortaya koyuyordu; kardeşlerin her türlü düşünüş ve davranışları, Fanny’ nin kendi eksikleri. Fanny, Henry gibi bir adamın kalbinde nasıl olur da ciddi bir aşk ateşi yakmış olabilirdi? Öyle bir adam ki Fanny’den kat kat üstün olan bir sürü kadın tanımış, onlar tarafından beğenilmiş, onlarla gönül eğlendirmişti; bir adam ki, gözüne girmek için çaba harcayan kadınları bile ciddiye almaya hiç alışık değildi; her bakıma umursamaz ve duygusuz davranıyor, her şeyi hafife alıyordu; bir adam ki herkes için her şey olabiliyor ama hiç kimseyi kendisi için gerekli bulmuyordu!.. Sonra böyle bir adamın kız kardeşinin de, evlilik konusundaki bütün maddi ve paragöz düşünüşlerine karşın, Fanny gibi bir kızla yapılacak bir evliliği ciddi olarak desteklediğine inanmak... olur şey miydi? Kardeşlerin ikisi için de bundan daha çizgi dışı bir şey düşünülemezdi. Fanny onlara bir an inanır gibi olduğundan utandı! Dünyada her şey olabilirdi: Henry’nin ona karşı ciddi bir aşk duymasından ve Mary’nin bunu ciddi olarak desteklemesinden başka!

Sir Thomas’la Henry Crawford onlara katılmazdan önce Fanny kendini bu düşünceye kesin olarak inandırmış bulunuyordu. Güçlük,

Henry salona girdikten sonra da bu inancı sürdürmekteydi. Çünkü bir kez elinde olmadan onunla göz göze gelince öyle bir bakışla karşılaştı ki buna olağan bir anlam verilemezdi! Daha doğrusu başka bir erkeğin gözlerinde böyle bir bakış görse Fanny bunu çok içten, çok belirli bir şeye yorardı. Bu Henry'nin, Maria'yla Julia'ya ve daha başka kırk-elli kadına bakarken kullandığı bakış olsa gerekti. Fanny kendini bundan fazlası olmadığına inandırmaya çalışıyordu.

Henry onunla gizli konuşmak ister gibiydi. Genç kız gece boyunca Sir Thomas odadan çıktığı ya da Mrs. Norris'le konuşmaya daldığı zamanlar Henry'nin kendisiyle baş başa konuşmak için girişimlerde bulunduğunu gördü ve her seferinde buna fırsat vermemeye çalıştı.

En sonunda (gerçi saat pek geç değildi ama diken üstünde oturan Fanny'ye bir ömür kadar uzun geldi), genç adam gitmekten söz etmeye başladı. Ne var ki bir an sonra onun Fanny'ye doğru dönmesiyle bu avuntu da suya düştü.

Henry, "Mary'ye yollayacak bir şeyiniz yok mu?" diye soruyordu. "Mektubunu yanıtlamayacak mısınız? Sizden yanıt alamazsa üzülür. Ne olur yazın ona; hiç değilse bir satır bir şey."

Fanny, "Aa, evet, elbette," diyerek çarçabuk ayağa kalktı: utangaçlığın ve kaçma isteğinin telaşı! "Hemen şimdi yazarım."

Teyzesinin mektuplarını yazdığı masanın başına geçti, kalemi eline aldı. Oysa ne yazacağını hiç bilmiyordu! Mary Crawford'un mektubunu ancak bir kez okumuştu. Tam anlayamadığı bir yazıya yanıt vermek son derece güçtü. Böyle mektuplaşmaya alışık olmadığından başka zaman olsa Fanny kullanacağı dil konusunda belki bol bol korku geçirir, kararsızlığa düşerdi! Ne var ki şimdi hemencecik bir şeyler yazması gerekiyordu. Fanny kafasında bir tek kesin düşünceyle, hiçbir şeyi ciddiye almamış gibi görünmek düşüncesiyle masaya oturdu ve hem içi hem de eli titreyerek şunları yazdı:

Sayın Miss Crawford,

Kutlamalarınızın William'la ilgili olan bölümüne candan teşekkür ederim. Mektubunuzun geriye kalan satırlarının ciddiye alınamayacağını biliyorum. Ben bu tür şeyleri o kadar beceremem ki bundan böyle beni bağışlamanızı rica edersem kusura bakmayacağınızı umarım. Mr. Crawford'u o kadar iyi

tanıyorum ki davranışlarını anlamamak elimde değil! Kendisi de beni aynı derecede anlamış olsaydı başka türlü davranırdı sanıyorum. Neler yazdığımın farkında değilim ama bütün kalbimle rica ederim, bu konuyu bir daha açmayın.

Beni mektubunuzla onurlandırdığınız için teşekkür eder saygılarımı sunarım, efendim...

Mektubun sonu anlaşılmaz bir hal aldı çünkü Fanny, Henry Crawford'un, mektubu almak bahanesiyle kendisine doğru geldiğini görüp korkuya kapılmıştı.

Genç adam Fanny'nin mektubu şaşılacak bir heyecanla tamamladığını görünce, "Sizi aceleye getirmek istemedim!" dedi yavaş sesle. "Böyle bir niyetim var sanmadınız ya? Yalvarırım, telaşlanmayın."

"Yok, teşekkür ederim, bitirdim zaten, şimdi oldu –emen bitiyor– çok naziksiniz, bunu Miss Crawford'a vermek iyiliğinde bulunursanız lütfen..."

Mektup uzatılmıştı; çaresiz, alınacaktı! Sonra da Fanny hemen, gözleri yerde, şömine başına, teyzelerinin yanına döndüğü için genç adama ister istemez çıkıp gitmekten başka yapacak hiçbir iş kalmadı...

Fanny, ömründe hem tatlı hem de acı duyguların heyecanıyla bu kadar dopdolu bir gün daha geçirmediğini düşünüyordu. Neyse ki tatlı heyecanı tek bir günde sönüp gidecek türden değildi. Öyle ya, her doğan gün William'ın gönencini ona yeniden anımsatacaktı. Fanny bugünkü üzüntünün ise bir daha geri gelmeyeceğini umuyordu. Mektubun çok kötü yazılmış olduğunu biliyordu; kullandığı dil küçük bir çocuk için bile yüzkarası sayılırdı, çünkü o sıkıntılı durumda özen gösterecek hali olmamıştı. Ama hiç olmazsa bu mektup onun Mr. Crawford'un iltifatlarına kanmadığını ve sevinmediğini kardeşlerin ikisine de açıkça anlatırdı ya!

32

Ertesi sabah Fanny uyandığı zaman Mr. Crawford'u unutmuş değildi. Yine de mektubunda Mary'ye yazdıklarını aklına getirdikçe, istediği sonucu elde edebileceğine bir gece önceki kadar kesinlikle inanıyordu. Şu Henry Crawford bir gitseydi buradan! Genç kızın en candan dileği buydu. Gitse ve kız kardeşini de alıp götürse! Nasılsa Mansfield'a bu amaçla gelmemiş miydi? Bu işin şimdiye kadar niçin yapılmadığını Fanny anlayamıyordu çünkü Miss Crawford'un daha fazla oyalanmak istediği yoktu. Dünkü ziyaret sırasında Fanny onların kesin gidiş gününü öğrenebileceğini ummuştu. Ne var ki Henry yalnızca "yakında" gideceklerinden söz etmekle yetinmişti.

Mektubun kesin bir sonuç doğuracağına Fanny o kadar inanıyordu ki bir ara dışarı bakıp da Henry Crawford'un yine geldiğini görünce şaşırmaktan kendini alamadı. Hem de yine dünkü gibi erken bir saatte! Gelişinin Fanny'yle hiçbir ilişkisi olamayabilirdi ama genç kız, ne olursa olsun, onunla karşılaşmaktan kaçınmalıydı. Tam o sırada yukarki kata çıkmakta olduğu için, özellikle çağırtılmadığı sürece genç adam gidinceye kadar yukarıda oturmaya karar verdi. Mrs. Norris de hâlâ burada olduğu için kendisinin çağırtılması pek olası olmayabilirdi.

Bir süre yürek çarpıntısı içinde oturdu, kulakları kirişte, her an çağırılacağından korkup titreyerek... Sonra kimse gelmeyince zamanla yatıştı, eline bir iş alabildi. Ve Mr. Crawford, onun haberi olmadan geldiği gibi, haberi olmadan da gidebilir, diye umuda kapıldı.

Hemen hemen yarım saat geçti aradan. Fanny'nin korkusu tam kaybolmak üzereyken sofada yaklaşan ayak sesleri duyuldu: ağır ağır basan, evin bu tarafından duymaya pek alışık olmadıkları bir ayak sesi. Sir Thomas'ın ayak sesiydi bu! Genç kız onun konuşması kadar ayak sesini de tanırdı! Az mı tiril tiril titremişti bunu duyduğu zamanlar!

Şimdi de onun kim bilir hangi nedenle, kendisiyle konuşmaya geldiğini düşününce kızcağız yine titremeye başladı.

Gerçekten de kapıyı açarak onun içerde olup olmadığını ve kendisinin içeri girip giremeyeceğini soran, Sir Thomas oldu. Bu odaya eskiden ara sıra yaptığı ziyaretlerin korkusu yeniden canlanmıştı sanki! Fanny'ye bir an öyle geldi ki Sir Thomas, onu Fransızca ve İngilizceden sınava çekecek! Yine de saygıda kusur etmeyerek hemen bir koltuk çekti ve bu ziyarete sevinmiş gibi görünmeye çalıştı. Telaşı arasında odasının eksiklerini tamamen unutmuştu. Ama Sir Thomas içeri girince birden durarak, "Neden ateş yakmadınız burada bugün?" diye sordu. Dışarda kar vardı ve Fanny şalına bürünmüş oturmaktaydı. Biraz duraksadı. Sonra, "Ben üşümüyorum, efendim," diye karşılık verdi. "Bu mevsimde bu odada pek oturmam da."

"Ama her zaman ateş yanar burada, değil mi?"

"Hayır, efendim."

"Nasıl olur bu? Bir yanlışlık olsa gerek. Sana bu odayı rahat edebilesin diye ayırdıklarını sanıyordum. Yatak odanda ocak yok, biliyorum. Ortada büyük bir unutkanlık olmalı! Bunu düzeltmek gerek. Senin böyle, yarım saat için bile olsa ateşsiz oturman çok yanlış bir şey. Zayıfsın. Üşütürsün. Teyzenin bu durumdan haberi yoktur, sanırım."

Fanny karşılık vermemeyi yeğlerdi. Ne var ki konuşmak zorundaydı. En sevdiği teyzesini de töhmet altında bırakmak istemediği için, çaresiz, bir şeyler geveledi ağzının içinde. Sir Thomas bunların arasından "Norris teyze" sözcüklerini anladı. Durumu kavradı ve lafı uzatmak istemeyerek hemen, "Anlıyorum," dedi. "Anlıyorum. Norris teyzen oldum olası, çocukları şımartmadan büyütmek tezinin savunucusudur. Pek de haklı olarak. Ne var ki her işte bir ölçü olmalı. Sonra teyzen, kendisi o kadar dayanıklı ki herkesi de kendi gibi sanıyor... Başka bir neden daha var. Bunu da çok iyi anlıyorum. Onun eskiden beri takındığı tutumu biliyorum. İlke olarak doğru olabilirse de sanırım... biraz fazla ileriye gidildi. Bazı konularda gereksiz birtakım ayırıp kayırmalar yapıldı, biliyorum. Beri yandan senin bu yüzden kin tutmayacağına da inanıyorum. İyi bir kavrayış gücün var. Bu senin olayları yalnızca kısmen almanı ve kısmen yargılamanı da önleyecektir. Geçmişi bir bütün olarak ele alacaksın, zamanına,

insanına, olasılıklara göre düşüneceksin. O zamanlar senin kaderinin ortalama bir düzeyde olacağına inananlar vardı; seni buna göre yetiştirip hazırlamaya çalıştılar, yoksa senin iyiliğini düşünmedikleri için değil. Önlemleri belki zamanla gereksiz çıktı, ama yine de niyetleri iyiydi. Bir de şuna inan ki, hayatta ne kadar bolluk içinde olursan ol, eskiden çektiğin birtakım küçük kısıtlamalar ve noksanlar sayesinde, kendini iki kat daha rahat ve mutlu sayacaksın. Sana olan bu güvenimi asla sarsmayacağına, Norris teyzene hiçbir zaman saygıda kusur etmeyeceğine inanıyorum... Hadi, artık kapayalım bu konuyu. Otur şöyle, güzelim. Seninle iki satır konuşacağım var; korkma, uzun sürmeyecek."

Fanny, gözleri yerde, yanakları pespembe yanmaya başlayarak, onun dediğini yaptı.

"Bu sabah bir ziyaretçimiz geldiğinden belki haberin olmadı. Kahvaltıdan hemen sonra, kendi odama yeni çıkmıştım ki Mr. Crawford'un geldiğini haber verdiler. Niçin geldiğini sen kestirebilirsin belki."

Fanny'nin yüzü kızardıkça kızarıyordu. Onun utançtan ne konuşacak ne de başını kaldırabilecek hali kalmadığını gören Sir Thomas, gözlerini öteye çevirdi ve fazla oyalanmadan Mr. Crawford'un ziyaretinin nasıl geçtiğini anlatmaya koyuldu.

Mr. Crawford bu sabah, Fanny'yi sevdiğini söyleyip ona evlenme önerisi yapmaya ve babası yerine geçen Sir Thomas'ın rızasını almaya gelmiş. Bunu öyle yerinde, öyle açık kalpli, öyle terbiyeli bir biçimde yapmış ki! Sir Thomas kendi verdiği yanıtlarla söylediği sözlerin de pek yerinde kaçtığına inandığı için, yapılan konuşmayı inceden inceye anlatmaktan büyük zevk alıyordu. Yeğeninin içinden geçenlerden hiç haberi yoktu. Konuşmakla kendinden çok onu hoşnut ettiğine inanıyordu. Böylece, dakikalarca uzun uzun konuştu, konuştu. Fanny onun sözünü kesecek cesareti bulamıyordu kendinde. Böyle bir şeyi şu anda düşünemiyordu bile! Aklı öyle karışmıştı ki! Duruşunu değiştirmiş, gözlerini pencerelerden birine dikmiş, sonsuz bir korku ve üzüntüyle Sir Thomas'ı dinliyordu.

Sir Thomas bir an sustu. Ama Fanny daha bunun tam farkına varmadan yerinden kalktı ve, "Fanny görevimin birinci bölümünü yerine getirdim artık," dedi. "Her şeyi böylece sağlam ve güzel bir

temele oturttuktan sonra, görevimin geri kalan bölümünü yerine getirebilirim. Bu da seni yanıma alıp aşağı kata indirmektir. Gerçi ben de senin canını sıkmadım sanıyorum ama aşağıda, daha zevkle dinleyeceğin birisini bulacaksın. Mr. Crawford'un henüz evimizden ayrılmamış olduğunu belki tahmin etmişsindir. Aşağıda, benim odamda seni görebileceğini umarak bekliyor."

Genç kız bunu duyunca şöyle bir baktı, bir irkildi ve dudaklarından hafif bir inilti döküldü. Sir Thomas şaşırmıştı. Hele Fanny, "Yok yok, efendim, yapamam!" diye hafiften bağırınca Sir Thomas'ın şaşkınlığı büsbütün arttı. Genç kız, "Yeminle, efendim, konuşamam ben onunla, imkânı yok!" diye sözünü sürdürdü. "Mr. Crawford biliyor bunu; haberi var... Dün konuştuğumuzda kesin olarak bildirdim ona... dün de açtı bana bu konuyu... Ben de açık açık söyledim ona, bu konudan hiç hoşlanmadığımı... onun duygularına karşılık vermenin kesinlikle elimde olmadığını..."

Sir Thomas yeniden yerine oturarak, "Ne demek istediğini anlayamadım," dedi. "Karşılık vermek elinde değil miymiş? Ne demek oluyor bu? Mr. Crawford'un sana dün açıldığını biliyorum. Kendisi senin gibi iyi yetişmiş, aklı başında bir kızdan ilk gün daha fazla yakınlık ummamış zaten. Senin o durumdaki davranışını duymak benim de pek hoşuma gitti. Pek alçakgönüllü ve terbiyeli davranmışsın. Yalnız şimdi... adamcağız her işi sırasınca, yerli yerinde, gereğince yaptıktan sonra... çekinmen için hangi neden var ki?"

İçindeki korku ve tasanın baskısıyla Sir Thomas'a bile karşı gelmek zorunda kalan Fanny, "Yanılıyorsunuz, efendim!" diye bağırdı. "Baştan aşağı yanılıyorsunuz. Mr. Crawford böyle bir şeyi nasıl söyleyebilir? Hiçbir şekilde cesaret vermiş değilim ben ona! Tam tersi... ona dedim ki... kelimesi kelimesine aklımda yok şimdi... yalnız, onu dinlemek istemediğimi söyledim ona... bu konunun beni her yönden sıktığı... Benimle bir daha böyle konuşmasın, diye yalvardım. Bütün bunları, hatta daha fazlasını söyledim. Eğer onu ciddiye alsaydım daha da söylerdim ama, ama ne bileyim, belki laf olsun diye konuşuyordu."

Kızcağız daha fazla konuşamadı. Soluğu kesilmişti. Sir Thomas birkaç dakika sessiz durduktan sonra, "Yani Mr. Crawford'u geri

çevirmek niyetinde misin?" diye sordu. "Bunu mu demeye getiriyorsun?"

"Evet, efendim."

"Geri çeviriyorsun ha?"

"Evet, efendim."

"Mr. Crawford'u geri çeviriyorsun ha? Hangi bahaneyle? Hangi nedenle?"

"Onu... ondan... evlenebilecek kadar hoşlanmama olanak yok da, efendim..."

Sir Thomas sakin ama hoşnutsuz bir sesle, "Çok tuhaf, doğrusu!" dedi. "Bu işin içinde benim aklımın ermediği bir bityeniği var... Bir genç adam çıkıyor, seninle evlenmek istiyor. Öyle bir genç ki her şeyi var! Hem yalnız mevki, para, saygınlık değil; olağanüstü bir sevimliliğe sahip, tatlı dilli, şeytan tüyü olan bir adam. Yeni gördüğün biri de değil. Epeydir tanıyorsun onu. Üstelik kız kardeşi senin en yakın arkadaşın. Sonra bu adam senin ağabeyine öyle bir iyilik etti ki senin gözüne girmesi için bu bile yeterdi, gibi geliyor bana, başka hiçbir neden olmasa bile!"

Fanny ölgün bir sesle, "Evet," diyerek yeni bir utançla başını eğdi. Sir Thomas'ın çizdiği bu tablodan sonra gerçekten de, Henry Crawford'u sevmediği için kendi kendinden bile utanacağı geliyordu!

Sir Thomas biraz sonra, "Herhalde farkındaydın," diye sözünü sürdürdü. "Mr. Crawford'un seni herkesten ayrı tuttuğunu epeydir görüp sezmiş olsan gerek. Senin için damdan düşme, şaşırtıcı bir şey olmadı sanırım! Gerçi ona karşı hep ölçülü davrandın (seni bu bakımdan suçlu bulmuyorum); ama onun yakınlığından rahatsız olduğunu hiç aklıma getirmemiştim. Ne diyeyim, Fanny'ciğim, bana öyle geliyor ki kendi duygularını sen de bilmiyorsun."

"Hiç de değil, efendim, çok iyi biliyorum. Onun davranışları... eskiden beri hiç... hiç hoşuma gitmedi."

Sir Thomas yeğenine daha büyük bir şaşkınlıkla bakarak, "Aklım almıyor, doğrusu!" dedi. "Bunun bir açıklamasını yapmak gerek. Bu genç yaşında, aile çevresinin dışında doğru dürüst bir tanıdığın da yok ki başka birine gönül vermiş..."

Sir Thomas cümlesini yarıda keserek bakışlarını yeğenine dikti. Genç kızın ses çıkarmamakla birlikte dudaklarının sessiz bir "yok"la

aralandığını gördü. Fanny' nin yüzü al aldı. Ne var ki utangaç bir kızda bu, suçsuzluk işareti de olabilirdi! Sonunda Sir Thomas kuşkusunu silkip atmayı daha yerinde bularak çabucak, "Yok yok, öyle bir şey söz konusu bile edilemez," dedi. "Olamaz! Ne yapalım... söylenebilecek başka bir şey yok artık."

Gerçekten de birkaç dakika hiçbir şey söylemedi. Derin derin düşünüyordu. Yeğeni de tıpkı onun gibi derin derin düşünerek yüreğini pekleştirmeye ve bundan sonraki sorulara kendini hazırlamaya çalışıyordu. Gerçeği açığa vurmaktansa ölmek onca daha iyiydi. Yine de biraz kendini toparlayıp yüreklenebilirse sırrını ele vermemeyi belki başarabilirdi.

Sir Thomas yine söze başlayınca serinkanlılıkla, "Mr. Crawford'un yaptığı seçimi yerinde bulmam bir yana, onun böyle genç yaşta evlenmek isteyişi bile bence beğenilecek bir şeydir," dedi. "Ben erken evlenmeden yanayımdır, maddi durumlar uygun olursa, tabii. Yetecek kadar geliri olan her genç erkeğin yirmi dört yaşını pek geçirmeden evlenmesini doğru bulurum. O kadar ki kendi büyük oğlum, Tom Ağabeyin, böyle erken evleneceğe benzemiyor, diye yeriniyorum. Yazık ki şu sırada onun evliliğe, planlarında da düşüncelerinde de hiç yer vermediğini sanıyorum. Keşke yakın zamanda dünya evine girebilseydi!"

Lafının burasına gelince Sir Thomas Fanny'den yana şöyle bir baktı. Sonra, "Mizacı ve huylarına bakıyorum da, Edmund ağabeyinden önce evlenecek gibi geliyor bana," diye ekledi. "Hatta sanırım son zamanlarda sevebileceği kızı buldu bile. Oysa büyük oğlumun hayatında henüz böyle bir şey yok. Haklı mıyım? Sen de böyle mi düşünüyorsun, güzelim?"

"Evet, efendim."

Yanıt, yavaş ama titremeyen bir sesle söylenmişti. Sir Thomas Fanny'nin kuzenlerinden birinde gönlü olmadığına inanç getirdi. Yine de kuşkusunun dağılması yeğeninin işine yaramadı. Kızın gönlünün boş olduğuna inandıkça Sir Thomas'ın hoşnutsuzluğu artıyordu. Yerinden kalktı, odayı arşınlamaya koyuldu. Gerçi Fanny başını kaldırmaya cesaret edemiyordu ama Sir Thomas'ın kaşlarının çatık olduğunu gözlerinin önünde canlandırabiliyordu. Biraz sonra Sir

Thomas sert bir sesle, “Mr. Crawford’un kötü huylu filan olduğuna mı inanıyorsun, çocuk? Böyle bir nedenin mi var?” diye sordu.

“Hayır, efendim,” diye cevap veren Fanny, “kötü ahlaklı olduğuna inanıyorum,” diye eklemeye can atıyordu. Ne var ki bundan doğacak tartışmaları ve sonunda yine de Sir Thomas’ı inandıramayacağını düşündükçe içi kararıyordu.

Fanny’nin, Henry Crawford’u beğenmeyişi daha çok birtakım gözlemlere dayanıyordu. Arada teyze kızlarının hatırı olduğu için Fanny bunları Sir Thomas’a açmaya cesaret bile edemezdi. Henry’nin yanlış davranışlarında Maria’yla Julia’nın da (özellikle Maria’nın) payları vardı. Fanny’cik onları ele vermeden Henry’yi kötüleyemezdi! Sir Thomas gibi son derece şerefli, iyi, keskin görüşlü bir adama, kendisinin bu konudaki olumsuz duygularını bilmek yeter sanmıştı. Şimdi bunun yetmediğini gördükçe sonsuz üzgünlüğe gömülüyordu.

Sir Thomas, onun üzüntüden titreyerek oturmakta olduğu yere doğru ilerledi ve soğuk, sert bir tavırla, “Görüyorum, seninle konuşmakta hiç yarar yok,” dedi. “Bu son derece üzücü görüşmeyi burada kessek iyi olacak. Mr. Crawford’u daha fazla bekletmeyelim... Senin davranışın konusunda ne düşündüğümü belirtmeyi boynuma borç bildiğim için yalnızca şunu ekleyeyim: Büyük düş kırıklığına uğrattın beni! Meğer benim sandığımdan bambaşkaymışsın. Oysa İngiltere’ye döndüğümden beri, tutumumdan da anlamışsındır ya, seni çok beğenmeye başlamıştım, Fanny. Zamane gençlerinde, hatta kızlarda bile çok görülen, hele genç kızlarda her türlü kusurdan daha çirkin, daha iğrenç kaçan, kapris, kendini beğenmişlik, başına buyrukluk gibi şeylerden uzak sanıyordum seni... Meğer sen de kaprisli ve başına buyruk olabiliyormuşsun. Üzerinde elbette söz hakları bulunan büyüklerinin fikirlerine hiç aldırış etmeden, onlara danışmayı bile gerekli görmeden kararlar verebiliyormuşsun. Benim sandığımdan çok, çok daha başkaymışsın, meğer! Bu durumda ailene yapabileceğin iyilik ya da kötülüğü hiç düşünmemişe benzersin. Anan, baban, kardeşlerin... Sen böyle bir yuva kurarsan onların nasıl yararlanıp sevinebileceği vız geliyormuş sana!

“Yok, sen yalnızca kendini düşünüyorsun! O toy, romantik kafan, Mr. Crawford’a karşı olan duygularını mutluluk için yeterli görmüyor, diye hemen onu geri çevirmeyi kuruyorsun. Biraz düşünmek,

duygularını gerçekten tartabilmek için zaman istemek bile yok! Hayır, bir çılgınlığa kapılmışsın; ömründe bir daha başına konması düşünülemeyecek bir devlet kuşunu kaçırıyorsun: güzel, şerefli, göz kamaştırıcı bir yuva kurabilme fırsatını...

"Akıllı fikirli, iyi huylu, temiz karakterli, zengin, sevimli bir genç çıkmış, sana son derece gönül bağlamış; çıkar filan düşünmeden seninle evlenmek istiyor. Ben sana bir şey söyleyeyim mi Fanny, bir on sekiz yaşına daha bassan karşına Mr. Crawford'un yarısı kadar varlıklı, onda biri kadar iyi huylu bir adam daha çıkmayabilir! O benim iki kızımdan hangisini istese seve seve verirdim. Maria çok parlak bir yuva kurdu. Ama Mr. Crawford, Julia'yı istese hiç durmaz verirdim. Hem de Maria' yı Mr. Rushworth'e verirken duyduğumdan daha üstün bir kıvançla verirdim!"

Sir Thomas bir an durakladı. Sonra, "Benim kızlarım bunun yarısı kadar bile parlak bir öneri alsalar, bana akıl danışmak inceliğinde bulunmaksızın, hemen, kesin olarak geri çevirmezlerdi, sanıyorum," dedi. "Böyle davransalardı çok şaşar, çok kırılırdım. Evlatlık görev ve saygısını hiçe saydıklarını düşünürdüm. Gerçi seni aynı tartıya vuramam, Fanny. Senin bana bir evlat kadar saygı borcun yok. Yine de kendi nankörlüğünü içine sindirebiliyorsan..."

Sir Thomas sustu. Fanny öylesine hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı ki Sir Thomas çok öfkeli olmasına karşın ona daha fazla yüklenmedi.

Genç kız, Sir Thomas'ın ona ne gözle baktığını, suçlarının ne ağır, ne çok, ne önemli göründüğünü düşündükçe ölmek istiyordu. Kaprisli, inatçı, bencil, nankör! Onu böyle görüyordu. Ne olacaktı bu durum, ulu Tanrım! Kızcağız gözyaşlarının arasından, boğuk sesle, "Özür dilerim," dedi. "Çok üzülüyorum."

"Üzülmek mi? Evet, üzülüyorsundur, umarım. Bugün yaptıkların yüzünden daha çok üzüleceksin sen!"

Genç kız büyük bir çaba daha göstererek, "Başka türlü davranabilseydim!" diye söylendi. "Ama o kadar kesinlikle inanıyorum ki onu hiçbir zaman mutlu edemeyeceğime; kendimin de çok mutsuz olacağıma..."

Gözlerinden yine yaşlar boşandı! Ne var ki bütün bu gözyaşlarına ve ortaya attığı o kocaman, kapkara "mutsuz" sözcüğüne karşın Sir

Thomas onun ağlamasını biraz yumuşamasına, duygularında biraz değişiklik olmasına yorarak umutlanmaya başladı: Genç adam kendisi dil dökerse belki olumlu bir sonuç alabilirdi. Sir Thomas yeğeninin pek çekingen, pek ürkek bir kız olduğunu biliyordu. Belki de kafasının ve duygularının şu karışık zamanında biraz zaman gerekti ona. Âşığının biraz ara verip sonra yine direnmesi, biraz sabır gösterip sonra sabırsızlanması, yani her şeyi ölçülü olarak birbirine katması, her zamanki gibi iyi bir etki yaratabilirdi. Yeter ki âşık, aşkında direnfsin! Yeter ki âşık, diretecek kadar âşık olsun!

Sir Thomas umutlanmaya başlamıştı. Bu düşüncelerle neşesi yerine gelerek her zamanki gibi ciddi ama öfkesiz bir sesle, “Ne yapalım, öyle olsun!” dedi. “Haydi, çocuk, sil şu gözlerini. Gözyaşının ne anlamı var ne de yararı! Şimdi aşağı kata geliyorsun benimle. Mr. Crawford’u yakışık aldığından fazla beklettik zaten. Ona kendi yanıtını sen kendin vermelisin. Onun bundan daha azıyla yetinmesini bekleyemeyiz! Senin duygularında besbelli bir terslik yaratmış; çok yazık. Bunun hangi temellere dayandığını ona ancak sen anlatabilirsin. Çünkü benim aklım ermiyor!”

Gelgelelim Fanny aşağı, Henry Crawford’un yanına inmek sözünü duyunca öyle isteksizlik gösterdi, o derece çırpındı ki Sir Thomas, biraz düşündükten sonra onun suyuna gitmeyi daha uygun buldu. Yeğeninin cildinin ve yüzünün ağlamaktan ne hale girdiğini görünce onu Crawford’la hemen görüştürmenin yarardan çok zarar verebileceğini düşünmüştü. Bu nedenle, rastgele birkaç söz söyleyerek dışarı çıktı ve zavallı Fanny’yi orada, üzüntülü duygularıyla baş başa, başına gelenleri düşünerek ağlamaya bıraktı.

Kızın kafası altüst olmuştu. Gelmiş gelecek her şey korkunç görünüyordu gözüne. Ama ona asıl acı veren şey, Sir Thomas’ın öfkesiydi. Bencil ve nankör ha! Onun gözüne böyle görünmüş olmak! Genç kız artık yüzünün ölünceye dek gülmeyeceğini düşünüyordu. Onun tarafını tutup ona öğüt verecek, onunla konuşacak hiç kimsesi yoktu. Tek dostu burada değildi. O burada olsa belki babasını yumuşatabilirdi. Oysa şimdi herkes Fanny’ye bencil ve nankör gözüyle bakacaktı. Genç kız onların sürekli sitemlerine dayanmak zorunda kalacaktı. Fanny’ cik Henry Crawford’a da kızmaktan kendini

alamıyordu. Beri yandan adamcağız ya onu gerçekten seviyorsa ve o da mutsuzsa? Sözün kısası toptan üzgünlük!

Çeyrek saat kadar sonra Sir Thomas geri geldi. Fanny onu görünce neredeyse bayılıyordu! Neyse ki sertleşip siteme kalkışmadan, onunla sakin sakin konuştu. Davranışı kadar sözleri de avutucuydu, çünkü konuşmaya, "Mr. Crawford gitti; şimdi yanımdan ayrıldı," diye başladı. "Olup biteni yinelemenin gereği yok! Onun neler çektiğini anlatarak, senin de şu anda çekmekte olduğun üzüntüyü artırmak istemiyorum. Yalnız onun cömertçe, centilmence davrandığını söyleyeyim, yeter. Onun duyguları, düşünceleri, huyları hakkındaki bütün olumlu düşüncelerimde haklı olduğumu iyice anladım. Ben senin ne kadar üzgün olduğunu anlatınca kendisi hemen, büyük bir incelikle, seni bugün görme isteğinden vazgeçti."

Gözlerini ona doğru kaldırmış olan Fanny bunu duyunca yine yere baktı. Sir Thomas, "Seninle, beş dakika için bile olsa yalnız konuşmak istemesi elbette ki pek doğaldır," diye konuşmasını sürdürdü. "Bu o kadar doğal bir istek, öyle yerinde bir hak ki reddedilmez. Yalnız kesin bir zaman kararlaştırmış değiliz. Belki yarın ya da sen ne zaman kendini yeter derecede toplayabilirsen. Bu arada sana artık yalnızca kendini toplamak düşüyor. Kes artık şu ağlamayı, seni bitkin düşürmekten başka bir işe yaramıyor! Beni hoşnut etmeyi gerçekten diliyorsan kendini böyle kapıp koymazsın da iradeni kullanarak sakinleşirsin biraz. Bahçeye çık, dolaş. Açık hava iyi gelir. Bir saat kadar çık; fidanlıkta kimse yoktur şimdi. Açık havada yürümek seni yatıştırır." Sir Thomas kapıda bir an durdu ve yine arkasına dönerek, "Ha, Fanny!" diye ekledi. "Bu olup bitenleri aşağıda hiç açmayacağım ben. Bertram teyzene bile söylemeyeceğim. Düş kırıklığımızı dört bir yana yaymak için hiçbir neden yok. Sen de hiçbir şey söyleme!"

Bu, Fanny'nin sevinçle boyun eğeceği bir buyruktu, onu gönül borcu altında bırakan bir iyilik! Norris teyzesinin ardı arkası gelmez sitemlerinden kurtulmak! Sir Thomas odadan dışarı çıkarken Fanny'nin içini sıcacık bir şükran duygusu bürüdü. Teyzesinin sitemlerinden kurtulmak her şeye değerdi. Hatta Henry Crawford'u dinlemeye bile!

Genç kız, Sir Thomas'ın öğüdünü hemen tutarak dışarı çıktı. Onun bütün söylediklerini, elinden geldiği kadar, yapmaya çalıştı. Ağlamayı kesti, sinirlerini yatıştırmak için kendini zorladı. Onu hoşnut bırakmak, yeniden gözüne girmek istediğini kanıtlamak istiyordu. Bahçede dolaşmaya onu heveslendiren başka bir şey daha vardı: Her şeyi teyzelerinden saklamak, tavırlarıyla kuşku uyandırmamak, Norris teyzesinden kaçmak şimdi Fanny'nin başlıca amacıydı.

Gezintisinden dönüp de yine Doğu Odası'na girdiği zaman ilk gözüne çarpan şey, şöminede yanan ateş oldu ve genç kız sevinçten şaşkına döndü. Ateş ha! Bu kadar ilgi fazlaydı! Tam şu sırada Sir Thomas'ın onu böyle şımartması! Fanny'nin yüreği, burkulmaya benzer bir sevgiyle doldu. Sir Thomas'ın onca işinin arasında böyle önemsiz bir işi aklında tutması şaşılacak şeydi. Bu yetmezmiş gibi, biraz sonra ateşe bakmaya gelen hizmetçi kız ona, ateşin bundan böyle her gün yakılacağını, Sir Thomas'ın böyle buyurmuş olduğunu söylemez mi?

Kızcağız içinden, "Nankörlük edebilmem için canavar olmam gerek!" diye geçirdi. "Tanrım, sen beni koru nankör olmaktan!"

Fanny, Sir Thomas'la Norris teyzesini, sofra başında karşılaşıncaya kadar görmedi. Sir Thomas, ona karşı elinden geldiği kadar, "her zamanki gibi" davrandı. Fanny bundan emindi. Ancak kendi vicdanı rahat olmadığından arada bazı ufak tefek değişiklikler sezer gibi oluyordu.

Norris teyzesiyse çok geçmeden ona çatmaya başlamıştı bile! Fanny yalnızca ondan habersiz gezmeye çıkmasının bile bu kadar üstünde durulduğunu gördükçe, kendini çok daha önemli bir konuda böyle azarlar yemekten koruyan iyi yürekli Sir Thomas'a dua ediyordu!

Norris teyze, "Senin dışarı çıkacağını bilseydim, iki adımcık, benim eve kadar uzanıver, diyecektim. Nanny' ye söyleyeceklerim vardı. Buradaki işimi gücümü bırakıp kendim gitmek zorunda kaldım!" diyordu. "Oysa başımı kaşımaya zamanım yoktu. Eğer burnunu kırıp da dışarı çıkacağını söyleyiverseydin beni bu yorgunluktan kurtarırdın. Ha fidanlıkta yürümüşsün, ha benim eve gitmişsin; senin için bir şey fark etmezdi nasılsa."

Sir Thomas, “Fidanlığı, en rutubetsiz yer, diye Fanny’ ye ben salık verdim,” dedi.

Mrs. Norris, “Oo!” diyerek bir an duraladı. Sonra, “Ne kadar iyisiniz, Sir Thomas!” dedi. “Ama benim eve giden yolun nasıl kupkuru olduğunu siz bilemezsiniz! Fanny orada da rahat rahat yürürdü. Hem biraz işe yaraması, teyzesine bir yardımı dokunması da yanına kâr kalırdı. Bütün suç onda. Dışarı çıktığını söyleyiverseydi bize! Ama Fanny’nin bir huyu var, kaç kereler gözüme çarptı: Kendi başına buyruk olmak istiyor; bir şey buyurulması hiç hoşuna gitmiyor. Fırsat buldu mu kendi bildiği gibi gezintilere çıkıyor. Biraz sinsi, başına buyruk, kaprisli bir yanı var ki benden ona öğüt: Yensin bu kötü huyları!”

Sir Thomas daha birkaç saat önce kendisi buna benzer düşünceler ortaya atmıştı. Yine de bu yergileri, genellikle haksız buldu ve sözü çevirmeye çalıştı. Bunu başarabilmek için birkaç girişim yapmak zorunda kaldı. Çünkü Mrs. Norris onun yeğenini ne kadar beğendiğini, kendi çocuklarının övülmesi için Fanny’nin yerilmesini de onaylamadığını hiçbir zaman anlayamamıştı. Bu yüzden Fanny’ye ve fidanlıktaki yürüyüşe çıkışıp durmaktan bir süre vazgeçmedi!

Neyse, sonunda bu konu kapandı ve gün, Fanny için, öyle fırtınalı bir sabahtan hiç ummadığı bir rahatlık ve iyimserlikle bitti. Bir kez genç kız doğru iş yaptığına, düşüncesinin kendisini yanıltmadığına inanıyordu. Niyetlerinin tümüyle iyi olduğuna yemin edebilirdi. Sonra Sir Thomas’ın gitgide yatıştığına, sakin kafayla düşündükçe daha da yatışacağına inanıyordu. O zaman Sir Thomas, iyi yürekli bir insan olarak, sevmeden evlenmenin ne korkunç, ne bağışlanmaz, ne umutsuz ve kötü bir şey olduğunu kabul edecekti!

Korkuyla beklediği yarınki görüşmeden sonra konu büsbütün kapanacağına inanacak kadar iyimserlik içindeydi. Hele Henry Crawford da Mansfield’dan ayrılınca bütün bunlar hiç olup bitmemiş gibi küllenecekti. Henry’ nin uzun zaman umutsuz aşk çekeceğine Fanny inanmıyordu; inanamazdı. O türden değildi Henry’nin yüreği. Londra, çok geçmeden bu yüreğin yarasını sarar, iyileştirirdi. Londra’ya gittikten az sonra genç adam bu tutkusuna kendi de şaşmaya başlayacak ve aklı başında davranıp onu böyle bir aşkın karanlık sonuçlarından koruduğu için Fanny’ye minnet duyacaktı!

Fanny aklından böyle umut dolu düşünceler geçiredursun, çaydan az sonra Sir Thomas dışarı çağrıldı. Bu öyle olağan bir şeydi ki Fanny'nin dikkatini bile çekmedi. Ancak on dakika sonra başuşak döndü ve dosdoğru ona doğru ilerleyerek, "Sir Thomas kendi odalarında sizinle görüşmek istiyorlar, hanımefendi," dedi. O zaman Fanny olup biteni sezdi ve içine çöken kuşkuyla yüzündeki bütün renk uçup gitti. Yine de hemen ayağa kalktı ve kapıya doğru ilerledi. Tam o sırada Mrs. Norris, "Dur, Fanny, dur, ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?" diye seslendi. "Acele etme, bu kadar. Hiç korkma, sen değilsindir, çağrılan; benimdir, mutlaka. Zaten sen ortaya atılmaya pek heveslisindir! Sir Thomas seni ne diye çağırtsın, ayol? Baddeley, beni demek istedin galiba. Şimdi geliyorum. Beni demek istedin, değil mi Baddeley? Elbet. Sir Thomas beni çağırtmıştır. Miss Price'ı değil."

Gelgelelim Baddeley yılmadı: "Hayır, hanımefendi; Miss Price'ı çağırttı. Miss Price olduğundan eminim." Başuşağın bu sözleri söylerken bıyık altından gülümseyişi, "Bana kalırsa bu iş için sen hiç uygun değilsin!" der gibiydi.

Büyük düş kırıklığına uğrayan Mrs. Norris, çaresiz, yine elindeki işe döndü. Heyecan ve korku içinde dışarı çıkan Fanny ise bir an sonra kendini önceden sezmiş olduğu gibi, Mr. Crawford'la baş başa buldu.

33

Görüşme Fanny'nin tasarladığı kadar kısa ve kesin olmadı. Genç adam öyle kolay kolay söz dinlemiyordu. Tam Sir Thomas'ın dileyebileceği kadar ısrarcıydı. Kendini beğenmiş bir erkek olduğu için bir kez Fanny'nin, (bilmeden de olsa) kendini sevdiğine enikonu inanıyordu. İkincisi, Fanny'nin şu anda kendisini sevmediğini istemeye istemeye kabul etse bile bile zamanla duygularının istediği kalıba dökülebileceğine inanıyordu.

Henry Crawford âşıktı; sırılsıklam âşık! Derin ve ince olmaktan çok ateşli sayılabilecek, canlı, iyimser bir ruhu vardı. Şimdi aşkın etkisi altında bu ruh, Fanny'nin ondan sakındığı gönlü kazanmayı büsbütün önemsiyordu. Genç adam kızı, kendini sevmeye zorlayacak ve böylelikle mutluluğun yanı sıra zafere de ulaşacaktı.

Umudunu kırmaya hiç niyeti yoktu. Yılmayacaktı. Ortada Fanny'ye gitgide bağlanması için her türlü neden vardı. Genç kızın şu meseledeki davranışı bile ince ruhlu olduğunu ve çıkar düşünmediğini ortaya vurmuyor muydu? Henry'nin bulunmaz saydığı bu iki üstünlük, arzularını kamçılamaya ve kararını pekleştirmeye yarıyordu. Genç adam ele geçirmek istediği yüreğin dolu olduğunu bilmiyordu. Hiç kuşkulanmıyordu bundan. Daha çok, kızın bu konuyla pek ilgilenmemiş ve toyluğuyla saflığı yüzünden tertemiz kalmış olduğunu sanıyordu. Kızın ruhu öylesine tertemizdi ki önceleri Henry'nin davranışlarındaki anlamı bile kavrayamamıştı. Bu hiç ummadığı önerinin tepeden inmeliğiyle, aklının ucundan bile geçirmediği bu beklenmedik olayın şaşkınlığıyla hâlâ sersemlemiş gibiydi.

Demek ki Henry meramını anlatabildiği zaman onu kazanmayı da başaracaktı. Buna tümüyle inanıyordu. Kendisi gibi bir erkek böylesine severse, sebat ettiği takdirde mutlaka karşılık görürdü, hem de pek

uzak olmayan bir gelecekte. Genç adam Fanny'yi kısa zamanda onu sevmeye zorlamak düşüncesini öyle keyifli buluyordu ki kızın şu sırada onu sevmiyor olmasına pek üzülmüyordu bile. Tersine, bu ona heves veriyordu. Kadın kalplerini fazla kolayca kazanmaya alışmıştı. Bu durumsa yeni ve kışkırtıcıydı.

Gelgelelim birçok isteği yerine getirilmeden büyüyen Fanny, "Hayır" yanıtı almanın da çekici bir yönü olabileceğini anlayamıyordu. Henry'nin onu istemekten vazgeçmeyeceği belliydi. Kendisinin söylemek zorunda kaldığı bütün o acı sözlerden sonra Henry nasıl olur da vazgeçmezdi ondan? Fanny'nin aklı bunu almıyordu. Henry' ye açık açık, onu sevmediğini, sevemeyeceğini, sevmemesi gerektiğini, böyle bir şeyin düşünülemeyeceğini, bu durumun kendisi için çok üzücü olduğunu söylemişti. Bu konunun bir daha açılmamasını rica etmiş, hemen gitmek için izin istemiş, konunun bir daha asla açılmamak üzere kapanmasını, yalvararak yeniden dilemişti. Genç adam ısrardan vazgeçmeyince Fanny, yaradılışlarının tamamen zıt olduğu için karşılıklı sevginin söz konusu edilemeyeceğini, karakter, görgü ve huy bakımından bağdaşamayacaklarını ileri sürmüştü. Bunların hepsini söylemişti; hem de içten olmanın verdiği bir ciddilikle! Gelgelelim bunlar bile yetmemişti! Henry, aralarında karakter ve görgü yönünden herhangi bir uyuşmazlık olduğunu kabul etmemiş, onu sevmekten ve beklemekten vazgeçmeyeceğini açıkça yinelemişti.

Fanny sözlerinin kesin olduğunu biliyordu; biliyordu ya, davranışının dıştan nasıl göründüğünü pek kestiremiyordu. Tavırlarında her zaman öyle değişmez bir uysallık vardı ki kararlarının kesinliğini belirtmemiş olabilirdi. Henry de şu anda, Maria Bertram'a sinsice ve gizlice kur yapmaya ve onu aldatmaya kalkışan Henry Crawford değildi artık. O zamanlar Fanny onun adını duyunca ürperir, onu görmek, onunla konuşmak istemez, onun herhangi bir iyi yanı bulunabileceğini kabul etmezdi. Şimdiyse karşısında ona ateşli ve karşılıksız bir aşk sunan, tamamen onurlu ve dürüst duygulara bürünmüş, mutluluğu aşk evlenmesinde arayan bir Henry Crawford vardı. Bu Henry Crawford onun iyi yönlerini övüyor, onu sessizliği için, iyi huyluluğu için sevdiğini, sözcüklerin kanıtlayabileceği ölçüde

kanıtlıyordu. Ve de en önemlisi Henry Crawford şimdi William'ın terfisini sağlamış olan adamdı.

Fanny, Sotherton'daki olayı ve Mansfield Park'taki tiyatro macerasını öne sürerek, onun önerisini masumluğun ve temizliğin isyanıyla geri çevirebilirdi. Ne var ki şimdi genç adam onun karşısına başka bir davranışla ve birtakım haklarla çıkıyordu. Fanny terbiyeli ve anlayışlı olmak zorundaydı. Kendisine bir şeref verildiğini düşünmek, gerek kendisi gerek ağabeyi adına derin minnet duymak bir borçluluktu.

Bütün bunların etkisiyle davranışları öyle yumuşak ve duygulu, verdiği "Hayır" yanıtına karşın öyle minnet ve üzüntü doluydu ki Henry gibi kendini beğenmiş, iyimser bir adam onun sözlerinde tümüyle içten olduğuna inanmayabilirdi. Kısacası, genç adamın görüşmeye son verirken bile aşkını yılmadan, umutla yineleyip durması, pek öyle Fanny'nin düşündüğü kadar saçma sayılmazdı.

Henry onun gitmesine istemeyerek izin vermişti. Gözlerinde, sözlerinin iyimserliğini yalancı çıkaracak hiçbir umutsuzluk yoktu. Fanny onun bu işten öyle kolay kolay vazgeçmeyeceğini anlamıştı artık.

Ve... öfkelenmişti! Henry'nin son derece bencil olan inadı, sonunda kızın tepesini attırmıştı. Bu anlayışsızlık, bu başkalarını hiçe sayış... Fanny'nin eskiden de gözüne çarpmış ve içini tiksintiyle doldurmuş olan bir şeydi. Fanny'nin bir zamanlar şiddetle kınadığı o eski Mr. Crawford! Genç adam kendi zevki söz konusu olduğu yerde incelikten, hatta insanlıktan, nasıl da tamamen uzaklaşabiliyordu! Hayır, Fanny'nin kalbi bomboş olsa bile, Henry Crawford bu kalbi kazanmayı ölünceye dek başaramazdı!

İşte şimdi Fanny yukarıda, çok büyük bir lüks ve armağan saydığı ateşin başında dalgın otururken, içtenlikle ve yumuşak bir hüzünle, böyle düşünüyordu.

Sir Thomas iki gencin arasında neler geçtiğini öğrenebilmek için ertesi sabahı beklemek zorunda kaldı. Belki de kendini susup beklemeye zorladı. Ertesi sabah Henry' yi gördü ve ondan bilgi aldı. İlk duygusu düş kırıklığıydı; daha güzel bir sonuç ummuştu o. Henry Crawford gibi bir erkeğin bir saat yalvarışı Fanny gibi yumuşak huylu bir kızı bu kadar az mı etkilerdi? Yine de Henry'nin kesin, kendine

güvenle verdiği direnme kararı, Sir Thomas'ın içine hemen su serpti. Olayın esas kahramanını başarıdan bu kadar emin görünce o da çok geçmeden sonucun olumlu olacağına güven duymaya başladı.

Aklından geçmişi ve bugünü geçiriyor, yarın neler olacağını merak ediyordu. Duyduğu kaygıların arasında kesin olarak bildiği iki şey vardı: Mr. Crawford'u hiçbir surette sevemeyeceği ve bunu bir ateş başında oturup düşünebildiği için ne denli şanslı olduğu!..

Âşığa yürek vermek için söyleyebileceği her şeyi söyledi; her sözü sevinçli bir teşekkürle karşılandı ve iki erkek candan iki dost olarak ayrıldılar.

Davanın olumlu ve umutlu bir yola girdiğine inanarak içi rahatlayan Sir Thomas yeğenine bundan böyle hiç baskı yapmamaya ve ona açıkça karışmamaya karar verdi. Fanny'yi yola getirmek için en iyi yolun sevgi ve yakınlık olabileceğine inanıyordu. Bütün diretme ve yalvarışlar tek bir yönden gelmeliydi! Sir Thomas ilk fırsatta Fanny'ye (onu yumuşatır diye umduğu) ağırbaşlı bir ciddilikle, "Fanny'ciğim, Mr. Crawford'la yine görüştüm; aranızdaki durumu ondan öğrendim," dedi. "Kendisi bulunmaz bir genç! Bu işin sonucu ne olursa olsun, şu anda çok derin bir aşkla sevilmekte olduğunu sen de anlıyorsun, değil mi? Gerçi yaşın henüz genç; çoğu aşkların nasıl gelip geçici, güvenilmez, uçarı şeyler olduğunu pek bilemezsin. Böyle bir ısrarın, hele senin şu direnmene karşı, ne olağanüstü bir şey olduğunu sen benim kadar anlayamazsın. Seveceği kızı çok yerinde seçtiği için Mr. Crawford'un ısrarına insan büsbütün saygı duyuyor. Daha az değerli bir kız seçmiş olsaydı, böyle peşinde koşup durmasını belki kınardım."

Fanny, "Lütfen inanın bana!" diye karşılık verdi, "Mr. Crawford'un böyle vazgeçmeyişi beni çok... Bunun benim için büyük bir şeref olduğunu gerçi biliyorum; hak etmediğim bir onur bu; yine de kendi duygularımı çok iyi bildiğimden... kendisine de söyledim ya... hiçbir... zaman onu... elimde değil, hiçbir zaman..."

Sir Thomas, "Güzel kızım," diye onun sözünü kesti, "hiç gereği yok bu sözlerin! Ben senin duygularını bilmez değilim. Nasıl ki sen de benim istek ve yerinmelerimi biliyorsun, sanırım. Başka yapılacak, konuşulacak şey yok artık. Şu dakikadan sonra bu konuyu bir daha tazelemeyeceğiz. Korkacak, heyecanlanacak hiçbir şey yok ortada. Seni sevmediğin biriyle evlenmeye zorlayacak tıynette bir adam

olduğumu herhalde sanmazsın. Ben yalnız senin mutluluğunu, senin iyiliğini düşünüyorum. Senden istenilen tek şey: Biraz sabır göstereceksin. Bırak Mr. Crawford senin aklını yatırmaya çalışsın; ikinizin de mutluluğu aynı şeyde bulabileceğinize seni inandırmak için uğraşsın. Mr. Crawford yenilgiye uğrayabileceğini göze alarak girişiyor bu işe. Senin durumun sağlam. Ben yalnızca senin onunla her gelişinde görüşeceğine söz verdim; arada böyle bir şey geçmemiş gibi davranacaksın. Onu bizimle bir arada, aynı şekilde ağırlayacaksın. Sıkıcı şeyleri elinden geldiği kadar aklına getirmemeye çalışacaksın. Kendisi Northamptonshire'dan çok yakında ayrılacağı için bu ufak özveriye bile çok uzun katlanacak değilsin. Sonradan ne olacağı da şimdiden kestirilemez, değil mi? Haydi artık, Fanny'ciğim, bu konuyu kapatıyoruz."

Fanny'yi sevindiren tek düşünce, Henry Crawford' un yakında buradan gideceğini bilmekti. Beri yandan Sir Thomas'ın iyiliğinin ve sabrının büyüklüğünü de genç kız değerlendirebiliyordu. Onun gerçekleri ne kadar az bildiğini düşündükçe, böyle davranışına şaşmaya hakkı olmadığını düşünüyordu. O Sir Thomas ki kızlarından birini Mr. Rushworth'e vermişti! Aşk konusunda aşırı bir duyarlık göstermesi beklenemezdi. Şimdi Fanny'nin de görevini yapmaktan ve zamanla bu görevin daha kolaylaşması için dua etmekten başka çaresi yoktu.

Yaşı henüz on sekizdi. Yine de Mr. Crawford'un aşkının ölünceye dek sürüp gideceğini hiç sanmıyordu. Kendisi cesaret kırıcı bir şekilde davrandıkça bu aşkın bir gün elbette sona ereceğini umuyordu. O günün ne zaman geleceğine içinden yaptığı hesaplarsa ayrı bir meseledir. Bir genç kızın kendi dayanılmazlığına biçtiği değeri fazla kurcalamak haksızlık olur!

Sir Thomas susmak niyetindeydi ama bu konuyu Fanny'ye bir kez daha açmak zorunda kaldı. Bu, genç kızı, konunun teyzelerine de açılacağına kısaca hazırlamak içindi. Kendisine kalsa bundan kaçınırdı ama Mr. Crawford bu konuda onunla taban tabana zıt duygular besliyor ve konuyu gizli tutmanın hiç gereği olmadığına inanıyordu. Aşkını gizlemek aklına bile gelmemişti onun! Papaz evindeki herkes işi biliyordu. Henry, ablasıyla da küçük kız kardeşiyle de, gelecek günlerden konuşmaya bayılıyordu. Herkes meseleyi bilir de onun adım adım başarıya ulaşmasını gözleriyle görürlerse Henry daha

sevinecekti! Sir Thomas bunu anlayınca durumu kendi karısıyla Mrs. Norris'e de hiç gecikmeden açmak gereğini duydu. Beri yandan bu haberin Mrs. Norris üzerindeki etkisinden, Fanny adına, hemen hemen Fanny'nin korktuğu kadar korkuyordu. Çünkü onu iyi niyetli olmakla birlikte her zaman yanlış ve sevimsiz şeyler yapan işgüzarlardan biri olarak görmeye başlamıştı.

Neyse ki Mrs. Norris onun korkusunu boşa çıkardı.

Sir Thomas bu konudan Fanny'ye asla söz edilmemesini şart koşmuştu. Mrs. Norris bu sözü vermekle kalmayıp tuttu da! Ancak Fanny'ye büsbütün hınç bağladı. Kızıyordu Fanny'ye, diş biliyordu. Öfkesi onun böyle bir öneriyi, geri çevirmesinden çok almış olmasındaydı. Düpedüz Julia'ya hakaret sayıldı bu! Mr. Crawford'un gönlünü kazanan kız Julia olmalıydı. Arada Julia olmasa bile, kendisinin her zaman ezmek istediği birinin böyle sivriltilmesini Mrs. Norris'in içi kaldırmazdı ki!

Sir Thomas bu konuda Mrs. Norris'in ağzını sıkı tutuşunu (yanlış bir yorumla akıllılığına vererek) pek beğendi! Fanny'ye gelince o, teyzesinin hoşnutsuzluğunu yalnızca bakışlarıyla belirtip dile getirmeyişine seviniyor ve Tanrısına şükrediyordu.

Lady Bertram'ın tepkisiyse bambaşka oldu. Lady Bertram, ömrü boyunca güzel bir kadın (hem de varlıklı bir güzel) olarak yaşamış olduğundan, güzellik ve zenginlikten başka hiçbir şeye karşı pek saygı duymazdı. Onun için zengin bir erkeğin Fanny'yle evlenmek istemesi, Fanny'yi Lady Bertram'ın gözünde adamakıllı yüceltti. Şimdiye kadar Fanny'nin çok güzel olup olmadığına karar verememişti. Şimdi onun gerçekten güzel olduğuna ve parlak bir evlilik yapacağına inanç getirince ona, "yeğenim" demekle düpedüz övünç duymaya başladı.

Durumu öğrendikten sonra Fanny'yle ilk yalnız kalışlarında, Lady Bertram yeğeniyle baş başa kalabilmek için sabırsızlığa benzer bir şey duymuştu ve konuşurken yüzü adeta heyecanlıydı.

"Fanny'ciğim, bu sabah işittiğim bir şey çok tatlı bir sürpriz oldu benim için," dedi. "Bu konuda seninle bir kerecik konuşmadan edemeyeceğim. Bir kerecik, dedim Sir Thomas'a da; ondan sonra artık tamam. Seni candan kutlarım, sevgili yeğenim!.." Sonra kızı tatlı tatlı süzerek, "Ne yaparsın, güzellik bizim soyumuzda var!.." diye ekledi.

Fanny pespembe kesildi. Önce ne diyeceğini bilemedi. Sonra teyzesini zayıf yanından yakalamak umuduyla, “Teyzeciğim, siz benim başka türlü yapmamı istemezsiniz, sanırım,” dedi. “Siz benim evlenmemi istemezsiniz, çünkü gidersem beni ararsınız, değil mi? Evet evet, biliyorum, çok ararsınız beni; onun için evlenmemi de istemezsiniz!”

“Ne münasebet, güzelim; böyle bir kısmetin çıkmışken, hiç de aramam seni. Sen Mr. Crawford gibi paralı, mallı mülklü bir erkekle evlenirsen ben de bal gibi sensiz yapabilirim. Fanny’ciğim, herhalde sen de çok iyi bilirsin ki böyle parlak bir evlenme önerisine evet demek, her genç kızın boynunun borcudur.”

Bu, Fanny’nin sekiz buçuk yıl boyunca Bertram teyzesinden duyduğu ilk öğüt, ilk terbiye dersi sayılırdı. Onu susturdu. Tartışmakla hiçbir şey elde edemeyeceğini biliyordu. Teyzesinin duyguları ona karşıysa, kafasına seslenmek hiç işe yaramazdı.

Lady Bertram’ın konuşkanlığı üstündeydi.

“Bak sana söyleyivereyim, Fanny,” diyordu. “Bence Mr. Henry balo gecesi vuruldu sana! Olan o gece oldu, kalıbımı basarım. Gerçekten de pek güzelliğin üzerindeydi. Herkes söylediydi. Sir Thomas da öyle dediydi. Biliyorsun, Chapman giydirmişti o gece seni. Öyle seviniyorum ki Chapman’ı sana gönderdiğime. Sir Thomas’a söyleyeceğim: Olanlar o gece oldu; kalıbımı basarım, diyeceğim.”

Lady hazretleri bu keyif verici düşüncelere kendini kaptırarak az sonra, “Bak, Fanny, sana ne diyeceğim,” diye ekledi. “İnan bana, Maria için bile yapmadımdı bunu: Benim köpekcik Pug bir daha yavruladığı zaman yavrulardan biri senin olacak!”

34

Dönüşünde Edmund'u çok önemli haberler bekliyordu. Genç adam birçok sürprizle karşılaşacaktı.

Bu sürprizlerden birincisi belki de en önemlisiydi. Edmund at sırtında köye girerken Henry Crawford'la kız kardeşinin yan yana yürüdüğünü görmüştü. O sanmıştı ki... Daha doğrusu onları uzaklarda sanıyordu. Kasıtlı olarak, Mary Crawford'la karşılaşmamak için, dönüşünü iki haftadan fazla geciktirmişti. Kalbini hüzünlü ve tatlı anılarla beslenip avunmaya hazırlayarak Mansfield'a dönmekteydi ki karşısında, ağabeyinin koluna yaslanmış olarak, sevdiği kızın ta kendisini gördü. İki dakika önce kendinden yüz elli kilometre ötede (ve hele kalben tarifsiz uzaklıklarda) sandığı kız şimdi onu, içten geldiği kuşku götürmez, tatlı, "Hoş geldin," sözleriyle karşılıyordu!

Edmund, Mary'yi göreceğini bilse bile, onun tarafından böyle karşılanacağını hiç ummazdı. Gittiği yerde öyle bir amacı gerçekleştirmişti ki şu anda Mary'den beklediği en son şey, bu sevinçli bakış ve bu sade ama candan sözlerdi. Bunlar genç adamın içini sıcacık yapmaya yetti ve Edmund kendini bekleyen başka sevinçli sürprizlere tam değerini verebilecek bir ruhsal durum içinde evceğizine döndü.

Çok geçmeden William'ın terfisini bütün ayrıntılarıyla öğrenmiş bulunuyordu. Kendi yüreğinde de sevince sevinç katan gizli bir mutluluk deposu vardı ya, genç adam bütün gününü derin bir hoşnutluk ve sonsuz bir neşe içinde geçirdi.

Yemekten sonra babasıyla baş başa kaldığı zaman Fanny'nin durumunu da duydu. Artık şu son hafta içinde Mansfield'da meydana gelen bütün önemli olayları öğrenmiş bulunuyordu.

Fanny olup biteni sezmekte gecikmedi. Sir Thomas ve kuzeni, yemek salonunda öyle uzun zaman oyalandılar ki genç kız, onların

kendisinden konuştuklarını anladı. Çaylar sunulup da erkekler yine hanımların yanına geldikleri zaman Fanny nedense büyük bir suçluluk duygusuna kapıldı.

Edmund, Fanny'nin yanına geldi, oturdu, elini tuttu ve şefkatle sıktı. O anda genç kıza öyle geldi ki odada başkaları olmasa, kendisi de çay servisiyle uğraşmasa mutlaka bağışlanmaz bir taşkınlık yaparak duygularını ortaya vururdu.

Edmund, bu sırada Fanny'nin umduğu gibi cesaret verip onunla aynı düşüncede olduğunu belirtmek niyetinde değildi. Yalnızca kızın her işiyle ilgilendiğini ve aldığı haberler karşısında kalbinin sevgi ve anlayışla dolduğunu anlatmak istiyordu. Gerçekte Edmund bu konuda tamamen babasının tarafını tutuyordu. Fanny'nin olumsuz yanıtı karşısında uğradığı şaşkınlık gerçi babasınınki kadar büyük olmamıştı, çünkü Fanny'nin Crawford'a karşı herhangi bir yakınlık duyacağını sanmak şöyle dursun, eskiden beri bunun tam tersini düşünmüş olduğu için kızcağızın şimdi niçin beyninden vurulmuşa döndüğünü anlayabiliyordu. Ne var ki böyle bir evliliği Sir Thomas bile ondan daha uygun bulamazdı!

Bu konudaki görüşleri her yönden olumluydu. Fanny'nin, şu sıradaki duygularının etkisiyle davranmış olmasını gerçi saygıyla karşılıyordu, hatta bu konuda babasından çok daha anlayışlı davranıyordu, ama bir yandan da bu evliliğin sonunda gerçekleşeceğini candan umut etmekle kalmıyor, bunun doğru bir şey olacağına gerçekten inanıyordu. İki genç istemeyerek bir araya gelirlerse, mizaçlarının pek de o kadar birbirine zıt olmadığını, tam tersine, birbirini bütünleyerek onları mutlu kılacağını göreceklerdi. Edmund bunun böyle olduğuna şimdiden inanmaya başlamıştı bile. Henry Crawford aşırı acele davranmıştı! Fanny'nin ona bağlanmasına zaman bırakmamış, işe ters yönden başlamıştı. Şu var ki orada bu çekicilik, Fanny de bu uysallık olduğu sürece her şeyin yoluna girip mutlu sonuca bağlanacağına Edmund güveniyordu. Bu arada Fanny'nin ne kadar utanıp sıkıldığını görmüş olduğu için kızcağızı, ne söz ne de davranışla, yine aynı duruma düşürmemeye son derece dikkat gösteriyordu.

Crawford ertesi gün, Edmund'a hoş geldin, demek bahanesiyle konağa geldi. Sir Thomas onu yemeğe çağırma hakkını kendinde

buldu. Bu gösterilmesi gerekli bir nezaket jestiydi. Henry yemeğe kaldı doğallıkla. Edmund da böylece onunla Fanny'nin arasındaki durumu, Fanny'nin davranışından Henry için ne gibi bir umut çıkarılabileceğini izlemek için bol bol fırsat buldu. Ancak bu umut o kadar zayıf, o derece azdı ki Edmund neredeyse arkadaşının bu işte direnişine şaşacaktı. Gerçi Fanny için bekleyip uğraşmaya değerdi; Edmund onun her türlü sabır ve çabaya layık olacak kadar değerli olduğuna inanıyordu. Yine de kendisi bir kadının gözlerinde, Fanny'nin gözlerinde gördüğünden daha cesaret verici, daha sıcak bir şeyler bulamazsa dünyada bekleyemezdi! Yine de yemekten sonra geçen birkaç olayı Edmund daha cesaret verici buldu. Şaraplarını içtikten sonra salona, hanımların yanına döndükleri zaman annesiyle Fanny, dünyada ilgilenecek başka hiçbir şey yokmuş gibi dikkatli ve sessiz, nakış işliyorlardı. Edmund onların şu derin dinginliğine değinmeden edemedi. O zaman annesi, "Hep böyle sessiz oturmuş değiliz," dedi. "Fanny bana kitap okuyordu. Sizin geldiğinizi duyunca elinden bıraktı kitabı." Gerçekten de masanın üzerinde, yeni kapatıldığı belli olan bir kitap duruyordu: bir Shakespeare cildi. "Fanny çok zaman bu kitaplardan parçalar okur bana. Demin de çok güzel bir konuşmayı okuyordu... hani şu adamın... adı neydi onun, Fanny? Sizin ayak seslerinizi duyduğumuzda onun bir konuşmasını okuyordu bana."

Henry Crawford kitabı aldı. "O konuşmayı Lady hazretleri için tamamlamak zevkini bana bağışlayın. Şimdi bulurum." Gerçekten de, yaprakların açılış yönünü dikkatle izleyerek deminki sayfayı, aşağı yukarı bulmayı başardı. Genç adam, Kardinal Wolsey adını anar anmaz Lady Bertram ona, tam yerini bulmuş olduğunu söyledi. Fanny ise Henry'ye bir bakış ya da bir sözle yardımcı olmamıştı; ne, buldun, demişti ne de bulmadın. Bütün dikkati elindeki nakışı üzerinde toplanmıştı. Başka hiçbir şeyle ilgilenmemeye kararlı gibiydi.

Gene de edebiyat sevgisi baskın çıktı. Genç kız kulağını beş dakika bile tıkalı tutamadı; dinlemek zorunda kaldı. Henry'nin okuyuşu şahaneydi ve Fanny güzel kitap okuyanları dinlemekten sonsuz zevk alırdı. İyi okuyan kişilere eskiden beri alışıktı. Sir Thomas ve bütün teyze çocukları iyi okurlardı. Hele Edmund çok iyi okurdu. Gelgelelim Mr. Crawford'un okuyuşunda genç kızın şimdiye kadar

dinlemiş olduklarından öte, bambaşka bir üstünlük vardı. Kral, kraliçe, Buckingham dükü, Kardinal Wolsey, Cromwell: Hepsinin konuşmalarını sırasıyla verdi. Çünkü olağanüstü bir anlayış, bir seziş ve kavrayış gücüyle oradan oraya atlayarak her kişinin en güzel sahnesini, en can alıcı konuşmasını yakalıyordu. Anlatılan duygu ister gurur ya da vakar olsun, ister şefkat ya da pişmanlık, kısacası her ne olursa olsun, genç adam bunların hepsini aynı güzellikle verebiliyordu. Gerçekten tiyatro seyretmek gibi bir şeydi bu. Fanny'ye zaten tiyatronun nasıl zevkli olabileceğini ilk gösteren, Henry Crawford'un sahnedeki oyunu olmuştu. Şimdi de okuyuşu, oyunu yine olduğu gibi genç kızın gözleri önüne seriyordu sanki! Yok, belki eskisinden daha bile büyük bir zevkle; çünkü beklenmedik bir zevkti bu. Çünkü onun sahnede, Maria Bertram'la rol yapışını seyredip üzülmek gibi pürüzler yoktu.

Edmund durumu olduğu gibi görüyordu. Fanny' ninse hiçbir şey görmemeye kararlı olduğunu da görüyordu. Öyle ki konuşan kişinin neye karşı çıktığının yalnızca sesinden bile açıkça anlaşılmış olduğu belliydi. Yani Fanny bunun farkında olmasın ve kendisine yapılmış bir kompliman olduğunu sezmesin, olanaksızdı. Edmund bunun olumlu olduğunu düşündü.

Yüksek sesle okuma konusunu yine ele aldılar. Konuşanlar yalnızca iki genç erkekti. Yine de ocak başında durarak konuyu uzun uzun incelemekten geri kalmadılar. Genç çocukların eğitildiği normal okul sisteminde bu konuya hiç değer verilmeyişinin doğal bir sonucu olarak yetişkin erkekler, akıllı, bilgili birtakım erkekler, birden böyle bir istemle karşılaştıklarında hiç de normal sayılmayacak kadar cahil ve kültürsüz durumlara düşebiliyorlarmış. Henry ile Edmund kendi tanıdıkları arasında rastladıkları bu gibi olayları anlatıyor, yapılan yanlışlara, devirilen çamlara örnekler vererek okuma sırasındaki ses yönetiminde görülen vurgu ve akort aksaklıklarına, ifadedeki zamanlama ve ayar yanlışlarına dikkat çekiyorlardı. Ve tüm bu eksiklikleri bir tek ana nedenceye dayandırıyorlardı: küçük yaştan başlayan öğreti ve alışma yokluğuna... Ve Fanny bu konuşmaları, için için çok eğlenerek dinliyordu.

"Benim mesleğimde bile," diyordu Edmund hafifçe gülümseyerek, "okuma sanatının üzerinde öyle az durulmuştur ki! Duru tarzla yeterli

iletime pek az önem verilmiştir! Gerçi ben bugünden çok geçmişten söz ediyorum. Çünkü son zamanlarda durumu düzeltmek için bir heves canlanmaya başladı. Gelgelelim mesleğe bundan yirmi, otuz, kırk yıl önce atılanlar galiba, 'Okumak okumaktır, vaaz da vaaz,' deyip geçmiş olsalar gerek. İnsan onları dinleyince öyle düşünüyor. Şimdiyse durum farklı. Okuma konusuna hakkı olan önem şimdi daha çok veriliyor. En gündelik gerçeklerin bile dinleyene benimsetilmesi bakımından açık ve enerjik konuşmanın etkili olabileceği düşünülüyor. Sonra eskiye oranla şimdi vaazlarda genel olarak görüş ve zevk inceliğine, eleştirel bilgiye daha çok yer veriliyor. Her cemaatte bu gibi konuları bilenlerin, dolayısıyla yargılayıp eleştirenlerin sayısı giderek artıyor."

Edmund cüppe giydiğinden beri bir kez ayin yönetmişti; Henry Crawford bunu duyunca onun duyguları ve başarı derecesi konusunda çeşitli sorular sordu. Bunları gerçi dostça bir ilgi ve neşeyle soruyordu ama ifadesinde Fanny'nin sinirine dokunan ciddiyetsizlikten hiç eser yoktu. Bunun farkında olan Edmund da sorulara gerçek bir keyifle karşılık veriyordu. Hele Henry ayinin kimi bölümlerinin okunuş tarzı konusunda akıllıca sorular sormaya ve bu konuyu daha önce de çok etraflıca düşünmüş olduğunu belirten fikirler vermeye başlayınca Edmund'un duyduğu hoşnutluk daha da arttı. İşte Fanny'nin kalbine giden yol bu olabilirdi. Onu şövalye ruhuyla kıvrak zekâ ve iyi huyun bir araya gelmesi kazanamayacaksa... hiç değilse yakın zamanda kazanamayacaksa... ince duygu ve duygusallığın, ciddi konular üzerinde düşünülmüş ciddi fikirlerin yardımına gereksinme var, demekti.

Crawford, "Bizim dualarımızda öyle güzelim yerler vardır ki özensiz, yalapşap ifade tarzları bile bozamaz," dedi. "Beri yandan yinelemelerle gereksiz uzatmalar da vardır ki ancak iyi okuma tarzı bunları gizleyebilir. Hiç değilse ben şahsen her zaman gerektiği kadar dikkatli olmadığımı itiraf etmeliyim. (Burada Fanny'den yana bakarak) On kereden dokuzunda, böyle bir duanın aslında nasıl okunması gerektiğini düşünürüm; keşke ben okuyor olsaydım, diye içim gider... Bir şey mi dediniz? (heyecanla Fanny'ye yaklaşarak) Dudaklarınızın kıpırdadığını gördüm de." Genç kızın, "Hayır," demesi üzerine sesini yumuşatarak konuştu: "Sanki bana, daha dikkatli olmalısın,

düşüncelerinin dağılmasına izin vermemelisin, diyecekmişsiniz gibi geldi. Böyle bir şey demeyecek misiniz bana?"

"Yoo, hayır, yapmanız gerekeni siz çok iyi bilirsiniz, elbet, ben ne diye... yani böyle bir şeye..."

Fanny, lafının ucunu kaçırdığını fark ederek sustu ve dakikalar süren yalvarış ve bekleyişlere karşın tek bir sözcük daha söylemedi. Bunun üzerine Henry eski durduğu yere döndü ve konuşmayı bölen bu duygusal ara hiç olmamış gibi, konuya devam etti:

"İyi verilen vaazlara, iyi okunan dualardan bile daha seyrek rastlıyoruz. İyi yazılmış vaazlar pek de az bulunmaz. İyi konuşmak, iyi yazmaktan daha zordur, çünkü yazdığımızın üzerinde düşünüp oynamaya daha çok zaman ayırırız. Kısacası iyi yazılmış ve iyi okunan bir vaaz birinci sınıf bir zevk kaynağıdır. Böyle bir şey dinlediğim zaman en derin saygı ve hayranlığa kapılırım, doğrusu. İçimden neredeyse kiliseye katılıp vaiz olmak gelir! Kilise kürsüsünden yansıyan güzel bir konuşma... eğer gerçekten güzelse... en yüksek onuru ve övgüyü hak eder. Bir adam ki öylesine karışık, bol çeşitli bir topluluğun kalbini ve kafasını etkileme gücüne sahiptir... tüm insanların yüzyıllardır kullana kullana yıprattığı, sınırlı konularda eğer söyleyecek yeni ya da çarpıcı bir şey bulabiliyorsa... ama dinleyenlerin zevkini incitmeden, duygularını yormadan dikkatlerini çekebiliyorsa kamusal kimliğiyle ne denli onurlandırılsa azdır. Ben böyle bir adam olmak isterim."

Edmund güldü.

"Sahi söylüyorum, isterim. Seçkin bir vaizi dinleyip de bir tür kıskançlığa kapılmadığım hiç olmamıştır. Yalnız dinleyici kitlem mutlaka Londralı olmalı. Yazdığım vaazın değerini kavrayabilecek, tahsilli kişilerden başkasına vaaz veremem ben. Sık sık vaaz vermek de hoşuma gider mi, bilemeyeceğim. Arada sırada belki, baharda bir-iki kez, olabilir, beş-altı pazar sabırsızlıkla yolumun gözlenmiş olduğunu bilerek... Ama sürekli olursa olmaz; temelli bağlanıp kalamam ben."

Edmund, kuzeninin gitgide dikkat kesildiğini gözlemliyordu. Onun, başlangıçta bütün dikkatini almış gibi görünen nakışı nasıl zamanla yavaşlattığını, sonra nasıl kucağına bırakıvererek hareketsiz oturduğunu gördükçe Edmund hem memnun oluyor, hem de gülmek istiyordu. Sonunda Fanny'nin saatlerdir ısrarla kaçırdığı gözleri

Crawford'a doğru döndü ve orada takıldı kaldı... hem de dakikalarca... Daha doğrusu öyle uzun zaman takılıp kaldı ki sonunda Crawford'un bakışlarını kendi üzerine çekti; kitap kapandı ve büyü bozuldu.

Fanny yine kabuğuna çekiliverdi. Kıpkırmızı kesilerek deminki gibi harıl harıl nakış işlemeye başladı. Ama gördükleri, Edmund'un arkadaşı adına cesaret bulmasına yetmişti. Crawford'a candan teşekkür ederken Fanny' nin gizli duygularını da dile getirdiğini umuyordu.

"Bu eser en çok sevdiklerinden biri olmalı," dedi. "Çok iyi biliyormuşsun gibi okudun da."

Crawford, "Bu geceden sonra en sevdiklerimden biri olacak, sanırım," dedi. "Ama on beş yaşımdan beri elime bir Shakespeare cildi almış olduğumu sanmıyorum. Bir keresinde *Sekizinci Henry*'yi sahnede görmüştüm –ya da bir görenden duymuştum– tam aklımda değil. Ne ki Shakespeare'i insan farkına varmadan havadan kapıyor. Shakespeare, İngilizlerin kanına işlemiş. Düşünceleri, güzel sözleri öyle yaygın ki insan nereye dönse onlara değiyor. İçgüdümüzle kaynaşıyoruz Shakespeare'le. Azıcık kafası işleyen herhangi bir insan onun eserlerinden birini, iyi bir yerinden okumaya başlasın da akışına kendini kaptırmasın... dünyada olmaz!"

Edmund, "Orası öyle, insan küçüklüğünden başlayarak bir dereceye kadar öğrenip tanıyor Shakespeare'i," dedi. "Ünlü bölümleri herkesin dilinde geziyor. Açtığımız kitapların yarısında onun sözleri var. Hepimiz onun sözleriyle konuşuyor, onun benzetişlerini kullanıyor, onun buluşlarıyla tanımlama yapıyoruz. Yine de senin şimdi böyle, onun ruhunu verebilmen apayrı bir şey. Onu yer yer bilebilmek çok görülmüş bir şeydir. Onu çok iyi bilmek de olağan sayılabilir. Ama onu yüksek sesle, bu kadar iyi okumak öyle sıradan bir hüner değildir!"

Crawford alaycı bir ciddilikle reverans yaparak, "Beyefendi beni onurlandırıyorsunuz," diye karşılık verdi.

Lady Bertram da hayranlığını belirtti; hem de güçlü sözlerle. "İnanın, aynen tiyatroya gitmiş gibi olduk," dedi. "Keşke Sir Thomas da burada olsaydı."

Crawford sevincinden kabına sığamıyordu. Eğer Lady Bertram, bütün ilgisizliği ve uyuşukluğuna karşın bunu hissetmişse, hayat dolu ve kitaba meraklı olan yeğeni kim bilir neler hissetmişti!

İki erkek, şöyle bir Fanny'ye baktılar: Acaba onun dudaklarından da bir övgü sözü kopacak mıydı? Oysa bunun olmayacağını ikisi de biliyorlardı. Genç kızın övgüsü, göstermiş olduğu dikkatti. Bununla yetinmek zorundaydılar.

Lady hazretleri az sonra, "Mr. Crawford, sizin büyük bir sahne yeteneğiniz var, bunu görebiliyorum," dedi. "Bakın ben ne diyorum: Norfolk'taki evinizde, eninde sonunda bir tiyatro kurarsınız diyorum. Yani oraya temelli yerleştiğiniz zaman. İnanın, gerçek söylüyorum. Norfolk'taki evinizde güzel bir tiyatro yaptıracaksınız gibi geliyor bana."

Henry hemen, telaşla, "Öyle mi hanımefendi?" diye atıldı. "Yok yok, hiçbir zaman! Lady hazretleri tamamen yanılıyorlar. Everingham'da hiçbir zaman tiyatro kurulmayacak! Olamaz bu!" Ve genç adam Fanny'den yana gizli bir gülümseyişle baktı. Bu bakış, besbelli, "Şu hanım Everingham'da tiyatro kurulmasına dünyada izin vermeyecektir," demek istiyordu.

Onları dinlemekten kendini alamayan Fanny buraya gelince, farkında olmadan başını hafifçe, iki yana salladı. Henry Crawford da hemen onun yanına giderek ne demek istediğini açıklaması için yalvardı.

Onun bir sandalye çekip Fanny'nin yanı başına oturuşundan yaman bir saldırıya geçeceğini ve bu sırada gizli bakış ve fısıltı gibi silahlar kullanacağını sezen Edmund usulca bir köşeye çekildi ve sırtını dönüp eline bir gazete aldı. Küçük Fanny'ciğinin, ateşli âşığına, o baş sallayışı konusunda alnının akıyla hesap verebilmesini bütün kalbiyle diliyordu.

Bu arada sessiz oturduğu kadar hareketsiz oturmayı beceremediği için kendi kendine kızan ve Edmund'un davranışlarını gördükçe içi dağlanan Fanny, o utangaç, yumuşak yaradılışının bütün gücüyle Henry Crawford'u susturmaya ve uzaklaştırmaya, onun bakış ve soruşlarından kaçınmaya yelteniyordu ama o hiç yılmadan bakmakta, sormakta direniyordu.

"O baş sallayış ne anlama geliyordu?" diye sordu. "Neydi anlatmak istediği şey? Korkarım bir şeyi kınıyordunuz. Ama neyi? Hoşunuza gitmeyen ne söyledim? Uygunsuz mu buldunuz konuşmamı? Öyleyse, kuzum söyleyin. Yaptığım yanlışı söyleyin bana.

Düzeltin beni. Yok yok, yalvarıyorum size, tek bir dakika bırakın şu işinizi elinizden. Ne anlama geliyordu o baş sallayışı?"

Kızcağızın, "Rica ederim, efendim, susun, kuzum Mr. Crawford, yeter!" diye yalvarışı boş yere iki kez yinelendi. Fanny ondan uzaklaşmak için boş yere çırpındı. Henry hep ona sokularak, hep o alçak, heyecanlı sesle, aynı soruları sorup duruyor, Fanny'nin üzüntüsü ve hoşnutsuzluğu da gittikçe artıyordu.

"Nasıl olur, beyefendi? Şaşırtıyorsunuz beni. Nasıl böyle bir şey..."

"Şaşırtıyor muyum sizi? Ama şaşılacak ne var bunda? Benim şu yalvarışımda anlamadığınız bir şey var mı? Varsa hemen anlatayım: Bu şekilde üsteleyişimin, sizin sözlerinizle, hareketlerinizle bu derece ilgilenişimin, şu merakımın nedenlerini bir bir söyleyivereyim size. Korkmayın, şaşkınlığınızı hemen gideririm!"

Fanny her şeye karşın şöyle bir gülümsemekten kendini alamadı. Ve sonunda genç adamın üstelemesinden bıktığı için konuşmak zorunda kalarak, "Belki de, beyefendi," diye söze başladı. "Belki de, beyefendi sizin tiyatro konusunda her zaman bu derece kesin davranmayışınıza yerinmiş olabilirim."

Onu, her ne pahasına olursa olsun konuşturabildiği için sevinen Crawford bu konuşmayı daha da uzatmaya karar verdi. Onu parlayarak susturabileceğini uman zavallı Fanny'cik de hazin bir şekilde aldanmış olduğunu, genç adamın bir merak konusundan öbürüne geçerek sorunun birini bırakıp öbürüne atladığını gördü. Sözün kısası, Henry soracak soru kıtlığı çekmiyordu. Bu, kaçırılmayacak kadar güzel bir fırsattı onun için! Genç kızı, Sir Thomas'ın odasında gördüğünden beri böyle bir fırsat çıkmamıştı karşısına ve Mansfield'dan ayrılmazdan önce bir daha çıkmazdı da! Lady Bertram'ın, masanın hemen öbür yanında oluşu önemsiz bir şeydi, çünkü bu hanımcağızı her zaman için ancak yarı uyanık saymak yerinde olurdu. Edmund'sa hâlâ kendini gazetenin ilanlarına vermiş durumdaydı.

Henry Crawford yıldırım hızıyla sorulan bir dizi soru ve isteksizlikle verilen yanıtlardan sonra, "Güzel," dedi. "Şimdi eskisinden daha mutluyum, çünkü sizin benim için düşündüklerinizi daha açıkça anlıyorum. Siz beni kararsız buluyorsunuz, uçarı gönüllü, kaprisli, çabuk kapılan, çabuk soğuyan biri. Böyle düşündüğünüze göre ...evet

şimdi anladım... ama görürüz! Günahımı alıyorsunuz. Buna sizi inandıracağım, yalnızca yeminlerle, duygularımın değişmezliğine ant içerek değil. Hareketlerim konuşacak benim adına. Uzaklık, ayrılık, zaman konuşacak benim yerime. Onlar kanıtlayacak ki ben de, dünyadaki başka herhangi bir erkek kadar size layık olabilirim. Siz erdemlerinizle benden kat kat üstünsünüz. Hepsini biliyorum bunun. Öyle üstünlükleriniz var ki ben bunların herhangi bir insanda, böylesine yoğun olarak bulunabileceğine inanamazdım şimdiye dek. Yer yer melekliğe varan yönler var sizde. Yine de korkmuyorum. Sizi kazanmanın yolu meleklikte size eşit olmak değildir, çünkü bu, söz konusu bile edilemez. Sizi kazanmaya en çok hakkı olan kişi, ancak sizin değerlerinizi en çok anlayarak size en çok tapan, sizi en candan seven erkektir. Ben işte bu noktaya güveniyorum. Bu hakka dayanarak, size layığım, size layık olabilirim, diyorum. Siz de hele benim aşkımın sözlerime eşit olduğunu bir görün, o zaman ... sizi o kadar iyi biliyorum ki en parlak umutlara kapılmaktan kendimi alamıyorum. Evet, biricik, dünya tatlısı Fanny." Genç adam kızın irkildiğini görerek, "Yok," diye inledi. "Bağışlayın beni. Belki daha hak kazanmadım buna... ama başka ne adla çağırabilirim sizi? Yoksa sizi, kendi kendime, başka herhangi bir adla çağırdığımı mı sanıyorsunuz? Hayır, bütün gün düşüncemde, bütün gece düşlerimde yalnızca Fanny var. Öyle bir tatlılık simgesi yapıp çıktınız ki bu adı, artık başka hiçbir ad sizi bu kadar anlatamaz!"

Fanny her şeye karşın yerinden kalkıp uzaklaşmadan edemeyecekti artık. Neyse ki kurtuluşun yakın olduğunu belirten sesler duydu: ne zamandır kulağı kirişte beklediği ve bu kadar gecikmesine şaştığı sesler... Çay tepsisini, çaydanlık ve pastaları taşıyan uşakların oluşturduğu ağırbaşlı alay Baddeley'in önderliğinde gözüktü ve Fanny'yi maddi manevi korkunç bir tutsaklıktan kurtarmış oldu. Henry Crawford yer değiştirmek zorunda kaldı. Şimdi Fanny özgürdü artık; elinde işi vardı; güvenlik altındaydı.

Edmund da yeniden, "görüp konuşabilenler" saflarına karıştığı için memnundu. Gerçi ikili görüşme pek uzun gelmişti ona; Fanny'sinin yüzünde de biraz sıkıntılı bir ifade vardı ama yine de Edmund bu kadar uzun süren bir konuşmanın, konuşana elbette bir yararı dokunmuş olacağını ummak istiyordu.

35

Kararlıydı Edmund: Henry'yle olan durumunu ona açıp açmamayı tamamen Fanny'ye bırakacak, eğer ondan yüz görmezse bu konuya hiç değinmeyecekti. Ne var ki karşılıklı çekingenlik ve sessizlik içinde geçen birkaç günden sonra Sir Thomas oğlunun kararını değiştirtti, arkadaşının hatırına elinden ne gelirse yapması için onu ikna etti ve bu arada Henry Crawford'un gidiş günü belli olmuştu.

Yakın, hem de pek yakın bir tarihti bu. Onun için Sir Thomas genç adamın son bir çabada bulunmasının yararlı olacağını düşünüyordu. Henry'nin, aşkının ölmezliği konusunda yaptığı bütün o yeminleri yaşatabilmek için ona ellerinden geldiği kadar cesaret vermeleri gerekirdi.

Sir Thomas, Henry'nin karakterinin bu yönden kusursuz çıkmasını pek istiyordu. Onun bir vefa ve bağlılık örneği olmasını istiyor, bunu elde etmek için en iyi yolun da pek fazla nazlanmamak olduğuna inanıyordu!

Edmund da bu işi üzerine almaya dünden razıydı. Çünkü Fanny'nin duygularını bilmek istiyordu. Genç kız eskiden beri bütün güç durumlarda ona akıl danışmaya alışıktı. Edmund onu çok sevdiği için şimdi bu yakınlıktan yoksun kalmaya gönlü razı olmuyordu. Ona yardımda bulunması bir borçtu Edmund için. Kızcağızın ondan başka kimi vardı kalbini açabileceği? Öğüt istemezse bile derdini söyleyecek, içini dökecek bir insana gereksinmesi olmalıydı. Fanny ondan böyle uzak dursun, içine kapanıp sussun, doğadışı bir şeydi bu. Edmund bu durumu ortadan kaldırmayı zorunlu görüyor, Fanny'nin de ondan bunu beklediğine kendi kendini inandırmakta hiç güçlük çekmiyordu.

"Peki, efendim, ben konuşurum onunla. İlk fırsatta yalnız konuşurum."

Sir Thomas, Fanny'nin tam o sırada yalnız başına fidanlıkta gezinmekte olduğunu söyleyince Edmund hemen kuzeninin yanına koştu.

"Seninle gezinmeye geldim, Fanny," dedi. Sonra onun kolunu alıp kendi kolundan geçirerek, "İzin veriyor musun?" diye sordu. "Şöyle, ikimiz baş başa, rahat rahat gezinmeyeli öyle çok oluyor ki!"

Genç kız, bakışlarıyla "evet" dedi buna. İçi sıkıntılıydı.

Edmund biraz sonra, "Ama şöyle baş başa, rahat rahat bir gezinti yapabilmek için, şu çakılları yan yana adımlamaktan öte bir şeyler ister, Fanny'ciğim," dedi. "Benimle konuşman gerek. Aklına takılan bir şey var, biliyorum. Beni her şeyden habersiz sanmıyorsun ya? Bu konuyu Fanny'ciğimden başka herkesten duyacağım, öyle mi?"

İçinde çöküntüyle karışık bir heyecan duyan Fanny, "Herkesten duyduğunuza göre benim söyleyecek bir şeyim kalmadı demektir, ağabeyciğim," dedi.

"Belki olup bitenler için söylenecek bir şey kalmamıştır ama duygularınla ilgili çok söyleyeceklerin var, Fanny!" diye yanıtladı. "Bak, ille de söyleyeceksin, demiyorum. Sen söylemek istemiyorsan hemen susarım. Belki sen rahatlarsın, demiştim de!"

"Düşünüşlerimiz zıt olduğu için, duygularımı size açmanın beni rahatlatmayacağından korkuyorum."

"Düşünüşlerimizin zıt olduğunu mu sanıyorsun gerçekten? Bence hiç öyle değil. Ben de diyorum ki bir karşılaştırma yapsak, düşünüşlerimizin tıpkı eskiden olduğu gibi birbirine eş olduğunu görürüz. Ama biz konumuza gelelim. Bence Crawford'un evlenme önerisi son derece parlak ve uygun: onun sevgisine karşılık verebilmen koşuluyla. Bütün yakınların, senin onu sevebilmeni isteyeceklerdir, bence bu pek doğal bir şey. Ama sen onu sevemediğin için reddetmekle en doğru işi yaptın. Bence bu da pek doğal bir şey. Bu noktalarda seninle aramızda düşünce ayrılığı olabilir mi?"

"Ne münasebet! Ama ben sanıyordum ki siz bana kızıyorsunuz. Benden yana değilmişsiniz, gibi geliyordu bana. Oh! Öyle su serpildi ki içime!"

"Dileseydin içine bu sular daha önce serpilebilirdi Fanny'ciğim; senden yana olamayacağımı nasıl aklına getirdin, kuzum? Benim aşksız evlenme tezini savunabileceğimi nasıl düşünebildin? Bu konuda

genellikle kayıtsız davransam bile senin mutluluğun söz konusuyken vurdumduymazlık edebileceğimi nasıl sandın?"

"Sir Thomas, beni haksız buluyordu. Sizinle bu konuda konuştuğunu da biliyorum..."

"Fanny'ciğim, buraya kadar davranışlarına tamamen hak veriyorum. Üzülüyorum belki, belki şaşıyorum. Ama, hayır! Şaşıyorum, diyemem çünkü daha onu tanıyıp sevecek kadar vaktin olmadı ki! Evet, yaptığın işi tamamen doğru buluyorum. Şüphe edilebilir mi bundan? Edilebilirse, bizlere çok ayıp demektir. Onu sevmiyordun, önerisini kabul etseydin hiçbir şey seni haklı çıkaramazdı."

Haftalar var ki Fanny'ciğin içi bu kadar rahatlamamıştı.

"Şimdiye kadarki davranışların kusursuz, Fanny. Senin başka türlü davranmanı isteyenler yanlış yapmışlar... Ne var ki iş burada bitmiyor! Crawford'un sana karşı duyduğu, öyle sıradan bir aşk değil. Senden vazgeçmeye niyetli değil o. Şimdiye kadar kazanamadığı kalbini şimdiden sonra kazanabileceğini umuyor. Bunun zaman isteyen bir iş olacağını biliyoruz. Yine de..." Sıcak bir gülümseyişle ekledi: "Bırak sonunda kazansın, Fanny; bırak kazansın, en sonunda! Sen, çıkar gütmeyen, dürüst bir insan olduğunu ortaya vurdun. Yumuşak yürekli, iyilik bilir bir insan olduğunu da ortaya vur. O zaman kusursuz bir kadınlık timsali olup çıkarsın. Ben senin bunun için yaratıldığına oldum olası inanmışımdır."

"Yok yok, hiçbir zaman! Olamaz! Hiçbir zaman kazanamayacak o beni!"

Fanny öyle bir ateşle konuşmuştu ki Edmund şaşırıp kaldı. Genç kız onun yüzünü görünce kıpkırmızı kesilerek kendini toparlamaya çalıştı.

Onun, "Hiçbir zaman mı Fanny?" dediğini duydu. "Böylesine kararlı ve kesin! Kendinde değilsin sen! Aklın başında değil!"

Kızcağız üzüntü içinde, "Yani..." diye sözünü düzeltti. "Ben öyle sanıyorum ... geleceği kestirebildiğim kadar... Onun duygularına hiçbir zaman karşılık veremeyeceğimi düşünüyorum."

"Ben bundan daha iyisini umuyorum, Fanny. Çok farkındayım: Crawford'un olabileceğinden daha çok farkındayım ki senin aşkını kazanmak isteyen adamın işi çok zor, çok çetin. Çünkü tüm küçüklük

yaşamın, alışkanlıkların, bağlılıkların ayağa kalkıp silaha sarılmış durumda. Bu adam senin gönlüne sahip olmak istiyorsa bunca yıldır bu gönlün bağlı olduğu, canlı-cansız bir sürü bağı koparmak zorundadır... ki şu sırada, ayrılık düşüncesi bu bağları sanırım daha da sıkılaştırıyordur. Mansfield'dan ayrılmak korkusu bir süre senin Crawford'a karşı cephe almana neden olacaktır; farkındayım bunun. Keşke sana niyetlerini bildirmek zorunda kalmasaydı! Keşke o da benim kadar yakından tanısaydı seni. İkimiz el ele versek seni elde edebilirdik, Fanny! Onun pratikliğiyle benim kuramsallığım birleşse mutlaka başarılı olurdu! O benim planlarımı uygulardı. Yine de ben umutluyum: Zaman onun sebatkâr sevgisinin sana layık olduğunu kanıtlayacaktır ve ona hak ettiği ödülü verecektir. Buna kesinlikle inanıyorum. Onu sevebilmeyi sen de istersin elbet, minnet duygusunun doğal sonucudur bu. İstemediğine inanamam. Ona kayıtsız kaldığın için sen de üzülüyorsundur, herhalde?"

Fanny doğrudan doğruya yanıt vermekten kaçınarak, "O kadar apayrı iki insanız ki!" dedi. "Karakter, davranış filan olarak o kadar, o kadar farklıyız ki birbirimizden, ondan hoşlanabilsem bile hiçbir şekilde mutlu olamayacağımıza inanıyorum. Birbirine bu kadar hiç benzemeyen iki kişi daha yoktur yeryüzünde. Ortak bir tek zevkimiz yok. Dünya bize zindan olur."

"Yanılıyorsun, canım. Fark o kadar büyük değil. Yeteri kadar benziyorsunuz birbirinize. Ortak zevkleriniz de bal gibi var. İkiniz de sıcakkanlı, cömert kalplisiniz. Sonra Fanny'ciğim, geçen akşam onun Shakespeare okuyuşunu, senin de dinleyişini gören hiç kimse sizin uyuşmadığınızı sanamaz! Bunu unutuyorsun! Huylarınızda belirli bir fark var; kabul ediyorum. O hareketli, sen ağırsın. Çok daha iyi ya! Onun cıvıl cıvıllığı seni de canlandırır. Senin çabuk tasalanmaya, pireyi deve yapmaya eğilimin var. Onun neşesi bunu giderir. İyimserliğiyle, güler söylerliğiyle her zaman destekler seni. Ben evlilikte huyların birbirine biraz zıt olmasından yanayım. Güler söyler, konuşkan olup olmamak, dışa ya da içedönük olmak gibi farkları demek istiyorum. Elbette aşırı durumlardan söz etmiyorum; ne var ki her bakımdan birbirine pek fazla benzemek de aşırılıklar doğurur. Beri yandan yumuşak ve sürekli bir karşı akım, uyum sağlamanın en iyi yoludur."

Şimdi onun aklının nerede olduğunu Fanny öyle iyi sezebiliyordu ki! Edmund yine Mary Crawford'un büyüsüne kapılmaya başlamıştı! En sonunda Mary'den neşeyle konuşur olmuştu. Ondan kaçmıyordu artık. Daha bir önceki gün papaz evinde yemek yemişti.

Fanny onu bir süre tatlı hayalleriyle baş başa bıraktıktan sonra yine Henry Crawford konusuna dönmek zorunluluğunu duydu.

"Aramızda yalnızca huy ayrılığı değil beni düşündüren," dedi. "Gerçi o yönden de hiç ama hiç uymuyoruz birbirimize, onun neşesi, canlılığı bazen bezdiriyor beni. Ama bundan bile sakıncalı gördüğüm bir yönü var. Ağabeyciğim, ister istemez söyleyeceğim; onun ahlakını, dünyada beğenmiyorum. O tiyatro meselesinden beridir gözümden düştü. O sıralardaki davranışları bence öyle yakışıksız, öyle haksızdı ki! Artık o defterler kapandığı için şimdi söylemekte bir sakınca görmüyorum: Çok uygunsuz, çok kalpsizdi. Zavallı Mr. Rushworth'ü çiğnedi geçti. Onun gururuyla oynamış, onu kırmış, vız geldi Mr. Crawford'a. Sonra Maria'yla ilgilenişi öyle... yani o zamanlar bana öyle geldi ki Maria onu hiçbir zaman unutamayacak..."

Edmund onun sözlerinin sonunu bile beklemeden, "Fanny'ciğim, ne olur, hiçbirimizi o çılgınlık günlerindeki davranışlarımızla ölçme!" diye karşılık verdi. "Tiyatro kurma olayı benim anımsamak bile istemediğim bir şey! Maria yanlış iş yaptı. Crawford yanlış iş yaptı. Hepimiz yanlış iş yaptık! Ama hiçbirinin yaptığı, benimki kadar yanlış değildi! Benimle kıyaslarsan hepsi günahsız kalır! Ben gözlerim açık olarak çılgınlık ediyordum ya!"

Fanny, "Bir seyirci olarak belki de, ben sizin göremediğiniz kimi şeyleri görebiliyordum," dedi. "Mr. Rushworth'ün kimi zaman çok kıskançlık duyduğuna inanıyorum."

"Olabilir. Hiç şaşmam. Dünyada bundan daha yakışıksız bir serüven olamazdı! Maria'nın öyle bir şeyi yapabildiğini düşündükçe hâlâ baygınlıklar geçiriyorum. Bir kez o rolü üzerine alabildikten sonra geri kalanına şaşmamak gerek!"

"Oyundan önce, eğer çok yanılmıyorsam, Julia, Mr. Crawford'un ona umut verdiğini düşünür gibiydi."

"Julia mı! Crawford'un Julia'ya âşık olduğunu başka birinden de duymuştum bir kez ama bence aslı yoktu... Bana bak, Fanny, kız kardeşlerimin günahını almak istemem ama birinden biri ya da ikisi

birden, Crawford'u elde etmek istemiş olabilirler. Bu isteği de pek yakışık almayacak derecede açık seçik dışarı vurmuş olabilirler. İkisi de onun arkadaşlığından pek hoşlanırlardı; bunu anımsıyorum. Crawford yaradılışında, gülüp eğlenmeyi seven bir erkek de bu kadar yüz bulunca bazı düşüncesizlikler yapabilir. Ne var ki hiçbiri önemli değil; çünkü onun kız kardeşlerimde gözü yokmuş! Gönlü tamamen sendeymiş. Şunu da söyleyeyim ki, Fanny'ciğim, gönlünü sana vermiş olması onun değerini benim gözümde pek yükseltti. Ona yüksek not verdirten çok saygın bir şey bu. Evlilikte gerçek mutluluğun nasıl bulunacağını biliyor demek. Çıkar ve para düşünmeden sevebiliyor demek. Kısacası, onun karakteri hakkında önceden duyduğum kaygılar böylelikle ortadan kalktı. Onun tam benim gönlüme göre bir ahlak sahibi olduğunu anlıyorum artık."

"Bense onun ciddi konularda gerektiği kadar ciddi düşünmediğini sanıyorum."

"Daha doğrusu, şimdiye kadar ciddi konularla hiç kafa yormamış, de. Ama başka ne umulabilir... yetiştirilme tarzından, onu yetiştiren adamdan? Kardeşlerin ikisi de... o kadar kötü örneklerle büyütüldüklerine göre yine de böyle iyi yetişmeleri olağanüstü bir şey sayılmaz mı?.. Crawford bu zamana kadar daha çok hisleriyle hareket etmiş; bunu kabul ederim: Neyse ki yaradılıştan temiz bir çocuk. Eksik yönlerini de sen tamamlarsın artık! Ne mutlu ona ki senin gibi bir kıza gönül vermiş! Öyle bir kız ki ahlak ve ilke yönünden sapasağlam, dimdik ama huy bakımından öyle yumuşak ki, insan onu tanıyınca onun gibi ilke sahibi olmaya özeniyor. Kısacası Crawford hayat arkadaşını az bulunur bir isabetle seçmiş... O seni mutlu edebilir. Fanny, o seni mutlu edebilir; biliyorum, bunu. Ama sen, onu adam edersin."

Fanny ürkek bir fısıltıyla, "Ben üzerime böyle bir iş alamam!" dedi. "Bu kadar büyük bir sorumluluk yüklenemem!"

"Her zamanki gibi, kendine güvenmiyorsun, hiçbir şeyin üstesinden gelebileceğini sanmıyorsun. Ne yapalım? Senin bu güvensizliğini ben gideremesem bile başkaları giderir, umarım. Ne yalan söyleyeyim, yürekten diliyorum bunu. Crawford'un mutluluğuyla yakından ilgileniyorum, Fanny. Senin mutluluğundan

sonra onunki ilgilendiriyor beni. Crawford'a karşı duyduğum ilginin sıradan bir şey olmadığını elbette biliyorsun."

Fanny bunu o kadar iyi biliyordu ki hiçbir şey söylemedi. İkisi de sessiz ve dalgın, bir süre daha yürüdüler. Yeniden söze başlayan yine Edmund oldu: "Mary'nin dün bu konuyu açış biçimi hoşuma gitti. Özellikle hoşuma gitti, çünkü onun her şeyi bu kadar yerli yerince görebileceğini ummamıştım! Seni çok sevdiğini bilmekle birlikte yine de, ağabeyinin sana verdiği değeri tam olarak hesaplayamayacak, diye korkuyordum, paralı bir sosyete kızı seçmediğine üzülecek gibi geliyordu. Yine eskisi gibi birtakım maddi düşüncelerin etkisi altında kalacak, diye çekiniyordum... Oysa hiç de böyle olmadı. Mary senden, tam değerini vererek konuştu. Bu evliliği ben ve eşim nasıl candan istiyorsak, o da öyle! Uzun uzun konuştuk bunu. Onun ne düşündüğünü öğrenmek için can atıyordum ama yine de açmayacaktım bu lafı. Daha beş dakika geçmeden her zamanki açık kalpliliğiyle o başladı konuşmaya; kişiliğinin bir parçası olan o bambaşka, tatlı tutumları, o canlılığı, o pırıl pırıl zekâsıyla. Öyle hızlı, öyle esprili konuşuyordu ki Mrs. Grant güldü ona."

"Mrs. Grant de oradaydı, demek?"

"Evet; oraya gittiğimde abla-kız baş başaydılar. Senden konuşmaya bir kere başlayınca Crawford'la Dr. Grant gelinceye kadar susmadık."

"Ben Miss Crawford'la görüşmeyeli bir haftadan fazla oluyor."

"Evet, o da yakınıyor bundan. Ama, belki böylesi daha iyiydi, diyor. Yine de o buradan gitmezden önce görüşeceksiniz. Sana çok kızgın, Fanny; buna hazırlan. Çok kızgın olduğunu söylüyor. Ne var ki sen onun öfkesini bilirsin. Ağabeyinin her istediği şeyi hemencecik elde etmesini hak sayan bir kız kardeşin düş kırıklığı ile üzüntüsü bu. Aynı şey William'ın başına gelse sen de kırılırdın. Mary seni bütün kalbiyle seviyor, beğeniyor."

"Bana çok kızacağını biliyordum zaten."

Edmund, onun kolunu daha çok sıkarak, "Canım Fanny'ciğim, sakın o kızıyor, diye kendine dert etme!" dedi. "Bu kızgınlık onun kalbinde değil de, dilinde. Sevmek ve sevilmek, iyilik etmek için yaratılmış o, öfkelenip hırslanmak için değil. Keşke onun seni nasıl övüp göklere çıkardığını duyabilseydin! Seni Henry'nin karısı olmaya

çok uygun bulduğunu söylerken onun yüzünü görebilseydin, keşke. Hem senden hep, Fanny, diye söz ediyordu. Eskiden hiç böyle demezdi. Kardeşçe bir candanlık vardı böyle deyişinde."

"Ya Mrs. Grant neler... bir şeyler dedi mi? Hep yanınızda mıydı?"

"Evet; o da kız kardeşinin bütün düşüncelerini paylaşıyordu. Senin olumsuz yanıtının yarattığı şaşkınlık sınırsız olmuş, Fanny. Senin Henry Crawford gibi bir erkeği istemeyişini anlayamıyorlar. Ben seni elimden geldiği kadar savundum. Yine de onların bu konuyu ele alışlarını dinledikçe, ne yalan söyleyeyim, güzelim, artık kararını değiştirip onlara aklının başında olduğunu kanıtlaman gerek. Başka hiçbir şey tatmin etmeyecek onları... Ama bu şakalarımla üzüyorum seni. Bitti artık; benden kaçmaya kalkma."

Fanny kendini toparlayabilmek için biraz bekledi. Sonra, "Bütün dünyanın en beğenilen erkeğini bile sevip istemeyecek bir kadın çıkabilir," dedi. "Kadınların bunu kabul edebileceğini sanırdım. Bir erkek, dünyanın bütün üstünlüklerine sahip bile olsa, beğendiği her kadının da ille onu beğenmesine kesin gözle bakmak doğru olmaz! Mr. Crawford'un da böyle kusursuz... kız kardeşlerinin dediği kadar olağanüstü bir insan olduğunu kabul etsek bile, onun duygularına aynen karşılık vermemi benden nasıl bekleyebilirler? Düpedüz yıldırımla vurulmuşa döndürdü beni! Benimle ilgili duygularının ciddi olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu ki! Benim durumumda bir kızın Mr. Crawford'dan bir şeyler umması, kendini beğenmişlikten başka ne olurdu? Öyleyse ben onu nasıl sevebilirdim ki o bana aşkını ilan eder etmez hemen hazır olayım? İstediği anda ona sunulmak için hazırda bekleyen bir sevgiyi nasıl bulabilirdim? Kız kardeşleri beni de düşünsünler, onu düşündükleri kadar. Madem o kadar eşsiz bir insandı, benim onu aklımdan geçirmem de o derece uygunsuz demekti. Hem... hem sonra... kadın kalbi konusunda benim düşündüklerim de onların düşündüklerinden çok farklı olmalı... eğer onlar Mr. Crawford'un anlattığı kadar büyük bir aşka, bir kadının 'ha' deyince karşılık verebileceğini sanıyorlarsa..."

"Canım, canım Fanny'm benim; şimdi bu işin gizini çözdüm. İşin aslı demek bu! Böyle düşündüğün için çok yüksek ruhlusun! Zaten ben seziyordum senin böyle düşündüğünü. Seni anlayabildiğimi sanıyordum. Mary'yle Mrs. Grant'e de aynen senin şimdi

söylediklerini söylemek cesaretini gösterdim. Böylelikle ikisi de biraz daha haklı buldular seni. Gerçi sıcak kalpli Mary hâlâ söylenip duruyor, ama bu, Henry'ye olan düşkünlüğündendir. Onlara dedim ki dünyada senin kadar, alıştıklarına bağlı olan ve yenilikleri yadırgayan bir Tanrı'nın kulu daha yoktur! Henry'nin evlenme önerisinin tepeden inmeliği, beklenmedik bir şey oluşu ters düşmüştür, dedim. Senin ancak alıştığın şeylere ısınabildiğini söyledim. Kısacası, onlara senin karakterini anlatabilmek için daha buna benzer bir sürü şeyler söyledim... Mary ağabeyine yürek vermek için kurduğu planlarla güldürdü bizi. Ona diyecekmiş ki: Diren, belki zamanla sevgine karşılık bulursun! Senin on yıllık mutlu bir evlilikten sonra senin belki de onun aşkını kabul edeceğini söyleyecek, ona umut verecekmiş."

Fanny burada kendinden beklenen gülücüğü vermekte güçlük çekti. Bütün duyguları ayağa kalkmıştı. Hatalı davrandığını, fazla konuştuğunu sanıyordu. Dikkatle davranmayı belki de abartmış, bir üzüntüden kaçayım derken kendini bir başkasına açık bırakmıştı. Böyle bir anda, böyle bir konuda Mary Crawford'un övgülerini dinlemek zorunda kalmak, doğrusu son derece iç karartıcıydı.

Edmund onun yorgunluk ve üzüntüsünü yüzünden okuyarak bu tartışmayı sona erdirmeye, bu Crawford adını artık anmamaya karar verdi. Yalnız, "Pazartesi günü gidiyorlar," dedi. "Onun için arkadaşını ya yarın ya da pazar günü görebileceğine güvenebilirsin. Gerçekten gidiyorlar, pazartesi günü. Ben de neredeyse o geceye kadar Lessingby'de kalmaya karar veriyordum. Söz vermiş gibiydim. Kalsaydım her şey değişebilirdi. Şu beş-altı günü Lessingby'de geçireydim geleceğim bambaşka olabilirdi!"

"Orada daha uzun kalmaya niyetiniz vardı, demek?"

"Hem de nasıl! Eksik olmasınlar, Owen'lar çok üsteliyorlardı; ben de razı olmuş gibiydim. Mansfield'dan herhangi bir mektup almış olsaydım herhalde kalırdım. Ne var ki iki haftadır burada olup bitenlerden hiç haber almamıştım. Evimden pek fazla uzak kalmışım gibi geldi."

"Demek orada iyi vakit geçirdiniz?"

"Evet. Daha doğrusu, iyi vakit geçirmedimse suç bende. Hepsi de el üstünde tuttular beni. Yine de benim konukluğumdan hoşnut

kaldıklarını sanmıyorum. İçimde bir kurt vardı; yeniden Mansfield'a dönünceye kadar içim rahat etmedi bir türlü."

"Evin kızları... Onları beğeniyorsunuz, değil mi?"

"Evet, hem de çok. İyi huylu, tatlı, yapmacıksız kızlar. Ama ben şımarmışım, Fanny. Sıradan kızlarla yetinemiyorum. Kişilik sahibi ve kafalı, duyarlı kızlara alışmış olan bir erkeğe öyle iyi huylu, tatlı, yapmacıksız kızlar yetmiyor. Bambaşka bir insan türü onlar. Seni ve Mary Crawford'u tanıdıktan sonra, ince eler, sık dokur oldum."

Fanny'nin içi hâlâ kapanık ve sıkıntılıydı. Edmund onun yüzünden anlıyordu bunu. Kızın üzüntüsü konuşarak dağıtılamayacaktı. Genç adam bu çabadan vazgeçti ve Fanny'nin üzerindeki koruyuculuğundan gelen sevecen yetkisini kullanarak onu eve geri götürdü.

36

Edmund artık Fanny'nin duygularıyla ilgili olarak tahmin edebileceği ya da onun söyleyip anlatabileceği her şeyi öğrenmiş olduğuna inanıyordu ve içi rahattı. Kendisinin de tahmin etmiş olduğu gibi Crawford işi pek aceleye getirmişti. Fanny'nin bu düşünceye önce alışması, sonra da yakınlık duyması için zaman gerekti. Kızcağız, Henry'nin kendisine âşık olduğu düşüncesine iyice alışmalıydı. Bundan sonra bu aşka karşılık vermesi pek uzun sürmeyebilirdi.

Edmund Fanny'yle yaptığı konuşmanın sonucu olarak bu düşünceye vardığını babasına anlattı ve Fanny'ye bu konuda başkaca bir şey söylenmemesini salık verdi. Onu etkileyip kandırmak için başka hiçbir çabada bulunulmamalı, her şey Crawford'un gayretine ve Fanny'nin duygu ve düşüncelerinin akışına bırakılmalıydı.

Sir Thomas böyle davranacağına söz verdi. Fanny' nin mizacı ve eğilimi konusunda Edmund'un dedikleri doğru olmalıydı. Genç kız bütün bu duyguları hissediyor olsa gerekti... yine de öyleyse pek yazıktı doğrusu! Sir Thomas geleceğe güvenmeye oğlu kadar gönüllü olmadığı için tasalanıyordu: Eğer Fanny'ye gerçekten böyle uzun bir zaman tanımak gerekiyorsa, o Crawford'un önerisine kendini alıştırıp da evet demeye karar verene değin Crawford onunla evlenme kararından cayabilirdi! Gelgelelim duruma sessiz sedasız boyun eğip iyilikler dilemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Fanny için, Edmund'un deyimiyle "arkadaşının" yapacağı ziyaret ürkütücü bir düşünceydi; kızcağız bu yüzden her an korku içinde yaşıyordu. Ağabeyine aşırı düşkün ve öfkeli bir kız kardeş olarak da, dilediği gibi konuşan, kendinden emin, her şeye tepeden bakan bir kız olarak da Mary için ürkütücü bir figürdü. Tek korunma yolu Mary'yle yalnız kalmamaktı. Fanny de bir baskına uğramamak için Lady

Bertram'dan ayrılmamaya çalışıyor, kendi odasından uzakta duruyor, fidanlıkta gezintiye çıkmıyordu.

Planı başarılı oldu. Miss Crawford çıkıp geldiğinde Fanny teyzesinin kanadı altında, kahvaltı salonundaydı. Karşılaşmanın ilk işkencesi sona erip de Fanny Mary' nin, umduğundan daha ağırbaşlı durduğunu görünce bundan sonraki sıkıntısının yarım saatlik bir heyecandan ibaret olduğunu düşünerek sevinmeye başladı. Bu umudu aşırıymış meğer! Mary Crawford içinde bulunduğu duruma köle olacak bir tip değildi. Fanny'yi yalnız görmeyi kafasına koymuştu. Onun için az sonra, yavaş sesle, "Seninle bir yerde biraz konuşmam gerek," dedi.

Fanny'yi tepeden tırnağa ürpertti bu sözler. Bu isteği geri çevirmek olamazdı. Zaten her isteğe boyun eğmeye alışık olan kızcağız hemen ayağa kalktı ve konuğunun önüne düşerek dışarı çıktı. Ayakları geri geri gidiyordu. Yine de başka çaresi yoktu.

Hole çıkar çıkmaz Mary yüzündeki o ağırbaşlı maskesini çıkardı. Şakacı, tatlı bir öfkeyle başını sallayarak Fanny'nin elini tuttu. Onu hemen paylamaya başlamaktan kendini alamaz gibi bir hali vardı. Yine de yalnızca, "Seni gidi yaramaz kız! Sana ne ceza vereceğimi bilemiyorum!" dedi.

Geri kalanını da dört duvar arasında yalnız kaldıkları zamana saklama sabrını gösterdi. Fanny hemen yukarı kata yöneldi ve konuğunu, şimdi her zaman rahat ve sıcak, onu bekleyen Doğu Odası'na aldı. Kapıyı açarken korkudan içi titriyordu. Ne var ki Mary'nin, kendini yine bu odada buluverince bambaşka bir düşünceye saplanması, Fanny'nin ürkerek beklediği sahneyi geciktirmiş oldu.

Mary, birden yüzü parlayarak, "Aa, yine buraya mı geldik?" diye ünledi. "Doğu Odası. Topu topu bir kez geldim ben bu odaya!" Durup çevresine bakındı. Geçen gelişinde olup bitenlerin hepsini anımsamış gibi, "Bundan önce bir kez daha gelmiştim," diye mırıldandı. "Hatırlıyor musun? Prova yapmaya geldimdi. Kuzenin de geldi sonra... birlikte prova yaptık. Sen bizim suflörümüz ve seyircimizdin. Son derece keyifli bir prova. Hiç unutmayacağım. Buradaydık, işte tam şurada. Kuzenin şuradaydı, ben burada; sandalyeler de orada. Ah! Böyle şeyler neden sona eriyor sanki?"

Neyse ki Mary bu soruna yanıt beklemiyordu. Tamamen kendi düşüncelerine dalmış, tatlı anılar içinde kendini unutmuştu.

"Prova ettiğimiz sahne öyle tuhaftı ki! Konusu öyle... öylesine... nasıl söyleyeyim? Edmund bana evliliği anlatıyor ve salık veriyordu. Şimdi bile gözlerimin önünde: Anhalt'a yaraşır bir ciddilik, bir sakinlik takınarak yaptığı o iki uzun konuşma: 'Birbirine yakın olan iki yürek bir nikâh altında birleşirse evliliğin mutlu bir yaşantı olduğu söylenebilir.' Bu sözleri söylerken onun sesinde, bakışlarında beliren anlamı ömrüm oldukça unutabileceğimi sanmıyorum. İkimize böyle bir sahne düşmesi tuhaftı, çok tuhaf!.. Hayatımın herhangi bir haftasını yeniden yaşamak gücüne sahip olsaydım o haftayı seçerdim ben, tiyatro haftasını! Sen ne dersen de, Fanny, o haftayı seçerdim. Çünkü ömrümde öylesine baş döndürücü bir mutluluk tatmamıştım, o zamana kadar. Edmund'un o demir gibi iradesinin gözlerimin önünde, öyle, bükülmesi! Ah, öyle tatlıydı ki, sözle anlatılır gibi değil!.. Ama ne yazık, daha o gece her şey mahvoldu! Çünkü o gece, hiç istenmediği bir anda, Sir Thomas çıkageldi! Zavallı Sir Thomas! Gelişine sevinen mi oldu sanki? Yok, Fanny, gerçi ona haftalarca diş biledim ama şu anda Sir Thomas saygısızlıkla dil uzatabileceğimi sanma. Yok, onun hakkını teslim ediyorum artık. O, tam böyle bir ailenin başına yaraşır baba! Yok yok, şimdi sakin kafayla ve üzüntüyle görüyorum ki ben, zamanla, hepinizi sevmişim meğer!"

Mary bunları, Fanny'nin onda şimdiye kadar hiç görmediği ve pek yaraştırdığı bir yumuşaklık ve utangaçlıkla söylemişti. Bir an kendini toparlayabilmek için arkasını döndü. Sonra şakacı bir gülüşle, "Bu odaya girdikten sonra hafif bir kriz geçirdim," dedi. "Sen de farkına varmış olacaksın. Neyse, atlattım, artık. Onun için oturalım da rahatımıza bakalım. Seni paylamaya gelince, Fanny'ciğim, gerçi bu konuda kararım karardı ama seni gördüm ya, kıyamıyorum." Fanny'yi sevgiyle kucaklayarak, "İyi kalpli, sessiz Fanny'ciğim benim!" diye mırıldandı. "Seni, kim bilir kaç zaman göremeyeceğimi düşündükçe elimden hiçbir şey gelmiyor, seni sevmekten başka!"

Fanny duygulanmıştı. Hiç böyle bir şey beklememişti ondan. Üzgünlük veren konuşmalara da hiç gelemezdi. Mary'yi sandığından daha çok seviyormuş gibi ağlamaya başladı. Bu gözyaşlarını görünce büsbütün yumuşayan Mary onu sevgiyle bağrına bastı ve, "Hiç

istemiyorum senden ayrılmayı!" dedi. "Gittiğim yerdeki arkadaşlarımın arasında senin yarın kadar bile iyi olanı yok. Ama kim bilir, belki kardeş olmak vardır alınyazımızda! Bana öyle geliyor. Akraba olmak için yaratılmışız biz. Senin de böyle düşündüğünü gözyaşlarından anlıyorum, sevgili Fanny'ciğim benim."

Fanny kendini topladı ve onun söylediklerinin, yalnız bir bölümünü yanıtlayarak, "Siz ancak bir arkadaş topluluğunu bırakıp başka bir arkadaş topluluğuna gidiyorsunuz," dedi. "Hem de çok yakın bir arkadaşınıza gidiyorsunuz."

"Evet, çok doğru. Mrs. Fraser yıllardan beri benim en yakın arkadaşımdır ama şimdi onun yanına gitmek hiç içimden gelmiyor! Aklım fikrim ayrılmak üzere olduğum arkadaşlarımda. Melek kardeşim Fanny ve bütün Bertram ailesi. Sizler herkesten o kadar daha sıcakkanlı, bana yakın kişilersiniz ki! Hepinize de güvenebiliyorum; içimi açabiliyorum. Oysa benim alıştığım dostluklarda yoktur böyle şey! Keşke Mrs. Fraser'a Paskalya'dan sonrası için söz verseydim! Çok daha uygun olurdu. Şimdi atlatamam artık. Ondan sonra da ablası Lady Stornaway'in evine gitmem gerekiyor. Aslında benim en yakın arkadaşım bu Lady'ydi ama üç yıl var ki biraz soğudum ondan."

Bundan sonra iki kız dakikalarca sessiz durdular; her ikisi de dalgındı. Fanny dünyadaki çeşitli arkadaşlık türlerini, Mary ise daha az derin olan bir konuyu düşünüyordu. İlk konuşan Mary oldu:

"Yukarı çıkıp seni aramaya karar verişimi, Doğu Odası'nın nerede olduğunu bile bilmeden yola çıkışımı ne kadar iyi anımsıyorum! Buraya gelirken neler düşündüğüm, kapıyı açıp seni şu masa başında, nakış işlerken görüşüm, sonra kuzeninin de kapıyı açıp beni görünce şaşırışı, hâlâ bugün gibi aklımda! Ve tabii o gece Sir Thomas'ın gelişi! Dünyada görülmemiştir böyle bir şey!"

Gene kısa bir dalgınlık çöktü üzerine. Sonra Mary silkinerek bu dalgınlıktan uyandı ve, "Kuzum Fanny, hangi bulutların üzerinde geziyorsun?" diye arkadaşına çıkıştı. "Umarım her zaman seni düşünen birini düşünüyorsundur! Ah, seni birkaç gün için alıp Londra'daki çevremize sokabilsem! Henry'nin sana olan aşkına orada biçilen değeri görürdün! Kaç onlarca can yanacak, kaç kişiler kıskançlıktan çatlayacak, bir bilsen! Senin yaptığın işi duyanların inanmazlığını, şaşkınlığını bir görebilsen! Sakın bunun gizli kalacağını sanma! Bizim

Henry eski zaman masallarındaki kahramanlara benzer! Aşkın ona vurduğu zincirleri övünçle herkese gösterir... Evet, kendi zaferini değerlendirebilmen için Londra'ya gelmelisin, şekerim. Henry'nin nasıl peşinde koşuyorlar, onun hatırına beni de nasıl el üstünde tutuyorlar, görebilsen! Bak şimdi, senin yüzünden, sevgili Mrs. Fraser'ın gözündeki değerim bile yarı yarıya azalacak. Kadıncağız durumu öğrenince gelişime pişman olacak. Çünkü kocasının ilk karısından olma bir kızı var ki Mrs. Fraser'cık onu başgöz etmek için çıldırıyor ve ille Henry alsın istiyor. Bu uğurda öyle didiniyor ki! Şu masum, şu sessiz sedasız oturuşuna bakıyorum da, Fanny! Bu haberin Londra'da yaratacağı tepki, uyandıracağı merak, yanıtlamak zorunda kalacağım seninle ilgili sonsuz sorular... sen bunları hayalinde bile canlandıramazsın!.. Zavallı Margaret Fraser! Senin gözlerini, dişlerini, saçının biçimini, ayakkabılarını nerede yaptırdığını öğrenebilmek için başımın etini yiyecek! Şu Margaret bir evlense! Bence Fraser'lar evli çiftlerin çoğunluğu kadar mutsuz sayılırlar... Oysa önceleri bizim Janet iyi bir voli vurmuş gibiydi. Çünkü Mr. Fraser zengindi. Janet'in de hiçbir şeyi yoktu. Hepimiz sevinmiştik. Ama meğer adam huysuz ve titizmiş. İstiyor ki genç bir kadın, yirmi beş yaşında, güzel, taptaze bir kadın, kendisi gibi durmuş oturmuş olsun! Arkadaşım Janet de doğrusu onu iyi idare edemiyor. İşi oluruna bırakmasını pek bilmiyor. Ortada öyle bir sinirli hava esiyor ki, en hafifinden, terbiyelerine yaraşmıyor. Onların evine gidince Mansfield papaz evindeki aile uyumunu saygıyla anacağım. Dr. Grant bile bütün bencilliğine karşın ablama güveniyor, ablamın düşüncelerine saygı gösteriyor. Bundan da onu sevdiği anlaşılıyor. Oysa Fraser'ların evinde bundan iz yok!.. Fanny, aklım ölünceye dek Mansfield'da kalacak. Kendi ablamın ev kadınlığını, Sir Thomas Bertram'ın aile babalığını ideal birer örnek olarak görüyorum... Zavallı Janet çok aldanmış bu işte. Oysa kızcağız pek de yerinde davranmıştı. Öyle gözü kapalı, düşünmeden, ölçüp biçmeden atılmış değildi bu evliliğe. Mr. Fraser'ın evlenme önerisini tam üç gün, enine boyuna düşünmüştü. Bu üç gün süresince akıl danışabileceği bütün yakınlarına danıştı: Amcasının eşi, olgun bir kadın olduğu için çevresindeki bütün gençler, haklı olarak onun düşüncelerine saygı gösterirlerdi. O, kesinlikle Mr. Fraser'ı tutmuştu. Bunu düşününce, evlilik konusunda hiçbir şeye güven yokmuş gibi

geliyor insana!.. Arkadaşım Flora'ya gelince; onun yaptığının artık hiç savunulacak yanı yok! Şeker gibi bir deniz subayını o pis Lord Stornaway uğruna silkip attı. Fanny'ciğim, düşün, Lord hazretlerinin zekâsı şu sizin Mr. Rushworth'le eşit; tipiyse daha sevimsiz, hem daha da kötü ahlaklı, diye tanınıyor. Daha o zamandan kaygılanmıştım, Flora pek isabetli bir iş yapmıyor diye. Çünkü Lord hazretlerinde bir centilmen havası bile yoktu. Flora'nın çok yanlış bir iş yaptığını şimdi artık açıkça görebiliyorum. Bak, aklıma geldi. Flora'cık 'sosyete'ye ilk girdiği günlerde, bizim Henry için ölüp bitiyordu. Canım... Henry'ye âşık olan bütün kadınlardan benim bildiklerimin hepsini sana saymaya kalkışsam bitiremem ki! Ona karşı kayıtsız kalabilen tek kız sensin, sen, taşyürekli Fanny! Ama sen de dediğin kadar kayıtsız mısın, acaba? Yok yok, değilsin; yüzünden belli!"

Gerçekten de, şu sırada Fanny'ciğin yüzü öyle pespembe kesilmişti ki onun âşık olduğuna inanmak isteyen biri bunu kuşku verici bulabilirdi.

"Melek kız! İğnelerimle üzemem ben seni! Her iş olacağına varacaktır... Ama Fanny'ciğim, itiraf et, bu öneri senin için pek öyle kuzeninin sandığı kadar tepeden inme olmadı. Bu konuda senin hiçbir şeyden kuşkulanmamış olman mümkün mü? Ağabeyimin senin gözüne girmek için ne yapacağını bilemediğini elbette anlamıştın. Baloda senin yanından ayrıldı mı? Hatta balodan daha önce o kolye konusu. Ah, o kolyeyi kabul edişin tam Henry'nin gönlüne göreydi. Utangaçlığın öyle tatlıydı ki! Hiç unutmuyorum."

"Yani ağabeyiniz o kolye konusunu önceden biliyor muydu? Ah, Miss Crawford, haksızlık ama bu!"

"Bilmek mi? İki gözüm, baştan aşağı onun işi, onun buluşuydu bu! Utanarak söyleyeyim ki benim aklımın köşesinden geçmemişti. Ama onun ricası üzerine seve seve yaptım o işi, ikinizin de hatırınız için."

Fanny, "Bundan bir dereceye kadar kuşkulanmadığımı söyleyemeyeceğim," dedi. "Bakışlarınızda öyle bir ifade vardı ki korkutmuştu beni. Ama sonradandı bu. İlk önce hiçbir şey gelmedi aklıma. Yemin ederim ki doğruyu söylüyorum. Önceden en ufak bir kuşkum olsaydı dünyada kabul etmezdim o kolyeyi. Ağabeyinizin davranışlarına gelince; benimle fazlaca ilgilendiğini sezmiştim elbet;

epeydir, belki iki-üç haftadır farkındaydım. Yalnız ciddiye alınamayacak bir şey olarak yorumlamıştım bunu. Onun huyu böyle, diye düşünmüştüm. Benim için ciddi bir niyet besleyebileceğini aklıma bile getirmedim. Sayın Miss Crawford, geçen yaz sonlarında bizim aileden bazı kimselerle ağabeyiniz arasında geçenleri görmemiş olamazdım, elbet. Sesimi çıkarmamıştım ama kör değildim ya! Mr. Crawford'un hiçbir ciddi niyeti olmadan da genç kızlara kur yapmakta bir sakınca bulmadığını ister istemez görmüştüm."

"Ah, yalan diyemem buna. Ara sıra açıkça gönül eğlendirdiği olmuştur; kızların yüreklerini ne derece dağladığına biraz boş vererekten. Kaç kereler paylamışımdır onu bu yüzden. Ama tek kusuru budur. Sonra, onu savunmak için şunu da söyleyeyim: Duygularına karşı saygı gösterilmeye değen pek az kız vardır!.. Düşünsene, Fanny, bunca kızın nişan alıp da isabet ettiremediği bir erkeği kıskıvrak yakalamanın onurunu! Bütün kızlar adına öç almak gücünü elinde bulundurmanın keyfini düşünsene! Ulu Tanrım! Böyle bir zafere sırt çevirmek hiçbir kadının elinde değildir!"

Fanny, hayır, anlamında başını salladı.

"Kim olursa olsun, bir kızın duygularıyla oynayan bir erkeğe karşı ben saygı besleyemem. Böyle bir oyun yüzünden bir genç kızın ne kadar acı çekeceğini dışardakiler kestiremez ki!"

"Henry'yi savunmuyorum. Onu doğrudan doğruya senin vicdanına bırakıyorum, güzelim. Everingham'da baş başa kaldığınız zaman ona dilediğin kadar konferans çek, hiç karışmam! Yalnız şu kadarını söyleyeyim: Onun bu kusuru, yani kızları ille kendisine az buçuk âşık etme huyu bir eşin mutluluğu için o kadar tehlikeli değildir. Bence kendisi her gördüğü kıza az buçuk âşık olma huyunda olsaydı daha tehlikeliydi. Ne var ki Henry'nin böyle bir huyu hiç olmadı. Bak, buna ciddi olarak, bütün kalbimle inanıyorum ki ağabeyim seni, şimdiye kadar hiçbir kızı sevmediği gibi seviyor. Bütün varlığıyla seviyor seni. Ölünceye dek sevmenin mümkün olduğu oranda da ölünceye dek sevecektir! Eğer bu dünyada herhangi bir erkek bir kadını ölünceye dek sevmişse, Henry de senin için o kadarını yapacaktır; buna inanıyorum!"

Fanny belli belirsiz gülümsemekten kendini alamadı ama hiç sesini çıkarmadı. Az sonra Mary sözünü sürdürerek, "Henry'yi

ömründe hiçbir şey senin ağabeyinin terfisini sağlamak kadar sevindirmedi, sanıyorum," dedi.

Fanny'yi can evinden avlamasını işte şimdi başarmıştı. "Ah, evet, çok büyük, o kadar büyük bir iyilik yaptı ki!"

"Bu iş için çok çırpınmış olduğunu tahmin ediyorum, çünkü harekete geçirdiği kişileri biliyorum. Amiral amcamız zahmetten nefret eder, hele iltimas istemeyi hiç gururuna yediremez! Zaten iltimas bekleyen o kadar çok kişi var ki canla başla uğraşmayanın işi hemen geriye bırakılıveriyor. William kim bilir ne sevinmiştir! Onunla tanışmak isterdim."

Zavallı Fanny'ciğin duyguları şimdi temelinden allak bullak olmuştu! Zaten Henry Crawford hakkındaki olumsuz düşünüşlerini sarsabilen tek şey onun William'a yaptığı iyiliğin anısıydı. Şimdi yine kara kara bunu düşünmeye dalmıştı ki onu dikkatle süzen, sonra da başka bir şeyler düşünen Mary Crawford birdenbire, "Seninle bütün gün burada baş başa oturup konuşabilmek isterdim; yalnız aşağıdaki hanımları unutmalıyım!" diye onu dalgınlığından uyandırdı. "Onun için Tanrı'ya emanet ol, benim sevgili, benim tatlı, benim melek Fanny'm! Gerçi resmî olarak aşağıda ayrılacağız birbirimizden ama ben seninle burada vedalaşmak istiyorum! Sevinçli günlerde, kalplerimizi birbirimize zerre kadar çekinmeksizin açabileceğimiz durumlarda yeniden buluşacağımızı umarak ayrılıyorum senden!"

Genç kız bunları söylerken üzüntülüydü. Fanny'yi büyük bir sevgiyle kucakladı.

"Edmund'la yakında Londra'da görüşeceğiz; yakın bir gelecekte oraya geleceğini söylüyor. Sir Thomas'ı da ilkbaharda kente geldiğinde görürüm, sanıyorum. Tom'la Julia'yı, Rushworth'leri de sık sık göreceğimi biliyorum ya, tek seni göremeyeceğim. Senden iki ricam var, Fanny. Birincisi, mektuplaşmak. Bana mektup yazacaksın. İkinci de Mrs. Grant'i sık sık arayarak ona benim yokluğumu duyurmayacaksın!"

Bu ricaların birincisine Fanny'nin canı sıkıldı ama geri çevirmek elinde değildi. Sağduyusu ne derse desin böyle bir sevgi gösterisine karşı konamazdı! Hele Fanny şimdiye dek o kadar az şefkat görmüştü ki, Mary Crawford'un kendisine gösterdiği bu sevgiye daha da değer

veriyordu. Zaten şu baş başa görüşmeyi tatlıya bağlayarak korkularını boşa çıkardığı için de ona karşı bir gönül borcu duyuyordu.

Ziyaret sona ermiş, sitemler dinlemeden ve Fanny kendini ele vermeden yakasını sıyırabilmişti. Gönül gizini dışarıya vurmamayı başarmıştı ya, genç kız başka hemen hemen her şeyi sineye çekebilirdi.

O akşam bir ayrılış töreni daha oldu. Henry Crawford geldi ve bir süre kaldı. Heyecanlanan Fanny'ciğin duygularında ona karşı bir yumuşama oldu çünkü genç adam gerçekten acı çeker gibiydi. Her zamankinin tersine hemen hiç konuşmuyordu. Üzgün olduğu belliydi ve Fanny, bir daha karşılaştıkları zaman onun başka bir kız bulup evlenmiş olmasını candan dilemekle birlikte şu anda onun adına üzülmekten kendini alamıyordu.

Ayrılık anı gelip çatınca genç adam kızın elini öpmekte direndi. Ama hiçbir şey demedi. Daha doğrusu Fanny'nin işitebileceği bir şey demedi ve o dışarı çıktığı zaman Fanny dostça ayrılmış olduklarına sevindi.

Ertesi sabah Crawford kardeşler Mansfield'dan ayrıldılar.

37

Henry Crawford gitmişti ya, Sir Thomas'ın bundan sonraki amacı onun yokluğunun hissedilmesiydi. Yeğeninin, sırasında kötü bulduğu yakınlık ve iltifatlardan yoksun kalınca bir boşluk duyacağını umuyordu. Genç kız bir erkeğin gözdesi olmanın tadını, hem de en yüceltici bir biçimde tatmıştı. Sir Thomas umuyordu ki bunu yitirip yine bir hiç olmak onun içinde pek isabetli bazı pişmanlıklar uyandıracaktır.

Şimdi Sir Thomas bu düşünceyle Fanny'yi gözetleyip duruyordu ama tahminlerinin ne dereceye kadar doğru çıktığını kestiremiyordu. Kızın neşesinde herhangi bir değişiklik olup olmadığını bilemiyordu. Fanny her zaman öyle uysal ve sessiz, öyle kendi kabuğuna çekilmiş bir kızdı ki, Sir Thomas, onun içinden geçenleri okuyamıyordu. Anlayamıyordu onu. Bu nedenle Edmund'a başvurarak Fanny'nin durumu için ne düşündüğünü sordu. Acaba kız eskisine kıyasla daha mı az, yoksa daha mı çok mutluydu?

Edmund, Fanny'de herhangi bir pişmanlık belirtisi görememekle birlikte babasının bu belirtilerin hemen üç-dört gün içinde ortaya çıkmasını ummakla fazla sabırsızlık ettiğini düşünüyordu.

Edmund'u asıl şaşırtan şey, Fanny'nin, Henry'yi değil de Henry'nin kız kardeşini, o kadar yakın arkadaş olup birlikte sayısız günler geçirdiği Mary'yi özlemeyişiydi. Genç adam Fanny'nin Mary'den az söz edişine ve ondan ayrıldığı için herhangi bir üzüntü göstermeyişine şaşıyordu.

Yazık! Şu sırada Fanny'nin gönül rahatını bozan da işte asıl bu kız kardeş, bu arkadaştı ya! Eğer Fanny onun gelecekteki yazgısının Mansfield'dan ayrı olduğuna, onun Mansfield'a yakın zamanda yeniden dönmeyeceğine inanabilse yüreği kuş gibi hafifleyecekti.

Ancak son günlerde olup bitenleri aklından geçirip tarttıkça, Mary'nin Edmund'la evlenme olasılığının her zamankinden daha güçlü olduğuna yürekten inanıyordu. Edmund'un bu konudaki düşüncesi daha güçlenmiş, Mary'ninkiyse daha belirli bir görünüm almıştı. Edmund'un tereddütleri, ilke yönünden gördüğü pürüzler, nasıl olmuşsa olmuş, dağılıp gitmişti. Genç kızın maddi yöndeki kararsızlıkları da aynı şekilde ve yine görünürde hiçbir neden olmaksızın, ortadan kalkmış gibiydi. Bu ancak gitgide güçlenen bir aşka yorulabilirdi. Edmund'un ilkeleri ve Mary'nin maddiliği aşka yenilmişti. Böyle bir aşk onları herhalde birleştirirdi! Edmund, Thornton Lacey'yle ilgili birtakım işlerini tamamlar tamamlamaz kente gidiyordu. Belki de iki haftadan önce gelemeyeceğini söylüyordu. Bayılıyordu bundan konuşmaya! Mary'yi yine gördüğü zaman neler olacağını Fanny şimdiden biliyordu. Edmund'un evlenmeyi önermesi kadar Mary'nin evet demesi de kesinleşmiş sayılırdı. Fanny'nin Mary'yle ilgili birtakım tereddütleri vardı ve genç kız onların evleneceğini düşündükçe kendini hesaba katmasa bile, evet, kendini saymasa bile, son derece üzülüyordu.

O en son görüşmelerinde, örneğin, Mary yer yer çok aklı başında ve ince duygulu davranmakla, Fanny'ye büyük yakınlık göstermekle birlikte, dağınık ve hâlâ uçarı bir kafaya sahip olduğunu, hem de bunun farkına varmadığını belirtmişti. Cahildi ama kendini bilgili sanıyordu. Edmund'u seviyordu belki ama karakterinde Edmund'a layık olan bundan başka hiçbir yön yoktu. Fanny onların, sevgilerinden başka tek bir ortak duyguları olduğunu sanmıyordu. Mary Crawford'un ileride gelişebileceğinden de umudu yoktu. Öyle ya, şu sevda mevsiminde Edmund'un etkisi Mary'nin düşünüşleri ve değer yargıları üzerinde bu kadar az olmuşsa, evlendikten sonraki yıllarda temelli boşa gidecek demekti.

Daha yaşlı bilgeler Fanny'yi hoş görsünler! Deneyim sahipleri bu durumdaki gençlerden umudu kesmezlerdi belki. Tarafsız olanlar da Mary Crawford'a, kadınların çoğu gibi sevip saydığı erkeğin görüşlerini benimseyebilme şansı tanırlardı. Gelgelelim Fanny'nin düşüncesi böyleydi ve ona büyük acı veriyordu. Ne zaman Miss Crawford'un sözü geçse içi sızlıyordu.

Bu arada Sir Thomas kendi umut ve planlarına dalmıştı. Yeğeni Fanny önemli, etkili bir kişi olmanın tadını almış, âşığından ilgi görmeye alışmıştı. Şimdi bunların yokluğunu hissettikçe neşesi kaçacak ve genç kız hepsini geri kazanmak isteyecekti. Çok geçmeden bunların bir türlü gerçekleşmeyişlerini bağlayacak bir neden buldu: Yeni bir ziyaretçi bekliyorlardı. Öyle bir ziyaretçi ki onun geleceğini bilmek Fanny'nin Henry Crawford'u özleyerek neşesinin kaçmasını önleyebilirdi. William on günlük izin almıştı ve onlara üniformasıyla mutluluğunu göstermeye geliyordu: teğmenlerin (en yenisi olduğu için) en mutlusu!

William geldi ama üniformasını gösteremedi. Çünkü zalim kurallar üniformanın görev dışında giyilmesini yasaklıyordu! Böylece üniforma Portsmouth'ta kalmıştı. Ve Edmund'a öyle geliyordu ki Fanny bir fırsatını bulup görünceye değin, üniforma da, üniforma sahibinin sevinci de eskiyecekti! Edmund buna üzülürken babasının kendisine çıtlattığı bir tasarı, Fanny'nin üniformayı görme olasılığına yepyeni bir ışık tuttu.

Bu tasarı, Fanny'nin ağabeyiyle birlikte Portsmouth'a giderek biraz kendi baba ocağında kalmasıydı. Sir Thomas bunu yerinde ve yararlı bir tasarı olarak görüyordu. Yine de tam kararını vermezden önce oğluna danıştı.

Edmund tasarıyı her yönden ele aldı ve her yönden beğendi. Tasarı aslında iyi bir şeydi, uygulanması için de bundan daha uygun zaman seçilemezdi; Fanny de hiç kuşkusuz çok sevinecekti.

Bu, Sir Thomas'ın karar vermesine yetti. Gerçekte Sir Thomas'ın Fanny'yi göndermekteki amacının onun ana babasını görmesini sağlamakla pek ilgisi yoktu. Yeğeninin kendi isteğiyle, sevinerek gitmesini istiyordu, ama, aynı zamanda, onun baba ocağında sıkıntıdan patlamasını ve usanç getirmesini de istiyordu. Mansfield'daki zarif ve lüks yaşamdan biraz uzak kalırsa aklının başına geleceğini ve kendisine yapılan evlenme önerisinin değerini daha iyi anlayacağını umuyordu. Sir Thomas şu sırada yeğenine biraz geri zekâlı gözüyle bakıyordu. Bu tasarı da işte onun hastalığını düzeltmek için girişilen bir "tıbbi müdahale" anlamındaydı. Varlık ve bolluk içinde geçirdiği şu sekiz-dokuz yıl çocuğun yargı ve kıyaslama yeteneklerini bozmuş olsa gerekti. Babasının evinde, herhalde, paranın değerini anlayacak ve Sir

Thomas'ın hazırladığı bu ufak deneyimin yardımıyla, ömür boyu daha akıllı ve daha mutlu bir kadın olarak yaşayacaktı...

Fanny, sevincinden aşırılık yapacak yaradılışta bir kız olsaydı, Sir Thomas'ın tasarısını haber aldığı zaman herhalde dans ederdi! Sir Thomas ona, ömrünün hemen hemen yarısını ayrı geçirdiği ana babasıyla kardeşlerini gidip görmesini, çocukluğunun geçtiği yerlere dönerek iki ay kadar kalmasını öneriyordu. Hem de yolculukta William onun arkadaşı ve koruyucusu olacaktı. Böylece Fanny, William'ı, karada kaldığı son dakikaya kadar görebilmek olanağını da bulmuş oluyordu. Sevincini dışarı vurmak huyu olsa Fanny şimdi mutlaka güler söylerdi; çok sevinmişti çünkü. Ne var ki onun sevinci, derinden derine kabararak yüreğini doldurup taşıran, sessiz bir sevinçti. Sonra Fanny hiçbir zaman çok konuşmasa da, çok duygulandığı zamanlar büsbütün susardı.

Müjdeyi ilk aldığı zaman ancak içine sindirdi ve Tanrı'ya dua etti. Sonraları, önünde böyle apansız açılıveren mutluluk ufkuna biraz alışınca, duygularını William ve Edmund'la daha bir paylaşabildi. Yine de öyle duyguları vardı ki bunları dile getiremezdi! Tatlı çocukluk günlerinin, ailesinden ilk kopartılıp alındığı zaman çektiği acının anısı yeniden tazelenerek içini bürümüştü. Sanki yeniden yuvasına dönmesi bu ayrılığın doğurduğu bütün acılar için bir şifa olacaktı. Kendi ailesinin kucağına dönmek, onların hepsi tarafından sevilmek, hem de eskisinden daha çok sevilmek, korku ya da çekingenlik duymadan onları sevebilmek, çevresindekilerle eşit olduğunu bilmek, Crawford adını bir daha duymamak, her bakışta onlarla ilgili bir sitem bulup üzülmemek... bu öyle tatlı bir düştü ki, genç kız düşündükçe duyduğu sevincin ancak pek azını ortaya vurabilirdi!

Sonra Edmund vardı. Ondan iki ay (belki Fanny ziyaretini üç aya çıkarmak için izin koparabilirdi) ayrı kalmak herhalde iyi gelecekti. Onun kendisinin ve şefkatinin, iyiliğinin etkisinden çok uzaklarda, onun başkasını sevdiğini her an bilmenin iç acısından kurtulunca genç kız kafasını kullanarak duygularına daha bir gem vurabilirdi. Onun Londra'da oluşunu, orada yaptığı işleri, kederden ölmeksizin düşünebilirdi. Mansfield'da dayanılması güç olan çile Portsmouth'ta hafifleyebilirdi.

Tek pürüz Bertram teyzesinin onsuz edemeyeceği kaygısıydı. Fanny ondan başka hiç kimsenin işine yaramadığını düşünüyordu. Yalnız Bertram teyzesinin onsuz çekeceği sıkıntının derecesini de düşünmek istemiyordu. Zaten Sir Thomas'ın da ayarlamakta en çok güçlük çektiği yön bu oldu. Bu pürüzü de ancak o çözebilirdi.

Ama Mansfield Park'ın efendisiydi o. Bir şeye karar verdi mi yerine getirirdi. Şimdi de bu konuda uzun uzun dil dökerek, ara sıra gidip kendi ailesini görmenin Fanny için bir borç olduğunu yineleyerek sonunda karısının Fanny'yi bırakmasını sağladı. Yine de bunu kendi ikna gücüne değil de karısının uysallığına borçluydu. Çünkü Lady Bertram'ın aklı yalnızca şuna yatmıştı: Sir Thomas Fanny'nin gitmesini doğru buluyordu; öyleyse, çaresiz, Fanny gidecekti! Kocasının akıl şaşırtan konuşmalarından uzak kalıp da kendi tuvalet odasının sessizliğine ve kendi düşüncelerinin özgür akışına daldığı zamanlar kadıncağız Fanny'nin gitmesi için ortada hiçbir neden göremiyordu. Anasıyla babası bunca yıldır Fanny'siz olmuşlardı; oysa Fanny, Lady Bertram için pek gerekliydi. Fanny'nin yokluğunu duyup duymamak sorununa gelince (ki Mrs. Norris'in üzerinde durduğu konu buydu), Lady Bertram yeğeninin yokluğunu duymayacağını hiçbir zaman kabul etmiyordu.

Sir Thomas onun aklına, gururuna, vicdanına seslenmişti. Fanny'nin gidişini Lady Bertram için bir özveri saymış ve iyi kalpliliğiyle iradesine sığınarak ondan bu özveriyi istemişti. Oysa Mrs. Norris kardeşini, Fanny'yi hiç aramayacağına inandırmak istiyordu. Kendisi kardeşine yararlı olmak için bütün vaktini vermeye hazırmış ve kısacası Lady Bertram Fanny'yi aramayacak, hatta yokluğunun farkına bile varmayacakmış.

Lady Bertram yalnızca, "Olabilir, ablacığım," diyordu. "Belki yerden göğe kadar haklısınızdır ama ben onu pek arayacağıma inanıyorum!.."

Bundan sonraki adım Portsmouth'la haberleşmekti. Fanny kendi eliyle mektup yazarak ziyaret önerisinde bulundu. Anasından aldığı mektup da, kısa olmakla birlikte öyle sevgi doluydu ve bir ananın çocuğunu yeniden görmek düşüncesinden duyduğu sevinci bir satırda öyle yalın bir dille anlatıyordu ki! Fanny artık annesinde candan ve sıcak bir arkadaş bulabileceğine inanıyordu. Gerçi çocukluğunda pek

öyle hatırı sayılır bir sevgi görmemişti annesinden. Ne var ki Fanny bunun kendi suçu olduğuna ya da kendi hayalinden çıktığına şimdi inanabilirdi. Belki de kendisi, mızmız ve ürkek ya da huysuz davranışlarıyla sevgiyi kendinden uzaklaştırmıştı. Ya da onca çocuğun hiçbirine düşemeyecek kadar büyük bir pay beklemişti anasının sevgisinden. Oysa şimdi işe yaramayı ve birçok şeyi "sineye çekmeyi" öğrenmişti artık. Annesi de artık bir ev dolusu küçük çocuğun sonu gelmez işlerinden bunalmış olmayacağından, rahat dirlik içinde, tam bir ana-kız gibi kaynaşabileceklerdi.

Bu tasarı William'ı da hemen hemen kız kardeşi kadar sevindirdi. Denize açılmazdan önce en son dakikaya kadar Fanny'yle birlikte olmak, belki ilk seferinden dönünce Fanny'yi evde bulmak, William için sonsuz bir mutluluk olacaktı! Hem sonra genç adam onun kendi gemisini görmesini öyle istiyordu ki! Doğrusu Thrush, Kraliyet Donanması'nın en gösterişli gambotuydu.

William, Fanny'nin bir süre kendi evinde kalmasının hepsi için yararlı olacağını da söylemekten çekinmiyordu:

"Nedendir bilmem, Fanny, ama evimizin senin titizliğine, düzenine bir hayli gereksinmesi var. Evin her zaman altı üstünde. Sen düzeltirsin artık. Anneme öğretirsin, evin nasıl çekilip çevrileceğini. Susan'la Betsey'ye örnek olursun, oğlanlara da kendini sevdirir, sözünü dinletirsin. Ne kadar yerli yerinde, ne güzel olacak!"

Mrs. Price'ın yanıtı geldiğinde Mansfield'da geçirilecek birkaç günleri kalmıştı. Bu günlerin birini iki kardeş yolculuklarıyla ilgili büyük bir yürek çarpıntısı içinde geçirdiler. Çünkü Mrs. Norris, Sir Thomas adına tutumlu olmak için bütün çırpınmalarının boşa gittiğini ve daha ucuz bir araç konusunda verdiği bütün öğütlere karşın posta arabası tutulacağını duyup da Sir Thomas'ın William'a bu iş için para bile verdiğini görünce, birden, arabada bir üçüncü yolcuya yer olabileceğini akıl etmiş ve bir anda "zavallı Price Hemşireciğini" gidip görmek için dayanılmaz bir arzuya kapılmıştı!

Herkese açtı bu düşüncesini. İçinden gençlerle birlikte gitmek geliyormuş; öyle hora geçecekmiş ki bu! Zavallı Price Hemşireciğini görmeyeli yirmi yıldan çok oluyormuş; zaten yolculuk sırasında gençlerin başında bir de yaşlı başlı biri bulunur, akıl verirse daha

iyiymiş; hem zavallı Price Hemşireciği de onun böyle bir fırsat bulduğu halde gelmediğini duyarsa pek gücenirmiş.

William'la Fanny dehşet içinde kalmışlardı.

Güzel yolculuklarının bütün tadı tuzu kaçacaktı. Tasalı yüzlerle birbirlerine bakakaldılar.

Sıkıntılı bekleyiş birkaç saat sürdü. Mrs. Norris'e cesaret veren ya da fikrinden caydırmaya çalışan çıkmadı. Bıraktılar onu, son kararı kendi versin, diye. O da sonunda Mansfield Park'tan şu sırada, dünyada ayrılamayacağını, Sir Thomas'la Lady Bertram'ın onsuz bir hafta bile olamayacaklarını anımsadı da, kendi her türlü zevkinden onların hatırı için fedakârlık yapmaya karar vererek William'la Fanny'yi sevinçlere boğdu!

Gerçekte Portsmouth'a bedava gitse de dönüş parasının çaresiz kendi cebinden çıkacağını düşünmüştü. Böylece zavallı "Price Hemşireciği" onun böyle bir fırsatı kaçırışının üzüntüsüne bırakıldı ve belki de bir yirmi yıl daha sürecek olan ikinci bir ayrılık dönemi başladı.

Bu Portsmouth yolculuğu, Fanny'nin bu gidişi, Edmund'un planlarını da etkilemişti. Norris teyzesi gibi o da Mansfield Park'ın hatırı için bir şey feda etmek zorundaydı. Şu sıralarda kendisi Londra'ya gitmeye niyetliydi. Ne var ki annesiyle babasını hemen şimdi, yardımını gereksedikleri kişiler yanlarından ayrılırken bırakıp gidemeyecekti. Geleceğini ve bütün mutluluğunu karara bağlayacağı için iple çektiği bu yolculuk, böylece, birkaç hafta ertelendi. Kolay olmadı bu özveri. Ama Edmund bununla Norris teyzesi gibi övünmedi.

Kararını Fanny'ye açtı. Fanny zaten o kadar çok şey biliyordu ki her şeyi öğrenebilirdi. Aralarında Miss Crawford konusunda bir gizli konuşma daha geçti. Daha bir üzdü bu seferki konuşma Fanny'yi. Çünkü bunun, aralarında Miss Crawford adını serbestlikle anabilecekleri son konuşma olduğunu düşünüyordu.

Lady Bertram, Fanny'den sık sık mektup yazmasını istemiş ve kendisi de yazacağına söz vermişti. Edmund ilk fırsatta Fanny'ye, "Ben de verecek kesin bir haberim olunca sana yazarım, Fanny," diye fısıldadı. "Vereceğim habere sevineceksin, sanıyorum. Hem benden sıcağı sıcağına alacaksın!"

Fanny onun ne dediğini anlamasa bile genç adamın yüzündeki sevinç parıltısını görünce hiçbir kuşkusu kalmazdı.

Zavallı Fanny! Gerçi seve seve, sevine sevine çıkıyordu bu yolculuğa. Yine de Mansfield Park'ta geçirdiği son gece ancak mutsuzlukla dolu olabilirdi! Ayrılık acısı Fanny'nin içine çökmüştü. Evin her odasından ayrılmak ayrı üzüntüydü, hele evdekilerden ayrılmak! Sir Thomas'ın elini öperken ağlamamak için kendini zor tutuyordu, çünkü ona karşı gelmişti. Hele Edmund! Ayrılık dakikası gelip çatınca Fanny ne ona bakabildi ne konuşabildi ne de düşünebildi! Onun kendi yanağına sıcak bir ağabey öpücüğü kondurmuş olduğunu neden sonra fark etti.

Bütün bunlar geceleyin olup bitti. Çünkü sabah çok erken yola çıkılıyordu. Sayıları iyice azalmış olan ev halkı kahvaltı sofrasında buluştukları zaman, Fanny'yle William'ın şimdiye dek yolculuğun ilk konak yerine varmış olacaklarını konuştular.

38

Kendisi için yepyeni bir şey olan yolculuk ve William'la birlikte olmanın sevinci çok geçmeden doğal etkisini gösterip Fanny'nin neşesini yerine getirdi. Mansfield Park gerilerde kalıp da ilk konak yerine vardıkları zaman Sir Thomas'ın arabasından indiler. Genç kız emektar arabacıdan neşeli bir şekilde ayrılıp onunla evdekilere gereken selamları gönderdi.

İki kardeş arasındaki tatlı gevezeliğin sonu gelmiyordu. Sevincinden neredeyse uçar gibi olan William her şeyi eğlenceli buluyor; gülüp söylüyor, şakalar yapıyordu. Bu arada daha yüce konuları da ele almıyor değildi ki bunların hepsinin de ya başlangıcı ya da sonucu Thrush gemisinin övgüsü oluyordu. Sonra sıra baba evindekilere dağıtacakları para armağanına geliyordu. Cömert davranacak, biricik yuvayı konforlu bir hale getireceklerdi. Çünkü iki kardeş, orta ve ileri yaşlarını birlikte, bu evde geçireceklerdi.

Fanny'nin şu sıradaki başlıca derdi olan Henry Crawford sorunu iki kardeşin konuşmalarında hiç yer almıyordu. William olup biteni öğrenmişti. Tanıdığı insanların en üstünü saydığı bir adama karşı kız kardeşinin bu kadar soğuk duruşuna içten yanıyordu. Ancak aşkı her şeyden üstün tutan bir yaşta olduğu için Fanny'ye suç bulamıyor ve isteklerini bildiğinden, bu konuya değinerek onu üzmekten kaçınıyordu.

Henry Crawford'un kendini henüz unutmamış olduğuna Fanny'yi inandıran nedenler vardı. Crawford kardeşlerin Mansfield'dan ayrılmalarının üzerinden geçen üç hafta boyunca, Fanny Mary'den birçok mektup almıştı. Her mektupta Henry'den de birkaç satır oluyordu: sözleri gibi sıcak ve kararlı. Bu mektuplaşma Fanny için önceden korktuğu kadar üzücü oluyordu. Henry' nin yazdıklarını

okumak zorunda kalışı bir yana, Mary Crawford'un o canlı ve sıcakkanlı üslubu başlı başına bir belaydı. Çünkü Edmund ille de mektupları okumadan edemiyordu ve Fanny'cik böylece onun Mary'yi, vefalı arkadaş olduğu ve güzel mektup yazdığı için övüp göklere çıkarışını dinlemek zorunda kalıyordu!

Aslında her mektup gizli anlamlarla, anılarla, dostlara gönderilen mesajlarla, kısacası, Mansfield'la, o kadar dopdoluydu ki Fanny, Mary'nin bunları Edmund duysun, diye yazdığını düşünmekten kendini alamıyordu. Kendini zorla böyle bir rolde bulmak: Bir yandan sevmediği bir adamın aşk sözlerini okurken beri yandan sevdiği adamın başka bir kıza olan aşkına hizmet etmek zorunda kalmak kaderin zalim, ezici bir cilvesiydi. Yaptığı şu yolculuk bu yönden de yararlı olacaktı. Fanny, Edmund'la aynı çatı altında olamayınca Mary Crawford da durmadan mektup yazmak zahmetine katlanmazdı, herhalde. Fanny Portsmouth'ta kaldığı süre içinde bu mektuplaşmanın gitgide seyrekleşerek sona ereceğini umuyordu.

Bu ve buna benzer yüzlerce düşünce arasında Fanny' cik, neşeyle, rahatlık ve güvenlikle ve pis şubat ayından umulabilecek kadar hızla yoluna devam etti. Oxford'a girdiler ama hiçbir yerde durmadıkları için kızcağız Edmund'un eski okulunu ancak şöyle bir görebildi. Newbury'de mola verdiler. Burada hem öğle hem akşam yemeği yerine geçen güzel bir yemekle günün zevkli yorgunluğunu çıkardılar.

Ertesi sabah yine erken erken koyuldular yola. Hiç duraksız, gecikmesiz yola devam ettiler ve ortalık daha tam kararmadan Portsmouth'a vardılar. Fanny böylece biraz çevresine bakınabildi ve gördüğü yeni yapılar karşısında şaştı kaldı. Köprüden geçerek kente girdiler. Ortalık daha yeni kararırken, William'ın gür sesiyle verdiği buyruklara uyan araba anayol olan High Street'ten yokuş aşağı dar bir sokağa saptı ve tangırdaya tangırdaya ilerleyerek içinde Mr. Price'ın oturduğu küçük evin kapısı önünde durdu.

Fanny baştan aşağı heyecan ve çarpıntı, umut ve korku içindeydi şimdi. Araba durur durmaz, besbelli onları beklemekte olan eteği düşük bir hizmetçi kadın yanlarına geldi ve onlara yardım etmekten çok havadis vermek hevesiyle konuşmaya başladı:

"Thrush'ı açığa aldılar, küçükbey; subaylardan biri de geldi size..."

Bu sırada on bir yaşlarında, uzun boylu, gürbüz, güzel bir erkek çocuğu evden dışarı fırladı ve hizmetçiyi kenara iterek, "Tam vaktinde geldin!" diye bağırdı. "Yarım saattir gözlerimiz yolda. Thrush'ı bu sabah açığa aldılar; gördüm. Ne güzel görünüyordu! Bir-iki günde de temelli demir alır, diyorlar. Mr. Campbell geldi saat dörtte; seni sordu. Thrush'ın botlarından biriyle geldi. Saat altıda gemiye dönecekmiş de sen de onunla birlikte gidebilirsin, diye umuyordu."

William arabanın kapısını kendisi açtı. O, Fanny'nin inmesine yardım ederken küçük kardeşi ablasından yana yalnızca bir kaçamak bakışla yetindi. Yine de ablasının kendisini öpmesine ses çıkarmadı. Bir yandan da hâlâ Thrush'ın açığa alınmasıyla ilgili, ayrıntılı bilgi verip duruyordu. Bu konuyla çok yakından ilgilenmeye hakkı vardı, çünkü kendisi de Thrush'ta miço olarak denizciliğe başlamak üzereydi.

Bir an sonra Fanny evin daracık giriş holünde ve annesinin kolları arasındaydı. Annesi onu gerçek bir sevgiyle kucakladı ve Fanny onu, yüz çizgilerini Bertram teyzesine benzettiği için, sanki iki kat sevdi. Kız kardeşleri de gelmişlerdi: şimdi on dört yaşında, güzel, gelişmiş bir kız olan Susan ve evin en küçüğü, beş yaşındaki Betsey. İkisi de, pek yol yöntem bilmemekle birlikte ablalarını sevinçle karşıladılar. Fanny'nin de görgü kurallarına filan baktığı yoktu şu sırada: Onu yalnızca sevsinler, yeter de artardı bile!

Fanny'yi salona aldılar. Burası öylesine ufaktı ki kızcağız önce asıl salona geçen bir antre filan sandı ve içeri buyur etsinler, diye bekleyerek bir an oyalandı. Sonra başka bir kapı olmadığını görünce toparlandı; kendi kendine kızdı ve aklından geçenleri bir anlayan olmuşsa, diye üzüldü. Ama annesi onun yanında, herhangi bir şey sezip alınacak kadar kalmadı ki! William'ı karşılamak için yine sokak kapısına koştu.

"Ah, sevgili William'cığım, öyle sevindim ki seni gördüğüme. Duydun mu haberi? Thrush'ı açığa aldılar bile! Bu sabah aldılar; umduğumuzdan üç gün önce. Sam'in eşyasını nasıl hazırlayacağım, bilmem. Dünyada vaktinde yetiştiremeyeceğim çünkü bir de bakarsın, yarın demir alabilir, diyorlar. İyice ani oldu bu. Sen de Spithead'e gideceksin artık. Campbell gelip seni aradı; pek telaşlıydı. Ne

yapacağız bilmem ki! Senin bu gece aramızda olacağını umuyordum. Derken bütün işler üst üste geldi.”

William hiç neşesini bozmayarak annesine her işte bir hayır olduğunu söyledi ve gidişinin böyle aceleye gelmesiyle kendi girdiği sıkıntının üstünde hiç durmadı.

“Keşke hemen açığa almasalardı da sizlerle şöyle birkaç saat rahat rahat oturabilseydim. Ama hazır kıyıda tekne varken hemen gideyim bari, nasılsa gitmek zorunda olduğuma göre. Bizim Thrush, Spithead’in hangi tarafına demir otuyor? Canopus yakınına mı? Neyse, önemli değil. Hem, kuzum, Fanny salondayken biz neden koridorda duruyoruz ki? Gelin, anneciğim, sevgili Fanny’nizi daha görmediniz bile.”

Ana-oğul salona girdiler. Mrs. Price kızını yine sevgiyle öpüp çok büyümüş olduğuna değindikten sonra doğal bir ilgiyle çocuklarına, yolculuklarının nasıl geçtiğini sormaya girişti.

“Zavallıcıklarım! Nasıl yorgunsunuzdur kim bilir! Peki, ne istersiniz, bakalım? Hiç gelmeyeceksiniz, sanmaya başlıyordum. Betsey’yle benim yarım saattir gözlerimiz yolda. Kanımızı ne zaman doyurdunuz ki? Şimdi ne yemek istersiniz? Eve gelince et yemeği mi yoksa yalnızca çay mı istersiniz, bilemedim, yoksa bir şeyler hazırlardım. Şimdi de korkarım Campbell biftek almadan çarşıdan dönecek. Sokağımızda da kasap yok ki! İnsanın sokağında kasap olmaması çok zor, doğrusu. Bundan önceki evimizde daha rahattık. Belki de çay içmek istersiniz, birazdan hazır olur.”

İkisi de çay içmeyi her şeyden çok istediklerini söylediler.

“Öyleyse, Betsey, şekerim, koş mutfağa da bak, bakalım Rebecca suyu koymuş mu. Söyle, çay sofrasını en çabuk tarafından kursun. Şu çıngırağı da onaramadık gitti. Neyse ki Betsey ulak olarak pek işe yarıyor.”

Yeni gördüğü, kibar ablasına yeteneklerini göstermeye can atan Betsey hemen koşup gitti.

Kaygılı anne, “Aman yarabbi, ateşimizin durumu çok acıklı, oysa herhalde ikiniz de soğuktan donuyorsunuzdur. Sandalyelerini yakına çek, canımın içi. Şu Rebecca bütün gün ne yapıyor, anlamıyorum. Yukarı biraz kömür getir, diyeli yarım saat oluyor. Susan, ateşe sen bakacaktın.”

Susan, ablasını şaşıp kaldığı korkusuz, atak bir sesle, "Ben yukarda, eşyalarımı taşıyordum!" diye kendini savundu. "Biliyorsunuz, Fanny ablamla ben öbür odada yatalım, diye yeni kararlaştırmıştınız. Rebecca da hiç yardım etmeyince kendim yaptım."

Odaya girip çıkanlar tartışmanın büyümesini önledi. Önce arabacı, parasını almaya geldi. Sonra on bir yaşındaki Sam'le hizmetçi kadın Rebecca arasında, Fanny' nin sandığını yukarı taşımak konusunda çekişme oldu. Sam her şeyi kendi bildiği gibi yapmak istiyordu. Sonunda da Mr. Price çıkageldi. Önce babalarının sesini duydular. Mr. Price, koridorda kızıyla oğlunun sandıklarına çarpınca sövgüyü andırır bir şeyler homurdandı ve bağırarak bir şamdan istedi. Şamdan filan getiren olmadı, Mr. Price da bir an sonra salona geldi.

Fanny içinde karmakarışık duygularla onu karşılamak için ayağa kalkmıştı. Onun alacakaranlıkta kendini seçmediğini ve arayıp sormadığını görünce yine yerine oturdu. Babası oğlunun elini uzun uzun sıktıktan sonra heyecanlı bir sesle, "Hoş geldin, oğlum, sefa geldin," dedi. "Haberi aldın mı? Thrush'ı açığa aldılar bu sabah. Görüyorsun ya, saat gibiler, inan olsun. Tam vaktinde yetiştin be! Doktor seni sormaya buraya kadar geldi. Botlardan birini almış; saat altıda Spithead'e gidiyormuş; sen de birlikte git artık... Keşke, bu sabah burada olsaydın da geminin açılışını bir görseydin! Çok şey kaçırdın, doğrusu! Bin altın saysalar kaçırmazdım bunu. Bizim ihtiyar Scholey kahvaltı sırasında koştu geldi: Halatlar alındı, gemi açılıyor, diye haberini getirdi. Yerimden fırladığım gibi iskeleye koştum. Anasını satayım, kız gibi gemi be! Öğleden sonra da iki saat oturdum iskelede, onu seyrettim. Endymion'la Cleopatra'nın arasına koydular onu."

William, "Yaşasın!" dedi. "Ben de olsam oraya koyardım. Spithead'de bundan iyi yer olamaz... Ama babacığım, bakın, Fanny'miz burada." William döndü ve Fanny' yi elinden tutup öne doğru çekti.

"O kadar karanlık ki görmediniz onu."

Mr. Price, "Tuh, unuttum gitti!" diyerek kızını candan kucakladı; artık koca kız olduğunu, yakında herhalde gelinlik çağına geleceğini söyledi ve sonra onu yine unuttu.

Babasının kullandığı dili ve nefesindeki alkol kokusunu duyunca çok sıkılan Fanny köşesine büzüldü. Babası yalnızca William'la, yalnızca Thrush konusunu konuşuyordu. William bu konuyla candan ilgiliydi. Yine de birkaç kez babasının dikkatini Fanny'nin üstüne çekmeye, uzun ayrılık yıllarından ve yolculuklarından söz etmeye yeltendi ama başaramadı.

Biraz daha oturduktan sonra bir şamdan bulunup getirildi. Görünürlerde henüz çay filan yoktu. Betsey'nin mutfaktan getirdiği haberlere bakılırsa çaydan, daha bir süre umudu kesmek gerekiyordu. Onun için William gidip üstünü değiştirmeye karar verdi. Hemen gemiye gidebilmek için bütün hazırlıklarını bitirmek, sonradan çayını rahat rahat içmek istiyordu.

O odadan çıkarken sekiz-dokuz yaşlarında, okuldan yeni çıkmış, pespembe yanaklı, kirli, hırpani kılıklı iki oğlan çocuğu apar topar içeri girdiler. Ablalarını görmek ve Thrush'ın açığa alındığını bildirmek için koşarak gelmişlerdi.

Bunlar Tom ve Charles'tı. Charles Fanny gittikten sonra dünyaya gelmişti ama Fanny Tom'u bebekken elinde büyütmüş olduğu için şimdi görünce daha bir sevindi. İki oğlanı da öpüp kucakladı ama Tom'u yanında alıkoymak geldi içinden; Tom'da o eski, sevgili bebeciğin çizgilerini arayıp bulmak, ona küçükken en çok kendisini sevdiğini anlatmak... Gelgelelim Tom'un böyle bir davranışa boyun eğmeye hiç niyeti yoktu. O eve oturup da gevezelik dinlemeye değil, ortada koşuşturup şamata yapmaya gelmişti. Çocukların ikisi de çok geçmeden Fanny'nin elinden kurtuldular ve salon kapısını öyle bir çarpıp kapadılar ki kızcağızın şakakları zonkladı.

Fanny bütün ev halkını görmüştü artık. Kendisiyle Susan arasında iki oğlan kardeşi daha vardı ama bunlardan biri Londra'da bir devlet dairesinde memurluk yapıyordu; öbürü de Hindistan'a gidip gelen bir gemide denizciydi. Gerçi Fanny bütün ev halkını görmüştü ama onların çıkarabileceği gürültünün tümünü henüz duymuş değildi. Bir çeyrek saat geçmeden bunu da öğrenmeye başladı. William, ikinci katın sahanlığından annesiyle Rebecca'ya sesleniyordu. Odasında bırakmış olduğu bir şeyi şimdi bulamadığı için telaştaydı. Bir anahtar kayıptı. Betsey, William'ın yeni kasketini ellemiş olmakla

suçlanıyordu. Üniforma yeleğinde yapılması gereken ufak ama pek gerekli bir değişiklik unutulup gitmişti.

Mrs. Price, Rebecca ve Betsey, kendilerini savunmak için üçü birden yukarı çıktılar. Üçü bir ağızdan konuşuyorlardı ama en çok Rebecca'nın sesi çıkıyordu. Yapılması gereken işin artık çok acele yapılması gerekiyordu. William, Betsey'yi yine aşağı göndermek ya da üst katta bir muzırlık yapmaktan alıkoymak için boş yere çırpınıyordu. Evin ne kadar kapısı varsa hepsi açık olduğu için bütün bunlar salondan olduğu gibi duyuluyordu. Ancak arada birbirlerini kovalayarak merdivenlerden inip çıkan ve bağrışıp çağrışarak ortalıklarda yuvarlanan Sam, Tom ve Charles'ın curcunaları üstün çıkarak yukarki patırtıyı bastırıyordu.

Fanny serseme dönmüştü. Evin küçüklüğü ve duvarların inceliği yüzünden her şey onun yanı başında olup biter gibiydi. Öyle ki yol yorgunluğunun ve çektiği heyecanların üzerine kızcağız bir de bunlara dayanamayacak kertelere geliyordu. Neyse, salonun içinde dinginlik hüküm sürüyordu. Susan da ötekilerle birlikte ortadan kaybolduğu için odada Fanny ile babası kalmışlardı. Babası (her zamanki gibi komşudan ödünç aldığı) gazeteyi açtı, incelemeye daldı. Fanny'nin varlığını tümüyle unutmuş gibiydi. Odadaki tek mumu, kızına da gerekeceğini düşünmeden kendisiyle gazetesinin arasına tutmuştu. Ama Fanny'nin yapacak bir işi yoktu nasılsa. Başı ağrıdığı için ışığın uzakta oluşundan hoşnut, öylece oturuyordu, üzgün, şaşkın, karmakarışık düşünceler içinde.

Yuvasına dönmüştü. Ama yazık! Ne bu yuva ne de burada karşılanışı hiç de umduğu gibi çıkmamıştı... Fanny düşüncelerine gem vurdu. Yersizdi bu düşünceler... Bu evdekilerce önemseneceğini ummaya ne hakkı vardı? Hiç! Bunca zamandır gözden ırak olduğuna göre! Elbette William'ın işleri başta gelecekti; oldum olası öyleydi zaten; pek de doğruydu bu... Ama yine de Fanny konusunda bu kadar az konuşulup bu kadar az merak gösterilmesi... Mansfield konusunda hemen hemen hiç soru sorulmaması... Mansfield'ın, bunca iyilikleri görülmüş olan hısım akrabanın, o sevgili, çok sevgili dostların unutulması Fanny'yi gerçekten yaralıyordu. Tek bir konu, bütün öbür konuları yutmuş gibiydi. Belki de kaçınılmaz bir şeydi bu. Şu sırada Thrush'ın kalkışı dünyanın en önemli konusuydu. Birkaç günde işler

değişebilirdi. Bütün suç kendinde olmalıydı. Yine de Fanny, Mansfield'da olsa böyle davranılamayacağını düşünmekten kendini alamıyordu. Yok yok, Sir Thomas'ın evinde olsa, zamana zemine göre davranılır, her işte, her konuda bir sıra izlenir, herkes hakkınca, gereğince gözetilirdi ki bu evde bunların hiçbiri yoktu.

Fanny'nin bu yoldaki düşüncelerini (o da yarım saat kadar sonra) dağıtan tek şey, babasının ani bir kükreyişi oldu. Dışardaki patırtı ve bağırtılar olağanüstü bir düzeye yükselince Mr. Price, "Tanrı layığınızı versin be! İtoğlu itler!" diye bir haykırdı. "Amma da yaygara yapıyorlar, yahu! Sam'in sesi de hepsinden yüksek çıkıyor. Gerçekten tam miço olacak oğlan bu! Hey! Hey, Sam be, kes şu lanet sesini yoksa, kalkıyorum ha!"

Bu gözdağına kulak asan olmadı. Evde babanın sözünün geçmediği belliydi. Gerçi üç çocuk, beş dakika kadar sonra koşarak içeri girip oturdular ama Fanny bunu yalnızca onların, şimdilik, yorgunluktan halsiz düşmüş olmalarına yordu. Çocukların kızarmış yüzleri ve kesik kesik çıkan solukları da bunu kanıtlar gibiydi. Yine de hâlâ birbirlerinin bacaklarını tekmelemekten ve babalarının kulağı dibinde durup durup bağırmaktan vazgeçmiyorlardı.

Tam o sırada içeriye sevindirici bir şey girdi. Fanny' nin neredeyse umudunu kesmek üzere olduğu çay tepsisi!

Susan'la bir hizmetçi kız çay sofrasını güzelce kurdular. Hizmetçi kızın kılıksız halinden Fanny daha önce gördüğü Rebecca'nın başhizmetçi olduğunu anlayarak şaştı kaldı. Susan çaydanlığı ateşin üzerine asarken yan gözle ablasını süzüyordu. Hamaratlığıyla işe yararlığını ablasına göstermekten tatlı bir zevk aldığı belliydi. Ama böyle bir iş görmekle kendini küçülttüğünden korkar gibi de bir ifadesi vardı.

"Mutfağa kendim gittim de Sally'nin ekmek kızartmasına, tereyağı filan sürmesine yardım ettim, yoksa kim bilir sofra ne zaman hazır olurdu! Ablacığımın da o uzun yolculuktan sonra bir şeyler yemek isteyeceğini biliyordum."

Fanny gönül borcuyla doluydu. Bir bardak çayın pek hora geçeceğini itiraf etmekten kendini alamadı. Susan da, her işin kendi üzerine kalmasına sevinmiş gibi, hemen çayı boşalttı. Bir parçacık

işgüzarlık etmesine ve erkek kardeşlerini susturmak için birkaç gereksiz çıkış yapmasına karşın çay servisini pek güzel başardı.

Çay, Fanny'nin bedeni kadar ruhunu da tazeledi. Bu pek sıralı ikram çok geçmeden onun başındaki ağrıyla birlikte yüreğindeki sızıyı da dağıttı. Susan'ın açık kalpli, temiz, akıllı bir yüzü vardı. William'ı andırıyordu. Fanny onun huy ve sevecenlik yönünden de William'a benzediğini umdu.

Ortalık böyle bir dereceye kadar yatışmış durumdayken William geri geldi; biraz sonra da Mrs. Price'la Betsey. William baştan aşağı teğmen üniforması içinde, sanki her zamankinden daha boylu, daha gürbüz, daha tığ gibi, yüzünde dünyanın en mutlu gülümseyişiyle hemen Fanny'ye doğru yürüdü. Yerinden kalkan Fanny bir an hayranlıktan dili tutularak ona baktı; sonra kollarını doladı onun boynuna; içinde birbirine karışan sevinç ve üzüntü de gözyaşları ve hıçkırıklar halinde boşandı.

Mutsuz görünmekten çekindiği için Fanny hemen kendini topladı, gözyaşlarını silerek üniformanın bütün gözalıcı yerlerini inceledi. William iyimser ve umut dolu, demir almazdan önce her gün birkaç saat için karaya çıkabileceğini, hatta Fanny'yi Spithead'e götürüp gemiyi göstereceğini söyledikçe kızcağızın canına can katıyordu.

Bir telaş daha oldu ve Thrush'ın doktoru, çok terbiyeli bir genç adam olan Mr. Campbell, arkadaşını almaya geldi. Onu oturtacak yer bulmak biraz sorun oldu. Çay verebilmek için de küçük çaycıbaşının hemencecik bir bardakla tabak yıkaması gerekti. Erkekler on-on beş dakika ciddi konulardan konuştular. Bu arada şamata giderek artıyor, kargaşa katlanıyordu. Sonunda erkeklerle oğlan çocuklar hep birlikte kalkıştılar. Yola çıkma vakti gelmişti. Her şey hazırdı. William veda etti, sonra hepsi birden gittiler. Çünkü çocuklar annelerinin tüm ricalarına karşın ağabeylerini geçirmeye kararlıydılar. Mr. Price da onlarla birlikte, komşusunun gazetesini yeri vermeye gitti. Mrs. Price bir süredir ortalıkta dolaşarak bir gömlek kolluğu aramaktaydı. Sonunda Betsey bunu mutfaktaki bir çekmeceden bulup getirdi de ortalık duruldu. Mrs. Price, Sam'i vaktinde yetiştirebilmenin olanaksızlığından bir kez daha yakındıktan sonra en büyük kızını

düşünecek fırsat bulabildi. Ona ve geldiği yere ilişkin birkaç soru sordu ama bunların birincisi şuydu:

"Bertram ablam, hizmetçi sorununu ne yapıyor, kuzum? Şöyle işe yarar hizmetçi bulmakta o da benim gibi sıkıntı çekiyor mu?"

Bu soru çok geçmeden onun düşüncelerinin Northampton'dan ayrılmasına ve ev yönetimi konusunda kendi çektiği dertlere saplanmasına neden oldu. Portsmouth' taki tüm hizmetçilerin (kendi kapısındaki iki hizmetçinin bunların en kötüsü olduklarına inanıyordu Mrs. Price) korkunç yetersizliği kafasını sardı. Rebecca'nın kusurlarının sayılıp dökülmesi arasında Bertram'lar unutuldu, gitti. Rebecca konusunda Susan'ın da bir sürü yakınmaları vardı; hele Betsey'nin çok daha fazla. Sözün kısası Rebecca'nın elle tutulur bir yanı yok gibiydi. Öyle ki Fanny onun bir yılını doldurunca annesi tarafından sepetleneceğine ilişkin bir tahmin yürütmekten kendini alamadı.

Annesi, "Yılı dolunca mı?" diye dehşete kapıldı. "Bir yıla kalmadan başımdan savacağım herhalde çünkü anca kasımda doluyor süresi. Ah, güzelim, Portsmouth'ta hizmetçilerin düzeyi öylesine düştü ki altı aydan fazla tutabilirsen öpüp başına koyuyorsun. Şöyle yerleşecek bir tanesini bulmaktan umudumu çoktan kestim. Rebecca' ya yol verdiğim zaman da yerine gelen ondan herhalde bin beter olacak. Oysa ben öyle huysuz, titiz hanımlardan değilimdir... evi çekip çevirmesi de zor sayılmaz. Her zaman bir yamak kız bulunduruyorum, nasılsa; işin yarısını da ben kendim yapıyorum."

Fanny sesini çıkarmadı ama bu dertlerin bu denli umarsız olamayacağını düşünüyordu.

Betsey'ye baktıkça başka bir kız kardeşi aklına geliyordu: Mansfield'a gittiğinde Betsey'den az küçük bıraktığı çok güzel bir kız çocuğu, birkaç yıl sonra ölmüştü. Olağanüstü sevimli, iyi huylu bir kızdı. Fanny o zamanlar onu Susan'dan daha çok severdi. Ölüm haberini aldığı zaman bir süre avunamamıştı. Şimdi de Betsey'ye baktıkça zavallı Mary'ciği görür gibi oluyordu. Ama dünyaları verseler, ondan söz edip de annesini üzmek istemezdi.

Fanny böyle düşüncelere dalmışken Betsey biraz öteden elindeki bir şeyle onun dikkatini çekmek istiyor ama aynı zamanda bu şeyi Susan'a göstermekten çekiniyordu.

Fanny, "Ne var elinde, şekerim?" diye sordu. "Gel, göster bana."

Gümüş bir çakıydı bu. Susan hemen sıçradı, çakının kendisine ait olduğunu söyleyerek, Betsey'nin elinden almaya çalıştı. Ne var ki çocuk hemen koşup annesine sığınınca Susan onu azarlamaktan başka bir şey yapamadı. Hem de sertçe azarladı. Besbelli haklı olduğunu Fanny' ye göstermek istiyordu:

"İnsan kendi çakısına bile sahip olamıyor! Ne zor şey! Bu çakı benim çakım; küçük kardeşimiz Mary, ölüm döşeğinde vermişti bunu bana. Ama annem çakıyı kendisi saklıyor; hep Betsey'nin ellemesine izin veriyor. Sonunda Betsey bir yerini bozup çakıya konacak. Oysa annem söz vermişti Betsey bu çakıyı eline almayacak diye!"

Fanny dehşet içinde kalmıştı. Kız kardeşinin konuşma tarzı kadar annesinin yanıtı da onu irkiltti.

"Yeter, Susan," diye Mrs. Price mızmız bir sesle konuşmuştu. "Hiç neden yok böyle huysuzlanmaya. Şu çakı yüzünden her zaman hır çıkarırsın. Bu kadar kavgacı olmasana! Zavallı küçük Betsey! Şu Susan da hep sana çatıp duruyor. Ama güzelim, sen de çakıyı çekmeceden çıkarmayacaktın. Biliyorsun, söyledim sana, elleme, Susan çok kızıyor, diye. Böyle yaparsan bundan sonra alır saklarım. Betsey... Zavallı Mary'ciğimiz, ölümünden iki saat önce çakıyı bana verdiğinde böyle geçimsizliklere neden olacağını nereden bilsindi! Zavallı küçüğüm! Sesi zor duyuluyordu. Ne tatlıydı, 'Anneciğim, ben ölüp gömülünce çakım Susan'ın olsun!' deyişi! Yavrucuğum benim, öyle severdi ki bu çakıyı. Biliyor musun, Fanny, hastalığı boyunca bıçağı başucundan ayırmadı. Vaftiz anası, iyi yürekli ihtiyar Mrs. Maxwell, hani şu Amiral'in karısı, ölümünden altı hafta önce armağan etmişti bunu ona. Zavallı, tatlı yavrum benim! Ne yapalım, şu dünyanın çilesinden kurtuldu!"

Sonra Mrs. Price küçük Betsey'yi okşayarak, "Benim cici Betsey'm!" dedi. "Yazık ki senin vaftiz anadan yana öyle şansın yok. Norris teyzeniz çok uzaklarda oturuyor. Senin gibi küçük insanları da hiç düşünmüyor."

Gerçekten de Fanny, Norris teyzeden Betsey'ye yalnızca, "Vaftiz kızım umarım uslu durur, derslerine çalışır," diye bir dilek getirmişti. Bir keresinde, Mansfield Park konağının salonunda Betsey'ye bir dua kitabı göndermek konusunda bir mırıldanma duyulmuşsa da arkası

gelmemişti. Mrs. Norris bu düşünceyle evine gidip kocasından kalma iki dua kitabını raftan indirmişti indirmesine. Ama bunları gözden geçirince cömertlik ateşi sönmüştü. Kitaplardan birinin yazısının çocuğun gözünü bozacak kadar küçük, ikincisinin boyunun da çocuğun oradan oraya taşıyamayacağı kadar büyük olduğuna karar vermişti.

Fanny şimdi yorgunluktan yorgunluğa düşüyordu Ortaya atılan ilk "gidip yatma" önerisini sevinçle karşıladı. Betsey, ablasının onuruna, her akşamki yatak saatinden bir saat daha geç yatıyordu. Bunu azımsayarak ağlamaya başladı ama Fanny onun gözyaşlarının dinmesini beklemeden yukarı çıktı. Aşağısı yine gürültü ve kargaşaya boğulmuştu. Oğlanlar kızarmış peynir istiyor, babası, "Romla suyumu getirin!" diye bağırıyor ve Rebecca hiçbir zaman arandığı yerde bulunamıyordu.

Genç kızın Susan'la paylaşacağı yoksul, dar odanın da iç açıcı bir görünümü yoktu. Daha doğrusu evin her iki katındaki odaların küçüklüğüyle sofa ve merdivenin darlığını Fanny'nin aklı alamıyordu. Çok geçmeden kızcağız Mansfield Park'taki kendi odasını, kendinden başka kimselerin yeterli derecede konforlu bulup beğenmediği o tavan arasını, yepyeni bir saygıyla anmayı öğrendi.

39

Sir Thomas, yeğeninin konağa ilk mektubunu yazarken nasıl duygularla dolu olduğunu görebilseydi, umutsuzluğa kapılmazdı. Gerçi güzel bir uyku ve sessiz bir sabah genç kızın mektubunda neşeli bir dil kullanmasına olanak sağlamıştı. Fanny yakında William'ı yeniden göreceğini umuyordu. Evin içi de, Tom'la Charles okula, Sam kim bilir nereye, babaları da her zamanki gibi bir yerlerde aylaklık etmeye gittiği için az çok sessizdi. Yine de Fanny mektupta evinden söz ederken birçok şeyi gizli tutmak gereğini duymuştu.

Hele aradan bir hafta geçince Fanny'nin nasıl duygularla dopdolu olduğunu yarı yarıya bile bilse, Sir Thomas, Henry Crawford'un onu elde etmesine yüzde yüz gözüyle bakar ve onu oraya göndermekle çok akıllıca bir iş yaptığı için koltukları kabarırdı!

Hafta daha sona ermeden Fanny'ciğin bütün hayalleri kırılmış bulunuyordu. Bir kez William gitmişti. Portsmouth'a gelişlerinden dört gün sonra rüzgâr değişmiş ve Thrush demir alıp limandan ayrılmıştı. Bu dört gün içinde Fanny ağabeyini yalnız iki kez görmüştü. O da William'ın karaya görevli olarak ayaküstü çıktığı sırada, kısaca. Ne rahat rahat konuşabilmek ne surlarda yürüyüş yapmak ne tersaneyi ve gemiyi gidip gezmek! Tasarlayıp diledikleri şeylerin hiçbirini yapamamışlardı. William'ın sevgisi dışında her şey genç kızı yaya bırakmıştı. Ama William'ın evden ayrılırken son düşüncesi yine Fanny oldu.

Kapıdan çıktıktan sonra bir an için geri dönerek, "Anneciğim, Fanny'ye iyi bakın," dedi "Zayıf, narin yaradılışlı o; bizim gibi hayhuya alışık değil. Kuzum, dikkat edin ona."

William çıkıp gitmişti ve geride bıraktığı yuva –Fanny bunu kendi kendinden gizleyemezdi– gönlünün dilediğinin her yönden tam tersi

bir yerdi. Gürültü, kargaşa ve saygısızlık dolu bir yer. Fanny, ana babasına karşı dilediği, umduğu gibi saygı besleyemiyordu. Gerçi babasından pek bir şey ummamıştı, yine de Mr. Price ailesine karşı onun düşündüğünden daha ihmalci, daha kaba, daha serseri, daha umursamaz bir adamdı. Zeki olmasına zekiydi ama çevresiyle ilgilenmiyordu ve kendi mesleği dışında bir şey bilmiyor, gazeteden başka bir şey okumuyordu. Kabaydı, ağzı bozuktu; çok içiyor, kir pas içinde bakımsız geziyordu. Fanny onun eskiden de kendisine karşı herhangi bir yakınlık gösterdiğini anımsamıyordu. Babasını düşününce aklına genel olarak bağırıp çağıran, kaba saba biri gelirdi. Şimdiyse Mr. Price onun varlığının bile farkında olmuyor, onunla ancak, kaba bir şaka yapmaya bahane olsun, diye ilgileniyordu.

Annesinin neden olduğu düş kırıklığı ise daha büyüktü. Kızcağız ne olsa anasından çok şey ummuş ama hemen hemen hiçbir şey bulamamıştı. Annesine yakınlaşmak, annesinin gözüne girmek umutları çok geçmeden yerle bir oldu. Mrs. Price kızını sevmesine seviyordu. Ne var ki Fanny'ye karşı gösterdiği yakınlık ve candanlık ilk gün neyse hep oydu: Bir türlü gelişip derinleşmiyordu. Mrs. Price'ın Fanny'ye karşı, Tanrı vergisi annelik içgüdüsünden ileri bir bağlılığı yoktu. Kalbi ve zamanı doluydu; Fanny'ye fazladan verecek zaman ya da sevgi bulamıyordu. Kızlarına pek düşkün değildi. Oğullarını severdi o, özellikle William'ı! Kızları arasında ilk kez Betsey'ye karşı bir düşkünlük duyuyor, onu da haksız ve ölçüsüz derecede şımartıyordu. William onun övünç kaynağıydı; Betsey de gözünün bebeği. Analık duygularının geri kalanını John, Richard, Sam, Tom ve Charles arasında bölüştürüyor, onları kendine kâh kaygı, kâh avuntu ediniyordu. Gönlünü onlara vermişse zamanını da ev işlerine ve hizmetçilerine veriyordu. Günleri bir çeşit ağır aksak telaş havası içinde geçiyordu; hep ayakta olmasına karşın hiçbir şey yapamadan, yetişemediği işlere sızlanmak dışında bir çözüm aramadan, parasını iyi kullanmayı istemekle birlikte bu yönde doğru dürüst bir çaba göstermeden, hizmetçilerinden yalnızca yakınıp onları yönetmesini, onlara kendini saydırmasını bir türlü öğrenemeden...

Mrs. Price ablaları arasında Mrs. Norris'ten çok Lady Bertram'a benziyordu. İş başa düştüğü için ev kadınlığı yapıyordu; Mrs. Norris'in çekip çevirmeciliği, hareketli yaradılışı onda yoktu. Mizacı Lady

Bertram gibi rahat ve tembeldi. Onunki gibi "bir eli yağda, bir eli balda" bir yaşam Mrs. Price'a, kendi düşüncesizliği yüzünden saplanmış olduğu şu çetin ve yoksul yaşamdan daha uygun düşerdi. İyi bir evlilik yapmış olsaydı, o da Bertram ablası kadar soylu bir hanımefendi olup çıkabilirdi. Beri yandan kıt gelirle dokuz çocuk büyütmeyi de Mrs. Norris daha iyi becerirdi. Fanny'nin bunların çoğunu görmemesi olanaksızdı. Belki sözcüklere dökmek istemezdi, ama annesinin ihmalci, akılsız bir ana, tembel, eteği düşük bir kadın olduğunu biliyordu. Çocuklarına bilgi ve disiplin vermeyen, evinin her köşesi savrukluk ve rahatsızlık dolu olan, Fanny'yle söyleşmeye, yakınlaşmaya istek göstermeyen, onu daha yakından tanımaya, dost olmaya heves etmeyen bir kadın.

Fanny işe yaramaya can atıyor, kendi ailesine karşı büyüklük taslıyormuş gibi görünmekten çekiniyordu. Onun için hemen Sam'in bakımını üzerine aldı. Sabah akşam, sürekli ve düzenli olarak çalıştı ve sonunda oğlanı, çamaşırlarının çoğu dikilip hazırlanmış durumda yolcu edebildi. İşe yaradığına çok sevinmekle birlikte kendisi olmasa evdekilerin ne yapacağını da bilemiyordu.

Sam gürültücü, biraz da başına buyruk bir delikanlıydı ama gidişi Fanny'yi üzdü çünkü aynı zamanda kafası işleyen, zeki bir çocuktu ve Fanny'nin etkisiyle yola girmeye başlamıştı.

Tom ve Charles'a gelince; onlar çok daha küçük ve baskısızdılar. Ablaları onları etkileyebilmekten az zamanda umudunu kesti ve onların okuldan dönüşünü bir iç çöküntüsüyle beklemeye alıştı.

Betsey de şımarık çocuğun biriydi. Okuma yazmayı kendine en büyük düşman bellemişti. Hizmetçilerin elinde büyümüş, yine de annesi tarafından onları çekiştirmeye alıştırılmıştı. Fanny onu sevip yola getirebilmekten umudunu kesmek üzereydi. Susan'ın huysuzluğuna da çok sıkılıyordu. Kızın durmadan anasıyla çatışması, Tom ve Charles'la yaptığı ağız dalaşları, Betsey'yi her fırsatta terslemesi Fanny'yi çok üzüyordu. Fanny Susan'ın huysuzluklarının yersiz olmadığını kabul ediyordu gerçi; yine de bu konularda bu denli ileriye gitmenin dik başlı bir yaradılışın belirtisi olmasından korkuyordu ve bu yüzden içi kuşkuyla doluydu.

"Bana Mansfield'ı ve Edmund'u unutturur!" diye umut bağladığı ev işte buydu. Genç kız, tersine, şimdi Mansfield'dan, Mansfield'daki

sevdiklerinden ve güzel, düzenli yaşamdan başka bir şey düşünmez olmuştu. Bulunduğu yer Mansfield Park'a taban tabana zıttı. Konağın zarif, düzgün, uyumlu ve düzenli yaşantısı –belki de her şeyden çok rahatlığı ve sessizliği– bu evdeki kabalık, düzensizlik ve uyumsuzluk, gürültü ve tedirginlik yüzünden, günün her saatinde kızın aklına geliyordu.

Sürekli bir patırtı içinde yaşamak Fanny gibi duyarlı ve zayıf yapılı bir kız için tam bir işkenceydi ve kızcağızın en büyük sıkıntısı da buydu. Bu evde her şey gürültülü ve her gürültü alabildiğine yüksekti. Herkes her istediğini bağırarak bildiriyor, hizmetçiler mutfaktan bağırarak karşılık veriyordu. Kapılar durmadan çarpılıyor, bir işin patırtısız yapıldığı, bir kişinin sessiz sedasız oturduğu görülmüyordu ve hiç kimsenin de sözü dinlenilmiyordu.

Oysa Mansfield'da hiçbir zaman bir tartışma gürültüsü, bir bağırıp çağırma, yüksek bir ses, herhangi bir patırtı duyulmazdı. Yaşam güler yüzlü bir düzenle ilerler, herkes adam yerine konur, herkesin fikri sorulurdu. Sevginin olmadığı yeri terbiye ve nezaket doldururdu. Norris teyzenin neden olduğu tedirginliklere gelince; bunlar, bu evdeki kargaşanın yanında devede kulak kalırdı.

Haftanın sonuna doğru iki evi kıyaslayınca Fanny, Dr. Johnson'ın evlilik ve bekârlık konusundaki ünlü düşüncesini bu duruma uygulayarak, "Mansfield Park'ın birtakım acıları olabilir; gel gör ki Portsmouth'taki evin de hiç tadı yok!"[18] sonucuna varmıştı.

18. Dr. Johnson'ın ünlü deyişi: "Evliliğin çok acıları olabilir ama bekârlığın da hiç tadı yok." (Ç.N.)

40

Fanny, Mary Crawford'la olan mektuplaşmasının o ilk hızla sürüp gidemeyeceği konusundaki tahmininde yanılmamıştı. Mary'nin mektuplarının arası uzamaya başladı. Gelgelelim Fanny bu azalışa sevineceğini sanmakta yanılmıştı. İşte insan ruhunun bir garip cilvesi daha! Mary' nin mektubu en sonunda eline geçince Fanny öyle bir sevindi ki! Şimdi burada, kendi evinde bir tür sürgün gibiydi ya, alıştığı çevreden gelen, sevgi ve incelikle yazılmış bir mektubun, doğrusu, başının üstünde yeri vardı.

Mary mektubuna her zamanki gibi, günler çok dolu geçtiği için daha önce yazamadığını söyleyip özür dileyerek başlıyor, sonra, "Hem bu mektubumu okumaya değer bulacağını da sanmıyorum," diye ekliyordu. "Çünkü en sonda bir küçük aşk ilanı, dünyada seni en çok seven H.C.nin kaleminden çıkma ateşli, tutkulu üç-dört satır bulamayacaksın. Bizim Henry Norfolk'ta; on gün önce iş için Everingham'a gitmesi gerekti. Belki de seninle aynı zamanda yola çıkmanın hatırı için bir iş uydurdu kendine. Her neyse, bu arada benim mektubun gecikmesindeki kusuru biraz da ona bulmak gerek. Öyle ya başıma dikilip de, Ey, Mary, ne zaman yazıyorsun Fanny'ye?.. Fanny'ye mektup yazmak zamanı gelmedi mi... diye bana önayak olan yok ki!.. Fanny'ciğim, dün senin kuzenlerin sevgili Julia ile biricik Mrs. Rushworth'ü gördüm. Çoktandır buluşmaya çalışıyorduk. Dün bana geldiler; birbirimizi görünce pek sevindik. Yani pek sevinmiş gibi yaptık. Sanırım gerçekten de biraz sevinmiştik. Lafımız, lakırdımız bitmek bilmedi.

"Senin adın geçince Mrs. Rushworth neye döndü, söyleyeyim mi sana? Ben onu iradeden yoksun bir kız, diye bilmezdim ama dün kendine tam anlamıyla hâkim olmayı başaramadı! Julia ablasından

daha güzeldi, hele senin adın geçtikten sonra. Ben senden bir kız kardeş gibi 'Fanny' diye söz edince Mrs. Rushworth'ün bütün rengi uçtu ve bir daha geri gelmedi. Ama onun da günü gelecek elbet! Vereceği ilk balonun çağrısını aldık. Ayın 28'inde Wimpole Sokağı'nın en güzel evlerinden birini dostlarına açacak ve tabii, gecenin kraliçesi olacak. İki yıl önce, henüz Lady Lascalles'ın mülküyken bu evi gezmiştim. Londra'da bildiğim bütün evlerin üstünde tutarım. O gece kuzenin (kabalığımı bağışla) kârlı bir alışveriş yapmış olduğunu, sanırım bütün varlığıyla hissedecektir. Ona böyle bir ev almaya Henry'nin parası yetmezdi. Umarım Maria'mız bunu aklından çıkarmayacak ve bir saray yavrusunun kraliçesi olmakla yetinecektir. Yetinmezse delilik olur. Bu arada kral hazretlerinin azıcık gölgede kalması gerekliymiş, ne çıkar? Benim de Maria'mızı daha çok kızdırmaya niyetim yok. Onun için senin adını o anmadıkça ben ağzıma almayacağım onun yanında; zamanla aklı başına gelecektir...

"Kulağıma gelenlere göre, Baron Wildenheim, Julia' nın peşinde koşmaktan vazgeçmemiş ama pek yüz bulduğunu sanmıyorum. Gerçekten de Julia, Mr. Yates'ten daha iyi birini bulabilir. Parasız bir soyluluk unvanı nedir ki? Kızın onu beğendiğini de hiç sanmam. Öyle ya, yüksekten atmalarıyla poz kesmelerini bir yana bırakırsan zavallı baronumuzdan geriye hiçbir şey kalmaz!...

"Kuzenin Edmund ağırdan alıyor; kilise cemaatiyle ilgili görevler onun ayağını bağlamış olsa gerek. Thornton Lacey'de Tanrı'ya inanmayan ve dine döndürülmesi gereken bir yaşlı kadın mı var, ne? Beni genç bir kadın uğruna ihmal edeceğine inanmak istemiyorum... Şimdilik bu kadar, benim tatlı Fanny'ciğim! İşte sana Londra'dan upuzun bir mektup. Sen de cici bir yanıt yaz da Henry geldiği zaman gözü gönlü açılsın. Onun uğruna geri çevirdiğin bütün o yakışıklı yüzbaşıları anlat bana!"

Düşündürücü bir mektuptu bu: Hem de kötü kötü düşündürüyordu insanı! Ne var ki Fanny'ye verdiği bütün tedirginliğe karşın yine de uzakta olduğu kişilerle bir bağlantı kuruyor, son derece ilgilendiği kimseler ve konular üzerine bilgi veriyordu. Fanny her hafta böyle bir mektup alabilmeyi isterdi...

Onu bundan daha çok sevindirecek şey, herhalde Bertram teyzesinden mektup almak olurdu.

Portsmouth'ta, evin içindeki eksiklikleri bir yere kadar telafi edebilecek herhangi bir sosyal çevre bulmaya gelince; annesiyle babasının tanıdıkları arasında Fanny'ye en ufak bir hoşnutluk sağlayan kimse yoktu. Uğruna kendi çekingenliğini yenmek isteyebileceği kimseyle tanışmamıştı. Gözüne, erkeklerin hepsi kaba, kadınların hepsi şirret, herkes görgüsüz görünüyordu. Eski ve yani tanıdıklarını o nasıl hiç beğenmiyorsa, onlar da onda aynı oranda kusur buluyorlardı. Bir baronet ailesinden geldiği için başlangıçta ona saygıyla yaklaşan genç hanımlar, çok geçmeden onun, kendi deyimleriyle, "havalara girmesine" alındılar. Öyle ya, Fanny ne piyano çalıyor ne de pahalı, şık esvaplar giyiniyordu. Genç hanımlar onun burnu havada gezmeye hiç hakkı olmadığına karar verdiler.

Fanny'nin evdeki acı düş kırıklıklarının hafifleten elle tutulur ilk gerçekçi ve kalıcı avuntu, Susan'ı daha yakından tanıdıkça ona yardım edebileceğini ummak oldu.

Susan ilk baştan beri ablasına karşı çok terbiyeli davranmıştı ama başkalarına karşı olan tutumundaki sertlik ve diklik Fanny'yi şaşırtmıştı. Susan kendisinden apayrı bir yaradılışta olduğu için Fanny'nin onu anlamaya başlayabilmesi en azından iki hafta sürdü. Susan evindeki aksaklıkların birçoğunu görebiliyor, bunları düzeltmek istiyordu. Ne var ki kendi kafasına göre hareket eden on dört yaşında bir kızın çok zaman yanlış bir yol seçmesine şaşmamak gerekirdi. Fanny de kısa zamanda, kardeşinin tutumundaki yanlışları mimlemekten çok görüşlerindeki doğruluğu, yargılarındaki isabeti hayranlıkla karşılamaya başladı. Susan'ın kafası bu konuda tıpkı kendi kafası gibi işliyordu. Ne var ki kendisi daha uysal ve çekingen yaradılışlı olduğu için düşüncelerini ortaya vurmaktan kaçınıyordu. Kendisinin ancak odasına kaçıp ağlamakla karşılayabileceği birçok durumu Susan ele alıp bir şeyler yapmak istiyordu. Bir şeyler yaptığını da Fanny görebiliyordu. Evdeki gidiş daha kötü değilse, annesiyle Betsey kendilerini büsbütün bırakıp bayağılaşmıyorlarsa bunun nedeni Susan'ın uyarmalarıyla didinmeleriydi.

Bütün bunlar yavaş yavaş Fanny'nin gözleri önüne serildi ve genç kız zamanla Susan'a karşı acımayla karışık bir sevgi duymaya başladı. Gerçi onun tutumunun, birçok söz ve davranışlarının çok yanlış olduğunu unutamıyordu, ne var ki bunlar düzeltilebilirdi. Fanny

zamanla Susan'ın kendisini örnek olarak seçtiğini, gözüne girmeye can attığını anladı ve ona davranışlarını düzeltmekte yardımcı olmaya karar verdi.

Kardeşler arasındaki bu yakınlaşmayı doğuran ve Susan'ın ablasına açılmasını sağlayan olay, Fanny'nin yaptığı bir iyilikti. Evin içindeki gümüş çakı sorununun az bir parayla çözümlenebileceğini Fanny çoktandır düşünüyordu. Konaktan ayrılırken Sir Thomas, ona on sterlin verdiğinden, bu konuda kendisi yardımcı olabilirdi. Gelgelelim çevresindekilerin kalbini ve gururunu kırmaktan, çalım satıyor durumuna düşmekten öyle çekiniyordu ki bu işi yapmasının hiç de yakışıksız kaçmayacağına karar vermesi uzun sürdü. Neyse, en sonunda tasarladığını yaptı: Betsey'ye bir gümüş çakı aldı.

Küçük kız bu armağanı sevinçle karşıladı. Kendi çakısı yepyeni olduğu için ablasınınki gözünden düştü.

"Benim daha güzel bir çakım var! Seninkinde gözüm yok artık!" diye büyüklük taslamaya başladı. Susan da böylelikle kendi malının tek sahibi olup çıktı.

Fanny annesinin bu durumdan ister istemez alınacağından korktuysa da Mrs. Price büyük bir hoşnutluktan başka tepki göstermedi. Yapılan iş tam amacına ulaşıp evin içindeki bir çıban başı ortadan kalkmış ve Susan ablasına büsbütün yaklaşmıştı. Susan ince, anlayışlı bir kızmış meğer! En azından iki yıldır sahip çıkmaya çalıştığı malına kavuşmak onu sevindirmişti. Yine de ablasının onu haksız bulduğundan korkuyordu. Evi rahata kavuşturmak için çakı satın almak zorunda kalması bir bakıma Susan'a atılmış bir taş sayılmaz mıydı?

Susan açık yürekli bir kızdı. Bu kaygısını ablasına açtı ve bıçak sorununu o denli büyüttüğü için kendi kendini suçladı. İşte Fanny onun değerini o anda anladı. Kardeşinin kendisine büyük saygı duyduğunu, gözüne girmek için çırpındığını sezince içi sevginin, sevebilmenin mutluluğuyla doldu.

Şimdi onu en çok şaşırtan şey Susan'ın bütün ince duygularına ve açık düşünüşüne karşın çevresindekilere saygısız davranması değil, Susan'ın böyle bir çevrede bu denli ince duygular, bu denli sağlam bir kafayla büyüyebilmiş olmasıydı. Kızcağız kötü örnekler arasında, bakımsız olarak büyümüştü ve elinden tutup yol göstererek

düşüncelerini, inanç ve ilkelerini şekillendirecek bir kuzen Edmund'u da yoktu.

Aralarında böylelikle doğan yakınlık kız kardeşlerin ikisi için de yararlı oldu. Yukarı katta baş başa oturup konuşurken evin kargaşasını bir dereceye kadar unutabiliyorlardı. Fanny kafasını dinlendiriyor, Susan da sessiz sedasız iş yapmanın zevkli olabileceğini öğreniyordu. Oturdukları odada ateş yoktu ama bu Fanny'nin alışık olduğu bir yokluktu ve genç kız aklına konaktaki Doğu Odası'nı getirerek avunuyordu. Tek benzerlik noktası buydu. Genişlik, aydınlık, döşeme ve manzara yönünden iki oda tamamen farklıydı. Fanny çok zaman Mansfield'daki kitap ve sandıklarını anımsayarak iç geçiriyordu.

Zamanla iki kız sabah saatlerinin çoğunu yukarıda geçirir oldular. Önceleri dikiş nakış yaparak konuşuyorlardı. Birkaç gün sonra Fanny, Doğu Odası'nı ana ana, kitap özlemine dayanamaz oldu. Babasının evinde kitap yoktu. Ama para cüret demektir. Fanny'nin cebindeki paranın bir bölümü kitap kiralayan bir dükkânının yolunu buldu ve genç kız buraya üye oldu.

Kendisi böyle başına buyruk işler yapsın, kitaplar seçip kiralasın ve bir başkasını yetiştirmek amacı gütsün, şaşılacak şeydi doğrusu! Ne var ki gerçekti işte! Susan hiçbir şey okumamıştı. Fanny de bir zamanlar kitapları keşfedince kendi duymuş olduğu mutluluğu ona tattırmak, kendi şiir ve biyografi zevkini ona da aşılmak için can atıyordu.

Sonra genç kız Mansfield'ı biraz unutabilmek umudundaydı. Yalnız elleri işlerse kafası Mansfield anılarıyla doluveriyordu da! Hele şu sıralarda düşünceleri başı boş kaldıkça Edmund'un peşi sıra Londra'ya doğru kayıyordu. İşte Fanny bunu önlemeye çalışıyordu. Teyzesinin son mektubundan Edmund'un Londra'ya gittiğini öğrenmişti. Bundan sonra neler olacağını çok iyi biliyordu! Edmund onu habersiz bırakmayacağına söz vermişti ve bu söz Fanny'nin başının üzerinde bir kılıç gibi sallanıyordu. Genç kız postacıyı her görüşte korkudan titrer olmuştu. Kitap okumakla bu düşünceleri yarım saatçik bile başından savabilse kendini kazançlı sayacaktı.

41

Edmund, Londra'ya gideli bir hafta olmuştu herhalde, Fanny ondan henüz bir haber alamamıştı. Bu sessizlikten çıkarılabilecek üç ayrı sonuç vardı ve kızın kafası, bunlardan kâh birini, kâh öbürünü akla yakın bularak üçünün arasında bocalayıp duruyordu: Edmund ya gitmesini geciktirmiş ya Mary Crawford'la yalnız kalmak fırsatını henüz bulamamıştı... ya da öylesine mutluydu ki mektup yazmak aklına gelmiyordu!

Bu sıralarda bir sabah (Fanny, Mansfield'dan ayrılalı dört haftaya yaklaşmıştı ve kızcağız bunu her an düşünüp günleri saymayı hiç ihmal etmiyordu), iki kız kardeş her zamanki gibi yukarı kata çıkmak üzereyken sokak kapısına vurulduğunu duyunca kaldılar. Rebecca'nın kapıyı açmakta gösterdiği çeviklik (bu onun en sevdiği görevdi) onların gelen konuğa yakalanmadan kaçabilmelerine fırsat vermedi.

Kapıda bir erkek sesi duyuldu; bunu duyan Fanny renkten renge girmeye başlamıştı ki içeriye Henry Crawford girdi.

Fanny gibi aklı başında insanlar bunalım anlarında belli olur. Fanny de annesine Henry'yi "William'ın arkadaşı" olarak anlatmıştı ve şu anda, ağzını açıp tek kelime söyleyemeyecekmiş gibi geldiği halde, genç adamı annesine, "William'ın arkadaşı" olarak anımsatıp tanıtmayı başardı! Henry'nin burada yalnızca William'ın arkadaşı olarak bilinmesi ona biraz güç verdi. Ne var ki tanıtma işi bitip de herkes yerli yerine oturunca kızcağız bu ziyaretin ne anlama gelebileceğini bütün dehşetiyle, yeniden kavradı ve bir an bayılacağını sandı.

O ölmemek için çabalarken, konuk akıllı ve iyi yürekli bir davranışla ona bakmaktan kaçınıyor, kendini toparlamasına fırsat vererek yalnızca Mrs. Price'la konuşuyordu. Terbiyesinin ve inceliğinin

yanı sıra gösterdiği ölçülü yakınlık ve candanlık onun davranışını büsbütün kusursuzlaştırıyordu!

Mrs. Price'ın da bütün "kibarlığı" üzerindeydi. Oğlunun böyle üstün bir arkadaşı olduğunu görmek ona kendini bu yüksek kişiye beğendirmek isteği vermişti.

İçi minnetle, oğlu için sevinen bir annenin yapmacıksız duru minnet duygularıyla dolup taşıyordu ki bunun hoşa gitmemesi olanaksızdı. Konuğuna, Mr. Price'ın dışarıda olduğunu büyük bir üzüntüyle bildirdi. Bu arada birazcık kendini toparlayabilmiş olan Fanny ise buna, tersine sevindiğini hissediyordu çünkü içindeki sıkıntılara bir de Henry Crawford'un onu böyle bir evde bulmuş olmasının acı utancı eklenmişti. Belki bu duygularından ötürü kendi kendini kınaması gerekirdi ama ne denli kınarsa kınasın durum değişmiyordu: Utanç içindeydi ve babası şimdi burada olsa, Fanny, her şeyden daha çok ondan utanırdı.

William'dan konuştular. Bu, Mrs. Price'ın asla usanamayacağı bir konuydu; Mr. Crawford da bu konuda onu bile tatmin edecek kadar övgü doluydu. Mrs. Price ömründe bu derece hoş bir beyefendi görmediğini düşünüyor ve onun Portsmouth'a, garnizon komutanını ya da yüksek komiseri görmeye gelmemiş oluşuna şaşıyordu. Bu büyük, tatlı dilli adamın rıhtımları dolaşmak ya da adaya çıkmak gibi bir niyeti de yoktu. Portsmouth'a gelişinde, Mrs. Price'ın bir önem ve varsıllık belirtisi sayabileceği herhangi bir amaç bulunmuyordu. Kente dün gece geç saatte gelmiş, Crown Hanı'nda kalıyormuş, birkaç gün kalacakmış; handa tanıdığı bir-iki bahriye subayına rastlamış ama gelişi bunlarla ilgili değilmiş.

Henry bütün bu bilgileri aktardıktan sonra artık Fanny'ye doğrudan bakıp konuşmasının sakıncası kalmadığını düşünmüş olmalıydı. Fanny de onunla göz göze gelmeyi kaldırabilecek duruma gelmiş olduğundan onun, Londra'dan ayrılmazdan önceki akşam kız kardeşiyle bir yarım saat kadar görüşmüş olduğunu öğrendi. Kız kardeşi iyilik dilekleriyle sonsuz sevgisini iletmiş ama mektup yazacak vakti olmamış. Henry de, Mary'yle yarım saatçik olsun görüşebilmesini şans eseri sayıyormuş; çünkü Norfolk dönüşü Londra'da yirmi dört saat bile kalmadan yine yollara düşmüş. Fanny'nin kuzeni Edmund Londra'daymış; Londra'ya geleli birkaç gün

olmuş; gerçi Henry onu görmemiş ama iyi olduğunu ve dün akşam Fraser'lara yemeğe çağrılı olduğunu duymuş.

Fanny bu son haberi bile serinkanlılıkla dinleyebildi. Yok, daha doğrusu kesin bilgi edinmek, kaygıdan yıpranmış ruhuna bir rahatlık verdi ve içinden geçen, "Öyleyse artık her şey karara bağlanmıştır," düşüncesinin tek dış belirtisi yüzüne yayılan hafif pembelik oldu.

Henry genç kızın konuyla ilgilendiğini görerek bir süre daha Mansfield'dan söz etti. Sonra havanın erken saatte yürüyüş yapmaya çok elverişli olduğundan dem vurdu.

"Dışarısı öyle güzel ki! Bu mevsimde hava sabahleyin açık olsa bile sonradan çabucak dönüveriyor; bu yüzden çıkıp yürümek isteyenlerin geçe kalmaması gerek!" Bu tür "taş"lar para etmeyince genç adam, Mrs. Price'la kızlarına, bir an önce çıkıp yürüyüş yapmalarını açıkça salık vermeye başladı. Sözleri en sonunda anlaşıldı. Gelgelelim Mrs. Price, pazar günleri dışında pek sokağa çıkmazmış; çoluk çocuktan, ev işlerinden, yürüyüş yapacak zamanı da pek bulamazmış.

"Öyleyse kızlarınızı kandırın da şu havanın güzelliğinden yararlansınlar; bana da kavalyelik onurunu bağışlasınlar."

Mrs. Price pek sevindi bu öneriye, hemen razı oldu.

"Kızlarım da hep evde kapalılar! Öyle neşesiz, ölü bir yer ki şu Portsmouth! Çok az çıkıyorlar dışarı. Zaten çarşıda yapacak işleri de var; seve seve giderler sizinle."

Sonuç olarak Fanny on dakika sonra kendini... inanılmayacak şey... zor, sıkıcı, üzücü bir durum... Henry Crawford'la Susan'ın arasında, ana caddeye doğru yürürken buldu.

Sıkıntı sıkıntıyı, üzüntü üzüntüyü kovalamakta gecikmedi. Caddeye anca sapmışlardı ki Mr. Price'la karşılaştılar. Günlerden cumartesi olması onun görünümünü düzeltmiş sayılmazdı. Hiç de beyefendiye benzer bir hali yoktu, yine de Fanny onu Mr. Crawford'a tanıtmak zorundaydı. Mr. Crawford'un nasıl bir izlenim edineceğini kesinlikle biliyordu. Tam bir utanç ve tiksinti tepkisi olacaktı bu. Henry kısa zamanda Fanny'den vazgeçecek, hayatını onunla birleştirmek için zerrece istek duymaz olacaktı. Evet, gerçi Fanny onun bu sevdadan vazgeçmesini candan dilemişti, ne var ki böyle bir "derman" neredeyse "dert"ten beter sayılırdı. Bana sorarsanız,

kendisiyle evlenmek isteyen akıllı, cana yakın bir adamı en yakın akrabalarının bayağılığı yüzünden kaçırmaktansa, onun aşkına katlanmayı yeğ tutmayacak genç kızı, şu Birleşik Krallık sınırları içinde bulamayız!

Mr. Crawford müstakbel kayınpederini bir şıklık örneği olarak da göremezdi herhalde. Ne var ki (Fanny'nin derhal görüp rahat bir nefes aldığı gibi) Mr. Price şu anda bambaşka bir adamdı. Bu çok saygın yabancıya karşı davranışının, kendi evinde, ailesi arasındaki haliyle hiçbir ilişiği yoktu. Tavırları salonlara layık değilse bile düzgündü, nazik, saygılı, canlı, erkekçeydi. Konuşmasıyla da aklı başında bir adam ve çocuklarına bağlı bir babaydı. O yüksek sesi açık havada kulağı tırmalamıyor ve ağzından tek bir sövgü çıkmıyordu. Bu onun, Henry Crawford'un terbiyesine karşı gösterdiği içgüdüsel bir tepkiydi ve sonucu nasıl çıkarsa çıksın Fanny şu anda anlatılmaz derece rahatlamıştı.

İki beyefendinin nazik selamlaşmanın sonunda Mr. Price Mr. Crawford'u tersaneyi dolaşmaya davet etti. Henry Crawford, tersaneyi kim bilir kaç kez görmüş olmasına karşın nezakete nezaketle karşılık vermiş olmak, hem de Fanny'nin yanında biraz daha kalabilmek için daveti sevinçle kabul etti... Miss Price'lar yorulmaktan korkmuyorlarsa, elbette. Onların böyle bir korkuları olmadığı her nasılsa anlaşılmış ya da varsayılmış olsa gerek ki tersaneye gidilmesi kararlaştırıldı. Babaya kalsa hemen o yöne sapacak ve kızlarının bu caddede yapacak işleri olduğunu hiç aklına getirmeyecekti, neyse ki Henry Crawford onların bu işlerini görmelerini sağlamaya özen gösterdi. Neyse, onlar da uzun oyalanmadılar çünkü Fanny karşısındakileri bekletip sabırlarını taşırmaktan öylesine nefret ederdi ki kapı önünde bekleyen iki bey daha en son denizcilik yasalarını ve yapılmakta olan üç güverteli gemilerin sayısını konuşmaya başlayamadan kızların işi bitti.

Böylece yine rıhtıma yöneldiler. Henry Crawford'un görüşüne göre, Mr. Price'a kalsa bu çok değişik bir yürüyüş olacaktı çünkü o iki kızı arkada bırakarak önden yürümek niyetindeydi. İki erkek kendi hızlarına göre ilerlerken onlara yetişip yetişmemek de kızlara kalacaktı. Henry durumu, istediği kadar olmasa bile düzeltmeye çalışıyordu. Kızların pek geride kalmamasına dikkat ediyor ve

kavşaklarda ya da sıkışık yerlerde, Mr. Price'ın yalnızca, "Hadi, yürüyün, kızlar, hadi, Fan, hadi, Sue, dikkat edin ha, iyi bakının etrafa," diye seslenmesine karşı o daha yardımcı olmaya gayret ediyordu.

Neyse ki tersaneye gidince Fanny ile şöyle, güzelce konuşabileceğini ummaya başladı. Çünkü çok geçmeden yanlarına Mr. Price'ın, kendisi gibi aylak bir arkadaşı yanaştı. Her gün buraya gelip gidişatı gözlemlemek huyunda olan bu arkadaşın Mr. Price'ı konuğundan daha iyi oyalayacağı belliydi. Nitekim çok geçmeden iki subay baş başa gezip ikisi için de her zaman ilginç olan konuları konuşmaya başladılar. Gençler de avludaki bir kereste yığınının üstüne oturdular. Fanny, Henry Crawford'un pek işine gelen bir yorgunluk içindeydi. Ne kadar yorgun olup dinlenmek istese Henry'nin o kadar makbulüydü. Bir de kız kardeşi orada olmasa! Bir sacayağının üçüncü ayağı olarak, Susan yaşında, cin gibi bir kızdan daha tehlikelisi olamazdı! Lady Bertram'ın tam tersine, gözü ve kulağı ardına dek açık. Kısacası, esas konuya onun yanında girmek düşünülemezdi. Henry genel olarak tatlı tatlı sohbet etmek, yalnızca ara sıra ancak Fanny'nin anlayabileceği bir bakış ve sözcükle yetinerek Susan'ın da hoşça vakit geçirmesine izin vermek zorundaydı.

En çok Norfolk'tan konuşuyordu. Epey kalmış orada; orayla ilgili her şey, şimdi anlatırken daha bir önem kazanır gibiydi. Henry gibi insanlar, gezdikleri yer ve çevreler konusunda anlatacak eğlendirici şeyler bulmakta birincidirler; o da şimdi gördüğü kimseleri, yaptığı yolları, her şeyi keyifle anlatıyordu. Susan ömründe hiç bu kadar hoşça zaman geçirmemişti. Fanny'nin hatırı içinse genç adam, gittiği toplantıların eğlenceli olup olmadığını anlatmakla yetinmedi. Onun gözüne girmeyi hesaplayarak anlatıyordu: Yılın bu ters mevsiminde Norfolk'a gitmesinin sebebi, toprak kiralayan geniş ve (bildiği kadarıyla çalışkan) bir ailenin sözleşmesinin yenilenmesiyle ilgiliydi. Henry kâhyasının gizli iş çevirdiğinden, kendisini o ailenin aleyhine döndürmeye çalıştığından kuşkulanmış ve bizzat gidip sorunu yerinde incelemeye karar vermiş. Gitmiş ve umduğundan da iyi sonuç almış; ilk planını aşan yararlar sağlamış, öyle ki şimdi kendi kendini kutlamaya hakkı varmış çünkü bir yandan görevini yaparken bir yandan da ilerisi için tatlı anılar biriktirmeyi başarmış. O zamana

değin hiç görmemiş olduğu kimi kiracılarının kapısını çalmış; kendi mülkü üzerinde olduğu halde varlıklarından haberdar bile olmadığı köy evlerinde oturanlarla tanışmış.

Bu sözler özel olarak Fanny'ye yönelikti ve iyi seçilmişti. Genç adamın böyle, yerinde konuşması Fanny'nin hoşuna gidiyordu; buraya geldiğinden beri Henry'nin davranışları da düzgündü doğrusu. Hele yoksul ve ezilmişlere dost eli uzatmak! Hiçbir şey Fanny'yi bundan daha hoşnut bırakamazdı. Nitekim duygularını ona bakışlarıyla belirtmesine ramak kalmıştı ama ne yazık ki onun konuşmasına eklediği aşırı anlamlı ve kasıtlı sözler bu iyi niyeti ürkütüp kaçırdı: Efendim, Mr. Crawford yakın zamanda, mülkünde yapacağı her türlü yardım ve geliştirme planlarında kendine bir dost, bir yardımcı, bir rehber bulabileceğini umut ediyormuş, Everingham'la dolaylarını eskisinden çok daha kıymetli yapabilecek biri...

Fanny, keşke böyle şeyler söylemese, diye düşünerek başını çevirdi. Henry Crawford'un, ilk başta inandığından daha iyi yönleri olduğunu kabul etmeye hazırdı. Onun sonunda adam olacağını düşünmeye bile başlamıştı. Gelgelelim Henry ona uygun biri değildi ve asla da olmayacaktı. Fanny'yi düşünmemeliydi.

Henry, Everingham konusunda yeter derecede konuştuğunu, başka bir konudan konuşmanın daha iyi olacağını anladı ve sözü Mansfield'a getirdi. Bundan daha isabetli bir seçim yapamazdı. Bu, Fanny'nin dikkatini ve bakışlarını anında onun üstüne çekecek bir konu varsa o da buydu. Mansfield konusunu konuşmak ve dinlemek onun için gerçek bir lükstü. Orayı bilenlerden uzun zamandır uzak olduğu için şimdi Henry'yi yakın bir dostu dinler gibi dinliyordu, çünkü bu kendisine de Mansfield'ın güzellik ve konforundan coşkuyla, övgüyle söz etme fırsatı yaratıyordu. Genç adam Mansfield'dakilerden saygıyla söz ettikçe onun da yürekten övgüler düzmesini, Sir Thomas'ı canlı bir akıl ve iyilik timsali, teyzesini de dünyanın en tatlı insanı olarak nitelemesini sağlayıp içini boşaltmasında yardımcı oluyordu.

O da Mansfield'ı çok seviyormuş; kendisi söylüyordu. İleride çok, pek çok zamanını orada geçirmeyi umuyormuş, orada ya da yakınlarında. Hele bu yaz ve sonbaharda, oralarda çok mutlu olacağı içine doğuyormuş; biliyormuş bunun böyle olacağını, geçen yılkinden kat kat daha güzel bir yaz ve sonbahar geçireceğinden hiç kuşkusu

yokmuş. Aynen geçen yılki gibi cıvıl cıvıl, değişik, kalabalık ne var ki temel durumlar yönünden, sözle anlatılamayacak kadar bambaşka üstünlükte mevsimler...

"Mansfield, Sotherton, Thornton Lacey! Bu üç ev öyle keyifli topluluklara sahne olacak ki! Sonra, Başmelek Mikail Yortusu'nda bir de bakarsınız bir dördüncü ev eklenmiş, bu sevgili yerlerin hepsinin yakınında küçük bir av köşkü... Çünkü Edmund Bertram'ın bir gün iyi yüreklilikle yaptığı öneriye, yani Thornton Lacey'yi paylaşmak fikrine iki engel bulunduğunu umuyorum ben: birbirinden güzel ve karşı gelinemez iki harika engel!"

Bu sözler Fanny'yi iki yönden susturdu. Yine de o an geçtikten sonra genç kız, kendini zorlayıp dinlemediğine pişman oldu: Henry'nin sözlerinin yarısını anlamış gibi yapıp onu kız kardeşiyle Edmund konusunda biraz daha konuşturabilirdi. Bu konuyu konuşmayı öğrenmeliydi, yoksa sakınmasına neden olan ürkeklik yakında bağışlanmaz bir hal alacaktı.

Mr. Price'la arkadaşı, görmek istedikleri ya da görmeye zamanlarının yettiği her şeyi görüp geldiklerinde ötekiler de eve dönmeye hazırdılar. Dönüş yolunda Henry Crawford, Fanny'yle bir dakika baş başa konuşmanın yolunu buldu ve Portsmouth'ta onu görmekten başka işi olmadığını, ondan ayrı kalmaya dayanamadığı için buraya birkaç günlüğüne yalnız, ama yalnız onun için geldiğini söyledi. Fanny üzüldü buna, gerçekten üzüldü. Yine de bu sözleri ve, "Keşke söylemeseydi," dediği daha birkaç sözü dışında onun, buraya geldiğinden beri çok düzelmiş olduğunu düşünüyordu. Mansfield'dakine kıyasla şimdi daha yumuşak ve saygılı, başkalarının düşünce ve duygularına karşı daha duyarlıydı. Mr. Price'a karşı davranışı kusursuzdu, hele Susan'la ilgilenişinde özellikle ölçülü ve tatlı bir yön vardı. Çok düzelmiş olduğu kesindi. Gerçi Fanny ertesi günün bir an önce gelip geçmesini dilemiyor ve içinden, "Keşke iki günlüğüne değil de bir günlüğüne gelmiş olsaydı!" diye geçirmiyor, değildi, yine de şu saatler korktuğu kadar kötü geçmiyordu. Mansfield'dan konuşabilmenin zevki öylesine büyüktü ki!

Ayrılmalarından önce Henry Crawford onu bir başka gönül borcu altında daha bıraktı, hem hiç de öyle eften püften bir borç değil! Babası Henry'den, o akşam sofralarına onur vermesini istemişti. Fanny

bir dehşet ürpertisi geçirdi ama uzun sürmedi bu. Henry, ne yazık ki kabul edemeyeceğini çünkü önceden verilmiş sözü olduğunu belirtti. Bugün için de, ertesi gün için de sözlüymüş. Handa rastladığı bazı eski tanıdıkları kıramamış. Ne var ki eğer Mr. Price izin verirse, yarın sabah yine onları görmeye gelmeyi onur sayacakmış, falan. Böylece ayrıldılar. Fanny bu derece korkunç bir felaketi ucuz atlattığı için sevincinden resmen uçuyordu!

Henry'nin yemeğe gelip de ev halkının tüm kusurlarını görmesi gerçekten korkunç olurdu! Rebecca'nın hazırladığı yemekler, Rebecca'nın sofrada servis yapışı, Betsey'nin masa başındaki arsızlığı, istediği gibi uzanıp her şeyi iteleyip çekelemesi... daha Fanny'nin bile tam olarak alışamadığı şeylerdi. Kendi titizliği, mizacının doğal inceliğinden kaynaklanıyordu. Oysa Henry Crawford küçüklüğünden beri sofrasında lükse, özene ve yüksek zevke alışıktı.

42

Mr. Crawford ertesi sabah kapıyı çaldığında Price'lar tam, kiliseye gitmek için yola çıkmak üzereydiler. Konukluğa değil de onlara katılmaya gelmişti. Onlarla birlikte Garnizon Kilisesi'ne gelmeye çağrıldı. Onun niyeti de aynen bu olduğu için, hep birlikte oraya yürüdüler.

Price'lar şu sırada göz dolduran bir aileydiler. Yaratan onları güzel yaratmıştı, pazar günleri de onların ellerini yüzlerini temizlemelerini ve özenle giyinmelerini sağlardı. Bu, Fanny'yi, her pazar ferahlatan bir durumdu; ama bu pazar daha bir sevindirdi. Zavallı anneciği şu anda, başka zamanların aksine, Lady Bertram'ın kız kardeşi olmaya hiç de layık değilmiş gibi durmuyordu. Bu iki kardeşin arasındaki zıtlığı düşünmek Fanny'nin çok zaman içini karartmıştı. Lady Bertram kadar güzel ve birkaç yaş daha küçük olmakla birlikte annesinin çok daha yıpranmış ve geçkin durması, öylesine bakımsız ve eteği düşük, mutsuz görünmesi ne acıydı. Ama pazar günü gelince kendine çekidüzen verir, güzel çocuklarının arasında güler yüzlü Mrs. Price olarak kiliseye giderdi. Geçmiş haftanın sıkıntılarından biraz kurtularak nefes alır, ancak koşuşan oğullarını tehlikede gördüğü ya da Rebecca'nın şapkasına bir çiçek takmış olduğunu fark ettiğinde siniri bozulurdu.

Kiliseye girince ayrılmak zorundaydılar ama Mr. Crawford yine de hanımların pek uzağına düşmemeye özen gösterdi, ayinden sonra da yanlarından ayrılmayarak onlarla birlikte surlarda gezintiye çıktı.

Mrs. Price yıl boyunca haftalık yürüyüşünü her pazar, güzel havalarda surlara çıkarak yapardı. Ayinden sonra doğru oraya yürür, yemek saatine kadar kalırdı. Bu onun dışarıda, "el içinde" olmasıydı. Orada tanıdıklarını görür, biraz havadis duyar, Portsmouth

hizmetçilerinin yetersizliğini konuşur, gelecek altı gün için ruhunu saat gibi kurarak tazeler, direnç toplardı.

Şimdi de oraya yollandılar. Henry Crawford en büyük Miss Price'lara göz kulak olmanın sorumluluğunu büyük bir mutlulukla üstüne almıştı. Çok geçmeden nasıl yaptıysa yapmış... anlayabilene aşkolsun... Fanny gerçi inanamıyordu ama... kızların arasına girip ikisinin de birer kolunu kendi kolunun altına kıstırmış durumda aralarında yürüyordu ve Fanny buna nasıl engel olacağını ya da nasıl son vereceğini bilemiyordu. Yine de, her şeye karşın insan havanın ve manzaranın güzelliğinden ister istemez zevk alıyordu.

Olağanüstü güzel bir gündü. Mart olmasına karşın havanın yumuşaklığı, tatlı esintisi, arada şöyle bir bulutlanan parlak güneşiyle nisanı andırıyordu. Bu göğün altında her şey öyle göz okşuyordu ki! Birbirini kovalayan gölgelerin Spithead'deki gemilerin ve daha gerideki adanın üzerinde oynaşması, şimdi iyice yükselmiş olan ve keyifle dans ederek ahenkli seslerle surlara çarpan denizin durmadan değişen renkleri... bütün bunlar Fanny'yi öyle mest ediyordu ki genç kız az sonra içinde bulunduğu duruma neredeyse aldırış etmez oldu. Daha doğrusu, hayır, Henry'nin kolu olmasaydı kendisi kısa zamanda nasılsa bir kola ihtiyaç duyacaktı çünkü böyle iki saatlik bir etkinliğe dayanacak gücü yoktu, hele çok zaman olduğu gibi etkinlik, hareketsiz geçmiş bir haftanın sonunda gelince. Fanny alışık olduğu düzenli yürüyüşlerden yoksun kalmanın etkisini hissetmeye başlıyordu. Portsmouth'a geldiğinden beri sağlık yönünden kötüye gitmişti, öyle ki şimdi Henry Crawford'un kolu ve havanın güzelliği olmasa herhalde tıkanır kalırdı.

Havanın ve manzaranın güzelliğinden Henry de onun gibi zevk alıyordu. Çok zaman aynı duygu ve hayranlıkla duralayarak birkaç dakika duvara dayanıp manzaranın güzelliğine dalıyorlardı. Henry, Edmund değildi elbet, yine de Fanny onun bir doğa hayranı olduğunu ve bu hayranlığını çok iyi dile getirdiğini kabul etmek zorundaydı. Arada kendisi tatlı hislerle dalgınlaşıyordu. O zaman Henry onun yüzünü gizlice incelemek fırsatı buluyordu. Bu incelemelerin sonucunda kızın yüzünden, her zamanki gibi büyüleyici olmakla birlikte hiç de olması gerektiği gibi yaşam fışkırmadığını gördü. Gerçi Fanny hiçbir şeyi olmadığını söylüyor, rahatsız görünmeyi hiç

istemiyordu ama Henry her şeye karşın onun şimdi yaşadığı yerin pek rahat olamayacağı kanısındaydı. Bu da onun sağlık durumuna iyi gelmezdi, elbet. Kısacası Henry onun bir an önce Mansfield'a dönmesi için sabırsızlanmaya başlamıştı. Orada o çok daha mutlu olacağı için, kendisi de onu daha sık görerek çok daha mutlu olabilirdi.

"Sanırım bir aydır buradasınız," dedi.

"Hayır. Tam bir ay değil. Mansfield'dan ayrılalı yarın yalnızca dört hafta olacak."

"Kılı kırk yaran bir hesapçısınız. Ben buna bir ay derim."

"Buraya ancak salı akşamı gelmiştim."

"İki ay kalacaksınız, öyle mi?"

"Evet. Sir Thomas iki aydan söz etmişti. Daha kısa olamaz, herhalde."

"Ya dönüş yolunu nasıl yapacaksınız? Kim gelecek sizi almaya?"

"Bilmiyorum. Teyzemden bu konuda hiçbir şey duymadım henüz. Belki daha uzun kalmamı düşünüyorlar. Tam iki ayın sonunda birinin gelip alması denk düşmeyebilir."

Henry Crawford biraz düşündükten sonra, "Mansfield'ı bilmez değilim," dedi. "Oradaki gidişatı, size karşı işlenen kusurları bilmez değilim. Ailenin tek bir bireyinin sözümona rahatı öne alınarak sizin konforunuzun hiçe sayılması gibi bir tehlike olduğunu görüyorum. Eğer Sir Thomas sizi kendisi gelip almak ya da teyzenizin hizmetçisini göndermek konusunda, önümüzdeki üç aylık planlarını aksatabilecek en ufak bir pürüz görürse, sizin burada bir haftadan öbürüne unutulup gidebileceğinizin ayırdındayım. Buna izin verilemez. İki ay yeterince uzun, bana kalsa altı hafta yeter, derdim." Genç adam Susan'a dönerek, "Ablanızın sağlığını düşünüyorum," dedi. "Portsmouth'a kapanıp kalmasının ona yaramayacağı kanısındayım. Sürekli temiz havaya ve harekete gereksinmesi vardır onun. Onu benim kadar tanıdığınız zaman bunu siz de göreceksiniz. Onun kırsal yaşantının temiz havasıyla özgürlüğünden uzun süre uzak bırakılmaması gerektiğini anlayacaksınız. (Gene Fanny'den yana dönerek) Bu yüzden eğer sağlık durumunuzda bir gerileme olduğunu gördüğünüz halde Mansfield'a dönmek konusunda güçlüklerle karşılaşırsanız... iki ayın dolmasını beklemeden... bunun hiç önemi yok... kendinizi her zamankinden daha zayıf ve rahatsız bulduğunuz anda kız kardeşime

bildirmeniz yeter, en ufacık bir imada bile bulunsanız o ve ben hemen gelir sizi Mansfield'a götürürüz. Bunu yapmanın bizim için ne denli kolay ve keyifli olacağını bilmez değilsiniz. Böyle bu durumda neler hissedileceğini biliyorsunuz."

Fanny ona teşekkür etti ama öneriyi gülerek geçiştirmeye çalıştı.

Henry, "Tamamen ciddiyim," diye karşılık verdi. "Bunu çok iyi biliyorsunuz. Umarım herhangi bir rahatsızlığınızı bizden gizleyecek kadar taşyürekli davranmazsınız. Hayır, hayır, yapamayacaksınız bunu, size bu fırsatı vermeyeceğiz. Ancak Mary'ye yazdığınız her mektupta, 'İyiyim,' dediğiniz sürece inanacağız iyi olduğunuza çünkü sizin söz ya da yazıyla yalan söyleyemeyeceğinizi biliyorum."

Fanny yine teşekkür etti ona. Gelgelelim öylesine duygulanıp üzülmüştü ki fazla bir şey söylemesi, hatta ne söyleyeceğini bilmesi olanaksızdı. Gezintilerinin sonuna yaklaşmışlardı. Henry Crawford sonuna kadar onlarla birlikte kaldı; ancak evlerinin kapısında ayrıldı onlardan. Onların yemeğe oturacağını bildiğinden, başka yere sözlüymüş numarası yaptı.

Ötekilerin hepsi içeri girdikten sonra bile Fanny'yi bir dakika alıkoyarak, "Bu kadar yorulmamış olmanızı isterdim," dedi. "Sizi daha güçlü olarak bırakmak isterdim. Şehirde sizin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı? Yakın zamanda yeniden Norfolk'a gitmeyi düşünmüyor değilim. Maddison konusunda içim rahat değil de. Fırsat bulursa beni hâlâ kandırmak niyetinde olduğunu sanıyorum. Benim başkası için ayırdığım bir değirmene bir kuzenini sokmak istiyor. Onunla bir anlaşmaya varmam gerek artık. Everingham konusunda hiçbir surette çürük tahtaya basmayacağımı anlatmalıyım ona, mülkümün sahibi benim, demeliyim. Önceden yeterince açık konuşmadım, herhalde. Böyle bir adamın hem efendisinin onuru, hem de yoksulların hayrı konusunda yapabileceği kötülüğün sonu yoktur! Aslında içimden, Norfolk'a derhal geri gidip her şeyi düzene sokmak geliyor; öyle ki bu düzenden bir daha sapma olamasın. Maddison akıllı adamdır, yerinden etmek istemiyorum, yeter ki o beni yerimden etmeye çalışmasın! Ama böyle bir adamın beni kandırması öyle kolaydır ki! Kiracı olarak benim söz verdiğim biri yerine geçimsiz, duygusuz adamın birini tutması kolaydan da basittir, hatta. Böyle bir

şey kolaydan da basit olamaz mı sizce? Hemen gideyim mi? Siz ne akıl verirsiniz bana?"

"Ben mi? Akıl vermek ha? Neyin en doğru olduğunu siz çok iyi bilirsiniz."

"Evet, siz bana fikrinizi bildirdiğiniz zaman neyin doğru olduğunu çok iyi bilirim. Sizin yargılarınız benim doğruluk ölçütümdür."

"Yok, hayır, demeyin böyle. Hepimizin kendi içimizde bir yol gösteren vardır ki başka herhangi biri onun kadar iyi olamaz, yeter ki ona kulak verelim! Güle güle; size yarın iyi yolculuklar dilerim."

"Şehirde sizin için yapabileceğim hiçbir şey yok mu, gerçekten?"

"Eksik olmayın, hiçbir şey yok; çok naziksiniz."

"Herhangi birine yollayacağınız bir mesaj da mı yok?"

"Kız kardeşinize sevgilerimi iletin, lütfen. Sonra kuzenimi... kuzenim Edmund'u gördüğünüz zaman da, zahmet olmazsa ona... der misiniz, ondan yakında haber alacağımı umuyorum."

"Elbette. Hem de tembellik ya da savsaklık ederse onun özürlerini size ben yazacağım..."

Henry başka bir şey söyleyemedi çünkü Fanny'yi artık dışarıda daha fazla tutamazdı. Onun elini sıktı, yüzüne bir baktı ve gitti. Genç adam oradan, lüks bir handaki en nefis akşam sofrasının hazırlanması için gereken iki-üç saati, öbür tanıdığıyla, elinden geldiğince keyifli olarak geçirmeye gitti. Fanny ise çok daha basit bir sofraya oturmak için hemen içeriye girdi.

Price'ların sofraları, Henry'nin bu akşamki tasarısından o kadar farklıydı ki! Eğer Mr. Crawford Fanny'nin baba evinde, hareket eksikliği dışında daha ne yoksunluklara katlandığını bilse, yüzünün çok daha solmuş olmayışına şaşardı. Rebecca'nın tam yıkanmamış çatal-bıçak ve tabaklarla, tencereden aldığı gibi getirip masaya bıraktığı lapalarla pudingleri Fanny'nin içi kaldırmıyordu, doğrusu. Öyle ki kızcağız çok zaman ana yemeği atlayarak akşamüzeri erkek kardeşlerini yollayıp çarşıdan kek ve bisküvi aldırmak zorunda kalıyordu. Mansfield'da büyütülmüştü ve artık bu saatten sonra Portsmouth'ta zevklerinin nasır tutmasına çalışmak için çok geçti. Gerçi Sir Thomas'ın bütün bunlardan haberi olsaydı, yeğeninin hem ruhça hem bedence böylesine aç kalarak Mr. Crawford'un değerini daha iyi bilmeye başlayacağını sanabilirdi. Yine de bu tedavinin onu

iyileştireceği yere öldürmesinden korkarak, deneyimi pek ileri götürmekten çekinirdi, sanırım.

Fanny günün geri kalanını keyifsiz geçirdi. Henry Crawford'u bir daha görmeyeceğinden neredeyse emin olmakla birlikte neşelenemiyordu. Ne olsa, dost sayılabilecek birinin ayrılığıydı bu. Genç kız onun gittiğine bir yönden seviniyordu ama öbür yönden şimdi artık herkes onu terk etmiş gibi geliyordu; Mansfield'dan yeni baştan ayrılmış gibi. Fanny onun Londra'ya döneceğini ve sık sık Mary ile, Edmund'la birlikte olacağını düşündükçe kıskançlığa benzer duygulara kapılmaktan kendini alamıyor ve bu yüzden kendi kendinden utanıyordu.

Çevresinde de içindeki çöküntüyü aydınlatacak hiçbir şey olmuyordu. Mr. Price dışarı çıkmadığı için gelip onu bulan birkaç arkadaş, bu uzun, çok uzun akşamı, saat altıdan dokuz buçuğa kadar orada geçirdiler. Gürültü ve içkiye pek az ara verildi. Fanny kasvete gömülmüştü. Aklından geçen düşüncelerin arasında avuntuya benzer tek şey, Henry Crawford'da görmüş olduğu olağanüstü karakter gelişmesiydi. Onu bu kez nasıl bir çevrede, kimler arasında gördüğünü hiç düşünmeksizin, olumlu birçok görüşlerinin zıtlıktan kaynaklanmış olabileceğini hesaba katmadan, genç adamın eskisine göre şaşılacak kadar daha ince davranışlı ve başkalarına karşı daha düşünceli olduğuna inanıyordu. Küçük şeylerde bu böyleyse, büyük şeylerde de böyle olması doğal değil miydi? Fanny'nin sağlığı ve konforu konusunda nasıl da kaygılanıyor ve davranışlarıyla sözleri nasıl derin bir duyarlık ifade ediyordu! Gerçeğe benziyordu bu. Öyleyse onun artık, Fanny için bu denli üzücü olan bir aşkta pek uzun süre ısrarcı olmayacağını tahmin etmek de gerçekçi olmaz mıydı?

43

Price'lar Mr. Crawford'u bir daha görmedikleri için onun ertesi sabah Londra'ya hareket etmiş olduğunu tahmin ettiler. İki gün sonra da onun kız kardeşinden Fanny'ye gelen mektup bunu doğruladı. Fanny aşağıdaki mektubu, bambaşka bir nedenden ötürü, büyük merak ve çarpıntıyla açıp okudu:

Biricik Fanny,

Sana verilecek havadisim var: Henry seni görmek amacıyla Portsmouth'a gitmiş, cumartesi günü seninle tersane rıhtımlarına çok zevkli bir yürüyüş yapmış, ertesi gün surlara daha da zevkli bir gezinti yapmışsınız. Burada havanın tatlılığı, denizin maviliği ve senin güzel yüzünle sohbetin öyle nefis bir uyum içerisindeymiş ki ağabeyim şimdi bunları anımsadıkça bile kendinden geçiyor. Anladığıma göre sana vereceğim havadis bundan ibaret. Ağabeyim bana, "Yazacaksın," diye buyuruyor ama başka ne yazacağımı bilemiyorum. Bildiklerim bu sözü geçen Portsmouth yolculuğundan, bu iki sözü geçen gezintiden ve senin ailenle, özellikle de surlarda gezerken yanınızda olan kız kardeşinle (on dördünde alımlı bir kız, aşk konusunda ilk derslerini alıyordu herhalde) tanıştırılmasından ibaret. Uzun yazacak vaktim yok ama olsaydı da uygunsuz kaçardı; çünkü bu, salt sana gerekli bilgileri vermek için kaleme alınan kesinlikle görev icabı yazılmış bir mektup. Geciktirirsem kötü olurmuşum!

Sevgili, canım Fanny'ciğim, şimdi burada, yanımda olsaydın sana neler neler anlatırdım! Beni dinlemekten yorulur, sonra da bana akıl vermekten büsbütün bitkin düşerdin. Gel gör ki kafamı dolduran şeylerin yüzde birini bile kâğıda dökmenin olanağı yok, bu yüzden ben de hiçbir şey yazmayıp seni dilediğini düşünmekte serbest bırakacağım. Benim sana verecek haberim yok. Sen halden anlarsın. Benim günlerimi dolduran toplantı ve kimseleri sayarak başını şişirmeye hakkım yok. Sana kuzeninin düzenlediği ilk toplantının

ayrıntılarını yazmam gerekirdi ama tembellik ettim, şimdi de artık üzerinden çok zaman geçti. Şu kadarını söylemekle yetineyim ki her şey tam olması gerektiği gibi, yakınlarının hepsini sevindirecek bir tarzda gerçekleşti, kendisinin giyimi ve tavırları da kusursuzdu. Arkadaşım Mrs. Fraser, "Ah, böyle bir evim olsa!" diye çıldırıyor; doğrusu benim de olsa üzülmezdim. Paskalya'dan sonra Lady Stornaway'lere gidiyorum. Kendisi çok neşeli, çok mutlu görünüyor. Sanırım Lord S. kendi evinde iyi huylu ve geçimli olmalı, zaten artık ilk zamanlardaki gibi çirkin de bulmuyorum; en azından insan ortalıkta beterlerini görüyor da! Kuzenin Edmund'la kıyaslamaya gelmez. Sözü geçen bu kahramanımız konusunda ne desem? Adını hiç anmasam kuşkuyu çeker. Öyleyse ben de şöyle diyeyim: Kendisini iki-üç kez gördük; arkadaşlarım onun beyefendi halleriyle müthiş çarpıldılar. Mrs. Fraser (hiç de kötü hakem değildir) bütün kentte Edmund'un boyu bosu, tipi ve havasıyla kıyaslanabilecek topu topu üç erkek tanıdığına yemin ediyor. Ne yalan söyleyeyim, geçen akşam bizimle yemek yerken onun eline su dökecek kimseyi göremedim ki on altı kişiydik. Çok şükür, bugünlerde giyim tarzlarında insanı ele verecek kalıplar yok ama yine de... yine de... yine de...

Sevgilerle, her zaman...

Neredeyse unutuyordum (kabahat Edmund'da, aklıma takılınca çok fazla kafamı karıştırıyor), Henry ve benim tarafımdan söylemem gereken çok önemli bir şey var, yani bizim seni Mansfield'a geri götürmemiz konusunda. Benim sevgili küçüğüm, sakın güzelliğini sarartıp soldurana dek kalma Portsmouth'ta. O rutubetli deniz rüzgârları kişinin sağlığını da, güzelliğini de bozar. Amiralimiz hiç inanmazdı buna ama gerçek olduğunu ben biliyorum. Senin ve Henry'nin her saat emrinizdeyim. Gelip seni almak çok zevkli olur. Küçük bir tur atar, sana Everingham'ı da gösteririz. Londra'dan geçmeyi de istersin belki. Hanover Meydanı'ndaki St. George Kilisesi'nin içini görmek harika olur. Ancak o sırada kuzen Edmund'u benden uzak tutmanı dilerim. Şeytana uymak istemem de. Amma uzun mektup oldu, ha! Bir sözüm daha var: Anladığıma göre Henry, senin onayladığın bir iş için yeniden Norfolk'a gitmeyi düşünüyormuş ama bu, önümüzdeki haftanın ortasından önce olanaksız, yani, ayın on dördünden sonraya kadar ağabeyimi hiçbir yere yollayamayız çünkü o gün "biz" bir parti veriyoruz. Bu gibi olaylarda Henry gibi bir erkeğin değerinin ne olduğunu sen tasavvur bile edemezsin, bu nedenle benim sözüme güvenip bu değerin hesaplanamayacak yükseklikte olduğuna

inanmak zorundasın. Partide Henry, Rushworth'leri görecek. Ne yalan söyleyeyim üzülmüyorum buna çünkü bu karşılaşmayı az buçuk merak ediyorum. Gerçi kabul etmiyor ama onun da aynen benim gibi merak içinde olduğu kanısındayım.

Bu, önce heyecanla baştan sona göz atılacak, sonra yavaş yavaş, dikkatle okunarak sayısız ayrıntıları üzerinde önemle düşünülecek ve sonunda insanı her konuda eskisinden daha büyük bir gerilim içinde bırakacak bir mektuptu. Bundan çıkan tek kesin sonuç henüz hiçbir karar verilmemiş olmasıydı. Edmund henüz konuşmamıştı. Miss Crawford gerçekte neler hissediyordu... nasıl bir yol tutmak niyetindeydi... bu niyete uyacak mı yoksa bambaşka mı davranacaktı... Edmund onun gözünde hâlâ, şu son ayrılıktan önceki kadar önemli miydi... yoksa eskisi kadar önemli değil miydi... önemi daha da azalabilir miydi yoksa yeniden artma olasılığı var mıydı... Bütün bunlar sonsuz tahminlere yol açan konulardı; o gün bütün gün ve sonraki günlerde de kafayı kurcalamakla birlikte hiçbir sonuca bağlanmayacaklardı. Fanny' nin en çok üstünde durduğu olasılık, Mary'nin duygularının, körelmiş ve Londra'daki alışkanlıklarının yeniden canlanmasıyla tökezlemiş olmasına karşın, en sonunda, Edmund'dan vazgeçemeyecek kadar köklü olduğunun ortaya çıkacağıydı. Mary, gönlünün izin verdiğinden daha maddeci olmaya çalışacaktı. Tereddüt edecek, oyunlar oynayacak, koşullar ileri sürecek, aşırı istemlerde bulunacaktı ama en sonunda, evet, diyecekti. Fanny'nin en olası gördüğü sonuç buydu. Londra'da bir ev, örneğin! İşte "bunun" gerçekleşmesine Fanny hiç olasılık tanımıyordu. Yine de Miss Crawford'un ne isteyeceğini kim bilebilirdi? Edmund'un geleceği, düşündükçe kararır gibiydi. Bir kadın ki ondan söz ederken yalnızca görünüşünün üstünde duruyordu! Ne değersiz bir sevgi! Mrs. Fraser'ın övgülerinde destek aramak! Kendisi Edmund'u altı aydır çok yakından tanıdığı halde! Fanny, arkadaşı adına utanıyordu. Mektubun Henry Crawford'a kendisine değinen yerleri onu görece daha az rahatsız etmişti. Henry'nin Norfolk'a ayın 14'ünden önce ya da sonra gitmesi (gerçi her şeyi dikkate alınca onun gecikmeden gideceğini sanıyordu ama) onu ilgilendirmezdi elbet. Mary'nin ağabeyiyle Maria Rushworth'ü karşılaştırmayı tasarlaması karakterinin en kötü yanlarını

yansıtıyordu, son derece zalim ve ayıp. Fanny, Henry'nin böyle yüz kızartıcı bir meraka kapılmayacağını umuyordu. O, böyle bir merak duyduğunu kabul etmediğine göre Mary'nin de onun bu konuda kendisi kadar alçalmayacağını anlaması gerekirdi.

Fanny şimdi Londra'dan yeni bir mektup almak için, eskisinden daha çok sabırsızlanıyordu. Birkaç gün için bu konu, gelen mektupla gelebilecek olan mektubun düşüncesi onu öylesine allak bullak etti ki Susan'la yaptıkları okuma ve konuşmalar enikonu aksadı. Dikkatini istediği kadar toplayamıyordu. Eğer Henry Crawford onun, kuzenine yolladığı mesajı unutmazsa, Edmund'un ona herhalde, hatta mutlaka mektup yazacağını düşünüyordu. Edmund'un her zamanki iyi yürekliliğinden bu beklenirdi. Kafasından bu beklentiyi atıncaya kadar, daha doğrusu, aradan üç-dört gün geçip de hiç mektup gelmediği için bu beklenti yavaş yavaş silikleşinceye kadar Fanny rahat, dirlik bulmadı.

En nihayet bir dereceye kadar sakinliğe kavuştu. Sabırsızlık ve gerginlik yaşanacaktı ama onu yıpratıp işe yaramaz hale getirmesine izin verilmemeliydi. Aradan zaman geçmesi etkisini gösterdi, kendi çabaları da yararlı oldu ve sonunda Fanny, Susan'la yakından ilgilenmeye ve bununla eskisi gibi oyalanmaya yeniden başladı.

Susan ablasına giderek daha çok bağlanıyordu. Gerçi okumaya, kitaplara küçük yaştan beri büyük zevk alan ablası kadar düşkün değildi. Dinginlik gerektiren eğlence ve etkinliklere de fazla eğilimi yoktu. Salt bilmek için öğrenmeye merakı yoktu ama cahil görünmekten müthiş ödü kopuyordu, kafası da duru ve iyi işlediğinden genç kız uyanık, başarılı ve değer bilir öğrenci olup çıkmıştı. Onun gözünde Fanny bir bilge, bir biliciydi. Okudukları her konu, her tarih bölümü, ancak Fanny'nin açıklamaları ve yorumlarıyla tamam oluyordu. Fanny'nin geçmiş zamanlar konusunda söylediği herhangi bir şey, onun zihninde, sayfalarca Goldsmith okumaktan daha çok yer ediyordu. Ve Susan onun üslubunu herhangi bir yazarınkinden üstün tutarak ablasına gerçek bir kompliman yapmış oluyordu.

Kız kardeşlerin her zaman tarih ve felsefe gibi yüce konulardan konuştukları sanılmasın! Başka konulara da sıra geliyordu ki daha sıradan olanlar arasında en sık açtıkları ve en uzun konuştukları konu,

kuşkusuz Mansfield Park'tı, Mansfield Park'taki insanlar, âdetler, eğlenceler, gelenekler. Yaradılıştan ince zevkli, kibar ve özenli şeylere meraklı olan Susan dinlemeye her zaman can atıyordu, böylesine sevgili bir konunun ayrıntılarına girip keyfini çıkarmamak da Fanny'nin elinde değildi. Arada, umarım yanlış yapmıyorumdur, diye kaygılanıyordu. Çünkü bir süre sonra Susan'ın Mansfield'da konuşulup yapılan her şeye karşı beslediği büyük hayranlık ve oraya gitmek için duyduğu yürekten istek Fanny'ye, hiçbir zaman doyumlanamayacak özlemler uyandırdığı için suçluluk duygusu vermeye başlamıştı.

Zavallı Susan da Fanny gibi, baba evine ayak uyduramıyordu. Fanny bunu açıkça görmeye başladığı zaman farkına vardı ki kendisi buradan azat olunca duyacağı mutluluğa, Susan'ı bırakıp gitmenin acısı karışacaktı. En iyi kalıplara dökülmeye uygun böyle bir genç kızın böyle ellere bırakılması onu her geçen gün biraz daha üzüyordu. Susan'ı çağırabileceği kendi evi olsaydı dünyalara değerdi! Düşünüyordu da, Henry Crawford'un sevgisine karşılık verebilmiş olsaydı onun böyle bir isteğe karşı gelmeyeceğine inanmak Fanny için en büyük avuntu olurdu. Fanny, Henry'nin gerçekten iyi bir insan olduğuna ve böyle bir tasarıya seve seve katılacağına hâlâ inanıyordu.

44

Sözü geçen iki ayın yedi haftası neredeyse dolmak üzereydi ki Fanny bunca zamandır dört gözle beklediği tek mektubu, Edmund'un mektubunu eline aldı. Mektubu açıp da uzunluğunu görünce, ince ayrıntılı bir mutluluk dökümü ve kuzeninin kaderini şimdi elinde tutan şanslı yaratığa döşenmiş taşkın aşk ve övgü sözcükleri okumaya kendini hazırladı.

Mektupta şöyle yazıyordu:

Mansfield Park

Çok sevgili Fanny,

Daha önce yazmadığım için beni bağışla. Benden mektup beklediğini Crawford söylediyse de Londra'dayken bir türlü yazamadım işte; sessizliğimi anlayacağına da kendi kendimi inandırdım. Sana mutlu birkaç satır yollayabilecek olsaydım durmazdım ama yazacak böyle bir şey de yoktu.

Mansfield'a, ayrılmazdan öncesinden daha belirsiz bir durumda döndüm. Umutlarım daha sönükleşti. Sen sanırım bunun zaten ayırdındasındır. Miss Crawford seni öyle candan seviyor ki duygularını sana herhalde yeterince açmıştır, sen de bunlara göre, benim duygularım konusunda az çok bir fikir edinmişsindir. Ama bu benim durumu sana kendim anlatmama engel olmayacak. Sana verdiğimiz bilgilerin arasında bir çatışma olması için bir gerek görmüyorum. Soru sormuyorum sana. İkimizin de en yakın dostunun aynı kişi olduğunu bilmekte iç yatıştırıcı bir şey var. Mary ile benim aramdaki acıklı fikir ayrılıkları ne olursa olsun sana olan sevgimizde birleşiyoruz.

Şu andaki durumu ve planlarımı (plan denebilirse eğer) sana anlatırsam içim daha bir rahat edecek sanıyorum. Cumartesi günü buraya döndüm. Londra'da üç hafta kaldım ve Miss Crawford'u (Londra ölçüsüne göre) sık sık gördüm. Fraser'lar bana, umulabilecek her türlü yakınlığı gösterdiler.

Mansfield'daki yakınlığın Londra'da da sürebileceğini ummam gerçekçi ve mantıklı değildi herhalde. Sorun görüşmelerimizin seyrekliği değil, Mary'nin davranışıydı. Karşılaştığımızda başka türlü olsaydı hiç yakınmazdım. Ama daha ilk baştan, bütünüyle değişmiş buldum onu. Beni karşılayışı umduğumdan o kadar bambaşkaydı ki neredeyse hemencecik Londra'dan ayrılmaya karar veriyordum. Ayrıntılara girmemin gereği yok. Onun karakterinin zayıf yönünü biliyorsun. Bana işkence gibi gelen yorum ve ifadeleri kafanda canlandırabilirsin. Keyfi yerindeydi. Çevresi de, onun zaten uçarı olan zihnini en kötü biçimde etkileyen kimselerle çevriliydi. Mrs. Fraser'ı hiç beğenmedim. Yalnızca maddi çıkarını düşünerek evlenmiş, soğuk, duygusuz, kibirli bir kadın. Evlilikte mutluluk bulamadığı belli ama bunun suçunu kendi hatalarına ya da kocasıyla arasındaki yaş farkına falan yoracağı yerde çoğu tanıdıklarından, özellikle de ablası Lady Stornaway hazretlerinden daha az zengin oluşuna yoruyor ve her türlü maddecilik ve paragözlüğü ısrarla destekliyor... yeter ki bunlar en yüksek düzeyde olsun. Mary'nin bu iki kız kardeşle olan içli-dışlılığına, onun ve benim en büyük feleketimiz olarak bakıyorum. Onu yıllardır yanlış yollara sürüklemişler. Onu bu kötü arkadaşlardan koparabilsem! Umudumu tam olarak kesmiş değilim çünkü bunun daha çok tek yönlü bir arkadaşlık olduğunu sanıyorum. Onlar Mary'yi çok seviyorlar ama Mary onları, seni sevdiği kadar sevmiyor. Zaten onun sana olan derin bağlılığını ve bir kız kardeş olarak gösterdiği dürüst ve ölçülü saygı ve sevgiyi düşündükçe gözüme bambaşka bir kişi gibi görünüyor. Onun az bir çabayla üstün bir insan olabileceğine inanıyorum. Yaradılışı şen ve şakacı, diye onu aşırı haşin yargıladığım için kendi kendimi suçlamaya başlıyorum. Ondan vazgeçemem, Fanny. Dünyada eş olarak düşünebileceğim tek kadın o. Onun da beni sevdiğine inanmasam bunları söylemezdim tabii, ama inanıyorum. Bana karşı kesin bir eğilimi olduğundan kuşkum yok. Kendime rakip gördüğüm bir erkek de yok ortada. Sosyete yaşantısının yaygın etkisidir beni kıskandıran. Lüks ve zengin yaşam alışkanlığıdır beni ürküten. Gerçi Mary'nin gözü kendi aile durumunun umduracağından çok daha yükseklerde değil ama yine de ikimizin geliri bir araya gelse bile yetişemeyeceğimiz yerlerde.

Bir bakıma bu beni avutuyor da. Onu elimden kaçıracaksam mesleğim yüzünden değil, yeterince zengin olmadığım için kaçırmayı daha bir içime sindirebilirim. Çünkü bu onun, benim isteyeceğim özverileri kaldıramayacağı anlamına gelir. Gerçi o özverileri istemeye pek hakkım yok ama istemek

zorundayım. Mary beni bu yüzden geri çevirirse dürüstlük göstermiş olur hiç değilse. Önyargılarının eskisi kadar katı olmadığını sanıyorum.

Aklımdan geçenleri aklıma geldiği gibi yazıyorum, canım Fanny. Düşüncelerim belki birbirini tutmuyor ama sen de kafamın içini olduğu gibi görmüş oluyorsun. Bir kez başladıktan sonra sana içimi boşaltmak beni rahatlatıyor. Ondan vazgeçemem. Aramızdaki bağlantılar şu an durduğu (ve umut ediyorum ki ileride daha güçleneceği) için, Mary Crawford'dan vazgeçmek benim için en sevdiğim bazı kimselerin dostluğundan vazgeçmek demek olur. Başka bir derdim olsa avunmak için kapısını ilk çalacağım evlerin dışında kalmak olur. Mary'nin yitiminin Henry Crawford'la Fanny'nin de yitimi demek olduğunu düşünmek zorundayım. Ortada kesin bir şey olsa, yani beni geri çevirmesi yüzde yüzleşse, buna katlanabileceğime ve onu gönlümden silmeye çabalayacağıma inanıyorum. Belki birkaç yıl içinde... ama saçmalıyorum... Beni geri çevirirse sineye çekmek zorundayım ama o zamana kadar... onu kazanmaya çalışmaktan asla vazgeçemem. İşte gerçek bu. Geriye tek bir soru kalıyor: Nasıl? En iyi yol ne olabilir? Kâh Paskalya'dan sonra yine Londra'ya gitmeyi, kâh o Mansfield'a gelinceye kadar beklemeyi tasarlıyorum. Daha şimdiden, haziranda Mansfield'da olmaktan keyifle söz ediyor ama hazirana daha çok var. Ona mektup yazacağım, sanırım. Ona mektupla açılmaya karar vermiş gibiyim. Önemli olan, durumu en yakın zamanda kesinleştirmek. Şu andaki durumum feci halde can sıkıcı. Her şeyi hesaba katınca, açılmak için en iyi yöntemin mektup yazmak olduğunu düşünüyorum. Sözle söyleyemeyeceğim birçok şeyi yazabilirim; ona da, yanıtlamazdan önce düşünüp taşınma fırsatı vermiş olurum. Düşünüp taşınmasının sonucunu, birden, içinden geldiği gibi veriverecegi ayaküstü bir karardan daha az ürkütücü buluyorum, galiba. Burada en büyük tehlike, benim orada, kendi davamı savunamayacak durumda olduğum sırada onun Mrs. Fraser'a akıl danışmasıdır. Mektup kişiyi akıl danışmanın tüm tehlikelerine açık bırakır. Çünkü kararını tam veremediği talihsiz bir anda yanındaki akıl hocasının bir sözü insanı, sonradan bin pişman olacağı bir noktaya sürükleyebilir. Bu konuyu biraz daha düşünmeliyim. Yalnızca kendi meselelerimle dolu olan bu uzun mektup Fanny'nin sabrını bile taşırmaya yetecektir.

Henry Crawford'u son olarak Mrs. Fraser'ın toplantısında gördüm. Onu her görüşümde daha çok beğeniyorum; hakkında duyduklarım da olumludur. Kararsızlığa kesinlikle kapılmayan biri. Ne istediğini biliyor ve kararını verip uygulamaya geçiyor... paha biçilmez bir erdem! Onunla en büyük kız kardeşimi

aynı odada görünce ister istemez bir gün senin bana onlara ilişkin söylediklerin aklıma geldi. Onların karşılaşmalarının dostça olmadığını itiraf etmeliyim. Maria'nın tavrında belirgin bir soğukluk vardı. Hemen hiç konuşmadılar. Henry'nin şaşkınlıkla geri çekildiğini gördüm. Bugünkü Mrs. Rushworth'ün, Miss Bertram'ken gördüğü bir ilgisizliğin hâlâ üstünde duruyor olmasına üzüldüm. Maria'nın evliliği konusundaki fikirlerimi öğrenmek isteyeceksin. Görünür bir mutsuzluk yok. Geçinip gittiklerini umuyorum. Wimpole Sokağı'nda, onlarla iki akşam yemeği yedim. İstesem daha sık da gidebilirdim ama Mr. Rushworth'le iki kardeş olarak vakit geçirmeyi içime sindiremiyorum. Julia, görünüşe göre, Londra'nın iyice tadını çıkarıyor. Ben orada pek eğlenmedim ama şimdi burada daha bile az eğleniyorum. Evin içinde hiçbirimiz, pek şen-şakrak değiliz. Yokluğun çok hissediliyor, Fanny. Seni anlatamayacağım kadar arıyorum. Annem de en candan sevgilerini iletmemi istiyor ve senden yakında mektup alacağını umuyor. Seni hiç dilinden düşürmüyor. Birkaç hafta daha sensiz kalacağını düşündükçe üzülüyorum. Babam gidip seni kendisi getirmek niyetinde ama bu ancak Paskalya'dan sonra, bir iş için Londra'ya gittiğinde olabilecek. Portsmouth'ta mutlu olduğunu umuyorum ama bu ziyareti her yıl yapma âdet haline gelmemelidir. Seni evde istiyorum, Fanny – ki Thornton Lacey konusunda sana akıl danışabileyim. Evimin bir hanımı olacağına inanıncaya kadar kapsamlı değişikliklere girişmek içimden gelmiyor. Evet, sanırım mutlaka mektup yazacağım ona. Grant'lerin Bath'e gitmeleri kesinleşti; pazartesi günü Mansfield'dan ayrılıyorlar. Seviniyorum buna. İçim rahat olmadığı için kimseyi çekemiyorum. Teyzen, sana Mansfield'la ilgili böyle bir haberi vermek sırası onun değil de benim kalemime nasip oldu, diye kendi şansına küsüyor.

Her zaman senin, biricik Fanny

Fanny bu mektubu bitirirken, "Bir daha mı?" diye feryat etti içinden, "Bir daha asla istemeyeceğim mektup falan almayı! İnsana ne veriyorlar ki, üzüntü ve düş kırıklığından başka... Taa Paskalya'dan sonra ha? Nasıl dayanacağım ben buna? Zavallı teyzeciğim de beni dilinden düşürmeyip dururken?.."

Fanny bu düşüncelerin akışını durdurmak için elinden geleni yaptı, ne var ki bir an sonra bu kez de Sir Thomas'ın kendisine ve teyzesine karşı acımasız davrandığını düşünmekten kendini alamadı. Mektubun ana konusuna gelince; orada da insanın sinirini yatıştıracak

bir şey yoktu. Fanny sinirinden Edmund'a kusur bulacak, kızacak hallere geliyordu. "Bu gecikme hiç iyiye işaret değil," diye düşünüyordu. "Neden kesinleşmiyor bu iş? Gözleri kör olmuş bunun, bir daha hiç açılmayacak herhalde. Bunca zamandır önünde apaçık duran gerçekler açamadıktan sonra o gözleri hiçbir şey açamaz artık!.. Onunla evlenecek, yoksul ve mutsuz yaşayacak... Dilerim Tanrı'dan Mary'nin etkisi bari onun karakterini bozmasın!" Mektuba bir kez daha göz attı. "Mary sözümona 'Beni öyle çok seviyormuş ki!' Baştan sona lakırdı! Kendinden, bir de ağabeyinden başka kimseyi sevmiyor o. Arkadaşları yıllardır onu kötü yollara yönlendiriyorlarmış ha! Varsan baksan o arkadaşlarını yoldan saptırıyordur. Belki de hepsi birbirlerini yozlaştırıp duruyorlardır ama eğer Mary, Edmund'un dediği gibi onları daha az seviyorsa yalnızca onların pohpohlamalarıyla etkilendiği için daha az bozulmuş demektir. 'Dünyada eş olarak düşünebileceği tek kadınmış!' İşte buna kesin inanıyorum. Onun tüm yaşantısını yönlendiren bir aşk bu. Birleşseler de ayrılsalar da Edmund'un gönlü sonsuza dek Mary'de kalacak. Mary'nin yitimi, Henry Crawford'la Fanny'nin de yitimi demek olacakmış! Edmund, beni hiç tanımıyorsun sen. Eğer sen birleştirmezsen bu iki aile asla birleşmeyecek. Ne olur yaz şu mektubu artık, yaz! Hemen kes at da şu gerginlik bir an önce son bulsun. Yaz da tutukla, kelepçele, mahkûm et kendini."

Gelgelelim böyle, öfkeyi andıran duygular Fanny' nin iç konuşmalarında uzun süre yer edemezdi. Genç kız çok geçmeden yumuşayıp hüzünlenmeye başladı. Edmund'un tatlı sözlerle belirttiği sıcak sevgi ve ona açılmakta gösterdiği güven, yüreğini derinden etkilemişti. Ne var ki Edmund herkese karşı aşırı iyiydi. Kısacası bu Fanny'nin, dünyaları verseler yine de almamak istemeyeceği ve kıymetini ne denli bilse az göreceği bir mektuptu. Durum bundan ibaretti işte.

Söyleyecek pek fazla bir şeyi bulunmadığı halde mektup yazmanın tiryakisi olan herkesin (ki hiç değilse dişi dünyasının oldukça büyük bir bölümünü kapsayacaktır) Lady Bertram'ın derdinden anlayacağı kesindir. Karıkoca Grant'lerin Bath'e gitmelerinin kesinleşmesi gibi harika bir Mansfield havadisinin, kendisinin yararlanamayacağı bir zamana denk düşmesi ve bu havadisi bildirme keyfinin o nankör oğluna nasip olması Lady hazretlerini kahrediyordu!

Edmund havadisi, uzun bir mektubun sonunda, elinden geldiğince kısacık vermişti oysa kendisi olsa bir sayfanın hemen hemen bütününü kaplayabilirdi. Aslında Lady Bertram yazışma alanında epey parlak sayılırdı, çünkü ilk evlendiği yıllarda başka pek bir uğraşı olmadığı için ve Sir Thomas'ın Parlamento'da olması dolayısıyla, mektup arkadaşları edinmiş ve sıradan ama abartılı, düzgün bir mektup yazma biçemi geliştirmişti. Öyle ki en ufak bir olay onun için yeterliydi ama hiç olaysız kalmaya dayanamazdı, yeğenine bile, mutlaka yazacak bir şeyler bulmalıydı. Yakında Dr. Grant'in gut hastalığı belirtilerini ve Mrs. Grant'le yaptığı sabah sohbetlerini Fanny'ye iletme fırsatından yoksun kalacaktı. Bunlardan yararlanabileceği son mektuplaşma fırsatını kaçırmak ona çok acı gelmişti doğrusu.

Neyse ki onun bu kaybını kapayacak zengin bir kaynak hazırlanmaktaydı. Lady Bertram'ın şansı dönmek üzereydi. Fanny, Edmund'unkinden birkaç gün sonra da Bertram teyzesinden şöyle başlayan bir mektup aldı.

Sevgili Fanny,

Kalemimi, sana çok kaygı verici bir haber iletmek amacıyla elime alıyorum; bunu okuyunca senin de çok telaşlanacağından hiç kuşkum yok.

İşte bu, kalemini Grant'lerin yapacağı yolculuğun tüm ayrıntılarını vermek amacıyla eline almaktan çok daha iyiydi. Çünkü bu havadis Lady'nin kalemini daha birçok gün meşgul edecek bir nitelikteydi: büyük oğlu Tom'un tehlikeli bir hastalığa yakalanmış olduğunu, ancak birkaç saat önce, ekspres postayla öğrendikleri haberi.

Tom, bir arkadaş grubuyla Londra'dan Newmarket'e gitmiş. Orada, attan düştüğü halde üstünde durmadığı gibi bol bol içki de içtiğinden ateşi yükselmiş. Grup dağıldığı zaman yerinden kıpırdayamadığı için bu arkadaşlar onu içlerinden birinin evinde tek başına bırakıp gitmişler. Burada yalnızlık ve hastalığın konforuyla uşakların bakımına emanet etmişler onu. Tom, o sırada umduğu gibi, kısa zamanda onların peşi sıra gidebilecek kadar iyileşeceği yerde durumu enikonu kötüleşmiş. Ateşi öyle yükselmiş ki genç adam çok

geçmeden başındaki hekimin sözünü dinleyip Mansfield'a mektup yollayacak kadar hasta olduğunu kabul etmiş...

Lady hazretleri bu özeti verdikten sonra, "Bu korkulu haberin hepimizin aklını başından aldığını tasavvur edebilirsin," diye yazıyordu.

Zavallı hastamız için büyük korkular geçirip kuruntu yapmaktan kendimizi alamıyoruz; Sir Thomas onun durumunun umarsız olabileceğinden endişe ediyor. Edmund her zamanki iyi kalpliliğiyle hemen ağabeyinin yanına koşmayı öneriyor ama çok şükür ki Sir Thomas bu kaygılı zamanda beni yalnız bırakmayacağını, çünkü benim bunu kaldıramayacağımı ileri sürüyor. Edmund'un yokluğunu arayacağız ama onun zavallı hastamızı korktuğumuzdan daha iyi bir durumda bulacağını ve kısa zamanda alıp Mansfield'a getirebileceğini umuyoruz. Sir Thomas böyle yapılmasını istiyor; her bunun her yönden, yapılacak en iyi şey olduğu düşüncesinde. Ben de zavallı hastamızın yakında bu yolculuğu, önemli bir sarsıntı ve kaza geçirmeden yapabilecek duruma geleceğini umuyorum. Sevgili Fanny, bu üzücü durumda senin de yüreğinin bizler için çarptığını bildiğimden, yakında yine yazarım.

Gerçekten de, Fanny'nin o anki hisleri, teyzesinin yazı biçeminden çok daha sıcak ve içtenlikliydi. Genç kız hepsi adına yürekten üzüntü ve kaygı duyuyordu. Tom ağır hasta, Edmund onun başında, Mansfield Park' ta bekleyen boynu bükük kişiler... Bunlar Fanny'ye, tek bir kaygı dışında, bütün dertlerini unutturmuştu. İçinde yalnızca, "Acaba Edmund yola çıkmazdan önce Mary Crawford'a o mektubu yazmış mıydı?" diye merak edecek kadar bir bencillik depreşti ama çıkarcılıktan uzak, saf sevgi ve ilgi dolu olmayan hiçbir duygu onun bağrında uzun süre barınamazdı... Teyzesi onu hiç ihmal etmiyor, tekrar tekrar yazıyordu. Edmund'dan sık sık haber alıyorlardı. Bunlar, birbirini izleyen ve birbirinden doğan aynı umut, güven ve korkuların düzensiz bir karışımı olan aynı abartılı üslupla Fanny'ye iletiliyordu. Bir tür, "korkutmaca" oyunu gibiydi bu. Lady Bertram'ın gözüyle görmediği acılar hayal gücünü pek etkilemezdi. Bu yüzden hanımcağız üzüntü, heyecan, kaygı ve zavallı hasta konularında tatlı tatlı yazmayı sürdürdü, ta ki Tom'un Mansfield'a getirilmesiyle onun bitkin halini gözleriyle görünceye dek.

O zaman, Fanny'ye yazmakta olduğu bir mektubun sonunu bambaşka bir üslupla, gerçek üzüntü ve korkunun diliyle getirdi. Yani, konuştuğu biçimde yazdı. "Sevgili Fanny, Tom şimdi geldi, üst kata taşıdılar. Onu görünce öyle beynimden vurulmuşa döndüm ki ne yapacağımı hâlâ bilemiyorum. Çok hasta olduğu kesin. Zavallı Tom, içim kan ağlıyor ona, çok da korkuyorum. Sir Thomas da öyle. Şimdi burada olup beni avutsan ne sevinirdim! Sir Thomas oğlumuzun yarın daha iyi olacağını söylüyor. Yol yorgunluğunu hesaba katmalıyız, diyor."

Ana bağrında uyanmış olan gerçek kaygı çabuk yatışmadı. Tom'un, sorunsuz, sağlıklı günlerinde aklına bile gelmeyen evinin ve ailesinin yakınlığını yaşayabilmek için Mansfield'a dönmekte gösterdiği aşırı acele, yola çok erken çıkarılmasına neden olmuş olmalıydı çünkü ateşi yine yükseldi ve o hafta durumu eskisinden de kötüleşti. Hepsi de ciddi olarak korkuyorlardı şimdi. Lady Bertram korkularını yeğenine günü gününe yazıyordu. Fanny'nin de bu mektuplar için yaşadığı söylenebilirdi. Zamanı bugünkü mektubun üzüntüsünü çekerken yarınki mektubu beklemekle geçiyordu. Büyük kuzenine özel bir bağlılığı olmamakla birlikte yufka yürekliydi; onu yitirmek istemiyordu. Hele ilkeleri ona Tom'un yaşantısının ne denli bomboş, ne denli bencil geçtiğini anımsatınca içi daha da yanıyordu.

Gündelik yaşamlarında olduğu gibi bu konuda da dert ortağı, yine Susan'dı. Susan onu dinleyip derdini paylaşmaya her zaman hazırdı. Kilometrelerce uzaktaki bir evde hastalık oluşu başka kimseyi zerrece ilgilendirmiyordu. Mrs. Price bile, kızını elinde bir mektupla görünce birkaç soru sormaktan, ara sıra da usulca, "Zavallı Bertram ablam, herhalde derdi başından aşkındır!" demekten öte bir ilgi göstermiyordu.

Bunca zamandır birbirlerinin uzağında kalıp apayrı yaşamlar sürmek aralarındaki kan bağını çürütmüştü. İkisinin de mizaçları kadar durgun olan kardeşlik sevgisi bir sözcükten ibaret kalmıştı artık. Mrs. Price'ın yerinde Lady Bertram olsa, o da bu kadar üzülürdü. Fanny ile William dışında üç-dört küçük Price, teker teker, hatta hep birden, ortadan yok olsalar bile Lady Bertram üstünde durmazdı. Ya da belki Mrs. Norris'in dudaklarından bayat birtakım sözler kaparak,

“Çocuklarının böyle rahata ermiş olması büyük nimet, doğrusu,” derdi. “Zavallı Price kardeşçeğizimiz için ne büyük avuntu!”

45

Tom, Mansfield'a dönüşünden bir hafta kadar sonra ilk tehlikeyi atlattı ve onun daha iyi olduğunu duyan annesinin içi tamamen rahatladı. Oğlunun hasta, düşkün görüntüsüne artık alışmıştı, durumuyla ilgili olarak yalnızca en iyi yorumlara inanıyor, bunlardan ötesini hiç düşünmüyordu. Kuruntuya kapılma huyu olmadığı, imalardan da anlamadığı için Lady Bertram arada hastanın başında bulunmak için en uygun kişiydi. Ateş denetim altına alınmıştı, Tom'un da şikâyeti ateşinin yüksekliği olduğuna göre yakında iyileşecek demekti. Lady Bertram başka türlü düşünemezdi. Fanny de onun iyimserliğini paylaşıyordu... Edmund'dan kısa bir mektup alıncaya kadar. Edmund bunu Fanny'ye ağabeyinin durumunu daha açık anlatmak ve doktorun babası ve onunla paylaştığı korkuları bildirmek amacıyla yazmıştı. Ateşin düşmesiyle birlikte hastanın yüzünün aşırı kızarmasıyla ilgili birtakım güçlü belirtiler ortaya çıkar gibiymiş. Boşa çıkmasını umdukları bu kuruntularla Lady Bertram'ı telaşlandırmamayı uygun bulmuşlarsa da Fanny'nin gerçeği bilmemesi için bir neden yokmuş. Tom'un ciğerleri konusunda korkuyorlarmış.

Edmund'dan aldığı şu iki satırlık mektup, hastayı ve hasta odasını Fanny'nin gözünde, teyzesinin yazdığı sayfalar sayfası mektuplardan daha iyi canlandırmıştı. Aslında o hasta odasını, kişisel gözlemleri sonucunda en iyi anlatabilecek, ona en iyi hizmeti verebilecek kişi Lady hazretleriydi. Ama arada sessizce içeriye süzülüp oğluna bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Edmund konuşabildiği, konuşulanları ya da okunanları dinlemek istediği zamanlarda Edmund'un arkadaşlığını yeğliyordu. Norris teyzesi onu telaşıyla yoruyor, babası ne sesini ne de sohbetini onun sinirli, bitkin düzeyine indirmeyi bilemiyordu. Edmund'sa her derdine devaydı. Daha

doğrusu Fanny bunun böyle olduğuna inanmak istiyordu. Onu hasta bir kardeşin bakıcısı, destekçisi, avutucusu olarak düşündüğünde duyduğu saygı her zamankinden güçlü oluyordu. Yalnızca hastalığın kendisi değildi, ilgilenilmesi gereken; Fanny şimdi Tom'un sinirlerinin çok yıpranmış olduğunu öğreniyordu. Bozulan moralinin düzeltilmesi gerekiyordu... ki Fanny içinden bunlara bir de, "doğru eğitilmesi gereken bir kafa yapısı" diye ek yapıyordu.

Ailede verem yoktu; bu yüzden Fanny kuzeni konusunda korkudan çok umut beslemek eğilimindeydi. Ancak Miss Crawford'u düşününce korkuyordu. Çünkü ona göre Mary Crawford, şansı her zaman açık olan, "yıldızı uğurlu" kimselerdendi. Onun gibi bencil ve kendini beğenmiş biri için de, Edmund'un, ailenin tek oğlu olarak kalması şans sayılırdı.

Şanslı Mary, hasta odasında bile unutulmuş değildi. Edmund'un mektubunun sonuna şu not eklenmişti: "Son mektubumdaki konuya gelince; Tom'un başına çağrıldığımda bir mektup başlamış durumdaydım; sonra yine caydım; arkadaşlarının etkisini göze alamıyorum. Tom iyileştiği zaman kendim gideceğim."

Mansfield Park'ta durumlar böyleydi ve Paskalya gelinceye kadar pek değişmeden böylece sürüp gitti. Arada Edmund'un, annesinin mektubuna eklediği bir satır Fanny'yi bilgilendirmeye yetiyordu. Tom'un düzelmesi ürkütecek kadar uzun sürmekteydi.

Paskalya gelip çattı. Bu yıl her zamankinden daha geç geldi ama bunun böyle olacağını Fanny zaten, Portsmouth'tan daha önce ayrılamayacağını öğrendiğinden beri, üzülerek biliyordu. Paskalya geldi, oysa onun eve dönmesinden, hatta dönüşünden önce uğrayacağı Londra'ya gitmesinden hâlâ söz açan yoktu. Teyzesi çok zaman onun eve dönmesini istediğini belirtiyordu ama Sir Thomas'tan hiçbir haber, hiçbir karar çıkmıyordu, oysa her şey ona bağlıydı. Fanny onun oğlunun başından henüz ayrılamadığını tahmin ediyordu ama bu bekleyiş kendisi için korkunç, kahredici bir işkenceydi. Nisan ayının sonu yaklaşmaktaydı; yakında hepsinden ayrı yaşamaya başlayalı iki ay değil üç ay olacaktı. Günlerini bir mahkûmiyeti doldurur gibi geçiyordu ve Fanny, Mansfield'dakilerin bunu tam olarak anlamalarını bile istemiyordu çünkü hepsini çok seviyordu. Bu arada onların onu

düşünecek veya gelip alacak fırsatı ne zaman bulacaklarını kim bilebilirdi?

Sabırsızlığı, özlemi, onların arasında olma isteği öyle kertedeydi ki Cowper'ın "*Tirocinium*"unun[19] bir dizesi her an gözlerinin önüne geliyor, "Ne yoğun bir arzuyla istiyor evinde olmayı," sözcükleri hiç dilinden düşmüyordu.

Portsmouth'a gelirken burasını kendi evi saymış, "Evime gidiyorum," derken mutluluktan içi titremişti. Bu sözcük hâlâ çok kıymetliydi onun için ama şimdi Mansfield için söylenmesi gerekiyordu. Evi, orasıydı artık. Portsmouth, Portsmouth'tu; Mansfield, ev. Fanny'nin gizli düşüncelerinin mahremiyetinde çoktandır bu tanımları taşıyorlardı. Bu yüzden, teyzesinin de aynı dili kullanıyor olduğunu gördükçe Fanny'nin içini yağ bağlıyordu: "Ne yalan söyleyeyim, senin bu üzüntülü zamanda evden uzak oluşuna çok yanıyorum, içimde öyle bir çöküntü var ki! Senin bir daha evden asla bu kadar uzun süre ayrılmamanı Tanrı'dan diliyor ve umut ediyorum." Bunlar Fanny için öyle sevindirici sözlerdi ki! Yine de ruhunun gizli şöleniydi bu onun. Ana babasına olan saygısı onu, Sir Thomas'ın evini bu denli yeğ tuttuğunu belirtmekten alıkoyuyordu. Her zaman, "Northamptonshire'a ya da Mansfield'a geri döndüğümde şöyle şöyle yapacağım," yollu konuşuyordu hep. Bu uzun süre böyle sürdü. Gelgelelim sonunda özlemi daha güçlü çıkarak sakınganlığı alaşağı etti ve Fanny bir gün, farkına varmadan, eve döndüğünde neler yapacağından konuştuğunu fark etti. Kendine kızdı, kızardı, annesiyle babasından yana korkuyla baktı. Tedirgin olmasına hiç neden yoktu. Onların alınmış, hatta kızlarını duymuş olduklarına ilişkin bir işaret yoktu. Mansfield'ı kıskanmak akıllarına gelmezdi. Fanny ha burada olmuş ha orada, ikisi için de onlara göre hava hoştu.

Baharın sayısız zevklerinden yoksun kalmak Fanny' yi üzüyordu. Mart ve nisan aylarını kentte geçirmekle ne çok zevkten yoksun kaldığını fark etmemişti şimdiye kadar. Bitkilerin uyanıp serpilmesinden ne büyük zevk aldığının farkına varmamıştı. Tüm kaprislerine karşı güzel olmaktan kaçınamayan bu mevsimin gelişmesini gözlemlemenin, teyzesinin bahçesinin en güneşli köşesinde ilk çiçeklerin açmasından tutun da Sir Thomas'ın fidanlıklarındaki

yaprakların gürleşmesine, koruların coşmasına kadar tüm güzelliklerin her an artmasını görmenin onu hem bedence hem ruhça ne denli canlandırdığının hiç farkına varmamıştı. Böylesine zevklerden yoksun kalmak küçümsenecek şey değildi. Hele bu yoksunluğa onun kalabalık, gürültülü yerlerde bulunmasının neden oluşu... serbestlik, temiz hava, tatlı kokular ve yeşillikler yerine hareketsizlik, havasızlık ve pis kokular arasında yaşamak zorunda kalışı, bin kez daha kötüydü. Gelgelelim en yakın dostlarınca özlendiğini bilmenin ve ona ihtiyacı olanlara yardım edebilmek için duyduğu arzunun umarsızlığının yanında bütün o yoksunluklar hiç kalırdı!

Evine gidebilseydi oradaki herkese yardımcı olabilirdi. Her biri için yapabileceği bir iş olduğunu hissediyordu. Salt Bertram teyzesinin moraline destek vermek, onu yalnızlığın sıkıntısından uzak tutmak ya da işgüzar, huzursuz bir arkadaşın kendi önemini artırmak için neden olabileceği daha büyük sıkıntıdan kurtarmak bile Fanny'nin tüm ev halkına yararlı olmasına yeterdi. Şimdi evde olsa teyzesine nasıl kitap okuyabileceğini, onunla nasıl konuşabileceğini hayalinde canlandırmaya bayılıyordu. Teyzesine elindekiler için minnet duymayı, olabilecekler için hazırlıklı bulunmayı öğretebilir, onun yerine merdivenlerden inip çıkar, habercilik, ulaklık yapardı.

Tom'un kız kardeşlerinin böyle bir zamanda, değişik tehlike aşamalarından geçerek haftalardır sürmekte olan ağır bir hastalık boyunca Londra'da kalmayı içlerine sindirebilmeleri Fanny'yi çok şaşırtıyordu. Canları isteyince Mansfield'a dönmek ellerindeydi, yapacakları yolculuk zor değildi. Fanny onların hâlâ evlerinden uzakta kalabilmelerini anlayamıyordu. Mrs. Rushworth' ün evden ayrılmasını engelleyen kimi bahaneler olabilirdi ama Julia' nın ne zaman istese Londra'dan ayrılabileceği kesindi. Fanny'nin, teyzesinin bir mektubundan anladığına göre Julia, istenirse dönebileceğini bildirmişti, ama hepsi bu kadardı. Olduğu yerde kalmayı yeğliyordu besbelli.

Fanny, Londra etkisinin tüm sağlam ilişkilerle çatışma halinde olduğuna inanmaya başlıyordu. Bunun kanıtını hem kendi teyze kızlarında hem de Mary Crawford'da görüyordu. Mary'nin Edmund'a olan sevgisi başlangıçta dürüsttü, kişiliğinin en sağlam yönü; Fanny'yle olan arkadaşlığı da en azından lekesizdi. Peki, bu sevgiler neredeydi

şimdi? Fanny, Mary'den mektup almayalı o kadar çok oluyordu ki onun bir zamanlar her fırsatta yinelediği arkadaşlığı artık hafife almakta kendini haklı görüyordu. Mary'den ve Londra'daki diğer dostlarından haftalardır aldığı tek haber Mansfield yoluyla gelenlerdi. Mary'nin yeniden Norfolk'a gidip gitmediğini ancak yeniden karşılaştıkları zaman öğrenecekti belki de. Kuzenlerinden de bu bahar artık hiç ses çıkmayacağı kanısına varmıştı ki, içinde kimi eski duyguları tazeleyip yenilerini uyandıran şu mektubu aldı:

Biricik Fanny,

Uzun süren sessizliğimden ötürü beni elinden geldiğince çabucak bağışla ve bana karşı, hemen bağışlamışsın gibi davranmaya çalış. İşte alçakgönüllü dileğim ve beklentim budur çünkü sen o kadar iyisin ki ben layık olduğumdan daha iyi karşılanacağıma güveniyor ve bu mektubu, derhal yanıtlamanı yalvarmak için yazıyorum. Mansfield'daki durumları öğrenmek istiyorum, senin de bana her şeyi yazabileceğini düşünüyorum. Oradakilerin üzüntüsüne acımamak için insanın canavar olması gerek. Zavallı Mr. Bertram'ın tam iyileşme şansı pek zayıfmış. Hastalığını önce pek önemsemedim. Onun nazlanmasını seven ve en ufak bir rahatsızlıkta ortalığı telaşa veren biri olduğu kanısında olduğumdan daha çok başında ona bakmak zorunda olanlara acıyordum. Şimdi ise durumunun gerçekten vahim, belirtilerin korkutucu olduğunu ve aileden hiç değilse bazılarının bunu bildiğini söylüyorlar. Eğer öyleyse eminim sen de bunların, yani bilenlerin arasındasındır. Ne olur duyduklarımın doğru olup olmadığını söyle bana. Yanlış olduğunu öğrenirsem ne denli sevineceğimi söylememe gerek yok ama söylenti öylesine yaygın ki ne yalan söyleyeyim, beni de korkutuyor. Öyle, aslan gibi bir gencin ömrünün baharında sönüp gitmesi yürekler acısı bir şey. Bu acı zavallı Sir Thomas'ı çökertecektir. Durumu düşündükçe içim paralanıyor, inan. Ah, Fanny Fanny, gözlerinde hınzır bir bakışla bıyık altından gülümsediğini görür gibiyim ama şerefim üstüne yemin ederim ki ömrümde hiçbir hekime rüşvet yedirmiş değilim. Zavallı genç! Eğer ölecek olursa, ben, karşımda kim olursa olsun korkusuzca sesimi yükseltip şunu söylerim ki onun miras bırakacağı servet ve unvan, bunlara en layık olan ellere kalacaktır. Geçen Noel'de yapılan şey, saçma bir acelecilikti, neyse ki kısa süren bir aptallığın izleri kısa zamanda silinebilir. Cila ve yaldız birçok ayıbı örter. Hele benimki gibi gerçek bir sevginin yardımıyla birçok şeyler görmezden gelinebilir. Bana ilk postayla yanıt yaz,

Fanny; nasıl diken üstünde olduğumu anla da sakın beni oyalama. Haberin aslını, kaynağından duyduğun gibi yaz bana. Dinle beni, ne benim duygularımdan ne de kendininkilerden utanmaya filan kalkma sakın. İnan bana bu duygular yalnızca doğal değil, aynı zamanda insancıl ve tertemiz. Elini vicdanına koy da söyle bana: "Sir Edmund", Bertram'ların servetiyle mülküne, akla gelebilecek başka herhangi bir "Sir"den daha çok yaraşmaz mı?

Grant'ler evde olsa seni rahatsız etmezdim ya, kız kardeşleri de ulaşabileceğim yerde olmadıklarından şu anda gerçeği öğrenmek için başvurabileceğim tek sen varsın. Mrs. R. (elbette senin de bildiğin üzere) Paskalya'yı Twickenham'da, Aylmer'lerle birlikte geçiriyor, daha dönmedi. Julia, Bedford Meydanı yakınlarında oturan kuzenlerin yanında. Adlarıyla sokakları aklımda kalmamış. Zaten ikisine de soracak durumda olsam bile seni yeğlerdim, çünkü düşünüyorum da, bunca zamandır eğlencelerinden vazgeçmeye o kadar isteksizler ki gerçeğe gözlerini yummuyor olsalar gerek. Mrs. R.nin Paskalya tatili artık yakında sona erer gibime geliyor, yine de sanırım gerçek bir tatil olmalı bu onun için. Aylmer'ler hoş kimselerdir, kocası da uzakta olduğuna göre keyfine diyecek yoktur herhalde. Kocasını, sadık bir evlada yaraşır biçimde Bath'e gidip annesini alsın, diye teşvik etmesini doğrusu alkışlıyorum ama kaynana-gelin aynı evde nasıl olabilecekler acaba? Henry buralarda değil, bu nedenle onun adına söyleyebileceğim bir şey yok. Ne dersin, şu hastalık sorunu olmasa Edmund şimdiye çoktan buraya gelmiş olmaz mıydı?

Seni her zaman seven, Mary

Tam mektubumu katlıyordum ki Henry geldi ama mektubu hemen yollamamı engelleyecek bir haber getirmiş değil. Mrs. R. acı bir sonuçtan korkulduğunu biliyor, bugün Londra'ya dönüyormuş. Henry bu sabah görmüş onu. Kaynana da dönmüş. Sakın ha, Henry, Richmond'da birkaç gün geçirdi, diye aklına olmayacak şeyler gelmesin. Onun her bahar yaptığı bir şeydir bu. Senden başka kimsede gözü yok; bundan kuşkun olmasın. Şu anda seni görebilmek için çıldırıyor, bunun yolunu bulabilmekten başka bir şey düşünmüyor. İşte kanıtı: Portsmouth'ta, seni alıp eve getirmemiz konusunda söylediklerini daha ısrarla yineliyor, ben de bütün kalbimle ona katılıyorum. Canım Fanny, ne olur hemen yaz ve bize gelmemizi söyle. Bu, hepimize iyi gelecektir. Henry ile ben Grant'lerin evinde kalabilir, Mansfield'daki

dostlarımıza hiç yük olmayız. Onları yeniden görmek bizi gerçekten sevindirir, yeni yüzler görmek de onlara çok iyi gelebilir. Sana gelince; Mansfield'da ne denli arandığını elbette bildiğin için, dönmek elinde olduğu halde dönmemek vicdanına (çünkü sen vicdanlı bir insansın) sinmeyecektir. Henry'nin mesajlarının yarısını bile vermeye ne zamanım ne de sabrım var. Şuna inan ki hepsinin ve de her birinin özü onun değişmeyen, değişmeyecek olan aşkıdır.

Fanny mektubun büyük bölümünden öyle tiksinmişti ve bunu yazan kişiyle Edmund'u bir araya getirmeye öylesine isteksizdi ki, mektubun en sonundaki önerinin kabul edilip edilmeyeceği konusunda tarafsız bir karar verecek durumda değildi. Kişisel yönden çok çekiciydi bu öneri. Belki de üç gün içinde kendini Mansfield'da buluvermek... bu hayal mutlulukların en büyüğüydü. Ne var ki böyle bir mutluluğu, şu sırada duygu ve davranışlarını son derece kınadığı kişilere borçlu olmak herhalde büyük bir sakınca oluştururdu. Kız kardeşin duyguları, ağabeyin davranışı... Mary'nin taşyürekli maddeci hırsı... Henry'nin dünyayı umursamayan kendini beğenmişliği. Mrs. Rushworth'le hâlâ görüşüyor, belki de flört ediyor olması! Fanny düş kırıklığı içinde şaşkın ve üzgündü. Onun daha iyi biri olduğunu düşünmüştü. Neyse ki Fanny, içindeki zıt istekleri ve dürüstlük konusundaki tereddütlerini tartmak zorunda değildi. Edmund'la Mary'yi bir araya getirip getirmemeye karar vermek ona düşmezdi. Onun uygulaması gereken belirli bir kural vardı ki bu, tüm düğümleri çözüyordu. Sir Thomas'a karşı duyduğu derin saygı ve herhangi bir kusur işleme korkusu, ne yapması gerektiğini ona anında açıkça gösterdi. Öneriyi kesinlikle geri çevirmeliydi. Sir Thomas isterse onu aldırtırdı; erken dönme fikrini ileri sürmek bile, hiçbir nedenin haklı gösteremeyeceği bir haddini bilmezlik olurdu.

Fanny, Miss Crawford'a teşekkür etmekle birlikte kesin, hayır, yanıtı verdi: "Anladığına göre Sir Thomas, onu gelip almak niyetindeydi; kuzeninin hastalığı bunca haftadır sürmesine karşın onun dönmesi hiçbir surette gerekli görülmediğine göre, herhalde Mansfield'a giderse fazlalık sayılacağını düşünmek durumundaydı...."

Tom'un şu sıradaki durumuna ilişkin olarak da aynen kendi bildiklerini yazdı. Bunlar, herhalde karşısındaki kıza iyimserlik aşılayacak ve tüm isteklerine kavuşacağını umut ettirecekti.

Edmund'un papaz oluşu, birtakım parasal koşullar altında bağışlanabilecekti, anlaşılan. Mary'nin birtakım önyargılarını aşmış olması da, (Edmund'un bir zafer saymaya pek teşne olmasına karşın) bundan ibaretmiş demek! Küçükhanım yalnızca, paradan başka hiçbir şeyi önemli görmemeyi öğrenmiş meğer.

19. William Cowper'ın o dönem devlet okullarına cephe alan, "Eğitim ya da Okulların Eleştirisi" adlı şiiri, 1785'te John Gilpin ve *The Task* ile aynı kitapta yayımlandı. 562-565. dizelere bkz. "O çentikli sopa dümdüz olana dek / Günbegün kaybedince yumrularını / İşinin bittiği bellidir artık / O da ister evine dönmek." (Y.N.)

46

Fanny mektubunun gerçek bir düş kırıklığı yaratacağından kuşku duymadığı için ve Miss Crawford'un huyunu da bildiği için, onun önerisinde yeniden direteceğini sanıyordu. Gerçi bir hafta yanıt çıkmadı ama Fanny arkadaşının mektubunu eline aldığında hâlâ aynı beklentideydi.

Eline alır almaz mektubun çok kısa olduğunu gördü ve belirli bir iş için aceleyle yazılmış olduğunu kestirdi. Bu işin ne olduğu belliydi. Fanny'nin o anda vardığı sonuca göre mektup, onların hemen o gün Portsmouth'ta olacaklarını bildiriyordu ve kendisi yine bu durumda ne yapacağını bilemeyerek kararsızlık ve kaygıya boğulacak demekti. Ne var ki bir an kişiyi çıkmaza sokmaya yeterse ikinci bir an da bu çıkmazdan çıkarabilir. Fanny de daha mektubu açmadan Mary ile Henry'nin Sir Thomas'a başvurup izin almış olabileceğini düşünerek rahatlamaya başlamıştı. Mektup şöyleydi:

Sevgili Fanny,

Şu anda kulağıma son derece rezil, hain bir söylenti ulaştı. Senin de kulağına kadar gelirse sakın, hiçbir surette inanayım demeyesin, diye kulağını bükmek için yazıyorum. Ortada bir yanılgı olduğuna ve birkaç günde aydınlanacağına inan. En azından Henry'nin suçsuz olduğuna ve bir anlık bir düşüncesizliğine karşın yalnızca seni sevdiğine inanmalısın. Tek bir söz etme bu konuda, benden yeniden haber alıncaya dek hiçbir şey işitme, hiçbir tahminde bulunma, kimseye açılma. Her şeyin örtbas edileceğinden ve Rushworth'ün ahmaklığı dışında hiçbir şeyin kanıtlanmayacağından eminim. Gitmişlerse bile ancak Mansfield'a gittiklerine, Julia'nın da yanlarında olduğuna yeminle kalıbımı basabilirim. Sen de gelip seni almama neden izin vermedin sanki? Umarım buna pişman olmazsın.

Her zaman senin....

Fanny beyninden vurulmuşa dönmüştü. Kulağına hiçbir rezil, hain söylenti gelmemiş olduğundan bu acayip mektubun çoğu yerlerini anlayabilmesine olanak yoktu. Tek çıkarabildiği, bunun Wimpole Sokağı'ndakiler ve Henry'yle ilgili olduğuydu: Besbelli oralarda tüm çevrenin dikkatini çekecek nitelikte, çok yakışıksız bir şeyler geçmişti ve Mary, bunun Fanny'yi kıskandırmasından kaygı duyuyordu. Miss Crawford'un onun hesabına kaygılanmasına gerek yoktu. O, yalnızca olaya karışan kişiler ve söylenti oralara kadar yayılacak olursa, Mansfield adına üzülürdü ama bunun olmayacağını umuyordu. Eğer Rushworth'ler, Mary'nin yazdığı gibi, Mansfield'a gitmişlerse onlarla ilgili herhangi bir nahoş haber (hiç değilse çok önemsenecek kadar) duyulmuş olamazdı.

Henry Crawford'a gelince; Fanny bunun ona kendi kişiliğini, hayatta tek bir kadına temelli bağlı kalabilecek yaradılışta olmadığını açıkça göstereceğini umuyordu. Mr. Crawford herhalde artık kendi kendinden utanır ve Fanny'nin peşinde koşmaktan vazgeçerdi.

Çok tuhaftı doğrusu! Fanny de onun kendisini gerçekten sevdiğine ve bunun sıradan bir duygu olmadığına inanmaya başlamıştı. Nitekim kız kardeşi de hâlâ ağabeyinin yalnızca onu sevdiğini söylüyordu. Yine de Maria Rushworth'le göze batacak biçimde ilgilenmiş olmalıydı. Ortadaki olay çok yakışıksız bir şey olmalıydı çünkü Mary Crawford sıradan skandalların üstünde duracak biri değildi.

Fanny iyice tedirgin olmuştu; Mary'den yeni mektup gelinceye kadar da buna dayanmak zorundaydı. Mektubu kafasından atamıyordu; bunu biriyle konuşarak ferahlaması da olanaksızdı. Miss Crawford onun sessiz kalmasına, boş yere o denli ısrarcı olmuştu; onun kuzeni konusunda en doğruyu yapıp sıkı ağızlı davranacağına güvenmesi gerekirdi.

Sabah oldu ama ikinci bir mektup çıkmadı. Fanny düş kırıklığına uğradı. Öğleye kadar bu konudan başka bir şey düşünemedi. Ama öğleden sonra artık yeni bir mektup gelerek meseleyi aydınlığa kavuşturacağından umudu kesti. Bu yüzden, ikindiüzeri babası her

zamanki gibi elinde gazetesiyle eve döndüğü zaman konu Fanny' nin aklından çıkmış durumdaydı.

Genç kız bambaşka düşüncelere dalmıştı. Bu odadaki ilk akşamı ve babasını gazetesiyle görüşünü anımsıyordu. Şu sırada şamdan yakmaya ihtiyaç yoktu. Güneşin ufka kavuşmasına bir-bir buçuk saat vardı daha. Fanny burada geçirmiş olduğu üç ayı gerçekten duyumsuyor ve odaya vuran parlak, bol güneş ışığı içini şenlendireceği yerde büsbütün karartıyordu. Sanki kentin içindeki gün ışığı, kent dışındakinden apayrı bir şeydi. Buradaki gücü çiğ bir parıltıdan ibaretti, başka zaman göze görünmeyen kir ve lekeleri aydınlatmaktan başka işe yaramayan marazlı, boğuntu bir parıltı. Kent içindeki güneş ışığında ne neşe vardı ne de sağlık. Fanny şimdi uçuşan toz zerreleriyle dolu bir bulutun ve boğucu sıcak bir parıltının içinde oturduğu yerden, yalnızca babasının başının duvarda bıraktığı izini görebiliyordu; bir de erkek kardeşlerinin yontup çentmiş olduğu masayı ve hiçbir zaman tam temizlenmeyen çay tepsisini. Silinmiş olsa da yol yol kirli kalmış çay fincanlarıyla tabaklar; mavi bir su içinde yüzen taneciklerden ibaret olan süt ve Rebecca'nın elinden çıktıkları zaman bile vıcık durumda oldukları halde sanki her an daha vıcık kesilen tereyağlı ekmek dilimleri...

Babası gazetesini okuyor, annesi de, çay getirilsin, diye beklerken, her zamanki gibi yerdeki partal halıdan yakınarak Rebecca'nın bunu bir türlü onarmayışına sızlanıyordu. Fanny birden, babasının seslenmesiyle dalgınlığından uyandı. Mr. Price hafiften öksürüp boğazını temizleyerek, gazetesinin bir paragrafını dikkatle okumaktaydı.

"Fan, senin şu Londra'daki ekâbir akrabalarının adı neydi, kuzum?"

Fanny bir an kafasını topladı ve, "Rushworth, efendim," diye yanıtladı.

"Wimpole Sokağı'nda oturmuyorlar mı onlar?"

"Evet, efendim."

"Öyleyse, vay başlarına gelen, derim ben onlara. Al, bak, (gazeteyi Fanny'ye uzatarak) şahane hısımların kutlu olsun, küçükhanım. Böyle marifetlere Sir Thomas ne der, bilemem, belki çok ekâbir, saraylı cinsinden bir centilmendir de kızı gözünden düşmez. Ama benim

kızım olsaydı, Tanrı tanığım olsun, kolum kopuncaya dek kamçılardım onu. Böyle olayların önünü kesmenin en iyi yolu kadını da erkeği de şöyle bir sopadan geçirmektir bence."

Fanny bu arada sessizce okuyarak öğrendiğine göre: "Gazete, okurlarına, Wimpole Sokağı'ndan Mr. R.nin evinde meydana gelen bir aile patırtısını büyük bir üzüntüyle haber vermekteydi. Dünyaevine gireli henüz çok olmadığı halde kentin sosyete yaşantısında parlak bir lider olacağı umudunu uyandıran güzeller güzeli Mrs. R., Mr. R.nin yakın arkadaşı olarak tanınan, hanımların gözdesi, yakışıklı Mr. C. ile birlikte kocasının evini terk etmişse de nereye gittiklerini gazetenin editörü bile henüz bilmiyordu."

Fanny derhal, "Bir yanlışlık var, efendim," dedi. "Yanlışlık olmalı... doğru olamaz... başka birileriyle karıştırıyorlar herhalde." İçgüdüsüyle konuşmuştu, utanç verici bir durumu biraz geciktirmek için; yadsıyışının kesinliği çaresizlikten doğuyordu çünkü söylediğine kendisi de inanmıyordu, inanamazdı. Okuduğu anda, yazılanların doğru olduğuna kanaat getirmenin şokunu yaşamıştı. Gerçek onun üstüne bütün ağırlığıyla çökmüştü; nasıl konuşabildiğine, hatta nasıl nefes alabildiğine sonradan kendisi de şaşacaktı.

Mr. Price havadisin pek üstünde durmadığı için rastgele bir karşılık verdi. "Evet, hepsi yalan olabilir," dedi. "Ama günümüzde böyle şeytana uyup düşen öyle çok kibar hanım var ki kimseye güvenemezsin."

Mrs. Price, "Umarım doğru değildir," diye sızlandı. "Yoksa korkunç rezalet olur! Şu Rebecca'ya da, lafını en azından on-on beş kere etmişimdir, öyle değil mi, Betsey? Olup olacağı da on dakikalık iş."

Böyle bir suçun gerçekten işlenmiş olduğunu kavramanın ve bundan kaynaklanacak acıları yavaş yavaş algılamaya başlamanın, Fanny yaradılışındaki bir kızın ruhunda uyandıracağı dehşet duygularını kaleme almak kolay değil. Başlangıçta sersemleyip uyuşmuş gibiydi ama her geçen an sersemliği biraz daha geçtikçe durumun feciliğini daha açıkça algılıyordu. Kuşku duyamazdı; gazetedeki yazının yanlış olacağı konusunda umut besleyerek kendini aldatamazdı. Mary'nin, her satırını ezberleyinceye kadar döne döne okumuş olduğu mektubu, yazılanlarla korkunç biçimde aynıydı.

Ağabeyini savunmadaki telaşı, olayın örtbas edilebileceğini umması, çok açık olan kaygı ve tedirginliği... her şey, çok kötü bir şeyin parçalarıydı. Eğer yeryüzünde, günahların en büyüğünü küçük bir yaramazlık olarak görebilecek, üstünü cilalayıp örtmeye çalışabilecek ve cezasız kalmasını isteyecek karakterde bir kadın varsa Fanny, bu kadının Miss Crawford olduğuna inanabilirdi! Evden ayrılanların, ayrıldıkları söylenen kişilerin kim olduğu konusunda kendi yanılgısını da şimdi görebiliyordu. Londra'dan "giden"ler Mr. ve Mrs. Rushworth değil, Mrs. Rushworth'le Mr. Crawford'du.

Fanny'ye öyle geliyordu ki bundan önce hiç şok geçirmemişti. Rahatı dirliği kaçmıştı. Akşam saatlerini kapkaranlık bir kasvet içinde geceyi uykusuz geçirdi. İçindeki ezilmeler yerini ancak korku ürpertilerine bırakıyor, ateşler içinde yanarken birden soğuktan donmuşçasına titremeye başlıyordu. Bu öyle beyin durdurucu bir felaketti ki arada kendi yüreği bile, "olamaz" diye baş kaldırıyordu. Olamaz, diye düşünüyordu Fanny. Topu topu altı aylık evli bir kadın; başka bir kadına âşık olduğunu ileri süren bir erkek... hem de bu başka kadın, evli kadının yakın akrabası... tüm aile... ailelerin ikisi de birbirine kaç düğümle bağlı! Herkes birbiriyle dost, birbiriyle içli dışlı! Öyle bir suçlar karmaşası, öyle iğrenç bir kötülükler yumağı ki insanın bunları yapabilmesi için ancak tam anlamıyla barbarlaşmış olmasıyla mümkündü! Yine de Fanny'nin kafası bunların gerçek olduğunu söylüyordu ona. Henry'nin kendini beğenmişliğinin etkisiyle dalgalanan kararsız sevgisi, Maria'nın kararlı tutkunluğu... ve iki tarafta da ilke yetersizliği... her şeyin söylendiği gibi olabileceğini gösteriyor, Mary Crawford'un mektubu ise, "olmuştur" damgasını vuruyordu.

Bu işin sonu ne olabilirdi? Kim incinmeden kurtulabilirdi? Kimin görüşleri etkilenmeden kalabilirdi? Huzuru sonsuza dek yıkılmadan kalacak biri var mıydı aralarında? Mary Crawford'un kendisi... Edmund. Ama bu yasak bölgeye ayak basmamak daha iyiydi belki. Fanny kendini, tüm aileyi sarması kaçınılmaz olan basit ve kesin mutsuzlukla sınırladı. Annenin çekeceği eziyet, babanın... Fanny burada duraladı. Julia'nın, Tom'un, Edmund'un... daha uzun bir duralama. Dehşetin tüm ağırlığı en çok onların üzerine çökecekti, bu iki kişinin. Sir Thomas'ın babalık sevgisi ile yüksek onur ve namus anlayışını, Edmund'un dürüst ilkelerini, herkesi kendi gibi sanan temiz

yüreğiyle gerçekten çok güçlü olan duygularını düşündükçe Fanny onların, böyle bir yüzkarasına akıllarını oynatmadan nasıl dayanabileceklerini bilemiyordu. Ona öyle geliyordu ki bu dünyanın söz konusu olduğu yerde, Mrs. Rushworth'le akraba olan herkes için en büyük nimet, derhal ölüp ortadan kalkmak olabilirdi.

Ne ertesi ne de daha ertesi gün Fanny'nin duyduğu dehşeti azaltacak hiçbir şey olmadı. Londra'dan gelen iki postada da durumu yalanlayan hiçbir haber çıkmadı. Miss Crawford'dan, ilkini açıklayan ikinci bir mektup da gelmedi. Fanny'nin teyzesinden mektup alma zamanı gelmiş olmasına karşın Mansfield'dan da ses çıkmıyordu. Kötü bir alametti bu. Fanny'nin içini yatıştıracak herhangi bir umudun gölgesi bile yoktu aslında. Kızcağız öylesine ölgün, solgun ve bitkin bir haldeydi ki Mrs. Price'tan başka hangi anne olsa dikkatini çekerdi. Derken üçüncü gün, içi çürüyerek beklediği kapı vuruşu duyuldu ve Fanny en sonunda kendini, elinde bir mektupla buldu. Mektup, Londra damgalıydı ve Edmund'dan geliyordu.

Sevgili Fanny,

Başımıza gelen felaketi biliyorsun. Payına düşen acıya dayanabilmen için Tanrı yardımcın olsun. İki gündür buradayız ama yapacak hiçbir şey yok. İzlerini bulamıyoruz. En son darbeyi duymamışsındır belki: Julia'nın kaçışı. Julia Mr. Yates'le birlikte İskoçya'ya kaçmış. Bizim Londra'ya varışımızdan birkaç saat önce gitmiş. Başka zaman olsa bu bizi kahrederdi, oysa şimdi hiç gibi geliyor. Yine de korkunç sinir bozucu, elbet. Babam çöküntüye uğramış değil. Daha fazlasını umut edemeyiz. Hâlâ düşünüp eyleme geçebiliyor. Ben de bunu, onun isteği üzerine, senin eve dönmeni önermek için yazıyorum. Babam, annemin hatırı için seni evimizde görmek istiyor. Mektubumu aldığının ertesi günü ben Portsmouth'ta olacağım; seni, Mansfield'a dönüş yolculuğuna hazır durumda bulmayı umuyorum. Babam Susan'ı da birkaç aylığına, yanında getirmeni arzu ediyor. Durumu dilediğin gibi çek çevir, uygun gördüğün gibi konuş. Babamın böyle bir zamanda gösterdiği bu iyi yürekliliğin seni de etkileyeceğinden eminim! Ben tam ifade edemiyor olsam da sen onun bu niyetinin tam değerini verirsin, benim şu sıradaki durumumu az çok anlayabilirsin, sanıyorum. Başımıza gelen felaketlerin sanki sonu yok. Posta arabasıyla erken saatte oradayım.

Fanny ömründe hiç böyle bayılacak gibi olarak biraz naneruhu koklayıp kendine gelmek ihtiyacı duymamıştı. Ve ömründe koklayabileceği hiçbir naneruhu onu böylesine diriltemezdi! Yarın ha! Portsmouth'tan yarın ayrılmak ha! Fanny'ye öyle geldi ki birçok kişinin böylesine mutsuz olduğu şu anda kendisi çılgınca mutlu olma tehlikesiyle yüz yüzedir. Öyle bir felaket kendisi için böyle sevinç kaynağı olsun! Fanny bu gidişle o felaketi unutacağından korkuyordu. Bu kadar çabuk yola çıkıyor olmak, böyle candan çağrılmak, hem de bir avuntu kaynağı olarak aranırken Susan'ı da yanına almasının istenmesi... Bütün bunlar öyle bir mutluluklar bileşimiydi ki yüreği sımsıcak kesilmişti. Bir süre için bütün acıları unuttu sanki; acılarını en çok paylaştığı kimselerin derdini bile yeterince paylaşmak yetisini yitirir gibi oldu. Julia'nın kaçışı onu göreceli olarak daha az etkiliyordu. Afallamış, sarsılmıştı elbette ama kafasını, duygularını saracak kadar değil. Fanny bu konuyu kendine anımsatmak, durup durup bunun feci, acı bir darbe olduğunu yeniden düşünmek zorundaydı, yoksa Mansfield'dan aldığı çağrının yarattığı heyecanlı, sevinçli, ivedi işler arasında, aklından çıkıveriyordu.

İnsanın üzüntüsünü hafifletmek için çalışmaktan, acele, önemli, zorunlu bir uğraştan daha güzel bir çare yoktur. Üzüntülü bir uğraş bile üzüntüyü dağıtabilir ki Fanny'nin uğraşları umut doluydu. Şu sırada işi öyle başından aşkındı ki Mrs. Rushworth'ün, artık kesinlik kazanmış olan ürkünç öyküsü bile onu eskisi gibi ürpertemiyordu. Derdine yanacak zamanı yoktu. Yirmi dört saate kalmadan buradan gitmiş olmayı umuyordu. Annesi ve babasıyla konuşmalı, Susan'ı hazırlamalı, bütün hazırlıkları bitirmeliydi. Bir iş bitmeden bir başkası başlıyor, saatler yeterli gelmiyordu. Beri yandan kendisi de çevresine sevinç dağıtıyordu ve öncesinden vermek zorunda olduğu kapkara haberler bile bu sevinci azaltamıyordu. Annesiyle babasının, Susan'ın onunla gitmesi konusundaki hoşnutlukları ve Susan'ın aklını neredeyse başından alan mutluluğu, Fanny'nin moralini ayakta tutmaya yarıyordu.

Bertram'ların felaketi, Price'ların evinde pek umursanmamıştı. Mrs. Price biraz zavallı kardeşçeğizinden konuştu ama Susan'ın

giyeceklerini koyacak kutu bulma sorunu (şu Rebecca da bütün kutuları alıyor, yırtıp bozuyordu) onca daha önemliydi. Susan'a gelince; en büyük muradı apansız gerçekleşivermişti. Ne günah işlemiş olanları ne de bu yüzden derde düşenleri henüz tanımadığı için sevincinden her an gülüp oynamıyorsa, on dört yaşında bir kızın erdeminden daha fazlasının beklenemeyeceğini düşünüp şükretmeliyiz!

Aslında hiçbir şeyi Mrs. Price'ın kararına veya Rebecca'nın hamaratlığına bırakmadıkları için işler gerektiği gibi, yollu yolunca yapıldı ve iki kız ertesi sabahı hazır beklediler. Yol yorgunluğuna çare olarak güzelce uyumaksa ellerinde değildi. O sırada onlara doğru yol almakta olan kuzen sanki resmen onların diken üstündeki ruhlarının içindeydi: biri katıksız mutlu, öbürü durmadan değişen, anlatımsız heyecanlarla altüst iki ruh!

Sabah saatin sekizinde Edmund evin içindeydi. Kızlar onun geldiğini yukarıdan duydular; Fanny aşağı indi. Onu hemen şimdi göreceğini bilmek, onun neler çektiğini düşünmek başlangıçtaki duygularını yeniden canlandırdı. Edmund ona böylesine yakın ve perişan durumdaydı! Fanny salona girerken yere yığılacak gibi oldu. Edmund yalnızdı, derhal onun yanına geldi, onu kucaklayıp bağrına bastı ve ancak anlaşılır bir sesle, "Fanny'm benim... yegâne kız kardeşim... tek avuntumsun artık," dedi. Fanny hiçbir şey söyleyemedi, Edmund da bir süre başka bir şey diyemedi.

Kendini toparlamak için arkasını döndü. Yeniden konuştuğu zaman sesi hâlâ boğuk çıkmakla birlikte kendine hâkim olmak ve konuya artık dönmemek istediği halinden anlaşılıyordu. "Kahvaltı ettiniz mi?.. Ne zaman hazır olursunuz?.. Susan da geliyor mu?" diye soruları birbiri ardına sıraladı. Başlıca amacı bir an önce yola çıkmaktı. Mansfield'ı düşündükçe zaman yitirmemek istiyordu ve zaten içi öyle karışıktı ki ancak hareket halindeyken yatışabiliyordu. Arabanın yarım saat sonra kapıya geleceğini söyledi, Fanny de yarım saat içinde kahvaltılarını yapıp hazır olacaklarını belirtti. Edmund kahvaltısını önceden yapmıştı, onlarınkini beklemek istemedi. Surlarda şöyle bir dolaşacak, onları arabayla gelip alacaktı. Yine dışarı çıktı; Fanny'den bile uzaklaşmak ister gibiydi.

Hasta görünüyordu; belli ki bastırmaya çalıştığı şiddetli duygular onu için için yiyip bitirmekteydi. Fanny bunun kaçınılmaz olduğunu biliyordu, yine de onu bu durumda görmek korkunçtu.

Araba geldi, Edmund da aynı anda içeri girdi. Böylece, hiçbir şeyi görecek durumda olmasa bile, evin kızlarının nasıl ilgisizlikle uğurlandıklarına tanık oldu ve onların kahvaltı sofrasına oturmalarını önledi. Çünkü görülmedik koşuşturma ve telaşların sonucunda kahvaltı tam arabanın kapıya geldiği dakikada hazır olabilmişti! Böylece Fanny'nin baba çatısı altındaki son yemeği de ilkine benzedi: Genç kız bu eve geldiğinde ne kadar candan karşılanmışsa öyle candan uğurlandı! Araba Portsmouth sınırını geride bırakırken Fanny'nin yüreğinin nasıl minnet ve mutlulukla kabardığı ve Susan'ın gülümserken ağzının nasıl kulaklarına vardığı kolayca tahmin edilebilir. Neyse ki öne doğru eğildiğinde şapkasının kenarı yüzünü örttüğü için bu gülümseyişler dışarıdan görülmüyordu.

Yolculuk sessiz geçeceğe benziyordu.Edmund'un sık sık iç çekişleri Fanny'nin kulağına geliyordu. Baş başa olsalar herhalde tüm iradesine karşın Edmund ona içini açardı, gelgelelim Susan'ın yanlarında oluşu yüzünden büsbütün kendi içine kapanıyor ve havadan sudan konuşmak için harcadığı çabaları uzun sürdüremiyordu.

Fanny'nin bakışları değişmeyen bir anlayış ve sevgiyle hep onun üzerindeydi. Arada göz göze geldiklerinde Edmund ona sevgiyle gülümsüyordu ama ilk günün yolculuğunda içini çökerten konularla ilgili olarak, sabahtan akşama, tek bir söz söylemedi.

Ertesi sabah birazcık daha açıldı. Oxford'dan ayrılmalarından hemen önce, Susan pencerelerden birinin başında, kalabalık bir ailenin handan ayrılışını seyre dalmış, ikisi ocak başında yalnız oldukları sırada Edmund, Fanny'nin ne kadar solup sararmış olduğunu fark etti. Onun baba evindeki yaşantısının her gün sıkıntılı olduğunu bilmediği için, bu değişime büyük oranda, hayır, tamamen, son felaketin neden olduğu kanısına vardı. Kızın elini tuttu, yavaş ama duygu dolu bir sesle, "Şaşmamak gerek," dedi. "Sen de içinden vuruldun, elbette acı çekiyorsun. Bilmiyorum, seni bir zamanlar sevmiş olan erkek... nasıl bırakabilir! Ama hiç değilse senin... senin sevgin henüz yeniydi, nispeten... Fanny, bir de beni düşünsene!"

Yolculuklarının ilk bölümü uzun bir gün sürmüş ve onları, bitkin durumda, Oxford'a getirmişti. İkinci günün yolculuğu çok daha erken saatte sona erdi. Olağan akşam yemeği saatinden çok önce Mansfield yakınlarına ulaştılar. O sevgili yere yaklaştıkça kız kardeşlerden ikisinin de içi biraz kararmaya başladı. Fanny'yi, böyle utanç verici koşullar altında teyzeleri ve Tom'la karşılaşmak düşüncesinin sıkıntısı sardı. Susan ise daha yeni öğrendiği nezaket ve terbiye kurallarının uygulaması konusunda yakında sınanacağını düşünerek kaygılanıyordu. Gözünün önünde görgü ve görgüsüzlük, eski kabalıkla yeni kibarlık örnekleri yüzüyordu ve kafasının içi gümüş çatallar, peçeteler, el taslarıyla dopdoluydu. Fanny yol boyunca, kırların şubattan bu yana ne denli değişmiş olduğunu seyrederek gelmişti. Mansfield Park malikânesinin içine girdikleri zaman bahar manzaralarının verdiği haz doruğa ulaştı. Üç ay, dolu dolu üç ay olmuştu buralardan ayrılalı. Bu arada mevsim kıştan yaza dönmüştü. Dört bir yanda en taze yeşillerine bürünmüş çimlikler, tarlalar uzanıyordu. Gerçi ağaçlar henüz tam yapraklanmış değillerdi. Ama yakında daha da güzelleşeceklerini umdurdukları ve cazibelerinin birçoğunu sergileseler de birçoğunu da bakanın hayal gücüne bıraktıkları o en oyalayıcı durumlarındaydılar.

Fanny duyduğu zevki kendine saklıyordu. Edmund bunu paylaşamazdı. Fanny ona baktı. Genç adam arkasına yaslanmış, eskisinden daha koyu bir kasvete dalmış gibiydi. Gözlerini de kapamıştı. Sanki manzaranın bahar sevinci içini daraltıyor ve evinin güzelliklerini bile görmek istemiyordu. Bu, Fanny'yi de yeni baştan hüzünlendirdi. İçindekilerin neler çektiklerini bildiğinden, şimdi konağın o modern, ferah, aydınlık görünümü bile karamsar bir havaya bürünmüştü sanki.

İçerideki dertlilerden hele bir tanesi onların yolunu, ömründe bilmediği bir sabırsızlık içinde beklemekteydi. Fanny, gülmez yüzlü uşak ve hizmetçilerin safını anca geçmişti ki Lady Bertram salondan koşarak gelip onu karşıladı. O hızla genç kızın boynuna atılarak, "Canım Fanny!" dedi. "Şimdi artık içim rahat."

47

Evin içinde bir avuç kişi, perişan olmuşlardı. Her biri en büyük acıyı kendinin çektiğine inanıyordu. Ne var ki Maria'ya en düşkün kişi olarak, aslında en çok ıstırap çeken, Mrs. Norris'ti. Maria onun gözbebeğiydi, dünyada en çok sevdiği! Her zaman büyük keyif ve gururla, "Onun çöpünü ben çattım!" diye övündüğü işin böyle sonuçlanması kadıncağızı yıkmıştı.

Bambaşka biriydi artık, sus pus olmuş, sersemlemiş, olup bitene karşı ilgisiz. Kız kardeşi ve eşiyle baş başa kalıp evin tüm yönetiminden sorumlu olmak fırsatı bile tümüyle boşa gitmişti. Mrs. Norris buyurup yönetecek durumda değildi, hatta işe yarayıp yaramadığı bile umurunda değildi. Gerçek bir dertle yüz yüze gelince eli ayağı tutmaz olmuştu. Lady Bertram'la Tom'a en ufak bir desteği olmamış, buna çaba bile göstermemişti. Yaptığı yardım, onların birbirlerine yaptıkları yardım kadardı. Hepsi de aynı derecede yalnız, umarsız ve boynu büküktüler. Ve şimdi ötekilerin gelişi Mrs. Norris'e, yalnızca en acınacak durumda olmanın üstünlüğünü kazandırıyordu. Dert ortakları yolcuların gelişine sevinmişlerdi ama Mrs. Norris'in yüzü gülmedi. Lady Bertram, Fanny'yi gördüğüne ne kadar sevinmişse Tom da Edmund'un gelişine neredeyse o kadar sevinmişti. Gelgelelim Mrs. Norris sevinmek şöyle dursun Fanny'yi gördükçe sinir oluyordu, çünkü öfkeden gözü döndüğü zamanlarda onun bu öykünün kötü kişisi, felaketin baş suçlusu olarak görüyordu. Fanny Mr. Crawford'la evlenmeyi kabul etseydi bunların hiçbiri olmayacaktı!

Susan da Mrs. Norris'in gözüne batıyordu. Gerçi kıza birkaç kez üstünkörü bakmaktan öte ilgi gösterecek hali yoktu, yine de onun bir casus, bir fazlalık, asalak bir akraba, kısacası en istenmeyecek bir kişi olduğu kanısına varmıştı. Öbür teyzesiyse Susan'a, sessiz bir

candanlıkla kucak açmıştı. Lady Bertram onunla çok vakit geçirecek, oturup konuşacak yaradılışta değildi ama bu kızın, Fanny'nin kız kardeşi olmak sıfatıyla, Mansfield'da bir yeri bulunduğuna inanıyordu ve onu bağrına basıp sevmeye hazırdı. Susan durumdan fazlasıyla hoşnuttu çünkü buraya, Norris teyzeden ancak huysuzluk umabileceğini bilerek gelmişti. O kadar mutluydu, eski yaşantısının kötü yönlerinden kurtulduğu için öylesine minnet doluydu ki bu evde karşılaştığı ilgisizliklerin çok daha fazlasına katlanabilirdi.

Şu sıralar sık sık yalnız başına kaldığı için evi ve bahçeleri yakından tanımaya çalışıyor ve böylece zamanını hoşça geçiriyordu. Başka zaman onunla birlikte olabilecek kimselerse, kendilerini tamamen ellerine bakan kişilerin bakımına adayıp eve kapanmış durumdaydılar. Edmund, ağabeyini rahatlatmak uğruna kendi hissettiklerini içine gömmeye çalışıyordu. Fanny de kendini olduğu gibi Bertram teyzesine vererek yepyeni bir gayretle eski görevlerinin hepsine geri dönmüştü. Ona bu denli ihtiyacı olan kimse için ne yapsa az geliyordu.

Korkunç olayı Fanny ile konuşmak, konuşup derdini dökmek, Lady Bertram'ın tek avuntusuydu. Birinin onu sabırla dinlemesi ve şefkat ve anlayışla karşılık vermesi şimdilik onun için yapılabilecek tek şeydi. Başkaca avuntu bulmak söz konusu edilemezdi çünkü derdi, çare bulunacak dertlerden değildi. Lady Bertram gerçi derin düşünmezdi ama Sir Thomas'ın yol göstermesi sayesinde önemli konularda adil olarak düşünürdü. Bu yüzden başlarına gelen şeyi tüm korkunçluğuyla görebiliyordu. Bu felaket ve rezaleti kendisi hafife almaya kalkmadığı gibi, Fanny'den de böyle bir tavır takınmasını beklemiyordu.

Beslediği sevgiler pek keskin, zihin yapısı pek kavrayıcı değildi. Fanny bir süre sonra onun düşüncelerini başka konulara kaydırıp gündelik uğraşlarla yeniden ilgilenmeye başlamasını sağlamanın olanaksız olmadığını anladı. Ne var ki Lady Bertram esas konuyu ne zaman ele alsa yalnızca tek bir açıdan bakıyor, salt kızlarından birinin kesin yitimi ve asla silinemeyecek bir yüzkarası olarak görüyordu.

Olup biten her şeyin ayrıntısını Fanny ondan öğrendi. Gerçi teyzesi olayları düzenli olarak anlatamıyordu ama Fanny, Sir Thomas'ın birkaç mektubuyla kendi bildiklerini ve kestirebileceklerini

bir araya getirerek kısa zamanda bu öykü konusunda bilmek istediği tüm ayrıntıları öğrenmiş oldu.

Maria Rushworth, henüz yeni tanıyıp samimi olduğu bir aileyle birlikte Paskalya Yortusu için Twickenham'a gitmişti. Bunlar neşeli, hareketli kimselermiş. Ahlak anlayışlarıyla davranışları da bu ayarda olsa gerekmiş çünkü Henry Crawford onlarla eskiden beri içli dışlıymış. Henry'nin o sırada, o dolaylarda olduğunu Fanny zaten biliyordu. Mr. Rushworth annesiyle kalmak için Bath'e gitmiş, sonra da annesini Londra'ya getirecekmiş. Böylece Maria tek başına ve tamamen baskısız durumda bu arkadaşlarla birlikte kalmış. Julia bile yokmuş yanında çünkü Julia, iki-üç hafta kadar önce Wimpole Sokağı'ndan ayrılıp Sir Thomas'ın bir akrabasının ailesini görmeye gitmişmiş. (Ki şimdi annesiyle babası bu ziyaretin de Mr. Yates olayına hazırlık için çevrilmiş bir oyun olabileceğini düşünüyorlardı.)

Rushworth'lerin Wimpole Sokağı'na dönüşlerinden az sonra Sir Thomas, Londra'daki eski ve çok yakın bir dostundan bir mektup alıyor. Kaygı verici birçok şeyler duyup görmüş olan bu dost Sir Thomas'a, Londra'ya şahsen gelip kızına sahip çıkmasını ve daha şimdiden onu birçok tatsız dedikodulara açık bırakıp besbelli kocasını da zor duruma sokan bir ahbaplığa son vermesini tavsiye ediyormuş.

Sir Thomas, mektubun içeriğini Mansfield'dan tek kişiye açmaksızın dostunun söylediğini yapmak niyetindeyken bu dostu Mr. Harding'den özel ulakla ikinci bir mektup almış. Bu mektup genç evlilerin içinde bulunduğu neredeyse içinden çıkılmaz durumu anlatmaktaymış: Mrs. Rushworth koca evinden ayrılmış, Mr. Rushworth büyük öfke ve kaygı içinde ona (Mr. Harding) gelip akıl danışmış. Mr. Harding ortada en azından uygunsuz bir durum bulunmasından kuşkulanıyormuş. Yaşlı ana Mrs. Rushworth'ün özel oda hizmetçisi ürkütücü imalarda bulunuyormuş! Mr. Harding, Mrs. Rushworth'ün kocasına döneceği umuduyla, ortalığı yatıştırmak için elinden geleni yapıyorsa da Mr. Rushworth'ün annesi her çabasına öyle karşı çıkıyormuş ki adamcağız artık bu işin en kötü biçimde sonuçlanmasından korkmaya başlıyormuş.

Bu ürkünç haberi artık evdekilerden gizli tutmanın olanağı yokmuş. Sir Thomas hemen yola çıkıyor. Edmund da onunla gitmekte diretiyor. Ötekiler perişen durumda kalakalıyorlar. Gel gör ki daha

sonra Londra'dan gelen mektupların verdiği perişanlık daha da beter oluyor. Bu sırada artık her şey duyulup ayyuka çıkmış, gizlilik olanağı kalmamış durumdaymış. Yaşlı anne Rushworth'ün oda hizmetçisinin elinde her şeyi ifşa edebilecek bilgiler varmış. Hanımı tarafından da kışkırtıldığı için bir türlü susturulamıyormuş. Kaynana-gelin, birbirlerini tanıdıkları şu kısacık zamanda bile geçinmemeyi becermişler. Yani, yaşlı kadının gelinine bunca diş bilemesinin nedeni, oğlu adına gösterdiği duyarlılık kadar kendi gördüğü saygısızlıktan da kaynaklanıyor olabilirmiş.

Nasıl olursa olsun, kadınla baş edilemiyormuş. Beri yandan kaynana bu kadar inatçı olmasa ve oğlunun üzerinde bu denli etki yapmasa bile (genç Mr. Rushworth her zaman en son söylenen lafı dinler, onu tutup ağzını kapayabilen kişinin etkisinde kalırdı) durum umutsuzluğunu koruyacakmış çünkü Maria Rushworth bir daha ortaya çıkmamış. Onun, aynı gün bir yola gitmek amacıyla amcasının evinden ayrılmış olan Mr. Crawford'la gizli bir yere gitmiş olduğundan kuşkulanmak için ortada çok neden varmış.

Sir Thomas, kızının adının temelli lekelendiğini bilmesine karşın, yine de onu bulmak ve daha beter utançlardan kurtarmak umuduyla hâlâ Londra'da oyalanıyordu. Onun şu andaki durumunu Fanny düşünmeye bile zor dayanıyordu. Sir Thomas'ın elinde şu sırada içine dert olmayan tek bir evladı kalmıştı.

Maria'nın yaptıklarının yarattığı şiddetli sarsıntı yüzünden hastalığı nükseden Tom'un durumu öyle bozulmuştu ki Lady Bertram bile farkına varmıştı; korku ve üzüntülerini Londra'daki kocasına düzenli olarak iletiyordu. Hele Julia'nın kaçışı, Sir Thomas'ı Londra'da bekleyen yeni sarsıntı, ilk anda algılanamasa da adamcağızı derinden yaralayacaktı, Lady Bertram biliyordu bunu. Görüyordu da. Sir Thomas'ın mektupları bu olayı ne denli lanetlediğini belli ediyordu. Kızının o adamla bir araya gelmesi doğal koşullar altında bile hiç hoşuna gitmezdi. Hele bu birlikteliğin gizlice kotarılmış olması ve böyle bir zamana rastlatılması babasına Julia'nın hislerini çok çirkin gösteriyor ve yapmış olduğu seçimin aptallığını büsbütün büyütüyordu. Çok kötü bir şey yapmıştı Julia, hem de bunu en kötü tarzda, en kötü zamanda yapmıştı. Belki bu yaptığını günahtan çok çılgınlık, aptallık sayarak onun Maria'ya kıyasla daha bağışlanabilir

olduğu düşünülebilirdi. Ne var ki Sir Thomas bu ilk adımın açtığı yolun onu sonunda ablasınınkine çok benzer bir duruma düşürmesinin çok olası olduğuna inanmaktan kendini alamıyordu.

Fanny'nin yüreği Sir Thomas için kan ağlıyordu. Zavallı baba artık anca Edmund'da avuntu arayıp bulabilirdi. Öteki çocuklarının her birinin düşüncesi içini dağlıyor olmalıydı. Fanny onun kendisine duyduğu hoşnutsuzluğun, bu konuda Norris teyzesinden farklı düşündüğü için, artık ortadan kalkmış olacağına inanıyordu. Kendisi haklı çıkmıştı elbet. Henry Crawford kendi davranışıyla Fanny'nin onu geri çevirme konusunda kesin temize çıkarmıştı. Ne var ki bu, kendisi için önemli olsa da Sir Thomas'ı pek fazla rahatlatacak bir şey değildi. Sir Thomas'ın hoşnutsuzluğu Fanny için korkunç bir şeydi ama haklı çıkması, gönlünün minnet ve sevgi dolu olması onun ne işine yarardı ki? Sir Thomas'ın tek tutunduğu dal Edmund'du.

Ne var ki Fanny, Edmund'un şu sırada babasına üzüntü olmadığı konusunda yanılmaktaydı. Bu üzüntü, öbürkiler kadar keskin değildi ama yine de Sir Thomas, Maria' nın işlediği suçla, Edmund'un mutluluğunun derinden ilişkili olduğuna inanıyordu. Öyle ya, bu suç yüzünden Edmund besbelli çok sevdiği ve açıkça elde etmek istediği kızdan kopmuştu. Oysa bu kızı kazanma şansı güçlüydü ve o aşağılık ağabeyi dışında her yönden kız ona pekâlâ uygundu.

Londra'dayken Edmund'un, tüm diğer sorunlar bir yana, kendi meselesi yüzünden çok acı çekiyor olduğunu görüyor ve kestirebiliyordu. Onun Mary Crawford'la hiç değilse bir kez görüştüğünü ve bunun üzüntüsünü büsbütün depreştirdiğini tahmin ettiğinden, onu bir an önce kentten uzaklaştırmak istiyordu. Bu nedenle onun Fanny' yi alıp Mansfield'a götürmesini istemişti; bunun hem ona hem de evdekilere iyi geleceği kanısındaydı.

Fanny, nasıl Sir Thomas'ın duygularını tam olarak anlayamıyorsa Sir Thomas da Miss Crawford'un karakterini tam olarak anlamış değildi. Edmund'la arasında geçen o görüşmeyi izlemiş olabilse bu kızın oğluyla evlenmesini asla arzu etmezdi, "çeyiz"i yılda yirmi değil kırk bin sterlin bile olsa!

Fanny, Edmund'un artık Mary'yle asla bir araya gelemeyeceğinin hiç kuşku kaldırmayacağı kanısındaydı ama Edmund'un da böyle düşündüğünü öğrenmediği sürece kendi kanısının yeterli

olamayacağını biliyordu. Onun da bu kanıda olduğunu sanıyorsa da bunun doğrulanmasını istiyordu. Edmund şimdi ona yine eskisi gibi içini dökse... kimi zaman ona acı vermiş olan bu açıklık şimdi Fanny'nin içini rahatlatacaktı ama yazık ki bunun olacağı yok gibiydi. Edmund'u seyrek görüyordu, hiç yalnız kalmıyorlardı; genç adam onunla baş başa kalmaktan kaçınıyor olsa gerekti. Bundan ne sonuç çıkarmalıydı? Edmund, bu aile felaketinden kendi payına düşen özel ve acı kadere aklıyla boyun eğmişse de çektiği ıstırap en küçük bir açıklamayı bile kaldıramayacak kadar keskin olmalıydı. Evet, bu durumda olmalıydı Edmund. Yazgısını sineye çekmişti ama dile getiremeyeceği kadar derin üzüntüler pahasına... Mary Crawford'un adını anabilmesi, Fanny'ye yine eskisi gibi açılabilmesi için aradan çok, çok uzun bir zaman geçmesi gerekecekti.

Uzun sürdü, gerçekten de. Mansfield'a perşembe günü varmışlardı; Edmund, Fanny'yle bu konuyu ancak pazar akşamı konuşmaya başladı. Pazar akşamı Fanny' nin yanındaydı... Yağmurlu bir pazar akşamı... Öyle bir saat ki yakında bir dost olsun da gönül derdini açacak, her şeyi anlatmasın, olamaz! Odada annesinden başka kimse yoktu, o da, dinlediği içe işleyici vaazdan sonra ağlaya ağlaya uyuyakalmıştı. Konuşmamanın yolu yoktu; böylece Edmund, her zamanki gibi başı sonu belirsiz bir girişten sonra Fanny'den kendisini bir dakika dinlemesini istedi; çok kısa konuşacak, onu iyi yürekli olduğuna pişman etmeyecekti... Fanny bu konunun bir daha açılacağından korkmamalıydı; bundan böyle bu, kesinlikle yasak konu olarak kalacaktı. Böyle diyerek genç adam, kendisi için yaşamsal önemde olan durum ve duyguları, sevgi ve anlayışından tam emin olduğu birine anlatmanın benzersiz tadını çıkarmaya koyuldu.

Fanny'nin onu nasıl merak ve ilgiyle, ne gibi acı ve kıvançlarla dinlediğini, onun sesindeki heyecan titreşimlerini nasıl tarttığını, bakışlarını nasıl çevredeki her şeyde dolaştırdığı halde onun yüzüne kaldırmadığını gözünüzde canlandırabilirsiniz. Öykünün açılışı epey ürkütücüydü. Edmund Miss Crawford'la görüşmüştü. Onun tarafından çağrılmıştı. Edmund, Lady Stornaway'den, gelip onu görmesi için yalvaran bir mektup almıştı. Edmund bunun Mary'yle son, en son görüşmesi olarak düşündüğü için Mary'yi, Henry Crawford'un kız kardeşi olarak duyması gereken utanç ve perişanlık

içinde bulacağını varsayıyormuş ve bu yüzden de onu görmeye yüreği üzgünlük ve sevgiden eriyerek gitmiş... Bunları dinlerken Fanny bir an, böyle bir görüşmenin soncul olabileceğine inanamayarak korkuya kapıldı. Ama genç adam anlatıyı sürdürünce bu korku dağıldı. Anlattığına göre Mary, Edmund'u ciddi; evet, gerçekten ciddi, hatta heyecanlı bir tavırla karşılamıştı. Gelgelelim daha o doğru dürüst bir şey söyleyemeden konuyu öyle bir biçimde açmış ki Edmund beyninden vurulmuşa döndüğünü gizlemiyordu.

"Burada olduğunuzu duydum," demişti Mary, "sizi görmek istedim. Hadi, şu sakil durumu konuşalım sizinle. Ne buyuruyorsunuz kardeşlerimizin yaptığı çılgınlığa?"

"Karşılık veremedim, Fanny ama sanırım yüzüm değişmişti; Mary onu kınadığımı anladı. Kimi zaman sezişleri nasıl da hassastır! Biraz daha ağırbaşlı bir edayla, 'Niyetim sizin kız kardeşinizi harcayarak kendi ağabeyimi savunmak değil,' dedi. Söze böyle başladı, Fanny ama sonradan söyledikleri hiç sana... sana açıklamaya uygun şeyler sayılmaz. Sözleri tam aklımda kalmadı. Elimden gelse bir daha hiç aklıma getirmem. Özetle, kardeşlerimizin ikisinin de yapmış olduğu 'çılgınlığa' müthiş öfke püskürüyordu. Ağabeyinin, taptığı tek kadını yitireceğini bile bile hiçbir zaman önemsememiş olduğu bir kadına kapılmakla gösterdiği aptallığı kınıyordu. Ama zavallı Maria'yı daha çok kınıyordu: onu sevmediğini çok önceden belirtmiş olan bir erkeğin bu kez sevebileceğine inanarak öyle bir kocayı gözden çıkarıp başına bunca bela açtığı için! O sırada ben ne oldum, bir düşün. Onun böyle... ben ki onu... 'Çılgınlık'tan daha ağır bir suçlama çıkmadı ağzından! Öyle rahattı olayı incelerken öyle serbest, öyle serinkanlı! Hiç çekinmeden, dehşete kapılmadan... ne de şöyle kadınca bir... nasıl diyeyim, hiçbir kadınsı nefret, tiksinti duymaksızın... İşte sosyete dünyası böyle yapıyor insanı. Öyle ya, Fanny, Tanrı'nın böyle özenerek, her türlü üstünlükle bezeyerek yarattığı kaç kadın vardır? Ama bozulmuş, hepsi bozulmuş!..."

Edmund kısa bir süre düşünceye daldıktan sonra umarsızlığın verdiği tuhaf bir sakinlikle konuşmayı sürdürdü: "Her şeyi anlatacağım sana, sonra da bir daha bunu konuşmayacağız. Mary olayı yalnızca çılgınlık olarak görüyordu; buna çılgınlık damgası vuran şey de ortaya çıkmış olmasıydı. Kardeşlerimiz sakıngan davranmamış, dikkatsiz

davranmışlardı. Maria'nın Twickenham'da olduğu dönemde Henry'nin oraya gitmesi... Maria'nın kendini bir hizmetçinin diline düşürmesi... kısacası, sorun yakalarını ele vermeleriydi... Ah, Fanny, onun kınadığı şey suçun ortaya çıkmasıydı, yoksa suçun kendisi değil! İşleri bu kerteye getiren şey, ağabeyini en sevdiği hayalden vazgeçerek Maria ile kaçmak durumunda bırakan etken, sakınganlığı elden bırakmak olmuştu."

Edmund sustu. Fanny kendinden bir yorum beklendiğini sanarak, "Siz ne diyebildiniz ki?" diye sordu.

"Hiç, ipe sapa gelir bir laf edemedim. Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Mary daha sonra sözü sana getirdi... Evet, senden söz açtı, senin gibi birinin yitirilmiş olduğuna yandı. Çok aklı başında konuşuyordu. Ama senin değerini her zaman bilmiştir zaten. 'Ağabeyim, ömründe bir daha eşini benzerini göremeyeceği bir kızı elinden kaçırdı,' diyordu. 'Fanny onu adam ederdi, Henry onunla ömür boyu mutlu olurdu,' diyordu. Biricik Fanny, bu kaçırılan fırsattan, artık asla olamayacak bir hayalden konuşmam sana üzüntüden çok keyif veriyordur, umarım. Yoksa susmamı mı istersin? Eğer öyleyse yüzüme bir bak, tek bir söz söyle, hemen susarım.."

Fanny ona ne baktı ne de bir söz söyledi.

"Tanrı'ya şükür!" dedi Edmund. "Hepimiz merak ediyor, kaygılanıyorduk. Neyse ki Tanrı merhametini göstermiş de dünyanın en temiz yüreğini acı çekmekten saklamış. Evet, Mary senden büyük övgüyle, sevgiyle konuşuyordu ama konuşmalarında yine de bir tortu vardı, bir zehir tadı. Çünkü övgünün orta yerinde durup, 'Onu neden kabul etmedi sanki!' diye çemkiriyordu. 'Hepsi onun suçu, aptal kız! Hiç bağışlamayacağım onu!' diyordu. 'Henry'yi kabul etseydi şimdi evleniyor olacaklardı, Henry de başka uğraş aramayacak kadar mutlu olacaktı. Mrs. Rushworth'le yeniden yakınlaşma zahmetine katlanmayacaktı,' diye üzülüyordu. Sonra da, 'Her yıl Sotherton ya da Everingham'da karşılaştıkları zaman tazelenen normal, mevsimlik bir flörte dönüşür giderdi,' diye ekliyordu. Fanny, aklın alıyor mu bunu? Neyse ki büyü bozuldu. Gözlerim açıldı artık."

Fanny, "Taşyüreklilik bu!" dedi. "Hem de çok. Böyle bir anda işi hafifliğe döküp şakaya vurmak... hem de sizin yüzünüze karşı! Tam anlamıyla taşyüreklilik!"

“Taşyüreklilik mi diyorsun? Bu noktada farklı düşünüyoruz. Yok, yaradılışında zalimlik yok onun. Benim duygularımı incitmek niyetinde olduğunu sanmıyorum. Kötülük çok daha derinlerde: bu gibi duyguların varlığından habersiz oluşunda, olabileceğini hayal bile edemeyişinde. Konuyu bu biçimde ele almasına neden olan çarpık zihin yapısında. Eskiden beri çevresindekilerden duymaya alışık olduğu biçimde konuşuyor; herkesin bu tarz konuştuğuna inanıyor. Yoksa yüreğinde kötülük yok. Kimseyi gereksiz yere incitmek istemez o. Belki kendimi aldatıyorum ama elimde değil... sanırım benim, benim duygularımın söz konusu olduğu yerde o, her şeye karşın... Yok, Fanny, onun kusuru huylarında, görgüsünde. İncelebilecekken törpülenip güdük bırakılmış duygular, çalışmasına karşın yanlış yola saptırılmış bir kafa yapısı. Belki böylesi benim için daha iyi oldu, çünkü aslında kaybımın ne kadar ufak olduğunun farkına vardım. Ama gel gör ki öyle olmuyor. Gözümden bu biçim düşmesindense onu temelli kaybetmenin tüm acısına yeni baştan katlanmaya seve seve razı olurum. Bunu ona da söyledim.”

“Öyle mi?”

“Evet. Ayrıldığımız sırada söyledim.”

“Ne kadar sürdü konuşmanız?”

“Yirmi beş dakika... Neyse, Mary bundan sonra yapılacak tek bir iş kaldığını, onların evlenmesini sağlamamız gerektiğini söyledi. Ben bunu onun söylediği kadar sakinlikle söyleyemiyorum, Fanny.” Edmund, birkaç kez duralamak zorunda kalarak konuşmasını sürdürdü: “‘Henry’ nin aklını yatırmalıyız, Maria’yla evlenmeli,’ diyordu. Ağabeyi şerefli bir erkekmiş, seni de temelli yitirdiğine inanırsa onu yola getirmekte pek zorluk çekmezmişiz. ‘Fanny’den vazgeçmek zorunda,’ diyordu. ‘Fanny yapısında bir kızı kazanabileceğine o bile artık inanamaz, bu yüzden önümüzde aşılmaz bir engel bulacağımızı umuyorum,’ dedikten sonra ağabeyine sözünün geçtiğini ve etkisini sonuna kadar bu yönde kullanacağını belirtti. Daha sonra Maria konusunu ele aldı: Onun bir kez evlendikten sonra, şerefli kimseler olan kendi ailesinin de desteğiyle toplumun kimi katlarında yitirdiği yeri bir dereceye kadar yeniden kazanabileceğini düşünüyordu. ‘Bazı çevrelerde asla kabul edilemeyeceğini biliyoruz,’ dedi. ‘Gene de güzel yemekler, kalabalık toplantılar düzenlerse onu

tanımaktan kıvanç duyacak kimseler her zaman bulunacaktır,' diyordu. Bu gibi konularda sosyete eskisine kıyasla çok daha hoşgörülü ve serbest düşünüşlüymüş. Tavsiyesi, babamın ses çıkarmamasıydı. Bu işe burnunu sokması Sir Thomas'ın kendi zararına olurmuş. 'Aklını yatırın, işleri oluruna bıraksın,' diye öğüt verdi. Babam bir işgüzarlık yapıp da Maria'yı Henry'nin yanından alırsa nikâh kıydırabilme şansını azaltmış olurmuş. Mary, ağabeyini neyin yumuşatacağını iyi biliyormuş. Sir Thomas, Henry Crawford'un şerefine ve merhametine sığınırsa her şey tatlıya bağlanabilirmiş ama kızını çekip alırsa en sağlam kozunu yabana atmış olurmuş."

Bunları anlattıkça Edmund öyle etkilenmişti ki onu sessiz ama içten bir kaygıyla izleyen Fanny, neredeyse, keşke bu konuya hiç girmeseydik, diye düşündü. Edmund bir süre konuşamadı, sonra, "Fanny, dinle, artık uzun sürmeyecek," dedi. "Onun söylediklerinin özetini verdim sana. Kendimi toparlar toparlamaz ben de ona karşılık olarak şöyle konuştum: O eve öyle bir ruh hali içinde gelmiştim ki çektiğim acıyı artıracak yeni herhangi bir şey olabileceğine inanmazdım, oysa o, söylediği her cümleyle kalbime, daha derin, yeni bir yara açmıştı. Eskiden beri birçok görüşümüzde, hem de hayli önemli konularda farklılıklar bulunduğunu biliyordum ama bu farklılığın şu anda onun tavırlarında gördüğüm kadar derin olduğunu hayal bile etmemiştim. Bunları söyledim ona. Onun ağabeyi ve benim kız kardeşimin işledikleri feci suçu, (hangisinin daha suçlu olduğuna değinmedim artık) değerlendiriş biçimi bana onu şimdiye kadar hiç anlamamış olduğumu gösteriyordu. Öyle ya, bu suça verdiği tepkilerin hepsi yanlıştı; konuşmalarıyla dürüstlük ve ahlaka meydan okuyor ve en kötüsü bizlere de her şeye göz yummamızı, nikâh kıydırtabilmek uğruna ödün vermemizi, günahın işlenmesinin sürdürülmesine ortak olmamızı öğütlüyordu. Oysa ben, onun ağabeyini artık öyle başka gözle görüyordum ki böyle bir nikâhın kıyılmasını istemek değil, tam tersine, engel olmak gerektiği kanısındaydım. İşte bütün bunlar bana onu şimdiye kadar hiç tanımadığımı göstermişti. Aylardır aklımdan çıkaramadığım kişi gerçek Miss Crawford değil, kendi hayalhanemin bir yaratısıymış meğer. Belki bu daha hayırlıdır benim için, dedim; olup bitenden sonra nasılsa feda edip sona erdirmek zorunda olduğum dostlukların, duyguların, umutların ardından çok fazla üzülmemi

önleyebilir, dedim. Yine de, onu hâlâ eski gözlerle görebilseydim de sevgi ve saygı dolu anılarımı koruyabilseydim, bu uğurda kat kat büyük ayrılık acılarına katlanmaya razıydım. Bunu itiraf etmek zorundaydım, nitekim ettim de... Söylediklerimin içeriğini sana verdim, Fanny. Yalnız, sana anlattığım gibi sıralı, düzenli konuşamadığımı kestirebilirsin. Mary şaşırdı benim bu sözlerime, çok şaşırdı. Şaşkınlıktan ileri kimi şeyler hissettiğini yüzündeki değişimden anladım. Kıpkırmızı kesilmişti, içinde türlü duyguların birbirine karıştığını sanıyorum. Duygularında kısa ama güçlü bir çekişme yaşadı. Utanmış gibiydi, gerçekleri kabullenmeye gönüllü gibiydi. Gelgelelim huyu baskın çıktı, alışkanlıkları. Elinde olsa gülecekti. Kahkahaya benzer bir dudak büküşüyle, 'Doğrusu demeciniz pek güzel! Bu haftaki vaazınızın parçası mıydı?' dedi. 'Bu gidişle ne Mansfield'da ne de Thornton Lacey'de ahlakını düzeltmediğiniz kimse kalmayacak! Bir dahaki sefere sizin büyük bir Metodist cemaatinde ünlü bir vaiz ya da yâd ellerde bir misyoner olduğunuzu duyacağım!' diye ekledi. Umrunda değilmiş gibi konuşmaya çalışsa da görünmek istediği kadar umursamaz değildi. Buna karşılık ben ona yürekten iyi dileklerimi sundum. 'Umarım yakında daha başka düşünmesini öğrenirsiniz de dünyada her birimizin öğrenebileceğimiz en değerli bilgiden yoksun kalmazsınız,' dedim ve bu bilginin, kendimizi, üstümüze düşenleri, başımıza gelen acılar yoluyla tanımamız olduğunu sözlerime ekledim. Sonra hemen odadan çıktım. Anca birkaç adım gitmiştim ki arkamdan kapının açıldığını duydum. 'Mr. Bertram!' diye seslendi. Dönüp baktım. 'Mr. Bertram!' diyerek gülümsedi. Ne var ki aramızda geçen konuşmaya hiç yakışmayan bir gülüştü bu, çapkın, cilveli, beni yola getirmek amacıyla davetkâr... ya da bana öyle geldi. Kapılmadım ona, yürüyüp gittim. O anda içimden öyle geldi. Bu arada... kimi zaman... bir an için... dönmediğime... bir an için pişmanlık duyduğum oldu ama doğruyu yaptığımı biliyorum. İşte, Fanny, tanışıklığımız böyle sona erdi. Ne tanışıklıkmış ama! Nasıl da aldanmışım. Hem ağabey hem de kız kardeş konusunda aynı derecede! Sabır gösterdiğin için teşekkür ederim, Fanny. Dünyalar kadar ferahladım. Bu konuyu burada noktalayalım artık."

Fanny onun sözlerine öyle inanmıştı ki tam beş dakika, konuyu gerçekten kapatmış olduklarını sandı. Sonra her şey ilk baştan başladı

ya da hemen hemen ilk baştan. Lady Bertram'ın tam anlamıyla uyanması dışında hiçbir şey bu konuşmayı kapatamazdı! O uyanıncaya dek Mary'nin Edmund'a gösterdiği yakınlıktan, Mary'nin Tanrı vergisi üstünlüklerinden ve çocukluğunda iyi ellere düşse nasıl da kusursuz biri olarak yetişebileceğinden konuştular. Artık çekinmeden konuşabileceği için Fanny, Mary'nin gerçek karakteri konusunda Edmund'un keşfettiği şeylere bir yenisini eklemekte kendini haklı buldu, hatta Mary'nin onunla barışmak istemesinde Tom'un sağlık durumunun nasıl bir rol oynamış olacağını çıtlatmayı boynuna borç bildi. Hoş bir görev değildi bu. Fanny, mizacı gereği, bir süre dilini tutmuştu. Keşke Mary'nin duyguları daha az çıkarcı olsaydı! Neyse ki Edmund, aklın sesini uzun süre kös dinleyecek kadar kibirli değildi. Tom'un hastalığının Mary'yi etkilemiş olmasına inanmayı kabul etti. Yine de kendisi için avutucu bir düşünceyi saklı tutma hakkını kullanmadan edemedi: Kendi aleyhine işleyen bunca zıt etki ve görgünün gücü hesaba katılırsa Mary ona tahmin edilebileceğinden daha çok yakınlık duymuştu, doğrusu. Ve onun hatırı için iyi bir insan olmasına ramak kalmıştı! Fanny de aynen böyle düşünüyordu. Üstünde iyice birleştikleri bir konu daha vardı: Böyle bir düş kırıklığı Edmund'un ruhunda silinmez izler bırakacaktı. Zaman genç adamın acılarını bir dereceye kadar hafifletecekti kuşkusuz ama bu öyle bir hüsrandı ki temelli unutulması asla düşünülemezdi; günün birinde bunları unutturabilecek başka bir kadınla tanışmasına gelince; bu ancak lanetlemek için ağza alınabilecek, olmayacak bir şeydi. Edmund'un elinde Fanny' nin arkadaşlığından başka tutunacak dal kalmamıştı artık.

48

Suç ve tasa konularını, bırakın, başka kalemler işlesin. Ben, çok kabahatli olmayan kişileri rahata erdirmek, ötekilerinse hesabını kapamak için sabırsızlandığımdan, bu çirkin konulara çabucak dirsek çeviririm.

Benim küçük Fanny'min de bu sırada, bütün olup bitenlere karşın mutlu olduğunu bilmek beni sevindiriyor. Çevresindekilerin üzüntülerine ne kadar katılırsa katılsın ya da katıldığını sanırsa sansın, mutlu olmamak elinde değildi. İçinde, yolunu bulup fışkıran kıvanç kaynakları vardı. Mansfield Park'a dönmüştü, yararlı oluyordu, seviliyordu, Mr. Crawford'dan korkusu kalmamıştı. Sir Thomas da geri döndüğünde, içindeki tüm kasvet durumuna karşın, yeğenini tam anlamıyla beğendiğini ve eskisinden daha çok saydığını belirtmekten geri kalmamıştı. Gerçi bütün bunlar onu mutlu ediyordu ama şu sırada bunların hiçbiri olmasa da o mutlu olurdu çünkü Edmund artık Mary Crawford'a kanmaktan kurtulmuştu.

Edmund'un ise hiç mutlu olmadığı bir gerçekti. Düş kırıklığı ve yitim duyguları çekiyor; olmuş olana yas tutup olamayacak olanın özlemini çekiyordu. Fanny bunu biliyor ve üzülüyordu. Gelgelelim bu, temelinde öyle bir hoşnutluk, bir rahatlama yatan bir üzüntüydü ve genç kızın tüm istekleriyle öyle uyum içindeydi ki birçok kişi en büyük neşesini bu üzüntüyle değişmeye seve seve razı olurdu.

Sir Thomas, zavallı Sir Thomas, baba, hem de kendi babalık tutumundaki noksanların bilincine varmış bir baba olarak, onun üzüntüsü hepsinden uzun sürdü. Kızının evlenmesine izin vermemiş olması gerektiğini düşünüyordu. Onun duygularından yeterince haberi olduğu halde bu izni vermekle suç işlemişti. O konuda doğru olanı kolay olana feda etmiş, bencil, maddeci amaçlara teslim olmuştu.

Bunlar, yumuşaması zaman gerektiren düşüncelerdi ama zamanın gücü hemen hemen her şeye yeter. Gerçi Maria'nın kendi kendine yarattığı mutsuzluk konusunda pek hafifletici umut yoksa da Sir Thomas zamanla diğer çocuklarının durumlarında umduğundan daha çok avuntu buldu. Julia'nın evliliğinin ilk başta korktuğu kadar umarsız olmadığını gördü. Burnu sürtülmüş olan Julia bağışlanmaya can atıyordu. Aileye kabul edilmeyi gerçekten çok isteyen Mr. Yates de ona saygıda kusur etmiyor, her dediğine boyun eğiyordu. Oturaklı bir adam değildi, yine de zamanla biraz daha ağırlık kazanarak hiç değilse yeter derecede durulup evine bağlı biri olabileceği umulabilirdi. Her neyse; hiç değilse onun gelirinin sandığından epey fazla, borçlarının da epey az olduğunu öğrenmek ve dünyanın en değerli dostu yerine konularak saygı görüp can kulağıyla dinlenilmek Sir Thomas için rahatlatıcıydı.

Sir Thomas Tom'da da bir avuntu kaynağı buldu. Büyük oğlu yavaş yavaş iyileşerek eski sağlığına kavuştu ama eski bencil, fikirsiz halleri bir daha geri dönmedi. Hastalık onu, temelli ve kalıcı biçimde, daha iyi bir insan yaptı. Tom acı çekmiş ve düşünmesini öğrenmişti: daha önce hiç sahip olmadığı iki önemli kazanç. Londra'daki talihsiz olayda kendisinin de, o bağışlanmaz tiyatro hevesinin neden olduğu tehlikeli yakınlıklar yüzünden suçlu olduğunu düşünüyordu. Bu onun üzerinde öyle kalıcı bir etki bıraktı ki, aslında akıllı bir genç olduğu ve çevresinde de iyi dostlar bulunduğu için şimdi, yirmi altı yaşında, tam olması gerektiği gibi bir genç erkek olup çıktı: salt kendisi için yaşamayan, babasına destek olan, güvenilir, sağlam biri.

Bu, gerçekten büyük bir avuntuydu. Sir Thomas bu güzel gelişmenin kalıcı olduğuna inanmaya yeni yeni başlamıştı ki Edmund da, bundan önce babasının içine dert olan tek konuda, karamsarlığı konusunda iyileşme göstererek yeni bir kıvanç nedeni oldu. Bütün yaz akşamlarını ortalıklarda dolaşarak ya da Fanny ile ağaç altlarında oturarak geçirirken kendi duygu ve düşüncelerini denetim almayı öylesine başarmıştı ki neşesi enikonu yerine gelmeye başlamıştı.

İşte Sir Thomas'ı için için yiyen dertleri zamanla hafifleten ve uğradığı yitimlerin acısını küllendirip onu kendi kendisiyle barıştırmaya başlayan durum ve koşullar bunlardı. Şu var ki kızlarının

yetiştirilmesinde kendisinin hatalar yapmış olduğunu bilmenin ezası hiçbir zaman tümüyle geçmeyecekti.

Maria ile Julia evde bambaşka iki tavır arasında kalmışlardı; Norris teyzelerinin aşırı pohpohlamasıyla şımartması, babalarının sertliğiyle çelişkilendirilmişti ki Sir Thomas bunun genç kişilikler üzerinde nasıl olumsuz etki yapacağını şimdi, iş işten geçtikten sonra anlıyordu. Mrs. Norris'in hatalarına karşı kendisinin tam ters yönde bir tavır takınmasının ne denli yanlış ve zararlı bir yol olduğunu şimdi açıkça görebiliyordu. Kızlarını, kendi yanında duygularını bastırmak zorunda bıraktığı için onların gerçek karakterlerini öğrenememiş, onları ferahlayıp eğlenmek için başka birine sığınmak zorunda bırakmıştı ki bu kişi de onları, gözü kapalı sevip aşırı överek kendisine bağlamayı başarmıştı.

Evet, çok acı yanılgılardı bunlar. Ne var ki Sir Thomas zamanla, kızlarının yetiştirilmesindeki tek kusurun kendi eseri olamayacağını düşünmeye başladı. Kızların kendi yaradılışlarında da eksiklikler olsa gerekti yoksa dış hataların etkisi zamanla elbette aşınırdı. Üzgün baba kızlarının yaradılış olarak ilke denen şeyden, etkin, işler ilkelere sahip olmaktan yoksun oldukları sonucuna vardı; onlara eğilimlerini ve huylarını görevbilirlik ilkesiyle çekip çevirmeyi doğru dürüst öğreten olmamıştı. Gerçi kuramsal olarak dinlerini öğrenmişlerse de gündelik yaşamda hiçbir zaman uygulamak gereğini duymamışlardı. Şık, zarif ve iyi yetişmiş olmak: Gençlik yaşlarının bu en belli başlı emeli, onlara ilke gütmek konusunda yardımcı olamaz, zihinleri üzerinde yararlı bir etki bırakamazdı. Babaları onların iyi birer kız olmalarını istemişti istemesine de, dikkatini onların zekâları ve davranışları üzerinde yoğunlaştırmıştı, yaradılışları ve kişilik yapıları üstünde değil. İyi olmak için alçakgönüllü ve özverili olmak gerektiğinin onlara, inanabilecekleri kimseler tarafından asla öğretilmemiş olduğunu ancak şimdi görebiliyordu.

Böyle bir eksiklik nasıl oluşabilmişti? Sir Thomas şimdi buna akıl erdiremiyor ve büyük pişmanlık çekiyordu. Öğrenimlerine özen gösterip para harcayarak yetiştirmiş olmasına karşın kızlarına en birinci görevlerini öğretememiş, kendisinin de onların karakter ve huylarını tanıyamamış olduğunu şimdi kavradıkça üzüntüsünden kahroluyordu.

Özellikle de Maria Rushworth'ün başına buyruk, ateşli mizacını ancak bu mizacın acıklı sonucu yüzünden görebilmişti. Onu, Henry Crawford'dan ayrılmaya razı edemiyorlardı. Henry ile evlenmeyi umuyordu. Sonunda bunun boş bir umut olduğunu kabul etmek zorunda kalıncaya kadar birlikte yaşadılar. Hayal kırıklığına uğramasının yarattığı şiddetli mutsuzluk yüzünden Maria öyle bir hınca kapıldı ve Henry'ye olan duyguları öylesine bir nefrete dönüştü ki bir süre iki âşık yaşamı birbirlerine zehir ettiler ve sonunda birbirlerinden kendi istekleriyle ayrıldılar.

Birlikte yaşamaya başladıklarından bir süre sonra Henry, Maria'yı, "Fanny ile mutlu olabilme şansını mahvetmekle" suçlamıştı. Maria'nın tek avuntusu onları gerçekten kendisinin ayırdığını düşünmek olmuştu. Böyle bir kişi için, böyle bir durumdan daha korkunç ne olabilir?

Mr. Rushworth karısından boşanmakta zorluk çekmedi ve bu evlilik de böylece sona erdi. O biçim koşullar altında varılan böyle bir anlaşmanın başka türlü sonuçlanması ancak büyük şans eseri olurdu ki buna güvenilemeyeceği de doğaldır. Karısı onu hor görmüş, başkasını sevmişti ve Mr. Rushworth bunun böyle olduğunun pek iyi ayırdındaydı. Budalalığın sonucu olan rezilliklere ve bencil tutkuların uğradığı hayal kırıklıklarına fazla acıyamayız, doğrusu. Genç kocanın uğradığı ceza kendi tutumlarının sonucuydu, nasıl ki karısı da daha büyük bir günah işlemenin daha ağır cezasına çarptırılmıştı. Erkek, evlilik bağından kurtulunca küçük düşmüş ve mutsuz olabilir... ama anca başka bir güzel kız onu yine kandırıp nikâh masasına oturtuncaya kadar. O zaman erkeğimiz evlilik kurumunu bir ikinci ve umarız ki daha doyurucu biçimde deneyecektir. Oysa karısı, ölçülmeyecek kadar daha derin bir lekelenmişlik ve dışlanmışlıkla, ikinci bir umut kaynağı bulma ve temize çıkma beklentisinden yoksun, kendi içine kapanacaktır.

Maria'nın nerede oturacağını kararlaştırmak için uzun ve üzücü görüşmeler yapıldı. Maria'ya olan düşkünlüğü, sanki genç kadının gözden düştüğü oranda artan Mrs. Norris onun konağa alınıp herkesçe kabul edilmesinden yanaydı ama Sir Thomas bunun lafını bile ettirmiyordu. Bu da sevgili yeğeninin konağa onun yüzünden alınmadığını düşünen Mrs. Norris'in Fanny'ye olan öfkesini büsbütün

alevlendiriyordu. Sir Thomas evde, Mrs. Rushworth'ün örneğinden veya kötü şöhretinden zarar görebilecek hiçbir genç kız bulunmasaydı, hatta genç bir erkek bile bulunmasaydı Maria'yı yine de çatısının altına alamayacağını anlatmaya çalışıyordu. Maria'nın Mansfield'daki varlığının doğal kabul edilmesini beklemek onca komşulara yapılmış büyük bir hakaret sayılırdı. Gel gör ki Mrs. Norris, Sir Thomas'ın çekincelerinin Fanny'den kaynaklandığını düşünmekte direniyordu.

Sir Thomas'a göre Maria'yı bir kız evlat olarak korumak, kollamak, her ihtiyacını sağlayıp doğru davranışlarını durumlarının elverdiği ölçüde desteklemek kendisine düşerdi ama bundan öteye geçmemeye niyetliydi. Maria kendi şöhretini mahvetmişti, Sir Thomas da asla yerine getirilemeyecek olan bu şeyi telafi etmek için boşuna uğraşmayacak, kötü huylara göz yummayacak, kendi evinde yaşadığı üzüntüleri, bilmeyerek de olsa, başkalarının evine yansıtmakta suç ortaklığı yapmayacaktı.

Sonunda Mrs. Norris, Mansfield'dan temelli ayrılarak kendini bahtsız Maria'ya adama kararı aldı. Uzak bir kentin tenha bir köşesinde bir ev açıldı. Pek az tanıdıkları olduğu için burada baş başa kaldılar. Bir tarafta sevgiden, öbür tarafta ise olgunluktan eser olmadığı düşünülürse bu iki kişinin, zamanla, dünyayı birbirlerinin başına dar ettiklerini kestirmek pek de yanlış olmaz, sanırız.

Mrs. Norris'in Mansfield'dan uzaklaşması Sir Thomas'ın sırtından bir yük daha kaldırdı. Antigua'dan döndüğü günden itibaren gözünden düşmeye başlamıştı. O gün bugündür, ister iş konuşması olsun ister sohbet, aralarındaki her karşılaşma Mrs. Norris'e olan saygısını biraz daha yitirmesine neden olmuş ve Sir Thomas, "Ya o zamanla akılsızlaşmış ya da ben onun akıllılığı konusunda iyice yanılmışım. Onu bunca zaman iyi çekmişim doğrusu!" diye düşünmeye başlamıştı. Mrs. Norris onun gözünde her Tanrı'nın günü çekmek zorunda olduğu bir başbelası olup çıkmıştı; adeta kendi varlığının bir parçası, yaşadığı sürece üzerinden atamayacağı, ancak öldüğü zaman kurtulabileceği bir yük. Bu nedenle ondan kurtulmak öylesine büyük bir kıvançtı ki kadın arkasında acı anılar bırakmış olmasa Sir Thomas böyle büyük bir "hayır"a neden olan "şer"e belki de sevinebilirdi!

Onun gidişine Mansfield'da kimse üzülmedi. Kadın, en sevdiklerini bile kendine bağlamayı becerememişti. Hele Maria'nın

koca evinden kaçmasından beri sinirleri öyle ayaktaydı ki herkesi canından bezdirir olmuştu. Fanny bile Norris teyzenin ardından gözyaşı dökmedi, kadıncağızın temelli gidişinden sonra bile.

Julia bu felaketten daha ucuz kurtulmasını bir yere kadar, huylarının ve koşullarının daha olumlu olmasına ama en çok, yukarıda sözü geçen teyze hanım tarafından daha az pohpohlanıp daha az şımartılmasına borçluydu. Güzelliği ve yetenekleri her zaman ablasınınkilere kıyasla daha silik sayılmıştı. O da her zaman kendini Maria'dan biraz daha aşağı görerek büyümüştü. Huyları, yaradılış bakımından daha geçimli, duyguları da canlı olmakla birlikte daha yumuşak, dengelenmeye daha uygundu. Maria gibi, kendine zarar verecek ölçüde kibirli olmaya alıştırılmamıştı.

Henry Crawford konusunda uğradıkları düş kırıklığına o, ablasından daha iyi dayanabilmişti. İstenilmediğini kesinlikle görmenin ilk acısı geçtikten sonra genç kız kısa sürede Henry Crawford'u kafasından silip atmayı başarmıştı. Londra'da yeniden karşılaştıkları ve Henry' nin, Mr. Rushworth'ün evine yöneldiğini görmesi üzerine de Julia bu durumdan uzak durma olgunluğunu göstermişti. Genç adama yeniden kapılma tehlikesinden korunmak için, başka akrabalarının yanına o arada gitmeye, işte bu nedenle karar vermişti. Kuzenlerinin yanına gitmekteki amacı buydu; Mr. Yates'e yakın olma isteğinin bir ilgisi yoktu bununla. Julia bu gencin kendisine kur yapmasına bir süredir izin vermekle birlikte onunla evlenmeyi hemen hemen hiç düşünmüyordu. Ablasının olayı birden patlak vermese ve Julia babasından büsbütün korkmaya başlayarak onun şimdi kendisini eskisinden daha çok sıkıp eve kapatacağını düşünmese ve böyle korkunç bir sonucu ne yapıp edip önlemeye karar vermese, Mr. Yates onu elde etmeyi büyük bir olasılıkla hiçbir zaman başaramayacaktı. Kısacası Julia'nın Mr. Yates'le kaçmasına neden olan duygular bencilce bir korku ve telaştan ileri değildi. Genç kıza, o anda yapılacak tek şey buymuş gibi gelmişti. Maria'nın işlediği suç, Julia'nın budalaca davranmasını tetiklemişti, kısacası.

Crawford'a gelince; o, erken yaşta denetimsiz bol paraya kavuşmak ve ev yaşamında gördüğü kötü örnekler yüzünden mahvolmuş ve taşyürekli kibrinin kaprisleriyle oyalanmayı fazlaca uzatmıştı. Bu kaprislerden biri bir gün, hiç aklında ve niyetinde

yokken ona, aslında hak etmediği bir mutluluğun yolunu açmıştı. Bir tek iyi huylu, dürüst kadının gönlünü kazanmakla yetinebilseydi, eğer Fanny Price'ın isteksizliğini yenmeye ve saygısıyla sevgisini kazanmaya yeterince heves edip emek harcasaydı büyük bir olasılıkla başarıya ve mutluluğa ulaşabilirdi. İçten sevgisi meyvesiz kalmamıştı. Kızın onun üzerindeki etkisi, ona kızın üzerinde bir etki kazandırmaya başlamıştı. Henry Crawford daha çoğuna layık olsa, hiç kuşkusuz, daha çoğunu elde edebilirdi. Aynı yolda dürüstlükle ilerlese, Edmund'un Mary ile evlenmesinden makul bir süre sonra ödülü mutlaka Fanny olurdu... hem de gönül rızasıyla sunulan bir ödül.

Crawford, Portsmouth dönüşünde niyet ettiği ve doğru olduğunu bildiği gibi doğru Everingham'a gitseydi herhalde kendisine mutlu bir kader çizgisi çiziyor olacaktı. Gelgelelim Londra'da onu Fraser'ların balosuna kalsın, diye üstelemişler, kalmasını çok önemsediklerini göstererek koltuklarını kabartmışlardı. Hem orada Mrs. Rushworth'ü de görecekti. Genç adam kibriyle merakına aynı anda yenildi. Doğru olan için özveride bulunmaya alışık olmadığından, el altındaki zevk seçeneğine karşı koyamadı. Kendi kendine, mektup yazmanın da aynı işi göreceğini, zaten bunun da önemli bir iş olmadığını söyleyerek Norfolk'a gitmeyi ertelemeye karar verip Londra'da kaldı. Karşılaştıklarında Mrs. Rushworth onu çok soğuk karşıladı. Bunun ona itici gelmesi ve aralarında, birbirlerine davranışlarında kalıcı bir ilgisizlik yaratması gerekirdi, gelgelelim bu Henry'nin gururuna dokundu. Genç adam bir zamanlar kulu kölesi olan kadının ona sırt çevirmesine dayanamadı. Öfkeden kaynaklanan böylesi bir gururlu duruşu mutlaka yıkmalıydı! Fanny yüzündendi Maria'nın bu öfkesi; Henry bunu yenmeli, Mrs. Rushworth'ü karşısında yine Maria Bertram'a dönüştürerek dize getirmeliydi.

Bu hırsla saldırıya geçti ve sebat edip canla başla uğraşarak kısa zamanda beklentisini de aşan yakın bir ilişki kurmayı başardı. Gel gör ki Maria'nın, öfkeden kaynaklansa bile, ikisini de kurtarabilecek olan soğukluğunu yenmekle kendini onun (sandığından çok daha şiddetli olan) aşkına tutsak etmişti. Maria onu seviyordu; bu yakınlığı her şeyin üstünde önemsediğini ve bitirmeye hiç niyeti olmadığını söylüyordu. Henry Crawford kendini beğenmişliği yüzünden ökseye tutulmuştu; bunu aşk yüzünden yaptığını da ileri sürecek hali yoktu

çünkü Maria'nın kuzeninden vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Şimdi tek amacı olup biteni Fanny ile Bertram'ların duymasını önlemekti. Mrs. Rushworth gizliliği herhalde ondan daha fazla isterdi; Henry'ye öyle geliyordu. Richmond'dan döndükten sonra Maria'yı artık hiç görmeyeceğini bilse sevinecekti. Bundan sonra olanların hepsi Maria'nın gözü kararmışlığının eseriydi. Henry sonunda onunla kaçmışsa başka çaresi kalmadığı için kaçmıştı. Daha ilk andan, Fanny konusunda pişmanlık duyuyordu, hele maceranın ilk hareket ve heyecanı yatıştıktan sonra pişmanlığı büsbütün arttı. Aradan iki-üç ay geçmeden, iki kadın arasındaki zıtlığı göre göre, Fanny'nin geçimli huylarıyla temiz yüreğinin ve sağlam ilkelerinin değeri gözünde daha da yükseldi.

Aslında toplumun, ahlaksızlığa kestiği cezayı kadınla erkek arasında hakça bölüştürmesi gerekir, gel gör ki erdemliliğin korunmasında böyle bir yol izlenmediğini hepimiz biliyoruz. Dünyamızda cezalar gönlümüzün istediği kadar adil değil, ileride daha hakça bir dağıtım yolu gerçekleşir mi, onu da bilemeyiz. Yine de, Henry Crawford gibi zeki ve akıllı bir erkeğin durumdan kendisi için hatırı sayılır bir pişmanlık ve kızgınlık payı ayıracağına kesin gözüyle bakabiliriz. Pişmanlığın onu kimi zaman mutsuzluğa, kızgınlığın ise kendini suçlamaya dönüşeceği de kesindir. Kendisine kucak açmış olanlara bu biçim ihanet ettiği, aile huzurunu böylesine yıktığı, en yakın, en değerli, en sevgili dostlarını ve hem aklıyla hem de tutkuyla sevmiş olduğu kadını böyle hiç uğruna yitirmiş olduğu için.

Arada geçen acı olaylardan sonra Bertram'larla Grant' lerin yakın komşu olarak kalmaları son derece sıkıntılı olurdu. Neyse ki Dr. Grant'in uzağa gidişi ve dönüşünü bilerek erteleyişi, temelli taşınmalarını önledi. Dr. Grant, neredeyse umudunu kestiği eski bir başvuru sayesinde Westminster Katedrali'nde bir görev bulmuştu. Bu, Mansfield'dan ayrılıp Londra'ya gitmeleri için iyi bir bahane oldu ve bu değişiklik için gerekli bir gelir artışı sağlayarak gidenleri de kalanları da hoşnut etti.

Kişiliği sevmek ve sevilmek üstüne kurulmuş olan Mrs. Grant, alıştığı yer ve kimselerden istemeyerek ayrılmış olmalıydı. Ne var ki bu aynı huylar sayesinde o, her nereye giderse gitsin, uyum sağlayıp iyi vakit geçirmesini bilecekti. Hem şimdi yeniden, kız kardeşi Mary'ye

sunabileceği bir evi de vardı. Bu arada, şu son altı ayda Mary, kendi arkadaşlarından bıkıp usanmış, kibir, hırs, aşk ve düş kırıklığı denen şeylerden gına getirmiş olduğundan, ablasının gerçek iyi yürekliliğine ve aklı başında, sakin yaşantısına ihtiyaç duyuyordu. Bir arada oturmaya başladılar. Ve bir süre sonra Dr. Grant, aynı hafta içinde üç büyük, resmî yemeğe katılması sonucu felç geçirip öldükten sonra da bir arada yaşamayı sürdürdüler. Çünkü Mary'nin, bir daha hiçbir ailenin küçük oğluna gönül vermeyeceğine yemin etmiş olmasına karşın, güzelliğine ve yılda 20.000'lik gelirine talip olan atılgan ya da aylak "büyük oğul"ların arasında, aradığı gibi birini bulması epey zaman aldı: Mansfield'dayken edindiği ince zevk düzeyini doyumlayabilecek, orada değer vermesini öğrendiği mutlu yuva umudunu, kişilik ve görgüsüyle gerçekleştirebilecek ve ona Edmund Bertram'ı yeterince unutturabilecek... biri!

Bu konuda Edmund ondan çok daha şanslıydı. Kalbinde onun boş bıraktığı yeri doldurmaya layık birini bulmak için uzun süre iç çekip beklemek durumunda kalmadı. Mary Crawford'un ardından yanmayı ve Fanny'ye, böyle bir kadını bir daha bulmasının ne denli olanaksız olduğunu ileri süreli daha anca olmuştu ki... kendisine belki bambaşka yaradılışta bir kadının da aynı derecede... hatta belki daha bile uygun olup olmayacağını düşünmeye başladı. Zaten Fanny de, o tatlı gülüşleriyle, her türlü davranışıyla onun için, en az Mary'nin eskiden olduğu kadar önemli ve sevgili olmaya başlamamış mıydı? Edmund'a beslediği sıcak kardeş sevgisinin mutlu bir evlilik için sağlam bir temel oluşturabileceğine aklını yatırmaya çalışmak, umut verici bir deneyim olmaz mıydı?

Bu konuda kesin tarihler vermekten bile bile kaçınıyorum ki herkes kendi canının istediği tarihi benimsesin. Çünkü ölümsüz tutkuların dindirilmesi ve kopmaz bağlılıkların başka yöne aktarılması için gereken sürenin kişiye göre değiştiğinin ayırdındayım. Sizlerin hepinizden tek isteğim şuna inanmanızdır ki, Edmund, bu durum için doğal olan süre tam dolduğunda, (ne bir hafta eksik ne bir hafta fazla) Mary Crawford'u sevmekten vazgeçti ve Fanny ile evlenmek için, tam Fanny'nin gönlüne göre bir istekle tutuşmaya başladı.

Ortada Edmund'un Fanny'ye karşı yıllardır beslediği sevgi gibi bir sevgi olunca... Çocuk Fanny'nin masumluğuyla boynu bükükluğünün

üzerine kurulmuş, sonra o çocuğun pırlanta gibi bir genç kıza dönüşmesiyle dal budak salmış böyle bir sevginin, böyle değişime uğramasından daha doğal ne olabilir? Edmund, Fanny'nin on yaşından beri yol göstereni ve koruyucusu olmuş, duygu ve düşünce yapısını büyük ölçüde kendisi özenle biçimlendirmişti. Onun mutluluğunun kendi elinde olduğunu biliyordu. Bu nedenlerle Fanny onun için öyle benzersiz bir anlam taşıyordu ve ona Mansfield'daki herkesten o kadar daha yakındı ki Edmund'un şimdi artık, yumuşak bakışlı mavi gözleri parıltılı siyah gözlere yeğlemeyi öğrenmekten başka yapması gereken hiçbir şey yoktu. Her zaman Fanny'yle birlikteydiler zaten, her zaman konuşuyorlar ve birbirlerine her şeyi anlatıyorlardı. Edmund'un duyguları da aşkta uğradığı hüsranın etkisinden kurtulmaya başladıkça, o yumuşak bakışlı mavi gözlerin üstünlük kazanması elbette uzun sürmeyecekti!

Bir kez bu mutluluk yoluna saptıktan ve bunun bilincine vardıktan sonra Edmund'u durduracak ya da yavaşlatacak hiçbir engel çıkmadı: Fanny'nin sevilmeyi hak ettiğinden hiçbir kuşkusu, herhangi bir uyumsuzluk kaygısı yoktu ve karakter zıtlığından ille de mutluluk ummak için kendini zorlaması gerekmiyordu. Fanny'nin kafa işleyişi, düşünceleri, eğilim ve huyları konusunda kendini aldatmak, bunların gelişmesi için geleceğe umut bağlamak durumunda değildi. Mary Crawford'a körkütük tutkun olduğu sırada bile Fanny'nin kişilik ve akıl yönünden üstünlüğünün ayırdında olmuştu. Peki, ya şimdi ne düşünüyordu bu konuda? Kendisinin Fanny'ye layık olmadığını düşünüyordu, doğallıkla! Gelgelelim layık olmadığımız nimetlere konmaya hiçbirimiz itiraz etmeyiz. Nitekim Edmund da bu nimete sahip olmak için canla başla uğraşmayı sürdürdü. Fanny tarafından da, hiç gecikmeksizin, cesaret verici işaretler gelmemesi elbette olanaksızdı. Ürkek ve tedirgindi, kaygı ve güvensizlik içindeydi, yine de onunki gibi bir sevginin zaman zaman karşısındakine en güçlü bir umut ışığı yakmaması da düşünülemezdi.

Gerçi Fanny ona bu konudaki sevindirici ve afallatıcı gerçeğin tamamını açıklamayı daha sonraki bir zamana bıraktı. Böyle bir yüreğin bunca zamandır sahibi olduğunu bilmenin kıvancı kim bilir ne güçlü olmuştur ve Edmund bunu kendi kendine ve Fanny'ye yorumlarken kim bilir ne çarpıcı tanımlamalarla bezemiştir! Hiç

kuşkusuz, şahane bir mutluluk olmuştur bu! Beri yandan karşı tarafta da hiçbir tanımlamanın ulaşamayacağı bir mutluluk yaşanmaktaydı. Genç bir kadın, yıllardır umut etmeyi bile aklından geçirmediği bir aşkın yeminlerini duyduğu zaman neler hissedebileceğini tanımlamaya kalkışmasın! Küstahlık olur!

Kendi arzuları kesinlik kazandıktan sonra, ne aile ne de parasal durum yönünden karşılaşabilecekleri hiçbir çekince yoktu. Hatta Sir Thomas böyle bir evliliği onlardan daha bile önce düşünmüştü. Hırslı, çıkarcı kişilerin yakınlığından bezmiş, iyi huylarla sağlam karakterlerin değerini yakından öğrenmişti. Aile mutluluğundan arta kalanları en sağlam bağlarla elinde tutmak başlıca dileğiydi. Bu yüzden, evdeki iki gencin, başlarından geçen düş kırıklıklarının avuntusunu birbirlerinde bulmalarını güçlü ve çok yerinde bir olasılık olarak görüyordu. Şimdi Edmund'un ricasına verdiği onayın coşkulu kıvancı ve Fanny'yi gelini olarak görmeyi büyük bir kazanım sayması ile, yıllar önce zavallı kızcağız konağa ilk geldiği zaman bu konuda beslediği duygular arasındaki çarpıcı karşıtlık, zamanın eseridir. Zaman, insanoğullarını eğitmek... ve komşularını eğlendirmek için, karar ve iddialarla sonuçları arasındaki bu karşıtlığı yaratmaktan asla vazgeçmez!

Fanny gerçekten de tam Sir Thomas'ın gönlüne göre bir kız evlattı. Kendi iyilikseverliği bunca yıldır onun kendi gönenci ve huzuru için en büyük güvenceyi hazırlamaktaymış meğer. Şimdi cömertliğinin karşılığını fazlasıyla görüyordu. Fanny'ye karşı her zaman gösterdiği dürüst iyi niyet de bunu hak ediyordu, doğrusu. Gerçi kıza daha mutlu bir çocukluk vermiş olabilirdi. Ne var ki onu sert gösteren ve kendini çocuğun sevgisinden yoksun bırakan etken yalnızca bir davranış hatası olmuştu. Şimdi, birbirlerini tanıdıkça aralarında karşılıklı, çok sağlam bir sevgi doğdu. Thornton Lacey'deki papaz evini rahatça dayayıp döşedikten ve Fanny'yi oraya yerleştirdikten sonra artık gidip onu orada görmek ya da oradan ayırıp kendi yanına almak Sir Thomas'ın gündelik yaşamının başlıca amacı olup çıktı.

Yıllardır her türlü bencilce hizmetini gördürmeye alışmış olduğu kızdan gönül rızasıyla ayrılmak Lady Bertram için kolay olamazdı. Söz konusu oğlunun, yeğeninin mutluluğu da olsa kadıncağız bu evliliğe iyi gözle bakmayı kabul edemiyordu. Neyse ki ortada Fanny'nin yerini

alacak Susan'ın bulunması onun Fanny'den ayrılabilmesini sağladı. Susan konağın yeni yeğeni olup çıktı ve bunu seve seve kabul etti. Bir zamanlar Fanny'nin yumuşak başlı, minnet dolu huylarıyla doldurduğu yeri o şimdi uyanık zihinli, yardımsever mizacıyla doldurmaya pek güzel yatkındı. Mansfield Park bir dakika bile Susan' sız olamıyordu artık! Genç kız önce Susan'ın dert yoldaşıydı, sonra yedeği oldu, en sonunda da yerini aldı. Hem de görünüşe göre, temelli! Ablası kadar ürkek olmayan mizacı ve daha sağlam sinirleri onun bu konaktaki yaşantısını kolaylaştırıyordu. Birlikte yaşayacağı kimselerin huyunu çabucak alıyordu; çekingen veya utangaç da olmadığı için kısa zamanda kendini herkese sevdirip yararlı olmaya başladı. Fanny'nin konaktan ayrılmasından sonra da, teyzesinin her gereksinmesini giderme görevini öyle doğal olarak üstlendi ki zamanla belki ablasından daha bile fazla sevileceğe benzerdi...

Susan'ın yararlı oluşu, Fanny'nin kusursuzluğu, William'ın değişmeyen gelişmesi ve yükselişi, diğer aile bireylerinin genelde yolunda giden yaşamlarıyla başarıları, hepsinin birbirlerine el verip arka çıkışları... bunların hepsinde Sir Thomas onlar için yapmış olduklarının ödülünü görüyor ve her seferinde tekrar tekrar kıvanç duyuyordu. Onları küçük yaşlardan zora ve disipline alıştırmakla, yaşamın çabalama ve sabır üzerine kurulmuş olduğunu öğretmekle en doğrusunu yapmış olduğunu yeniden algılıyordu.

Kişilik yönünden bu denli sağlam olan ve birbirlerini bunca seven Edmund'la Fanny'nin, parasal gereksinme ve eş-dost yoksunluğu da çekmediklerine göre, evliliklerindeki mutluluğun (herhangi bir dünyasal mutluluğun olabileceği kadar) sağlam olduğuna güvenebiliriz. İkisi de evlerine ve kırsal yaşamın keyiflerine aynı derece düşkün oldukları için evleri bir sevgi ve gönenç yuvası olup çıktı. Bu güzel tabloyu tamamlamak istercesine, evlenmelerinin üzerinden bir süre geçtikten sonra, tam onlar ellerinin biraz bollanmasını ve baba ocağına daha yakın olmayı istemeye başladıkları sırada, Dr. Grant öldü ve Mansfield papazlığı boşaldı.

Olaydan sonra Mansfield'a taşındılar ve oradaki papaz evine yerleştiler. Bundan önceki iki sahibinin zamanında her zaman çekingenlik ve ürküntüyle yaklaşmış olduğu bu ev Fanny'nin gözünde

çok geçmeden, Mansfield Park'la ilgili her şey kadar candan sevilen, kusursuz bir yer olup çıktı.

İçindekiler